Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

Joan: Jacob: de Gosspolde.

IOSEPHI IVDÆORVM DOCTISSIMI AC DISERTISSIMI, QVÆ AD NOSTRAM ætatem peruenerunt omnia, nimirum:

DE ANTIQVITATIBVS IVDAICIS LIBRI XX.

Quibus vita Iosephi, per ipsum conscripta, est adiecta: De bello Iudaico VII. Contra Apionem II. De imperio rationis, siue de Machabæis I. Antehac in Latinum sermonem translata, & ad exemplum Græci Codicis accurate distincta.

NVNC VERO CHRONOLOGIA AD CAPVT VNIVSCVIVSQVE FOLII, cum ex veterum, tum recentiorum Scriptorum Commentariis, tumque scholiis necessariis, recens continuata, & à mendis repurgata.

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO.

M. DC. XVII.

FRANCOFVRTI,
Sumptibus Rulandiorum, Typis Iohannis Bringeri.

KAISERLICHE KOENIGLICHE
WIEN
HOFBIBLIOTHEK

AMPLISSIMÆ DIGNITATIS VIRO, DOCTRINA, SAPIENTIAQVE ET MVLTO RERVM vsu præstantissimo Dn. ERASMO NEVSTETTERO, cognomento STVRMERO, Præposito Combergensi, Ecclesiarum Bamberg. & Herbipol. Canonico, &c. Equiti Franco, S. P. D.

QVm Flauii Iosephi illa à Sigismundo olim Gelenio, V. Cl. latine edita opera denuò typis hic elegantioribus minoribusq; adornanda curassem; non modo ad nouæ huius editionis laudem interesse putabam, si tuæ, Antistes optime, inscriberem ea reuerendæ amplitudini, sed & fore persuasum mihi erat, vt in nomine tuo firmissimum esset situm ipsis aduersus iniquiores Criticorum calculos præsidium, tantoque venirent amabiliora, etiam quo prodeunt ornatiora. Equidem reuerendam Amplitudinem tuam, honoribus ætateque prouectam, non ignorabam negociis assidue grauioribus distineri, & curis occupari maioribus. Itaque interpellare eam, atque has illi opinione multorum inanes, quasi merces obtrudere primum verebar. Verum vbi reuerend. Amplitudinis tuæ ingenium humanitatemque animo intuerer, ad tuamque multorum annorum in fouendis literarum studiis cõsuetudinem mentem referrem; nihil metui, à tuo vnus ipse vt patrocinio excluderer, summaque vt liceret obseruantiæ erga te meæ libri recentis

inscriptione satisfacere, nimirum cum summissæ id erga te affectionis sit argumentum, non animum meam hoc ex munusculo, sed munusculum ex animo meo æstimabis, respecturus scilicet non quid reuer. Amplitudinis tuæ dignitas postulet, sed quid mea possit tenuitas.

Gentis id tuæ proprium est, artium opt. curam suscipere, passimq; iacentibus disciplinis opem ferre, & hoc genus munusculorum non aspernando οὐχ ἥκιστον οἰέσθαι φιλάνθρωπον εἶναι, *secundū Artaxerxem Persarū regem,* καὶ μεγάλα δίδοναι τὸ μικρὰ λαμβάνειν ἀμφοῖν. *Exempla maiorum tuorū vetustiora non adducam, vno iam propinquo tuo Daniele Stibaro contentus, quo in Germania olim tū amico homines docti, tū patrono vsi nomen eius & egregia in Rempu. merita, per orbem terrarum scriptis celebrarunt immortalibus. Ille Herbipolensis Ecclesiæ columen, Reuerendi collegii splendor, totius orientalis Franciæ decus Musis errantibus, ceu illustrem de editiore specula facem prætendens iter ostendebat & hospitium, earumq; consuetudine in omni vita sua delectatus, subueniebat egentibus, afflictas excitabat. Tuam ille indolem, & maiores ætate ad virtutem impetus cum animaduerteret, à prima te pueritia singulari amore complexus est, tuamq; te olim familiam illustraturum auguratus, in aula sua moribus & literis expolitum, ad sui imitationem, & quasi imaginem totum effinxit. Adolescens igitur cum aliquam latinæ iam linguæ facultatem consecutus, cogitationes tuas omnes ad maiores in studiis progressus conuertisses, autoritate illius Louanium, atque in eminentiores cum Galliæ tum Italiæ deinceps Academias profectus es, vbi tuum te ingenium, tui mores ita liberalium disciplinarum, & Iuris vtriusque professoribus, cæterisque viris quibus*

cum vixisti præstantissimis, commendarunt, vt incredibili eos studio tui incenderes.

Præclaram vero eruditionem tuam, tot partam vigiliis & peregrinationibus, vbi bene viuendi consuetudine confirmasses, & tui illius, quem dixi, propinqui de te opinionem comprobaret euentus, insignes patria tibi eximia, tum rerum cognitione, tum linguarum peregrinarum facultate prædito, honores tribuit, & campum, in quo virtus tua excurreret, aperuit latissimum. Impendebat tremenda communi patriæ, cum odiis capitalibus aucta, tum dissidentia inuidiaque confirmata perturbatio, & tempora omnibus prope Reipub. membris conuulsis, & quasi luxatis multiplici iam tum calamitate gravida esse videbantur. Istum igitur quasi partum modis omnibus auertere cupientes, Ecclesiarum tum Bambergensis, tum Herbipolensis Proceres, acerrimo in æstimandis hominum moribus iudicio præditi, singulari te studio collegam asciuerunt, atque ita affecti, vt quæ virtuti præmia debentur libentissime persoluant, eximiis te sacerdotiis collocupletarunt, ad quos scilicet honorum gradus non illorum te fauor, sed excellens ingenium tuum euexit.

Tum vero Magistratus, quod aiunt, virum indicauit, & quæ cum voluntatis tum industriæ tuæ esset præstantia ostendit. Quot subiisti enim pro communi patria tempestates? quantis sæpe laboribus es perfunctus? dum eo consilia tua omnia, omnes cogitationes conuertis, qua ratione simultatum illæ ac dissidiorum procellæ, quæ infestare nos multis ab hinc annis cœperũt, vel auerti penitus, vel ita saltem sustineri possint, ne salutem populi in discrimen adducant. Itaque obeundis sæpe legationibus, multisque periculorum difficulta-

cultatibus ſuperatis, demonſtraſti tuam te ſalutem poſteriorem ſalute communi ducere. Quare ſi tibi cum ſolidam peperit gloriam, tum reuerendã amplitudinem tuam ad ſublimiores quoq; honorum gradus extulit.

Inſignis Comburgenſ. Eccleſia te Decano annis pluribus quam triginta æquabili proſperaque fortuna vſa nunc eodem te floret Præpoſito. Annuos ibi reditus maiorem in modum auxiſti, ædificia magnifica pictu
ris exornata artificioſiſſimis extruxiſti, Bibliothecam optimorum, manuſcriptorum etiam, librorum copia inſtructam aperuiſti, ſuſpiciendum ad omnem poſteritatem meritorum tuorum monumentum. Cumq; nihil ſit difficilius, quam rebus ſecundis, atque ad voluntatem noſtram fluentibus ſeruare conſtantiam, & ſic vti fortuna, vt beneficentiæ non arrogantiæ facultatem dediſſe videatur, in ſublimi dignitate iſta, rerumque omnium abundantia, nunquam reuerenda ampl. tua efferri, nunquã commoueri, nunquam ad ſe ipſam referre quicquam, ſed cuncta Deo, perenni bonorum fonti, aſſcribere viſa eſt, neque ſuo vnquam ſe rectius officio perfunctum exiſtimauit, quam de communi hominum ſocietate bene merendo.

Imprimis vero cum, vt ait ex Ennio M. Tullius, benefacta male locata malefacta ſint, reuer. ampl. tuæ liberalitatem commendat eorũ, quod beneficiis afficiendos cenſes delectus. Beneficia enim illa temeraria, in quibus neq; dignitas accipientium, neq; iudicium conferentium agnoſcitur, nullam exiſtimas laudem mereri. Illis igitur potiſſimum reuer. amplitudinis tuæ benignitas rem familiarem aperit, quos vita morumque probitas à cæteræ clientum turba diſtinguit, quique ingenio præſtantes ſuos iam ſtudiorum edunt fructus.

Aſſen-

Assentari nescio, & ut sciam, non volo, neque reuer. amplitudinis tuæ seruio auribus. Astipulatur in scriptis hominũ vox eruditissimorum, qui æternis ingenij monumentis virtutum tuarum exempla ad posteritatis memoriam transmittunt. Quid referam enim illustria illa Germaniæ lumina Lotichium, Posthium, Rudigerum, Melissum, Modium? quorum splendida iampridem, & plena venustatis poemata reuerenda amplitudinis tuæ nomen in omnes vbi humanitas colitur partes Europæ dissiparunt.

Non igitur grauate reuer. amplit tua, cum eruditorum neminem à suo congressu atque sermone vnquam excluserit, sed sui copiam adhuc fecerit omnibus, erga Iosephum hũc nostrum patroni partes suscipiet, & qua alios, eadem & ipsum benignitate complectetur. Etenim nulla reuer. amplitudini tuæ res adhuc esse potuit tanti, vt vllam putaret voluptatem ea cum voluptate esse conferendam, qua legentes scribentesve afficimur. Legere memini me factos à reueren. amplitudine tua versiculos canoros & concinnos, illustria ingenij studiorumque tuorum argumenta. Herbipolensis igitur Ecclesiæ tibi septem iam annis Decano cum sublimiores ante oculos honores obuersarentur, vltro ea te dignitate abdicasti, dignusq; ea, vt eras, videri maluisti, quam eadem gerenda occupatus à studijs humaniorib. diuelli. Ostendisti scilicet, virtutem magis ipsam te diligere quam virtutis insignia. Vere igitur, secundum Posthium nostrum.

Tu contemnendo quæ alij mirantur & optant,
Esse animo ostendis cuncta minora tuo.

Istud igitur, Antistes amplissime, historiæ sacræ cõpendium, 4035. annorum gesta vno volumine comple-

ctens suscipe, & quoniam consuetudine virorum illustrium delectaris, cum Regibus hic & Principibus, cumque prudentissimis Rerumpubl. gubernatoribus, imo cum Deo ipso, loquere.

Prædicari vero à me hic aut commendari autorem non est necesse, ipsa eum hæc opera commendant, &, quod dici solet, αὐτὸ τὸ ἔργον artificem demonstrat, neq; etiam notissima illa multis in locis commemorata ab alijs Historiæ præconia, ne actum agerem, hic retexenda putaui. Quod igitur restat, Deum Opt. ter max. qui reuer. Amplitudini tuæ istam mentem dedit atque autoritatem, oro toto pectore, vt tuum communibus studijs patrocinium velit esse maxime diuturnum, annosq; tuos æquet cum ijs bonis, quæ in te contulit summa. Vale. Data ex ædibus meis Francofordiæ ad Mænum, Calend. Febr. Anno M. D. XC.

Reuerendæ Amplitudinis tuæ

obseruantissimus,

Sigismundus Feyerabend,
ciuis & Bibliopola
Francofordensis.

AVTORES, QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPROBATO, PARTIM CONFVTATO, Iosephus historiæ suæ fidem facit.

Acusilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhistor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Aristæus
Arstoteles
Berosus Chaldæus
Cadmus Milesius
Castor Chronographus
Chæremon
Chœrilus Poeta
Conon hist.
Demetrius Phalereus
Dius hist.
Ephorus
Estius
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus
Hesiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Isidorus
T. Liuius
Lysimachus
Manethon
Menander Ephesius
Mnaseas Damascenus
Mochus
Nicolaus Damascenus
Pherecydes Syrius
Philon senior
Philostratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Posidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophrastus
Thucydides
Timæus
Zophyrion.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Primus,

Sigiſmundo Gelenio interprete.

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Proœmium, continens cauſſas & ſummam ſequentis deſcriptionis,*

II. *De mundi creatione, & elementorum diſpoſitione.*

III. *De poſteritate Adami, & decem atatibus uſq; ad Diluuium.*

IV. *De Diluuio, & quomodo Noe in Arca cum familia ſeruatus habitauerit in templo Senaar.*

V. *De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione.*

VI. *Quomodo Noe poſteri per totum terrarum orbem ſedes ſibi occupauerint.*

VII. *Quod gentes ſingulæ à ſuis autoribus nomina traxerint.*

VIII. *Quomodo Abraham generis noſtri autor è Chaldæorum terra profectus habitauerit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.*

IX. *Fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum eſt profectus: & ibi aliquantiſper commoratus, retro unde uenerat eſt reuerſus.*

X. *Sodomitarum clades ab Aſſyrijs accepta.*

XI. *Quomodo Abrahamus Aſſyrios aggreſſus, tam captiuos quam reliquam prædam uictor reduxerit.*

XII. *Quomodo Deus Sodomitarum gentem exciderit, flagitijs eorum offenſus.*

XIII. *De Iſmaele Abrahami filio, eiusq; poſteris Arabibus.*

XIV. *De Iſaaco legitimo Abrahami filio.*

XV. *Sara Abrahami coniugis obitus.*

XVI. *Quomodo è Cheturæa Abrahamo nupta Trogladytarum gens prouenerit.*

XVII. *De obitu Abrahami.*

XVIII. *De Iſaaci filijs Eſau & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.*

XIX. *De Iacobo metu fratris in Meſopotamiam profugo.*

XX. *Mori Iſaaci & ſepultura in Hebrone.*

PROOEMIVM CONTINENS CAVSAS & summam sequentis descriptionis.

CAP. I.

ADscribendas historias qui se conferunt, non vnam neque eandem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures easque multum inter se differētes. quidam enim ostentandæ eloquentiæ causa gloriæque ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se applicant, alii quo gratiam illis referrent, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori, quātum in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulit, vt quibus gerendis interfuerāt, ea scripto complexa in vulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes, cognituque dignas in obscuro latere non ferrent, atq; ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Exiam dictis causis postremæ duæ me quoque ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res vtrinq; gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdam qui scriptis suis veritatem depraūauerunt. Præsens vero opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu non iniucundum fore. Complectetur enim vniuersam nostræ gentis antiquitatem, formamq; reipublicæ, ex Hebraicis literis translatam. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum historiam de bello scriberem, docere, vnde primum oriundi Iudæi, quam varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatem cæteraſq; virtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuicti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud proprie dicato opere exorsus vsque ad finem suum perduxi. Procedēte deinde tempore, sicut vsu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac segnicies mihi incessit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præcunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum vero rerum gestarū peritiæ cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negociis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussumq; virtutis studium perpetuo retinuisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molientium fautori, cum me mei iam suppuderet, si viderer ignauiam speciosissimo labori anteponere, vires animumq; resumpsi. simul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quod & maiores olim nostri exteris sua benigne communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaq; inuenio literis proditum, quod Ptolemæus secūdus eius nominis Rex, totus disciplinis colligendis q; libris deditus, magnopere contenderit legem nostram, eiusque instituta, & viuendi formam præscriptam in Græcum eloquium transferri. Eleazarus autem pontificum nostrorum nemini secundus, Regi hanc vtilitatem non inuidit, ęclamaturus omnino, nisi consuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honestas celare neminem. Proinde mihi quoque conuenire duxi, vt & pontificis nostri imitarer magnanimitatem: & hodie quoque Regis illius multos persimiles putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatem attinet. neque enim totam scripturam occupauit ille, sed legem solam ei tradiderunt interpretes, qui ob hoc Alexandriam missi

Varia Historiographorū differentia.

Impulsiua causa huius historia conscribendæ.

Iosephus hāc historiam nō Hebraica sed peregrina lingua, Graeca nimirum conscripsit. Epaphroditum.

Ptolemæus Philadelphus Eleazarus.

Septuaginta interpretes.

fuerant,

Anno 268. ante Christum nat.

fuerant. Sunt autem innumera sacris literis prodita, vt quæ quinque millium annorum historiam in se complectatur, in qua diuersi sunt inopinati casus, varia belli fortuna, multa imperatorum præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes. In vniuersum autem ex huius potissimum historiæ lectione cognoscere licet, quod his qui Dei voluntati obsequuntur, & leges bene latas transgredi verentur, omnia prospere succedunt supra quam credi possit, & felicitas illius præmium à Deo proponitur, quod si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neque consilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorum opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter iam nunc lecturos hæ volumina adhortor, vt Deo mentem adhibeant, & legislatorem nostrum probent, si naturam, vt dignum est, considerauit, & virtuti eius conuenientes semper operationes assignauit, puramque suam narrationem ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conseruauit: tametsi quantum ad longitudinem temporis, rerumque vetustatem attinet, impune poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim est ante annos bis mille, cum ad tot retro secula etiam Poetæ ne Deorum quidem suorum natales, nedum mortalium leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accurate suo quæque ordine docebit, ita vt nos facturos simus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterum quoniam ferme omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem forte cogitatio subeat, qui factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruerimus. Scire igitur oportet, quod vir ille ante omnia necessarium existimauit, vt vitam suam recte dispositurus, vel aliis leges positurus, vt in primis naturæ Dei cognitionem haberet, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari quantum in suis viribus esset, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quod Deus cuncti parens omnium ac Dominus, omniaque contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues suos docere volens, non à pactis aut conuentis, & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodum alii solent: sed ad Deum & mundum ab eo conditum erectos mente & persuasos quod in terris pulcherrimum Dei opus simus homines, cum iam ad pietatem haberet obsequentes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alii Legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in Deos suos verbis transtulerunt, atque hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad malitiam addiderunt, at noster Legislator posteaquam puram virtutem habere DEVM docuisset, censuit pro se quenque adniti oportere, vt in partem eius aliquam peruenire possit: in eosque qui neque sapiunt, hæ neque credunt, seuere admodum animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum volo Lectorem hæc nostra examinare. namque sic considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei magnificentia indignum esse videbitur. omnia enim summa concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt dispositæ, partim ita vt dignum etat à Legislatore subindicata, partim decentissimis allegoriis conuestita: partim etiam diserte expressa, nimirum quæcunque absque ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim considerare vellet, sublimis inde & valde Philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda.

Quid potissimum ex huius historiæ lectione peti debeat.

Ad Lectorem Iosephi exhortatio.

Norma Magistratus & Legislatorum.

Discrimen Mosis & aliorum Legislatorum.

Epilogus præmii.

ferenda. Quod si Deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, vt illa quoque perscribantur operam dabimus: nunc ad rerum seriem vertemus stylum, præmissis quæ Moses narrat de mundo condito. ea è sacris codicibus ita vt inuenimus transsumpta, in hunc ferme modum se habent.

CAP. II.

De mundi creatione, & elementorum dispositione.

An. mundi 1. ante Christum nat. 3963. *Genes. 1. Hegio & Rufinus cap. 1. Creatio mundi.*

10 IN principio creauit Deus cœlum & terram. Hæc cum in conspectum nō veniret, alta caligine tecta, spiritusq; eam superne permearet, lucē Deus fieri iussit: quæ cum effulsisset, considerata tota materia, discreuit lucem à tenebris, & his nomen imposuit noctem, illam vero diem appellauit, vesperæ & mane vocabulo exordiis lucis & quietis indito. Atque hæc quidem prima dies extitit. Moses autem vnam eam dixit. Cuius causam possem equidem & nunc reddere: sed quoniam promisi me omnium causas proprio volumine conscriptas edituru, in illud tempus hanc quoque rationem differam. Post hæc secunda die cœlum vniuersitati rerum superimposuit, discretum à cæteris, & in sublimi per se

Prima dies.

Secunda dies.

2) collocatum, glacieque circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam competenter temperatum. Tertia vero terram statuit, mari vndiquaque circumfusam: eademque die continuo plantæ simul & semina e terra sunt exorta. Quarta vero cœlum sole ac luna, aliisque sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & meatu temporum anni reuolutionem manifeste indicarent. Quinta vero die animantia, tum natatilia, tum per sublime volantia, per altum perque aërem dimisit, copulata prius & ad congressus genitura causa comparata, quo genus eorum crescceret simul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus condidit, masculo & fœmineo

Tertia dies.

Quarta dies.

Quinta dies.

Sexta dies.

30 sexu distinctum: in hac vero hominem etiam finxit. atque ita mundum sex diebus vniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moses facta esse dicit. Septima autem requieuisse Deum, & ab operibus cessauisse. quamobrem etiam nos vacationem à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorum lingua significat. Quin etiam naturam interpretari post septimam diem Moses incepit, de hominis fabricatione in hunc modum differens. Finxit Deus hominem humo telluris sumpta, immisitque in eum spiritum & animam: homo autem hic vocatus est Adamus. significat autem hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidem è rufa humo fermentata est factus. talis enim est intacta terra & vera. Statuit autem Deus coram Adamo diuersa animalium genera, tam masculina quam fœminina ei ostendens. qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns autem Adamum carentem societate & conuictu fœminæ (nondum enim erat) mirantemque quod reliquæ animantes ita se haberent, sopito illi costa vna exempta, mulierem ex ea formauit: moxque vt est adducta ex se productam Adamus agnouit. Ista autem Hebræorum lingua vocatur mulier. huius autem nomen erat Eua, id significat matrem omnium viuentium. Narrat præterea Deum hortum ad orientem plantasse omni virenti planta: & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosceretur bonum à malo. in hunc hortum cum introduxisset Deus Adamum cum vxore, iussit eos plantarum curam habere. Rigatur autem hic hortus ab vno amne, vniuersum in circuitu terram lustrante, qui in quatuor diuersos alueos findi

Sabbatum.

Hegio & Rufinus cap. 2. Gen. 2. Omnium rerum nominu origo. Eua mater omnium viuentium.

Paradisus. Quatuor fluuii.

50 tur. Horum qui Phison nominatur (ea vox multitudinem significat)

1. Phison fluuius Ganges.

ad ter-

ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in rubrum mare exeunt: quorum Euphrates vocatur Phora, id significat vel dispersionem vel florem. Tigris autem Diglath, quod interpretatur angustus simul & velox. Geon autem Ægyptum mediam secat: id nobis ab oriente exortum signat, quem Græci Nilum appellare solent. Porro Deus Adamum & vxorem de cæteris plantis gustare iussit, vna arbore scientiæ solum illis interdixit, præmonitis si attigerint, confestim exitium eis affuturum. Cum autem per id tempus nullum esset inter animalia dissidium, & serpens familiariter cum Adamo ac vxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussis Dei parere perseuerarent: & ratus in calamitatem casuros, si mandata neglexissent, malitiose persuadet mulieri, vt de arbore scientiæ gustaret, asseuerans inesse ei vim dignoscendi boni ac mali, de qua si gustassent, beatam nihiloque deteriorem quam Deos vitam acturos. atque hoc pacto mulierem subuertit, vt mandatum Dei contemneret: quæ gustato arboris fructu, ciboque hoc delectata, etiam Adamo vsum eius persuasit. iamque se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi dispiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi vis inerat. Foliis igitur ficulnis sese texerunt, atque ita conuelatis pudendis, videbantur sibi feliciores, qui inuenissent quo prius carebant. Mox cum Deus in hortum venisset, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniustitiæ secedebat. Deus autem miratus causam scisscitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo vero tacente præ conscientia non seruati præcepti, Deus ita infit: Equidem prospexeram vobis, quomodo vitam felicem, omnisque mali expertem viueretis, nulla noua cura in animo solicitari, omnibus quæcunque ad vsum ac voluptatem conferunt, sua sponte vobis prouenientibus, mea vnius prouidentia citra omnem vestrum laborem aut solicitudinem: quibus fruentes vos, neque senectus celeriter opprimeret; & vita diuturna quam longissime profeteretur. tu vero hanc meam sententiam ludibrio habuisti, mandato meo contempto. non enim propter bonum aliquod taces, sed propter malam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat, & vita vestra minus sit diuturna. Adamus autem excusabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, culpam in vxorem referens, & dicens, ab illa deceptum se peccauisse. at illa serpentem accusabat. Tum Deus mulctauit eum, quod muliebri consilio cessisset: terramque nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborantibus autem & opere attritis alia dare, alia negare, Euam autem parturitionibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quod ipsa à serpente decepta, Adamum eisdem dolis illectum in calamitates coniecisset, quin & serpenti vocem ademit, iratus ob maliciam, qua erga Adamum est vsus: venenumque linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuitque, caput eius magis impetendum esse, tum quod in hoc pernicies hominis sita sit, tum quod ipsa bestia hoc pacto facilime opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac volui fecit: His pœnis impositis Deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

ὑδάγγης. Hed. Seth.
2. Euphrates.
3. Tigris.
4. Geon. Nilus.
Hedio & Ruffinus cap. 3.
Gen. 3.
Astus serpentis.
Adami & Euæ lapsus.
An. mundi 1. Ante Christum nat. 3963.
Adamum Deus alloquitur.
Adamus iram Dei deprecatur.
Adami pœna.
Euæ pœna.
Semen mulieris (hoc est Christus) conteret caput serpentis. Gen. 3.
Pœna serpentis.

CAP. III.

De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque ad diluuium.

NAti sunt autem eis & filii mares duo, horum prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox luctum significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Hi fratres suis quisque

Hedio & Rufinus c. 4. Gen. 4.

studiis

studiis intenti erant. Abel iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deum præsentem ratus, virtuti operam dabat. pastoralis autem eius erat vita. Cain vero quum alioquin etiam pessimus esset, lucrumque solum spectaret, terram quoque arare primus excogitauit; ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quum visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius sacrificium Deo fuit acceptius, quod sponte naturæ genitis constaret, quam ea quæ homo anarus & industrius per vim quandam à natura extorserat. Ideo Cain ægre forens prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit fratrem, & cadauere eius abdito, rem clamfore putabat. Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, vbinam esset. multis enim diebus se non vidisse eum, quem reliquo omni tempore ipso versari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod responderet Deo, primum se quoque demirari ait, qui factum sit, quod frater nusquam compareat. Instante vero Deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se pædagogum fratris aut rerum eius obseruatorem esse. Tum Deus coarguit Cain parricidii, mirari se dicens, quod negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset. & supplicium quidem quod cæde commeruerat ei remittit, sacrificio placatus, ne grauius in supplicem sæuiret: sed male ominatus ei & posteris ipsius, vsque septimam progeniem puniturum se est comminatus, & ex illa regione extorrem vna cum vxore fecit. Illo autem timente, ne oberrans in feras incideret, atque ita periret, secutum esse iussit, quod ad hoc periculum attinet, & impauide terras peragrare, & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autem multas regiones vna cum vxore emensus tandem Naida condidit: id loci nomen est, atque illic sedem optauit, vbi etiam liberos procreauit. Cæterum tantum abfuit, vt hac castigatione in melius vitam mutauerit, vt peior etiã sit factus, suis voluptatibus vel cum aliorum iniuria indulgens, & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunque latrociniorum & nequitiæ sociis, magister illis ad facinorosam vitam est effectus. Ad hæc simplicem hactenus viuendi rationem, excogitatis mensuris & ponderibus immutauit, pristinamque sinceritatem & generositatem ignaram talium artium in nouam quandam versutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, vrbemque extructam & communitam coactis in vnum domesticis & clientibus inhabitandam tradidit, Enosæ nomine impositio, ab Enoso liberorum natu maximo. Is Iaredum genuit, ex quo Malchel, & ex eo deinceps Mathusala est progenitus. huic Lamechus fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & septem, ex duabus susceptos vxoribus, Sella & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernaculis constructis pastorali cultu ac victu fuit contentus. Iubal vero germanus eius Musicę operam dedit, psalteriumque & citharam inuenit. Thobel autem vnus ex altera vxore prognatorum viribus excellens rem militarem egregie tractauit, cuius artibus & opes ampliores, & victum lautiorem sibi comparauit. quin & æratiam primus est commentus, & filię factus est pater vnius, nomine Naamæ. Porro Lamechus diuini iuris non imperitus, videns pœnas se exoluturum parricidii à Caino perpetrati, vxoribus suis hoc indicauit. Cæterum superstite etiam tum Adamo Caini soboles sceleratissima euasit, dum posterior quisque fit deterior, nec solum imitatur priorum vitia, sed & superat, interim nec à bellis, nec à latrociniis temperando, & qui à cædibus abstinebant, alioquin auare & superbe inter suos viuebant. Adamus autem qui primus è terra factus, vt ad illum oratio nostra recurrat, posteaquã Abel esset mactatus, & Cain propter cædem solum

De Cain & Abel fratribus.

An. mundi 70. an. Christ. nat. 3894.

Sacrificium Cain & Abel.

Abel à Cain interfectus.

Colloquium Dei & Cain.

Cain regione extorris.

Cain Dei castigatione haud melior redditur.

Mensuras & ponderaCain excogitat.

Enosa vrbs prima.

Iubal musicæ inuentor.

Thobel inuentor æraria.

Cain hypocritarum & sceleratorũ parens.

vertisset

vertisset, procreandis liberis operam dedit, quod magno prolis desiderio teneretur. annos iam natus triginta supra ducentos: quibus cum accessissent septingenti, tandem vita defunctus est. Ex huius liberis, quos complures habuit, fuit etiam Sethus. sed quia de aliis longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. hic à patre educatus, vbi ea ætatis venit, vt iam quod rectum est discernere valeret, virtutis studiis se totum dedidit: & cum ipse vir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit. qui quoniam erant omnes bona indole prædi-ti, & patriam absque seditione incolebant, in perpetua felicitate vitam exegerunt, & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. ne autem inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur, & prius perirent quam pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalem rerum interitum præcepisse, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis duabus columnis, vtrique sua inuenta inscripserunt, vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat, spectanda exhibetet. aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

Adami ætas 930. anni.

Seth Adami filius vir optimus.

Columna sua excitata.

CAP. IV.

De diluuio, & quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitarit in campo Senaar.

IN hunc modum per septem generationes perseuerarunt vnum Deum colentes omnium rerum Dominum, semperque virtutis respectum habentes. Procedente dein tempore à patriis institutis degenerarunt, neque humana iura seruantes, neque Deo consuetos honores persoluentes. & qui prius certatim virtutem exercuerunt, postea duplo maiore studio malitiam consectabantur: atque ita Deum infensum sibi reddiderunt. nam multi Angeli Dei cum mulieribus congressi progeniem procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem: quorum facinora non absimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noe autem facta eorum moleste & indigne ferens, suadebat vt in melius voluntates ac opera sua transmutarent: verum cum videret illos sibi non parere, totosq; vitiorum dulcedini succumbere, veritus ne & se & familiam suam interimerent, secedens cum suis in aliam regionem migrauit. tum Deus viri iustitia delectatus, non eius solum seculi homines extremæ malitiæ damnauit, sed cum decreuisset vniuersum humanum genus extinguere, aliudque nouum & à vitiis purum instaurare, primum vitam eorum breuiore spacio circumscripsit, & abrogata longæuitate intra centum & viginti annos coercuit, dein continentem terram in pelagi faciem transmutauit, atque ita genus illud aboleuit vniuersum. Noe autem solus est seruatus, diuino oraculo viam euadendi, & rationem edoctus talem. Arcam quatuor contignationum extruxit, longitudine cubitorum CCC. latitudine L. patentem in altum cubitos XXX. in eam cum matre liberorum suorum, eorumque coniugibus conscendit. impositis prius quæ ad vitam sustentandam forent vsui, & omne genus animantibus ad seminarium conseruandum iugatim pro sexus ratione introductis, & quibusdam ex his septenarium vsque numerum. erat autem arca tam tecto quam lateribus firmis contra omnem vim tempestatum, & vndarum insultum. In hunc modum seruatus est Noe cum familia, gentis successione ab Adamo decimus. nam Lamecho est genitus, cui pater fuit Mathusala. hic autem Enochi fuit filii Iaredi, Malahelo geniti, qui cum

Hedio & Rufino c. 8. Gen. 5. 6.

Quos Iosephus hic Angelos, Moses Dei filios nominat. Gen. 6.

Noe in aliã regionem migrat.

Arca Noe.

Genealogia Noe. Diluuium.

pluribus fratribus ex Cainane prognatus fuerat Enosi filio. Enosus vero Sethi filius erat, Adami nepos. contigit autem hæc vastitas anno ætatis Noæ sexcentesimo, mense secundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab Hebræis Marsouane. sic enim Ægyptij distinxerunt annum. Moses autem Nisan qui est Xanthicus, mensem primum in suis fastis ordinauit, quod per hunc Hebræos ex Ægypto eduxisset, eundem etiam omnium quæ ad rem diuinam pertinerent, exordium fecit; alioqui quod ad nundinationes rerum venalium reliquamque dispensationem anni attinet, nihil de pristino ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpisse ait vigesima septima iam dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sextentesimum quinquagesimum sextum. hoc spacium temporis relatum est in sacros codices, diligenter annotantibus priscis illustrium virorum tam natales, quam obitus. Adæ siquidem, qui nongentos & triginta vixit annos, cum esset triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus est. Sethus autem ducentesimo & quinto anno genuit Enosum. qui dum quinque & nongentis vixisset annis, Cainani filio suo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centesimo nonagesimo. hic vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixisset decem & nongentis annis, Malalehelem filium dereliquit, quem genuit anno ætatis centesimo septuagesimo. Iste Malalehel cum vixisset quinque ac nonaginta & octingentis annis, defunctus est, Iaredum filium derelinquens, quem genuit, quum sexaginta duorum & centum esset annorum. cui nouem & sexaginta & nongentis annis viuenti, Enochus filius succedit, natus cum sexaginta & centum annorum pater eius existeret. qui exactis trecentis sexaginta quinque annis, discessit ad Deum, vnde finis eius non inuenitur esse conscriptus. Matusala autem Enochi filius, quinto ei & centesimo natus anno, Lamechum filium habuit, quum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongentis sexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem, Noe filium suum rebus præfecit, qui de Lamecho natus est agente annum ætatis secundum & octogesimum supra centesimum. quinque quinquaginta & nongentis annis rerum administrationi præfuit. Hi anni in vnam summam contracti, supra scriptum tempus conficiunt. Non sunt autem disquirendi obitus virorum illorum, cum liberis enim suis agebant vitam, eamque vsque ad ipsorum nepotes extendebant, sed natales tantum eorum in hac ratione sunt spectandi. Cæterum Deus signo dato imbres emisit, qui cum nonaginta continuis diebus fuerent, ad quindecim cubitos aquâ super terram extitit, quæ causa omnem salutem ademit, non habentibus quo se in tutum reciperent. Centesima autem & quinquagesima die postquam pluere desijt, tandem cœperunt aquæ sidere, mense septimo, vigesimo septimo die mensis. destituta deinde arca in vertice montis cuiusdam in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit eam, & videns circa eam aliquantulum terræ, meliore spe concepta paulisper quieuit: mox post paucos dies magis recedente aqua, emisit coruum, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aquæ decessissent, vt tuto exscendere posset. at ille comperto totum adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septem dies columbam ad explorandum terra statum emisit, quæ cum lutata, & frondem oliuæ ferens rediisset, intellecto terram à diluuio iam esse liberatam, postquam alios septem dies exspectasset, animantes ex arca emisit. & ipse quoque cum liberis egressus, mactatis DEO victimis, epulabatur vna cum familia. Apobaterion, id est, egressorium, loco nomen Armeni fecerunt. Huius autem diluuij & arcæ meminerunt omnes barbaricæ historiæ

An. mundi 1656. ante Christum natum. *Nisan vel Xanthicus mobis est Aprilis.*

An. mundi 1656. an. Christum natum. *Hæc computatio cum Hebræis & septuaginta interpretibus exacte non congruit.*

Enochi finis in sacris literis non inuenitur conscriptus.

Gen. 7. 8. In Græco Codice & Mose sunt dies 40.

Ex arca Noe coruum emittit.

Noe egreditur ex arca mactatis Deo victimis

storiæ scriptores, & in his Berosus Chaldæus. narrans n. de hoc diluuio, sic ferme scribit: Fertur autem & nauigij huius pars in Armenia apud montem Cordæorum supereſſe, & quosdam bitumen inde abrasum secum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alij plures. quin & Nicolaus Damascenus libro nonagesimo sexto de his rebus narrat in hæc verba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tempore seruatos ferunt, & quendam arca vectum in huius vertice hæsisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortasse is fuit, de quo etiam Moses scribit Iudæorum legislator. Noe autem veritus ne DEVS damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, victimis incensis precabatur, vt in posterum pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta iucideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: vtque affectis merito supplicio sceleſtis, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit, & sua sententia absoluerit, alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius damnatos, si non in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorem ac spectaculū perpessi, & posterioris exitio destinati; orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, neve vllam post hac tantam iram contra terram conciperet, vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus extructis feliciter vitam degerent, nullis commodis carentes, quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longæuitatemq; , qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes.

Nic. Damascenus de arca Noe.

An. mundi 1657. Ante Christum nat. 2397.

Hedio & Ruffinus ca. 6. Noe precatur ne Deus terram iterū inundaret.

Precibus & sacrificiis Noe Deum propitium reddit.

Hedio & Ruffinus cap. 7.

His precibus finitis, DEVS iustitia viri delectatus, votis eius annuit, negans se deletis interitus autorem fuisse, sed ipsos sibi suapte malitia debitas pœnas acciuisse. Si enim deletos cuperet, nunquam in hanc vitam eos introducturum fuisse. Potius enim esse ne dare quidem vitam, quam eos, quibus dederis, perdere. sed continuis, inquit, contumelijs, quibus pietatem mihi debitam violabant, coegerunt me vindictam de se sumere. non sum autem posthac tam iracunde pœnas peccatorum exacturus, præsertim te deprecatore. quod si quando maiores tempestates concitauero, cauete expauescatis ob vim imbrium. nunquam enim in posterum aquæ terram sunt inundaturæ. Iubeo tamen vt ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui contra fecerit, seuere puniatis. aliorum animalium vsum ad voluntatem ac libitum vestrum permitto. Dominos enim vos feci omnium, tam terrestrium quam natatilium, & eorum quæ per sublime feruntur, absque sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus cœlestis signum vobis erit cessaturæ meæ iaculationis. nam iris arcus DEI apud illos habetur. His mandatis & promissis DEVS abijt. Noe autem cum post diluuium superuixisset CCCL. annos, totumque hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in vniuersum DCCCCL. Nec est cur aliquis præsentem vitam annorumque eius paucitatem cum priscorum rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræque prorogari videt, coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim DEO chari quum essent, ipsiusque recens etiam tum opificium, & commodiore victu ad diuturnitatem vterentur, merito per tam multos annos viuebant. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter vtilitatem inuentarum artium, vt Astronomiæ, ac geometriæ, DEVS illis prolixiorem

An. mundi 2007. ante Christum nat. 1959.

Iris signum fœderis inter Deum & Noe.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

Noe ætas, 950. annor.

largitus

largitus est vitam: quarum certitudinem assequi non poterant, si minus DC. annis vixissent. ex rot enim magnus annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricasue antiquitates literis prodiderunt. Namque & Manetho Ægyptiarum rerum scriptor, & Berosus Chaldaicarum, ad hæc Mochus, Hestiæus, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consentiunt. Hesiodus quoque cum Hecatæo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisque vt sibi visum fuerit, accipiat.

Priscorum vita quamobrem prorogata, nunc non peraque. Magnus annus.

CAP. V.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione.

An. mundi 1790. ante Christum nat. 2174. Gen. 10.

TRes vero Noe filii, Semas, Iaphetus, & Chamas, centum annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planiciem habitare cœperunt, & aliis recenti etiam tum cladis memoria pauidis. nec audentibus à celsiore loco descendere, idem faciendi autores & exemplum fuere. Campo, quem primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cæterum Deo iubente vt propagandi multiplicandique generis gratia colonias deducerent, homines rudes non paruerunt: quamobrem calamitatibus implicati, offensum illum errore suo sunt experti. Cum enim florerent iuuentutis multitudine, DEVS rursum de colonia deducenda admonebat. Illi vero obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfrui, totamque illam felicitatem suis viribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consilium de coloniis non fauorem numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo facilius dispersi possent opprimi.

Tres Noe filii.

Noe posteris vt terram colerent Deus mandat.

An. mundi 1790. ante Christum nat. 2174.

Hanc superbiam Deique contemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamæ, filii Noe, vir audax & manu promptus, subinde iactans, non Deo, sed propriæ virtuti præsentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad Tyrannidem trahebat, ratus fore vt homines ad se deficerent à DEO, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuium intentantem. Turrim enim se exædificaturum, excelsiorem quam quo aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum vlturum. Vulgus autem facile Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus DEO cedere: atque ita structuram turris occœperunt, nulli labori parcentes, nihilque sibi ad summam industriam reliquum facientes. Cumque ingens esset operarum numerus, surgebat opus supra quam sperauerant. Crassitudo enim erat tanta, vt proceritatem obscuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc eorum vaesaniam videns DEVS, delere quidem omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerunt, sed dissidium in eos immisit, linguis eorum variatis, ita vt ob diuersitatem sermonis mutuo se non intelligerent. Locus vero turris nunc Babylon vocatur, propter confusam linguam quæ prius omnibus exæquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, deque linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his verbis: Cum vniuersi homines vno eloquio vterentur, turrim ædificauerunt excelsissimam, quasi ad cœlum per eam ascensuri: Dii vero procellis immissis turrim subuerterunt, & suam cuique linguam dederunt: quæ causa fuit vt vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur,

Nemrotis primus Tyrannus turrim Babylonicam exædificat, Genes. 11.

Linguarum confusio.

Sibylla de Babylonica turri vaticinium.

meminit Hestiæus hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Enyelii Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

CAP. VI.

Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

An mundi 1790. ante Christum natum 2174. *Hedio & Rufino cap. 10.*

ILlo ex tempore dispersi sunt passim propter diuersitatem linguarum coloniis nusquam non deductis, & quo quemque sors & DEVS tulit, eam terram cum suis occupauit, vt rami maritima quam mediterranea cultoribus repleretur. Nec defuerunt qui consentis nauibus ad insulas habitandas traiicerent. Porro gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerunt, nonnullæ in familiarem accolis & notiorem vocem sunt versæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posteriorib. seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insignunt, dumque tanquam ad suum ius attinerent, mores quoque proprios in illas inuehunt.

CAP. VII.

Quod gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint.

Hedio & Rasinus cap. 11. Gen. 10.

ERant autem Noe filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quilque terram aliquam occupauerat. Siquidem Iapheto Noe filio fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad amnem vsque Tanaim, in Europa vsque Gades, in terris hactenus vacuis occupatæ: quo factum est, vt ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomarenses olim dictos, Gomar condidit. Magoges vero Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Et aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt, Græcis Medi nominati, à Iauane vero Ionia, totumque Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelis sedem dedit, qui nunc sunt Iberi, & Meschini à Mescho autore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua est, veteris autem vestigium adhuc superest. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere volenti; hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se vocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thraces dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filiis sunt institutæ. Gomaris autem, trium liberorum parentis, vnus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur, Rhiphates vero Ripliatæis, nunc Paphlagonibus, & Thygrammes Thygrammæis, quos Phrygas Græcis libuit vocare. Iauanis item trium filiorum vnus Alisas Alisæis vt originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Æoles: parique modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei signum est Tharsus vrbium eius celeberrima, cæterarumque princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porro Chetimus insulam occupauit, tunc Chetiniam, nunc Cyprum, quo factum est vt tum insulas omnes, tum pleraque loca maritima Hebræi gentili voce Chetim significet, atteftatur mihi vna è Cypriis vrbibus, quæ adhuc nomen retinet. Citium enim vocatur ab his qui in Græcum sonum vocabula deforquent, ne sic quidem abludens à Chetimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filii nepotesque. Cæ-

Galate à Gomar vriundi.

Iapheti Noe primogeniti progenies.

Progenies filiorum Gomar.

Progenies filiorum Iauani.

Tharsus Pauli patria.

torum

terum quod Græci fortassis ignorant prius dicam, deinde cœptam narrationem prosequar. Nomina ita decoris causa in Græcam formam mutari ad aurium voluptatem. nostrates enim huiusmodi forma non vtuntur, sed eandem apud nos perpetuo speciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certe nobis Adam vocatur, & Noe qui Græcis Nochos diceretur, eaque forma nullam variationem admittit. Chamæ vero filii Syriam & regionem Amano Libanoque montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupando, & Ocęanum vsque ditionis terminos proferendo. vocabula tamen partim omnino euanuerunt, partim ita deprauata sunt in diuersum, vt haud facile agnoscantur. Ex quatuor enim Chamæ liberis Chuso nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nunc quoque tam à se ipsis, quam ab Asianis omnibus Chusæi nominantur. Mesræis etiam sua mansit appellatio, Ægyptum enim Mesren, & Mesræos Ægyptios vocamus. quotquot eam regionem incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phutes, deque suo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine, & complures apud Græcos historici eius mentionem faciunt. sicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutauit autem præsens nomen ab vno filiorum Mesrei, qui vocabatur Libys. cur autem Africa sic dicta, paulo post docebimus. Quartus Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatam habitauit, gentemque suam Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerunt, & in his Chusus filios sex, quorum è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilus Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes vero Sabathenos, qui Græcis dicuntur Astabarri: Sabactaque Sabactenos instituit. Romus item Romæos condidit, & duo filios habuit. Alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyrannidem arripuit, sicut iam ante diximus. Mesræi vero filii numero octo quantum terratum à Gaza Ægyptum vsque paret possederunt, sed solius Philistini nomen ipsius regio seruauit. Palestinam enim Græci eius portionem vocant. reliquorum, Lumæi, Enamiæ, Labimi, qui solus colonis in Libyam ductis regionem à se denominauit, tum Nathemi, Phætrosimi, Chesloemi Chephthomi, tam res quam nomina sunt in obscuro. Bello enim Æthiopico, de quo suo loco dicetur, vrbes eorum sunt euersæ. Chananæo quoque filii fuerunt hi Sidonius, qui & vrbem sibi cognominem condidit in Phœnice, Sidonem à Græcis vocatam. Amathus vero Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe vocitatur. tametsi hanc Macedones Epiphaniam ab vno è Regum successoribus denominauerunt. Arudæus Aradum insulam obtinuit, Arucæus Arcen vrbem in Libano sitam. cæterorum septem, Euæi, Chettæi, Iebusæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergesæi, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nam Hebræi vrbes eorum exciderunt, quæ clades causam habuit hanc.

Postquam terra finito diluuio in pristinam naturam est restituta, Noe cœpit eam colere, quam cum vitibus conseuisset, suoque tempore vindemiasset, inuento vini vsu, sacris prius operatus epulabatur: ebriusque factus ac sopore grauatus, parum decore nudatus iacuit, id conspicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit, illi reuerenti parentem operuerunt. Sensit hoc Noe, & precatus aliis filiis felicitatem, ne Chamam quidem diris deuouit, respectu sui sanguinis, sed tantum eius posteros, quas cum cæteri euasissent, Chananæi liberos vltio diuina est consecuta. sed de his rebus dicemus postea.

An. mund. 1790. ante natum Christum 2174.

Mutatio nominum vnde orta. Hedio & Rufinus ca. 12.

Gene. 10. De Chami filiis ipsorumque progenie.

Libya siue Africa. Progenies Chananæorum.

Nabrodes siue Nemrath.

Palestina à Philistino nominata.

Filii Chananæi.

Hedio & Rufinus cap. 13. Genes. 9.

Noe inebriatur nudatus & pro ludibrio habetur vnde derisio diru denouet.

An. mundi 1790. Ante Christum nat. 2174. *Hedio & Rufinus c. 14. Geneſa. De filiu Sem tertii Noe filii, & de progenie ipſorum & Abrahami.*

Semæ vero tertio Noe filio filii fuerunt quinque, qui Aſiam vſque ad Indicum Oceanum incoluerunt, ab Euphrate propagandę ditionis initio facto. nam Elymus poſteros reliquit Elymos, à quibus Perſæ originem traxerunt. Aſſuras vrbem Ninum condidit, & ſubditos de ſe Aſſyrios denominauit, quorum opes præ cæteris efflouerunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldæi ſunt Arphaxadeos nominauit, imperio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui vero Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti. Ludam autorem generis habuerunt. Ex Arami vero quatuor liberis Vſes habitator Trachonitidis fuit, Damaſcique conditor, ea ſita eſt Palæſtinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armeniam Ozus tenuit, Getheris Bactrianos. Meſas vero Meſanæos, nunc Paſini caſtrum vocatur. Ex Arphaxade prognatus eſt Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quondam appellabantur. Porro Heberus Iuctam & Phalegam genuit, qui natus eſt dum habitationes diſtribuerentur, nam hæc vox Phalec partitionem Hebræis ſonat. Inctæ vero Heberi filio liberi fuerunt, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Iraes, Edoramus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophenæ flumine Indiæ ad Aſſyriam vſque habitant. Hactenus de Semæ progenie ſit dictum. nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus eſt Ragaus: ex hoc Serugus ex quo Nachores eſt genitus, & ex hoc Tharrus. hic Abrahami fuit pater qui fuit decimus à Noe, & natus eſt post diluuium anno ſecundo ſupra ducenteſimum & nonageſimum. ſiquidem Tharrus ſeptuageſimo anno genuit Abrahamum. Nachores cum eſſet viginti & octo annorum genuit Tharrum, de Serugo autem Nachores nascitur circa annum trigeſimum ſecundum. Ragaus factus eſt Sergui pater, cum eſſet annorum triginta duorum, totidem vero annorum Phalegus genuit Ragaum. Heberus autem quarto & triceſimo ætatis anno genuit Phalegum, ipſe de Sale prognatus annum nato triceſimum: quem Arphaxades genuit quinto & triceſimo ætatis anno, Semæ filius Arphaxades natus eſt poſt annos duos a diluuio. Abrahamus autem fratres habuit Nachorem & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Lotho, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum eſt mortuus, in vrbe quæ Vra Chaldæorum vocatur, & ſepulchrum eius nunc vſque oſtenditur. neptes vero ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Saram Abrahamus. Cæterum cum Tharrus exoſam haberet Chaldæam propter luctum Aranis, omnes ſimul migrauerunt Carras Meſopotamiæ, vbi etiam Tharrum defunctum ſepeliuerunt, anno exacto vitæ ducenteſimo quinto. Iam enim paulatim ſubtrahebatur de vitæ ſpatiis vſque ad Moſis ætatem poſt quem CXX. annorum terminus Deo finitore eſt ſtatutus, quantum temporis & Moſes ipſe vixit. Itaque Nachores è Melcha octo filios ſuſcepit, Vxum, Bauxum, Manheleim, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadelpham, Bathelem. atque hi legitimi Nachoris filii fuere. nam Tabæum, Gadamum, Tauaum & Macham è Ruma concubina genuit. Porro Bathueli vni è legitimis Nachoris filiis nati ſunt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

Hebræorum origo.

Genealogia Abrahami. An. mundi 1950. An. Chriſtum nat. 2014.

Humanæ vitæ terminus anni 120.

Quomodo

CAP. VIII.

Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldæorum terra profectus, habitauerit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.

An. mundi 2024. ante Christum nat. 1940. *Hedio & Rufin. cap. 15. Genes. 11. 12.*

ABrahamus vero Lothum Aranis fratris sui filium, Saræ coniugis suæ fratrem, adoptauit, quod germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæam terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit, & posteris reliquit: vir sapiens ex æquo & eloquens, & in eonclectando sagax. Cumque ob virtutem eximiam sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo primus omnium clara voce prædicauit, vnum esse Deum rerum vniuersitatis conditorem: de cætero si quid ad felicitatem conferat, non nostris nobis viribus, sed illius voluntate contingere. Hoc vero ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera videbat accidere, esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret, qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cum nihil suapte virtute polleat, sed vniuersa omni potenti ipsius voluntati obsecundent. quapropter huic vni honorem deberi, huic gratias agi oportere. Quamobrem cum Chaldæi Mesopotamitæque cæteri contra se insurgerent, consilium migrandi cœpit, & voluntate ac fauore Dei fretus terram Chananæam tenuit: vbi sedibus positis Deo struxit aram, & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami Berosus quoq; non tamen eum nominans, his verbis: Post diluuium autem decima ætate apud Chaldæos erat quidam iusti tiæ cultor, vir magnus & sideralis scientiæ peritus. Hecatæus vero non meminit tantum obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus autem Damascenus in quarto historiarum sic scribit: Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum exercitu veneret è regione supra Babylonē sita, quæ Chaldæorum dicitur. nec ita multo post hinc quoq; migrans cum suo populo, sedem transtulit in terram tunc Chananæam, nunc vero Iudæam nominatam: eiusque posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahā vero nomen etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

Berosus.

Hecatæus.

Nicolaus Damascen⁹.

Domicilium Abrahami.

CAP. IX.

An. mundi 2026. an. Christum nat. 1938. *Hedio & Rufin. ca. 16 Gen. 12. 13.*

Quod fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro unde venerat est reuersus.

FAME deinde Chananæam terram inuadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, proficisci illuc decreuit, tum vt copijs eorum frueretur, tum vt sententiam sacerdotum de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si modo melior esset, aut ipse rectiora eis commonstraturus. Cæterum cum & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne forte ob excellentem vxoris formam à rege interimeretur, artem commentus est talem: Fratrem eius se finxit, monita prius, vt ob præsentem necessitatem simulationi suæ subseruiat. Vt autem ventum est in Ægyptum, id quod suspicatus fuerat, euenit: iam enim coniugis pulchritudinem fama diuul-

An. mundi 2026. ante Christum nat. 1938.

Ægyptiorū libido.

gauerat: quamobrem Pharaotes gentis rex audita oculis suis cognoscere, ac mulierem etiam potiri concupiuit. Huic malæ libidini Deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans, consultique de remedio Sacerdotes quoque modo placandum esset numen, hanc mali causam respondere, quod hospitis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex territus primum scitatur, quænam sit, quisue eius comes. cognita deinde rei veritate, Abrahamo satisfecit: sororem se putasse non vxorem, & affinitatem contrahere, non iniuriam inferre voluisse, donatoque magna pecunia, potestatem fecit congrediendi cum præstantissimo quoque Ægyptiorum ac doctissimo: quo factum est, vt virtutis nomine in maximam existimationem veniret. nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuum contemptum atque infectationem infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorum de religione sermones & à scipsis confutatos, vanissimos esse nihilque plenos veritatis habere declarauit. ob has dissertationes in pretio habitus, vt qui magnam tam intelligendi, quam eloquendi docendiq; facultatem præ se ferret, & numerorum scientiam & siderum beneficiis communicauit. nam ante Abrahami ad se aduentum Ægyptij rudes erant huiusmodi disciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuersus inde in Chananæam, agros cum Lotho diuisit. orta vero inter opiliones contentione de iure ac terminis pascuorum, arbitrium & opinionem Lotho permisit: ipse contentus relicta sibi portione agri submontani, domicilium elegit in oppido Hebrone. Id septem annis est antiquius quam vrbs Ægypti Tanis. Lotho vero campi cesserunt, & planicies Iordani fluuio contigua, non longe à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina vltione ac ira, vtuæ vestigium quidem supersit, est deleta, cuius rei causa mox suo loco dicetur.

Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes.

Abrahamus egregius Astronomus. Diuisio agri Abrahami & Lothi.

CAP. X.

Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta.

Hedio & Ruff. cap. 17. Gen. 14. Quinq; reges Sodomitarum.

EOdem tempore cum Imperium Asiæ penes Assyrios esset, Sodomitarum res tam opibus quam numerosa iuuentute florebant, vtà quinque Regibus administrarentur. hi erant Balas, Barcas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisque regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisique quadrifariam copijs sub quatuor Imperatoribus regionem illorum oppugnabant, commisso tandem prælio victores Assyrij Sodomitarum Regibus tributum imperauerunt, cumq; per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factum est vt noua in eos Assyriorum expeditio fieret, ductu & auspicijs Marphadis, Arioch, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam vniuersam rapinis vastauerunt, & gigantum posteros perdomuerunt. Cumque in agrum Sodomorum esset ventum, casta metati sunt in valle puteorum bituminis, tunc enim putei fuerint in eo loco: mox vero Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatenti bitumine Asphaltitem dixere, repente extitit. eo de lacu paulo post disemus. Cæterum Sodomitæ cum Assyrijs congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lothus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

An. mundi 2031. ante Christum nat. 1933. Asphaltites lacus.

Quemdo

CAP. XI.

Quemodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos, quam reliquam prædam victor reduxerit.

HIs auditis Abrahamus, tum Lothi cognati, tum Sodomitarum amicorum ac vicinorum clade commotus, nil cunctatus in succursum eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostem assecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improuiso facile superauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus inermes sunt cæsi, partim præ temulentia pugnæ inutiles in fugam se conuerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo sequenti quoque luce pe rurgens ad Soba Damascenorum compulit. Quo facto nemini dubium reliquit victoriam non in multitudine militum, sed in bellatorum alacritate consistere, & virtutem nulli numero succumbere, vt qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decem & octo vernaculis, triumque amicorum auxilijs tantum exercitum profligauerit, quotquot autem ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum se receperunt. Abraham vero caprinis incolumibus reductis, parta pace victor ad suos redijt. redeunti Rex Sodomitarum vsque in locum quem campum regium vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solymæ vrbis Rege Melchisedeco est exceptus, id nomen interpretatur, rex iustus. erat enim re uera talis omnium consensu sacerdotio summi Dei ob iustitiam dignus habitus. Sed Solyma posterior ætas vocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad victum deesse passus: simulq; ipsum adhibitum mensæ meritis laudib. extulit, & Deo cuius fauore victoria contigerat, debitos hymnos vt sua pietate dignum erat cecinit. Abraham contra de manubijs decimas ei dono dedit. Rex vero Sodomorum Abrahamo prædam omnem cedens solos captiuos suæ regionis reposcebat. hanc conditionem ille non accepit, negans ad se quicquam inde rediturum, exceptis alimentis militum amicis tantum in prædę partē admissis, hi erant Eschol. Ennerus & Mambres. Hac viri virtute delectatus DEVS: non carebis, inquit, præmio quod pro tot rebus egregie gestis tibi debetur. Quo respondente, & quam voluptatem ista præmia mihi afferre poterunt, cum hærede caream? (nondum enim pater factus erat) tum DEVS & filium illi est pollicitus, & posteritatem ex eo tantam, quæ stellas cœli posset equare numero. His auditis lætus, sacrificium Deo iussu ipsius obtulit. Porro sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete item trienni, cæteras victimas vt iussus fuerat, diuisit, solis auibus exceptis. deinde priusquam erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad victimarum cruorem, oraculum redditur, pronuncians progeniem eius malos vicinos per annos CCCC. in Ægypto habituram: quo tempore grauiter afflictos, victoriam tamen de inimicis reportaturos, deuictisq; Chananæis regionem eorum & vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercum quæ vocabatur Ogis. Id agri nomen erat non longe ab vrbe Hebrone. Cæterum ægre ferens coniugis sterilitatem, supplex à Deo petijt vt prolem sibi masculam largiretur. Tum Deus de cætero quoque bene sperare illum iussit, vt qui non temere Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei non defuturos promisit. ibi Sara Dei monitu in thalamum eius adducit vnam famularum nomine Agaren Ægyptiam genere, quo liberos sibi ex ea quæreret: & cum vterum se gerere sensisset famula, cœpit contemptim habere Satam, ad principatum aspirans, quasi ad prolem suam dominatio peruentura esset. quapropter cum Abrahamus vxori eam ad pœnam dedisset, decreuit

Hadia & Rassuas Cap. 28. Gen. 14.

In quib. victoria consistat.

Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit.

Campus regius.

Melchisedech Rex iustus.

Solyma postea Hierosolyma vocata Gen. 14.

Deus Abrahamo filium pollicetur.

Abrahamo Deus progeniem eius malos vicinos in Ægypto habitaturam prænunciat. Gen. 16.

Sara Abrahamo in thalamũ adducit Agar.

An. mundi 2034. ante Christum nat. 1930. *Agar Sarã contemnit. Ismael Deus exaudit. Isaac Abrahamo promiſſ⁹. Ge. 27 Circumciſio inſtituta.*

fugere nõ ferens afflictionem, Deumq; rogabat, vt ſui miſereretur. Itaq; per deſertum abeunti occurrit Angelus iubens vt ad dominos reuerteretur. fore enim eam meliore conditione, modo ſe modeſte gerat. nunc enim ingratitudinis ac arrogantiæ pœnam luere. quod ſi contemptis Dei iuſſis vlterius pergeret, præſens exitium eam manere aiebat. ſin retro rediret, matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis eſſet potiturus. Paruit famula, & reuerſa ad dominos, veniam eſt conſecuta: nec ita multo poſt Iſmahelem peperit. ac ſi dicas exoratum, eo quod Deus preces matris exaudierit. Hunc Abrahamus ſextum ſupra octogeſimum annum natus genuit: cum autem nonageſimum nonum attigiſſet, apparuit ei Deus, nuncians quod è Sara ſuſcepturus eſſet filium, eum iuſſit vocari Iſaacum, addens prodituras ex eo gentes magnas & reges: eaſque iure belli occupaturas vniuerſam Chananæam à Sidone vſque Ægyptum. Iuſſit etiam genus ipſius quod nolebat cum alijs permixtum, pudenda circumcidi, idque octaua die natiuitatis. cauſam vero noſtræ circumciſionis dicam alibi. Conſulente vero Abrahamo & de Iſmahele, an eſſet victurus, reſponſum eſt, fore longæuum ſimul & multarum gentium parentem. Tum Abrahamus poſtea quam Deo gratias egiſſet, è veſtigio circumciſus eſt cum tota familia, ſimiliter & Iſmahel, annum tunc agens decimum tertium: ipſe vero pater nonum iam agebat ſupra nonageſimum.

CAP. XII.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem exciderit, flagitijs eorum offenſus.

Hedio & Ruffinus Ca. 19. Sodomitarũ flagitia. Angelos Abrahamus ſuſcipit hoſpitio. An. mundi 2948. ante Christum nat. 1916. *Angeli Abrahamo filium naſcẽturum nuntiant, & delendos Sodomitas. Ad Lothum Angeli diuertunt. Sodomitas Deus excæcat.*

IN eidem tempus Sodomitæ diuitijs & abundantia pecuniarum elati, tam in homines contumelioſi erant, quam erga DEVM impij: quippe qui neque beneficiorum eius meminerant, & hoſpites auerſabantur, denique mutuis etiam libidinib. ſeſe inceſtabant. His reb. offenſus Deus decreuit ſuperbiæ pœnas de illis ſumere, & regionem eorum adeo vaſtam reddere, vt poſthac nec plantas nec fructum vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus conſpicatus tres Angelos (ſedebat enim ad quercum Mambræ pro foribꝫ domicilij ſui) ratus eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutauit eos, rogauitque vt ad ſe diuertentes fruerentur hoſpitio. illis vero annuentibus iubet panes è ſimila fieri, & mactatum vitulum ac aſſatum ſub quercu diſcumbentibus apponit. at illi viſi ſunt ei comedere, & de vxore quærebant, vbinam eſſet Sara. quo referente, intus eam eſſe aiunt ſe à liquanto poſt reuerſuros, eamque inuenturos iam matrem. muliere autem arridente, & negante fieri poſſe vt liberos gigneret ipſa nonagenaria, è marito centeſimũ annum agente, non ſuſtinuerunt amplius ſimulare, ſed faſſi ſunt ſe Dei eſſe Angelos: & quod miſſi eſſent; vnus nunciatum de filio, duo vero ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & ſurgens deprecatus eſt Deum, ne promiſcue iuſtos cum iniuſtis perderet. Deo vero negante quemquam Sodomitarum eſſe bonum, alioqui ſi vel decem inter eos eſſent, omnibus remiſſurum fuiſſe pœnam. Abrahamus deſtitit, Angeli vero peruenerunt Sodoma. ciues autem cum vidiſſent adoleſcentes forma præſtantes ad Lothum diuertiſſe, ad illudendum per vim ætati eorũ ſunt verſi. Lotho vero ſuadente continerent ſe, neue in probrum hoſpitum ruerent, ſed hoſpitio ſuo nonnihil honoris haberent: aut ſi temperare ſibi non quirent, filias ſe pro illis eorum libidini exhibituram, ne ſic quidem parere voluerunt. Deus autem illorum audacia commotus ad iram, ipſos quidem excæcauit, ne in ædes introitum inuenire poſſent. cæterum Sodomitarum

popu-

populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lothus autem ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiam tum innuptis. sponsi enim earum monentem de exeundo contempserant vt delirum qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telum in vrbem, eamq; cum ipsis incolis exurit, & agrum quoq; pari deuastat incendio, quemadmodum mihi iam dictū est in commentariis, quos de bello Iudaico prodidi. Cæterū Lothi vxor inter abeundum subinde ad vrbem respiciens, & curiosius cladem hanc contra mandatum Dei spectans, in statuam salis est versa. dictum est mihi iam & de illa, nam extat hodie quoque, ipse vero cum filiabus in paruum quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia circumquaque vastans pepercit. id Zoor nunc vsque vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solitudine vitam inopem aliquantisper tolerauit. puellæ vero vniuersum genus humanum extinctum ratæ, æstu circumuento parente, cum inscio sunt congressæ, curantes ne totum genus deficeret, ex hoc congressu nati sunt filii: maiori Moabus, ac si dicas è patre, iuniori Ammonus, quod nomen significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ætate. alter vero Ammonitarum. vtrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hūc modum Lothus reliquit Sodoma. Abrahamus autem migrauit in Gerara Palestinæ, Saram ac si sororem secum ducens. eadem arte qua quondam, nimirum insidiarum metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem, qui & ipse amore Sarræ captus, ea potiri cupiebat, eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus, atque ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. mox cum meliuscule habere cœpisset, indicat amicis, quod Deus sibi hunc morbum immisisset vindicans ius hospitis & vxori eius ab iniuria cauens. non enim sororem esse, sed vxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accersitum, securum esse de pudicitia coniugis iubet. Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil tutpe passam se illi restituere. idq; ita esse Deum testabatur, & mulieris conscientiam, ac ne expetiturum quidē eam fuisse, si nuptā esse sciuisset. ad hæc rogabat, vt æquo animo in se esset, Deumque propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore, siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum venisset. Hæc locuto Abrahamus nec omnino fictam consanguinitatem aiebat, esse enim fratris filiam, & sine hac simulatione parum tutam peregrinationem credidisse. ac ne morbi quidem causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutem regis sibi curæ futuram, & mansurum quoque cum illo libenter. tum rex tam agri quam pecuniarum partem ei cessit, & conditiones pacis bona fide vtrinque seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodam icto, qui Bersabe vocatur, ea vox iuramenti puteum significat, & id nomen & hodie locus seruat. Nec ita multo post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissa Dei. quem Isaacum nominauit. Sic risus Hebræis significatur, siquidem risus Sarræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus vero annorum centum, ipse anno quo Isacus est natus. cum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, vt post totidem dies circumcisionem celebrent.

Lothus cum suis seruatur.

In Zoor Lothus euadit.

Explicatio nominum Moabus & Ammon.

Hedio & Rufinus cap. 20. Gen. 20.

An. mundi 2048. An. Christum nat. 1916.

Bersabe iuramenti puteus. Gen. 21.

Isaaci risus.

CAP. XIII.

De Ismahele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus.

ARabes vero post decimum tertium annum id faciunt. Ismahel enim gentis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum

Hedio & Russinus.

tem-

Cap. 21. Genes. 21.

Iudæi octauo die circumcisionē celebrant, Arabes post decimumtertium annum.

Ismahelem cum matre Abraham ablegat.

Angelus Dei occurrit Agar.

Duodecim Ismahelis liberi. Gene. 25. Nabathæa regio.

An. mundi 2074. Ante Christum nat. 1890.

Gen. 22. Hedio & Rufinus Cap. 22. Abrahami obedientia.

temporis est circumcisus, de quo iam dicendum. Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natum, non secus ac si esset ex se genitus. alebatur enim in spem successionis. verum postquam ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem, cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre iniuriam ei facile inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo vt cum vna cum matre aliquo ablegaret, ille vero primum non aduertebat mentem ac Saræ consilium, rem atrocem ratus, puerum nondum adultum & mulierem egenam ablegare, tandem vero approbante Deo, Saræ voluntati paruit: puerumque matri commisit, nondum per se peregrinationi aptum, & dato eis vre aquæ ac panibus iussit ire quo eos necessitas duceret, & cum defecissent commeatus, in anxietate erat mater. cumque nihil aquæ supereset, depositio sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis, vlterius pergebat. cui occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit. sperandam enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis. tum vero mulier meliori spe concepta, cum incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos, hi erant. Nabaiothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Memassus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Naphæsus, Calmasus. hi quicquid terrarum est, Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabathææ nomine regioni indito. Sunt autem h à quibus Arabes gentem suam eiusque tribus denominauerunt, tum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

CAP. XIIII.

De Isaaco legitimo Abrahami filio.

Sæum autem Abrahamus supra modum amabat vnigenitum, & quem in senectute Dei dono susceperat. hunc affectum & beneuolentiam parentum puer ipse magis ac magis accendebat, omni virtuti deditus. & tam parentes quam Deum colens, quo successore omnium fortunarum relicto, Abrahamus haud grauatim vita excessurus videbatur, id quod ipsi Dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, Deus apparuit ei, enumeratisque omnibus beneficiis in eum collatis, vt victoriam illi de hostibus olim concesserit. vtque præsenti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum poposcit vt sacrificium & victimam sibi offerret, iubebat autem montem Moriam subductum holocaustum faceret, sic enim pietatem eius illustriorem fore, si vel filii salutem voluntati diuinæ posthaberet Abrahamus vero nefas ducens quauis in re Deo morem non gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes viuerent, celans vxorem tam Dei mandatum, quam suam de puer sede sententiam. ac ne famulorum quidem vlli rem indicans, ne forte aliquis sibi obstaculo esset, adsumpto Isaco cum duobus seruis, impositisque in asinum rebus ad sacrificium necessariis, proficiscebatur ad montem. ac biduum quidem comitati sunt eum serui, tertia vero die cum iam in prospectu esset mons, relictis aliis in campo cum solo puero ascendit in montem, in quo post Dauid templum constituit, ferebantque secum quicquid ad sacrificium pertinet, absque victima. Isaco vero qui tum vigesimum quintum annum agebat, aram apparante, percontanteque quidnam mactaturus esset nullam habens hostiam, tum ille Deum daturum aiebat qui potens esset hominibus & quæ non habeant largiri, & quæ habeant adimere, si in illis fiduciam collocent, daturum ergo sibi quoque victimam

Isac mactandus annum agit vigesimum.

victimam, siquidem propitius esset his sacris interuenturus. postquam autem structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infit. Fili, mille votis te expetitum, postquam in hanc vitam venisti, summa cura ac solicitudine educaui, nihil beatius existimans quam si te virum videre daretur: & tandem hæredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam Deo visum est vt te susciperem, ac nunc rursum vt te amittam, fer generose hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem tempore scit. pro perpetuo fauore, quo nos belli ac pacis tempore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis vt moriaris, non vulgarem habebis vitæ exitum, sed à proprio patre patri vniuersorum Deo sacrificio ritu oblatus, ipso vt credere par est indignum te censente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit: vbi memor curæ potissimum educauerim senectutem meam sustentabis, non quidem per teipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco relinquens. tum Isacus haud quaquam à tanto parente degener, libenter hæc verba accepit, negans se dignum qui vnquam natus esset, si tam Dei quam patris decreto reluctans, non alacriter se præberet vtriusq; placitis: quandoquidem etiam si pater solus ita vellet, nefas esset non obsequi. iamq; minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, nec pueri intercedens. non enim cupidine sanguinis humani, pueri eadem imperasse, neque vt quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret, sed vt probaret eius animum, an etiam talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate ratum se habere quicquid illi hactenus concesserat. non defuturam autem nec in posterum suam prouidentiam, tam ipsi quam eius generi. hunc quoque filium longissimo tempore victurum, vitaque se iuxta exacta filiis germanis & probis magnum principatum relicturum. prædixit etiam fore vt genus eorum in multas gentes cresceret, nec minus opibus quam numero augeretur: ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sempiternam. regione quoq; Chananæa bello quæsita, vsque ad inuidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis gratiam ad victimam ex improuiso præsto esse voluit: At illi ex inspirato sibi redditi, auditaque tantæ felicitatis promissione, mutuo se complectebantur: mactata deinde victima incolumes ad Saram se receperunt: vixeruntq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

Oratio Abrahamiana ad Isacum nouo modo instituta.

Isacus ad parentem ita respondet.

Arietem ad victimam loco Isaci Deus offert Abrahæ.

CAP. XV.

Sara obitus. Abrahami coniugis.

An. mundi 2037. An. Christum nat. 1877.

SAra autem non multo post moritur, cum vixisset annos viginti septem supra centum. Sepulta est in Hebrone, Chananæis publicè ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepultura locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Heboneensi ciues vbi monumenta eius & posterorum sunt ædificata.

Hodie & Rufinus cap. 23. Geneſ. 23. ætatis Sara 127.

CAP. XVI.

Quomodo Chatura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

An. mundi 2087. An. Christum nat. 1877.

POst hæc duxit Chæturam, ex qua nati sunt ei filii sex, viri prudentes & industrii, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madanis vero fuerunt, Epha, Ophres Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filiis ac nepotibus Abrahamus

Gen. 24.25. Troglodytarum origo Libya denominatur Aphrica. Alexander Polyhistor.

deducendi colonias fuit autor, occupauerunt que Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quidquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam quod hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Attestatur huic opinioni & Alexander Polyhistor sic scribens: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus: qui ad imitationem Mosis Legislatoris Iudæorum historiam cõtexuit, narrat Abrahamum è Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphram, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Assyriam. ab Aphra vero & Iaphra vrbem Aphram & regionem Aphricam nominatas. hos enim ductu Herculis in Lybia militasse contra Anteum, Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces Barbari habent nomen. Isaco autem iam ferme quadragenario Abrahamus pater coniungere volens vxorem Rebeccam Nachoris fratris sui neptem, mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum, modus vero deuinciendi fuit talis. Subditis alter alteri manibus sub fœmora, Deum ita testem inuocabant eorum quæ destinauerant. Misit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nunquam ante visa. Profectus autem famulus diutúrnum iter faciens, eo quod difficilis esset transitus per Mesopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterant, nisi à cautis, tandem peruenit ad vrbem Carras & cum venisset in suburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: moxque intra se precatur, si Deo gratæ forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebeeca, ad quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat, & hoc signo dignosceretur, quod cæteris negantibus ipsa potum roganti præberet. hæc secum volutans accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis vero causantibus aquam se non sine labore acquirere, quam domum deferant, non aliis præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines versatas, quæ ne aquam quidem impartirent, benigne hospiti potum offert, at ille certa iam spe de euentu concepta, volens tamen verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaretur, sciscitatur ex quibusnam esset parentibus, gratulatus eis talem filiam, & imprecatus vt eam ex animi sententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoque ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomen est, pater vero fuit Bathuel. quo defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrem, meæ quoque virginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent quæque audiuisset, manifesto cernens Deum hoc iter prosperare. profato deinde monili & aliis quibusdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsamq; dignam quæ accipiat, cum inter tot virgines bonitas eius emineat, rogabat etiam vt ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidem nocte iam appetente vlterius progredi non detur. ferre se mundum muliebrem magni pretii, qui nusquã tutior esse possit quam apud eos quorum probitatem iam esset expertus. coniectutam enim se facere ex ipsius moribus, matrẽ quoque & fratrem pari humanitate esse præditos, neq; grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri nec sumptui futurum. ad hæc illa, bene eum de parentum humanitate coniectare, sed non recte facere quod tam illiberales suspicetur. omnia enim sine negocio habiturũ. indicaturam tamẽ prius Labano fratri, cuius permissu ipsum adducturam. quo facto postquam adduxit hospitem,

Rebeca familiaritatem contrahit cum Abrahami seruo.

tem, serui Labani camelos curandos acceperunt. ipse vero ad cœnam eum secum duxit, qua peracta sic eum & matrem puellæ est allocutus. Abrahamus filius est Tharri, vester autem cognatus. Nachores enim vtrorum mi matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre, eademq; matre prognatus; is nunc mittit me ad vos, postulans hãc virginem filio suo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium suarum facultatum hæreditatem educatum, cui cum pôsset opulentissimam quamuis ex eius regionis fœminis deligere, non est ita visum: sed malens hunc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias, cuius voluntatem nolite contemnere. d iuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere successerunt, & puellam hanc & vestras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, conspicatus multas virgines puteum petentes, optaui vt in hanc inciderem, quod & factum est. has igitur nuptias auspice Deo conciliatas, vos quoq; vestra autoritate ratas habetote, & Abrahamum qui me tam accurate huc misit, vestro annutu honorate. illi vero tum quod rem tam optabilem approbarent, tum quod Dei sententiam accedere cognoscerent, mittunt eam quib. postulabatur conditionibus, duxitq; illam Isacus, facultatum paternarum iam dominus.

Oratio serui Abrahami & Rebeccæ.

An. mundi 2124. ante Christum nat. 1840. Hedio & Ruffinus Cap. 23. Gen. 25.

CAP. XVII.

De obitu Abrahami.

DEfunctus est autem Abrahamus non ita multo post, vir in omni virtute eximius, & pro sua insigni pietate Deo egregie carus. Vixit annos 175. sepultus est in Hebrone iuxta vxorem Saram, communi cura filiorum suorum, Isaci & Ismahelis.

Abrahamo moritur ætatis anno 175.

CAP. XVIII.

De Isaci filiis Esaŭ & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.

DEfuncto autem Abrahamo vxor Isaci gerebat vterum, cuius mole crescente indies, anxius consuluit oraculum. Responsum est, gemellos ei pariturum Rebeccam. & ab vtroque descensuram gentem autori suo cognominem, & quæ minor videbitur, eam fore potiorem. nec multo post, sicut prædictum erat, nascuntur ei gemini, quorum grandior à capite ad pedes erat hispidus. minor vero exeuntis ante se calcaneum retinebat. pater autem amabat seniorem Esaum ex re cognomen habentem. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus vero iunior à matre amabatur. Fame autem in ea terra grassante, Isacus volens ire in Ægyptum propter vbertatem regionis peruenit Gerara, Deo sic iubente. rex autem Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamum interfuerat. cumque hominem initio magna beneuolentia prosequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deum Isaco propitium, suumque fauorem declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatum præ inuidia, secessit non longe à Geraris in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire, sed illo vltro cedente, visi sunt vicisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursum vi prohibentibus alijs Abimelechi pastoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti consilio meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomen imposuit, quod signincat amplum. è prioribus vero alterum vocanit Escon, hoc est pugnã. alterum Siennam, hoc est inimicitiam. Itaque Isaci potentia cum opibus indies

Hedio & Ruffinus cap. 26. Gen. 25.

Isacus peruenit Gerara. Gene. 26. Abimelech Isacum inuidia motus expellit.

magis

An. mundi 2124. Ante Chr stum nat. 2140.

magis ac magis crescebat. Abimelech autem ratus contra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincere consuetudinem habuerat, & qui ob similitatis suspicionem aliquantisper secesserat, veritus ne quando apud eum plus recens offensa quam pristinæ amicitiæ memoria valeret, neue iniuriam acceptam vlisceretur, profectus ad illum amicitiam eum illo renouat, vno è suis amicis arbitro adhibito. cumque Isacus pro naturæ bonitate iniurias suas paternæ amicitiæ libenter donaret, voti compos domum est reuersus. Alter autem filiorum Isaci, in quem pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit Adam Helonis, & Alibamen Esebeonis, dyhastarum inter Chananæos filias, idque autoritate propria, ne patre quidem consulto, neque enim ille permissurus erat, si filius ipsius sententiam ipsius expectasset, quippe qui non delectabatur affinitate eius regionis hominum. nolens tamen molestus esse filio, iubendo eum, vt mulieres missas faceret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex & visu orbatus, accito filio, præfatusque ætatem, per quam etiam si cæcitatis calamitas non accessisset, non liceret sibi amplius Deum solito cultu venerari, iussit eum venatum ire. Cura, inquit, vt quod poteris capias, & para mihi cœnam: qua sumpta precabor Deum, vt tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem vitam tuam. nam meæ finis quam longe absit incertus sum. qui prius quam me opprimat, æquum est vt meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Esaus venatum. interim Rebecca malens Iacobo Deum propitium, etiam præter Isaci mentem, iubet eum hædis iugulatis cœnam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens, cœna vero parata, circumuoluris hædino exuuio brachijs, vt contactis pilis Esau crederetur: nam cætera omnino similis vt gemellus, hoc solo differebat solicitus ne mature in malo dolo deprehensus pro fausris precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat cœnam patri. at Isacus sentiens in voce honnihil peculiare, adducat filium, illo vero protendente brachium hædina pelle amictum: voce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi videris. nec quicquam doli suspicans, iam cœnatus ad Deum precibus inuocandum se vertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & conditor omnium creaturarum, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficijs eos cumulaturum promisisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, neue me propter hanc debilitatem despicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Seruа puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæsum custodi. da ei vitam felicem, & possessionem bonorum quæ in tua sunt potestate. fac eum formidabilem inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuocabat, putans se Esaõ bene precari. vix absoluerat preces, cum Esaus à venatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tamen est commotus, Esaus vero postulabat vt sibi quoque ficut fratri faceret; denegante id patre, eo quod omnes preces in Iacobum absumpsisset, lugebat quod voti compos non esset. quin & pater mœrore eius motus, studijs quidem venandi, & robore corporis animorumque præstantia celebrem fore prædicit, eamque gloriam tum ipsi, tum eius posteris mansuram sempiternam: seruiturum tamen fratri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, matér eum huic periculo eximit. persuadet enim marito, vt IACOBO Mesopotamenam vxorem daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismaelis filiam. Male enim Chananæis volebant Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quorum

Abimelech amicitiam renouat cũ Isaco.

Vxoris Esau.

Gen. 27.

Isaac mittit venatum Esau.

An. mundi 2186. Ante Christum nat. 1778.

Matris hortatu Iacob fratris benedictionem auferre.

Esau sibi quoq; benedictionem postulat.

Hedio & Ruffino Cap. 27.

An. mundi 2186. Ante Christum nat. 1778.

rum

rum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quam exteras dilexit.

CAP. XIX.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.

IAcobus autem in Mesopotamiam missus à matre, ducturus auunculi sui Labani filiam, consentiente etiam patre iter faciebat per Chananæam: cumque simultatem haberet cum ea gente, nolebat ad quenquam diuertere, sed sub dio quiescebat, lapide vice puluini capiti subiecto, cui dormienti visio talis est oblata. Videre videbatur scalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descendentes, supra humanam naturam augustas. & in summa scala Deum manifeste apparentem, & nominatim se his verbis compellantem, Iacobe, cum sis patre bono & auo ob suam virtutem celebri progniatus, non debes præsenti necessitati succumbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas. Nam & Abrahamum ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuum beatum reddidi; nec tua conditio deterior est futura. quare bono animo hanc viam pergè, fretus me deductore. euenient ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi, eorum numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post se relinquent, his ego terræ huius imperium dabo, & eorum posteris, qui tepleturi sunt terram omnem & mare quam late sol aspicit, tu ne cede vlli vel labori vel periculo, tui enim mihi committentis, & nunc, & magis etiam in posterum. hoc oraculum Deus Iacobo reddidit, quo lætus vngit lapidem in quo dormienti tanta spes affulsit, & votum Deo facit sacrificaturum se illic, si incolumis & facultatibus auctus reditus contingeret, quod post reuertens soluit, omnium bonorum suorum decimis oblatis. honorem etiam loco addidit, Bethel nominato quod græcis domicilium Dei significat. Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiam, tandem peruenit Carras, & cum pastores offendisset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes, poposcit potum, hinc orto sermone percontatus est an nossent quendam Labanum suum popularem, si forte adhuc sit superstes: aiunt omnib. sibi notum, neque enim talem esse vt ignotus esse possit, quin & filiam eius vnà pascere, demirariq; se quod nondum adsit, ex ea facile quæ cuperet cognitürum. vix hæc verba finierunt, cum puella accedit comitantibus suis pastoribus. ei Iacobus ostendunt, dicentes hospitem de ipsius patre scisciatati. quæ puellariter gaudio Iacobi aduentu, rogabat quisnam & vnde ad eos veniret, & cuius rei causa, addens optare se vt possent illi gratificari, quacunq; re opus haberet. Iacobus verò non tam cognationis aut huius affectu quam insigni puellæ forma captus, obstupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cum tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuellus tuus auus Nachoris fuit filius. Abrahami verò & Saræ Aranis filiæ Isaac, meus pater, est & propinquior ac recentior necessitudo, qua sumus mutuo deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui soror est eod. patre ac matre genita. Itaque consobrini sumus ego & tu. & nunc venio salutaturus vos, cognationisq; officia, ita vt par est, renouaturus. At illa memor eorum quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, scienscque parentes desiderare aliquid de ea cognoscere, præ amore patris lachrymabunda ruit in collü eius, cõplexoq; iuuenem optatissimã, inquit,

Gene. 28.

Scala Iacobi Verbum Dei ad Iacobum.

Iacobus se sacrificaturũ votum Deo facit, locũq; nominat Bethel, id est, domicilium Dei. Gen. 29 Iacobus in Mesopotamiam peruenit Carras ad cognationem matris. Iacobi cum Rachel colloquium. Rachel insigni forma predita.

An. mundi 2186. Ante Christum nat. 1778.

& maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliuiscitur crebram illius mentionem faciens. eum nos nuncium cum quantauis felicitate nō permutaret. tum iubet vt e vestigio se ad patrem sequatur, neue diutius eum hac voluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanum. & agnitus ab auunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduentu magnam voluptatem attulit. Post aliquot autem dies Labanus gaudere se quidem eius præsentia magis quam verbis exprimere posse aiebat, rogabat tamen quamobrem uenisset relictis parentib. ætate confectis, & qui ipsius obsequiis ægre carerēt, polliceb atur etiam benignitatem & operam suam in quacunq; re opus haberet. Iacobus vero totā ei causam recensuit, Isaco esse filios gemin os, se & Esau. eum qui fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata. cupere se interimere, quasi raptorē principatus à Deo destinati, & reliquorum fratrum paternorum. hanc esse causam sui aduētus, & mandata matris, præsertim cū omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustiis post Deum præsidium maximum in auunculo reperturum. Labanus contra omnem illi humanitatem pollicetur, tum propter communes auōs, tum etiam vt affectum sorori absenti debitum erga ipsum præsentē declaret. velle se eum gregum suorum magistris præficere & quando ad suos reuerti libuerit, nec indonatum nec inhonoratum abiturū, quem admodū tam propinque cognatū deceat. ad hæc Iacobus, se vero libenter accipere cōditionem quantumuis laborioſam, sed æquum esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quam & ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitiū sit introductus. amor enim puellæ cogebat eum hanc mentionem iniicere. ibi Labanus ipso vultu læticiam præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorem genertū potuisse contingere: sed opus esse vt aliquandiu secum maneat. In Chananæam enim non missurum filiam, quin & sororis in tam longinquam regionem nuptam datæ propemodum pœnitere. His assentiente Iacobo de septem annis est consentum. tot enim voluit seruire mercede apud socerum, vt dato virtutis specimine, magis cognosceretur quinam vir esset, cæterum elapso præstituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat. noctu vero non sentiente Iacobo inducit in thalamum alteram filiam Liam maiorem natu, facieque non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea. luce deinde cognito errore expostulauit cum Labano, ille veniam petebat necessitati, qua compulsus hoc fecerit. non malitioſe, inquit, Liam supposui, sed consuetudine regionis huius cogente. nihil tamen hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi videnti ac sciēti post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus; & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ancillæ, subditæ tamen. sed Liam male habebat amor mariti, quo sororem prosequebatur, expectabatque post partum se fore in pretio: idque allidus precibus à Deo contendebat. cumq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina contigisset. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto post nascuntur ei tres alii: Simeon, quod significat exorabilem ei fuisse Deum: Leui, quod est firmator societatis: Iudas, quod est gratiarum actio. Rachel autem veritā ne propter fœcunditatem sororis deteriore apud maritum conditione esset, iubet famulam suam Balam cum Iacobo cubare, ex ea nascitur puer nomine Dan, ac si dicas, Dei iudicium: & aliquanto post alter nomine Nephthalim,

Iacobi cum Laban colloquium.

Iacobus mercedu loco petit Rachelis coniugium.

Iacobo Rachelu loco Lia in thalamum inducitur.

Nomina filiorum Iacobi & explicatio. Gen. 30.

Rachel Iacobo Balam adducit.

An. mundi 2193 Ante nat. Christum 1771.

thalim, ac si dicas artificiosum, quod mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte contra eam ipsam vsa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum, ex ea quoque nascitur filius Gadas, fortuitum significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum, quod mactam fœcunditate se Lia diceret. Porro cum Rubelus filiorum Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum, partemque à sorore precario petiit. Illa vero denegante, iubenteque contentam esse, quod honoris prærogatiuam apud communem maritum haberet, Rachel mitigatura indignationem sororis, ait se illi virum cessurum in sequentem noctem. quam gratiam altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rursum ei filij nascuntur, Issachares, quod nomen significat ex mercede natum, & Zabulon, quod significat pignus beneuolentiæ, prætereaque filia Dina. Tandem etiam Rachel peperit Iosephum filium, ea vox significat additamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum viginti, pascuis soceri & gregibus præfuit, quo exacto, æquum esse aiebat, vt cum vxoribus ad suos reuerteretur. Socero vero non permittente, elam hoc facere cogitabat, perrentabatque animum vxorum, quomodo laturæ essent peregrinationem, quibus cum gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam Deorum patriæ religionis sublatis, vna cum sorore fugiebat, simulque vtriusque liberi & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam totis, quantæ erant, facultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priusquam Laban rescire posset. sigilla vero Deorum secum ferebat Rachel, non quod Deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat, sed vt si forte pater fugientes assequeretur, haberet quo confugeret veniam impetratura. Labanus autem post vnam diem cognito Iacobi & filiarum discessu, indignatus persequebatur eum cum valida manu, & septima demum die deprehendit eos in quodam colle quiescentes. quumque esset diei serum, ab omni vi se continuit. per noctem vero Deus in somnis illi visus vetuit ne quid in deprehensum in fuga generum cum filiabus durius præ ira consuleret, sed potius fœdus cum eo feriret, neue pauciratem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. Sequenti vero luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, non dissimulans oraculum, quumque ille fidei eius se commisisset, cœpit hominem accusare, exprobrans quod pauperem omniumque egenum susceptisset, & de suis facultatibus abunde ipsi suppeditasset. Præterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga nos tuam fore firmiorem. tu vero neque mattem tuam & communem sanguinem, neque vxores apud nos ductas, neque liberos, quorum ego auus sum, reuereris, non aliter quam hostem me tractasti. rapuisti mea bona, filiabus vt parentem fugerent autor fuisti sacra patria domum tecum portasti. & apud maiores meos, & apud me in summa veneratione habita. & quæ vix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus conuictor mihi feceisti. Iacobus contra pro se afferebat, non sibi soli, sed omnibus esse innatum patriæ desiderium, æquumque vt post tanti temporis moras tandem ad eam reuertatur. Quod vero prædæ, inquit, abactæ crimen obiicis, ipse iniustitiæ sub alio iudice damnareris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conseruatis & auctis debeas, an non iniquum est ægre ferre quod partem earum modicam vsurpauimus? certe quod ad filias attinet, scito non hoc lædendi animo à me factum, sed caritatis coniugalis hoc esse officium. sequuntur igitur nō tam me quam suos liberos. Hæc pro se, retorquebat deinde accusationem in ipsum, quod auunculus ac socer

Lia Zelpham addicit Iacobo.

An. mundi 06. Ante Christum nat. 1758.

Genes. 31.

Iacobus cum vxoribus, filiis & gregibus insciis socero proficiscitur.

Rachel parentis Deos aufert.

Laban Iacobum persequitur, Deus vero à proposito eum deterret.

Labani contra Iacobum accusatio.

Iacobi ad Labani accusationem responsio.

Iacobi contra Labanum accusatio.

duris mandatis eum per annos XX. vexauerit, & illa quidem quæ nuptiarum spe tulerit, quamuis per se grauia, sibi tamen leuiora fuisse: quæ vero postea secuta sunt, multo grauiora, quæ nemo nisi benevolus perferret. etenim Labanus valde iniquè Iacobum tractauerat. videns enim eum in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei datorum se futuros fœtus, modo quicquid album nasceretur, modo quicquid nigrum. cum vero magno numero nascerentur, quæ Iacobo destinata essent, non seruabat fidem in præsens, sed in proxime sequentem annum promittebat, quod esset ad rem attentior, promittens quidem eo quod non speraret tantum prouentum, ac mox vbi prouenerat fallens.

Labani contra Iacobum dolus.

sacras tamen effigies permissum est, inquirere. Rachel autem cognito patrem petmissa potestate vti velle, deponit figilla in sarcinam cameli qua ipsa vectabatur: sedebatque desuper dicens se menstruis laborare, & Laban destitit amplius inquirere; credens filiam sic affectam non fuisse sacris propius accessuram. Posthæc offensæ veniam pollicetur, vicissim alter amorem filiarum, idque iureiurando fanciunt. Hoc fœdus

Laban cum Iacobo fœdus sanc. Gen. 31

istum est super monte quodam, vbi columnam erexerunt aræ specie, vnde Galades colli nomen factum, à quo Galadena terra est dicta. Post fœdus conuiuio celebrato, Laban ad sua rediit. Iacobo autem in Chananæam iter cœptum prosequenti visiones obueniebant, bonam spem in posterum facientes, cui loco Dei castra nomen indidit. Volens autem scire animum fratris erga se, præmisit diligenter cuncta exploraturos, timens eum propter veterem suspicionem; quos ita fratrem iussit alloqui. Vltro se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tantum temporis spatium satis valere ad reconciliationem, ideoque redire cum vxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, vt se & quicquid earum haberet illi dedat, quandoquidem nihil felicius existimet, quam ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere communia. His nunciatis Esaus vehementer exhilaratus, occurrit fratri

Iacob ad Esau fratrem nuncios mittit.

cum CCCC. armatis. At Iacobus, audiens eum obuiam properare cum tot armatis, extimuit valde. Deo tamen seruatore fretus prouidebat pro tempore ne quid detrimenti acciperet, vtq; suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios propere subsequi, vt si quis primos aggrederetur, ad sequens agmen haberent

Gen. 33.

refugium, & hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdam ad fratrem cum muneribus: ea constabant iumentis multisque ac variis quadrupedibus, accipienti placituris propter raritatem. veniebant autem alii post alios, vt crebrius occurrentes plures quam pro numero viderentur. & credibile erat donis placatum remissurum iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatum est præmissis, vt blande hominem alloquerentur. His ita per totam diem dispositis, noctu

An. mundi 2206. ante Christum nat. 1758.

Iacob fratrem muneribus reconciliat.

motit agmen. Cumque Iobacchum torrentem trānisissent, Iacobus aliquantum ab agmine relictus incidit in luctam cum spectro, ipse prior lacessitus, eratque superior: exclamat igitur maclum virtute qui non quemuis aduersarium, sed Angelum Dei vicerit, idque illi esse magnæ felicitatis præsagium, genusq; eius nunquam delore, nec vllis vnquam humanis viribus posse opprimi, iussitq; illum posthac vocari Israelem, quod Hebræis Angelo reluctantem significat. Hæc sunt prædicta Iacobo id ipsum roganti. Cum enim sensisset Angelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatum sibum cognoscere liceret. His dictis spectrum euanuit Iacobus vero lætus auditis, imposuit loco nomen Phanuel. id significat Dei faciem, sed quia lateri nerum inter luctandum læsit, & ipse post eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum vesci non licet. Cognito vero fratrem iam non longe abesse, iubet vxores procedere per se quanque cum

Iacob luctatur cum spectro & vocatur Israel.

Iacob Esau fratrem accedit.

pedis.

pedissequis, vt è longinquo spectarent pugnam virorum, si eam frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, non male de se cogitantem. at Esaus eo salutato, interrogabat de turba mulierum ac puerorum: & cum didicisset omnia, volebat eos deducere ad patrem. Iacobo vero excusante lassitudinem iumentorum, reuersus est in Sairam. illic enim habitabat, vernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobus autem peruenit ad Scenas quas vocant, vetus nomen adhuc retinentes. inde profectus est Sicima, quæ est vrbs Chananæorum, & cum esset celebritas apud Sicimitas, Dina vnica Iacobi filia venit in vrbem ad visendum cultum mulierum eius regionis. qua visa Sychemis Emmoris Regis filius, raptæ stuprum obtulit: & correptus amore patrem suum rogauit, vt puellam vxorem habere liceret. Ille morem ei gerens, venit ad Iacobum, rogans vt filio suo Dinam in matrimonium collocaret. Iacobus vero qui neque negare poterat propter maiestatem rogantis, neque fas putabat alienigenæ filiam nuptum tradere, deliberandi spatium popposcit. Rex sperans Iacobum assensurum, abiit. Ille vero indicata filiis iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos consultare quid facto opus esset. maior pars hærebat incerti quid esset agendum. Simeon vero & Leui vterini puellæ fratres tale consilium inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimitæ voluptati & conuiuiis operam dabant, inuasis noctu custodibus sopitos contrucidant: atque ita facile vrbe potiti, mares vniuersos interimunt vna cum Rege ac filio, solis parcentes fœminis. quo facinore citra consensum patris perpetrato, sororem reducunt. Iacobum autem obstupefactum audacia tanta filiorum, indigneque ferentem, Deus per visum bono animo esse iussum, lustrare tentoria, sacrificiumque quod olim post somnium illud in profectione Mesopotamena vouerat, persoluere imperat. itaque dum lustrat incidit in Labani Deos (nesciuerat enim Rachelem eos furetam) his apud Sicima defossis in terram sub quadam quercu, profectus inde sacrificauit apud Bethela, vbi somnium illud diuinum viderat iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem ibi ex partu mortuam sepelit. solam monumento cognatorum in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quod doloris causa matri fuerit. Atque hic est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina vna. ex his octo legitimi, è Lia sex, duo è Rachele: quatuor vero è pedissequis, è singulis duo: quorum nomina iam dixi.

Iacobus peruenit ad Scenas.

Gen. 34. Dina Iacobi filia historia.

Simeon & Leui Sicimitas contrucidant. Genes. 35.

Iacob defossis Labani Dijs Bethel proficiscitur.

Rachel ex partu moritur.

Inde venit Hebronem, in Chananæa sitam, vbi Isacus habitabat. Nec diu rursus fuit eorum conuictus.

Hadio & Rufinus cap. 28.

CAP. XX.

Mors Isaci & sepultura in Hebrone.

An. mundi 2230. Ante Christum nat. 1734. *Isac ætatis anno 185. moritur. Genes. 35.*

REbecca enim iam ante defuncta, Isacus quoque eam sequitur, non multo post filii reditum: & sepultus est à filiis iuxta vxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isaacus vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum partem valde longo etiam tempore vixit. Mortuus est enim exactis cum virtute annis octuaginta quinque supra centum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Secundus.

SVMMA CAPITVM LIBRI II. Autiquitatum Iudaicarum.

I. Quomodo Esau & Iacobus Isaci filii diuiserunt habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

II. Quomodo Ioseph⁹ Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua felicitatu præuncia in fratrum inuidiam incurrit.

III. Quomodo Ioseph⁹ in Ægyptum venditus à fratribus, illustris ibi factus, & fratres tandem in sua potestate habuit.

IIII. Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

V. De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos 400.

VI. Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerunt.

VII. Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.

CAP. I.

Quomodo Esau & Iacobus Isaci filii diuiserunt habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

An. mundi 2230. ante natum Christum 1734. *Isaaci filii habitationē partiuntur. Gen. 25.*

DEfuncto autem Isaco, filii partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumææ dominatus est à se ipso denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquentem sibiipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit, vt experitum sibi cibum traderet. at ille adiuuante fratris fame, ius primogeniti pro cibo dare eum compulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius, interposito iureiurando. Ob eius ei colorem à colluforibus adolescentibus Adomus est per ludibrium cognominatus. Adoma enim Hebræis significat rubens, id nomen post in regionem ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt. Idumæam dicendo. Genuit autem filios numero quinque, ex his Iaus. Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati. ex reliquis duobus Aliphazem Aza, Raguelem Mosametha ei peperit. Hos filios habuit Esaus. Aliphazæ item quinque legitimi filii fuere, Themanus, Omerus, Ophus. Iothamus, Ocanazus. Nam Amalecus erat nothus, è Thamna concubina genitus. Hi habitauerunt Idumææ regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalitis est appellata. Quondam enim late patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus denominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

Esau primogeniti ius ob lenticulam cedit.

Esau Edom dictus. Gen. 36. Esau filii & posteri.

CA

CAP. II.

Quomodo Ioſephus Iacobi filiorum natu minimus propter ſomnia futuræ ſuæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.

An. mundi 2206. ante Chriſtum nat. 1658.

IAcobus autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius quiſquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat & conſpicuus. nihil enim eis deerat, ſed induſtrij faere omnes, & generoſa quadam fortitudine ſimul ac prudentia prædíti. Tantam autem ipſius felicitatis curam gerebat cœleſte numen, vt etiam ex rebus, ſicut tum videbantur, aduerſis maximorum bonorum occaſionem præberet, & per ipſum eiuſq; liberos patrib. noſtris viam ad exitum ex Ægypto præſtrueret ac præmuniret. Ioſephum è Rachele ſibi natum pater tum ob corporis p̃ſtantiam, tum ob animi virtutem (erat enim prudentiſſimus) præ cæteris liberis amabat. is parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum paucauit. acceſſerunt eo ſomnia, quæ ſibi viſa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res etiam coniunctiſſimos ad æmulationem facile concitat. Viſiones autem Ioſephi fuere tales. Miſſus cum patre ad colligendas fruges meſſis tempore, viſionem vidit quæ non poterat exiſtimari vna ex iis vulgaribus quales in ſomnis obuerſari ſolent: eam experrectus fratrib. interpretandam narrauit, dicens, viſum ſibi præterita nocte ſuum tritici manipulum ſtare loco, illorum vero manipulos accurrentes adorare eũ, quod videbatur & amplam fortunam ipſi prænunciare. & fratres quoque in eius poteſtate futuros. At illi nihil tale Ioſepho ſuiſſe interpretati, diſſimulantes ſe intelligere: ſed taciti precabantur irritũ fieri præſagium, ipſumq; maiore etiam odio proſequebantur. Deus autẽ aduerſus eorum inuidiam contendens, alteram viſionẽ Ioſepho immittit priore magis mirabilem. Vidit enim Solem cum Luna & vndecim ſtellis deſcendere in terram, & adorare ipſum. Hoc ſomniũ in p̃ſentia fratrum nihil mali de illis ſuſpicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit voluptati. Præſagiũ enim ſomnij colligens, & ſapienter euentum conijciens, gaudebat eo p̃uigens filio felicitas portendi videretur? venturum tempus quod tam a parentib. quam a fratrib. adoratione dignus haberetur. Intelligebat per Solẽ ac Lunam patrem & matrem, quod altera augeret omnia & aleret alter formam reb. & vim inderet. Porro ſtellarum nomine fratres accipiebat, tum quod numerus nõ diſcreparet, tum quia vim a Sole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationẽ non imprudenter attulit. Fratres autem Ioſephi valde contriſtauit id præſagium, haud aliter quam ſi alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, & non fratri, cum quo pariter omnib. fortunis frui poſſent, tam felicitatis quam generis ſocij, decreuerunt que adoleſcentem tollere. & hoc conſilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt ſe cum pecoribus in Sicima agrum paſcuis percõmodum, non præmonito patre, atq; ibi paſtoritias curas obibant. At ille nemine à gregib. veniente, nec certi quicquam nunciante, de filijs ſolicitus ac mœrens, mittit Ioſephũ ad greges cognituꝝ res fratrum, & quid agant renunciaturum.

De Sole, Luna & Stellis, Ioſephi ſomnium.

Ioſephi ſomnij interpretatio.

Ioſephi fratres eum tollere decernũt Sicima paſcuis percommodis.

CAP. III.

Quomodo Ioſephus in Ægyptum venditus à fratribus illuſtrius ibi factus eſt, & fratres tandem in ſua poteſtate habuit.

ILli autem viſo fratre aduentante gauiſi ſunt, non ob aduentum germani à patre miſſi, ſed tanquam inimico in manus ſuas à DEO tradito: volebantque confeſtim eum interimere, neque præſentem occaſionem elabi ſinere. Rubelus autem inter hos natu maximus videns eos

Ioſephus venit ad fratres, qui eum

à medio tollere conantur. Ruben fratris necem remoratur.

conspirasse, conabatur impetum eorum remorari, docens quantum facinus molirentur, & quantam inuidiam pariturum. Nefariam rem haberi tam Dei quam hominum iudicio cædem hominis vel non cognati, sed longe sceleratius esse necis fraternæ reos deprehendi, quo sublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoque in luctum ac diram orbitatem coniecturos. hos respicerent, reputanteſq; quantam eis calamitatem allatura sit mors filij tum probi tum natu minimi, abstinerent à tam nefario scelere. Deum quin etiam vererentur spectatorem ac testem consilij contra fratrem initi. hunc si à cœpto desistant, accepturum eorum pœnitentiam ac resipiscentiam, sin pergât, fieri non posse quin exigat ab eis parricidij pœnas, cum nihil ipsius prouidentiam latere possit, siue in solitudine admittatur siue in ciuitate. Vbicunq; enim sint homines, existimandum ibi Deum quoque adesse. Sed & propriam conscientiam post tantum scelus illis aduersariam fore, quam nunquam abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorum foret si fratrem interfecerint. Addebat, ne læso quidem fas esse germanum occidere. Satius esse dare veniam amicis sicubi non fecisse officium videantur. Ioſephum vero ne peccasse quidem in illos, cuius ætas miseratione potius mereatur, & illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiam cædis facinus eorum grauaturam, si videantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitam ademisse, qua felicitate propter cognationē ipsis quoq; frui licebat. Debere enim ita existimare, ipsorum esse quicquid Deus Ioſepho largitus, proinde cogitandum eo grauiorem fore indignationem Dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ subtraxerint. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos absterrere à parricidio. Postquam autem nihil se proficere vidit, sed omnino ad cædem accensos, consulebat vt saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissuasisse quidem se primum pro virili, sed quandoquidem semel decretum sit fratrem tolli, minus mali futurum si suo consilio pareant. Sic enim voluntatem eorum habituram effectum leuiorem tamen ac minus malum, si ad cædem conferatur. Satius esse temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum illic extingui finere, vt saltem manus puras seruarent. In hanc sententiam itum est. abductumque adolescentem Rubelus fune religatum demisit sensim in puteum, erat enim satis siccus. Quo facto abijt pascua quæsiturus. Iudas autem vnus è Iacobi filijs, conspicatus negotiatores Arabas Ismaelitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena profecto iam Rubelo consilium dedit fratrib. vt extractum Ioſephum venderent Arabibus. & illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & se impollutos permansuros. quo approbato eximunt eum, & negotiatorib. vendunt viginti minis annos septendecim natum. Rubelus autem noctu ad puteum veniens insciis fratribus seruare Ioſephum voluit. quo frustra inclamato suspicatus persuasam absentiam interemptum fratres incusabat. cognitoque quid accidisset, lugere desijt. his perpetratis fratres consultare cœperunt, quomodo patris suspicionem à se alienarent. placuit tandem tunicam qua indutus Ioſephus ad eos venerat quamque dimittendo in puteum detraxerant, laceratam prius sanguine hircino inficere, atque ita patri allatam ostendere, vt à feris deuoratum putaret. quo facto venerunt ad senem, non ignarum de infortunio filij. aiebant autem Ioſephum quidem neque vidisse se, neque scire quid illi acciderit, tunicam tamen hanc inuenisse laceram & cruentatam. quamobrem suspicari beluarum incursu perijsse, si tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus autem qui hactenus leuius malum

Ruben Ioſephum in puteum proijci endum ibiq; necandum suadet. Hedio & Ruffinus Cap. 3. Gen. 37. 39. Ioſephus Iudæ consilio Arabibus negotiatoribus venditur Ruben noctu venit ad puteum.

Ioſephi fratres, eum à feru deuoratum patri persuadent.

An. mundi 2217. ante Christum nat. 1747.

sperauc-

sperauerat, captiuum aliquo abductum puerum, opinionem hanc abiecit, euidens argumentum necis tunicam ratus: agnoscebat enim esse qua indutum miserat: iamque haud aliter quam extincto se afflictas, lugebat ranquam vnicum, aliorum consolationem non admittens, quod nihil dubitaret in itinere à feris deuoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neque filij consolando quicquam proficiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Iosephum autem de negotiatoribus emptum Petephres vir Ægyptius, qui Pharaothis coquis præerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum eruiendum curauit, & vi
10 ctu commodiore quam pro seruili conditione vti præcepit: denique totius domus curæ præposuit. ille vero fruebatur concessis, nec tamen in natam virtutem propter hanc sui status mutationem amisit, docuitq; prudentiam aduersanti fortunæ non succumbere, si quis ea legitime & non secundis tantum in rebus vtatur. Herilis enim vxor tum dexteritate eius, tum forma in amorem illecta, rataq; si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habituram si contingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsenti conditione, quam ex immutabili morum generositate, concupiscentia detecta mentionem de
20 concubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria coniuncta esset. quin & ipsam hortabatur, vt morbo suo repugnaret, negãs vnquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri non liceat. sic enim fore vt mala cupiditas facile sedetur. Ie quidquis potius perpessurum, quam vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruum non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam vero repulsa magis etiam accendebat, quod non putabat Iosephum pernegaturum, & nõ cessante morbo, secundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatem fœminas quoq; frequentare mos erat, fingit
30 morbum apud maritum, captans solitudinem, & ad Iosephum solicitandum opportunitatem, quam nacta supplex blandicijs talib. eum adoritur. Satius quidem erat primis precib. non repugnantem cedere, id que vel dignitati peccantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tam abiecta verba descendi: sapies tamen si vel nunc cedes. & prius erratum corriges. siue enim iterum rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quam ante. nam & ægritudinem ad hoc finxi, & festi lætitiam tuæ consuetudini posthabui. siue priu-
fidebas, non tentari te malitiose certo argumento colligere potes, quia in ead. voluntate perstо, quare aut præsentem voluptatem elige, & a-
40 manti obsequere, maiora etiã commoda expectans: aut odium meum & vindictam, si meæ gratiæ castitatis opinionem præfers. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, si ad maritum te deferam, & de stupro me appellatam dicam. quantumlibet tua seriora fuerint, meis verbis majorem fidem habiturus est Petephres, quam tuis. ad hæc verba lachrymasq; verborũ testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quo minus perstaret in suo pudicitiæ proposito: constanterq; restitit intentanti iniustam afflictionem, malens acerbissima quæque sustinere, quam oblatis perfruimon ignarus iusto se dignum supplicio, si quidquam tale in mulieris gratiam adm. itteret. Ipsam quoque officij sui monuit, iurisque
50 coniugalis ac consuetudinis, iubens huius maiorem habere rationem, quam momentaneæ libidinis, huic enim præsto esse pœnitentiam, quæ factum quidem doleat, in fectum tamen reddere non possit, adesse & timorem continuum, qui pro magno habeat non prodi suum dedecus, at coniugalem consuetudinem & voluptatem habere securam, & con-

Iacob Iosephum tanquam iam extinctum luget.

Iosephus in Ægypto Potiphari venditur. Gen. 39.

Potipharis vxor de concubitu Iosephum solicitat.

Iosepho Potipharis vxor secundas machinas admouet.

Iosephus adulterium ita vitare docuit.

An. mundi 2217. ante Christum nat. 1747.

scientiæ fiduciam tam apud Deum quam apud homines, quin & conducibilius esse, si impolluta manens habeat se herili iure subditum, potius quam flagitii communis conscium, factus enim esse conscientia recte factorum, quam peccati latebris fidere. his & aliis similibus verbis mulieris impetum retundere conabatur, eamque à prava affectione ad rationis arbitrium reuocare. at illa vehementius instabat, & cum verbis nihil proficeret, iniectis manibus hominem ad obsequium cogere nitebatur. Ibi vero Iosephus intemperias mulieris vterius non ferens, relicta etiam interula ex qua retinebatur, prosilit è cubiculo. Illa partim repulsæ dolore, partim metu ne suam petulantiam maritus cognosceret, decreuit prior Iosephum falso deferre, & hoc pacto vindictam de eo sumere, dignum muliebri astutia rata, si accusationem præoccuparet. itaque sedebat mœrens & perturbata, qui erat dolor ob frustratam libidinem, esse indignationem tentatæ pudicitiæ simulans. Marito autem reuerso, & ad hunc aspectum turbato, causamque scitante. Ne viuas, inquit, marite, ni scelestum seruum, cubile tuum violare conatum, digna pœna mulctaueris, oblitum & qualis in ædes nostras venerit, & quanta beneuolentia sit à te complexus: qui ingratissimus habendus, ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidem tuo iniuriam abstinuit: idque die festo obseruata absentia tua, vt facile apparet, modestiam quam prius præ se ferebat, ab herili metu, non ab indole recta profectam. Quod vt auderet à te præter spem ac meritum indulgente corruptus est. videns enim omnia tua bona fidei ac dispensationi suæ credita, grandioribusque conteruis se præpositum, æquum putauit vxorem quoque tuam attrectare. & vt verbis fidem astrueret, protulit tunicam, quasi in colluctatione relictam. Perephres autem victus oratione & lachrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omissa ampliore veritatis inquisitione, collaudata prius vxoris fide, audacis facinoris Iosephum damnatum in malefi corum carcerem coniecit: ob vxorisque pudicitiam magis sibi placebat, testis iam comperiæ ipsius honestatis.

Iosephus vestibus mulieri relictis aufugit.

Adultera accusatio contra Iosephum.

Iosephus in carcerem conijcitur.

Iosephus autem innocentiam suam Deo committens, neque se defendere curauit, neque rem ita vt gesta erat indicare: sed vinculorum necessitatem tacitus ferens, vnaspe consolabatur, nimirum potentiorem esse Deum his qui se vinxerant, cuius prouidentiam cõfestim est expertus. Custos enim carceris tum fidem eius ac diligentiam in absoluendis operum pensis considerans, tum formæ dignitatem, soluit eum à vinculis, eamque miseriam aliquanto leuiorem reddidit: victu etiam commodiore quam reliquos vinctos vti permisit. Cæterum his qui in eodem erant ergastulo, quoties labor intermit eretur confabulantibus ita vt solent miseriarum socii, & inter se causam damnationis percontantibus, pincerna quidam regi charus, per iram ab illo ad compedes damnatus, familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudentem existimauit. visum somnium exposuit, orans vt indicaret si quod subesset præsagium, dep'orans suum infortunium, cui non satis erat Regis indignat o, nisi per quietem etiam somniis diuinitus turbaretur. Aiebat enim se insomnis vidisse trium palmitum vitis vuas è singulis enatas pendere grandes iam & vindemiæ tempestiuas: easque se exprimere, subdente Rege phialam. Collatum deinde mustum se obtuliſſe Regi, illumque libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat vt si quid scientiæ datum à D E O haberet, interpres visionis esse dignaretur. Ille vero bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduum solutionem à vinculis, Regeipsius ministerium requirente. ad quod ei denuo sit redeundum. Interrogabatur enim

Hedio & Rufinus cap. 4. Gen. 47.

Iosephi patientia in vinculis.

Custos carceris amice agit cum Iosepho.

Pincernæ somnij explicatio.

vitem

vitem fructum mortalibus in bonum vsum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciatur, & inimicitiæ dissoluantur, ad hæc molestiæ mœroresq; vsu eius discutiantur, pro quibus lætitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseriæ huius remissionem intra tot dies; ex quot palmitibus fructum vindemiasti in somniis. Tu vero memento mei postquam euentus hanc faustam prædictionem non falsam approbauerit: & iam liber ne desperismos in hac miseria, in qua relinquimur te ad prænuntiatam hanc felicitatem discedente. neq; enim sontes in hæc vincula sumus compulsi, sed ob virtutem ac modestiam quasi malefici punimur, quod potiorem habuerimus honorem domus in qua versabamur, & eius qui nos huc contrusit, quam propriam voluptatem. Atque ita pincerna, vt par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius vero quidam seruus pistoribus regijs præpositus, in eisdem vinculis degens cum pincerna, ex tam fausti Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium viderat, rogat eum quidnam sibi quoque præteritæ noctis visio portenderet, erat autem huiusmodi: Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi videbar, ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & variis eduliis, qualia regibus apparari solent. Deuolantes autem alites absumpsisse omnia, ab ipso licet arcente nihil deterritas. His dictis simile priori præsagium expectabat. Tum Iosephus coniectura somnii facta, præfatusque quod mallet ei lætiora prænunciare, quam quæ somnium portenderet, dicit duos omnino dies vitæ ipsi superesse Hoc enim significare canistra. tertia vero cruci suffixum ab alitibus deuorandum, quas à se arcere non posset. Nec aliter euenit vtrisque, quam vt Iosephus prædixerat. Ad præscriptam enim in somnis diem Rex natalicium epulum celebrans, præpositum pistorum in crucem egit, pincernam vinculis exemptum ministerio pristino restituit. Iosephum autem post biennii tempus in miseria carceris exactum, nihil interim ab ingrato pincerna adiutum, Deus eripuit tali via ad libertatem præstructa. Pharaotes Rex cum eadem nocte in somniis duas visiones vidisset, pariterque interpretationem earum, hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætum vt coniicere poterat significantia, conuocatisque prima luce doctissimis Ægyptiorum, interpretationem requirebat. Illis vero nihil explicantibus, tanto magis Rex turbabatur. Quo viso pincernam subiit recordatio Iosephi, eiusque in hoc genus coniecturis prudentiæ, & adito Rege, indicauit ei de Iosepho, & de visione in carcere agenti sibi oblata eiusque euentu iuxta illius interpretationem, quodque eadem die pistorum præpositus cruci suffixus tanto magis fidem prædictionibus eius astruxerit. vinctum autem à Petephræ coquorum præfecto, cuius esset seruus. ipsum autem dicere, apud Hebræos se genere ac parentibus cum primis claris natum. Hunc, inquit, euocari iubeto. neue contempseris hominem propter præsentem miseriam. clare enim significata somniorum ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitum Rex, manuque apprehensum comiter his verbis alloquitur. Bone iuuenis, quandoquidem te prudentem indicio famuli mei cognoui, enarra somniorum meorum præsagia, quemadmodum & illi enarrasti, rem gratissimam mihi facturus. caue autem vel metu quic quam supprimas, vel ad gratiam ac voluptatē loquaris, sed vera omnia etiamsi fortasse non admodum læta. Visus sum mihi secundum flumen inambulare, videreque boues bene pastas & bene magnas numero septem à fluentis ad paludes progredi, & alias totidem à paludibus obuiam eis factas, vehementer extenuatas macie, ac visu fœdas, quæ cum

deuo-

An. mundi 2278. ante Christum nat. 1726.

Pistoris somnium.

Pistoris somnii enodatio.

Gen. 42.

Pharaonis Ægyptiorū regis somnium.

Iosephus liberatur vinculis.

Pharaonis somnium de septem bobus.

An. mundi 2231. ante natum Christum 1733.

deuoraſſent ſeptem illas ſaginatas & magnas, nihil tamen profecerunt, miſere à fame vexatæ. Poſt hanc viſionem experrectus è ſomno turbatusque dum mecum agito quidnam ſibi velint ſpecies per ſomnum obuerſatæ, obrepente ſenſim ſopore grauatus iterum obdormiui: iterumque ſomnium vidi priore prodigioſius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas ſeptem videbam ab vna radice enatas, fruge grauatas & vertice pronas, meſſique iam maturas. iuxta quas totidem alias ſpicas, languidas & præroris inopia deficientibus ſimiles: quæ cum illas alteras ingentes ac pulchras abſumpſiſſent, attonitum miraculo me reddiderunt. Ad hæc Ioſephus: Somnium hoc rex, duplici licet ſpecie viſum, vnum tamen & eundem euentum ſignificat. Namque & boues animal aratro & labori natum, viſæ ab exilioribus deuorari, & ſpicæ à deterioribus abſumptæ, famem Ægypto & ſterilitatem ad totidem præ-
nunciant annos, ad quot prius vbertatis felicitatem, horumque fertilitatem à totidem ſequentium ſterilitate abſumendam, huic inopiæ non facile videtur proſpicere & occurrere, id quod inde coniicio, quia macræ boues deuoratis pinguibus, ſatiari non potuerunt. Sed iſta Deus, nō vt terreat & contriſtet, prænunciat hominibus: ſed vt præmoniti ſibi prouideant, quo leuius imminenti malo premantur. tu ergo ſi vberioris temporis prouentus repoſueris ac diſpenſaueris, inſequentem penuriam Ægyptus non ſentiet. Cumque rex admiratus Ioſephi prudentiam & ſapientiam percontaretur quonam modo eſſet in futurum proſpiciendum vbertatis tempore, quo tolerabilior fieret ventura ſterilitas: monuit & conſuluit Ægyptiis vtendum parſimonia, & quod præſenti vſui ſupereſſet ad futuram neceſſitatem reſeruandum. ſuaſit etiam vt indicta profeſſione frumenti, aratores juberet id in horrea conderе, & quantum ſat eſſet, & non amplius, populo diſtribueret. ibi rex tam conſilio quam interpretatione Ioſephi collaudatis, ipſum huic diſpenſationi præficit, iubetque prouidere quæcunque putaret in rem eſſe vel ipſius regis vel populi, præfatus neminem ſibi videri magis idoneum ad hoc conſilium exequendum, quā ipſum eius authorem, qua poteſtate à rege auctus, accepto etiam annulo regis ſignatorio, & iure purpuræ geſtandæ, in ſella curuli ſublimis per Ægyptum circūuectabatur frumentumque comportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantum in alimenta & ſementē ſufficeret, nemine ſciente cauſam, cur hoc faceret. Trigeſimum iam ætatis annum exegerat, in ſummo apud regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiam Pſontomphanechus ab eo cognominatus, quod occultorum inuentorem ſignificat; ſed & coniugium nactus eſt honoratiſſimum. Duxit enim Rege connubium hoc procurante virginem Petephræ Heliopolitani ſacerdotis filiam, cui nomen erat Aſanethe ex qua & liberos genuit ante agrorum ſteritatem. ex his maior dictus eſt Manaſſes, quo nomine ſignificatur oblitio, quia meliorem fortunam nactus venit in prioris obliuionem: iunior vero Ephræmes quod redditum ſignificat, eo quod maiorum ſuorum libertati reſtitutus eſſet. Ægyptum autem iuxta Ioſephi interpretamentum ſeptennio per diuitem affluentiam exacto, octauus annus fame infeſtabat, & quia malum improuiſum erat, promiſcua multitudo grauiter laborans ad fores Regiæ confluebat. Rex Ioſephum accerſit, qui mox frumenta diuidendo ſeruator populi citra controuerſiam extitit. nec ſolum eius regionis hominibus forum aperuit, ſed etiam exteris, exiſtimans vniuerſum genus hominum interſe cognatum, & in rebus angustis fortunatiorum ope ſubleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoque omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cum cogno-

uiſſet

Somnii Pharaonis enodatio.

Ioſephi conſilio tolerabilior euadit ventura ſterilitas.

Ioſephus à Pharaone ingentibus honoribus auctus. Hedio & Rufinus c. 5.

Ioſephus vxorem ducit in Ægypto, ex qua genuit Manaſſem & Ephraim.

In Ægypto annona caritas.

Iacobus in Ægyptum filios frumentatum mittit. Genes. 42.

uisset quod & exteris eo foro vti liceret, solo Beniami retento, quem è Rachele susceperat, vterinum Ioseph fratrem. Qui postquam in Ægyptum peruenere, Ioseph um accedunt, mercatum sibi permitti rogantes, nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demum regem coluisse proderat, si ne Ioseph i quidem gratia negligeretur. Ille agnitis fratribus nihil tum minus quam de se cogitantibus, quod adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei liniamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidem poterant, tentare eos decreuit quali mente essent præditi, nam & frumenti emendi potestatem eis negauit, & pro speculatoribus comprehendi voluit, dicens conuenisse è diuersis regionibus, & cognationem simulate, qui enim fieri posse, vt vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas vel regibus raro contingeret. Id faciebat vt de patre cognosceret, quo vel in statu per suam absentiam res ei interim fuerint, quidve de Beniamine sit factum. solicitus enim erat ne & eum quemadmodum se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat, imminens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cumque crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos neque speculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi, sed dira fames cuius effugium quærimus, vonire huc compulit, fretos vestra humanitate, quos non ciuibus solis, sed & exteris quoque salutem vobis debituris frumentum venale proposuisse audiuimus. Quod autem fratres simus, & ex eodem sanguine, vel facies nostra argumento sunt, non admodum inter se variantes. Pater nobis est Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essemus incolumes, res nostræ satis prosperæ fuerunt. Cæterum vno, cui Ioseph o fuit nomen, absumpto, domesticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio non minus nos afficit, quam olim suauissimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatum venimus, parris cuta Beniamini natu minimo commissa. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domum misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Ioseph o suspicionem eximeret: qui cogito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni admoturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, asseueratis vos in detrimentum regis ac regni non venisse, fratresque esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hæc ita se habere, si relicto interim vno ex vobis apud me nihil dubius paffuro, cum frumento ad patrem profecti, rursum ad me reuertamini, adducentes vobiscum fratrem quem aiebatis illic relictum esse. hoc enim erit argumentum vos nihil fingere. His verbis perculsi, ratique iam extremam calamitatem instare, lamentabantur fortunam suam, crebro iactantes, adesse diras vltrices fratris per summam immanitatem oppressi. Rubelus increpabat seram & inutilem eorum pœnitentiam fortiter ferenda mala dictitans, quæ Deus innocentiæ vindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, credentes linguæ Hebrææ gnarum interesse neminem, nostrebantque omnes tacti verbis Rubeli, & scelus perpetratum damnabant, ac si nō ipsi essent autores facinoris, cui tam iustissimam pœnam à Deo iudicabant infligendam. In hac anxietate constitutos videns Ioseph us, dissimulare fratrem vlterius non valens, quod lachrymæ iam prorumperent, quas etiam tum celari volebat, subduxit se de medio. Nec multo post reuersus retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permissos abire iussit, quū prius vni è suis mandasset, vt pecuniā quam

Ioseph us frater tentat, vt parentis statum & Beniamine exp isc are queat.

Ruben ad Ioseph um pro se & fratribus de-puls.

Ioseph us in carcerem fratres includit.

Ioseph i fratres peccati in eum olim missæ deplorant.

Ioseph us fratres Simeone retento dimittit.

pro

An. mundi 2838. Ante Christum natum 1726.

pro frumento attulerant, clam in sarcinas indita, potestatem abeundi eis faceret. peregit mandata famulus. Iacobi vero filii reuersi in Chananæam, renunciauerunt patri quicquid eis in AEgypto acciderat, & quod pro speculatoribus regni fuerint comprehensi, quumque dicerent fratres se esse, & vndecimum domi relictum apud patrem, noluisse illos credere. relictum etiam Simeonem apud Præsidem, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabantque vt pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo vero filiorum factum displicuit, & cum ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari. ac ne Rubelo quidem rogante, filiosque suos dedente, vt si quid Beniamini accidisset in itinere, in illos auus sæuiret, Iacobo vt assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendum incertos magis etiam terruit pecunia reperta in saccis frumentariis. Cæterum deficiente iam tritico, vrgente fame compulsus Iacobus deliberauit Beniaminem vna cum reliquis mittere. non enim licebat eis in AEgyptum reuerti, nisi seruato pacto. Cumque in dies maior necessitas incumberet, & filii rogare non desinerent, adhuc tamen hæsitabant. Tandem Iudas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quod nimis de fratre solicitus esset, cui nihil præter voluntatem Dei posset accidere siue foris, siue domi. se vero in certam perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam vnicum à Pharaothe præsidium adimitur. habendam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi committere cunctantur, interim ille ab AEgyptiis occidatur. crederet Deo salutem filii: se certe aut eum saluum reductum, aut illic vna perituru. ac tum demum Iacobus cedens tradit eis puerum, & duplex frumenti pretium, addidit & dona ferenda Ioseph ex prouentu Chananææ, balsaminum vnguentum, stacten, terebinthum & mel, atque ita multis vtrinque fusis lachrymis à patre digrediuntur, sene misere timente salutifiliorum, illis contra solicitis, ne per suam absentiam mœrori pater succumberet. in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater afflictans se domi substitit, illi in AEgyptum tendentes præsentem tristitiam spe melioris fortunæ leniebant. quo postquam est peruentum, apud Iosephum diuertunt, non parum sò iciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo ptioris frumenti pretium secum abstulerint, quod mox apud Iosephi dispensatorem diligenter excusauerunt, dicentes pecuniam domi repertam in frumento dum saccos exinaniunt, quam nunc bona fide reportarent. illo vero negante se vnquam eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. moxque Simeon iam liber inter fratres versari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerunt, & scitanti de patre bene valere aiunt. tum ille cognito Beniaminum superesse quem inter eos videbat, percontatur an is esset frater natu minimus, & audito quod is esset, hoc tantum effatus, Deum vniuersis rebus prouidere, secessit nolens ab eis aduerti lachrymas, quas vlterius continere non poterat. Acceptos deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discumbere: cumque omnes comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminem honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorem frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis vero sarcinam scyphum argenteum, quo ipse præcipue delectabatur, immittere. id faciebat volens experiri fratrum animum, essentne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patrem reuerterentur. quæ vbi facta sunt vt imperatum erat, prima lu-

Iacobus propter absentem Simeonem & Beniamin ablegandum solicitus.

Gen. 43.

Iacobi filii præsertim Iuda vt Beniamin peregrinationi committat vrgent.

Iacob filios cum muneribus mittit in AEgyptum.

Iacobi filii veniunt in AEgyptum, & Simeon liberatur.

Ioseph fratribus incognitus eos salutat & Beniamin.

ce o-

ce omnium ignari filii Iacobi proficiscuntur assumpto Simeone, læti tam huius restitutione, quam Beniaminis reditu, quem patri se reduc turos fidem dederant, & ecce agmen equitum repente illos circumuenit, inter quos erat famulus qui scyphum in sarcinam indiderat. illis vero turbatis inopinato incursu, & rogantibus cur irruerent in viros, quos paulo ante honore hospitii dignati fuerint: Ægyptii contrà sceleratos inclamabant, qui huius ipsius beneficii, Ioseph que comitat.s immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriam reponere, daturosque furti pœnas minitabantur. non fefelliſſe enim eos Deum, licet ad tempus ministrum mensæ fefellerint. & nunc rogitare satis ne sani essent, quasi vero nesciant statim se ad pœnam rapiendos. his & similibus verbis famulus præ cæteris insultabat. at illi vt qui nihil de dolo compositos sciebant, conuiciabantur ei, demirati se hominis intemperias temere obiicientis furti crimen eis viris, qui ne frumenti quidem pretium in saccis inuentum retinuerint, sed secum deportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret: tantum abesse vt data opera damnum inferre vellent, certiorem tamen rati inquisitionem quam negationem, iubent eos scrutari sarcinas: nec recusabant vniuersi, pœnas dare, si vnus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur, tanta erat securitas & innocentiæ fiducia. acceperunt illi conditionem inquisitionis, supplicium tamen solius fore penes quem furtum inuentum fuerit. Inquisitionem deinde aggressi, omniumque ordine sarcinas scrutati, postremo ad Beniaminem veniunt, non quod nescirent in eius sacco latere scyphum, sed vt accurate officium facere viderentur. itaque cæteri iam securi de se, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant solliciti. sperabant tamen ne ipsum quidem in maleficio deprehendendum, adeo vt iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorum importunitatem steriſſet, ne bonam partem itineris iam confectam haberent. vt vero Beniaminis sarcinam scrutati scyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuo versi, tum fratrem deflebant mox furti supplicium daturum, tum suam ipsorum vicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam præsenti casu fallere cogerentur, augebat etiam dolorem eorum, quod cum maxime euasiſſe omnia pericula videbantur, fortunæ inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atque huius tam fratris quam parentis infortunii se authores fatebantur. qui inuitum ac reluctantem ad puerum simul mittendum precibus importunis tantum non compulisſent. Et equites quidem comprehensum Beniaminem ducebant secum ad Ioſephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tum ille videns fratrem in carcere contruso cæteros lugubri habitu adstare, Itane, inquit, sceleſtiſſimi omnium, vel meam humanitatem, vel Dei prouidentiam contempſiſtis, vt tam nefarium facinus contra hospitem ac benefactorem vestrum audueretis? at illi vicarios se pro Beniamine ad supplicium offerebant, rursumque Ioſephi crebra mentio, felicem eum qui morte è vitæ calamitatibus sit exemptus, si tamen esset mortuus: quod si viuat, qui dignus sit habitus, ob cuius iniuriam Deus tam seuere in ipsos vindicaret. patris quoque se peſtem esse & infortunium maximum, cui ad veterem luctum recentem hunc afferrent. nec desinebat Rubelus denuo illis scelus eorum exprobrare. Ioſephus vero negabat se alios morari, quorum innocentiam compertam haberet, contentus vnius pueri supplicio. nam neque hunc dimitti in gratiam insontium æquum esse, neque illos alieni peccati pœnas persoluere. abirent quo vellent, se curaturum vt tutum iter facere liceat. his verbis grauiter istos, cæteros præ dolore vox defecit: Iudas vero qui patri adoleſcentem mittere persuaſe-

Hadie & Ioſephum cap. 6. Gen. 44.

Ioſephus fratres non in aduersis Beniamin esſent ſubſidio, tentat.

Ioſephi fratres in via Ægypty prehendunt.

Iacobi filij ac cuſtantur furti.

Beniamin vt reus capitur.

An. mundi 3238. ante Christum nat. 3726. *Iudæ ad Iosephum pro Beniamin gratio.*

uaserat, vir alioquin etiam strenuus, decreuit se pro fratris salute periculo obijcere. Fatemur, inquit, Præses, grauiter à nobis peccatum, supplicium que commeritos, quod parati sumus omnes luere, licet non omnium sit culpa, sed vnius natu minimi. sed quamuis salutem eius pene pro deplorata habeamus, vnica tamen effugij spes in clementia tua bonitateque superest quamobrem oramus, vt non tam nostri commissi rationem habeas, quam tuæ naturæ, & in hac causa non indignationem iustam, sed natiuam tuam bonitatem in consilium adhibeas, iramque magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus succumbere solent. dispice quæso num ex tua dignitate sit eos occidere, qui ipsi se dederunt ad pœnam, & salutem non nisi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primum tuæ benignitati sunt acceptam laturi. ne committas, vt illud beneficium tibi pereat, dum fame eripis, & frumento liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodem periculo laborantem domum alimenta perferendi potestatem fecisti. Eiusdem enim bonitatis est seruare fame de vita periclitantes, & mortem meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidisse visa est. eadem plane gratia est, diuerso modo collata. Seruabis enim quos pauisti, & vitam quam præ fame deficere non es passus denuo donabis, quo commendabilior sit tua clementia, dum & vitam donas, & per quæ vita retinetur. Quietiã Deum ipsum existimo tibi hanc virtutis exercendæ materiam suppeditare, vt appareat te proprias quoq; offensas benefaciendi voluntati posthabere, & nõ in solos innoxios egenos liberalem esse. Quantumuis enim magna laus est opem ferre in rebus angustis, non minus tamen principem ornat clemẽtia, præsertim in causa quæ ad ipsius iniuriam priuatim attineat. Si enim paruæ peccata remittentes merita laus sequitur, quid in capitali crimine iram cohibuisse, an non diuinæ clementiæ proximum videri debet? Quod nisi Iosephi interitu compertum haberem, quam moleste ferat pater orbari filijs, non adeo pro salute nostra laborarem, nisi quatenus tibi clementiæ laudẽ conciliatura videtur, & si non haberemus quib. mors nostra luctum ac mœrorem sit allatura, æquo animo supplicium perferremus. Nunc vero quando non tam nostri nos miseret, tametsi iuuenes adhuc non multum fructum aut voluptatem vitæ percepimus, quam parentis miseri, ætate curisque confecti, has tibi preces illius quoque nomine offerimus, & vitam nobis donari oramus, supplicio per hodiernum malefactum obnoxiam. ille certe vir bonus est, nósque vt similes essemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatem experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore discrutiatur. quod si talem nostri interitus nunciũm acceperit, simulque eius causam, non sustinebit amplius viuere, nostræ mortis infamia illius mortem approperabit, hoc ipso infeliciorem, quia ne nostri dedecoris rumorem sentiret, è viuis excessisse videbitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam indignationem hoc scelere permotus, patri tamẽ vindictæ gratiam facito, & plus illius miseratio apud te valeat, quam nostra iniquitas. Defer hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis orbetur, superstes durare nec volet nec potetit, defer tui parentis memoriæ defer ipsi patris vocabulo quod tibi iam contigit, ita tibi Deus omnia pater hoc felix faxit ac perpetuum. quem & ipsum honorabis hac pietate propter commune nomen, si te calamitatis senis patris misereat, quem orbatum manere est credibile. Nunc tuum est quæ nobis Deus dedit cum iure possis, non auferendo iterum dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, & hac parte similem ei fieri. Cum enim tantundẽ ad vtrumlibet valeas, præstat bene facere quam male, & potestate con-

tentum

tentum sui iuris non meminisse, sed tantum ad seruandos homines potentiam tibi datam existimare, & quo pluribus salutem dederis, hoc te ipsum illustriorem fore. potes autem fratri erroris venia data nos omnes seruare. neq; incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neq; domum absque hoc ad patrem redire licet, sed hic ferendum est quicquid frater tulerit. neq; enim aliam gratiam à te præses petimus, si hanc non impetramus, quam vt nos eod. afficias supplicio, non secus ac sceleris socios. hoc enim satius fuerit quam si præ mœrore nobis ipsis manus inferamus. Non addam iuuenem esse, & per ætatem nondum satis sapere, & talib. non grauatim veniam dari solere, sed hic dicendi finem faciam vt siue damnemur, mihi imputetur non satis diligenter huic causæ patrocinato, siue absoluamur, insolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quod non solum nos seruaueris, sed plura etiam quam nos ipsi in causa nostra, quæ pro nobis faciant, videris. Siue igitur plectere vis hunc, me vicario ad supplicium accepto, patri eum remitte. Siue ad seruitium addicere mauis, ego tuis ministerijs magis sum idoneus, & ad vtrumuis vt vides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quiduis pro fratris salute libenter subeundum, accidens Iosepho ad pedes, quantum in se erat mollire ac placare iam conatur: pariq; modo & cæteri prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Iosephus autem, pietate victus, & iam ægre personam irati sustinens, ablegat alios qui tum aderant, vt fine arbitris à fratrib. agnosceretur, cumque soli essent, aperit se ipsum & infit. Pietatem vestram & amorem quo fratrem prosequimini non laudare non possum, quem maiorem comperio, quam expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt, in hoc enim hæc omnia feci, vt fraternæ benevolentiæ caperem experimentum, cuius quoniam egregium specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum vestræ naturæ imputare libet, sed Dei potius voluntaei totum ascribo, qui vobis & præsentia cõmoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatem optatam magis quam speratam cognoui, & vos tales quales cupiebam erga fratrem comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens vobis vt ministris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus communi nostræ vtilitati prospicientis gratiam habere, quam vestræ, vtrum videri poterat, malitiæ meminisse. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij bonum euentum libenter ferre, neq; pudore præteriti erati quicquam contristari. quid enim est cur vos male habeat iniquæ quondam vestræ sententiæ pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis. Læti igitur hac diuina dispensatione, ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo consumpto immodica de vobis solicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquam ille in conspectum meum veniat, & horum bonorum fiat particeps, quamobrem & ipsum & vxores ac liberos vestros, totamque cognationem assumentes migrate vos huc volo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus complectitur fratres. illi vero in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia, quod in tam bonum fratrem peccauissent, mox conuiuium est secutum. Rex autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibiipsi aliquid boni accidisset lætatus est, donauitque eis currus onustos frumento, & auro ac argento, munera ad patrem deferenda, qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus autem postquam ex filijs statum Iosephi

Potentia ad salutem data.

Gen. 45.

Ioseph. à fratrib. agnoscitur.

Rex cognito fratrum Iosephi aduentu lætatur.

Hedio & Rufinus cap. 7. al. 4.

sephi cognouit, quod non solum mortem effugit, quam tam diu luxerat, sed etiam in splendida fortuna viuit, cum Rege administrans Ægyptum, & pene totam illius regionis gubernationem commissam habens, facile ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper vt videbatur intermissum: nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

Iacobus dum Iosephi statũ ex filijs cognoscit, maximo perfunditur gaudio

An. mundi 2239. ante Christum nat. 1725. Gen. 46.

CAP. IV.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

VT vero ventum est ad puteum iuramenti, oblato Deo sacrificio, cũ timeret ne filijs propter vbertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis cæteris posteritas sua non rediret in Chananæam occupatura eam iuxta prædictam Dei: neue inconsulto Deo migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne forte ipse antequam Iosephum aspiceret contingat, ex hac vita eximatur: talia volutanti animo & somno grauato Deus per visionem astitit, eũmque bis nominatim inclamauit, Quo rogante quisnam esset, an non agnoscis, inquit, Iacobe Deum perpetuum, tam tuum, quam tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorem? qui contra patris tui proiectum principem familiæ te constitui, & cum solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci vt coniugium nactus fortunatum redires, & liberis multis & facultatibus auctus, incolumem etiam progeniem ruam seruaui & quẽ amisisse videbaris Iosephum, ad tam sublime dignitatis fastigium euexi, vt non multum à Rege Ægypti differat. Nunc quoque in hoc veni, vt me ducem huius itineris habeas, vtque tibi prænunciem inter manus Iosephi te è vita exiturum, & posteritatem tuam per multa secula potentem fore simul & illustrem, occupaturamq; terram cuius ditionem ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus eo libentius in Ægyptum cum filijs ac nepotibus properabat, qui erant in vniuersum LXX. Eorum nomina cum sint duriora, non eram adscripturus, nisi propter quosdã qui nos Ægyptios contendunt esse non Mesopotamenos. Ergo Iacobi filij fuere duodecim, ex quib. Iosephus iam antea venerat. recensendi sunt nunc reliqui, cum sua quisq; progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, Anoches, Phares, Esaron, Charmissus Simeonis sex. Iumilus, Iaminus Puthodus. Iachenus, Goar, Saar. Leuis quoque tres fuerunt, Geisemis, Caathus, Maratis. Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ, Esron & Amyrus. Issachare quatuor. Thulas, Phruras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc quidem genus è Lia, quæ secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus triginta tres. Rachelis autẽ filij fuerunt duo, quorum alter Iosephus filios habuit Manassem & Ephræmen. alteri vero Beniamini fuerunt decem, Bolossus, Bacharis, Asabel, Gela, Næmanes, Ises, Aros, Nomphthis, Optais, Sarodus. isti quatuordecim superiorib. additi, fiunt numero quadraginta septem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala vero famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor sequebantur filij, Eleimus, Gunes, Sares, Hellimus. Dano vero vnicus erat filius nomine Vsis. his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gadès autem & Asserus nati fuerunt è Zelpha Liæ famula, ex his Gadem sequebantur filij septem. Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel. Asserum vero vna filia, & mares numero sex, quorum nomi-

Iacobo Deus apud iuramenti puteũ apparet.

Iacobus cum filijs ac nepotib. proficiscitur in Ægyptum.

Iacobi progenies.

na Iom-

na Iomnes, Essus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supra dictus numerus completur, annumerato etiam Iacob. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, non tamen æque ac pater. deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumtis quinque fratribus properauit ad regem, nunciaturus adesse eã familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus est Iosephum, quibusnam studiis potißimum delectarentur. ait, pastoralem artem callere, & nihil aliud exercere: idque eo consilio respondit, ne forte distraherentur, sed vt vna degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Ægyptiis interueniret, si circa eadem cum illis studia versarentur. Nam ei genti non erat licitum greges aut pascua curare. Iacobo autem salutarum ad Regem perducto, post faustas ominationes acceptas, rogauit eum Pharao quantum temporis vixisset. & cum audisset triginta supra centum annos natum, admiratus est hominem tam longæuum. cumque ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, iussit eum cum filiis degere in Heliopoli, vbi etiam Regii pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Ægypto, nec adesat remedium, neque flumine agros rigante, non enim ascendebat, neque vllis de cœlo pluuiis, ad hæc grauius erat malum quia vulgo improuisum, qui nihil parati habebat, neque Iosephus frumentum dabat nisi numerata pecunia. quæ postquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus vero agri fuere, partem aliquam in precium alimentorum Regi decidebant. cumque ad hunc modum omnes eorum possessiones minus Regis deuenissent, alius alio migrabant, quo certius esset Regium dominium. Soli Sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. Postremo hæc necessitas adeo non corpora solum, sed & animos gentis in seruitutem redegit, vt nihil turpe putarent, quo victus vt vnque parari posset: postquam autem cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinam fertilitatem rediit, Iosephus regionis vrbes obeundo conuocata per singulas multitudine, agrorum quos Regi cesserant vsufructum illis restituit, & adhortatus vt non secus quam proprios colerent, iussit quintam partem fructuum Regi pendere, quæ ei iure dominii deberetur. qui læti inperata restitutione agrorum culturam strenue aggrediebantur. atque hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga Regem beneuolentia non mediocriter creuit, & ius quintæ partis fructuum etiam penes Regum posteros ac successores permansit. Iacobus autem cum decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter manus filiorum vitam finiuit, precatus eis prius prosperitatem & abundantiam; & vaticinatus quod singulorum posteri in partem possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto post tempore. præterea collaudato Iosepho, quod oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quam vel benefactoribus deberentur, mandauit suis filiis vt Iosephi filios Ephræmen & Manassen in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananæam, quemadmodum postea dicetur. postremo rogauit vt in Hebrone sepelirentur. Mortuus est autem cum vixisset annos centum quinquaginta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna præmia Dei benignitate est consecutus. Iosephus vero permittente Rege deportatum patris corpus in Hebronem magnifice sepeliuit. cæterũ fratribus reuertentib, eum eo reuerti, quod timerent ne defuncto patre in se vindicaret, cum non amplius esset in cuius

Iacobus quid expiraret præ nimia lætitia parum abfuit.
Iosephus cum quinque fratribus huc Pharaonem regem adducit.
Gen. 47.
Iacobus cum Pharaone Rege loquitur, & inhabitandi accipit Heliopolin.
Annona caritate Ægypto.
An. mundi 2245 Ante Christum natum 1719.
Ingens metalli expensum & caritate proueniens.
Iosephus quintam fructuum partem regi pendere iubet.
Hodie & Ruffinus cap. 8.
Iacobus ætatis anno 147 moritur.
Iacobus in Hebrone sepelitur.

An. mundi 2311. Ante Christum natum 1653. *Iosephus ætatis anno 110. moritur.* *Iosephi ossa in Chananæam translata.* *Historia libri Exod. Hodie & Ruffinus cap. 9.* *Exod. 1.* *Ægyptiorum erga Hebræos invidia.* An. mundi 2453. Ante Christum natum 1611. *Hebræorum seruitus intolerabilis.* *Præsagium de Mose.* *Pharao Hebræorum masculos necari edicit.* *Exod. 2.* An. mundi 2373. Ante Christum natum 1591.

gratiam daturum veniam sperarent, iussit eos posito metu nihil mali suspicari, & reductis secũ magnas possessiones largitus est, nec vnquam eos summa beneuolentia prosequi destitit. Moritur autem & ipse centesimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute præditus, in omnibus negotiis prudens, & potestate bene vsus, quibus actibus factum est vt neque externum genus neque calamitas de qua diximus, quicquam officerent quo minus ad summam dignitatem euheretur. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in Ægypto sunt mortui, quorum corpora filii & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarent. hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam proponentes quam ex Ægypto exiuerunt.

CAP. V.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos CCCC.

ÆGyptii gens delicata & ad laborem segnis, voluptatibus solum & captandis vndecunque lucris dedita, male volebat Hebræis, quod per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat, videntes enim genus Israelitarum florere, & opibus labore atque industria quæsitis abundare, non satis tuta sibi eorum incrementa existimauerunt: & cum iam Iosephi beneficiorum memoriam tempus obliterasset, regnumque Ægypti in aliam familiam demigrasset, inhumane tractabant Israelitas, & variis laboribus atterebant. nam & flumen in multas fossas diducere sunt iussi & mœnia exædificare, & aggeres exstruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidum etiam insanis substructionibus vexabant gentem nostram, cogendo varias artes edisscere, & laboribus ferendis adhæscere. atque in hunc modum per CCCC. annos fuit laboratum, Ægyptiis id agentibus, vt Israelitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, cur genus nostrum magis etiam cuperent exstinctum. Quidam ex eo genere hominum, quos gens illa vocat sacrorum scribas, quorumque prædictionibus multum tribuit prænunciat Regi nasciturum per id tempus apud Israelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Israelitas contra enecturum, si modo ad ætatem adultam peruenerit. nam & virtute fore præcellentissimum, & gloria per omne æuum celebrem. Quo terrore percitus Rex, edicit, ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israelitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Ægyptias diligenter obseruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat ne obstetrices ob cognationem edictum Regium contemnerent. Proposuit etiam pœnam, si quis clam seruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas, non eo solum, quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurum quoque tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum: atque ita in extremo infortunio constituti sibi videbantur. Sed nemo potest Dei voluntati resistere, etiamsi infinitas artes in hoc comminiscatur. nam & puer, de quo sacrorum scriba prædixerat, elapsis Regis obseruatoribus clam fuit educatus, & patrem non fuisse vanum euentus rei comprobauit. Amaremes Hebræus vir inter suos nobilis, solicitus tum

publico

publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tum priuatim quod domi præganatem vxorem haberet, inopia consilii laborabat: & ad implorandum diuinum præsidium conuersus, orabat vt tandem miseraretur homines à quibus vnis perpetuo cultus fuerit, daretque finem præsentis afflictionis, quæ totigeneri perniciem minaretur. Deus autem precibus supplicis ad misericordiam flexus, astitit ei per somnum, iussitque in futurum bene sperare. Memorem se esse pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipsis defuturæ præmia, sicut nec progenitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo fauore Abrahamum solum è Mesopotamia in Chananæam profectum præter reliquas felicitates ex vxore antea sterili liberos suscepisse, & successoribus amplas regiones reliquisse, Ismaeli Arabiam, Cheturæ filiis Troglodytidem, Isaco Chananæam. Res etiam bello ueis auspiciis feliciter ab eo gestas nunquam sine impietatis & ingratitudinis nota non meminisse potestis. Iacobi vero nomen etiam apud exteras gentes celebre est, tum ob eam felicitatem, in qua ipse vixit, tum ob eam, quæ posteris eius quasi hæreditario iure obtigit: quia septuaginta viris patrem in Aegyptum comitatis priundi iam ad sexcentorum millium numerum creuerunt. nunc quoque scito mihi cordi esse & publicam vestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iste cuius nativitatis metu Aegyptii fœtus vestros ad necem damnauerunt, tibi nascetur. hic neque deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit præter opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Aegyptia seruitute liberabit, memoriamque sempiternam hoc præclaro facinore consequetur non apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficium in te tuosque posteros conferente, frater quoque talem habebit, qui dignus sit meo Sacerdotio ipse & posteri eius in omne æuum. His per visionem cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iocabeli vxori, quæ res vtrisque solicitudinem auxit. iam enim non puero tantum timebant, sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed mox oraculo fidem fecit mulieris partus, quæ tam facile est enixa, vt obseruatores fefellerit, nihil sentientes eorum, quæ in vulgaribus puerperiis sentiri solent. hunc infantulum per tres menses clam nutrierunt. deinde Amarames veritus ne re deprehensa iram Regis incurreret, ac mox & ipse vna cum puero sublatus è medio promissionem Dei faceret irritam, maluit salutem filii totam ipsius prouidentiæ committere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamen perdifficile erat, molestum tamen in continuo periculo viuere, non eius tantum, sed & suo. De Deo vero certam spem habebat, prouisurum vt oraculi veritatem euentus indicaret. Hoc consilium postquam satis placuit, excogitauerunt tale quiddam: lectulo è papyro contexto, quantus infantulum commode capere poterat, bitumine queillito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerum: atque ita in flumen proiecti salutem diuinæ prouidentiæ commiserunt, in hunc modum cum à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quo tandem papiraceum illud vas deportaretur à flumine. hic vero manifestissime Deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eosque qui propter vtilitatem suam aut securitatem aliis perniciem moliuntur, quantalibet vtantur diligentia, sæpe tamen voti compotes non fieri: rursum qui suam salutem Deo committunt, præter opinionem è mediis periculis emergere: quod & in hoc puero videre licet. Erat filia Regi nomine Thermuthis. hæc dum luditad ripas fluminis, conspicata vas fluitans,

Amarames futurum Mosis parens

Deum orat pro Hebræis.

Mosen natum.

Mosen in flumen proiiciuntur.

Thermuthis Tha-

Thermuthis filia extrahit ex flumine Mosen.

tans, missis natatoribus iubet lectulum ad se in ripam extrahi. quo vt
inssum erat, allato, mire placuit puer, quod esset magnus ac pulcher.
Tanto enim fauore DEVS Mosen prosecutus est, vt eum fecerit ab
illis ipsis nutriti & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos
quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaque iubet Thermu-
this mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo
non admittente mammam, sed aduersante, idque cum alia post a
liam adduceretur: Mariame quasi non data opera, sed forruito ad
spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, Regina dum nutrices in-
fanti adhibes alieni generis mulieres. quod si Hebræam aliquam ac- 10
cerseres, tum forte popularis mammam admitteret. cumque recte mo-
nere videretur puella, iussa est ipsa hoc negocium exequi, & lactan-
tem quampiam adducere: ac mox vsa permissa potestate, rediit adduc-
ens communem matrem, ignotam omnibus qui tum aderant. tum
infans perquam libenter haberet mamillæ visus est: & rogante Re
gina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fue-
rat in profluentem, ab hoc casu nomen est fortitus. aquam enim Æ
gyptii vocant. Moyses vero seruatus. quare composita voce ex verisq;
nomen infanti fuit inditum. qui deinde citra controuersiam pru-
dentissimus Hebræorum euasit. vt DEVS iam ante prædixerat, e- 20
rat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sic-
ut pater eius Cathi, hic vero Leuis, & Leuis Iacobi. qui ex Isaco erat
prognatus, hic autem Abrahami erat filius. puer autem non pro ætate proficiebat intellectu, sed intelludendum præ cæteris æqualibus
sapere videbatur, & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas
olim gerendas præ se ferebat. post tertium vero annum ætatis admi-
randam gratiam ei DEVS addidit. nemo enim erat adeo tetricus, vt
visa Mosis pulchritudine non obstupesceret: & persæpe accidebat vt
dum gestatur ac circumfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita
vt relictis seriis negociis mallent præcellenti eius forma oculos pasce- 30
re. Tanta erat puerilis gratia, vt inuiti homines ab hoc spectaculo
discederent. quo factum est vt Thermuthis hunc sibi filium adopta-
uerit, cum alioquin germanis liberis careret. allatumque patri ostenta-
bat, dicens de successore se cogitare, etiamsi DEVS illi nullum fi-
lium gigneredederit. Hunc puerum, inquit, ego eduraui non minus
indole quam pulchritudine diuina excellentem quem Nilus ipse in si-
num meum tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi fi-
lium, tibi vero in principatu ac imperio successorem. & cum dicto patri
infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptum ad pectus ap- 40
pressisset, filiæ gratificaturus comiter diadema suum eius capiti im-
posuit. Moses vero capiti pueriliter detractum prolabi in humum passus,
pedibus etiam calcauit. id quod mox ominosum est visum, & regno ni-
hil boni portendere. moxque ille sacrorum scriba, qui natiuitatem e-
ius Ægypto cladem allaturam prædixerat, occidere puerum volebat,
vociferans: Rex, puer iste per cuius necem nobis securitatem Deus pol-
licetur, vaticinium iam confirmauit, insultando tuo regno, & diadema
calcando. Hoc interempto tam Ægyptiis metum quam Hebræis spem
& fiduciam adime. Thermuthis vero confestim eum eripit. Rege quo-
que non inuito, cui DEVS talem animum indiderat, Mosis saluti prouidens. itaque educabatur quam accuratissime. Quamobrem 50
Hebræi quidem felicitatem suo generi sperabant, AEgyptiis vero su-
specta erat hæc educatio. sed eum nemo extaret, vel è cognatis regiis,
vel ex aliis optimatibus, qui etiamsi Moses sublatus esset, magnopere
videretur procuraturus AEgyptiorum commoda, abstinuerunt ab eius

cæde.

An. mundi 2376. Ante Christum na. 1588.

Mosi vnde nominatus.

Moses ab Abrahamo septimus.

Moses Thermuthu Pharaonis filia adoptatus filius.

Moses diuina prouidentia morti eripitur.

cæde. Itaque sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, breuisuæ virtutis specimen edidit, & quantum momenti vel suis vel Ægyptiis esset allaturus, occasionem nactus talem. Æthiopes qui supra Ægyptum incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi móti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: mox prælio commisso, partim in acie occiderunt, partim in fugam turpiter compulsi retro ad suos se receperunt. quo successu elati Æthiopes fugientibus instabant, & ignauum rati si fortuna non vtetentur, concepta spe subiugandæ Ægypti, late eam populabantur: degustataque prædæ dulcedine, non temperantes sibi ad maiora audenda accendebantur. cumque vicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebant vlterius Memphin vsque & mare, nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamitatibus Ægyptii pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. eumque responsum esset: Hebræum in auxilium aduocandum, Rex à filia postulat Mosen, qui vniuersis copiis cum imperio præsit. paruit illa, sed prius Rege iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturum, pro magno hoc auxilium imputans, & Sacerdotibus probro dans, quod non puderet nunc eius opem implorare, quem prius vt hostem occidendum esse monuerint ac iusserint. Moses vero Thermuthidis simul ac Regis rogatu libenter hoc negocium suscepit. quod factum gentis vtriusque viribus lætitiam attulit. Ægyptii post partam eius virtute de Æthiopibus victoriam, occasionem sibi per dolum tollendi, non defore sperabant; contra Hebræi, Mose copiis præposito, adfore sibi facultatem euadendi ex Ægyptia seruitute. Ille vero volens hostem optimere priusquam de aduentu suo cognosceret: non per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionem fecit, quam re facta declarauit quantum ingenio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile esset præ multitudine serpentum (nam hic tractus plurimos gignit aliquot etiam genera quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, vt non solum humi latentes insidientur, sed & sublimes ex improuiso noceant) commentus est ad securum iter exercitus stratagema dignum admiratione. vasa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formam fieri curauit, quæ completa ibibus secum deferebat. est autem hoc animal infestissimum serpentum generi. quapropter fugitant earum insectationem, & inter fugiendum sicut à cervis retracti deuorantur, sunt autem mansuetæ alites. & contra solos serpentes feroces. de quibus nunc desino plura, vtpote apud Græcos non incognitis. postquam igitur ventum est in terram venenosis bestiolis scatentem, ibes illis immisit, quarum bona opera vsus, itinere impune peracto, nec opinos Æthiopes inuasit; commissoque prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Ægypti frustratos retro in suam regionem compulit. nec hoc contentus oppida illorum euertebat, & vbique magna cædes hostium patrabatur. quo factum est vt post hæc auspiciis Mosis feliciter gesta tantam alacritatem exercitus præ se ferret, vt nihil non laboris toleraturus videretur, iamque aut excidium, aut captiuitas Æthiopibus imminerer, ad vltimum compulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum Rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat autem pene inexpugnabilis, vtpote Nilo circumquaque cincta, accedentibus ad eius munitionem & aliis fluuiis Astapo & Astobora, qui obiecta suo difficiliorem traiectum facerent. itaque sita in insula, & muro valido inclusa, non fluminibus tantum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorum inundationes prohibendas extructi,

Hecat. & Ruffinus cap. 10. al. 7. *Ægyptiorum Rex in Æthiopes.*

Mosen Ægyptii exercitus ducem postulant. *Moses in Æthiopes mouet.*

Mos. & Hebræorum contra Æthiopes victoria. *Saba regia obsidione cincta.*

ad hoc quoque tum proderant quod hosti etiam post superata flumina aditum ad vrbem oppugnandam negabant. Hic cum Moses desidere exercitum ociosum ægre ferret, hoste non audente manus conserere, interim tale quiddam accidit. erat Æthiopum regi filia nomine Tharbis. hæc Mosen mœnibus exercitum admouentem & egregie dimicantem conspicata, virtutemque viri admirata, qui & Ægyptiorum fortunam labantem in integrum restituisset, & Æthiopas modo victores in extremum periculum adduxisset, vehementi eius amore est correpta: quo indies crescente, mittit ad eum è seruis fidissimos coniugium suum offerens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata post vrbem sibi traditam ductuum se eam vxorem: ac mox dicta factum sequitur. Sæuitū est nihilominus in hostem, & actis Deo gratijs nuptijsq; celebratis. Ægyptiorum exercitus victor domum est reductus, illi verò acceptæ salutis odium pro gratia Mosi reposuerunt, & maiorib. studijs insidias cōtra eum machinabantur: suspicatiq; ne reb. feliciter gestis eius res nouas in Ægypto moliretur, apud regē eum cædis accusauerūt. iam enim & ipse suspectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus huc & irritantibus indesinenter scribis ac sacrificis: vt iam Moses minimo minus abesset à pernicie, opprimendus dubio procul, nisi rem olfaciens in ipso temporis articulo se clam subduxisset. & eum vias obseruari intelligeret, per solitudines fugam arripuit, qua eius rum inimici minime suspicabantur: & quamuis alimenta nusquam inueniret, in diam patientia superabat. cumque ad vrbem Madieniam peruenisset, in rubri maris littore sitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chæturæ filijs, sedens ad quendam puteum lassitudinem ex laborioso itinere contractam recreabat. erat enim tempus meridianum. & vrbem iam in prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit natum ex incolarum viuendi ratione, per quod & virtutem suam declarauit. & memoria fortunæ occasionem inuenit. cum enim ea regio laboret aquarum inopia, pastores operam dabant, vt primi puteos occuparent, ne forte exhausta aqua ab alijs, ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum septem virgines sorores Raguelis sacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum satis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vsum factas diffundunt. eumque pastores superuenisse, & repellendo puellas aquam sibi vsurpare nt. Moses iniquum ratus non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & se inspectante vim virorum plus pollere quam ius puellarum, abactis vsurpatoribus auxilium eius ita vt decebat præbuit. at illa accepto beneficio postquam ad patrem venerunt, & pastorum iniuriam & quomodo ab his spite adiutæ fuerint, ei retulerunt: rogabantque ne illi hoc beneficium periret, tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit vt Mosen adducerent meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio, quod eis tulerat, & virtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat. relaturum enim se gratiam, non modo parem, sed etiam aliquanto maiorem. deinde adoptato in filium vnam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim vniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem eum ac dominum constituit. Hanc fortunam Moses nactus apud Ietheglæum, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud socerum pascens pecora. ali-

quanto

Tharbis Æthiopum Regis filia Mosi coniug ū petit.

Mosi insidiantur Ægyptij. Exod. 2.

Hedso & Rusin. cap. 11. al. 8.

Moses ad Medienam vrbem profugit.

Moses Raguelis sacerdotis filiabus fert opem contra pastores.

Raguel Mosi vnam ex filiab. nuptum tradit.

An. mundi 2400. ante Christum nat. 1564.

An. mundi 2413. ante Christum nat. 1551.

quanto vero post, egit pastum gregem in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celsissimum: & pascuis valde commodum. abundabat enim herba, eo quod vulgato rumore numen illic habitare. pastoribus hactenus inaccessus ob loci religionem fuerat. in eo monte mirabile vidit prodigium, ignis enim rubi fruticem depascere visus. nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non medioeriter attonitus magis etiam obstupuit. postquam vocem ex igne emissam, & nominatim sibi vocato verba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui non sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quam longissime à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac visione, non indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutem habitus, cæterum vlterius nihil curiose inquirat. prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente, iussitque confidenter in Ægyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebræorum multitudinis, & liberaturum coætum eius, populũ ab iniqua gentis dominatione. Etenim habituri sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps, tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, vt eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificium gratiarum actionis ob felicem successum offeras. & oraculum quidem tale ex igne prodiit. Moses vero tam visis quam auditis territus infit, Potentiæ quidem tuæ Domine quem & ego veneror & maiores mei coluerunt, non sum tam inanus, vt patere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus præditus, vel meis persuadere potero, vt relicta terra quam nunc habitant, me ducem sequantur: vel etiamsi persuasero, quomodo Pharaothes sit cogendus vt illos exire permittat, quorum opera & labore constat Ægyptiorum felicitas. Deus autem iussit illum secum esse de toto hoc negocio, se illi nunquam non adfuturum pollicitus, & siue verbis opus fuerit: vim persuadendi largiturum, siue operibus, virium satis additurum. mox iussit vt virga in terram proiecta fidem promissorum acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeretur: ac mox denuo in virgam est mutatus. post hoc manum in sinum mittere iussus cum paruisset, albam & colore alci similem exemit, quæ mox in pristinum colorem rediit. iussus deinde aquam è propinquo haustam humi effundere, vidit in colorem sanguineum versam. Ad hæc stupentem vt confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorem affore, vtq; apud omnes his prodigiis vtendo fidem illis faciat à Deo se missum, eiusque iussu omnia facere, iret sine cunctatione, & festinans in Ægyptum, properaret, neque die neque nocte iter intermittendo, neue diu tempus terendo longiorem Hebræis seruitutem & afflictionem redderet. Moses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis auditis & visis satis colligebat, precatus vt eandem potentiam in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat vt quem consp ectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoque suum volens ac libens indicaret, vt rem diuinam illi aliquando facturus nominatim eũ ad sacrificium inuocare posset, tum Deus aperit ei suum nomen, nunquam antea hominum vlli auditum aut cognitum, quod mihi eloqui nec fas esse arbitror. Mosi vero non tunc tantum, sed quotiescunque opus esset talium prodigiorum facultas aderat, atq; ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi veritate

Hodie & Regnum Cap. 12. al. 9.

Exod. 3.

Mosi Deus in rubo ardente apparet.

An. mundi 2456. ante Christum nat. 1510.

Moses & Israelitas miraculis Deus commendat, vt ipsius promissionibus fidem habeant. Exod. 4.

Mosi virga in Draconẽ mutata.

Mosi manus albescit.

Moses aquã effundit humi, quæ vertitur in sanguinem.

Mosi in Ægyptum ad liberandos Israelitas mittitur.

An. mundi 2454. ante Christum nat. 1510. Hodie & Kassimus Cap. 33. ab 10.

deque Dei adiutoris fauore, magnam spem concepit fore vt tandem & sui liberarentur, & Ægyptii insigni aliqua clade afficerentur.

Cumq; cognouisset Pharaonem Ægyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctum, à Raguele commeatū rogat, vt salua eius pace ac gratia liceat sibi in Ægyptum ob publicam cognatorum ac tribuliū suorum vtilitatē proficisci. quo impetrato & assumpta quā ibi duxerat Raguelis filia, liberisq; cōmunibus, Gerso & Eleazaro, iter in Ægyptū arripuit, quorum nominum prius peregrinum significat, posterius Dei auxilium, quod diuina ope in insidias Ægyptiorum euasisset, cumq; iam non longe à limitibus abessent, Aaron frater venit obuiam Deo sic iubente: eui mox indicauit quidquid in monte viderat, & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. mox vlterius progressus obuios inuenit præstantissimos quosq; Hebræorum, qui aduentū eius præsenserant, & mox ne quid amplius defide Mosis dubitarent, prodigia diuinæ voluntati attestantia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem visis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiam Dei securitati illorū & incolumitati non defuturam. Atq; ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirum libertatis amore, ad nouū regem se confert. Ibi posteaquam commemorasset operam suam pro Ægyptiis cōtra Æthiopas contemptim agros eorum vastantes nauatam, laboresq; exhaustos dum non aliter quam pro suis popularibus bellum administraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficiis sibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptum regi aperit, nec non prodigia quibus de voluntate Dei confirmatus omnem hæsitationem posuerit, singillatim enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatem Dei decretis obstaculo esse velit. cæterum cū à rege contemptim audiri se animaduerteret, exhibet illi (scilicet) prodigiorum quæ in Sina viderat. Rex vero inflatus sceleratū eū appellat, qui Ægyptiorum olim fugitiuus, nūc magicis præstigiis instructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere se quoque sacerdotes qui eadem ottēta repræsentare possent, non minus peritos huiusmodi artium. nec esse cur se Moses iactare debeat, quasi solus diuina præ cæteris virtute polleat, atq; ita apud rudem multitudinem quasi supra mortalem conditionem positus se venditet: confestimque cum & ipsi suas virgas proiecissent in dracones sunt versæ. Tu Moses nihil his motus, ne ipse quidem inquit, ignoro aut contemno artes Aegyptiorum, attamē quæ ego peror, tanto præstantiora esse aio, quanto illorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas post se relinquunt. iamq; manifeste declarauo nō esse hoc præstigias veritatis specie parum cautis imponentes. sed ipsissimam Dei virtutem, argumentum omnipotentis illius voluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto virgam in terram mittit, iubens vt fiat draco, quæ mox dicto parens Aegyptiorum virgas, quæ draconū specie reptabant, vnā post aliam aggressa omnes ad vnam deuorauit. ac mox in pristinam speciem reuersam Moses sursum sustulit. Rex autem ad indignationem magis quam admirationem hoc facto commotus, cum nihil acturum respondisset. neq; quicquam Aegyptiacis artibus protecturum, mādat operarum exactori qui Hebræis erat præpositus. vt de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quam ante operum difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingendos præbere solitus, posthāc id facere desiit: sed interdiu detentos in opere noctu ad cōportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Moses autem neque minis regis à proposito deterrebatur, neq; alliduis suorum querelis vt à cœpto desisteret vel minimū flectebatur: sed obstinato contra vtrumq; animo, in hoc totus erat, vt suos in optatissimam li-

Ad. 10. Moses ex Madea in Ægyptum proficiscitur. Mosis duo filii, Gerso & Eleazarus. Moses ab Hebræis in Ægypto exceptus miracula eis exhibet. Exod. 5. 7. Moses Ægypti regem vt Israelitas dimittat hortatur. Pharaoni prodigia exhibet Moses.

Mosis virga deuorat Ægyptiorum virgas. Pharao Hebræos grauioribus operum difficultatibus premit. Exod. 6.

libertatem restitueret. itaq; denuo Regem accedit, suadens vt dimittat Hæbreos in Sina montem, illic Deo sacrificaturos. hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenquam eius voluntati resistere, quapropter dandam operam ne fauorē eius contemnere videatur, vtque populo potestatem exeundi faciat, ne forte contra moliendo posthac culpam in se transferat, si quid ipsi tale acciedrit, qualia Dei voluntati resistentibus euenire solent. Nam necessario calamitates eos comprehendere, qui diuinam iram in se prouocauerint: & tum terram tum aerem illis infestum existere. tum procreationem filiorum parum feliciter procedere, elementis et ad vindicandum in eos concitatis. atque hæc mala non posse euitare Ægyptios, etiamsi Hebræos regionem eorum exire contingat, nisi hanc profectionem bona pace ipsorū impetrauerint. Rege vero nihili faciente verba Mosis, neque vel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Ægyptios incubuerunt: quæ singulatim recensebo tū propter eorum nouitatem, tum vt eo magis appareat non vanas fuisse vatis nostri prædictiones: postremo quia hominum interest talia cognoscere, quo magis ea caueant, quibus irritatus Deus ad infligendas pœnas cōmoueri solet: Primum amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit. cum præterea nullum fontē habeant, nec coloris tantum id erat vitium, sed si quis siti coactus gustaret, cōfestim acri dolore corripiebatur. eratque talis Ægyptiis solis, Hebræis vero dulcis ac potabilis, & omnino pristinam naturā retinens, quo miraculo Rex inops consilii, timens incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. cumq; malum cessasset, rursum ad pristinam mentem rediit, sententiam suam reuocans. Deus autem motus hominis ingratitudine, qui nec à periculo liberatus vellet sapere, aliam plagam Ægypto infligit. Ranarum vis immensa terram eorum populabatur, refertus erat & fluuius, vt aqua inde non nisi sanie harum vitiata hauriri posset, immorientibus earum plerisque & imputrescentibus, plena erat & terra turpi limo ex quo enascebantur, rursusque in eundem resoluebantur, quin & domesticum victum fœdabant in esculentis ac poculentis nusquā non repertæ, & in cubilibus quoque passim oberrantes, ita vt omnia fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cū exagitarentur Ægyptii, Rex iubet Mosen cum Hebræis abire quo velit. & quamprimū hoc dixit euanuerunt ranæ, terraq; simul & flumen in pristinam naturam sunt restituta. vix dum hoc malum cessauerat, cum Pharaothes denuo mutatus, priorum oblitus retinere populum cœpit, & quasi aliarum et afflictionum naturas experiri vellet, negabat exitum quem prius concesserat timore magis cōpulsus, quā ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominem fraudulētum vindicat. pediculorum. n. magna vis è corporibus Ægyptiorū scatebat, à quibus mali male perdebantur, neq; lauacris, neq; medicamētorū inunctionib. extinguere eos valētes. Qua noua pestе turbatus Rex, & non magis ipso periculo quā eius fœditate ac turpitudine territus, nequā cū esset, ægre dimidiata ex parte resipuit. Hebræis. n. exire permissis, ac mox malo cessante liberos & vxores reditus obsides ab eis exigebat. quo facto magis ēt Deum exasperat, putās se prouidentiā eius circūuenire posse, quasi Moses, & nō potius Dei pœnas de Ægyptiis Hebræorum oppressionibus sumeret. Varias ergo & multiformes bestiolarū species immittit, quales nemo ante eam diem vnquā viderat, tanta copia, vt tota regio malo hoc repleretur, prę quarū frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat, & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege vero ne tum quidē resipiscēte & voluntati diuinæ cedente, sed mulieres quidem cum viris dimittente,

An. mundi 2454. ante Christum nat. 1510.

Moses Regem iterum Hebræos vt dimittat hortatur.

Prima Ægyptiorum plaga: Aqua in sanguinem mutata. Exod. 7.

Exod. 8. 9. Altera plaga, Rana.

Tertia plaga, Pediculi.

pueros

Quarta plaga, Bestiola.
Quinta plaga, Pestis. Exod. 9.
Sexta plaga, Vlcera.
Septima plaga, Grando.
Octaua plaga, Locusta. Exod. 10.

pueros vero resipiscere volente, non defuerunt Deo variè prioribus etiam grauiores pœnæ, quibus ob Regis malitiam in vniuersam gentem seuerè animaduerteret: sed exulceratis intus & in cute corporibus miserabilem in modum non mediocris numerus absumebatur. Et cum ne sic quidem Rex resipisceret, grando nunquam ante in Ægyptio cœlo visa, tunc vero maior quam apud alios hyberno tempore, aut in septentrionali regione, vere iam adulto supernè ruens omnes eorum fructus contriuit: & si quid intactum grando reliquit, nubes locustarum superuenientes ita absumpserunt, vt fructuum colligendarum spes Ægyptiis omnibus omnino sit adempta. Quod si Rex stultus tantum, & non etiam malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametsi non ita insaniebat vt causam non intelligeret, tamen tanta malitia pectus ejus obsederat, vt adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per contentionem repugnare, & in publica commoda sciens volensque peccare pergeret. itaque tandem Hebræis pueros etiam vna cum mulieribus concedit, sed iussit vt bona sua Ægyptiis tanquam prædam relinquerent, eo quod ex ipsorum bonis nihil post tot calamitates superesse conquerebantur. Mose vero negante æquum postulari, alioquin gn habituros vnde sacrificarent, atq; hac controuersia diutius durante, tam densæ tenebræ omnisq; luminis expertes Ægyptiis sunt circumfusæ, vt prospectu in vniuersum priuati alii alio casu absumerentur, illo quoque metu imminente, ne forte penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes, cùnondum flecteretur Pharaothes vt liberum exitum permitteret, his verbis eum Moses aggreditur. Quousque repugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud præter hoc remedium aduersus mala, quibus affligimini. Rex vero irate ferens hanc dicendi libertatem, minatus est eum capite plectendum, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respondit Moses, se non amplius hac de causa verba facturum, sed ipsum cum optimatibus Ægyptiis vltro Hebræos rogaturum vt quamprimum inde proficiscantur, atque his dictis abiit. Deus autem cum decreuisset adhuc vna plaga istos Ægyptios cogere ad dimittendos Hebræos, iussit Mosen edicere populo, vt paratum haberent sacrificium, præparatum tertiadecima Xantici mensis in quartam decimam, qui apud Ægyptios Phamuthi vocatur, item Hebræis Nisan, & Macedonibus Xanticus: vtque ipse Hebræos educat omnia sua secum portantes. illi vero instructos prius ad profectionem, & per sodalitia distributos in vno loco continebat. illucescente vero quartadecima omnes ad exitum animati sacrificabant, & sanguine domos iustrabant, aspersas hyssopo: & peracta cœna reliquias carnium exusserunt, tanquam exituri, vnde nunc quoque solenne manet nobis idem sacrificium, quam festiuitatem vocamus Pascha, id transitum significat, eo quod Deus illa die præterierit illæsis Hebræis, Ægyptios morbo percussit. nam pestis illa nocte absumpsit primogenita Ægyptiorum, vtque fama ad regiam concurreretur à proximis, vociferantibus nō amplius detinendos Hebræos. tum Rex accito Mose mandat vt abeant, ratus post eorum exitum regionem cessantibus calamitatibus subleuandam, donis etiam Hebræos honorabant, alii quo celerius discederent, alii propter vicinitatis consuetudinem, atque hoc pacto exitum est flentibus Ægyptiis & pœnitentibus ob præteritam malam tractationem. Iter autem faciebant per Latopolim tunc desertam: Babylon enim post eo loco est condita, Cambyse Ægyptum vastante. cumque abeuntes iter strenuè continuarent, tertia die peruenerunt Beelsephontem ad ru-

Nona plaga, Tenebræ. Mosen Pharao propellit. Exod. 10. 11. 12.

Xanticus Macedonib. iuxta Suidam Aprilis. Iudæorum Pascha trãsitum significat.

Decima plaga, Ægypti primogenitorum hominum & animalium interitus.

brum

hrum mare sitam, cumque nihil per viam inuenirent, propter solitudinem, macerata farina & modico calore in panis speciem solidata se sustentabant: quo victu per triginta dies sunt vsi. neque enim plus commeatus AEgypto extulerant, atque eum ipsum parce dispensabant ad necessitatem magis quam ad satietatem. quapropter in memoriam eius inopiæ festa per octo dies celebramus, quos vocamus azymorum. cæterum multitudo migrantium vna cum liberis & vxoribus, vix erat numerabilis, qui vero militarem ætatem habebant, sexcentorum millium numerum explebant.

Israelitæ ab AEgypto discedunt.

Azymorum festum.

Filiorum Israel numerus.

CAP. VI.

Quomodo Mose duce AEgyptum reliquerunt.

RElinquerunt autem AEgyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo postquam Abraham pater noster in Chananæam venit: & post Iacobi migrationem in AEgyptum anno ducentesimo decimoquinto. Moses vero annum tunc agebat octuagesimum, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant etiam secum ossa Ioseph, ita vt filiis suis mandauerat. AEgyptios autem pœnituit quod Hebræos dimisissent: cumq; rex præ cæteris hanc rem ægrè ferret, totum præstigiis Mosi imputans, decretum est, vt in eos irruerent: & correptis armis reliquoq; apparatu, persequebantur, retracturi si possent assequi. non enim timendum ne Deus offendatur, cum iam semel exitus illis sit concessus. sperabant enim facile se in potestatem redacturos inermes, & de via lassos. itaq; obuium quemq; rogantes qua tenderent, raptim insequebantur, tametsi per viam difficilem non solum exercitibus, sed expeditis quoq; viatoribus. Moses autem hac Hebræos ideo duxit, vt si AEgyptii mutata sententia persequi eos vellent, pœnas malitiæ violatique pacti persoluerent, neue Palæstini, quos ob vererem simultatem infensos habebat, de hac profectione certiores fieri possent. est enim illorum regio AEgypto contermina. quapropter omissa via quæ in Palæstinam ducit, per desertum via dispendiosa ac difficili voluit Chananæam inuadere: obiterq; iuxta Dei mandata in montem Sina populum sacrificaturum adducere, sed vbi ad rubrum mare peruentum est, ecce AEgyptiorum multitudo circumfusa in artum eos compellit. aderant enim septingenti currus cum equitum quinquaginta millibus & ducenta millia feutatorum peditum. hi vias omnes obsederant, quibus effugium Hebræis patere poterat, inter rupes & mare conclusis, quo loco mons præ aspretis inuius ad littus vsque procurrit. atque ita ne fugæ quidem spe relicta Hebræos mare inter & montem obsidione premebant oppositis armatis qua exitus in campos aperiebatur. in hac locorum iniquitate concluſi, cum nec obsidionem præinopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire possent, nec arma adessent etiamsi maxime pugnare cuperent, nihil superesse videbant nisi vt turpi deditione saluti consulerent, quo factum est vt Mosen ineusarent, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat. minimumque aberat quin Propheta lapidato, contemptisq; per incredulitatem pollicitationibus, deditione in pristinam seruitutem redirent. nam & lamentis mulierum ac puerorum exasperabantur, nihil nisi perniciem expectantium, cum essent rupibus & mari & armatis circumcirca circuncti, nec vlla spes effugii relinqueretur. Moses autem efferata licet contra se turba, nulli succumbens difficultati non cessabat eis prospicere, Deo fretus, quem post tot liberatis præsagia probabile non erat permissurum vt aurdelerentur, aut in potestatem inimicorum relaberentur. cumque medius in concione constitisset, sic ad eos verba fecit. Si

Tempus quo ex AEgypto. Exod. 12.

Ioseph ossa. Hedio & Ruffinus cap. 14. al. 11.

Israelitæ AEgyptii persequuntur.

Quare Moses Israelitas non duxerit per Palæstinam.

Israelitæ ab AEgyptiorum multitudine ad mare rubrum coguntur. Exod. 14.

Israelitici populi ab AEgyptiis conclusi anxietas.

homo

An. mundi 2434. Ante Christum natum 1510.

homo aliquis res vestras bene ac prudenter hactenus administrasset, o portebat & in posterum similem eius curam & diligentiam expectare, nunc postquam Deus ipse gubernandos vos suscepit, quantæ insaniæ fuerit, eius opem non sperare, qui per me vltro vobis præstitit quicquid ad vestram salutem ac libertatem conferre videbatur. imo hæc ipsa difficultas & angustia magis vos ad sperandum accendere debuerat. ipse enim vos in arctum hunc locum concludi voluit, vt ex tanta necessitate præter vestram æque ac hostium opinionem seruaret, atq; hunc in modum declararet, non solum potentiam suam, sed fauorem etiam, quo vos perpetuo prosequitur. non enim in paruis rebus Deus propitius auxilium afferre solet, sed tum potissimum quando spei superest minimum. ergo huius ope freti, qui potest & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreamini Ægyptiorum apparatu, neque propter fugam mari & montibus impetitam animum despondete. potest enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

Per populum vt Deo totum se dedat hortatur.

Quando potissimum Deus auxilium afferre solet.

15

CAP. VII.

Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.

HÆc effatus ad mare eos Ægyptiis spectantibus ducebat. Habentes enim eos sub oculis, quod essent persequendo defatigati, pugnam in sequentem diem differre, consultius putabant, vt vero ad extremum littus ventum est, tum Moses sumpta virga Deum in auxilium supplex inuocat, dicens: Tu Domine scis ipse quod nec viribus nec artibus humanis vllum hinc nobis patet effugium, superest vt ipse salutem huic populo expedias qui Ægypto relicta huc est delatus, tuam voluntatem tuamque fidem secutus. ad te solum omnia spe, omni consilio destituti confugimus, ad tuam tantum prouidentiam respicimus, quæ sola nos ratis Ægyptiis eripere potest. succurre igitur propere, & potentiam tuam exere, & populum iam conclamata salutis ad fiduciam & spem excita. in difficultatibus constituti sumus, sed nostris non tuis. tuum est Domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit, & hic potest te iubente aperiri. & illud in terram verti, possumus & per aerem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. hæc precatus, mare virga percutit, quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudum solum Hebræis ad fugam capessendam relinquit. Moses autem videns adesse Deum, & mare de suo solo cessisse, primus progreditur, hortatus Hebræos vt alacriter sequantur per viam diuinitus datam, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem salutis rationem tam subito exortam. illis vero impigre subsequentibus, nimirum diuina ope freti, Ægyptii primum insanire eos putabant in manifestam perniciem ruentes. postquam vero viderunt eos longe processisse, & impune absque omni impedimento iter facere, impetu facto persequi eos cœperunt, quasi & ipsi tutum per mare iter habituri, & præmissis equitibus à littore descendebant, iamq; in aduersum littus euaserant Hebræi, hostibus à tergo relictis, quos armis graues ipsa etiam miraculi nouitas nonnihil est remorata, sed cum inuolumes illos terram tenere viderent, sibi quoque eundem euentū pollicebantur. Verum fefellit eos hæc opinio, nescientes non quorumuis talem viam esse, sed Hebræorum tantum, & fugientibus tantum ad salutem parere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarentur. ergo cum iam vniuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterum mare, & Ægyptios fluctibus inuoluit, ventis etiam eodem impellentibus: accesserunt & imbres de cœlo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus, fulmina quoque deferebantur.

Moses ad Deum precatus.

Mare virgæ ictum findit.

Hostilis incolumes per mare vadum ingredi, quod Ægyptios sinebat.

10

20

30

40

50

An. mundi 2454. an. Christum nat. 1510.

tur, & nihil omnino deerat eorum quæ ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam & nox eos caligino sa nimis ac tenebrosa comprehendit, atque ita totus ille exercitus est deletus, vt ne nuncius quidem cladis domum reuerteretur. Hebræi vero vix sui compotes erant præ gaudio ex tam inopinata salute concepto, accedente huc etiã hostium interitu, quo maior esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in seruitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illis auxilium submittente, quapropter tum sua salute, tum inimicorum supplicio læti magis quam vlli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt, & Moses carmẽ laudes Dei & ob præsentem fauorem gratiarum actiones continens hexametro versu composuit. Hæc ego vt in sacris codicib. inueni, ita singillatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquam incredibilia, si priscis hominib. & ad maliciam etiam tum rudibus, de salute periclitantib. via per mare patuit, siue Dei voluntate, siue naturæ sponte quandoquidem heri & nudiustertius Alexandri ductu Macedonib. Pamphylium mare cessit, & aliam viam non habentib. illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium vti decreuisset: id quod omnes testantur qui res gestas illius Regis scripto prodiderunt. Sed de his vt cuique libet iudicare. Postera vero die cum æstus & ventus arma Aegyptiorum in litus expulisset in quo tum Hebræi castra posuerant, Moses id quoque diuina prouidentia factum interpretatus, ne post hac inermes essent, collecta vtilitim distribuit: atque ita tam probe munitos in Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam ante dictum est.

Exod. 15. Carmen & gratiarum actio Mosi & Israelitarum pro præsenti liberatione.

Pamphyliũ mare quomodo Alexandro cesserit, cum moueret in Persã.

Ægyptiorũ arma ventus in Hebræorũ castra expellit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Tertius.

SVMMA CAPITVM LIBRI III. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit.*

II. *De Amalecitarum & sociorum clade, & præda qua Israelitis inde obtigit.*

III. *Ragnelis consilium quod genero suo Mosi dedit.*

IV. *Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.*

V. *De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.*

VI. *De area in qua tabulas legis Moses collocauit.*

VII. *De mensa & candelabro aureis, deq; altaribus tabernaculi.*

VIII. *De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.*

IX. *De Aarohis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.*

X. *Leges de sacrificiis ac purificationibus.*

XI. *Leges belli & consuetudines.*

XII. *Seditio contra Mosen propter egestatem, & seditiosorum pœna.*
XIII. *De speculatoribus, qui explorata Chanaæorum regione renersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.*

CAP. I.

Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit.

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1550.

RECENTEM hanc lætitiam ex insperato acceptæ salutis offuscauit nonnihil itineris molestia, quo per deserta in Sina montem ducebantur, quod emetienda esset regio difficilis propter ciborum & aquarum extremam inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil omnino humoris habens, vnde fructus prouenire solent. talem autem viam necessatio sunt ingressi, cum aliam non possent, deferebantq; secum aquam priusquam desertum intrarent. hausta enim duce ita præmonente. qua absumpta puteos magno labore propter duritie terræ fodientes aquabantur, ac ne sic quidē vel satis bonam, vel quantum sufficeret inueniebant. in hunc modum iter facientes perueniunt prima vespera in locū quendam cui propter aquas vitiosas nomen fecerunt Mar, amarorem vocabulo significante, ibiq; lassis de via & commeatu quoq; iam absumpto inopiam sentire incipientibus, diuertere placuit. inuitabat ad manendum puteus forte repertus, qui tametsi tantis copijs non posset sufficere, nonnihil tamen solatij propter naturam regionis præbebat. audiebant enim nihil aquæ in progressu se inuenturos. hæc ipsa quoq; amara fuit & nulli potabilis, non homini solum, sed ne iumento quidem. Moses autem videns eis animum cecidisse, nec habens quod diceret, nō enim erat res cum hoste quem virtute repellere posset, sed & viri & imbellis mulierum ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægre expediebat consilium, populi miseriam ad proprium infortunium referens, ad hunc vnum enim concurrebant mulierculæ, Infantib. opē implorantes, viri vero mulierib. ne se despiceret, vtq; salutis remedium aliquod quæreret. ad preces igitur versus orat vt Deus mutata aqua ex vitiosa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit frustū ligni forte ibi iacens, & medium per longitudinem scissum in aquam mittens, docet Hebræos Deum exauditis precib. pollicitum daturum se aquam desiderantibus, si grauiter iussa peragerent. quib. rogantib. quid facto opus sit vt aqua mutetur, iubet robustissimum quemq; certatim puteum exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquum potabile fore. quo facto aqua agitatione cōtinua purior reddita, potū iam non aspernandum multitudini exhibuit. Hinc castris motis perueneruntin Elym, agrum, vt primo aspectu è longinquo videbatur, non malum. ferebat enim palmas. vt vero propius est ventum, fefellit omnium expectationem. palmæ enim non plures erant quam septuaginta, æquibus ad modum procerē per loci aridit atem. nam ne à fontibus quidē rigabantur. qui duodecim eo loco erant, sed non ita largi vt emissis tiuulis humiditatem terræ submini strarent. quare ad egerēdam arenam versi in nullas venas incidere poterant, & si quid modicum distillaret, fossione turbatum inutile ad potum reddebatur. arbores quoque non multum fructum ferebant propter eandem aquarum inopiam. quamobrem exortum est murmur multitudinis contra ductorem omnem miseriæ suæ causam in vnum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confecto, commeatum omnem quem secum extulerant,

Israelitæ in deserto aquæ penuria laborant.

Mor amare sē significat. Exod. 15.

Moses Deū orat vt aquā vitiosā potabilem reddat.

Israelitæ in Elym perueniunt, vbi contra Mosen ob commeatus penuriam murmur exoritur. Exod. 16.

rant, iam absumptum desiderabant, & cum nihil alimentorum in terra deserta inuenirent, minimum à desperatione aberant: atque præsente egestate præteritorum tam Dei quam Mosis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitati videbãtur iamiam correptis saxis in imperatorem suum euasuri autorem interitus sibi clamitantes. at ille irritatam multitudinem & tam acriter in se concitatam animaduertens, fretus Deo & conscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios vociferantes & saxa intentantes: cumque singularem quandam gratiam in vultu præferret, popularique facundia cum primis polleret, exortus est iram eorum mitigare, obsecrans ne in præsentem necessitatem intenti omnium præteritorum beneficiorum memoriam abiicerent: vtque à difficultate tunc premẽte animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionem cumulati fuissent. nunc quoq; expectarent eum, bonum exitum procuraturum, quem verisimile sit ad probandam eorum fortitudinem, patientiam & gratitudinem, vtq; appareat præteritane an præsentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. cauendum igitur ne ob intolerantiam atque ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendantur, qui & voluntatem ipsius quam secuti Ægyptum reliquissent, contemnant, & se ministrum eius iniquis odiis persequantur, præsertim cum hactenus in nullo eorũ quæ Dei iussu gerenda susceperat deceptos se queri possint. Enumerando deinde singillatim, quomodo afflicti fuerint Ægyptii, dum eos contra Dei voluntatem detinere conarentur. quomodo idem flumen illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipsis vero dulce fuerit ac potabile. quomodo item refluo mari locum eis & viam ad effugium cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutem sint consecuti, inimicos vero interneciõne deletos inspectauerint: & quomodo in eum vsq; diem inermes, Deo præbente armorum quoque copiam sibi comparauerint, tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omniũ opinionem incolumes Deus eripuerit, qui cum semper sit omnipotens, ne tum quidem de ipsius prouidentia desperandum, quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandumque non esse serum auxilium quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur, & sic existimandum, non contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinem probari ac libertatis amorem, vt videat. vtrum eius cupidine & ciborum & aquarum inopiam sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suum vsum pascendis seruire malint. Se quidem non tam sibi priuatim timere, cui casu iniuste nihil mali accidere possit, quam ipsorũ incolumitati, si per illam lapidationem facta & consilia Dei damnare videantur. His verbis furentes ad saniorem mentem reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniam intelligebat non de nihilo concitatos, ad preces & supplicationes confugit, & conscensa quadam specula, opem Dei rebus per inopiam afflictis deposcebat. in cuius solius manibus salus populi reposita esset, vtque propitius veniam daret populo duris rebus exasperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus vero curæ sibi populum fore pollicetur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His imperratis Moses descendit ad multitudinem. illi vero animaduertentes promissionibus diuinis lætum, & ipsi posito mœrore vultus hilares assumserunt. tum ille stans in medio cõcionis, ait se præsenti necessitati à Deo remedium afferre. nec ita multo post magna vis coturnicum, quod genus auium præ cæteris Arabicus sinus alit, superato interiacente mari longo volatu fessarum, qui alioquin etiam non est sublimis, in Hebræos defertur. illi vero cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quæ-

An. mundi 2454. ante Christum nat. 1510.

Moses populum vt animum ad Dei dona ac gratiam vertãt hortatur.

Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat.

Moses opem Dei implorat.

An. mundi 2454. ante Christum nat. 1510.

In Hebræorũ castra coturnices Deus immittit.

bant, & Moses rursum ad supplicationes vertitur ob auxilium à Deo promissum simul atq; exhibitum: qui ad hunc modum passis, alia mox alimenta demisit. nam interim dum Moses precabundus palmas attollit, ros de cœlo delabitur: qui cum manibus eius hærens concreuisset, suspicatus ille hanc quoque alimoniam à Deo dimitti degustat: lactusque te comperta turbam ignaram & putantem hiberna tempestate ningere, monet opinione falli, nec vulgarem rorem de cœlo descendere, sed alimoniam, quæ ope alia destitutos periculo famis eximeret, ac mox prægustatum offert, vt experti crederent. illi vero ad eius exemplum nouo cibo læti fruebantur, qui suauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aspectu vero ad aromatis similitudinem quod bdellium dicitur, magnitudine coriandri semini similis, eumque pro se quisque certatim colligebant. Sed mox edicto admonentur, vt ex æquo assaronis mensuram quotidie colligerent: non enim defore hoc sibi genus, quod eo factum est ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auaritiam plus satis colligunt. quod si quis contempto edicto vltra præscriptum modum collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat quam cæteri. quicquid enim vltra assaronem sequenti die supererat inutile reddebatur, amaritudine ac vermibus corruptum: adeo diuinus & incredibilis erat hic cibus; cuius hæc natura est, vt qui hunc habet, alium non desideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio genere hoc cõpluitur, quemadmodum olim in Mosis gratiam Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi Manna vocant. nam & hæc vox Man, in nostra vernacula est per contrationem, quid hoc est in interrogans. atque ita perpetuum gaudium ac securitatem per hunc cibum sunt adepti, quo per annos XL. deinceps sunt sustentati: tantum enim temporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hæc primum contigerunt castris motis, postquam in Raphidin peruenerunt, extrema iam siti laborabatur: eo quod & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datum est, & tunc in regionem omnino aquis carentem inciderunt. Rursum igitur Mosi irascebantur. ille vero declinato aliquantisper turbæ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egestate dederat, nunc potum quoque in extrema necessitate largiretur tantum non siti deficientibus, quandoquidem solus cibus in hoc rerum statu nihil proderat. Deus vero nihil cunctatus promittit Mosi daturum se fontem & aquarum abundantiam vnde minime sperarent: iubetque vt virga feriens petram in conspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabat. velle se vt per otium & absque labore potum adipiscantur. His acceptis à Deo Moses reuertitur ad populum præstolantem & intentis oculis se spectantem. iam enim videbant à specula descendentem. qui postquam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiam necessitate liberaturum, & insperato modo salutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra esset excidenda, Moses ferit eam virga, quæ è vestigio dehiscens aquam euomit copiosissimam simul ac limpidissimam. illi vero inopinato spectaculo attoniti, vel aspectu ipso recreabantur: moxque magna cum voluptate bibebant, quod esset dulcis & qualem diuinitus datam esse conueniebat. quapropter & Mosen plurimi faciebant, quem Deo tam carum viderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterant per sacrificia gratias referebant. Testantur autem sacræ literæ in templo dedicatæ, quod Deus Mosi prædixerit petram ex se aquam profluentem esse edituram.

Manna Israelitas Deus cibat.

Edictũ quantum Manna quoisque quisque liuet colligeret.

Manna quid significet.

Exod. 17.

Israelitæ 40 annos Manna sustentati.

Israelitæ in Raphidim perueniunt, vbi laborant siti.

Moses virga petram ferit & larga pro siti vnda.

CAP.

CAP. II.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præda qua Israelitis inde obtigit.

An. mundi 2434. Ante Christum natum 1570. *Iosephi & Rabbini cap. 2. Exod. 17. Amalecitæ mouent in Israelitas.*

HEbræorum autem fama longe lateque diuulgata, rumoribusque de his per omnes gentes circumquaque sparsis, non mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & missis vtro citroque legationibus adhortabantur se inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiam, si modo possent, aduentantem multitudinem, præcipui vero huius expeditionis instigatores erant qui Gabolitidem regionem & vrbem Petrã incolunt, vocanturq; Amalecitæ, inter eas gentes pugnacissimi. Horum Reges & se inuicem & finitimos ad Hebraicum bellum concitabant externu exercitum Ægyptiorum fugitiuos perniciem sibi struere dicitantes: quos non oportere contemni, sed priusquam vires eorum augeantur vberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipsorum cessatione concepta priores bellum aggrediantur. iuto posse opprimi consultiusque esse in deserto eorum conatus vlcisci, quam expectare dum vrbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim esse prudentium, initiis aduersariorum potentiæ quam primum obstare, nec expectare dum quotidianis fuccessib. in maius augeatur & potius curare ne in discrimen veniant, quã vt periculo eximantur. Post huiusmodi legationes decretum est communi consilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moses quam motum aliquem indigenarum. ergo cum videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiso & imparato cũ instructissimo hoste confligendũ erat: hortatur vt Dei sententia freti, cuius auspiciis libertatem seruituti prætulissent, nihil aliud quam victoriã cogitarent, neve reputarẽt quod armis, pecuniis, commeatu & aliis huiusmodi præsidiis sint inferiores, sed cum Deum pro se contra hostes stantem habeant, tales animos conciperent ac si humanis etiam opibus essent longe superiores, nec ignorare illos quantus sit adiutor, toties in grauioribus malis expertos. hunc & hostibus esse infensum, & Hebræis propitium: eumq; fauorem satis declaratum dum famẽ ac fitim prodigiose ab eis depellit, dum mari & monte inclusis insperatum effugium expedit. ad hæc tanto magis ad victoriam aspirandum, quod post hanc nihil sint desideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videtur. Talibus dictis animato populo, conuocatisq; tribunis & optimatibus, vniuersos & singulos hortatur, inniores quidem vt grandiorum dicto audiant, hos vero vt omnes imperatoris sui nutus obseruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, spectabant hanc pugnam miseriæ finem allaturam, & vltro Mosen rogabant vt se confestim in hostem duceret, neve intempestiua cunctatione alacritatẽ militum hebetaret. tum ille selectis è reliqua multitudine ad pugnam idoneis Iesum præficit, Naueci filium è tribu Ephræmitide, virum manu ac consilio iuxta promptum, & pietate insignem, & à Mose præceptore hac parte non degenerantem, aliquot etiam cohortes ita disponit ne abaquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctem deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signũ classico per Mosen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, eumq; de instruendis ordinibus admonebat. appetente vero iam die, hortatur duce vt spei de se concepte respondere studeat, & re feliciter gesta existimationem sibi apud milites comparare, similiter Hebræorum optimũ quenq; priuatim, ac mox oês animatos verbis ad fortitudinem accendit. atq; ita instructos & animatos Iesu & Deo committit, ipse monte ascendit. iamque ad manus ventum erat, pugnabaturque strenue, nec adhor-

Mosi populum vt nihil aliud quam victoriam cogitarent, hortatur.

Amalecitas fundunt fugantque Israelitæ.

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

tationes mutuæ decrant, & quandiu Moses erectas manus tendebat, Amalecitæ deteriore conditione prælia bantur. Moses vero extensione manuum lassatus, cum obseruasset quoties cunq; manus dimitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & sororis Mariames maritum Vronem, vtrinque astantes manus sibi indesinenter sustinere, neque permittere vt per lassitudinem deferrentur, quo facto egregie vicerunt Hebræi, fuissentq; internecione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutem sibi quæsissent. qua victoria non alia vel magnificentior vel magis opportuna maioribus nostris contigit. nam & occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaq; degentibus magnum terrorem incusserunt, & laboris præmium prædam opimam reportauerunt. namq; castris etiam hostilibus expugnatis publice & priuatim sunt ditati, quirad eam diem vix quotidianum victum sibi parare poterant, nec in præsens tantum ea victoria profuit, sed in futurum etiam. non solum enim corpora aduersariorum, sed animi quoq; eo prælio sunt fracti, & omnibus circumquaq; gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis vero opulentiæ non mediocris accessio est facta. multum enim auri & argenti in castris fuit repertum, multa æramenta vel escaria vel coquinaria: magnus etiam pecuniæ signatæ numerus, ad hæc textilia & armorum ornatus, aliaq; supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitum sequi solent, quin & audaciores multo, successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si virtutem strenue colerent. Et hoc quidem prælium talem exitum est sortitum. Sequenti vero die Moses cæsorum cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis, quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Iesumq; ducem pro concione collaudauit milite per acclamationes laudem viri comprobante, adeoq; incruenta fuit hæc victoria, vt ne vnus quidem ex Hebræis desiderarentur, cum hostilium cadauerum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis aram DEO VICTORI posuit: prædixitq; internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius gentis relinquatur, quod Hebræos vltro armis aggressi essent, idq; in deserto & inopia laborantes. postremo ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primum prælium post exitum de Ægypto, quo hostem lacessentem fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod per dies aliquot festis epinicijs celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant, iam enim creuerat armatorum numerus & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense postquam ex Ægypto mouerant, ad montem Sina peruenerunt, in quo Moses visionem ardentis rubi viderat, vt iam ante commemorauimus.

Iesua Israelitarum Dux designatur.

Israelita prædam opimam ab Amalecitis reportant.

Spoliorum & præmiorum distributio.

Amalecitas internecione delendos prædicit.

Israelita ad montem Sina peruenerunt.

CAP. III.

Raguelu consilium quod genero suo Mosi dedit.

Hedio & Ruffinus cap. 3. Exod. 18.

CVm autem rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoque peruenisset, gratulabundus occurrit Mosen & Sepphoram & eorum liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulum præbet prope rubum, qui flagrationem illæsus euaserat. dum vero multitudo per suas quisq; cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autore salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq; suum faustis carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudem, multa in Mosis eius seruatoris cecinit, cuius auspiciis tot viri boni ac fortes regerentur. Sequenti autē die

Raguel ad Mosen in desertum Sinai pervenit.

Raguel

Raguel videns Mosen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum tenere se posse nō existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant æquo animo sententiam ferentibus) tunc quidem siluit, neminem volens impedire quo minus iustitia viri frueretur. vbi vero tandem à negociorum tumultu absolutum vidit, seductū seorsum quid facto opus esset docuit: cōsuluitque vt minores causas aliis cognoscendas cederet, ipse vero tantum Reipublicæ negocia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios diiudicandis litibus idoneos: curam vero totmillium salutis sustinere posse neminem, nisi Mosi similem. itaq; cum non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerunt vsui, tibi ipsi parcens, permitte aliis vt ipsi inter se lites ex iure dirimāt, tu vero diuino tantum cultui deditus esto, quo facilius populum è præsenti necessitate eximas. Quin & illud pro virili consuluerim, vt lustratis ac recensitis copiis eas in dena millia distribuas singulis. huiusmodi legionibus suos duces præficiendo, easque rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris, itemq; in manipulos triginta & viginti & decem commilitonum. tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Iudices autem viros virtute ac iustitia præstantes populi suffragiis creabis, qui de controuersiis eorum decernāt. & si forte quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atque hoc pacto neq; Hebræorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colens fauorem eius propensiorem exercitui cōciliabis.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Raguel siue Iethro Mosis socer ex Israelitis iudices deligendos consulit.

Hoc Raguelis consilium Moses libēter admisit, feciq; quicquid ille monuerat, non sibi hoc commentum vsurpans, neque authorem eius celans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuentum fuerit. Quin & in libris suis Ragueli adscribit inuentionem ordinum militarium ac iudiciorum, malens dignos sua laude non fraudare, quam sibi alienum decus vsurpare, vt hinc quoq; virtutem ipsius conijcere liceat, de qua suis locis sæpe nobis dicendum erit. Interea dum his locis populus hæret, Moses pro concione ait scire in montem Sina collocuturū cū Deo & aliquid vtile eis inde reportaturum, iubetque vt ipsi interim in propinquo castra metentur, viciniores Deo futuri.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. Moses soceri consilium admittit.

CAP. IIII.

Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1530.

His dictis ascendit Sina montem omnium regionis eius celsissimum. & ob nimiam altitudinem cautesque præruptas non ascensus tantum hominum, sed aspectus quoque ipsos defatigantem, vt non immerito propter numen incolens religiosius haberetur. Hebræi vero iuxta mandatum Prophetæ motis castris radices montis occupant. suspensi animis quidnam boni ita vt promiserat, esset à Deo reportaturus, atque interim dum ductorem suum expectant, festos dies agebant, castitatem seruantes tum in cæteris, tum abstinendo à congressu mulierum per triduum, sicut iussi fuerant, & assiduis precibus Deum solicitantes, vt propitius Mosem excipiens, donum sibi per eum aliquod mitteret, quod ad vitam bene ac feliciter degendum conducibile foret. interim & victu sumptuosiore vtebantur, & ornatu splendidiore vna cum vxoribus ac liberis celebantur. atque in hunc modum duobus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia, nubes primum præter solitum supra tota castra Hebræorum sublimis pependit, tentoria quam late patebant contegens, reliquum cœlum circumquaque clara serenitate

Hedio & Ruffinus Cap. 6. Moses Sina montem ascendit.

Ant. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

obtinente: procellæ deinde cum imbre vehementi ruebant, & fulgura simul crebro micantia terrebant, fulminaque elisa significabant Mosen ex sententia cum Deo propitio conuenisse. Hæc lecturi vt cuiq; placuerit accipiant, mihi certe fas non fuit discedere ab illis quæ in sacra historia conscripta habentur. Cæterum Hebræi visa insolita tempestate, eiusque horrendo strepitu aures feriente supra modum turbabantur. nam & rei nouitas terrebat. & rumor vulgatus de monte, quod crebro Deus eum inuiseret, quamobrem continebāt se intra tabernacula mœsti, putantes actum de salute Mosi, & illo per iram Dei sublato. se quoque simile exitiū manere. In tali rerum statu ecce tibi Moses exultās lætitia, vultuque ipso animum gaudio gestientem præferens. quo conspecto repente metus omnis abiit, inque locum eius spes magni alicuius boni successitnam & aer ad eius aduentum pristinam serenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat audituram, quæ mandata à Deo referat. quam vbi conuenisse animaduertit, è superiore loco, vt ab vniuersis exaudiretur, in hūc modum est affatus: Viri Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodum nunquam antea vota nostra est aspernatus, ita hoc quoque tempore legatum vestrum benignissime excepit, & iam in castra vestra præsens ac propitius adest, præscripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem potest, quare per ipsum perq; eius magnifica opera vos obsecro, ne contemnatis quæ vobis dicturus sum, meam mediocritatem intuentes, quodque humanam linguam audituri estis: sed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoscite eius maiestatem, qui vt vestra commoda prouehat, me internuncio ad vos vti non est dedignatus. Non enim Moses Amaramæ & Iochabelis filius, sed is qui pro vestra salute Nilum sanguineis fluentis labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam variis calamitatibus fregit. qui per mare viam vobis muniuit, qui omnium egenis cibos cœlitus excogitauit, qui potum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris vsum fructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quem Abrahamus nostri generis auctor exersone possessor Chananææ terræ est factus, per quem Isacus confectis senio parentibus est natus, per quem Iacobus XII. honestissimis filiis est ornatus, per quem Iosephus in Ægyptiorum præsidem euasit. is inquam vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quam tanti numinis interpres. ea vobis sacrosancta erunt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatam vitam agetis, fruentes terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritisque hostibus vestris semper formidolosi. ego enim cum Deo coram coli curus, immortalem eius vocem audiui: adeo illi cordi estis vos & generis vestri incolumitas. His dictis adducit populum cum liberis & coniugibus vt Deum loquentem eis audiant, & quid agendum docentem. ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguam in animos eorum illaberentur. itaque omnes audiebant vocem è sublimi descendentem, vt nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem verbis euulgare, sententias tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

Horrenda fulmina in monte Sina.

Mosis ad Israelitas oratio.

Populus Israeliticus Deum de monte Sina loquentem audit.

Decem præcepta. Exod. 20. Deut. 5.

Primum Præceptum, Deum esse vnum, & hunc solum colendum.
Secundum. Nullius animalis simulacrum adorandum.
Tertium, Non temere iurandum.
Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.
Quintum, Parentes honorandos.
Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.

Octa-

Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Non deponendum falsum testimonium.
Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

An. mundi 2454. ante Christum nat. 1510.

Hæc vbi multitudo lata ex ipso Deo sicut Moses prædixerat audiuit, dimissa est concio. Sequentibus autem diebus sæpius ad ducis tentorium ventitantes postulabant vt etiam legis eis à DEO deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quoue modo agendum esset per idem tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed maiorem legum partem in aliud tempus differo, priuatim de his commentaturus. Eodem fere tempore Moses rursum in Siua montem ascendit, prænonito ante populo: nam & spectare eos ascensionem suam voluit. cumque diutius moratetur, per XL. enim dies abfuit. cœperunt solliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neq; in tot ærumnis aliud quidquam eos sic contristauit, vt interitus Mosis opinio. variabant enim rumores, dum alij deuoratum à bestijs iactant, maxime qui minus eum amabant: alij raptum à Deo videri malunt qui vero prudentiores erant, inter vtranque sententiam ancipites, quod alterum ab humanis casibus non alienum, alterum viri illius virtuti conuenientius videbant. ipsius sortem satis æquo animo ferebant: suam autem vicem dolebant, quod tali præside ac patrono essent orbati, qualem alium inueniri credebant impossibile: & neque solitudo sperare eos sinebat, neque spe adempta non dolore poterant. ac ne castra mouere quidem audebant, reditum expectare jussi. tandem XL. dieb. totidemque noctib. elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentuque suo tota castra ingenti gaudio repleuit, diuinam prouidentiam illis adesse significans, & rationem bene ac beate viuendi se per eos dies didicisse. postulare[q] Deum vt tabernaculum ei faciant, quo descenderet quories placeret: quod etiam migrantes secum circumferre possent vt non sit opus amplius in Sina ascendere, sed interuisitans crebro & tantum non cohabitans præsto sit votis eorum ac deprecationib. mensuram quoq; & formam tabernaculi sibi præmonstratam. nihilq; superesse, nisi vt ad eius fabricam quamprimum se accingerent. His dictis profert duas tabulas continentes decem præcepta inscripta, in singulis quina. erat autē DEI manus ea scriptura. illi vero præsentia sermone que Mosis læti pro se quisq; certatim ad structuram tabernaculi conferebant, aurum, argentum, cuprum, materiam lignearn elegantem & contra cariem firmam, pilos caprarum, & ouium pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura, quasdam etiam candidas colore. & alias purpureę floræ infectas. ad hæc lanas eisdem coloribus tinctas & linum byssinum, lapillos quoque pretiosos qui ad ornatum auro includi solent, atq; insuper vim magnam odoramentorum. Nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo postea quam istæ species ambitiosæ sunt collatæ, viritim contribuentibus, nonnullis etiam plura quam pro domesticis facultatibus, architectos operi Propheta præficit ex mandato Dei, sed tales vt non alij deligendi fuerint etiamsi populi suffragijs res commissa fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codicib. extant: Beseleel ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis soror. & Eliabus Isamachi, tribus Danidis. Plebs autem tanta alacritate operam & impensam offerebat, vt edicto coercendi fuerint, & præconis voce admonendi non esse opus pluribus, ita enim fabricatoribus est visum. atque ita structuram tabernaculi aggrediuntur. Moses & mensuram & magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei colloquio didicerat; tū quantum instrumentorū capere deberet ad vsum sacrificiorum & sacrorum ministerium, rite ac ordi-

Exod. 21.

Exod. 24.

Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moses moratur.

Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat.

Exod. 26.

Duæ tabulæ Mosis.

Exod. 35.

Israelitæ lati certatim ad structuram tabernaculi conferunt.

Exod. 36.

Beseleel & Eliab Architecti tabernaculi.

Edicto plebs coercenda ne quidquam amplius ad taber-

naculi structuram offerant.

ordinate præscribente, nec minor fuit largitio mulierum circa vestes sacerdotales, & cæteras quæ vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

CAP. V.

De tabernaculo per Mosen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

Exod. 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7.

OMnibus autem paratis, & vasis aureis & ornamentis ac textilib. Moses indicto festo & sacrificio pro cuiusque opibus, tabernaculum erigit hoc modo. Atrium primo dimensus latitudine L. cubitorum, longitudine C. vallos æreos statuit altos quinque cubita per longiora latera vicenos, & in postico latere X. In vnoquoque inerant annuli, & capitella argentea, bases vero auratæ, imæ hastæ similes, ex ære factæ & in terram defixæ. annulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi singulos vallos firmabant, & contra ventorum vim tabernaculum muniebant. Linteum deinde byssinum mollissimum circumtendebatur à capitellis bases dependens, totumque eum locum sepiens, vt nihil à pariete differre videretur. atque hoc modo se habebant septi tria latera. quartum vero latus L. item cubitorum totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinque habens geminatos vallos instar postium. ex argento hi quoq; constabant præter bases, quæ erant æneæ. ab vtroque autem latere stabant tres valli bene firmati. erant autem & illi linteo è byisso contexto circumducti. ad ianuam vero pendebat velum viginti cubita longum, & quinque altum, ex purpura byssoque & hyacintho contextum, varie picturatum exceptis animantium formis. intra ianuas autem erat aspersorium æneum, basi ex eadem materia superpositum, vnde sacerdotes manus ablouerent, & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculum autem statuit in eius medio versus ad orientem, vt sol surgens radios in illud mitteret. erat que longum cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septentrionem obuersus. tergum ad occidentem spectabat, attollebatur q; tantum, quantum in latitudinem patebat. Erantque tabulæ ligneæ vicenæ ex vtroque latere quadrangulæ, crassitudine quatuor digitorum, latitudine vnius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis contectæ. & singulis tabulis inerãt cardines bini immissi per duas bases. quæ erant argenteæ, & in suis foramnib. tabularum cardines suscipiebant. Parietis vero occidentalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ vt vnus paries esse videretur. Ex laterib. autem tabulæ erant vicenæ, quarum latitudo habebat mensuram vni & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partem palmæ. & ita triginta cubita adimplebant. posterioris vero parietis nouem cubitos sex tabulæ faciebant, quib. coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerunt ad instar maiorum tabularum. Singulæ vero tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, veluti quibusdam radicib. confixos per ordinem, ad inuicem per circuitũ respicientes, & per eos deaurati vectes immissi, singuli cubitorum quinque, tabulas coniungebant, intrabatq; caput vectis vniuscuiusque alio capite, in modum pyxidis, & post tergum parietum in longitudine posterorum, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadens, quo per vncinos vtriusque parietis latera continebantur, incastrationib. factis & immissis ad inuicem. atque ita cautum est tabernaculo contra ventorum vim aliosue impetus, vt securum & immobile consisteret. Intus autem diuisa in tres partes longitudine, post decem cubita intima, statuæ sunt

Anno mund. 2455. ante Christum an. 1506.

Atrium tabernaculi primum.

Tabernaculum.

Sanctuarium.

columnæ

columnæ quatuor eod. opere & ex eadem materia factæ similib. basib. impositæ, parib. interuallis per transuersum distitæ: vltra has fuit adytum, reliquum vero tabernaculi sacerdotib. patebat. atque hæc tabernaculi trifariã diuisio, vniuersitatis naturã referebat, n 3. ã pars q̃ inter 4. columnas cõtinebatur, sacerdotib. inaccessa cœlũ Dei quodammodo repræsentabat. viginti vero cubitorum spatium, tanquam mare & terra hominib. inaccessibilis, solis sacerdotibus concedebatur. à fronte vero qua aditus patebat, columnas statuerunt quinque æreis basibus innixas. post hæc vela sunt per tabernaculum expansa, è byſſo contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus distincta. horum primum cubita decem quaquauersum patebat, quod per columnas est distentum, quę adytum à reliquo spatio disparabant, & à cõspectu hominum excludebant. totumque hoc fanum vocabatur sanctum, adytum vero vltra IIII. cõlumnas situm, dicebatur sanctum sanctorum. fuit quoque hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert alijsque ornamentis picturatum, exceptis tantum animantium figuris. alterum autem velum magnitudine, colore, textura priori par, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat, quod à summo ad dimidium columnarum pendens, ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrantib. præbebat. huic pene contiguum erat aliud velum magnitudine par. sed è lino contextum, anulis à funiculo per transuersum pendens, quod aliquando adducebatur, aliquando festis præcipue diebus reductum populi prospectum admittebat. reliquis diebus, & maxime parum serenis obiectu suo picturatum illud velum à tempestatibus protegebat. vnde mos mansit etiam post templum exædificatum, vt velum huic simile in aditu prætenderetur. erant præterea decem aulea quaternorum cubitorũ latitudinis, longitudinis vicenumoctonum cum vncinis aureis, qui cõtiguorum anulis ita inserebantur, vt coaptata vnum viderentur. quæ extensa fanum supernè obtegebant, & parietes à latere ib. & à tergo, minus vno pede ad terram pertingentia. erant & alia peripetasmata undecim æque lata, sed longiora, videlicet triginta cubitorum singula, è pilis ead. subtilitate qua illa è lana contexta, quæ tegmine suo vsque ad terram fusa instar thalami exhibebant, vno à fronte prominente, quod in hunc vsum supra denarium numerum erat adnexum. hæc rursus ab alijs è pellib. consutis contra æstus ac pluuiarum iniurias protegebantur. quapropter è longinquo spectantib. res erat miraculo dignissima. colores enim tabernaculi non aliter micabant, quam si cœlum quis contueretur. cæterum cilicia & pellicea vela ita pendebant, sicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

Ann. mundi 2455. Ante Christum na. 1509. *Tabernaculi diuisionis significatio.*

Exod. 26. Templum. Sanctum sanctorum.

CAP. VI.

De arca in qua tabulas legis Moses collocauit.

TAbernaculo autem hunc in modum constituto, etiam arcam DEO sacram inferunt, è materie natura valida, & ab omni carie inuiolabili. hæc vernacula nostra lingua dicitur Heoron, figura tali. longitudo eius erat quinque palmorum: altitudo vero & latitudo trium palmorum, erat q; intus & extra tota laminis aureis incrustata, & habebat tegmen aureis cardinibus coaptatum, nulla ex parte prominens, ex vtroque autem longiore latere inerant anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos vectes aurati vtrinq; traiecti, vt quoties opus esset quocunque transportari posset. neque enim à iumẽtis vehebatur, sed sacerdotum humeris transferebatur. operculo autẽ eius impositæ erãt

Exod. 37. Hedio & Rufin. ca. 8. De arca sacra Deo.

Cherubim.

effigies duæ, quas Hebræi Cherubeis appellant, ea sunt animantia vo
Legis tabulæ in arcam. lucria, noua specie nec vnquam cuiquam hominum visa: quæ Moses in Dei solio viderat figurata. in hanc arcam reposuit tabulas decem præcepta continentes, in vtraque quina, & in singulis paginis duo cum dimidio: ipsamque arcam intra adytum recondidit.

CAP. VII.

De mensa & candelabro aureis, deque altaribus tabernaculi.

An. mundi 2455. ante Christum nat. 1509. *Hodie & Ruffin. ca. 9 Mensa.*

IN fano autem mensam collocauit Delphicis non absimilem, longitudine duum cubitorum, latitudine vnius, altitudine palmorum trium. eam sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedib. similes, quales lectis Dorienses addere solent: sed superne quadrangulares erant. habebatque circumquaque labrum quatuor digitis tam interne quam superne prominens. & per singulos pedes inerant anuli fere circa summum pedem: adhibebanturque vtrinque duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ non per circulum vtrunque vt vectes traijciebantur, sed fibulato morsu mensæ labrum superne, inferne pedis anulum comprehendendo facultatem transferendi quocunque opus esset præbebant, hæc solebat deponi in fano versus septentrionalem parietem non longe ab adyto. & in ea disponebantur duodecim panes non fermentati, seni è regione sibi duob. ordinib. oppositi, mundissimi confecti è farina duorum assaronum, quæ mensura Hebræorum septem cotylas Atticas continet. super panes autem ponebantur duæ phialæ thure plenæ, post septem vero dies alij panes inferebantur, festo quos vocamus Sabbatum: cuius ritus causa alias est à nobis indicanda. Ex aduerso mensæ propius meridianum parietem situm erat candelabrum ex auro fusili sed non solido. pondominarum centum. hoc pondus Hebræi cinchares. Græci talentum sua lingua nominant. eratque distinctum globulis, liliis, malis punicis, craterculis ab vna basi in altum assurgentibus in septem ramos diffusis iuxta numerum solis & reliquorum planetarum. exibat autem in septem capita ordine inter sese respondentia: quib. imponebantur septem lucernæ secundum totidem planetarum numerum: respiciuntque ad orientem & meridiem, candelabro oblique posito, inter hoc & mensam vt dixi sita erat arula suffumigatoria, & ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina circumquaque contecta, cubitali in quadrum latitudine, altitudine vero dupla, *Exod. 38.* super qua stabat foculus corona aurea circumquaque cinctus: cui anuli inerant cum suis vectib. quo per viam sacerdotib. deportari posset. Sed & præforib. tabernaculi erat ara alia hæc quoque lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinque cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata, cratem pro foculo superpositam habens. excipiebat enim terra quidquid ignitum superne decidebat, quod basis nulla subesset. ad aram vero præsto erant infundibula & phialæ, thuribulaque & crateres eum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro purissimo.

Ara suffumigatoria.

CAP. VIII.

De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.

Hodie & Ruffin. ca. 11. Exod. 39. Vestitus sacerdotum.

ET tabernaculum quidem cum paratu suo sic se habebat, nunc restat dicendum de vestitu tam reliquorum sacerdotum quos illi chaneas vocant, quam pontificis, quem anarabachem nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primum de vulgo sacerdotum, Sacerdos

ficris operaturus purus iuxta legem & castus accedens ante omnia manachasen quem vocant induitur: quasi dicas constrictorium. est autem subligar circa verenda, consutum è byssо retorto: in quod pedibus insertis subducunt velut dimidiatas bracas, atque ita circum illa constringunt. super hoc induit linteam interulam byssinam è duplicata tela confectam, chetomene nostris vocatur, significatque ea vox lineam, linum enim vocamus cheton. id indumentum est tunica talaris corpori astricta, habens manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani, ita contexta vt serpentis exuuium videri possit. floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byssinis: stamen vero è sola byssо constat: quæ semel atque iterum circa pectus reuoluta ad talos vsq; defluit, tantisper dum sacerdotes à sacris feriantur: idque ad ornatum conferre videtur. cum vero sacris est ministrandum, ne ventilata sit impedimento super humerum læuum reiicitur. hanc zonam Moses nominauit Abaneth, nos vocabulo à Babyloniis mutuato emisan dicimus. sic enim illi nominant. sed tunica nusquam sinuatur, habetq; circa collum amplam aperturam, cuius ore vncinis à pectore & à tergo committuntur: massabazanem vocant. super caput autem gestat pileum non fastigiatum, neque totum caput comprehendentem, sed paulo plus quam medium. hic vocatur masnaemphthes. est autem tali paratu, vt videatur vitta linea sæpe in orbem replicata & consuta, quam superne alia tela integit vsque ad frontem descendens, & per superficiem verticis futurarum deformitatem occultans. hic adaptatur accurate, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis. Pontifex vero vtitur quidem etiam hoc, nihil eorum quæ enumerauimus omittens, sed superinduitur hyacinthinam tunicam talarem, quam nostrates methir nominant: astringitque eam zona coloribus supradictæ simili, nisi quod auro intertexta. cæterum ima vestis ornabatur limbo effigie malorum punicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, vt medium esset quodque malum punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica, hæc tunica non constat è duobus segmentis, vt futuras habeat in humeris ac lateribus: sed vnica tela in longum contexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longum descendentem à tergo & ante vsque ad medium pectus: cui decoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat. eodem modo qua manus exeruntur est scissa. Super hanc tertiam etiamnum induit vocatam ephoden, græcanicæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex variis coloribus auro intermixto ita contexitur, vt circa medium pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoque ita extantibus vt plane tunica appareat, lacunæ vero inseritur frustum amplitudine palmi auro eisdemque coloribus, quibus ephodes, variegatum. id vocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt ad amussim spacium illud circa pectus à texente relictum expleat. id committitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus. intercurrente tænia hyacinthina: & ne quid inter circulos hiet filo hyacinthino futuram explente. in vtroque autem humero singuli sardonyches auro inclusi fibularum vice epomiden adnectunt: his insculpta sunt Iacobi filiorum nomina literis vernaculis linguæ nostratis in vtroque lapide sena, ita vt seniores dextrum humerum obtineant, quin & essenem ipsum duodecim gemmæ distinguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter eximie precium incomparabilis cui ternæ per ordines quatuor inerant conserte coronulis aureis ita vt excidere non possent in primo ordine

An. mundi 2451. ante Christum nat. 1509.

Manachasen Chetonenet.

Abaneth.

Massabazonet. Masnaemphthes.

Pontificis ornatus. Methir.

Ephod.

Essen siue Logion.

Ab.mundi 2455. ante Christum nat. 1509.

sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbunculus, iaspis, saphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolytus, onyx, beryllus. his erant insculpta filiorum Iacobi nomina, quos tribuum autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerunt. Cum autem per se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus gemmarum sustinere, alios duos maiores in extremitate rationalis quæ respicit ad collum, eminentes è textura fecerunt: qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, venientes per fistulas quasdam ad extremitates humerorum, quarum catenarum summitas ascendens reducitur post tergum, & circulo qui est à tergo in epomidis fimbria connectitur, id quod præcipue sustinet ephoden, ne quo pacto defluere possit. essent autem assuta erat zona iam dictis coloribus & auro distincta, quæ totum complexa rursumque supra suturam nodata, deorsum propendere sinebatur. omnes autem fimbriæ quibusdam oris fistulosis vtrinque includebantur. Porro pileo, quali exteri sacerdotes, vtebatur: super quem extabat alius consutilis ex hyacintho variatus. hunc aurea corona triplici ordine circundabat, in qua spectabatur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur daccharus, apud Græcorum herbarios hyosciamus. quod si quis aut visam aliquando non satis animaduertit, aut nominetenus auditam de facie non nouit, huic etiam describere eam non grauabor. herba est tres palmos sæpe in altitudinem excedens, napo similem radicem habens: vix enim hac parte est alia similior. folia vero apio. hæc è ramis emittit calyculum ipsis inhærentem, vestiturq; tunica quadam, quam exuit fructu ad maturitatem tendente. calyculus autem est quantus articulus minimi digiti, circumferentiam habens crateri similem. quod ipsum clarius faciam propter ignorantes. ima sui parte circa fundum dimidiato globo est rotunditate similis. mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate tursum dilatatus in labrum exeat mali punici umbilico incisuris simile. cui operculum orbiculare inhæret, quasi de industria tornatum, eminentes habens incisuras, quas dixi vt in malo punico aculeatas & in acutos mucrones desinentes. continet autem sub operculo fructum per totum calyculum, herbæ sideritidis semini similem. florem vero fert qui papaueris videri possit. eiusmodi corona ab occipitio circum tempora vtraque procedebat: nam frontem isti calyculi non ambiebant, sed ceu lorum quoddam latum aureum, quod sacris characteribus Dei nomen incisum habebat. atque hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuam opinionem de nobis conceptam, quasi per impietatem numen contemnamus, quod ipsi assiduo cultu venerentur. Nam si quis tabernaculi fabricam contempletur, & Sacerdotis ornatum, & vasa quibus inter sacrificandum vtimur, comperiet legislatorem nostrum diuinum quendam virum fuisse, & falso nobis impietatis calumniam impingi. in his enim omnibus repræsentatam quodammodo vniuersitatis rerum naturã inuenire licet, si quis non ociose sed prudenter singula consideret. Nam & tabernaculum longitudine 30. cubitorum trifariam partitur, & duabus partibus Sacerdotibus permissis, quasi profano loco terram & mare significat. hæc enim ab omnibus promiscue calcantur. tertiam vero partem soli Deo designauit, eo quod cœlum hominibus sit inaccessibile. itidem per duodecim panes in mensa dispositos, annum significauit in duodecim menses diuisum. & cum candelabrum è septuaginta partibus composuit, duodecim signa per quæ planetæ feruntur subindicauit, & per septem lucernas impositas, totidem planetarum cursum. vela quoq; è quatuor coloribus contexta elementorum naturam designant.

Pontificis aurea corona triplex.

Sideritis.

Significatio tabernaculi fabricæ & Sacerdotis ornatus.

nam

nam byssus terram referre videtur, ex qua lini hoc genus prouenit, purpura vero mare, eo quod conchylii cruore sit fucata. aerem vero hyacinthus repræsentare videtur, sicut puniceus color ignem. quin & pontificis tunica cum sit lintea, terram similiter significat, hyacinthus vero polum, per mala punica fulgetra referens, sicut tonitrua per tintinnabulorum strepitum. epomis etiam vniuersi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurum accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem esse quoq; in eius medio est insertus, non aliter quam terra medium mundi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani similitudinem habet, qui vniuersa circum plectitur. duo præterea sardonyches in vestitu pontificis pro fibulis additi, solis & lunæ significationem habent. gemmarum etiam duodenarium siue ad menses retuleris, siue ad parem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacum vocant, nequaquam à vera coniectura aberraueris. pileus item cœli significatio videtur esse, cum sit ex hyacintho confectus: alioqui non sustineret Dei nomen. & corona illustratur aurea propter splendorem, quo maxime Deus delectatur. atque hæc in hunc modum interpretati fumus per occasionem, ne latentem in his legislatoris sapientiam vitro dissimulare videremur.

An. mundi 2455. Ante Christum natum 1509.

CAP. IX.

De Aaronis sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.

HIs ita peractis priusquam dedicarentur apparuit Deus Mosi, iussitque vt Sacerdotium Aaroni fratri suo conferret, ea virtute prædito, vt merito præ cæteris eius ratio habenda videretur. qui aduocata concione recensuit virtutes illius, & quam studiosus esset publicorum commodorum, pro quibus toties in salutis etiam discrimen venire non dubitasset. Cumque omnes dicta eius comprobarent, & fauorem Aaronis vultibus ipsis præ se ferrent, Viri, inquit, Israelitæ, opera iam sunt absoluta, qualia vel Deus poposcit, vel nostræ facultates præstare valuerunt, & quoniam scitis eum in hoc tabernaculo excipiendum, ante omnia prospiciendum est quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet, & pro vobis vota faciat. quod si res arbitrii mei fuisset, mihi ipsi honorem hunc adiudicassem, tum quod ita natura comparatum sit, vt quisq; sibi optime velit, tum quod mihi conscius sim laborum pro republ. susceptorum, quibus tale præmium iure meo reposcere possem. Nunc Deus ipse cuius est sacerdotium, Aaroni hunc honorem deferendum decreuit, eique sui calculi prærogatiuam contulit, vt qui iustitia in toto populo præmineat, cui iam ante vestem sacraram & curam sacrorum altaris que sui destinauit. is pro vobis vota faciet apud Deum, eo libentius exauditurum, quod & iam ante in vos est propensus, & propitiatorem habituri estis quem ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & suo quoque suffragio Dei comprobauit electionem. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & virtutem fratris honore hoc longe dignissimus, cui fuerunt eo tempore filii 4. Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithimarus. Quicquid autem ex collatis ad fabricam tabernaculi superfuit, totum ium sunt in vela tectoria tabernaculi & candelabri, & aræ in qua suffitus fieret, aliorumque vasorum impendere, vt hæc dum in itinere transportantur, neque puluere, neque pluuia, aut alia quacunque iniuria lædi possent. Post hæc conuocato populo imperauit vt rursum contribuerent viritim dimidium siclum. siclus autem nummi genus est apud Hebræos, quales sunt tetradrachmi Attici. at illi sine

Hadio & Rupsum cap. 12. Exod. 28. 29. 30. 40.

Aaroni Mosis fratri sacerdotium confertur à Deo.

Aaronis filii. Exod. 37.

Siclus.

mora

Israelitarũ ætatis annorum viginti & supra vsque ad annũ quinquagesimum nuperus.

mora paruerunt, quorum numerus fuit sexies centena millia, & insuper quinque millia quingenti quinquaginta: conferebantque id argentum soli ingenui ætatis annorum viginti & supra vsque ad annum quinquagesimum: quod mox in vsus tabernaculi est insumptum. deinde & tabernaculum & Sacerdotes lustrauit in hunc modum. mirræ electæ siclos quingentos, ireos tantundem, cinamomi & calami (est & hæc odoramenti species) dimidium dicti ponderis concisa ac contusa iussit macerari in oleo oliuarum, hin, mensuræ nomen est, quæ capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte vnguentariorum decoctis factum est vnguentum suauissimum: quo & sacerdotes, & totum tabernaculum vngens purificauit. Offerebantur deinde multa & varia super altare aureum adolenda preciosa valde, quorum naturam, ne sim prolixitate Lectori molestus, recensere supersedeo. oportebat autem bis in die suffitum facere ante ortum & circa occasum solis: & oleum purificatum ad lucernas seruare, quarum tres in sacro candelabro per totam diem Deo lucebant, reliquæ sub vesperam accendebantur. Porro omnibus iam absolutis, palmam artis fabrilis tulerunt Beseleel & Eliabus. nam & aliorum inuenta excoluerunt, & ipsi multa de nouo inuenerunt: ex his tamen duobus præcellebat Beseleel. insumptumque est huic fabricæ tempus mensium septem: quo transacto primus annus ab exitu ex Ægypto est expletus. Initio vero sequentis anni mense Xanthico Macedonum, Hebræorum nisan, nouilunio tabernaculum dedicatum est, & quicquid vasorum in eo fuerat. Statimque Deus indicauit gratum sibi esse & non superuacaneum laborem Hebræorum, præsentem se fano suo hunc in modum declarans cum cœlum esset alias serenum, super solum tabernaculum caligo descendit, non quidem tanta quantæ solent esse hybernæ nebulæ, nec tamen tam tenuis vt aspectum humanum transmitteret: iucunduſque ros distillabat ab ea, præsentiæ Dei fidem populo astruens. Moses autem distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusque merito præmiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum, taurum & arietem, hœdumq; pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicam cum de sacrificiis tractabo, & quæ victimæ solidæ tradantur conflagrationi, & quæ iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiorum eius aspersit, purificans eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierent Sacerdotes. atque hoc modo per septem dies ipsos & vestes eorum curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguento sicut iam dixi confecto, & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genius suum mactatorum. octaua autem die festum indixit, & sacrificare vnumquemque pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiose victimas offerebant, quibus super aram impositis subito sponte sua ex illis ignis fulguris in morem emicuit; & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generose pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei voluntate factum. Ex quatuor filiis duos dixi, seniores duo Nadabus & Abbius, cum in aram intulissent victimas non iuxta præscriptum Mosis, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & vultus ac pectora eorum depascente; nec succurri potuit quin ita occumberent. Moses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorifice sepelire: totusque populus inopinatam hanc eorum mortem luxit; solos fratres ac patrem Moses voluit mœrore abstinere, & potiorem Dei honorem quam suam tristitiam habere. iam enim sacrum amictum Aaron gestabat. Cæterum Moses re-

Vnguentum sanctum.

Sacrificia.

Beseleel.

Exod. 45.

Tabernaculum in deserto dedicatũ primo die Aprilis, anno secundo exitus ex Ægypto, mundi conditi 2455 ante natum Christum 1569.

Tabernaculi & sacerdotũ dedicatio.

Leuit. 18.

Leuit. 9.

Sacrificium sponte sua ac creditur.

Leuit. 10.

Nadab & Abiu Aaronis filij combusti.

cusa

cusatis omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidem non amplius ascendebat, sed in tabernaculum ventitans oracula quoties opus erat à Deo referebat, cultu & habitu priuati hominis vti perseuerans, neque quicquam præter reip. curam præaliis sibi vendicans. Leges præterea scribebat & viuendi rationem, quam seruantes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter & pacate viuere: atque hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicam autem & de illis legibus suo loco, nunc illud succurrit, quod in mentione Sacerdotalis ornatus omissum non oportuit. nam ea vestis omnem sub propheticæ prætextu impostularum occasionem ademit his qui illa vtebantur: liberumque Deo vel adesse Sacerdotibus, vel non, omnibus & popularibus demonstrauit, & exteris, si qui forte huic spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quos Pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam nulli non notam narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrum humerum occupabat. tantumque fulgorem emittebat, vt procul etiam intuentibus conspiceretur, idque præter naturam suam & consuetudinem: quod certe admirationem meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiæ opinionem aucupantur. Sed mirabilius est quod nunc dicturus sum. per duodecim gemmas, quas in pectore pontifex insutas esseni gestat, in bello victoriam prænunciare Deus solebat. nam priusquam exercitus se moueret tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facile innotesceret adesse Deum, opemque & auxilium suum inuocantibus esse allaturum. quapropter Græci qui à nostra religione non abhorrent, cum hoc miraculum pro compertissimo habeant, ita vt negari non possit, essena vocant logion, hoc est oraculum. Desiit tam essen quam sardonyx fulgorem emittere annis ducentis antequam hæc commentaremur. irato Deo propter legum suarum præuaricationem: de quo alias opportunius dicetur, nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunque ad Sacerdotalem ordinem pertinebant rite peractis, populus Deo in castrorum contubernium recepto lætus ad hymnos & sacrificia se conuertit, non aliter quam omnibus iam malis auerruncatis, & omnia prospera imposterum sperantes: donaque Deo tam priuatim quam publice per singulas tribus offerebant. Principes enim tribuum bini de suo conferentes plaustrum cum duobus bobus contribuebant, vt sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruirent: & præter hoc vnusquisque eorum obtulit phialam & trulleum & acerram. hæc decem Daricos valebat, eratq; ue odoramentis referta. trulleum vero & phialas vtraque simul ducentos siclos pendebant, sed phiala seorsim tantum septuaginta. hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vtebatur, præterea vitulum & arietem cum agno anniculo in holocaustum, & hircum pro peccatis, ad hæc obtulit vnusquisque Principum alias victimas, quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos & quinque arietes cum agnis anniculis & hœdis. atque ita per duodecim continuos diés sacrificauerunt, qualibet die vnus. Moses autem non amplius in Sina monte sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis, & de ferendis legibus: quas meliores quam vt ad hominem autorem referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens: adeo vt eas nec in pace ob voluptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas putarent. sed de his nunc desino, proprium volumen aliquando huic tractationi dicaturus.

An. mundi 2435. Ante Christum nat. 1509.

Gemmarum in Pontificali ornatu miraculum.

Principum tribuum sacrificia & dona. Num. 7.

Moses in tabernaculo Deum consulit.

CAP.

An. mundi 2455. ante Christum nat. 1509.

CAP. X.

Leges de sacrificiis & purificationibus.

NVnc paucas tantum commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum vtrumq; duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideo vocatur holocautoma. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactabat bouem, agnum & hœdum, & hos quidem anniculos, bouem vero licet mactare etiam grandiorem. Sed opus est vt sint omnia masculà quæ solida concremantur. his iugulatis Sacerdotes aram circumquaque sanguine horum tingunt: deinde mundata membratim dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardente, deinde pedes & intestina omnia diligenter primum repurgata ad reliquum acervum adiiciunt, tergora vero Sacerdotibus cedunt. & holocautomata quidem ad hunc modum fiunt. Quum vero pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula fœminis copulata. his iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentum & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni aræ inferunt. pectore vero ac dextro crure Sacerdotibus concesso, reliquis carnibus per biduum epulum instruunt, & quæ superfuerunt igni comburunt. idem situs seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocautoma, altera sacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem de his in libro de sacrificiis differemus. Nam qui per ignorantiam peccauit, agnum & hœdum fœminam eiusdem ætatis offert: Sacerdotesq; sanguine non vt ante aram, sed cornua eius sola imbuit: renesq; & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram infert. Sacerdotes vero tollunt sibi & pelles & carnes eadem die absumendas in fano. nam lex vetat quicquam in posteram diem reliquum facere. Qui autem sciens peccauit, nemine cõscio, arietem offert lege ita iubente, cuius carnes in fano similiter Sacerdotes eadẽ die consumunt. Principes quoq; cum pro peccato sacrificant, eadem, quæ plebeii, offerunt, hac tantum differentia, quod victimas adducunt taurum & hœdum masculum. Iubet etiam lex vt tam in priuatis quã in publicis sacrificiis farina afferatur purissima, cum agno assaronis mensura, cum ariete duorũ, cum tauro trium. hanc consecrant in altari oleo subactã. nam & oleum sacrificantes afferunt, cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiam partem, cum agno quartam. ea est mẽsura prisca Hebræorum, duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur. nam vinum circa altare libant. Si quis autem non sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in aram coniicit. reliquum eius Sacerdotes in cibum sumunt, aut coctum: nam oleo subigitur: aut panibus inde confectis. quantumcunque autem Sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natum animal vna cum genitrice, & alias quoq; non nisi octaua à partu die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperãda valetudine, aut alia de causa, in quibus liba cum victimis insumuntur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est, Sacerdotibus quoque partem suam inde sumentibus. Publicis vero impensis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac vespere. Septima autem quaque die duos iugulant, eodem modo sacrificantes, & nouilunio præter quotidianas victimas duos boues

Hadie & Rusinus cap. 13. al. 12.
Duo sacrificiorum genera.
Holocautoma.
Leuit. 1.
Sacrificium pro gratiarũ actione.
Leu. 4. 5.
Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissa.
Sacrificium si quis sciens peccauit.
Leuit. 4. 9.
Consuetudo in sacrificiis obseruata.
Leuit. 2.
Num. 28. 29

cum

cum agnis anniculis septem, & arietem: hædum vero pro peccato, si quid forte per oblivionem omissum fuerit. Septimo item mense, quem Macedones hyperberetæum vocant, præter iam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hædum pro peccatis, decima deinde luna eiusdem mensis ieiunant vsque vesperam: sacrificantque eadem die taurum & arietes duos & agnos septem: & pro peccato hædum. adducunt autem duos præter hunc hædos: quorum alter vinus extra fines in desertum emittitur, in quem, si quid mali propter peccata populo immineat, auertatur. alterum vero in suburbanum in locum purissimum eductum cum ipsa pelle exurunt nihil omnino purgantes. & cum eo simul exuritur taurus, non à populo adductus, sed sumptu pontificis. quo mactato, & sanguine eius simul & hædi in fanum illato, aspergit digito rectum septies, totiesque pauimentum, rursusque toties interiora fani circum altare: reliquum deinde circum altare maius quod est sub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adipes cum fibra iecoris inferunt altari: pontifex que adiicit arietem de suo, solidum Deo conflagraturum. Eiusdem mensis decima quinta, tempore iam in hibernum vergente, tabernacula compingere iubetur per singulas familias contra ventura frigora quæ annus senescens afferre solet. quin & in patria tandem constituti, accedere in eam vrbem quam propter templum caput regionis sint habituri. & octo dies festos ducere, victimasque Deo solidas incendere, & simul pro gratiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palmæ, ex quibus mala Persica dependeant, prima die sacrificium debet esse holocautoma ex tredecim bobus, & agnis vno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus dieb. idem numerus agnorum & arietum vna cum hædo mactatur. sed per singulos dies vnum de numero boum detrahunt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactantque sicut diximus vitulum & arietem & agnos septem, & pro peccatis hædum. Atq; hæ sunt Hebræis ceremoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Mense autem Xantico, qui nostris nisan vocatur, & annum exordiur, luna quartadecima, sole arietem obtinente, quandoquidem hoc mense ab Ægyptiaca seruitute liberati fumus, sacrificium, quod tunc exeuntes fecisse diximus, Pascha nominatum, quotannis instaurare lege iubemur: celebramusq; id per sodalitia, nihil è victimis in sequentem diem relinquentes, quæ est quintadecima & azymorum festiuitatis prima. nam hoc festum priori continenter succedit, duratque dies septem, per quos panibus non fermentatis vescuntur, & per singulos dies tauri iugulantur duo, aries vnus, agni septem, hæc holocautoma fiunt, additurque hædus pro peccatis in quotidianum epulum sacerdotibus. Secunda azymorum die quæ est mensis huius decima sexta, frugibus demessis & hactenus intactis incipiunt frui, æquumque rati Deum huius vberratis autorem pergratificandinem honorati, hordei primitias offerunt in hunc modum. ap earum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinsunt, atque ita in alicæ modum tracti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto reliquum Sacerdotum vsui cedit: & ex eo licitum sit publicas ac priuatas messes metere, primitiarum tempore agnus in holocaustum Deo mactatur. Post Paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta nouem diebus, quinquagesima quam à numero asartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem è farina triticea duobus assaronibus cum fermento confectum, mactantq; agnos duos, hæc oblata mox in cœnam Sacerdotibus apponuntur, & eadem die sic vt nihil supersit absumuntur. cæterum holocautoma faciunt è tribus

An. mundi 2455. ante Christum nat. 1509. *Sacrificium mensis Octobris.*

Tabernaculorum festiu. Exod. 23. Leuit. 23. Deut. 31.

Exod. 12. 23. Leuit. 23. Num. 9. Dan. 16. Paschadecima quarta April. die. Festum azymorum.

Primitiæ frugum.

Sacrificium Pentecostes.

An. mundi 2455. ante natũ Christum 1509.

vitalis, arietibus duobus, agnis quatuordecim, hœdisque pro peccato duobus. Nullum autem festum ducitur absque holocaustomate & iaborum vacatione, sed in omnibus omnino hæc duo lex obseruari iubet: & post sacrificium in epulis degunt. ex publico præbetur panis non fermentatus ex farinæ asparonibus viginti quatuor. coquuntur autem bini pridie Sabbati: & Sabbato manè proponuntur in sacra mensa duobus ordinibus leni ex aduerso sese respicientes: atque ita cum duabus lancibus thure plenis permanent vsque in proximè sequens Sabbatum. tunc demum alii pro illis recentes supponuntur. & hi priores Sacerdotibus in cibum dantur: thus item sacro igne aboletur, quo ad holocaustomata vti solent, & pro eo quoque aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratã, & modica coctura duratam: estque dementum eius farinæ asparon vnus, huius dimidium manè, tantundem vespere, in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem alias diligentius explicabimus. Cæterum Moses tribum Leviticam à cætero popolo exemptam, vt Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum sacris vasis iartum tectum curandum commisit, iubens vt ad præscripta Sacerdotum sacrum ministerium capesserent: atque eo tempore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post hæc animalia discreuit, quæ ad cibum essent pura, & quibus vesci non liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam ob causam aliorum esum permiserit, aliorum interdixerit. Sanguinis certe ideo vetuit, quod hunc animam & spiritum putaret: neq; animalis non occisi carnem ad cibum concessit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiã indixit. Eiecit etiam è cœtu & consuetudine hominum leprosos, & seminis prosluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur versari inter homines vetuit, nec nisi post septimam diem puras haberi voluit. eum quoque qui casuum curasset, per totidem dies à cœtu arcuit. si quis autem vltra hunc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram sacrificare oportet, alteram Sacerdotes accipiunt, eodem modo & pro gonorhoico sacrificari mos est. qui vero per somnium genituram emisit, si se mergat in aquam frigidam, vt solet fieri post legitimæ vxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quod si quis pristinam valetudinem à Deo precibus impetrauerit, & in cutem sanitatis color redierit, hic variis sacrificiis Deo gratitudinem suam atteſtatur, de quibus alias dicemus. Quo magis ridenda est illorum fabula, qui dicunt Mosen propter lepram ex Ægypto profugum, turbam eodem morbo laborantium in Chananæam eduxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset, nunquam Moses in suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio ferente, probabile erat ipsum reclamaturum: præsertim quum inter multas gentes leprosi versentur. & in pretio sint: & adeo nec relegentur, nec contemptim habeantur, vt in expedit onibus militares dignitates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis committãtur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur vetabat, si tali vitio fuit infectus, quo minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potius quam detrimentum afferrent? Qua re manifestum sit quod hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorem Dei talium legum autor esse voluit. Sed hæc quisque ita vt cuique visum fuerit accipiat.

Leuit. 8. Num. 3.

Leui tribus cultui sacra.

Res immundæ.

Leui. 12. 13. 14. 15.

Qui homines immundi.

De leprosis.

Contra illos qui Mosen & Israelitas propter lepra profugisse ex Ægypto contendunt.

Hecdo & Rufinus ca. 14.

Cæterum puerperas fanum intrograedi vetuit, aut sacris interesse, vsque in quadragesimum diem si fœtus sit masculus: quod si fœmina sit,

duplum

duplum eius temporis præscribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absque victimis, quæ partim Deo, partim Sacerdotibus edunt. Quod si quis adulterii suspicionem de vxore habuerit, offert hordeaceæ farinæ assaronem, & immisso ex ea pugillo super altare, quod tel quum est Sacerdotibus vescendum datur. Deinde aliquis Sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum: & inscripto primum Dei nomine in membrana, defert ei iusiurandum cum imprecatione, vt si pudicitiam læsisset, luxato crure dextro & ventre distracto misere moriatur: sin autem præ amore nimio & præ zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit commotus, decimo mense infantem masculum pariat: peracto iuramento de membrana deletum nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atq; in poculum aspersо, ebibendũ porrigit. mulier vero si iniuste est delata, prægnans facta mature & feliciter enititur. quod si coniugalem fidem & Deum iurisiurandi testem fefellit. turpiter moritur, crure luxato, & ventre aqua intercute inuadente. Hæc sunt quæ Moses genti suæ de sacrificiis ac purificationibus præscripsit. Leges autem tulit tales. Adulterium in vniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipublicæ quoq; interesse vt liberi legitimi proueniant. Item incestum cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nutrue, omnesque tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente congredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem voluptatem captarent: & qui contra feciſſet, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autem duplo castiores esse voluit. hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quamuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuam, neque cuparam aut stabulariam. neque à priore marito quacunque de causa repudiatam. Pontifici vero ne viduam quidem permisit. quod tamen cæteris Sacerdotibus liberum reliquit: sed solum virginem ducere concessit, eamque seruare. Idem nec ad mortuum sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitum ad fratres & parentes ac liberos mortuos accedere. Iidem iubentur simplices esse, omnique fuco carere. Quicunque è Sacerdotibus integer corpore non esset, partem quidem suam cum cæteris accipere sinitur sed ad altare assepere, & fanum intrare prohibetur. Nec solum in sacris subeundis puros esse oportet, sed vitam etiam irreprehensibilẽ præstare. quapropter qui sacrum amictum gestant, tantisper dum eo vtuntur, præter aliam castitatem, puritatem & sobrietatem à vino quoq; inter eum arcentur. Victimæ etiam integri corporis mactantur, omnique vicio carentes. Hæc sunt quæ Moses iam tunc vitæ suæ tempore obseruanda tradidit: quædam etiam in futurum, ipse licet in deserto degens, Chananæam terram tandem adeptis prospexit. Septimo quoq; anno remissionẽ agris dedit, intactosq; aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iam ante populo septima quaque die remissionem à laboribus dederat. quæ vero per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse & promiscui vsus iussit & neque indigenam neque aduenam ab his fructibus colligendis arceri: idemque obseruari post septimam annorum septimanam, qui numerus quinquaginta conficit, vocatur que Hebræis quinquagesimus quisque annus iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manumittuntur, qui contribules cum essent, legem aliquam violauerint, & supplicii vice in seruitutem vindicati fuerint. Agri quoque ad priſtinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Instante Iobelo, quæ vox libertatem significat, conue-

Puerpera leges. *Num. 5.*

Adulterii lex et zelotypiæ.

De adulterio et incestu. *Exod. 22.* *Deut. 17.* *Leui. 18. 20. 21. 29.*

Leuit. 21. *Qualis vxor Sacerdoti ducenda.*

Leui. 25. *Lex septimi cuiusque anni*

Annus Iobelus.

Ant. mundi 2455. ante Christum nat. 1509.

niunt venditor & agri emptor, computatisque fructibus ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse competiantur, recipit agrum venditor. quod si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiens emptor possessionem alteri cedet. sin vtraque paria fuerint, possessio ad veteres dominos reuertitur. idem ius est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuersum vero de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere quod si integer annus interim abierit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in tabulis in Sina populo tradendas accepit à Deo, monuitque literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

CAP. XI.

Leges belli & consuetudines.

Hecatæus & Rufinus c. 15. al. 12.

LEgibus ad hunc modum digestis ad rei militaris curam animum adiecit, de bellis futuris iam tum cogitans. indicit igitur censum tribuum, excepta leuitica: eiusque cura principibus demandata, numerum eorum qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitæ enim sacri erant & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorum qui arma ferre valerent, ætatis ab anno vigesimo vsque quinquagesimum. & super hunc numerum MMMDCL. Pro Leui autem allegit inter autores tribuum Manassem Ioseph filium, & Ephraimen pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionem à Iosepho impetrauerat, sicut supra diximus. Compacto igitur tabernaculo in medium castrorum illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas viæ intercedebant. Forum quoque rerum venalium est propositum, & merces suo quæque loco disposita: aderantque opifices omnium artium in suis officinis, vt plane ciuitas videretur, hucatque illuc commeans. Loca autem tabernaculo proxima sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi seorsim sunt recensiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimum à natiuitate diem excederent, in hunc censum venientibus:

Diſpoſitio castrorum.

Nubes ſuper tabernaculum. Num. 9.

Et quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties vero se alio mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem & buccinæ speciem ex argento talem. Canna erat tibia paulo crassior, longitudine paulominus cubitali, cuius os tantum patebat, quantum ad inflandum sufficeret, desinebatque in extremitatem campanulæ similem, quemadmodum tuba. Asosra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica excitabantur: vtriusque vero clangentibus vniuersus populus conuocabatur. Quoties vero tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo vero, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum medium portabatur inter sex tribus præcedentes. & alias sex pone sequentes. Leuitæ vero tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificiis, in quibus victimas cædi mos est, tam sabbatis quam cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Num. 10. Buccinæ duæ ex argento factæ.

Ordo castrorum cum tabernaculo.

CAP. XII.

Seditio contra Mosen propter egestatem, & seditiosorum pœna.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509. *Hedio & Ruffinus cap. 16. al. 13. Num. 11. Seditio contra Mosen.*

NOn multo post à Sina monte castra mouentur, & post aliquot mansiones, de quibus dicemus, ventum est ad locum qui dicitur Hieremoth, vbi denuo populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregrinationis culpam in Mosem conferre. Illius quasi se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solum eius vbertate carere, verumetiam pro sperata felicitate in extremis miseriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes, & si manna quoq; aliquo casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virum optime meritum passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorũ Mosi beneficiorũ, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra propheram tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse pollicendo se quamuis grauibus contumeliis immerito petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tantum diem, sed in plures etiam. Illis vero credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere posset: Deus, inquit, & ego, quantumuis male apud vos audientes, nusquam tamẽ desinemus vestri curam gerere. idque breui estis visuri. Vix hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorum insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocaturque Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

Israelita in deserto coturnicum carnes impetrant. Concupiscentia sepulchra.

CAP. XIII.

De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi, Israelitis terrorem hostium incusserunt.

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. 14. Num. 13. 14. Exploratores terræ Chanaan mittit Moses.

MOses autem postea quam abductos inde adduxisset in locum humanæ habitationi parum aptum, non longe à finibus Chananæorum situm, qui dicitur Fauces, in concionem populum aduocat. Cumque in medijs constitisset: Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatem, & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis alterum quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorũ finibus, à quibus adeo nulla ciuitas, nullusve rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gens collatis in vnũ viribus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victoriæ præmium erit. Sed ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terræ vbertatem, & habitatorum potentiam explorent. Nos vero in primis concordiæ studere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi. Hæc vbi locutus est, populus collaudato Mosis consilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos, ex vnaquaque tribu vnum: qui exorsi à partibus ad Ægyptum vergentibus, totam Chananæorum regionem perlustrauerunt, donec ad Amathen vrbem & Libanum montem peruenirent, exploratoque terræ simul & incolarum natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negocium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo, quorum specimen erat allatum, vbertasque regionis quam audiebant, animos multitudi-

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Exploratores Israelitis terrorem incutiunt.

Murmur populi contra Mosen.

Iosua & Chaleb populum compescunt.

Mose & Aaron Deo supplicant. Hedio & Rufinus cap. 18. al. 14.

Israelitæ in deserto quadraginta annis erraturi.

Pœnitentia populi.

Moses vir maxima autoritatis.

itudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contra deterrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionem, quod flumina superanda essent magna & profunda & montes ardui transcendendi, & vrbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem vero etiam gigantum progeniem se reperisse aiebant. atque ita exploratores cum omnia maiora apud Chananæos inuenissent, quam quæ hactenus post exitum ex Ægypto viderant, suo timore reliquam etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talē terram acquirere, soluta concione domum reuersi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deum verbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilii præstare. rursumque Mosen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atque ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrumque conuicia iactando. mane vero ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Mose ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quem euentum meruētes duo è speculatoribus, Iesus Naueci filius ex tribu Ephræmitide, & Chalebus ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compescunt, orantes vt bona sperent, neve Deum intimulent mendacii, temere fidem habentes quibusdam, qui vanis sermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent, quin potius eos sequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi auctores ac duces se præberent. neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obstituram viris fortiter rem gerere paratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite inquiunt, posito omni timore alacres, Deoque freti qua vos ducemus sequimini. Talibus verbis conabantur sedare tumultuantem populum. Moses interim & Aaron procidentes in faciem supplicabant Deo, non pro sua salute, sed vt insanientem multitudinem ad sanam mentem reduceret, tot præsentibus & instantibus necessitatibus turbatam: cum subito nubes super tabernaculum exorta, adesse præsentem DEVM significat. Quo viso Moses animatus infert se in turbam, & vltro pœnam eis à Deo tantæ insolentiæ prouocato minatur, non tamen quanta peccati enormitas merebatur, sed qualis esse solet paterna castigatio. Sibi enim tabernaculum ingresso, & intercedenti populi cum lachrymis deprecanti, commemorasse Deum, quot & quantis beneficiis affecti ingrati esse pergerent: & quod nunc speculatorum ignauia seductis, eorum verbis plus veritatis inesse putarent, quam suis promissionibus. quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus præstitisset: attamen terram Chananæam eiusque vbertatem illis non concessurum sed sine lare & sine vbe in deserto quadraginta annis erraturos, quo peccati pœnas exsoluant. Liberis tamen eorum terram illam datorum, eosq; è maiorum quibus patres se per intemperantiam indignos redderent, dominos esse constituturum. His denunciationibus vulgus admonitum, totum se mœstitiæ dedidit: Mosenque obsecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatisque condonatis, vrbes hostiles eis traderet. Ille ceroneganbat Deum laturum talibus se tentari precibus. non enim temere aut humano more ad hanc indignationem esse commotum, sed iustam hāc sententiam protulisse. Non est autem incredibile, Mosen vnicum virum innumera penè hominum millia concitata sedauisse, quandoquidem Deus illi præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpe iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à sui seculi hominibus, sed à

posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, qui etiamsi latere possit, quasi præsentē reuereatur. & quasi pœnas exacturum si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quod quidam ex regionibus vltra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto alii semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosi legibus quam suo proposito obtequi: idq; nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante tu Iaicum bellum principatu Claudii, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostram premeret, vt asſaron quatuor drachmis veniret. & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est, medimni siculi triginta & vnus, Attici vero quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, tanta egestate premente, legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posterisab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quod talem vitæ rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisq; vt videbitur sentiat.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Annona caritas principatu Claudi.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Quartus.

SVMMA CAPITVM LIBRI IV. Antiquitatum Iudaicarum.

I. Hebraeorum, inscio Mose, cum Chananaeis pugna & clades.
II. Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.
III. Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filiis sit confirmatum.
IIII. Quae Hebraei in deserto per annos 38. obnenerint.
V. Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amoraeorum Reges, deleueritque eorum copias.
VI. De Balamo vate.
VII. Hebraeorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.
VIII. Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.

CAP. I.

Hebraeorum, inscio Mose, cum Chananaeis pugna & clades.

Num. 14. Israelita absq; Dei mandato & Mosis, cum hostibus congredi cogitant.

EBRAEOS autem duram vitam in deserto agentes, & multis miseriis afflictos, nihil peius habuit, quam quod Deus non sinebat eos armis cum Chananaeis experiri: nec iam amplius Mosem audire volebant, quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspiciis victoriam de hoste se posse obtinere: accusabantque eum quasi hoc tantum agentem, vt in magna inopia constituti, semper ab illius consiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, non tam Mosis respectu, quam quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoq; si rem strenue gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes. etiamsi Moses Deum ab ipsis alienare conetur: omninoque expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant, quam pro excussa AEgyptiorum seruitute Moysis tyrannidem suscipiant, eiusque libidini seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo prae caeteris carus de rebus gerendis praemoneatur: quasi vero non omnes ex aequo Abrahae essent posteri, vt vnus singulari gratia praescientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei praetextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de praesenti inopia, quam loca deserta graniorem in dies reddant, & auctore Deo manus cum Chananaeis quamprimum conserendas. nec amplius assensum legislatoris expectandum.

Com-

Comprobata deinde omnium calculis hac sententia, populariter in hostes vadunt: qui neque feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter vertere terga coactos insequendo, trepidando in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit. peiora metuentis, cogitantisque ab irato numine immissam esse, eo quod non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moses autem videns tum suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retro in desertum reducere. Quumque populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prospere cessurum, motis castris itum est in desertum hocanimo, vt non prius contra Chananæos pugnam capesserent, quam signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vsu venit, maxime rebus aduersis, vt difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam, idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio, tam in se inuicem quam in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuisse accepimus, quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moses oblitus acceptæ iniuriæ quod minimum abfuit quin lapidarētur, rebus labantibus opem attulisset. Ac ne Deus quidem curam eorum prorsus abiecit, sed tametsi contumelioſos non solum erga legislatorem, verum etiam in mandata diuina per Mosem accepta, liberauit tamen è perniciosissima seditione, cuius absque sua prouidentia non nisi tristissimus exitus expectari poterat. Hanc seditionem, & quemadmodum ea sedata Moses rem administrauerit, nunc dicemus, causa eius primum exposita.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Hebræi Chanaæi cadunt.

Moses retro populum ducit in desertum.

Seditio aduersus Mosen.

CAP. II.

Seditio per Cherem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.

Num. 16. Cores populum excitat aduersus Mosen conatur.

COres vir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, videns Mosem in celso dignitatis constitutum, moleste ac inuidenter id ferebat. Cum enim esset ex eadem tribu & cognatione, iniquum eenſebat se illi posthaberi, & diuitiis pollentiorem & genere nihilo inferiorem, multaque in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos conclonabundus vociferabatur. rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Mosem ambitiosis artibus sub prætextu eiusdem diuinitatis cum aliorum iniuria suæ tantum gloriæ studere, & nuper præter ius & fas sacerdotium absque populi suffragio fratri Aaroni dedisse, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro libidine distribuere. Grauem hanc esse iniuriam, quod ita latenter se in dominationem insinuet, vt priusquam sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu se dignum sibi fit conscius, eum volente ac persuaso populo sine vi ad tale fastigium aspirare. Qui vero bonis artibus eo peruenire desperent, à vi quidem abstinere ne bonitatis ac honestatis opinionem amittant, sed technis maliciosis ad id consequendum niti. Talium conatus in medium pertractos puniri è Repub. esse, priusquam è clancularijs insidiatoribus aperti hostes euadant. Quam enim rationem Mosem afferre posse, cur Aaroni potissimum & filiis sacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honor is ex

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509. *Alias Balas.*

diuina voluntate deberetur. se merito fuisse præferendum, genere Mosi parem, ætate atque opibus potiorem. quod si antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitiis iuxta ac ætate inter cõtribules præeminentibus. Hæc Cores videri volens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Necdiu se intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verum sparsus paulatim rumor, dum quisque auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur: breuique eo res deuenit, vt ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur, qui omnes operam dabant vt sacerdotium fratri Mosi ademptum, in illum transferretur. populus præterea tam concitatus erat, vt ad lapides concalmaretur: concurrebatque incondita multitudo in contionem, vbi stans ante Dei tabernaculum vociferabatur tollendum tyrannum, & populum è seruitute eximendum, cui sub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim si vlle esset sacerdotis electorem, aliquem dignum fuisse ad hunc honorem promoturum, non eum qui multis esset merito postponendus, vel si Aaroni eum dare decreuisset, populi suffragio potius quam fratris beneficio fuisse daturum. Moles autem qui Coræ calumnias non ignorabat, videns populum in tantum nequaquam expugnatum: sed fretus conscientia rei bene administratæ, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodiit in contionem. & quoniam non erat imperitus animum quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus clata voce, Mihi, inquit, Cores, vel tu vel tuus quisquis ex istis, intentus in ducentos & quinquaginta viros manu, honore, igni vtemini primo nec reliquam quidem in concionem contemno, etiamsi vobis diuitiis & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Cum enim ampliores quam vterque noſtrum, facultates possideret, neque quia nobilior. Cõmune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cuius vndecunctis autorem dedit. neque fraterno affectu motus quod aliis debebatur fratri contuli. Nisi enim ius & fas præ oculis habuissem nequaquam oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi me ipso propinquior, & mihi non minus quam illi bene velim, & alioqui qualis erat prudentiæ me violaturis reum facere & huius facinoris præmium alteri cedere? Verum & à mea probitate abfit tale scelus, neque Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragiis committere, nullam prærogatiuam postulans ex eò quod hactenus eo sit legitime functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiam calculis iam ante comprobatus. neque enim Dei voluntatem in hoc læsimus, quod vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quod ille retro detulit salua pietate recusare non licuit: quemadmodum & illud æquum est, vt qui simul dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrem iudicabit denuo quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestræ antistitem esse. Iniquissimum enim fuerit, Corem per ambitionem obstare, quo minus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus tu bemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras mane cum sua quisque acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu vero Cores cede Deo, & calculum eius expecta, neq; maiorem quam Deus habeat, authoritatem tibi arroga: sed tu quoque inter cæteros huius honoris

Corę factionem ducenti quinquaginta viri sequuntur.

Mosen lapidibus obruendum clamant.

Mosis ad Corem seditiosum oratio.

compe-

competitores iudicandus adesto, nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibi le sui specimen dedit vbi vero conuenerit is, coram toto populo suffitum facitote, & cuius sac ificium acceptius Deo fuerit, eum mea quoque autoritate confirmabo, meque ab hac calumnia collatæ per priuatam gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluam. His auditis turba tumultuari simul, & male suspicari de Mose destitit, & insuper consilium eius collaudauit tanquam è Republica futurum: atque ita concio dimittitur. 1. An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

CAP. III.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filiis sit confirmatum.

Postero vero die reditur in concionem vt sacro facto interessent diuino iudicio, per quod competitorum certamen erat dirimendum: eratque nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad euentus expectationem, qui busdam Mosem in ordinē redigi cupientibus: qui vero prudentiores erant seditionum finem exoptantibus. timebant enim ne actum esset de Repub. si vlterius seditio procederet. multitudo quoque natura nouarū rerum cupida, & ad obloquēdum magistratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. Moses autem missis ad Dathanium & Abironem viatoribus, iussit vt ad dictum venirent sacris interfuturi. postquam autem negauerunt se obtemperaturos, neque diutius passuros Mosi potentiam artibus malis quæsitam in populo augeri: his renunciatis assumptisque aliquot præstantioribus, non est dedignatus ad cōtumacem Dathani factionem venire, sequentibus se ibenter quos iusserat. Tum Dathanus cum suis audito Mosem cum primatibus ad se aduentare, progressi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus esset. aderant etiam satellites qui arcerent eum si quid vi agere vellet. ille vero iam propior sublatis in cœlum manibus, & elata voce vt à tota multitudine exaudiri posset: Domine, inquit, cœli & terræ ac maris. tu qui mihi testis es fide dignissimus, quod quicquid hactenus feci, ex tua sententia feci. qui miseratus res Hebræorum perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationem. tu enim scis omnia, ipsas etiam cogitationes hominum: quapropter non dedignaberis rei veritatem atque istorum ingratitudinem in medium proferre. Nosti sane exacte & illa quæ natiuitatem meam præcesserunt, visa nimirum non audita: nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua. quas istī cum non ignorent, male suspicari tamen non verentur. Ego cum vitam agerem quietam, id quod mea virtute & tua voluntate Ragueliſq; soceri beneficio consecutus eram: tamē relictis eius voluptatib. & commodis meipsum totum dedidi æruminis pro isto populo perferendis: & primū pro libertate eorum, nūc vero pro salute promptissime magnos labores suscepi. Nunc ergo quoniam in suspicionē veni hominibus, qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in igne illo ad montem Sina mihi apparuisti, & voce tua spectaculoq; illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Ægypto legationē tuo nomine fungi voluisti, qui Ægyptiorum opibus afflictis seruitutem eorum effugere cōcessisti, & Pharaonis potentiā succumbere mihi feciſti, qui ignaris viæ per mare mediūm aperuisti, cuius postea fluctibus Ægyptios inuoluisti. qui inermes armis munuisti, qui ex vitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potū nobis inopia laborantibus è petra produxisti, cibumque in terra non inuenientibus à mari attulisti, è cœlo deniq; nunquam ante auditum es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram ornasti, adesto mihi Domine index omniū ac testis in-

Rufinus cap. 2. Num. 16.

Dathan & Abiram contumaces.

Mosis ad Deum precatio.

corru-

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

corruptissimus, quod neque munera à quoquam Hebræorum, fauorem meum cõtra iustitiam captante, admisi, neq; pauperem bonam causam habentem propter aduersarium diuitem perdere litem sum passus, & Republica sincerissime administrata in suspicionem culpæ, à qua sum alieniſſimus, venio, quasi fratri ob priuatum affectum & non tua voluntate sacerdotium tuum contulerim. ostende quod omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua voluntate ad effectum peruenit, & quod res Hebræorum cordi tibi sint, iusta in Dathamum & Abironem animaduersione declara, qui te stupidum faciunt meis impostoris circumueniri iactantes. facies autem manifestam aduersus insanos gloriæ tuæ detrectatores vindictam, si non communi more intereant, nẽ quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscens cum familiis ac facultatibus eos absorbeat, hoc modo, & tua potentia omnibus apparebit & exemplum posteris statuetur, ne quis secus quam pium est de tua maiestate sentire audeat, & meum ministerium ex tua sententia esse comprobabitur. Quod si vera sunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ vertant, illis quos execratus sum incolumibus. Atq; ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinem in pace, concordia, & mandatorum uorum custodia serua intactam & exemplum supplicij sceleratis hominibus debiti, quandoquidem alienum est à tua iustitia, illorum pœnas immeritam Israelitarum turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repente contremuit, & vndante superficie, non secus quam pelagus vento fluctuans, vniuersum populum terruit, immani mox sonitu elisso, qua seditiosi tendebant. solum subsidit, & eodem momento omnes ad vnum absorbet. subla tisque in hunc modum profanis, hiatus ille ita rursum clauditur, vt ne vestigium quidem eius superesset. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumentum diuinæ prouidentiæ simul & potentiæ: fuitque hic casus eo miserabilior, quod adeo nemo ne propinquorum quidem aut cognatorum eos est miseratus, vt totus quantus erat populus, anteacto rum oblitus, lætis acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt pestem ac perniciem popularium, existimaret. Post Dathamum cum suis extinctum Moses pontificatus æmulos conuocat, Deo denuo commissurus electionem, vt ei sit ratum Sacerdotium, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaq; conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in precio semper apud populares habiti, tum quod à maioribus omni virtute præclaris oriundi essent, tum quod ipsi nequaquam degenerarent, cumque his procedunt & Aaron & Cores, deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta, quæ secum attulerant, cum subito tantus ignis effulsit, quantum nec homines ipsi vnquã excitauerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accendi poterat fulgẽtissimus simul ac flagrantissimus, cuius vi ac impetu ducenti illi & quinquaginta vna cum Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent, solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incendium. His ita absumptis, Moses volens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari æreo conseçrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cœleste numen humanis dolis circumueniri posse putant.

Datham & Abiram absorbet terra.

Eorem cum ducentis quinquaginta viris ignis absumit.

CAP.

CAP. IV.

Qua Hebræi in deserto per annos 38. obmurmurarint.

POst tam euidens argumentum cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotium ad Aaronem peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit, nec tamen ob hoc diu cessatum est à seditione, imò pene grauior priore est insequuta. nam ex talibus casibus ortum habuit, vt facile appareret longo tempore duraturam. Cum enim semel animos hominum occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, arbitrabantur Deum in gratiam Mosis ista facere: huic igitur imputabant omnia, tanquam non peccatorum odio Deus sæuiret, sed à Mose solicitatus; ægreque ferebant, quod non solum impune tot optimatum morte populum mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum aliis id male cessisse videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt superbæ & nimiæ Mosis potestati modum aliquem statuerent. facile enim hocilli esse. Tum il e matutie sentiens excitari turbas, veritus ne qui rursum res nouas moliretur, vnde maguum aliquod malum accidere posset concionem aduocari iubet. & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore Sacerdotium, in cuius virga Deus signum ostenderit. quod vbi placuit, inscriptas attulerunt, cum alii, tum Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticam. eas Moses acceptas in Dei tabernaculum deposuit. sequenti vero die omnes prorulit, quæ facile agnoscebantur, quod essent & à principibus qui attulerant, & à cæteris populo notatæ, videbantq; alias eadem specie manere, qua erant prædie cum eas Moses acciperet, ex Aaronis vero ramos & germina esse exorta, & quod magis mirum, amygdalæ matura quod virga ex hoc genus ligno constaret. hac nouitate spectaculi vulgus attonitum, omissis odiis quibus tam Mosem quam Aaronem prosequebatur, totum in admirationem diuini iudicii versum, amplius Deo repugnare desiit, ratumque Aaroni sacerdotium esse voluit; atque ita tertio Dei calculo confirmatus, nemine posthac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorum populis longis sectionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moses autem posteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia fecisset, ne forte in parandis ad vitam necessariis occupati, negligentius sacra tractarent, mandauit vt post armis ac Dei fauore quæsitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum agro moenibus eorum contiguo duum millium cubitorum, & insuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis simul ac sacerdotibus conferendas, atque hi posthac eius tribus solennes reditus fuere. Nunc dicendum quæ sint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iussit vt Leuitæ concederent eis tredecim & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent, præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quæ mactare fas est, primogenitum, si masculum fuerit, sacrificandum Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia vescantur in vrbe sacra, pro eis vero quibus patria lex vetat, dominus fœtus siclum cum dimidio dependat, pro homine vero primogenito quinque siclos. deberi eis etiam primitias tonsuræ ouium, & qui panes coquant liba aliquot eis præberé? Qui vero ex voto se consecrant, Nazarzi dicti, capillum alentes, & vinum non gustantes, cum capillum consecrant, victimas eorum

An. mundi 2455. ante Christum nat. 1549.

Num. 17.

Alia seditio contra Mosen.

Aaronis virga germinat.

Hesiod. Rufinus ca. 3. 4. Num. 18. 35. Leuit. 14. 18 & 26.

Sacerdotum reditus.

Num. 6. De Nazaræis.

An. mundi 2493. Ante Christum an. 1473. Num. 20. Moſis ad Idumæos legatio.

rum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban ſe ipſos nominant, hoc eſt, Dei donum, ſi velint à miniſterio, ad quod ſe vltro obligauerunt, dimitti, Sacerdotibus pecuniam numerare, mulierem triginta ſiclos, virum quinquaginta. qui vero tantum pecuniæ non habuerint hos Sacerdotum arbitrio relinquendos. quin & ſi quis domi macte at priuatum epulum, non ob cultum diuinum. offerendum tamen Sacerdotibus pectus & brachium dextrum. Taurum eſt quod Sacerdotibus Moſes attribuit, præterea q; quicquid pro peccatis populus offert, vt in proxime præcedente volumine diximus. Quicquid aute n à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quam filiæ & famulo etiam participes eſſe voluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano ſolo Sacerdotio fungentes mares eodem die abſumunt. His ita poſt ſeditionem diſpoſitis caſtra mouit, & cum omnib. copiis ad Idumææ fines peruenit, legatis primum ad Regem præmiſſis, perebat ab eo tantum liberum tranſitum, petatus ipſius arbitrio fidem dare ſine cuiuſquam iniuria iter ſe facturum: præterea forum rerum venalium ſuis exhiberi poſcebat, perſoluturus etiam aquæ pretium. ſi Rex ita iuberet. ille vero legatis, re infecta, dimiſſis, negatoque tranſitu armatus cum exercitu eſt obuiam profectus, prohibiturus Moſen ſi vi viam aperire conaretur. at Prophetæ conſulto prius oraculo & Deo non permittente, vt ipſe pugnæ principium faceret, retro ſum abduxit exercitum per deſertum iter facturus. Eodem tempore Iotori eius Mariammæ vltimus vitæ dies aduenit, quadrageſimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, menſis Xanthici luna prima: ſepultaque eſt publico ſumptu magnifice, ſuper quodam monte, qui appellatur Sein. & poſt mœſtitiam luctum luſtrauit Moſes populum hunc in modum. iuuenca ex labo ris & arati expertem, colore toto corpore rufam, paulum ante caſtra productam Pontifex in loco puriſſimo mactauit, & ſanguinem ſeptes digito aſperſit verſus Dei tabernaculum. Deinde ſol da iuuenca ita vt procubuit cum pelle ac inteſtinis ardente, lignum cedrinum in medium ignem iniiciunt, ſimulque hyſſopum & lanam cocco tinctam. huius cinerem vniuerſum vir purus ac caſtus collectum reponit in locum puriſſimum: & quotquot poſthac funeſti purificatione opus habebant, paulum huius cineris in fontanam immittentes, & hyſſopi ramulum intingentes, aſpergebant ſe die tertia, & ſeptima, quo facto pro puris poſthac habebantur & hunc luſtrandi morem etiam in terra belli ſorte quæſita ſeruari præcepit. Cæterum funeſto exercitu ita vt diximus luſtrato, per deſertum cum exercitu pergit Arabiam petit. Quumque veniſſet in agrum vrbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelſum, quo ager clauditur, Aaron conſcendit, præmonitus à Moſe quod eſſet moriturus: & in conſpectu totius exercitus, ſtans in loco accliui, exutam pontificiam ſto am Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis ſucceſſio pertinebat, atque ita ſpectante populo moritur, eodem ipſo anno quo ſororem amiſit, anno ætatis vigeſimo tertio, dies mortis eius incidit in primam lunam menſis qui Athenienſibus hecatombæon dicitur. Macedonibus Lous, Hebræis ſabba. Luxit eum populus diebus triginta, & luctu finito, Moſis ductu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. is ex Arabiæ montibus exortus, deſertum medium pererrans, in Aſphaltitem lacum influit, Mabitas ab Amoræis diſterminans. eſtque hæc regio frugifera, & fructus quantum ſatis eſt incolis ſuppeditat. ad eius Regem Sehonem miſit legatos Moſes, qui tranſitum per regnum peterent, fidem daturus, quod ſine detrimento vel agrorum vel colonorum militem traduceret: ſed & perſoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam ſi potum-

Mariamme ſoror Moſis defuncta. Num. 19. Moſis luſtrandi populum.

Num. 20.

Aaron mortuus.

Ruffinus ca. 4. Hiſt. ca. 8. Num. 21. Moſis ad Sehonem Amorræorum Regem legatio.

tum aquæ sine precio dare grauarentur. Se hon vero negato transitu, & armato horum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur. An. mundi 2493. Ante Christum na. 1473

CAP. V.

Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amorræorum Reges, deleueritque eorum copias.

MOses autem postquam intellexit Amorræos hostilem in se animum gerere, haud ferendum contemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facile adduci posse vt pristinos tumultus a seditiones renouarent, occasionem eis adimere volens, consuluit Deum, an bello viam aperire permitteret. Deo vero annuente, & victoriam insuper pollicente, magnopere hac ipse animatus militem quoque fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnandi cupidate exlataretur, auspice Deo & quo sponte iam propendebant autoritate sua compellente. at illi permissa potestate læti arma corripiunt, & è vestigio in structa acie ad hostem properant. Amorræus contra vt vidit aduentantes, oblitus pristinæ ferociæ, tum ipse est territus, tum milites animos, quos ante visum hostem præ se ferebant, præ timore demiserunt. itaq; vix primo conflictu excepto, terga vertunt, in sola fuga ipsam salutis reponentes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nonnullis prioribus eis prefuerunt. Nam Hebræi vt primũ animaduerterunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatisq; eorum ordinibus, in extremam formidinem eos coniecerunt. iamque totis campis spatiosi effusio cursu ad alias vrbes petebant. nec alteri persequendo fatigantur, imperfectam victoriam relinquere nolentes, sed cum essent funditores optimi & eius pugnæ generis, quod omni telorum genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quam vt armis grauarentur, aut pedibus fugatos assequebantur, aut glandibus & iaculis, si quos celeriores timor fecerat, itaque magna strages editur & si qui effugerunt, cum vulneribus & sui conflictabantur, erat enim vltus. Cumque desiderio pertes ad fluuium agmine magno ferrentur, ab insequentibus circumuenti eminus sagittis aculis iunctionixi: & inter cæteros Sehon Rex cecidit. Hebræi vero cæsos spoliabant, prædas agebant, magna rerum copia fruebantur, quod fructus nondum ex agris collecti essent. & milites totam regionem percurrebant impune diripiendo, captiuosque abducendo. nemo enim resistebat, robore eius regionis in pugna absumpto. Tanta is clades Amorræis accidit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt vsi. Hebræi vero terram eam occupauerunt, inter tres amnes insulæ modo sitam. Nam Arnonis ripæ meridionale eius latus terminant. Iobacchus vero septentrionale, quum iordanem influens nomen amittit: occidentali tractus iordanis amne alluitur. in hoc rerum statu exoritur infaustis nouus hostis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum Rex, in auxilium Sehonis amici & socii veniens: cuius res quum iam perditas videret, nihilominus victoriam sperans, virtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit. Quapse frustratus & spe in præsio penit, & exercitus ad vnum est deletus. Moles vero Iobacho fluuio superato regnum Ogis ingressus vrbem vnam post aliam subuertebat, habitatores interneccione vastans, qui omnes e vs terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam vir heroicæ specie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & staturæ argumentum extabat in expugnata Regia vrbe. Aminanitidis regionis, dicta Rabatha lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouem longitudine. Huius viri casum non solum præsens Hebræorum felicitas est in-

Num. 21. Hebræi pugnam parant aduersus Amorræos.

Amorræos Hebræi fundunt fugantque.

Sehon Amorræorum Rex interfectus.

Hebræi terrã Amorræorũ occupant.

Amorræorũ terra situs. Oges Rex cũ exercitu tru cidatur.

Ann. mundi 2493. ante Christum hat. 1473.

est insecuta. sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregie munita de eius ditione ceperunt, & ex præda tam priuatim quam publice sunt locupletati. Post hæc Moses castra Iordanem versus mouet, & campum magnum è regione Hierichuntis. ea est vrbs copiosa, palmis abundans & balsamum ferens. Iamque in tantum creuerant Israelitarum animi, vt nihil magis quam pugnas ac prælia cuperent, & Moses vtendum hac promptitudine iuorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloque exercitui dato partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, vrbesque gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem causam habuit.

Ruffinus c. 5. Hetho c. 6. Hiericho.

CAP. VI.

De Balame vate.

Num. 22. Balaci Moabitarum Regis ad Madianitas legatio.

BAlacus Moabitarum, Rex habens veterem amicitiam & societatem cum Madianitis, cum res Israelitarum in tantum crescere videret, cœpit etiam de suo regno esse solicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæam vsurpare appetant: atque ita non satis consulte de rebus nouis cogitabat. & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum successu non est ausus, obstare tamen volens ne vlterius procederent, legatos de communibus commodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilem in eis locis vatē & sibi amicum, eū Balaci legatis mittunt etiam de suis honoratissimum quemq; rogantes vt veniret ad se, & diris imprecationibus Israelitas deuoueret. Vates legatis comitet exceptis, & hospitali mensæ adhibitis, consuluit Deum, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia. qui cum vetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait sibi non deesse voluntatem illis gratificandi, sed obstare Deum, cuius beneficio debeat gloriam ex veris hactenus prædictionibus comparati: nam exercitum illum, quē ipsi execratum velint, esse Deo longe charissimum, dedit̀q; illis consilium, vt ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacem cum illis quibuscunq; conditionibus facerēt. his dictis legationem dimisit. at Madianitæ Balaco maximis precibus vrgente, eadem de re denuo legatos mittunt ad Balamum, qui cupiēs hominibus obsequi, Deum consuluit. Deus vero offensus iubet vt legatis assentiatur. is ratus Deum hæc serio iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundum autem cum ventum esset in viam quandam angustam inter duas macerias sitam, occurrit ei Angelus: quo animaduerso asina qua vehebatur declinans appressit eum ad alterum septum, nihilque mouebatur verberibus sessoris pressuram molestè ferentis, cumque nec Angelus de via cederet, nec vates verberandi finem faceret, tandem procumbens Deo sic volente humana voce Balamum incusat, quod nunquam antehac læsus sequiret in se. non intelligens Deum prohibere quo minus quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dum ille turbatur apparuit ei Angelus, obiurgās verberatorem, quod iumentum non esset in culpa. sed ipse obstaret iter cōtra Dei voluntatem facienti. Tum vates territus volebat retro abire, sed Deus iussit eum pergere quo instituerat, modo ne quid aliter agat quam diuinitus admoneretur. His mādatis perceptis ad Balacum peruenit, exceptusque à Rege honorificentissime, voluit ad quendam montem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus vero ipse cum regio comitatu deducit vatem in montem proxime imminentem: qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus consideratis iubet Regem septem aras exstruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu Regis est factum,

Balaci & Madianitarum ad Balamum legatio.

Secunda ad Balamum legatio. Balamo Angelus resistit. Balami asina loquitur. Balamus obiurgatur ab Angelo. Balacus ad Balamum peruenit.

mactat;

mactat victimas vt victoriam præsagire posset. deinde sit fatur: Felices vos, quibus Deus largam bonorum præbet copiam. & prouidentiam suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit. quoniam nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, Virtutisque ac probitatis studio sitis anteferendi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solos complectitur. & vt omniū sub sole felicissimi sitis prospicit, quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit. & posteris vestris in perpetuum possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare. adeoque multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantum auctus. nunc vobis parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatum scitote, vt tàm in insulis quam in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsis cœli stellis numero æquiparanda. Cumque tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad summam rerum copiam deesse patietur. in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis vestris in mentem veniat, vt hostes vestri esse. & in vos arma sumere velint, non enim reuertetur è tali prælio victor, qui lætitiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore contigit, qui solus potest & quod superest detrahere, & quod deest addere. Talia vates fatidica voce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indigne ferente & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse eum ad execrandum hostes. quos nunc mactos virtute ac pietate caneret. Ad quem vates, Putas, inquit, quoties fata sunt aperienda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus affati diuino spiritu? ipse voces quales vult proferat & oracula, nobis nec scientibus nec cogitantibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eaque causa veni vt voluntati tuæ morem gererem. Sed potentior est Deus quam mea voluntas, qui contra Dei voluntatem ad gratiam hominum loqui propoluerim, quamprimum enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certe nihilin horum laudem dicere, in animo habui, nec quæ Deus eorum generi dare decreuit, commemoranda putaui. sed numen illis propicium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hæc verba mihi subdidit. Nunc age quando animus est tibi atq; Madianitis rem gratam facere, quorum preces me non decet non admittere alias aras erigamus & sacra instauremus, si forte Deum flectere possim, vt execrationibus hoc genus hominum deuouere liceat. Cumque Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidem sacro potestatem deuouendi impetrasset, collapsus in faciem pronus prædicebat quicquid euenturū esset regibus & ciuitatibus præclarissimis. quarum quædam nondū conditæ videntur, quæ vero extant, earum res terra mariq; gestæ ita prædictionibus respōderunt vsq; ad nostrā memoriam, vt facilis sit coniectura, reliquū etiam eius oraculi non vanum fuisse euentum aliquando comprobaturu. Balacus autem ægre ferens expectationem frustratam, sine honore vatem ablegat. ille domum repetens cum iam in Euphratem attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarum, Balace, inquit, vosq; Madianitæ, quandoquidem necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilentia fameue aut alio casu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis à malis seruandæ, ne quādo talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur, interdum tamen quædam vitari non poterunt, qui-

Balaami de Israelitico populo vaticinium.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

Balacus iratus reprehendit Balaamum.

Balami responsio.

Num. 25.

Balami de rebus futuris vaticinium.

An. mundi 2493. Ante Christum na. 1472.

bus ad tempus afflicti, mox magis quam ante florebunt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem victoriam de illis consequi quæritis, hoc cõsilio voti compotes efficiam. Filiarum formosissimas, quæ pulchritudine tua mentes eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circum castra obuersentur, & iuuenibus complexus experentibus faciles se præbeant. vbi vero cupidine captos viderint, subito se proripiant. cumque rogatæ fuerint vt maneant, non annuant nisi persuasis vt relictis patriis legibus & cultu Dei à quo illas acceperunt, Madianitarum & Moabitarum Deos venerentur. sic enim Deum iratum sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis autem ita vt moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarum capiuntur: & in colloquium venientes rogant ne sibi voluptatem ex earum pulchritudine capere inuideant, neve consuetudinem eorum auersentur. illæ libenter & verba iuuenum & complexus admittunt: iamque blandiciis illectos & cupidine feruentes relinquere parant. tum illi tristes mulierum discessum precibus instant ne se relinquant; sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabant Deum testem inuocando, & lachrymas fundendo, quo magis eas ad miserationem flecterent. tum illæ postquam omnino captos & consuetudine sua deuinctos animaduerterunt, sic respondent: Optimi iuuenes, non desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentum ac domesticorum affectus: neque inopia talium rerum huc ad vos veninius, aut formam corporis nundinaturæ preces vestras admisimus: sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia nõn dedignatæ qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis præbuimus. Nunc quandoquidem amare ves, & abitionem nostram moleste ferre asseueratis, ne has quidem preces auersabimur, quare si beneuolentiæ coniugalis fidem dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libenter vobiscum vt legitimæ nuptæ conuicturæ sumus. veremur enim ne libidine exstiata, cum iniuria & contumelia nos retro ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ solicitudini veniam võs dare æquum postulamus. illis vero quolibet modo fidem daturos se pollicentibus, & nihil præ amore nimio recusantibus. quandoquidem, inquiunt, ita vobis videtur, & mores habetis ab aliis diuersissimos, vt cibis etiam propriis vestro more vtamini, nec potum cum aliis communem sustineatis, necesse est si vultis nobiscum vitam degere, Deos nostros colatis: neque enim alio argumento persuadebitis amorem istum vos non fingere, nisi eosdem nobiscum Deos adoretis. Nec absurdum fuerit aut vitio vertẽdum, si terræ in quam venistis peculiares Deos colere malitis: præsertim cum nostri per omnes regiones honorẽtur, vestrum nemo præter vos cultu dignetur aut ceremoniis. aut igitur cæterorum more vobis est viuendum, aut aliis orbis quærendus, vbi soli iuxta vestra instituta vitam agatis. At illi cupidine cæci & ea eorum comprobant, & quo trahebantur sequentes à religione patrum desciscunt: & plures Deos credere inducti, sacra illis eius gentis ritu faciunt: ex his quoque indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebant vt iam tota castra iuuenum impietas inuaderet, & seditio priore peior gliscceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuentus enim gustatis semel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, vna cum reliqua turba corrumpebãtur. Zambrias etiam Simeonidis tribus princeps, ducta Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynastæ, iussus ab vxore, & contemptis in eius gratiam Mosis placitis, a lieno ritu sacrificabat, & alienigena coniuge non dissimulanter se oble

Madianitarum filiæ ad Hebræorum castra perueniunt.

Madianitarum filiæ Hebræos ad idolatriam perducunt.

Hebræi mulierum cupidine ducti à patrum religione desciscunt.

Zambrias, Chosbi.

gabat.

ctabar. In hoc rerum statu Moses veritus ne grauius aliquid sequeretur, aduocata concione, neminem quidem nominatim accusauit, nolens in desperationem adducere eos, qui tantisper dum latere se putant, ad sanitatem reduci poterant: sed dicebat rem indignam, nec ipsis nec maioribus eorum decoram, quod voluptatem pluris quam Deum & religionem facerent. Expedire illis vt dum tempus est resipiscant & non legum contemptu, sed compescendis prauis cupiditatibus fortes se vitos declarent; absurdum praterea dicebat, quod cum in deserto modeste vixissent, nunc in bona regione ita baccharentur. & quæ per inopiã quæ fuerant, nunc per affluentiam perdituri essent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad sanioremmẽtem reducere. Tum Zambrias insurgens. Tu, inquit, Moses tuis legibus vtere, quibus iam longo vsu robur addidisti: quod ni fecisses, sæpe iam pœnas dedisses, & tuo malo non esse Hebræis imponendum didicisses. me certe nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictum habebis, neque enim aliud hactenus, quam sub legis & religionis prætextu mobis seruitutem, tibi principatum malitiosis artibus adstruis, voluptatem nobis ac vitæ licẽtiam adimens, quæ liberorum sunt, & sub nullius imperio degentium. hoc enim vel Ægyptiaca seruitute fuerit grauius, in quemuis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cum ipse multo dignior sis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omnium consensus approbat, plus tua quam cæterorum mortalium placita valere postulas. ego quæ nunc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor mulierculam alienigenam me duxisse. audis à me ipso mea facta, vt ab ingenuo. neque enim fateor cupio. Sacra etiam Diis facio præter consuetum, quia id æquum censeo, ex multis mihi veritatem quærere & non sicut sub tyrannide viuere, de vnius tantum fiducia pendentem. nemo mihi rem gratam fecerit, qui in rebus meis meipso plus arbitrii habere voluerit. Hæc Zambria pro se & quibusdam sui similibus afferẽte, populus quietus expectabat quonam audacia hæc esset euatura, maxime quod videret legislatorẽ amplius nolle contendere, ne hominẽ insolentem irritatiorem redderet. verebatur enim ne plures tales in loquendo impudentiæ imitatores facti, turbas in populo excitarent. Atq; ita tum cõcio dissoluitur ac fortasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias mature sublatus esset talem ob causam. Phinees tum aliis rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facile princeps, Eleazari pontificis filius, & Mosen magnum patruum habens, ægerrime tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus cresceret, vindicare in flagitiosos decreuit: non ignarus quod exempla primatum in vtramuis partẽ plurimum valeant. Cumq; tanto esset animi & corporis robore, vt non temere aliquid arduum aggrederetur, quod nõ etiam perficeret ad Zambriæ tentoriũ vadit, & eodẽ ictu ipsum vna cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis æmulationem accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorũ petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius destitit, quam quatuordecim millia virorum desiderarentur. Hanc ob rem Moses in Madianitas concitus, ad gentem interneciõe delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum ante non oportuit, dixerimus. Balamus ille, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret, à Deo est prohibitus, nihilo secus tamen tale hostibus consiliũ dedit, quo effectum est vt quibusdam infectis praua opinione,

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

Moses Israelitarum idolatriam & voluptatem accusat.

Zambria aduersus Mosen oratio.

Phinees Zãbriam & Chosbi vno ictu transfigit.

Al. 24000.

Moses in Madianitas mouet.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472. *Num.* 31.

pene totius populi religio sit corrupta: hunc inquam Balaamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: tumque nihil veraret quin ea pro suis ederet, nec vllo telle id factum eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria non fraudare Sed hæc quisque vt libuerit ita consideret. Moses autem vt dicere cœperam, in Madianitas misit exercitum duodecim millium, singulis tribubus mille militibus imperatis: eisque copiis Phineem præfecit, cuius opera leges vindicatas, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulo ante memorauimus.

CAP. VII.

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidiata tribubus concessa.

Hedio c. 7. Ruffinus cap. 5.

MAdianitæ vero intellecto hostium aduentu, & quod iam non longe abessent, & ipsi copias in vnum contrahunt, & quas in regionem suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præsto erant, impetus eorum pro viribus propulsaturi. Sed mox primo congressu tanta multitudo Madianitarum est cæsa, vt numerus cadaverum iniri nõ posset. ac regibus quidem seruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeus, Vbes, & quintus Receemus, à quo deductum nomen primaria vrbe Arabum & hodie retinet, Receeme dicta, quam Graci Petram vocare malunt. Fusis hostibus Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas vna cum mulieribus interimendo, liberis parcentes virginibus: hoc enim Phineés à Mose mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæso exercitu prædam quoque memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia & insuper sexaginta septem: asinorum sexaginta millia, vasorum aureorum & argenteorum magnum numerum, quibus in domestica supellectile vtebantur. Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abducta sunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moses autem partitus prædam, quinquagesimam eius partem Eleazaro dedit & sacerdotibus, & Leuitis alterius quinquagesimam: reliquum vero populo distribuit. quo factum est vt deinde suauiter viuerent, opibus virtute quæsitis, otium quoque ad fruendum nacti. Moses autem iam admodum senex Iesum designauit, qui sibi in propheta & ducis (si opus foret) muniis succederet, Deo ita iubente vt hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atque humani iuris peritissimus, Mose præceptore doctus. Per idem tempus duæ tribus, Gade & Rubeli, & dimidia Manassitis, numero pecudum & aliis rebus abundantes, de communi consilio rogant Mosen, vt sibi extra sortem traderet Amoritidem terram. quæ non multo ante bello capta fuerat. esse enim pascuis vberem. Ille vero suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticulosos simulatores dictitans. velle eos in otio luxuque terram marte quæsitam communi possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes, terram vltra Iordanem à Deo promissam capere, deictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui videntes eum iratum, ne merito irasci viderentur, respondent se neque per ignauiam pericula, neque per desidiam labores fugere, sed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta, expeditiores ad certamina fierent: paratosque se aiebant, si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent, reliquum exercitum armatos quocunque ducerentur sequi, & communibus militare auspiciis: Tum Moses comprobata eorum voluntate, aduocatoque Eleazaro pon-

Quinque Reges Madianitarum cæsi. Alius Areceme vel Arce. Ingens præda de Madianitis parta.

Num. 27. Deut. 3. Iosua Mosen sibi successorem designat.

Num. 32. Tribus Ruben, Gad, & dimidia Manassis Amoritidem terram expetunt.

tifice

tifice & Iesu, cæterisque magistratibus, concedit illis Amoritidem hac conditione, vt simul cum cognato populo aduersus communem hostem bellum gerant, donec omnia ex sententia confecta fuerint. atque hoc pacto accepto quod petierunt, & exstructis munitis oppidis, liberos & vxores atque impedimenta in illis deponunt. Moses quoque in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus asyla sanciuit, illis tantum profutura, qui eæde non sponte commissa eo confugissent. Statuit; talibus exilij tempus, tantisper dum pontifex viueret sub quo cædes accidit, post cuius obitum redire in patriam permisit. Exilii vero tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impune occidere, duntaxat extra vrbem refugii deprehensum: idque iuris solis cognatis esse voluit, aliis non item. Cæterum oppida refugii fuerunt hæc. ad fines Arabiæ Bosora; in Galadena regione Arimanum, in Batanea de Gaulanitide. & post captam Chananæam tertio ex Leuiticis oppidis iussu Mosis destinata sunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem tempore cum defunctus esset quidam è prima tribus Manasses tribus nomine Salpades, liberis deteriorisque tantum sexus relictis, tribules eius viri insignes Mosen consulunt, an filiarum eius in diuisione & sortitione agrorum ratio haberi debeat. Is respondit si in domum tribulis nuptum darentur, sortem dotalem fore: sin mallent in aliam tribum elocari, sortem in sua tribu relinquerent. atque hac occasione instituit, vt cuique tribui suæ sortes perpetuo manerent. Quumque iam de quadragesimo migrationis anno triginta rantum dies superessent, adnocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila visitur, agrum habens palmetis consitum, vbi populum omnem præsto vidit, in hunc modum verba fecit.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472. *Num. 35. Deut. 4. 19. Ios. 20.*

Oppida refugii.

Num. 27. 36. Salpadis filia parentis loco hereditatem capiunt.

Historia Deuteronomii.

Ruffinus cap. 5. Hedio cap. 2. Deut. 4. Moses ad populum ante obitum oratio.

CAP. VIII.

Moses legem, & quemodo ex hominibus fuerit sublatus.

VIri commilitones, & longi laboris socii, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. annorum exacta postulat, vt ex hac vita discedam, & ereptus vltra Iordanem gerendis interesse me Deo non est visum, æquum duxi, vt quantum ad vestram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio desim: sed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commonstrata ad eam via, sempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi primum in quo tamvestra quam posterorum beatitudo consistat indicauerimus, & hoc pietatis erga vos nostræ perpetuum monumentum reliquerimus, libentes ex hac vita discedamus. Fidem enim, (ita scrio, meretor, vel quod antehac vestris cómodis indesinenter seruiens nunquam vos fefelli, vel quod anima prope exitum constituta in omni virtute ac veritate seipsa melior redditur. Filij Israelis, vna omnibus hominibus felicitatis est causa Deus propitius: quam solus dignis dare, & peccantibus in se auferre potis est, cui si vos tales præstiteritis quales ipse postulat, qualesue ego ex ipsius sententia instituo, nunquam non macti virtute, æmulandique omnibus eritis: sed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deest breui consequemini. Tantum voluntati diuinæ obsequimini, & mandatis eius parete: & neque legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quidquam nouate. Quod si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes. & omnibus hostibus insuperabiles eritis, nã auxiliante Deo, minæ omnes facile contemnuntur. Cæterum virtutis præmia magna per omnem vitam sunt proposita, & ipsa sibi primum est ac potissimum præmium: dei de per hanc cætera bona facile parantur: qua inter vos inuicem yte

Mosis ad Israelitas vt Deo ipsiusque mandatis sint obedientes adhortatio.

An. mundi 2403. Ante Christum nat. 1471.

tes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc vobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferente scriptas, nec ipsi violetis, nec alios violare patiamini. & harum intellectum ac vsum nunquam non meditemini. Ego vero commodis vestris lætus discedo, vosque pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magistratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis vestræ posthac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius dicto hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere. sed quamdiu ipsum & pietatem coluerit is, tamdiu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec deerunt qui vobis optima monita suggerant quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuum, quibus cauete vos difficiles præbeatis, scientes quod qui bene parere nouit, etiam bene imperatus est vbi ad potestatem peruenerit. neue in hoc libertatem sitam existimetis, si mandatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reposuistis: à quo vicio si vos in posterum seruaueritis, res vestras in meliori statu videbitis. Absit autem vt ita in hostes exasperemini, quemadmodum aliquoties in me incanduistis. meminisse enim quod sæpius a vobis de salute periclitatus sum quam ab hostibus. quod non exprobrandi causa dico: nolim enim vos hac commemoratione in exitu vitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tulissem vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est, & ne in præpositos contumelios sitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa potiemini. aliquo si per has insolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini. Deum fautorem nequaquam estis habituri. quem si vestro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppressi ab hostibus per summam ignominiam amittetis, & per totum quam late patet orbem dispersi seruitute vestra terras ac maria replebitis, quo si genium fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. quare quo minus periculi sit, cauas violetis. post victoriam neminem nostrum fugere patiamini. id rebus vestris conducibilius existimate, ne cum illis viuentes ad similia studia prolapsi patriam institutionem corrumpatis. Præterea lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferroque & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona vestra tutius conseruabitis. Verum ne per ignorantiam meliorum natura vestra in deterius depraue-tur, Deo iubente & leges conscripsi, & formam administrationis rerum tam publicarum quam priuatarum, à quibus si nusquam discedatis, mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus tradit eis Codicem legum scriptas & institutæ bene viuendi continentem. Illi vero solue-bantur in lachrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memoresque quanta pericula pertulisset, quamque alacriter salutem ipsorum procurauisset: & de futuro solliciti quod non esset talem principem habituri, ac ne eum quidem æque propitium Mose non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorum quæ in defectio per furorem contra illum commiserant, grauissime dolebant: ita vt totus populus lachrymans nullam consolationem admitteret. Moses vero solabatur eos, & iubens à lachrymis desistere, ad leges accipiendas hortabatur. atque ita tum concio est dissoluta. Nunc priusquam ad reliqua transitum fariam, operæ pretium duxi leges talis latoris maiestate ac virtute dignas hic inserere, quo lector cognoscat, qualia sint nostra iam inde à priscis sæcula instituta. Extant autem omnia quæ ille vir scripsit, vt nihil

Deut. 7. 11.

Moses Israelitis Codicem leges scriptas & institutæ continentem tradit.

Leges à Mose latæ. Exod. cap. 7.

hil ornatus causa liceat affingere: seriem tantum nominauimus, & leges quas ille sparsim vt quamque à Deo retulerat, scripsit, nos generatim in suos ordines digessimus: qua de re lector admonendus erat, ne si quis forte ex contribulibus in hæc nostra inciderit, calumniam temere struat, quasi parum sincere scripta Mosaica tractantibus. Enumerabo autem eas potissimum leges quæ ad publicam institutionem, ritusque gentiles pertinent: quæ vero ad priuatam consuetudinem aut contractus vel cum exteris vel cum nostratibus spectant, in eum commentarium distulimus, quem de moribus & sacrorum causis Deo fauente scribere est animus.

Excusatio Historiographi, cur Legum seriem innouarit.

Postquam acquisita Chananæa terra, vrbibusq; conditis, victoriæ fructus secure carpere cœperitis, hæc mandata obseruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatem constabilietis. Vrbs sacra sit vna in regione Chananæa, in loco illustri & fertili, quam Deus per oraculum elegerit: & templum in ea sit vnum, & altare vnum ex lapidibus non politis, sed collectitiis constructum, qui inducti tectorio decoram & mundam speciem præ se ferant: ascensusque sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per accliue aggesta: in alia vero vrbe nec altare sit vllum neque templum. Deus enim vnus est, & Hebræorum genus vnum. Qui conuicium Deo fecerit, lapidatus per diem pendeat, deinde ignominiose & obscure sepeliatur.

Israelitæ quomodo in terra Chananaan victuri.

Vrbs sacra & templum in Chananæa.

Insacram vrbem & templum ter in anno conuentus fiat Hebræorum ex vniuersa eorum ditione, vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & in futurum precibus eum demereantur, & per conuersationes ac conuiuia mutuam benenolentiam agant. Expedit enim vt inter se noscantur, quibus idem est genus, quique eisdem studiis delectantur. Id vero ex huiusmodi congressibus facile contingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hærent: sicut contra qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

Conuicium Deo faciens. *Leuit.4.* *Deut.16.* *Ter in anno Hebræi conuenire debent.*

Sint præterea decimæ fructuum seorsum ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quibus in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Æquum enim est ex prouentu terræ à Deo datæ in ipsius honorem hilariter agere. Ex mercede meretricis non est sacrificandum. neque enim quicquam Deum delectat cum iniuria conjunctum: neq; maior est turpitudo quam quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedem pro admissura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem Deo sacrificare est licitū. Dijs alienis nemo male loquatur. Fana externa non sunt spolianda neque sacra donaria tollenda. Nemo veste è lino & lana contexta vtatur, est enim solorum Sacerdotum. Septimo quoque anno, quando per Scenopegiæ festa apud sanctam vrbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro concione legat: & neq; mulieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imo ne mancipia quidem. Nam bonum est vt inscriptam in animis nunquam delendam memoria retineant, sic enim minus peccabunt, nō ignari quid sit in lege decretum, Leges etiam vim maiorem obtinebunt in delinquentium conscientiis, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam non legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri etiam ante omnia leges edisc ant, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, ineunte die, & cum itur cubitum, commemoranda summa Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquum enim est grarias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inscribenda sunt etiam fo-

Decima. *Deut.18.* *Merces meretricia.*

Dii alieni *Deut.22.* *Linum & lana.* *Deut.11.* *Legu liber in tabernaculorum festo prælegendus.* *Pueri leges discant.* *Deut.6.*

tibus præcipua, & in brachijs ostentanda, & quæ potentiam eius aó beneficentiam indicant, circumferēda sunt inscripta in capite & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populum suum benignitas. Oppidatim præsint septem viri probatæ virtutis, & iusticiæ cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicandi sors obtigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurum est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoque assuescant, & tanto longius à contemptu numinis absint. Iudicibus quicquid visum fuerit, illorum sententia valere debet, nisi constet pecunia eos esse corruptos, aut manifeste conargui possint non recte decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnibus aliis rebus anteponere: Hæc enim iniuria in Dei contumeliam recidit, quasi verò is infirmior sit habendus: quam illi quorum potentiæ metu præterius fertur calculus. nam Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quam Deus facit. Quod si iudices nesciant de negotio ad se delato pronunciare, sicut interdum accidit, in sanctam vrbem integram causam relegent: tum vero pontifex & prophetæ vna cum senatu quod visum fuerit decernant. Vni testi fides non habeatur, sed tribus, aut vt minimum duobus, quorum testimonium vita anteacta faciat verisimile. Mulieribus autem testimonium deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominem testem esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut præ metu non verum testimonium deposituros. Quod si cui falso testi creditum fuerit, isque postea falsi conarguatur: ei pœnæ sit obnoxius, quam reus daturus erat. Si grauante hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidium aliquo agro cum visso. si autor nusquam compareat, neque suspicio ità quopiam per odium occisum hominē, inquisitio fiat summa cura propositis indici præmiis. Quod si nullus existat index, magistratus oppidorum vicinorum agro in quo cædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani empram iuuencam & addictam in tesqua nec tementi nec plantationi idonea, neruis cervicis abscissis cædant. & ablutis manibus supra caput iuuencæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cæde habere proclament, eamque nec feciſſe se, nec dū fieret interfuisse, inuocentque Deum vt propitius factus nunquam posthac in ea regione tale malum accidere permittat.

Optimum qui fem est optimatum regimen. & sic in administrata Republ ca viuere, nec est cur aliam eius speciem concupiscatis sed præstat vt hac contenti in legum & vestra ipsorum potestate si is Satis enim est Deum habere præsidem Attamen si regis vox cupido ceperit, nemo sit nisi vest i generis & sanguinis & cui iustitia sit cordi cum cæteris virtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & Deo quam suæ sapientiæ tribuat. nihilque præter pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecuniis equisue plurimis gaudeat: quarum rerum copia facile contemptor legum posset euadere. & si talibus studiis plus æquo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quam rebus vestris expedit. Terminos certe mouere non est fas nec propriæ, nec alienæ, dummodo pacatæ. sed religiosè cauendum, vt tanquam Dei calculus in æternum fixus maneat: quod hæc præcipua causa sit bellorum & seditionum, si auaritia certis terminis non circumscribatur. Facile enim legum præscripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Signa Legis.
Septem Præsides.
Honor magistratus.
Officium Iudicum.
Iustitia est Dei potentia.
Deut. 19.
Falsi testis pœna.
Deut. 21.
De homicidio commisso.
Aristocratia optimum regimen.
Deut. 17.
De Regis electione.
Deut. 19.
Terminis terræ non mouendis.

Qui

Qui terram plantauerit, si plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vsum conuertere. intempestiuus enim est talis fructus. quicquid autem præmaturè à natura extorquetur, eius vsus nec Deo conuenit, nec domino. quarto vero anno colligat quidquid iam tempestiuum, & in sanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in coniuiis cum amicis consumat, & cum pupillis ac viduis. quinto demum anno arbitratu suo fructus colligat. Agrum vitibus consitum ne semines, sufficit enim quod hanc plantam nutriat, nec opus est vt & aratro vexetur. Bobus aranda est terra, nec aliud animal cum eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agenda. Semina quoque debent esse pura & impermixta, nec dum simul aut trium generum sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium. Neq; diuersi generis iumentorum coitus sunt admittendi. verendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis sui perueniat, vt solent à minimis principiis res in peius proficere. Cauendum est autem magnopere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne leuia quidem leges dissimulant, dum officio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegium faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquant, vt hæc tanquam à fortuna obiecta in vsum suum conuertant & alimoniam. De vindemia quoq; racemuli relinquantur pauperibus: similiter de oliuatorum fructu nonnihil, vt sit egenis quod colligant, quandoquidem de suo non possunt. non enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quantum accedit è pauperum gratia. Deum etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisq; suis tantum commodis prouideat, sed inopum quoque rationem habeat. Nec bobus in area triturantibus os obligandum est. non enim æquum est vetare laboris socios quo minus & fructuum sint participes. Nec à pomis maturis viatores sunt arcendi, sed sinendi vt tanquam propriis se satient: & siue indigenæ siue sint exteri, libenter illis ad esum exhibenda sunt. auferre vero secum non liceat. Neque vindemiantes vetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt. iniquum enim fuerit de bonis à Deo concessis inuidere tantillum concupiscentibus, præsertim cum id anni tempus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationem non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, vt sumãt hortentur, Israelitas quidem vt socios: & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas vero hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis Deus pro tempore præbuit. Non enim debet existimari detrimentum, quod liberali animo sumendũ hominibus permittitur: quia non in hoc Deus abundantiam bonarum rerum largitur, vt his soli fruamur, sed vt de nostro etiam alios honoremus: volens hoc modo singularem erga Israelitas fauorem ac liberalitatem suam gentibus innotescere, dum id quod ipsis superest benigne cum illis communicant. Qui vero contrà fecerit, plagas vna minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalem pœnam hanc sustineat, eo quod cum esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læserit. Rectum enim est vt cum ipsi multa in Ægypto & deserto sitis perpessi, aliorum miserias non negligatis. & Dei benignitate amplas facultates consequuti, ex his nonnihil per compassionem egenis decidatis. Vltra duas decimas quas quotannis pendere iam iussi, alteram Leuitis, alteram in sacras epulas, tertio quoq; anno est conferenda, quæ in egenas viduas & pupillos distribuatur. E fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratias actis, & sacrificiis iuxta legem ter-

Leuit.25. Plantarum ante quartum annum fructus prohibiti.

Vitis plantanda.

Terra arenda.

Deut.24. Egenis aliquid in agro relinquendum.

Deut.25. Boues triturantes.

Viatores à pomis maturis non arcendi.

Plaga quadraginta.

Decimæ genuorum.

Primitiæ frugum.

Deut.26.

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

te peractis, primitias sacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi quis perfecerit, & vtrasque decimas tum quæ Leuitis debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat è regione templi, ante omnia DEO gratias agat, quod ab Ægyptiorum graui seruitute liberatis terram vberem & amplam fruendam dederit: testatusque decimas se iuxta Mosis legem soluisse precetur Deum, vt tum sibi priuatim, tum Hebræis publice propitius, & quæ bona hactenus dedit conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiam dignetur.

De vxoribus ducendis.

Vbi ætas maturuerit, vxores ducant virgines ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit virginem, ne sibi coniungat alteri maritatam, neue priorem eius virum contristet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamatas quidem. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit. Neque meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum Deus non admittit. atq; hæc ita obseruari valde interest, ad hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studium virtutis erecta, si non è turpi aut liberali matrimonio sint prognati.

10

Ancillas ingenui non ducant. Meretricis nuptiæ.

Pœna mulieru pro virgine desponsata si postea non inuenta.

Deut. 24.

Si quis aliquam pro virgine desponsam postea talem non inuenerit, in ius vocatam accuset, afferatque argumenta quæ habet: puellæ vero causam agat pater aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et siquidem puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, isque nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionem non recipiat, cæterum temeritatis & petulantiæ qua in sontem detulit, pœnas luat quadraginta vna minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quod si viciata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quod parum solicite pudicitiam vsque ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidibus obruatur, quod si ex sacerdotibus prognata fuerit, viuens exuratur. Si quis duarum vxorum maritus propter amorem, aut formam, aut aliam quamuis causam, alteri plus beneuolentiæ honorisque detulerit, alteri vero minus: si filius dilectæ iunior quam ille ex altera natus, propterea quod sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet ius primogenituræ, vt duplicem facultatum paternarum partem iuxta meas leges auferat, non permittatur. iniquum enim est eum qui sit natu grandior, propter matrem negligentius à patre habitam suo priuilegio fraudari. Qui virgini alteri desponsatæ stuprum obtulerit, si quidem persuasæ vt se præberet, simul cum ea capitalis esto, fontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit vt liberali coniugio rem turpissimam anteponeret: hæc vero quia lucro aut voluptati succubuit. quod si solitariam alicubi nactus, vi oppresserit, solus det supplicium. Qui virginem nondum desponsatam constuprauerit, ipse ducat. quod si pater puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretium numeret. Quia coniuge quacunque de causa, vt sæpe hominibus vsu venit, disiungi postulat, scripto ei securitatem faciat, quod eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alteri coniugis quærendi, alioqui diuortium non permittitur. Quod si & alterum offenderis, aut post ejus mortem prior maritus reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat.

20

30

40

Deut. 25. Primogenitus ius suum retineat.

Deut. 22. Stupri pœna.

Virgo constuprata.

Leuit. 15. Defuncti fratris vxor ducenda.

Si cuius maritus non ium susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine vocatum, sortis hæredem nutrito. nam hoc è Republica erit, dum nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo victuræ. quod si frater nolit eam ducere, mulier senatum accedens testetur, quod volente eam

50

in fa-

in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum in iuria defuncti repulerit. Rogante vero senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tantum res euadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, & consputa eius facie, merito hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit. atque ita ille quidem è curia discedet, in omnem vitam notatus ignominia: mulier vero cui vult nubito. Si quis vel virginem vel maritatam captiuam abduxerit, eique legitime coniungi voluerit, non ante ius esto cubile eius tangere. quam raso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, vt ita mœrore satiata ipsa demum ad nuptiale conuiuium veniat. Bonũ enim & iustum est, vt qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non suæ tantum voluptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis aũt luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptis dare operam liceat. Quod si satiata concupiscentia, pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidem eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunq; è iunioribus parentes suos contempserint, & debitum honorem præ pudore aut cõtumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fuerint, hos primum verbis parentes moneant. nam hos natura fecit idoneos iudices. dicantq; non voluptatis causa in matrimonium se cõuenisse, neq; vt collatis in commune facultatibus opulentiores fierent: sed vt liberos aquirerent, qui se in senectute nutriant, & necessitatia si, bi suppeditent. Acceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio summa cura educauisse, nulli rei parcentes quæ ad eorum salutem & institutionem pertinere visa fit. nunc quoque quando iuuentutis ætatis ignoscendum est, satis sit quod officii hactenus oblitus es. proinde resipisce & cogita, quod etiam Deus lasis parentibus offenditur, qui & ipse humani parens est generis, & ad se pertinere iniuriam existimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis est appellatio. quin & lex talibus pœnam inclementer infligit, cuius abfit vt tu facias periculum. His verbis si arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inscitiam commissis debetur venia. hoc enim & ad legislatoris clementiæ laudem & ad parentum felicitatem pertinet, si nec filium nec filiam legibus dare pœnas videant. quod si hi sermones & præcepta nihil profecerint, sed contumacibus in parentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra vrbem sequente turba productus obtruatur lapidibus, & per totum diem omnibus ad spectandum propositus, nocte demum sepeliatur. Similiter & qui quomodocunque legibus damnati dant supplicium. Quin & hostes sepeliantur, nec mortuus quisquam expers terræ iaceat vltra quam iustum est pœnas exsoluens. Mutuum dare ad vsuram Hebræorum nemini liceat, neque cibum neque potum. non enim iustum est reditus captare ex fortunis tribulium, sed præstat opem ferre illorum necessitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & Dei retributionem, quæ huiusmodi beneficentiam solet consequi. Qui vero acceperint mutuo siue pecuniam, siue fructum aliquem aridum aut liquidum, vbi Deo fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint, alacres restituant eis qui mutuauerunt, quasi sua reponentes, & vsuri denuo si opus fuerit. Quod si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus auferenda pignora, nisi iussu iudicum: & pignus foris est exspectandum. is vero qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se venit. & si quidem non inops fuerit qui oppignorauerit, retineatur pignus donec reddatur mutuum, sin autem pauper, restituat id creditor priusquam sol occidat,

maxi-

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

Cum capta coniugium. *Deut. 21.*

Luctus triginta dies.

Deut. 21. De liberorum exsecratione.

Hostes sepeliendi. *Deut. 23.*

Mutuum dare ad vsuram Hebræorum nemini licet.

Mutuum reddendum *Deut. 24.*

Pignus.

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

maxime si æstimentum pignus fuerit: vt habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desint cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui vero aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impune esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto boue. pro hoc enim quintuplum numerandum est. Qui vero mulctam soluere non valet, in seruitutem vindicetur. Qui tribuli in seruitutem est venditus, sexennio seruiat, septimo anno manumittatur. Quod si in herili domo propter è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iubileo. is est quinquagesimus, liber esto vna cum filiis & vxore. Si quis aurum aut argentum in via inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddatque sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deum testatus quod alienæ vsurpare non cupiat. Iumentum per tempestatem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est non secus quam proprium. Viam ignoranti commonstrare oportet, non per ludibrium risum captando alienas vtilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitur. Percussus in rixa absq; ferro, confestim vindicetur: idem patiente eo qui percussit, quod fecit. quod si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit, à cæde ipsius esto. Sin autem reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat præterq; mercedem medici. Qui mulierem vterum gerentem calce percusserit, si quidem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quod corrupto fœtu populum vno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniam det marito mulieris. quod si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem viram pro vita reponi iustum est. Venenum neque lethale neq; alias noxiũ quisquam Israelitarum penes se habeat: quod si habere deprehensus sit, morte mulctetur, patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos venenũ parauerat. Qui excæcauerit quenquam, simili a patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniam accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior. Bouem cornupetam dominus iuguler. quod si in area quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignans qui vel in cibum veniat. quod si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato mortis causa fuerit. Quod si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapidetur, dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quod si hos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quam qui percussit, & pretium vtriusq; inter se domini partiantur. Qui puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent vt iniectis tabulis operiantur, non vt aquatio non fit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quod si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. tecta quoque circumtepienda sunt obicibus, qui non facile prolabi finant ac decidere. Depositum tanquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neque mulier. etiam si nemine coarguente ingentem auri vim lucrifacturus sit. in vniuersum enim danda est opera vt tua cuique conscientia sana sit & huic testi approbari satis est quidquid laudem meretur apud homines.

Hebræus seruus anno septimo manumittendus.

Iumenta bona.

Deut. 22. Homicidæ lex.

Venenum.

Pœna talionis.

De bone corruptæ.

Deut. 21. Puteus.

Deut. 24.

mines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus vnquam potest fallere. quod si absque dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iuraiurando Deum testem faciat, quod nihil sua voluntate aut malicia sit perditum, nec vsum se parte depositi, atq; ita absolutus abeat. quod si vel minima commissorum parte vsus post perdiderit, ad rehibendum quod accepit, insolidum condemnetur. Idem ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis virum pauperem mercede sua defraudet, memor quod is vice agri & facultatum hoc à Deo sortitus sit. proinde non procrastinanda solutio, sed eadem die reddenda, cum constet Deum nolle vt operarius laboris sui fructu careat. Liberi ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam virtutem digniores miseratione, quod è talibus nati sint, quam odio propter illorum vicia. Neque patribus peccata filiorum sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones abominare & auersare, qui virilitate & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis DEVS ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcendum est hoc genus, quod non modo posteritatem quantum in se est, sed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat quod effœminato primo animo etiam corpora habent muliebria, similiter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet, nec vilum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunto, & Deus propicius inconcussam eam & imperturbatam conseruabit. absit autem vt vllum tempus veniat quod hæc innouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines vel sponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt scientes quid opus facto sit, cum vsus exit in promtu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso temporis articulo. Faxitque Deus vt terrâ quam vobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace ac tranquillitate colentes possideatis, nec hostibus incursantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrum legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat: vtque in perpetua legum à Deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella vero vel vobis vel vestris posteris gerenda, extra fines Deus auertat. Cæterum cum bellum instabit, caduceatores primum ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim ante arma verbis ad eos vti. docendo quod quamuis & copiæ vobis adsint numerosæ, & equi, & arma, & super omnia Deus auxiliator propicius, mauultis tamen non cogi ad bellum, neq; ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidem quod æquum est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare; quod si plus suis viribus tribuentes ius in armis reponant, exercitum contra eos educite, imperium Deo committentes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi proimperator. multorum enim imperium non modo moram affert rebus strenue gerendis, sed non raro plus nocet quam prodest. Delectus autem habendus est virorum tantum robore tam animi quam corporis præstantium: ignaui vero minime admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionem pœtiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nondum integrum annum illa sunt vsi: tum qui plantata vinea, nondum ex ea fructus percepe runt, & præter hos qui desponsata vxore nondum eam domum duxerunt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruantes se reliquis voluptatibus, in gratiam vxorum parum fortiter rem gerant.

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

Ibidem.

Ibidem.

Merces.

Liberi ob parentum iniquitatem non puniendi.

Spadones.

Bella leges Deut. 20.

Caduceatores ablegandi.

In bellum qui mittendi.

Castris

Arbores frugifera non excidenda. Deut. 22.

Castris autem positis cauete ne quid aspere ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi vrbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in vsum hominum ista creata, & si vox eis daretur expostulatura vobiscum, quod cum ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutaturā domicilium si liceat, & alio migraturā. Victores io prælio facti, eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi enim cum totis familiis sunt delendi. Cauete autem, maxime in bello, vt neque mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt institutā quæ Moses reliquit. Leges vero ante quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in aliis commentariis dicemus.

Chananæorum gentem extirpandam.

Deut. 30. 31. 32. 33. 34. Mosis carmen & benedictio.

Sequentibus deinceps diebus, num continenter concliones aduocabat, faustis eos precationibus Deo commendauit, sicut contra diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduersus earum præscriptum agerent, deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continens prædictionem futurorum, iuxtā quam omnia facta sunt, atq; fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc voluminā & Arcam Sacerdotibus tradidit, in qua decem illā præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præterea tabernaculum. populo etiam mandauit, vt occupata terra & fixis sedibus, non obliuisceretur iniuriæ ab Amalecitis acceptæ: sed expeditione in eos suscepta pœnas repoſceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & plebe eius, vt par est deleta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersam non procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisasque copias in senas tribus super duobus montibus consistere, & vna cum illis Leuitas ac Sacerdotes. & primum illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Mosis constitutiones non violantibus, alteros vero acclamationibus hoc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare. deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succedentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam faustas ominationes quam deuotiones in literas rerū it, vt in perpetuum cuiuis eas discere liceat; quæ tandem huic aræ inscriptæ sunt, ex vtroq; latere, qua populus iussus est stare; & holocaustomata offerre, & post eam diem nunquam alias victimas imponere: neq; enim fas esse. Hæc sunt quæ Moses præcepit, & quæ Hebræorum gens indesinenter obseruat. Postridie populo cū vxoribus & liberis in concione collecto, ne mancipiis quidem exclusis iureiurando eos ad legum custodiam astrinxit: vtq; Dei voluntatem diligenter expendentes, neq; cognationis gratiam, neque periculorum motum, neque vllam aliam causam tanti facerent vt eam potiorem legibus ducerent, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum vnus aliquis, siue vrbs quapiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earum labefactare conetur, priuatim & publice illis periclitantibus auxilium ferrent. quam si vic Sunt, à fundamentis vt desertricem reuelleret, & ne solum quidem ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin vero id efficere non valerent, nec pœnas meritas exigere, saltem testarentur se impietati alienæ non consentire. hæc populus ita fore iurefurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierent & quomodo expeditiones suscipiendæ. captato signo ex lapillis de quibus iam diximus. Sed & Iesus superstite etiam tum & præsente Mose vaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat, vel forte bello administrando, vel domi ferendis legibus: & ad viuendi rationem recens institutam eos præparans, diuino monitu

Amalecitas plectendos. Deut. 27. 28.

Deut. 29. Moses Hebræos iureiurando ad legum custodiam astringit.

se præ-

se præsagire aiebat, quod si patriam religionem violarent, clades non effugerent. nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & vrbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta victoris venundandos, seruituros que gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atque inutilem erratorum pœnitentiam acturos, Deum tamen ipsorum conditorem, & vrbes suis ciuibus & templum populo redditurum. Hæc autem fore, vt non semel, tantum amittant, sed sæpius. Deinde & Moses exhortatus Iesum vt in Chananæos exercitum duceret, affuturumque cœptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fausta ominatus: Quoniam, inquit, ad patres nostros abeo, & Deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi viuens adhuc, vobis præsentibus ago, pro cura ac prouidentia quam de rebus vestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meum ac solicitudinem, dum vestrum statum in meliorem fortunam reducere cohor, propicius semper adiuuit: imo vero ipse & ex ordine & absoluit, me ministro vsus & vicario in obeundis quæ ad vestram felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquum est, vt priusquam decedam, eius potentiæ, qui & in posterum vobis non deerit, dignas laudes rependam, meque hoc debito exsoluam, vestrāque memoriæ commendem, quod hunc solum colere & venerari conuenit: & leges eius habere in pretio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in posterum à propitio conferendis, longe sint antependenda. Grauis enim aduersarius est vel homo legislator, si constitutionibus suis autoritatem adimi sentiat. Dei vero indignationem abst vt experiamini, quæ legibus ipsius contemptis excitari posset. Hæc postrema verba Mose loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente, vniuersa multitudo in lachrymas erupit, vt mulieres plangentes dolorem ob futuram ipsius mortem conceptum declararent. quin & pueri præmororis impotentia plorantes præ se ferebant, quod tanta esset viti virtus ac magnificentia, vt ne illam quidem ætatem latere posset. Itaque certamen quoddam erat inter minores & grandiores, vtros maior haberet mœstitia. alteri enim intelligentes quali orbarentur antistite, futuram suam conditionem lamentabantur, alteri hoc ipsum lugebant, quod priusquam eius virtutem satis degustassent, iam carendum eo seque destituendos videbāt. Quantus autem fuerit populi ploratus & querimoniæ, coniecturam capere licet ex eo quod tum Prophetæ accidit. Quamuis enim persuasissimum semper habuit, non esse instante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges non veniat, viso tamen affectu populi à lachrymis temperare non valuit: dum vero eo proficiscitur, vbi disparituras erat, omnes cum fletu sequebantur. Tum Moses his qui longius aberant manu nota significauit vt consisterent: proximos autem rogabat, ne excessum suum lachrymabilē facere pergerent, cum fletu prosequendo. Illi vere & hanc extremam gratiam ei referendam existimantes, vt quemadmodum cupiebat seorsum secederet, cōtinuerunt se inter se lachrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus & imperator Iesus. Vt vero in monte Abarim vocato constitit, qui celsus è regione Hierichuntis attollitur, & conscendentibus late Chananææ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit. Cumque post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu vltimum vale diceret, inter loquendum repentina nube circumdatus in vallem quandam est ablatus. In sacris autem voluminibus scripsit se mortuum, veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum prædicarent. Vitæ eius tempus vniuersum centum viginti annorum fuit, cuius tet

An mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

Iosuam Mosi hortatur: Deut. 31. Deut. 33. 34.

Hebræorum ob Mosis obitum planctus.

Moses 120. ætatis anno ablatus.

tiam

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471. *Adar Hebraïs mensis duodecimus, nobis Martius dictus.* *Mosis Imperator bonus & vates.*

tiam partem in imperio exegit vno mense minus. Mortuusque est vltimo anni mense, die prima mensis, qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris vero Adar: vir omnium quotquot vnquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optime nosset exsequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omnino illis carere videretur, & nomine tantum eorum ex his quæ in aliis hominibus conspicere, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, vates vero qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui numquam quicquam tristius accidit, quam tunc prophetæ mors. nec in præsens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutem ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Mosis exitu dicenda habuimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Quintus.

SVMMA CAPITVM LIBRI V. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ad Iordanis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.*

II. *Quomodo post mortem Imperatoris Israelita neglectis patriis religionibus in extremas calamitates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantum fuerint superstites.*

III. *Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.*

IIII. *Libertas per Cenizæum tradita.*

V. *Quomodo populus rursum à Moabitis sit subiugatus, & per Iudeum à seruitute exemptus.*

VI. *Quomodo sub Chananæorum imperium relapsi, & per Baracum in libertatem sint repositi.*

VII. *Quomodo Amalecita deniciis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.*

VIII. *Quomodo Gedeon populum liberauerit.*

IX. *Quomodo aliquot successores Gedeonis cum Gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.*

X. *De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.*

XI. *Quomodo filii sacerdotis Eli à Palæstinis in prælio cæsi fuerint.*

XII. *Quomodo Elis audita filiorum cæde, & arca amissione prolapsus de throno expirauerit.*

CAP.

CAP. I.

Quemodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.

An. mundi 2494. ante Christum nat. 1470.

POst Mosen quemadmodum dixi ex hominibus sublatum, officiumque memoriæ viri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittitque exploratores in Hierichuntem, quo mentem eorum & vires cognosceret: castra deinde mouet mature Iordanem traiecturus, mox conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atque et Manassetidis: nam & huic tribui dimidiatæ Amoræam habitare permissum erat, quæ fuit Chananææ pars septima: reuocauit eis in mentem quid Mosi fuissent polliciti: rogauitq; vt in eius gratiam qui ne vltimo quidem vitæ tempore prospicere eis defatigatus est, & propter communem vtilitatem, alacriter præstarent, quæ promiserant. illis vero imperata haud grauatim facientibus, armatis quinquaginta millibus, ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia castra promouit: quæ postquam metatus est, commodùm speculatores aderãt, omnibus apud Chananæos exploratis. ignoti enim à principio, totam illorum vrbem per otium considerauerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quænam assultum minus ferre possent, & capi essent faciliores. nec quisquam obuiorum spectantibus singula fuit molestus, dum curiositatem hospitum consuetam interpretantur, nec hostile adhuc quicquam suspicantur. vt vero sub vesperam secesserunt in quoddam diuersorium non longe à mœnibus, in quod primum fuerant deducti, iamque cœna peracta de reditu consultabant, indicatum est Regi cœnanti, venisse speculatum quosdam è castris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantum curare quo modo latenter se subducant. Ille vero confestim mittit qui eos comprehendant, quæstioni admouendos vt causam aduentus sui aperiant. quos vbi aduentare Rachabe cognouit, forte enim lini manipulos siccabat in mœnibus, speculatores his contexit. missis autem à Rege dixit hospites quosdam ignotos paulo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse, qui si suspecti essent Regi, quasi detrimentum aliquod reip. allaturi, paruo negocio posse ab insequentibus de via retrahi. Tùm illi decepti à muliere, quam serio loqui putabãt, ne perscrutati quidem diuersorium abierunt. & excurrentes per vias quibus verisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebant, vestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autem tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quanto suo periculo saluti eorum consuluisset, vt quæ in dolo deprehensa pœnam capitis cum tota familia Regi erat daturæ, rogatosq; vt occupata terra Chananæa memores beneficii gratiam sibi rependerent pro accepta salute, iussit vt bono animo abiterit: iureiurando prius delato, quod expugnata vrbe, & aliis iuxta ipsorũ decretum internecioni traditis, mulieri salus manebit incolumis. hunc enim euentum sibi Deum iam ante significasse. illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurum abunde relaturos iureiurando confirmant, & hoc consilium dant, vt cum præsenserit vrbem expugnandam, contractis facultatibus & propinquis intra diuersorium, vestem coccineam pro foribus expandat. imperatorem enim indicto inhibiturum, ne quis eam domum lædere audeat, quo datæ sibi salutis gratiam recipiat. quod si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsius culpam fore non suã: neq; se ad eius incolumitatẽ præstandam iureiurando teneri velle. His

Iesus explorat eorum mittis in Hierichuntem. Tribus Ruben, Gad, & Manassis quid Mosi fuissent polliciti Iesus in mentem reuocat. Num. 32.

Hierichuntem speculatores explorant.

Rachab exploratores contegit.

An. mundi 2494. ante Christum nat. 1470.

conditionibus discessum est, cum se fune de mœnibus demisissent: reuersique ad suos rem totam vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus Pontifici Eleazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorumque autoritate iusiurandum ratum est habitum. Imperatore a. solicito de traiectu (amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pontem nõ haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vllæ præsto aderant) Deus se illis transitum procuraturum promisit fluentis eius imminutis. Itaq; Iesus postquam duos dies expectasset copias omnes ad hunc modum in vlteriorem ripam traduxit. Sacerdotes cum Arca agmen præcedebant, post eos ibant Leuitæ portantes tabernaculum & vasa sacrificiis destinata. Sequebatur deinde totum agmen in suas tribus distinctum, receptis in medium mulieribus ac pueris, quo tutiores essent ab impetu fluminis. Vt vero Sacerdotibus primis ingressis vadabile est visum, quod & aqua decreuisset, & glarea non amplius vi vndarum volueretur, sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepide vadum transibant. tale redditum cernentes quale Deus promiserat. steterunt que in aluei medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod vbi factum est, & ipsi egressi fluuium, liberum ei solitum cursum reliquerunt, qui confestim auctus, ad pristinam aquarum molem rediit. Exercitus autẽ quinquaginta stadia pro gressus, ad decimum à Hierichũte stadium castra metatus est. Porro Iesus ara exstructa, è lapidibus quos singuli tribuum principes ex alueo, propheta iubente, sustulerant, vt monumentum esset prodigiose refrenati fluminis, sacrum in ea Deo fecit: & Paschæ solennitas eo loci celebrata est, omnibus rebus iam affluentibus, quarum penuria hactenus laboratum fuerat. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebant, & alias prædas abigebant, eodem enim tempore & Manna eis defecerat, potĩ annum, ex quo ea primum vti ceperant, quadragesimum. Cumque hæc omnia secure & impune Israelitæ facerent, nusquam occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præ metu se continentibus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaque prima die festiuitatis. Sacerdotes Arcã gestantes, stipati armatorum custodia, accesserunt ad vrbem septẽ cornibus clangendo: & ad virtutem suos adhortando circũambulant mœnia senatu comitate, nec aliud quicquã faciendo, quã vt inflarent cornua, retro in castra reuertebãtur. Cumq; per sex cõtinuos dies idem feciissent, septima Iesus cõtractis in vnũ copiis, reliquo populo conuocato, lætũ illis affert nuncium, vrbem ea die sine labore capiẽdam. Deo hanc in potestatem ipsorum tradente, & ruentibus sua sponte mœnibus facilem aditum aperiente, iussitq; omnes occidi quotquot in manus militum deuenirent, & neq; latitudine, neque miseratione, neque prædæ cupidine à cædibus auocari, aut effugium vllum hostib. permittere: sed quicquid spiritum vitalem habet extinguere, nihil in prædã aut propriũm emolumentum cessurum reseruando. quicquid autẽ auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportari voluit, vt primitiæ ob rem feliciter gestam spolia de primum capta vrbe Deo dedicarentur. solam autem Rachaben cum sua cognatione seruari, propter iusiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus instructum exercitum ad muros admouet. vrbem deinde rursum circumambulant, præcedentibus cum Arca Sacerdotibus, & cornuum clangore militẽ ad aggrediendum opus incitantibus. cumque septies lustrata paulisper constitissent, collapsa sunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia via exercitui illata. Hebræi vero nullo negocio per ruinã irrumpentes in Hierichuntem, omnes promiscue cædunt, inopinato mœnium casu consternatos & subitaneo stupore ad pugnam inutiles: passimq; cadaueribus viæ ser-

Iesus Iordanem traycit cum copijs.

Iosue 4. Iesus monumentum extruit ad Iordanem. Israelitæ Paschа celebrant, terra frugib. fruũtur & deficit Manna.

Iosue 6. Iesus cum copijs vrbem circumambulat.

Iesus nemini præter Rachab parcere iubet.

Hierichuntis mœnia ponte sua collapsa.

nebantur, nullum nec præsidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidē parceretur ac pueris. repletaq; trucidatis vrbs, & postremo incensa rogum defunctis præbuit, in agro quoque pari fæniente incendio. Rachaben vero cum domesticis qui in diuersoriū confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adductæ gratiæ sunt ob seruatos speculatores actæ, dicente se meritis illam præmiis remuneraturum. moxque agris donatam, in honore postea semper habuit. Reliquias autem vrbis quæ incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel vastatam instaurare aggrederetur: nimirum vt prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & absoluto opere natum minimum è liberis amitteret. Nec irritam esse voluit Deus imprecationem, sicut suo loco dicetur. E direptione autem ingens vis argenti ac auri, atque etiam æris in vnum aceruum est redacta, nemine edictum non obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde quærente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modum se habuit. Achar autem quidam Zebediæ filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum siclorum pondo, & iniquum ratus si nullum periculi pretium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in canum profundum defodit, putans sicut commilitones ita & Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui vocatur Galgala, voce libertatem significante, transgressi enim fluuium, tandem se & ab Ægyptiis & ab æruminis in deserto exantlatis liberatos existimabant. Paucis autem post diebus quam Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam supra Hierichuntem sitam: qui cum Ainatis prælio congressi, & in fugam versi, triginta sex è suis desiderauerunt. Huius incōmodi accepti nuncius postquam in castra peruenit, maiorem quam pro cæsorum numero mœstitiam attulit: nō tam propter amissos, tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quam propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. itaq; saccos induti per totā diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabant: nullaq; interim corporum curādorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Iesus autem videns exercitum sic affectum, & nihil læti amplius sperantem, eum fiducia Deum alloquitur: Nos, inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terram hanc armis subigere conaremur, sed Moses seruus tuus ad hoc nos excitit, cui multis attestantibus prodigiis pollicitus es, traditurum te nobis hanc terram possidendam. & exercitum nostrum ope tua fretum semper in conflictu aduersariis fore superiorem. atque harum promissionum euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot de sideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Mosis hæsitantes, & à præliis abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo Domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adime, desperationemque in futurum attonitis eximе. Talibus exorabat Deum Iesus, in faciem humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitum pollutum sacrilegio & violata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis. inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta, Israelitarum fore victoriam. hoc oraculum Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice ac magistratibus, sortem per singulas tribus mittebat. cumque sors in Iudæ tribum cecidisset, rur-

An. mundi 2494. Ante Christum natum 1470.

Hiericho capta, homines trucidati, vrbs prostrata & incensa.

Ios. 7. 8. Achar quidam ex præda contra Dei mandatum abscondit.

Galgal, libertas.

Iosua 5. Israelita ab Ainatis fuis fugatique.

Iosua ad Deum precatio.

Responsum diuinum ad Iosua preces.

An. mundi 2494. Ante Christum natum 1470.

sum per cognationes mittebatur. & cum in Sachariæ cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum virgam examinantes Achorem deprehenderunt. qui videns non locum esse tergiuersandi contra diuinum iudicium, furtum fassus res furtiuas in medium protulit. moxque affectus supplicio, noctu ignominiosa sepultura traditur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa vrbem insidiis, diluculo hostem ad certamen prolicit. illis vero audacter ob proximam victoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostem existimantes, & quasi victoria iam parta insolescentes. postquam autem subito conuersis copiis in faciem illis obstitit, & aliis qui in insidiis latebant, ex composito signum datum est, cooti celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, plerisque ciuium è muris suorum, vt tum putabant, victoriam spectantibus. vrbemque ingressi sine discrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc rati, vbi hanc quoque ab hoste captam, & cum vxoribus ac liberis incensam animad uerterunt, per agros dispalati, cum sibi inuicem præsidio non possent esse, alij aliis in locis sunt oppressi. Post hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum atque mancipiorum capta est, & supellex sine numero. pecudum item greges non modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio prædives. atque hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris, quæ habuit ad Gaigala. Cæterum Gabaonitæ qui non longe à Hierosolymis habitant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum casu, iamq; in se iturum hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere non tentauerunt, frustra eas fore putantes apud eum qui internecinum bellum cum Chananæis gereret. sed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathiereenitas in societatem adsciscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculum, nisi mature prouideret. quod si suum consilium sequantur, non deesse remedium. Quod vbi persuaserunt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maxime credebant ad negocium conficiendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos faterentur, & multo tutius si nihil sibi cum illis commune dicerent, sed longe diuersas sedes habere: aiunt se fama viri excitos multorum dierum iter fecisse, & hoc esse verum ex habitu comprobabant. Vestes enim quas viam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas, sumpserant enim tritas data opera, vt verisimilia dicere viderentur. Hoc habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis vrbibus, vt saluis patriis institutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quod Deus gratuito munere Chananæorum terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiam admitterentur. Iesus autem credens eorum verbis quod Chananæi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam. & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis ac sociis, & nihil contra eos iniustum molituros, approbate id fœdus vniuerso populo. hoc astu voti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus autem exercitu ducto in subiectantium Chananæa tractum cum audisset Gabaonitas non longe à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorum incusabat. illis vero excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, & ideo ad dolum versos necessitate cogente, Eleazarum pontificem & senatum conuocat, cui ... ; decretum esset non violandam fidem, iureiurando sanctiam, sed publicis ministeriis deputandos, in hac conditione postea sunt habiti:

Achor forte deprehenditur & punitur.

Ain expugnata atque combusta, præda populo distributa. II. Ios. 9.

Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum.

Gabaonitarum ad Hebræos oratio.

Iesus cum Gabaonitis fœdus facit.

Gabaonitæ ministeriis publicis deputati. Ios. 10.

atq;

atque hoc pacto imminenti periculo se subtraxerit. Caterum cum Rex Hierosolymitanus indigne ferret Gabaonitas ad Iesum defeciſſe, & quatuor proximarum gentium Reges, ad bellum contra eos gerendum acciuiſſet, Gabaonitæ videntes ſe peti, & hoſtes caſtris circa quendā fontem non longe ab vrbe poſitis, ad oppugnationē expediri, Ieſum in auxilium aduocant. nam eo tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis vero qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam ipſem ſalutis reponerent. Tum Ieſus cum toto exercitu inſuecurſum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur. cumq; terga vertiſſent, per decliue fugientes eſt perſecutus. Bethoras locus dicitur. Interfuiſſe huic prælio diuinum auxilium euidentibus prodigiis apparuit, cœlo tonante & crebris fulminum ictibus, grandine inſuper maiore ſolito ruente. acceſſit & illud nunquam antea viſum, quod dies factus eſt longior, ne interuentu noctis victori hoſtis eriperetur. quo factum eſt, vt Ieſus Reges iſtos caperet in ſpelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de omnibuſque ſupplicium ſumeret. creuiſſe autem eam diem vltra conſuerum, extat relarum in ſacra volumina quæ in templo ſunt aſſeruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaſerant, Ieſus in Chananææ montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædaque abacta, exercitum reducit in Galgala. cumque late per circumquaque ſitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortiter geſtis ſpargeretur, deque ſtupenda multitudine cæſorum, excitati ſunt in eos reges Libani accolæ, & ipſi Chananæi generis: & quantum Chananæorum campeſtria colit adſcitis Palæſtinis caſtra poſuerunt ad vrbem Galilææ Berotham, non longe à ſuperiore Cædeſa, quæ etiam in Galilæorum agro ſita eſt. erantque omnes hæ copiæ, pedestria trecenta millia, equitum decem millia, curruum viginti millia: quæ tanta hoſtium multitudo adeo tam ipſum Ieſum, quam cæteros Iſraelitas terruit, vt præ metu minimum à deſperatione abeſſent. Sed eum Deus exprobraſſet eis formidinem, & quod eius præſidio ſe non ſat tutos putarent, pollicituſque victoriam. equos captiuos eneruari, & currus incendi iuſſiſſet: concepta ex his promiſſis fiducia, ducit in hoſtem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, fitq; conflictus validus, & ſtrages maior, quam vt facile credi poſſit, eſt edita, in fuga quoque plurimi ceciderunt, vt præter paucos totus hoſtilis exercitus interierit. reges etiam ad vnum omnes ſunt cæſi. adeoque ſæuitum eſt in victos, vt hominibus ſublatis in equos ferrum exerçerent, & currus exurerent. Totam deinde regionem peruagatus eſt, nemineq; audente congredi, expugnabat oppida, & quotquot ad manus ſuas peruenirēt interficiebat. Iamque quinto huius belli anno exacto Chananæorum nemo ſupererat, nili ſi qui in loca munitiſſima confugerant. Ieſus autem caſtris è Galgalis in montana translatis, ſacrum tabernaculum in vrbe Silunte fixit: quod is loeus propter pulchritudinem viſus ſit idoneus, in quo tantiſper maneret, dum maior commoditas ædificandi templi ſe præbetet. Inde cum omni populo profectus verſus Sicima, altare, ita vt Moſes præceperat, ſtatuit: & diuiſo exercitu, in Garizeo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidium, in quo altarè erat cum Leuitis ac ſacerdotibus, vbi mactatis victimis, execrationibuſq; peractis, & in altari inſculptis, in Siluntem ſunt reuerſi. Ieſus autem iam ſenex, cum videret Chananæorum vrbes pene inexpugnabiles, tum propter ſitum naturæ tutum, tum propter munitiones ad fruſtrandos hoſtium conatus arte additas: nam cognito Iſraelitarum ex Ægypto exitu, & quod ad ſuum excidium properarēt, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati

An. mund. 2494. Ante natum Chriſtum 1470.

Rex Hieroſolymitanus in Gabaonitas monet.

Hieroſolymitanos fundit fugatq; Ieſus. Quatuor Reges trucidati.

Sol immotus conſiſtit. Ioſ. 11.

Chananæorum Reges mouent in Hebræos.

Chananæorum ingens exercitus.

Chananæorum Reges omnes ad vnum cæſi.

Chananæorum regionē totam Ieſus deuaſtat.

Ieſus in duas partes copias dimidit.

Hedio & Ruffino cap. 3. Ioſ. 13. 14. 18.

Ioſua diuidendam regionem, & duas tribus cum dimidio remittendas hortatur. An. mund. 2499. Ante natum Chriſtum 1465.

fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat: cumq; frequens concurſus factus eſſet, res hactenus fortiter ac feliciter geſtas recenſuit, quales par erat Dei auſpiciis à populo religioſiſſimo geri: Reges triginta & vnum auſos manus conſerere deuictos, exercituſq; potentiſſimos prælio ſuperatos & internecione cæſos, vt ne reliquiæ quidem generis ſupereſſent. cæterum quoniam ex vrbibus aliæ captæ eſſent, aliæ munitiores & ob hoc obſtinatiores longa oppugnatione opus haberent, cenſuit eos qui ex regione vltra Iordanem ſita in communem expeditionẽ profecti fuerant, & propter cognationem ſocios periculorum ſe adiunxerant, gratiis prius actis ad proprias ſedes remittendos. deinde ex ſingulis tribubus ſingulos teſtatæ probitatis viros eligendos, qui regionẽ totam permenſi bona fide & abſq; dolo magnitudinem eius renunciarent. In eam ſententiam itum eſt ab vniuerſo populo: moxq; eos viros miſit ad metiendum terram adiunctis ad eos quibuſdam geometriæ peritis, qui propter hanc ſcientiam errare ac falli nõ poterant: hiſque mandata dedit, vt æſtimationem agrorum iuxta bonitatem terræ facerent. nam Chananææ natura talis eſt, vt videre liceat campos magnos & frugum & fructuum feracitatem, qui collati ad aliã terram admodum vberes videri poſſent: quod ſi iidem ad Hierichuntinum aut Hieroſolymitanum agrum conferantur, iam non magni precii videbuntur: cum tamen, hi agri parui ſint & bona ex parte montani, ſed quantum ad fertilitatem attinet, nullis aliis ſecundi. hanc ob rem voluit iuxta æſtimationem potius quam iuxta menſuram ſortitionem fieri, quod nonnunquam vnum iugerum pro mille aliis valeat. Decemuiri autem huic negocio deſtinati perluſtrata regione & æſtimatione terræ peracta, ſeptimo menſe reuerſi ſunt ad eum in Siluntem, vbi tum tabernaculi ſedes erat. Tum Ieſus aſſumpto Eleazaro cum ſenatu ac tribuum principibus diuiſit regionem nouem tribubus & Manaſſitarum dimidiæ parti, cuique tribui pro eius magnitudine agrum admetiens, cuique ad ſortes ventum eſſet, tribui Iudæ obuenit tota ſuperior Iudæa pertingens vſq; Hieroſolyma. latitudo vero eius Sodomiticum lacũ attingebat. in hac ſorte vrbes erant Aſcalon & Gaza. Secundo loco Simeonis ſortita eſt Idumææ partem Ægypto & Arabiæ conterminam. Beniamitæ deinde regionem ſortiti ſunt, quæ à Iordane amne vſq; mare protenditur. latitudo vero eius patet Hieroſolyma inter & Bethela. anguſtiima autem hæc ſors fuit, propter agri bonitatem. Hieroſolyma enim & Hierichuntem acceperunt. Ephremi autem tribus terram a Iordane vſque Gadara in longum protenſam ſortita eſt, in latum patentem ad Bethelis vſq; magnum campum. Manaſſetidis item dimidia pars agrum à Iordane vſque Dora vrbem, latitudine vſque Bethſana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Poſt hos Iſaſcharis in longum patentem à flumine vſque Carmelum montem, latitudinis vero mõs Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ vſq; Geneſaritem lacum terrã Carmelo & mari contiguam ſunt ſortiti. Quæ autem regio poſt Carmelum ſita eſt conuallis ex re nomen habens, tota Aſſeritis cedit qua ad Sidonem eſt obuerſa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ vero ad orientem ſpectant vſq; Damaſcum vrbem, & ſuperior Galilæa Nephthalitis obtigit. vſq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc monte oriuntur; qua fines ſunt Arces vrbis verſus ſeptentriones ſitæ. Porro Danitæ adepti ſunt quicquid conuallis ad occidentem ſolem vergit, Azoto & Doris terminata. horum eſt Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vſque montẽ à quo Iudæ tribus initium fecit. Ad hunc modum, tex gentium à filiis Chananæi denominatarum regionem Ieſus diuiſit, & nouem cum dimidia tribubus habitandam dedit. Amoræam

Ioſua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidia Manaſſis diuidit. Ioſ. 16. 17. 19.

Supra lib. 4. Cap. 7. Num. 32. Ioſ. 13.

enim

enim & ipſam ab vno ex filijs eius dictam Moſes iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiſerat vt ſupra diximus. Sidoniorum autem, Arucæorum, Amathæorum & Arithæorum agri nihil ad hanc diuiſionem pertinuerunt. Cæterum Ieſus ætate iam defecta cum non valeret conſilia ſua per ſe exequi, & qui vicem eius gerebant negligentius Rempub. adminiſtrarent, præcepit vnicuique tribui vt ex ſua ſorte Chananæorum reliquias tolleret. In hoc enim conſiſtere & ipſorum ſecuritatem, & diſciplinæ ac religionis incolumitatem: idque eos non ex Moſi tantum monitis, ſed ſuomet experimento didiciſſe: deinde vt Leuitis triginta octo deſtinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amorræa trans flumen acceperant. ex his in trib. profugis receptacula ſunt inſtituta. nihil enim magis erat curæ, quam vt nuſquam à Moſis præſcriptis recederetur. hæ fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephræmi Sicima, in Nephthalitide Cedeſis quæ eſt in ſuperiore Galilæa. poſt hæc quod de præda reliquum erat diuiſit: ſupererat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarum acceſſio & publice & priuatim facta eſt, tantum erat auri & veſtimentorum ac reliquæ ſupellectilis: tantum etiam iumentorum ac pecudum, vt numero comprehendi non poſſent. Poſthęc aduocato in concionem exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem ſita vno militabant numero quinquaginta millia, in hanc ſententiam locutus eſt. Quoniam Deus & pater qui eſt dominus Hebræorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum manſuram nobis promiſit: vosque opem veſtram indigentib. ex mandato Dei alacriter & impigre præſtitiſtis, æquum eſt, cum iam nihil arduũ ſuperſit, miſſionem vobis dari, & promptitudine veſtra non abuti: quandoquidem certi ſumus, ſi in poſterum ſit opus, nihilo ſegnius operam veſtram nobis paratam fore. Itaque gratias vobis agimus, quod ſocij periculorum eſſe voluiſtis, rogamusq; , vt in hac mutua beneuolentia perſeueretis, memores amicorum. & quod vos quoque veſtras poſſeſſiones noſtris auxilijs paraſtis, ſicut nos ad hanc felicitatem, Deo fauente & vobis aditentibus, peruenimus, nec id ſine veſtræ operæ præmio: quandoquidem ex hac militia ditati eſtis, multumque prædæ, auri & argenti, reſecetis, & ſuper omnia noſtram beneuolentiam ad referendam vicem nunquam non promptam ac paratam. Nam & Moſis mandatis ſatisfeciſtis, non contempta auctoritate mortui, & nihil vobis ad noſtram gratiam promerendam reliquum feciſtis. Lætos igitur vos ad veſtras poſſeſſiones dimittimus, hoc vnum rogatos, vt nullum terminum exiſtimetis cognationem noſtram dirimere, neue propter flumen medium alios nos putetis quam Hebræos, omnes enim Abrahæ ſtirps ſumus qui vel hanc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tam noſtros quam veſtros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moſen inſtituta, diligenter obſeruanda ſunt. hoc enim pacto futurus eſt adiutor & propitius: ſicut contra, ſi in alienos ritus degenerauerimus, & ipſe nos auerſabitur. Hæc locutus & ſigillatim primatib. in commune dicto vale, ipſe quidem eodem loco reſtitit, reliqua autem multitudo vniuerſa cum lachrymis eos deducebat & ægrè à ſe inuicem diuelleban tur. Itaque traiecto fluuio Rubelis trib. & Gaddis & quotquot Manaſſitarum eos ſunt ſecuti altare ſuper ripam Iordanis erigunt, monumentum poſteris & ſignum coniunctionis cum reliquis qui vltra Iordanem incolunt. Quo audito apud cæteros Iſraelitas, cum altare exſtructum ſcirent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione alienorũ numinum cultum velle introducere: & temere hac ſuſpicione violatæ religionis moti, arma corripuerant vindicaturi patrios ritus, & pœnas à violatoribus exacturi, exiſtimabant enim non tam cognationis ac di-

An. mundi 2499. ante Chriſtum nat. 1465.

Ioſua vnicuique tribui ex ſua ſorte Chananæorum reliquias tolleret præcipit.

Oppida refugij. Num. 35. Deut. 4. Ioſ. 20.

Prædæ diuiſio.

Ioſua ad eos, qui ex regione vltra Iordanem ſita militabant, oratio.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. Ioſ. 22.

Iſraelita traiecto fluuio altare ſuper ripam Iordanis erigunt.

An. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

gnitatis eorum, qui in hoc erant crimine, quam diuinæ voluntatis rationem habendam, atque ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus vero & Pontifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicentes verbis prius quam armis rem aggrediendam, & scitandum qua mente id fecerint: & si forte malo animo factum deprehensum sit, tum demũ armis impetendos. mittunt igitur eo legatos, Phineesem filium Eleazari & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt vero traiecto flumine & conuentu aduocato Phineeses in concione constitit: Maius, inquit, vestrum delictum est quam vt verbis tantum castigari debeat: attamen non culpæ magnitudine moti repente ad arma conclamauimus, vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quod fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temere armasse nos in vos videamur, si pijs rationib. adducti id feciſtis: sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis. disiunctos à nobis & in vestram possessionem reuersos, quam Deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorum ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, Arca & altari patrio, externos Deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quod si in male cœptis obstinate persistatis, non grauabimur vllum laborem pro legum defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendum flumine traiecto, pro Chananæis habitos, non secus atque illos exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitem nostrum estis, extra potestatem etiam Dei vos euasisse. vbi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. Quod si putatis locum vobis ad recte sapiendum esse obstaculo, præstat nouam agrorum diuisionem facere, & hanc regionem pecoribus compascuam relinquere. Satius est igitur vt resipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito desistatis: rogamus quo vos per salutẽ liberorum, ac coniugum, & quidquid habetis charissimum, ne nobis belli suscipiendi necessitatem imponatis, contra quos minime volumus. In hac enim concione & consultatione situm est, vtrum pace nostra & vestris affectibus perpetuo frui malitis, à nobis persuasi, an vos & vestra omnia belli periculis exponere.

Decem tribunum ad reliquos Israelitas legatio. Phineas ad Rubenitas oratio.

Rubenitarũ responsio.

Postquam hæc Phineeses dicere desijt qui concionipræerant, pro communis causæ defensione hæc attulerunt. Viri fratres, nos neque à cognatione deficere volumus, neque in religione cuius nequaquam pœnitet, quicquam innouare. Vnum Deum nouimus Hebræi omnib. communem, & altare eius æreum quod est ante tabernaculum, nec aliud vnquam nostras excipiet victimas. nam hoc quod nunc ereximus, quodque vestræ suspicioni ansam præbuit, non ad Deum sacrificijs placandum exstructum est, sed vt perpetuum argumentum exstet nostræ necessitudinis, nosque patriæ religionis admoneat, non vt vos suspicamini, violandæ religionis sit initium. & hanc fuisse nobis exstruẽdi causam, Deus ipse testis esto idoneus. quapropter meliorem posthac de nobis opinionem habeto te, absitque vt nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abrahæ posteris se obnoxium fecerit, & à patrijs morib. ac ritib. degenerauerit. absq; capitali pœna expiari non valeat. His auditis Phineeses, collaudataq; eorum constantia, reuersus ad Iesum rem totam apud populum exposuit, qui lætus quod nec delectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: moxque soluto

conuentu, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima elegit domicilium. Anno autem post vigesimo iam decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tum ex plebe, quotquot erat commodum, vbi vidit omnes adesse: primum Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex reb. afflictis in tantas opes tantamque gloriam peruenerant. hortatur deinde vt dent operam, vt Deum in posterum æque habeant propitium, cum sciant eius benuolentiam non alijs retineri posse quam pietatis artibus. Suum enim fuisse, vt priusquam decederet, illos officij commonefaceret. Postremo rogauit vt hanc admonitionem boni consulerent, essentque eius perpetuo memores. post hanc concionem naturæ debitum exoluit, anno vitæ centesimo decimo: quorum quadraginta sub Mose magistro inini ster ipsius exegit, & post eius obitum viginti quinque Reipub. præfuit, vir incomparabili tum prudentia tum eloquentia, ad hæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis, denique in quauis virtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna trib. Ephræmitidis. per idem tempus moritur & Eleazarus pontifex, Phineesi hæreditarium relinquens Sacerdotium. sepulturæ eius monumentum impositum extat in vrbe Catha. Post horum obitum consultus Phineeses à populo de voluntate Dei, cuiusnam foret imperium in bello Chananæo, respondit, iubere Deum vt Iudæ trib. bellum gereret, quæ mox assumpta Simeonide, his conditionib. rem aggressa est, vt sublatis è sua ditione hostium reliquijs, tum tributarijs, in alterius trib. exstirpandis huius generis reliquijs vicem rependeret.

An. mundi 2499. ante Christum nat. 1465.
Iosua domicilium adsicima.
Ios. 23. 24.
Iosua postrema ad senior. & Magistratus Hebræorum adhortatio.
Iosua moritur.
Eleazarus moritur.
Iudic. 1.

CAP. II.

Quomodo post mortem Imperatoris Israelita neglectis patrijs religionibus in vtro masculamstates inciderint, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantum fuerint superstites.

Hodie & Rufinus cap. 5. al. 2.

AT Chananæi quorum res tum erant satis integræ, cum magno exercitu apud Bezecam vrbem expectabant, ductu loci Regis Adonibezeci. id nomen Bezecenorum dominum significat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi spem victoriæ reponebant in hoc, quod Iesus dux Israelitarum esset defunctus. aduersus hos quos dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & exsis decem millibus dum reliquos fugientes insequuntur, Adonibezecum ceperunt, qui manibus ac pedib. truncatus agnouit diuinam iustitiam, septuaginta & duos Reges antea hunc in modum à se mulctatos cõfessus. sic affectum detulerunt non longe à Hierosolymis vbi fato functum terræ mandauerunt. deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hierosolyma sunt adorti, & capta inferiore eius parte, omnes habitato res contrucidauerunt. at superior natura loci & munitionib. est defensa. quare oppugnationem in Hebronem translata, vrbeque vi capta, in oppidanos omnes sæuitum est, apud hos in eam diem superstites erat quidam è gigantum genere statura & specie cæteris mortalib. dispares, visu simul & auditu horribiles: quorum ossa adhuc ostenduntur, qualia vix credant qui non viderunt ipsi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia, concessum est cum illis duobus cubitorum millibus, reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mandatum Mosis: fuerat hic vnus è speculatoribus, quos Moses in Chananæam præmiserat. Habita est ratio Iethræ quoque Madianitæ olim Mosis soceri, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto æ rumnarum socij fuerant. expugnatis montanis oppidis, in campestria & maritima descendentes prædictæ duæ tribus Ascalonem & Azotum

Chananæorũ decem millia trucidantur & Adonibezeck capitur.
Hierosolyma pars capta, eiusq; habitatores interfecti.

Ios. 21.
Iethra Mosis soceri posteris ager attributus.

An. mundi 2525. ante Christum nat. 1439.

de Chananæis ceperunt. Euasit autem eos Gaza & Accaron, quod in planitie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se male mulctatos facile reijciebant. Atque ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ vero, in quorum sorte erant Hierosolyma, tributo imposito habitatoribus eius pacem dederunt: & in posterum alteri à cædibus alteri à periculis feriati, ad culturam agrorum vtrique se contulerunt. Beniamitarum exemplo moræ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacem Chananæis dederunt. Ephræmi vero tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impenso nihil proficeret in cœptis tamen pertinaciter durauit. tandem comprehenso vno ciuium qui in vrbem importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clam ipsum cũ familia seruaturos, proditione eius facti sunt voti compotes: cæsisque reliquis omnibus præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac vrbis dominium habuerunt. Omisso deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operam dabant: atque ita pace longa emolliti, voluptati magis quam honestati studebant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores. qua iniuria Deus commotus per vatem admonet eos non è sua sententia hostibus Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquando per occasionem pro intempestiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis tametsi territis oraculo, bellum tamen non libebat suscipere, tum quod multa è Chananæo perciperent commoda, tum quod ob luxum ad laborem non essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum inualida, dum nec senatus vt ante legitur, nec magistratus solennes creantur: relicta cura status publici, omnes priuatis tantum lucris sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit, ex qua mox bellum ciuile exortum est, quod hanc causam habuit. Vir è plebe Leuitica in Ephræmitarum ditione habitans, duxit vxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cum vehementer ob formam amaret, parum respondere in amore ægre ferebat. hinc orta dissidia, mulier continuas expostulationes non ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuertitur. is coactus desiderio, & ipse venit ad soceros. quorum opera missis querelis cum vxore in gratiam reuertitur. eo loci quatuor dies exegit, comiter à puellæ parentib. habitus. quinta cum decreuisset domum repetere, post meridiem iter ingreditur, cunctante enim parentes filiam dimiserunt, nec nisi meliore diei parte transacta. comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur asina. cumq; emensi triginta stadia non longe esset à Hierosolymis, famulus dabat consilium vt aliquo diuerterent: ne si nox iter facientes opprimeret, in aliquod incommodum inciderent, præsertim propinquis hostibus, cum serotina hora etiam amicorum loca suspecta facere soleat. marito non placuit alienigenarum vti hospitio, nam Chananæi tum vrbem tenebant, malebatq; progressus viginti stadia ad sui generis homines diuertere. in hoc consentientib. omnibus, peruenit in Gabam trib. Beniamitidis sero admodum, cumq; in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidam è rure domum repetens, Ephræmita genere, sed Gabæ habitans, casu repertum interrogat, quisnam sit, & cur crepusculo demum cœnam è foro peteret, illeq; se Leuitam ait, & vxorem à parentib. domum reducere. & in Ephræmitarum ditione se habere domicilium, tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod forte oblatus hospes visus est, ad se deducit hominem. Gabaeni vero quidam iuuenes & mulierculam in foro videntes, mirati eius formam posq̃ ad senem illum diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitu-

Indic. 19. Historia de vxore Leuitæ.

dine,

Ante Christum nat. 1439. Israelitæ Chananæos non vno ictu deuicerunt. Ephraimitæ proditione occupant Bethel. Hodio & Rufin. cap. 6. al. 3. Israelitæ bella omittunt.

Triginta stadia 4. millia via Italica.

Duo millia via Italica eũ dimidio. Facinus detestandum Gabaenorũ.

dine, venerunt ad ianuam: roganteque sene vt abirent, & vim abstinerent ac iniuriam, postulabant vt exhibita hospita quieti suæ consuleret. cumque ille contradiceret cognatam esse & Leuitidem, peccaturos eos grauiter si propter voluptatem leges violarent, iuuenesq; iura contemnerent ac deriderent, cædem minantes si obstare libidini eorum pergeret, senex ait se filiam eis permittere, vt saluo hospitali iure cupiditatem explerent, volens, quantum in se erat, tutos ab iniuria præstare quos exceperat. illis vero pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omnino accipere volentibus, supplex orabat ne quid contra leges committerent. at illi furentes vi raptam mulierem domum abducunt, cumque ei per totam noctem ad satietatem illusissent, diluculo dimiserunt: quæ ita misere ad hospitium reuertitur, & præ nimio dolore ac verecundia, non audens in mariti conspectum venire: quod hunc indignissime rem laturum, putaret, humi collapsa expirauit. Leuita ratus sopore oppressam, & nihil grauius suspicans, excitare conabatur, consolaturus eo quod non spōte se ad stuprum præbuisset, sed vi in alienas ædes abrepta. vt vero defunctam sensit, satis prudenter pro calamitatis magnitudine se gerens, cadauer iumento impositum domum reportat: & membratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferentibus vt indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & de eorum violentia. Tum vero illi, nunquam tali ante viso vel audito spectaculo, ad indignationem grauiter commoti, & iusto furore perciti apud Siluntem conuentum faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaenos hostiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temere cognatis bellum inferendum, priusquam verbis agerent de criminibus: quando ne in exteros quidem ob iniuriam acceptam armari leges permittunt, nisi legatis prius de satisfactione missis. rectum igitur esse ad Gabaenos mittere qui sontes ad supplicium deposcant, qui si dedantur, horum pœna contentos esse debere, sin contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaque mittuntur ad Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui vim pudicitiæ mulieris intulerant, & postulaturi, vt pro violatis legibus morte iustas pœnas penderent. Gabaenivero non dediderunt iuuenes, arbitrati sibi pudendum, si alienis imperatis metu belli parerent, cum multitudine ac virtute nulli se cedere videri vellent: eratque magnus apparatus totius tribus, cum cæteri non defuturos se promitterent, si quis vi & armis eos aggredi vellet. Quæ postquam Israelitis à Gabaenis renunciata sunt, iureiurando sanciunt neminem ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugem, & acriore bello persecuturos se eam tribum, quā maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerunt contra eos exercitum quadringentorum millium armatorum. Beniamitæ vero habuerunt viginti quinque armatorum millia, & insuper sexcentos, ex eo numero fuere quingenti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. Itaque commisso apud Gabam prælio, egregie vicere Beniamitæ, cæsis ex aduersa acie viginti duobus millibus, & fortasse plures cecidissent, nisi nox prælium diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia receperunt. Israelitæ vero in castra insperata clade attoniti. Sequenti die prælium instauratur, & Beniamitis rursum vincentibus, decem octo millia cadunt ex parte Israelitarum, quo factum est vt castra metu desererent, profectique Bethela, quæ vrbs non longe aberat, postridie ieiunio peracto supplicauerunt Deo per Phineesem pontificem vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur contra hostem concederet. Deus vero precibus eorum annuit, & per eundem

An. mundi 2526. ante natum Christum 1438.

Leuita vxorem in 12. partes diserptam ad singulas tribus mittit. Iudic. 20.

Israelitæ mittunt ad Gabaenos qui sontes ad supplicium deposcant.

Israelitis Gabaeni sontes non tradunt.

Israelitæ iureiurando sanciunt, neminem ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugem, & 400000. exercitum contra eos educunt.

Israelitarū in acie viginti millia cadunt.

Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt.

Israelitæ copiarum partē in insidiis collocant, & vt impares paulatim pedem referūt.

vatem fauorem est pollicitus. Ergo diuisis bifariam copiis, dimidiam partem noctu circa vrbem in insidiis collocant, reliqua in aciem producta cum Beniamitis manus conserunt, moxque vt impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ instant sponte cedentibus quo longius hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatem imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socii postquam autem satis longè à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox coorti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos & cum consilium in ancipiti metu non su; peteret, in conuallem quandam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarum in montem sunt confixi. Sexcenti tantum euasetunt incolumes: qui conglobati & facto cuneo, ferociter per medios hostes irruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui omnes ceciderunt; numero circiter viginti quinque millia. Israelitæ vero Gabam incenderunt, & mulieres atque impuberes contrucidauerunt. parimodo & in alias Beniamitarum vrbes fuit actum est: adeoque indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam etiam Iabisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium contra Beniamitas negauerat duodecim

Beniamitarum 25000. trucidantur, tantum 600. incolumes euadunt.

Gibea & alia Beniamitarum vrbes incensa.

Iabes in Galilæa quæ auxilium contra Beniamitas negauerat destruitur.

Iudic. 21.

selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderunt eam viros quæ mulieres & pueros: seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat color ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recentibus etiam Galaditidis exasperatus. qui postquam resedit, subsecuta est pœnitentia, dum vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerunt ob eorum exitium. Sexcentos quoque illos qui effugerat, missis legatis, reuocant. hi pertam quandam, quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati vero apud illos tam ipsorum quam suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, neue quantum in se esset, vniuersam tribum Beniamiticam irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædam insuper quantam possent abigere. At illi agnoscentes suam iniustitiam iusto Dei iudicio damnatam, reuersi sunt in suæ tribus ditionem, parentes suorum hortatibus, Israelitæ vero dederunt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis vero deliberabant vnde illis vxores ad sufficiendam prolem parari possent. cum enim ante initium belli iureiurando cautum esset, ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendum id Sacramentum consulerent, quod ab ira profectum esset, nō à iudicio, Non ingratam rem Deo fore si quo modo prouideatur, ne integra tribus periret, & periuria non, quando necessario fiunt, periculosa esse ac gratuita, sed cum ausu malitioso committuntur. Cum vero senatus sucllamatione periurii mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consilium, quomodo saluo iureiurando Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus, Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filiæ, harum quotquot potuerint rapere, Beniamitis impune sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus. quod si patres earum ægre tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse qui filias negligenter custodierint: & quod non oporteat iram Beniamitas nimis indulgere, qua iam ante plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiam concessum est. decretumq; vt liceat Beniamitis vxores ex rapto quærere. Instante autem festo ducenti illi bini triuiæ ante vrbem insidia-

Beniamitæ 400. virgines Iabiticas ducunt.

Quando & quomodo iuramentum seruandum

Beniamitis, vt virgines rapiant, conceditur.

diabantur adnentantibus virginibus inter vineta & per alias latebras. illæ vero nihil suspicantes, lusitando iter faciebant. iuuenes autem cooorti dispersas corripiebant: atque hoc pacto quæsitis nuptiis, agriculturæ, insudantes dederunt operam vt ad pristinam felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab interuecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum consilio seruaretur: moxque magnis incrementis tam numero quam opibus est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici. An. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438.

Nec felicior per idem tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna vsa, Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantum occupatis, Chananæi in contemptum gentis collegerunt copias, non quod sibi timerent, sed vt, illata Hebræis aliqua memorabili clade, securius in posterum suas vrbes habitarent: & coniuratione facta, maguoque numero peditum armato adductis etiam curribus. Asca onem & Accaronem in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias plerasque campestres ciuitates: ita vt Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidem vbi ponerent in campestribus habentes. qui cum nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorum haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, dispecturos num quem locum inuenirent deducendis coloniis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter vnius diei progressi, non longe à Libano ex minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renunciant. qui mox cum exercitu illo profecti condiderunt vrbem Dana, cognomine vnius Iacobi filius, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autem res in deterius prolabebantur, quod neque ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. vxato enim reipublicæ statu, magna licentia pro suo quisque libitu viuebat, vt domestica Chananæorum vicia iam totam gentem impune inundarent. Hedio & Rasfium cap. 7. al. 4. Iudic. 18. Daniana tribus à Chananæis profsa. Danita locum inhabitandum quærunt. Dana extructa.

CAP. III.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.

HAnc ob rem iuato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui dispersit, Bello enim à Chusarte Rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti. Iudic. 3. Israelita à Cusarthe oppressi.

CAP. IIII.

Libertas per Cenizzum reddita.

ERat in tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne patereretur Israelitas diutius tales miserias perferre, sed vt ad audendum pro libertate accenderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum sociis, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primo præsidium suis à Chusarte impositum interficit: tantumque primus successus valuit vt indies crescente suorum numero, iam aperto marte hosti pares viderentur. itaque congressi cum hoste vno prælio se in libertatem asserunt, reliquiæ fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus vero egregie nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est. Ibidem. Cenizus siue, vt sancta scriptura loquitur, ipsius filius Athniel octo annos regnat.

CAP.

CAP. V.

Quomodo populus rursum à Moabitu sit subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus.

Hadio & Ruff. c. 8. Iudic. 3.

Egion Rex Moabitarum Israelitas subiugat.

An. mundi 2554. Ante Christum nat. 1430.

IOst cuius mortem, vacante principatu, res Israelitarum rursum in peius ruere cœperunt, idq; tanto magis, quod nec Deo debitum honorem nec legibus obedientiam exhiberent: quæ res in causa fuit, vt Eglon Moabitarum Rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot præliis, sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunt. tributarii facti. Rex victor, translato Hierichuntem domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraque manu ex æquo promptus habitabat ipse quoque apud Hierichuntem. is in familiaritatem Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam Regiis gratus. accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter sagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstum, partim satellitibus occupatis circa prandium. iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cum Iode colloquuturus famulicium ablegauerat. sedebatq; in sella, & Iodes verobatur, ne fallente ictu, plagam non satis lethalem inferret. iubet igitur eum surgere dicens habere se somnium, quod ex Dei mandato sit indicandum. cumque ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes infixo in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis prius foribus. Regii famuli interim quiescebant, dormire eum putantes. Iodes vero Hierichuntiis re clam indicata, autorem se illis libertatis vindicandæ præbuit. illi vero libenter hæc accipientes, & ipsi confestim arma corripiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem conuocari moserat. Eglonis autem domesticos diu latuit quod acciderat. sed cum aduesperasceret, veriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculum: cumque mortuum inuenissent, hærebant inopes consilii: & priusquam satellitium conglobaretur, Israelitarum turba superuenit. ex his pars in vestigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. eos Israelitæ præoccupato Iordanis transitu, in fuga intercipiebant, maxime circa ipsa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atque ita Hebræi Moabitarum imperium excusserunt: Iodæ autem huius felicitatis autori is honor consensu multitudinis est habitus, vt confestim princeps declaratus sit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit. vir alioquin etiam laude dignissimus: post quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finiit.

Iodes Eglonem trucidat.

Moabitæ ab Israelitis fusi fugantur.

An. mundi 2614. Ante Christum nat. 1350.

Hadio & Ruffinus cap. 9. Iudic. 4.

Iabin Rex Chananæorum Israelitas subiugat.

CAP. VI.

Quomodo Israelitæ sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint reopsiti.

ISraelitæ vero, quos præteritæ calamitates nihilo castigatiores reddiderant, in pristinam impietatem atque inobedientiam relapsi priusquam satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananæorum Regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Asorum, quæ vrbs sita est supet Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecenta, equi-

ta.equitũ decem.præterq; currus bellicos habebat ter mille.His copiis præfectus Syſares primus inter amicos regios, congreſſus cum Iſraelitis in tantam deſperationem res illorum adduxit,vt libenter incolumitatem tributaria ſeruitute paciſcerentur,quã per viginti annos ferre ſunt coacti,præ nimia ſeruitute,caput non audentes attollere,etiam Deo fic volente,quo nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem reſipiſcentes, & agnita calamitatum cauſa,nimirum quod à legum contemptu proficiſceretur,Deboram quandam Prophetidem adeunt(nomen hoc apem Hebræis ſignificat)rogantes vt precib. Deum ad miſeratione flectat,ne ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus ſalutẽ illis annuit, imperatore deſignato Baraco, viro tribus Nephtalitidis.eius nomen interpretatur fulgur.Debora autem accerſito Baraco, iubet eum delectu habito, & conſcripto decem millium virorum exercitu,in hoſtem ducere. Satis enim eſſe tot ad victoriam,quam Deus oraculo promiſerit. Baraco vero negante ſe accipere imperium,niſi & illa vna ſecum adminiſtratura id eſſet, illa commotior,Tu,inquit,mulieri cedis honorẽ,quem Deus te habere voluit? ego vero non recuſo.& conſcriptis decem millibus caſtra poſuerunt ad montem Itabyrium.occurrit mox eodem Syſares,Rege ſuo ſic iubente, & non longe ab hoſte cum exercitu conſedit.Baracum autem & Iſraelitas multitudine hoſtium territos, & in turiora ſe recipere volentes, retinuit Debora,iuſſitque eadem die prælio decernere. Victoriam enim penes ipſos fore,& Deum ſubſidium & opem allaturum. Itaque commiſſa pugna vehemens imber mixtus grandine ſuperuenit, quem ventus in aduerſos Chananæorum vultus ingerens. & proſpectũ adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit; atque etiam ſcutati manibus rigentibus præ frigore gladios vix retinebant. Iſraelitas vero tempeſtas à tergo immineus non ſolum minus offendebat ſed alacriores etiam faciebat,manifeſtario Dei præſentis ac fauentis ſigno accenſos.itaq; rupta aduerſa acie turbatiſq; ordinibus,ingentẽ hoſtium ſtragem ediderunt.atque ita pars telis Iſraelitis cadebant, pars à ſuometipſorum equitatu ac curribus proterebantur. Syſares vero vt vidit ſuos torga vertere, deſiliens à curru fuga delatus eſt ad quandam mulierem Cenetidẽ,nomine Ialeu,quæ latebras petentem excepit,& potũ poſcenti lac acidum exhibuit. quod ille cũ auidius ingurgitaſſet,in ſomnum eſt ſolutus.quem Iale aggreſſa,ferreum clauum ſopito per tempora adegit malleo,moxq; Baracianis ſuperuenientibus ſolo affixum oſtendit. atq; ita mulier iuxta Deboræ præſagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Aſorum Iabinum obuiam factum interfecit.& cæſo Rege,ac ſolo vrbe æquata, quadraginta annis imperium Iſraelitarum tenuit.

Syſaram ſiue Siſſara præfectus exercitus.

Debora Prophetiſſa.

Baracus contra hoſtes deſignatus.

Debora & Baracus in hoſtes monẽt.

Siſſara cum ſuo exercitu trucidatur.

Iael Siſſaram ferro clauo interficit.

Baracus quadraginta annis Iſraelitarum imperium tenuit.

CAP. VII.

Quomodo Amalecita deuictis Iſraelitis regionem eorum per ſeptem annos vaſtauerint.

DEfunctis autem Baraco & Debora eodem fere tempore, paulo poſt Madianitæ,ſociis Amalecitis & Arabibus, expeditionem contra Iſraelitas fecerunt:& congredi auſos magno prælio viceruntvaſtatiſque frugibus prædam abegerunt. cumq; idem per continuos ſeptem annos facerent,Iſraelitas in montana compulſos campeſtri ſolo cedere coegerunt.qui,ſpeluncis & ſubterraneis ædificiis excauatis,quicquid hoſtium violentiam euadere poterat,intro receptum aſſeruabant. Nam Madianitæ per ætatem facientes expeditionem,hyeme agros colere Iſraelitas permittebant,vt poſſent denuo labores eorum vaſtare. Itaque in perpetua fame ac egeſtate viuebant, nec iam vllum ſupererat præſidium niſi in precibus ad Deum & ſupplicationibus.

Hodie & Rufinus c.10. Ind.6.

Madianita Amalecitis ſociis Iſraelitas magno prælio vincunt.

CAP.

An. mundi 2654. ante Christum nat. 1310.

CAP. VIII.

Quomodo Gedeon populum liberauerit.

Gedeons, vt Israelitas à Madianitis liberet, Deus mandat.

PEr idem tempus Gedeon Iasi filius, vnus ex primatibus tribus Manasseticlis manipulos frugum clam in torcular coportatos flagellabat. non enim ausus est propter hostē propalam hoc in area facere, cumque spectrum ei adolescentis specie se obtulisset, & felicem ac Deo carum appellauisset: respondens. Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentum est maximum, quod torculari nunc vtor pro area. illo contra iubēte vt bono esse animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri posse, nam & tribum suam cuiuis alteri cedere numero, & se iuuenem esse & tam arduis negociis imparem. Deus autem quicquid deesset se supplementum pollicebatur, & victoriam Israelitis daturum, modo ipse imperium assumere non grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibusdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo sine mora effecerunt, vt præsto essent decem millia militum, ad quiduis pro libertate audendum paratissima. Gedeoni autem Deus in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, vt sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriam sibi potius quam Deo tribuant, nimirum magnis copiis freti. vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa meridiem, cum æstus feruet maxime, exercitum ducat ad fluuium, & quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederet, quotquot autem trepide ac tumultuarie potum sumerent, sic existimaret, eos metu hostium hoc facere. quod posteaquam ita, vt iussus est, fecit, trecenti inuenti sunt cum perturbatione aquam sumere, cauis manibus ori admouendo, imperauitque Deus, vt his assumptis hostem inuaderet. Gedeone vero solicito, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, volens ei metum omnem eximere, iussit vt assumpto vno milite clam accederet ad Madianitarum tentoria, ab illis enim accepturum occasionem fiduciæ, vaditille quo iussus est, vno tantum comitante famulo. eumque ad quoddam tabernaculum adrepsisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam commilitoni narrantem somnium, ita vt à Gedeone quoque exaudiri posset, erat autem tale. Visus erat sibi videre massam hordeaceam, præ vilitate homini fastidiendam, per castra prouolui, & primo regis tentorium, mox cæterorum omnium prosternere, qui respondit interitum exercitus significari, addens vnde hoc ita colligeret, inter omnes, inquit, fruges hordeum est fine controuersia vilissimum: & inter omnes Asiaticas gentes non facile reperias viliorem quam hodie sunt Israelitæ, vt merito conferri possint hordeo. hi nunc autore Gedeone contraxerunt copias, & res nostras molliuntur. ergo quia dicis te vidisse illam massam tentoria nostra subuertentem, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostium audierat. fecerunt illi quod imperatum est, accensi hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam ferme vigiliam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenariæ, gerebantque singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt clam possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubæ. hostium castra late patebant, eo quod camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum continebantur. Hebræi vero à duce ante præmoniti, cum iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & confractis amphoris

Iud. 7. Gedeonem exiguas copias Deus eligere iubet. Victoria Deo tribuenda.

Gedeon ad Madianitarum tentoria accedit, & ab illis somnio confirmatur.

Gedeon cum trecentis virum pugnam adornat.

phoris; sublatoque militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, vt incomparabiliter plures mutuis vulneribus quàm hostili ferro caderent. quod diuersæ linguæ homines eadem castra haberent. semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tantæ cædis & Gedeonis victoriæ rumor vbi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostem insequuntur; quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt, & quos quot ad manus venere, occidunt, interque cæteros Reges etiam duos Cribum & Zibum. Qui vero superfuere duces, cum reliquiis exercitus ferme decē & octo millia hominum, quantum potuerunt, procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum copiis eō properat, & iterum congressus postremo hoc conflictu ad vnum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. his præliis cæsa sunt Madianitarum & cæterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia; præda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon vero reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Cæterum Ephræmi tribus in quo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quod, inscijs ipsis, hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modeste respondit, se non suo arbitratu hostem absque illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quàm suam ipsorum qui militassent. atque his verbis sedata eorum ira non minus profuit Hebræis quam rebus prospere gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porro Gedeon cum vellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos XL. dicendo ius & de litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

An. mundi 2654. Ante Christum na. 1310.

Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadunt.

Israelitæ hostes insequuntur. & Reges duos Oribum & Zibum occidunt. Iud. 8.

Gedeon duos duces Zobim & Hezarbunim capit.

Madianitarum & confœderatorū centum viginti millia trucidati.

Gedeon per annes 40. regnat.

CAP. IX.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.

HAbuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex vno matrimonio susceptos, nothum vero vnum ex concubina Druma; cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater fuit oriunda, adiutusque à maternis cognatis pecunia, cum videret malis artibus insignes & ad quoduis facinus promptos, vna cum eis ad paternas ædes reuersus, omnes fratres interemit, excepto vno Iothane. hic enim fuga incolumitatem quæsiuit. Abimelechus autem, occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum præscripta gerere omnibus iustitiæ defensoribus inuisus æque ac infestus. Itaq; dum, quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quam plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatum diximus, conscenso monte Gatizeo qui Sicimis imminet, & sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentium ei populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cumque illi magis etiam silerent intenti, dixit, quod arbores olim humana voce vsæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quod contenta honore quem propter fructus suos percipiebat, non requireret aliū arbores non destiterunt principem quærere, visumq; est viti hunc honorem deferre, ea vero totidē verbis, quot ficus

Hedio & Rufino cap. 11. Iud. 8. 9.

Abimelechus 79. fratres interficit.

Iothan apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinem obiicit.

An. mundi 2694. Ante Christum nat. 1270.

recusauit, & simili modo etiam olea. Itum est deinde cum eisdem postulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is respondit, Si serio me Regem poscitis, sub vmbra mea requiescite. sin autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat vos. Hæc, inquit Iothanes, non risus mouendi causa vobis fabulor, sed quia maximis beneficiis à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechum, necatis fratribus, principatum vsurpare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Hæc locutus recessit, & per triennium in latebris montium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo post, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechum ex vrbe & tota tribu expulerunt. Ille vero cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. cumque instaret vindemia, non audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Forte per eosdem dies contulerat se eo cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ, vt tantisper sui custodiam susciperet, dum vindemia peragitur, cœperuntque secure fructus conuehere, & per sodalitia cœnantes audebant aperte in Abimelechum conuicia iactare, & principis cognati dispositis circa vrbem insidiis, multos ex Abimelechitanis in eas præcipitatos interficiebant. Zebellus vero quidam è Sicimitarum primatibus, hospes Abimelechi, per nuncium ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiam vt insidias ei ante vrbem tenderet. se enim Galem illo adducturum, atque ita fore facile vt inimico gratiam, qualem meretur, referat. quo facto curaturum se, vt eum populo reconciliet. cumque Abimelechus locum insidiis aptum cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repente armatis, exclamat, Zebelle hostem video. illo respondente, vmbras esse cautium, iam propiores cernens, imo non vmbræ sunt, inquit, sed virorum cohors. ad hæc Zebellus, Nonne tu Abimelecho ignauiam obiicis? quin igitur ostendis qui vir sis, & armis hominem aggrederis. Gales vero turbatus excipit primum impetum: cumque suos inferiores animaduerteret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eum quasi volens male pugnasset, effecit vt vrbe pelleretur. cæterum Abimelechus cognito quod Sicimitæ ad vindemiæ reliquum exituri essent, insidias circa vrbe disponit. cumq; prodissent, tertiam suorum partem occupare portas iubet ne ciuibus reditus in vrbem pateret. cæteri vero dispersos circumueniunt. itaque vbiq; plurima cades patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac solo æquata, saleq; in ruinis eius seminato, tum demum militem inde abduxit. atque ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot à per regionem dispalati periculum euaserant, collecti denuo petra quadam occupata, locum natura munitum muro insuper cingere volebant. Sed hoc consilium præuenit Abimelechus, qui quamprimum id cognouit, exercitum eo adduxit. & arrepto fusce arido, iussique cæteris idem facere, bteui petram strue lignorum circumdedit, subiectoq; igne & fomentis ingestis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, sed vna cum vxoribus & liberis absumerentur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum sane, nisi quod meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optime de se meritum. Abimelechus autem Israelitis Sicimitarum interneccione perterritis, videbatur non fore præsenti fortuna contentus, neque prius conquieturus, quam vniuersos perderet. mox enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incursu oppido, circa turrim quandam retulit, quæ quod esset non mediocris, populo fuit receptaculum.

Arborum de Rege deligendo cõsilium.

Abimelechũ Sicimitæ expellunt.

Abimelechus in Sicimitas mouet.

Gales ab Abimelecho fugatus à Sicimitis vrbe pellitur.

Sicima capta ac solo æquata.

Sicimitæ profugi in petra comburuntur.

Abimelechus Thebas capit.

hanc

hanc expugnaturus cum propius ianuam accessisset, mulier, fragmine molæ demisso, caput subeuntis ferit, ad quem ictum humi collapsus rogauit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu periisse diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exsoluit, simul & crudelitatis, qua in Sicimitas vsus est: quæ quidem clades iuxta Iothanis præsagium illis accidit. cæterum exercitus, duce mortuo, miles in suas quisque domos reuersus est. Israelitarum deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manasseride suscepit, vir tum rebus cæteris, tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum viginti & duos annos in principatu vixisset, iam senex defunctus, in Camone vrbe Galadenæ est sepultus. Res autem Hebræorum in peiore statu erant, legibus autoritatem suam non amplius obtinentibus. qua occasione arrepta Ammanitæ & Palæstini cum valido exercitu regionem eorum ingressi omnia rapinis vastabant: & occupatis locis vltra Iordanem, trajicere flumen & reliquam regionem inuadere parabant. Hebræi vero calamitatibus castigati supplices opem diuinam implorant: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret, aut certe moderatius exerceret. Deus autem propitius auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: sed imperatore carebant. Erat autem quidam Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat, ad hunc missis nuntiis rogabant vt in auxilium veniret, promittentes se perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admisit preces, causatus quod nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriam pateretur. Cum enim non esset eadem matre natus, sed externa quam patre amore captus in ædes induxerat, contempta eius solitudine eiecerunt hominem. tunc autem in Galadena degebat, omnibus quotquot ad se venirent, stipendia soluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes se fore, militem suum cum eis coniunxit. Et cum mature quicquid facto opus erat prouidisset, exercitu in vrbe Malphaca collocato, mittit legatos ad Regem Ammanitarum, expostulatum quod res alienas inuaderet. Qui missis illis oratoribus respondit, ipsos potius inique egisse, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: postulabatque vt de regione Amorræa decederent. quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contra Iaphthes negabat eum merito queri de adempta quondam Amorræa, sed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta (potuisse enim Mosen & illam occupare.) Se vero agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis Deo volente tenuissent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit. ipse votum fecit, si victoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domum reuerso primum occurrisset. congressus deinde cum hoste vicit egregie: fugientesque persecutus est vsque vrbem Maniathen, & ingressus regionem Ammanitidem multis vrbes deleuit, præda militi concessa: finemque seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militiæ quam domi. redeunti enim obuiam facta est filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore animi: deinde conquestus de importuno officio, indicauit victimam esse Deo destinatam, at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro victoria patris & ciuium libertate hostiam. vnum rogauit, vt sibi liceret iuuentutem suam cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atq; ita voto patrem soluere. quo impetrato ad præfinitum tempus pater mactatam holocaustum obtulit, neq; legitimâ neq; Dei [illegible]

Abimelechus mulier ferit, & armiger eum occidit. Hodie & Ruffinus cap. 12. al. 10.

An. mundi 2697. Ante Christum nat. 1267. *Thola 23. an. regnauit. Post eum Iair. an. 22.*

An. mundi 2719. Ante Christum nat. 1245. *Israelitæ ab Ammanitis & Palæstinis oppressi.*

An. mundi 2746. Ante Christum nat. 1218. *Iaphthes Dux Israelitarum creatur.*

An. mundi 2760. Ante Christum nat. 1204. *Iaphthes votum facit. Iaphthes Ammanitas fundit fugatque.*

Iaphthes filiam mactat.

Ephraimi tribus mouet in Iaphthem.

Iud.12.

Ex tribu Ephraim circiter 42000. cæsi.

Iaphthes moritur.

Apſanes per ſeptennium Iudex.

Helon per decennium Iudex.

An. mundi 2773. Ante Chriſtum natum 1191.

Abdon Iudex.

Iſraelita à Palæſtinis ſuperati.

Iud.13.

An. mundi 2783. Ante Chriſtum nat. 1181.

Hedio & Ruffinus cap.13. al.10.

Samſonis natiuitatem Angelus nunciat.

Manochi Angelus iterum apparet.

ſacrum facietis, nec quicquam penſi habens quid fama de hoc facto loquutura eſſet. Petitus poſt hæc bello ab Ephræmi tribu, quod ſine illis in Ammonitas expeditionem feciſſet, & nunc ſolus præda ſimul & gloria frueretur, primo excuſauit, nec ignoraſſe eos quod conſanguinei bello premerentur, nec auxilium attuliſſe, quod vel non vocatos ferre decebat. vltro deinde accuſauit, quod iniquè facerent, qui non auſi hoſtem aggredi, nunc contrà cognatos ferocirent. poſtremo minatus eſt, pœnas ſibi Deo volente daturos, ſi inſanire pergerent. vt vero nihil ſe verbis proficere ſenſit, accito è Galadena exercitu venientes excepit: plurimiſq; in conflictu cæſis, & poſtquam in fugam verſi ſunt, præmiſſis qui vada Iordanis occuparent, intercluſo effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit. ipſe expletis ſex principatus annis defunctus ſepelitur in patria ſua Sebei, quæ ſita eſt in regione Galadena. Huic in principatu ſucceſſit Apſanes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuere ſexaginta, mares triginta, totidem deteriores ſexus, quos omnes ſuperſtites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cura & opera ſua coniunctos, cumq; nihil memorabile in principatu ſeptenni geſſiſſet, admodum ſenex diem obiit, in patria ſua ſepultus. Helon poſt hunc aſſumpſit principatum, tribu Zabulonita, quo per decennium functus, nec ipſe quicquam geſſit memoratu dignum. Qui deinde ſucceſſit Abdon Elelis filius tribu Ephræmita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numeroſam prolem habet memorabile, alioqui per ſummam ſecuritatem & pacem quæ ſub eo floruit, nulla data eſt ei rerum fortiter & glorioſe gerendarum occaſio. filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregiis equitibus ſeptuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes ſuperſtites reliquit. Mortuus eſt iam ſenex, & in Pharathone magnifice ſepultus.

CAP. X.

De Samſonis fortitudine, & quanta mala Palæſtinis fecerit.

POſt huius mortem Palæſtini ſuperauerunt Iſraelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. ab ea miſeria liberati ſunt in hunc modum. Manoches quidam vir inter Danitas optimus, & patriæ ſuæ ſine controuerſia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine ſuſpiciendam ſupra omnes eius ætatis fœminas. ex qua cum nihil liberorum ſuſciperet, ægre ferebat orbitatem, in ſuburbanum ſuum, quod erat in campo magno, cum vxore ventitans, crebris precibus ſolicitabat Deum, vt daret ſibi liberos. inſaniebat autem in vxorem præ amore, eratque vehementer zelotypus: tumque aliquando ſola ageret mulier, ſpectrum ſe illius oculis obtulit Angelus Dei ſpecie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore vt fauore Dei naſcatur eis filius, pulcher & inſigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, compeſcendam eſſe ab eo Palæſtinorum inſolentiam. iuſſitque ne capillitium ei detonderetur, vtque, Deo ſic volente, ab omni alio potu abſtineret, ſola aqua contentus. poſtremo addens à Deo ſe miſſum, abiit: illa mariti reuerſo Angeli verba indicat, miræ prædicans iuuenis ſtaturam & pulchritudinem, ita vt vir tali laudatione motus ad zelotypiam, nonnihil de vxoris pudicitia mali ſuſpicari inciperet. quæ volens hunc mariti ſtultum mœrorem adimi, ſupplex Deum rogauit, vt iterum angelum mittere dignaretur, quo ille à coniuge etiam poſſet conſpici. & impetrata hac gratia, rurſum in ſuburbano verſantibus apparuit Angelus ſoli mulieri. illa rogat vt paululum maneat, dum virum adducat: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur. quo viſo, ne tum quidem ſuſpicari deſiit: rogauitque vt ſibi

quoque

quoque eadem indicaret. illo respondente, satis esse quod mulier sciat, iubet, quisnam esset, dicere, vt, nato filio, referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causa de filio lætum se attulisse nuncium. cumque iterum rogaretur vt saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt paulisper maneret dum aliquid offerrur, cum mactasset hædum Manoches, coquendumque vxori dedisset, pararis omnibus iussit deponi in petra, & panes & carnes absque vasculis. quo facto, virga, quam gestabat, carnes attigit: confestimque flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & Angelus fumo tanquam vehiculo in cœlum ascendere ab eis visus est. Manoche autem solicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, vxor bono eum iubet esse animo, affirmans magno sub bono Deum se vidisse: cumque concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti Samson est nomen inditum, quod robustum significat, qui mox egregia animi ac corporis indole præditus, promisso capillitio victusque sobrietate diuinum nescio quid præ se ferebat. Cumque adoleuisset, comitatus parentes in Thamnam vrbem Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenæ, rogauit suos parentes, vt id connubium procurarent. quibus excusantibus quod diuersi esset generis, quodque religio vetaret eiusmodi nuptias vicit iuuenis pertinacia, effecitque vt virgo sibi desponderetur, crebro deinde sponsam interuisens, in itinere in leonem incidit, nec tamen eius occursum declinauit licet inermis sed nudis manibus adortus beluæ fauces elisit, eiusque cadauer in dumetum viæ vicinum abiecit. aliquot post diebus eandem viam ad puellam remetiens, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, &, sumptis inde tribus fauis, eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas conuocat. qui quod vites haberent suspectas, honoris specie triginta affectatores exæqualium numero iuueni adhibent, iussos obseruare ne quid auderet. Conuiuis deinde, vt fit, hilarescentibus, ait se quæstionem propositurum suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuique sindonem & tunicam. qui tum quod sagaces videri cuperent, tum quod lucrum non fastidirent, iubent eum proponere. Ille, ex voraci, inquit, cibus prodiit, & ex immiti suauitas. in his explicandis cum hæsissent triduo nec profecerent, puellam aggrediuntur, minis simul & precibus. vt expiscata secretum è marito indicium sibi faceret. ille repulsis aliquandiu blandiciis, cum rogandi finem non faceret, & lachrymans gratam se illi negaret, tandem nihil suspicans rem totam de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia, ergo cum præfinita soluendæ quæstioni dies adesset, ante solis occasum conuenientes Neque leone, inquiunt, quicquam occurrenti immitius, neque melle gustanti suauius, ibi Samson subiecit, neq; muliere dolosius, quæ vobis quæstionem nostram aperuit. Nihilominus ipsis persoluit quæ promiserat, spoliatis quibusdam Ascalonitis, quos forte per viam inuenit obuios: sed iratus mulieri remisso nuncio res suas sibi habere iussit ac gerere. at puella contempta vt vicissim illi moueret stomachum, nupsit eius sodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia commotus Samson, decreuit de tota gente pœnas sumere, & eo modo messis segetibus tempus iam messis aderat. ergo comprehensis trecentis vulpibus, & facibus ad caudas earum annexis, per arua Palæstinorum omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus frugum prouentus momento fere temporis concrematus est. Quo cognito gentis principes, & quid Samsonem ad perpetrandum facinus mouerit, missis in hoc Thamnum

An. mundi 2783. ante Christum nat. 1181.

Samson natus. Iud. 14.

Samson Palæstinam virginem ducit.

Samson Leonem nudis manibus discerpit.

Samson Thamnitis anigma proponit.

Samsonis vxor Thamnitis aperit anigma.

Samson Ascalonitas aliquot trucidat, eiusq; coniunx alteri nubit. Iud. 15.

Samson Palæstinorum fruges comburit.

An. mundi 2791. ante Christum nat. 1173.

satellitibus vxorem quondam eius cum cognatis damnati dati reos prius factos, viuos exusserunt publice. Samson autem in Palæstinos late grassatus cædibus, ad habitandam Æram se contulit. ea est petra bene firma in tribu Iudæ sita. At Palæstini totam tribum bello imperunt. qui bus bellum deprecantibus, quod nec Samsonis culpæ essent affines, nec de solenni tributo quicquam diminuerent, responsum est non absoluendos ab hoc crimine ni Samsonis deditionem facerent. Illi volentes hanc suspicionem à se amoram, armatis tribus millibus ad petram veniunt: & expostulantes, quod suis facinoribus Palæstinos Hebræis infensos redderet, qui irritati facile possent toti genti magnam aliquam cladem rependere, dicentesque in hoc se venisse, vt comprehensum illis dederent. postulabant vt consensu ipsius facere hoc sibi liceat, qui, iureiurando accepto nihil præterea moliturus, sed hosti tantum deditionem faciendam, descendens de petra in cognatæ gentis potestatem se permisit: & illi vinctũ prius duob. funibus. Palæstinis trãdendum ducebant. cumque ventum esset ad locum, qui obscurus ante, nunc ex Samsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostium, procurrentibus obuiam Palæstinis, & lætitiam, re ex sententia gesta, clamore testantibus. Samson abruptis repente vinculis, arreptaque maxilla asini quæ forte iacebat præ pedibus, in medios hostes irruit: qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfecit, exteros metu terga dare compulit. qua victoria plus satis elatus, & opis diuinæ immemor, cum totum sibi tribueret, quod maxilla tantum armatus fudisset ac fugasset hostiles copias, ingenti siti oborta, confessus nihil esse quantaslibet vires humanas. Deo victoriam acceptam retulit: supplexque rogauit, vt arrogantiæ data venia succurreret & periculo se eximeret. nec irritæ fuere preces, sed copiosus fons subito è quadam petra prorupit. Loco maxillæ nomen Samson imposuit, quod in hodiernum vsque durat. Post hoc prælium iam Palæstinos contemnens venit Gazam, & in publico diuersorio egit. Quo audito Gazeorum magistratus, ne clam abire posset, stationes pro portis collocant. Samson vero qui insidias mature senserat, circa mediam noctem surgens, portas cum ipsis clausis ac vectibus exteroque paratu reuulsas, & humeris impositas, in monteni qui est supra Hebronem perlatas deposuit. paulo vero post à patriis institutis desciscere & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omnium malorum fuit principium. Cum enim meretricem quandam Palæstinam adamasset, nomine Dalalen, consuetudine eius delectabatur. Quamobrem qui apud Palæstinos rerum potiebantur accedunt eam, & magnis pollicitationibus inducunt, vt eliciat è Samsone causam tanti roboris, propter quod inuictus haberetur ab hostibus. Assentitur illa, & cum prima occasione data est, inter compotationem & mulierbres blanditias extollẽs eius res gestas, omni astu vtebatur vt cognosceret, cur tantopere virtute excelleret. Samson vero adhuc mentis compos eisdem artibus contra mulierem vtens: si septenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita se habere putas, communicatoque super hoc cum magistratibus consilio, incluſaq; in penitiore domus parte manu militum: bene potum ac sopitum accurate, vt ab ipso didicerat, vinxit. deinde excitato indicat, adesse quosdam qui illum vellent aggredi. ille ruptis virgeis vinculis ad resistendum se expedit. Mulier tunc frustrata paulo post aliam opportunitatẽ nacta, grauibus querelis aggressa est virum, quod amanti non satis fidens, celaret eam id, quod maxime scire cuperet, ac si nesciat tacere, quicquid alios scire anasio suo non expedit. rursumq; simili figmento elusa est, cum septem

Samson tradit⁹ Palæstinis.

Samson asini maxilla mille viros interficit.

Samson fontem impetrat precib. Iudic. 16.

Samson Gazæ portas auulsas aufert.

Dalalemeretrix è Samsone causam tanti roboris explicari conatur, & ter deluditur.

funibus

funib. alligatum perditurum se vires diceret, experta enim hoc quoq; nihil effecit: cumque vigere non desisteret, tertio mulierem ludificatus est. Ac ne hoc quidē verum experta, postremo adhibitis omnib. artibus non prius rogandi finem fecit, quam fatali iam necessitate instante victus importunitate Samson in gratiam mulierculæ suum ipse secretum prodidit Deus inquit, mei curam habet, & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius comam ipse mihi interminatus est, nam in eo capillitio toras sibi vires consistere. Hoc cognito, nescienti comam derasit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare amplius non valentem. illi orbatum oculis & vinctum abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cumque solenne Palæstinis adesset epulum, confidentib. in quodam fano cuius tecta duab. columnis sustinebatur, accitus est & Samson, vt misero inter cōpotandum illinderent. qui hoc extremum malum existimans quod illu fores vlciscī non quiret, iubet puerum, à quo manu ducebatur, vt ad illas columnas se acclinet. iam, vt tum simulabat, defatigatum: quibus admotus sic eas concussit, vt subuersæ totius ædificij ruinam traherent, qua tria millia hominum sunt oppressa, & inter cæteros ipse Samson. Hic finis viri fuit, exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incomparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem vsque ad extremum halitum vsus est. Nam quod à muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, pronæ ad eiusmodi vitia: cætera dignus sempiterna memoria virtutis nomine, cognati vero eius cadauer in patriam reportatum, apud Saraſam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Samson sui roboris causam Dalaæ aperit. Palæstini oculis orbatum vinctumq; abducunt.

An. mundi 2811. ante Christum nat. 1153.

Samson cū trib. millibus Palæstinorū moritur.

Samson viginti annos regnat.

CAP. XI.

Quomodo filii Sacerdotis Eli à Palæstinis in prælio cæsi fuerint.

POst Samsonis autem obitum præfuit Israelitis Elis Pontifex, in cuius principatu fames valida eam regionem inuasit, quam non ferens Abimelechus Bethlemorum ciuis, quod oppidum est tribus Iudæ, assumpta vxore Naami. & nilijs cōmunibus Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migrauit. cumque ibi prospera fortuna vteretur, filijs suis vxores dedit eius gētis fœminas, Chellioni Orpham, Ruthem Mallōni, exacto autem decennio, Abimelechus cum filijs breui tempore aliī post alium obijt. quo casu Naamis in maximum mœrorem coniecta de solata à charissimis quorum consuetudinem amori patriæ prætulerat, mutato pro re consilio, reuerti ad sua decreuit, iam enim res patriæ in meliori statu esse perceperat. Nurus autem eius non sustinebant ab ea diuelli, & velit nolit comitari eam volebant. at illa precatu eis felicitas coniugium, quam in quo cum filijs suis vixissent, & in reliquis rebus prosperitatem. & docens quod in se nihil esset opis, rogabat, vt manerent, neue, relicta patria, in euentum incertum sequi miseram socrum cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem vero nolentem manere, cuiusuis fortunæ futuram sociam secum socrus abduxit. Quæ postquā vna peruenerunt Bethlema, Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cumque Naamis à ciuibus suo nomine appellaretur, iustius, inquit, vocaretis me Maram. Significat autem Hebræorum in sermone Naamis felicitatem, Mara dolorem. Et cum esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exibat ad spicilegium, vt cibos sibi pararent, casuq; in Bozi rus deuenit. qui cum paulo post supereuenisset, conspicatus puellam, de ea villicum percontatur. is denarrauit omnia domino, quæ paulo ante ex ipsa cognouerat, qui exosculatus in ea beneuolentiam erga

Ruth. 1. Hedio & Ruffinus ap. 14. Eli Sacerdotis tempore annona caritas.

Naamis post mariti & filiorum obitū cum Ruthe in patriam redit.

Ruth. in Bethlehem proficiscitur. Ruth. 2. Bozus Naami & Ruthe amicus.

An. mundi 2811. Ante Christum ann. 1153.

locorum, & affectam erga defunctum maritum, noluit spicilegio contentam esse, sed permisit vt sibiipsi meteret quantum posset, ac sumeret: mandauitque villico ne eam prohiberet. & vt vna cum messoribus prandium ac potum ei præberet. Ruthe vero acceptam ab eo polentam seruauit socrui, & vespere cum frugib. collectis simul attulit: sed & Naamis seruauerat ipsi quasdam partes ciborum, quos ei vicini cõtulerant. narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditoque ex ea quod cognatus esset, & propter pietatem forsan autam earum habituras, exiuit etiam sequentib. diebus ad spicilegium cum Bozi ancillis. post aliquot dies, iam hordei tritura peracta, venit Bozus in suum rus, & cubabat in area. hoc cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cũ eo cubaret: misitque eo Ruthem dormituram ad pedes eius. quæ nefas rata non parere socrui, fecit quod iussa est. ac primo non sensit hoc Bozus altum dormiens. sed circa mediam noctem experrectus, sentiensq; eam vna cubare, quæsiuit quænam esset. edidit illa nomen, & famulam se in eius potestate dixit. Tacuit ille tum, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerent, excitatam iussit hordei quantum ferre posset capere, & priusquam aliquis eam ibi dormisse videat, ad socrum redire. cauendos enim tales rumores, maxime si non de nihilo oriantur. Cæterum meum, inquit, consilium est hoc. rogabis eum qui tibi propinquior est quam ego, an te vxore opus habeat. quod si aiat, sequeris eum: sin minus, mea legitima coniux eris. Hæc verba vbi renunciauit socrui, bonam spem habuerunt. Bozo res earum curæ futuræ. circa meridiem vero reuersus ille in oppidum, senatum eoire fecit: ac mox Ruthem & cognatum illum accitu. Qui postquam venit: Abimelechi, inquit Bozus, & filiorum sortem possides. fassus est alter possidere se, idque iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta præscriptum earum facere. ecce adest mulier quam si vis possessionem agrorum retinere, lex te ducere iubet. at ille Bozo & sorrem & mulierem cessit, quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus. Sibi enim iam & vxorem esse & liberos. Id Bozus apud Senatum contestatus, iussit mulierem accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere. quo facto, Bozus duxit Ruthem, & anno elapso, natus est illis infans masculus. hunc Naamis nutricans. Obedem de consilio mulierum nominauit, tibi in senectute constitutæ inseruiturum. nam ea vox Hebræis inseruientem significat. ex Obede prognatus est Iessæus, ex hoc Dauid Rex, qui posteris suis regnum reliquit per viginti & vnam ætates duraturum. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, volens Dei potentiam ostendere, cui facile est etiam vulgares homines ad amplissimam dignitatem perducere, sicut perduxit Dauidem ex mediocrib. maiorib. oriundum. Porro Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus bellum Palæstinis inferunt ob causam talem. Eli Pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeses. hi contra omne ius & fas, omnia sibi licere volebant: nec cõtenti honoribus, muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierũ insuper, religionis ergo confluentium ad sacrum locum, pudicitiam, vel vi vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyrannorũ morib. differrent. hanc insolentiam iuuenum & pater ipse magnopere detestabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans, & populus iniquissime ferebat. postquam autem illorum exitium Deus & patri & Samueli Prophetæ etiam tum puero prædixit, tum vero non aliter quam defunctos filios lugebat. Sed priusquam de clade, in qua sunt absumpti, dicam, quædam de hoc Prophetæ narranda sunt. Helcades Leuita vir ingenuus Ramatham vrbem in sorte Ephræmitarum habitans duas vxores ha-

buit,

Ruth. 3. Ruth socrus suæ suasu ad pedes Bozi cubat.

Ruth 4. Bozus Ruth cognatum, eam vt ducat hortatur.

Bozus ex Ruth Obede Dauidis auum genuit.

1. Reg. 2. Eli Pontificis filij Ophnes & Phinees nefary.

Hesiodus Boeotius Ch. 15. ad 12.

buit, Annam & Phenannam: ex quarum posteriore liberos suscepit, nihilominus alteram quanquam sterilem diligens. is cum sacrificatum veniisset in Siluntem, vbi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes vxori b. ac liberis distribueret, Anna videns alterius liberos cum matre considentes, in lachrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis, cumque consolationem mariti non admitteret, abijt in tabernaculum, supplicatura, votumque factura, ablata sterilitate matrem factam primum filium se consecraturum, ad ministeria Dei non vulgari more educatum. In huiusmodi precib. longas moras prorrahentem animaduertens Elis Pontifex, qui ante tabernaculum sedebat, tanquam parum sobriam iussit abire: quæ cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quod liberis careat, precib. à Deo sterilitatis remediū petere, bono animo eam esse iussit pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibis ante præmœrore fastiditis vsa est. in patriam deinde reuersa, breui vterum gerere cœpit. mox vbi pariendi tempus aduenit enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo, cumque parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simulque decimas ex more afferentes, mulier voti ea puerum Eli tradidit, Deo consecratum, Prophetamque futurum, itaq. & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebatque circa fanum, cuius ministerijs educabatur. Helcanæ autem alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filiæ tres. Porro Samuel exacto anno ætatis duodecimo Prophetam agere cœpit. Quadam enim nocte dormientem Deus nomine vocauit. tum ille ratus à Pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatum, Deus idem tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait. Ego mi Samuel nunc quoque, vt ante, silui, sed Deus te vocat, quapropter præsto esse te responde. Itaque rursum Deo vocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offereus. Tum Deus: quando, inquit, præsto es, audi imminere Israelitis cladem maiorem quam credibile est, & filios Elis ambos vna die perituros, & Sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quam meum cultum, idque ne cum ipsorum quidem commodo. hoc oraculum cum ab adiurato extorsisset Pontifex, alioqui se non contristaturo, certorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones veras euentu approbante. Per idem tempus Palæstini suscepta expeditione contra Israelitas, castra metati sunt apud vrbem Amphecam: & nemine ibi occurrente vlterius processerunt. tandem congressi prælio, Hebræorum circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepide in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum, qui postulent Arcam in aciem proferri, vt eius præsentia freti hostem superent, ignari eum, qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore vt vincerentur, maiorem esse, quam Arcam, quæ propter ipsum erat veneranda. Venit igitur Arca in exercitum, & eum ea Pontificis filij, accepto à patre mandato, si amissa Arca viuere sustineant, ne vnquam in conspectum sibi veniant. quorum Phineesiam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem cōcedente. Vehementer autem Hebræis Arca animos addidit, victoriam in hac sita existimantibus: contra hostes metuebant ne Arca Israelitis esset præsidio. attamen vtrorumque expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum sperata Hebræis victoria Palæstinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebræi passi, cognouerunt frustra se in Arca fiduciam collocauisse. namque primo impetu in fugam sunt auersi, in

Anna Helcanæ vxor liberos à Deo petit.

An. mundi 2818. ante Christum nat. 1146.

Samuelem Anna Helcana cōiux genuit. 1. Reg. 2.

Samueli Deus Eli & filiorum pœnam ostendit Hodie & Ruffinus Cap. 16. 1. Reg. 4.

Israelitarū Palæstini quatuor millia trucidant.

An. mundi 2850. ante Christum nat. 1114.

Hebræi in aciem proferunt Arcam fœderis. Ophin & Phinees cum 30000. cadunt, & Arca in hostium potestatem deuenit.

An. mundi 2850. ante Christum nat. 1114.

qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos Pontificis filij ceciderunt, & arca quoq; in hostium potestatem deuenit.

CAP. XII.

Quomodo Elis audita filiorum cade, & arcæ amissione pronolutus de throno expirauerit.

Ibidem. Elis in Silo filiorum cades & Arcæ amissio significatur.

Elis audita Arcæ amissione exspirat.

Phinees uxor Ioachaben parit & moritur.

Elis Pontificis Genealogia & progenies.

HAnc cladem & Arcæ captiuitatem postquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægre seruatus è prælio renunciauit, tota vrbe repleta luctu, Elis Pontifex, qui ad alterā portam sublimis in sella sedebat audito eiulau, suspicatus id quod res erat, nouiq; aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit, cumque audisset euentum prælij, tam militum quam filiorum cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo prænunciante iam ante hæc præsciuerat. Solent enim longe grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt vero etiam Arcam in hostiū potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, vitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Ead. die Phineesis quoque alterius è filijs vxor obijt, non valens superesse mariti infortunio. Peperit ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen, cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quam ea vox apud Hebræos significat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, Pontificatum obtinuit. nam ante in Eleazari familia fuit hoc Sacerdotium, quod à patre per manus accipiebat. Ille enim Phineesi id tradidit, quod mox filius & successor eius Abiecēres filio suo Boceiæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod manſit eius generi vsque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rursum redijt.

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER
Sextus.

SVMMA CAPITVM LIBRI VI.
Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Quomodo Palæstini peste & fame coacti Arcam Hebræi remiserint.*
II. *Victoria Hebræorum ductu Samuelis.*
III. *Quomodo Samuel defectentibus per ætatem viribus, rerum administrationibus filios suos commiserit.*
IIII. *Quod populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.*
V. *Saulus iubente Deo Rex declaratur.*
VI. *Sauli victoria contra Ammanitas.*
VII. *Palæstini Hebræis bello aggressi vincuntur.*
VIII. *Victoria Sauli contra Amalecitas.*
IX. *Samuel à Dauidem Regiam potestatem transferri.*
X. *Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.*

Singu-

XI. *Singulare certamen Dauidi & Goliath, secutaque Palæstinorum cædes.*

XII. *Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.*

XIII. *Quomodo Rex Dauidi necem sit molitus.*

XIIII. *Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis egre elapsus, hic tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuerit.*

XV. *Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in qua Saulus Rex una cum filiis fortiter pugnans occumbit.*

CAP. I.

Quomodo Palæstini peste & fame coacti Arcam fœderis Hebræis remiserunt.

An. mundi 2850. ante Christum nat. 1114.

VIctoria de Hebræis parta, sacraque Arca, quemadmodum diximus, capta, Palæstini cum cæteris spoliis Azotum eam referunt, & in fano Dei sui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti vero die mane venientes, vt adorarent Deum suum, inuenerunt eum è basi excidisse, & pronum prostratum ante Arcam: quod ægre ferentes; in pristinum locum eum reponunt, cumque sæpius illuc accedentes semper prostratum & adorabundum reperirent, ttupor maximus ac perturbatio totum populum inuasit. postremo grauissima pestis Azotiorum vrbem atq; agrum adorta est. correpti enim dysenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morboque corrosa euomebãt. Ager vero totus scatebat muribus, qui omnia vastantes. nec segetibus parcebant. nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotii pressi, nec valentes amplius tolerare, intellexerunt Arcam in causa esse, & victoriam cum eiusmodi spoliis luctuosam sibi contigisse. miserunt igitur ad Ascalonitas, postulantes, vt arcam in ipsorum vrbem transferrent: qui non grauatim Azotiorum legationi annuentes, cupide arcam ad se receperunt, moxq; eisdem, quibus illi, malis laborauerunt. Cum Arca enim simul etiam calamitates sunt translatæ; itaque hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eisdem pestibus, ad vicinas vrbes eam transmittebant. atque in hunc modum quinque Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas pœnam violatæ religionis exigens. Quæ detestæ tot malis, & aliis exemplum factæ ne Arcam reciperent talia hospitii præmia referentem, nihil superesse videbãt, quam vt bono aliquo modo à se eam ablegarent: & cum conueniissent quinque ciuitatum principes: Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebãt, quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitate Deus vlciscereturr, quum tot mala simul cum ea regionem ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ isti Arcæ: cuius si tanta vis esset, aut si omnino Deo cara fuisset: nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset. suadentesque vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent; hæc omnia non aliunde quam à natura prouenire, quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ suæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositũ negotium censere videbãtur. His neq; remitti Arcã placuit, neq; retineri; sed

Arca sacra à Palæstinis in fanum Dei sui Dagonis defertur.

1. *Reg. 5. Hedio & Rusfinus cap. 2.*

Azoti propter arcam ereptam horribiliter cruciantur.

Mures Azotiorum agros vastant.

1. *Reg. 6.*

De Arca sacra consultatio.

pro

An. mundi 2851. ante Christum hat. 1113. *Deliberatio hu de Arca sacra concluſio.*

pro quinque ciuitatibus quinque ſtatuas aureas dedicari Deo in teſtimonium gratitudinis, quod eius fauore ſeruati eſſent ex ea peſte quam humanis remediis euadere fuerit impoſſibile. & totidem mures aureos addi illis ſimiles qui agris vaſtitatem intulerunt. His omnibus in loculum incluſis & ſuper Arcam impoſitis plauſtrum ei nouum fabricari: vaccas deinde nuper enixas plauſtro ſubiungi, incluſis domi earum vitulis, ne ſint impedimento matribus, & vt fœtuum deſiderio magis properent. ipſas vero deduci in triuium Arcam vehentes, atque ibi relinqui vt quamcunque velint viam ineant. Et ſiquidem ad Hebræorum regionem ſe verterint, ad eamque perrexerint, credere Arcam fuiſſe calamitatum cauſam. ſin alio deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac ineſſe virium. hoc conſilium omnium calculis eſt approbatum, quod mox opere ſunt exſecuti: & paratis quæ diximus, productoque in triuium plauſtro, acibi relicto, ipſi retrorſum diſceſſerunt.

CAP. II.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

Ibidem. Arca ſacra Bethſamæ peruenit.

VAccis autem veram viam ingreſſis, & recta non aliter, quam ſi deducerentur, tendentibus, principes Palæſtinorum ſequebantur, cupientes cognoſcere quo peruenirent, & vbi plauſtrum ſiſterent. Vicus eſt quidam in tribu Iudæ, nomine Bethſamita. huc poſtquam venerunt vaccæ, tametſi pulchram planiciem ante ſe haberent, vlterius tamen non ſunt progreſſæ, ſed ibi plauſtrum ſtatuerunt: ad quod ſpectaculum à vicinis mox cum gratulatione eſt concurſum. Cum enim eſſet æſtas, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt Arcam, præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plauſtrum illud properabant. demptam deinde Arcam, & vas quod ſtatuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exſtabat, depoſuerunt: & accitis victimis peractoque ſacrificio ſplendide epulati. plauſtrum ſimul ac vaccas holocautoma Deo fecerunt. quo viſo principes Palæſtinorum retro ad ſuos ſunt reuerſi.

Gratulatio Bethſamitarum ſuper Arca ſacra.

Ruffinus ponit Deum percuſſiſſe de populo 70. viros & 50000. plebis, vt eſt 1. Reg. 7. 2. Reg. 6.

Cæterum indignatio Dei Bethſamitas inuaſit, ex quibus ſeptuaginta occidit, quod, cum non eſſent ſacerdotes, profanis manibus contrectare arcam ſint auſi. quæ res lætitiam vicinorum nouo luctu nonnihil obſcurauit, eo magis quod ſuos non fatali morte. ſed diuina vltione extinctos deſiderabant: quamobrem indignos ſe ducentes qui hoſpitium

Arca in Cariathiarim transfertur.

Arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuerſos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palæſtinis reddita. illi re cognita transferunt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethſamitis, atque ibi apud Aminadabum quendam Leuitam opinione religionis ac iuſtitiæ celebrem, in ædibus eius collocant, idoneum ſacrario locum exiſtimantes, vbi vir iuſtus haberet domicilium. cura Arcæ commiſſa eſt eius filiis, quam per viginti annos cum ſumma laude geſſerunt. tot enim annos in Chariathiari manſit, quatuor ſolis menſibus apud Palæſtinos detenta. Cumque populus toto hoc vicennio votis & ſacrificiis operam daret, magnamque religionem & cultus diuini curam præ ſe ferret, propheta Samuel animaduerſa eorum promptitudine, putans ſe nactum occaſionem adhortandi ad libertatem. & bona quæ illam ſequuntur, orationem & tempori accommodans & negocio, verba in hanc ferme ſententiam ad eos fecit: Viri Iſraelitæ, quandoquidem nec hoſtis infeſtus eſſe deſinit, & Deus veſtris precibus flexus propicius eſſe incipit, oportet non votis tantum libertatem expetere, ſed eo totis viribus incumbere, vt vel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne veſtriſmet moribus hac indigni reddamini, ſed pro ſe quiſque colat iuſtitiam: expul-

Hedio & Ruffinus cap. 2. Iſraelitarum pœnitentia. Samuelis ad Iſraelitas oratio.

ſiſque

sisque omnibus vitiis ex animo purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione constanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona venient, & in primis noua libertas & victoria de hostibus: quæ neq; armis, neque robore corporum, neq; copiarum multitudine consequi licet. non enim his rebus Deus præmia proposuit, sed propitiati ac iustitiæ: qui vestram expectationem non fallet, mihi credite. Hanc adhortationem lacris populus faustis acclamationibus excepit, promptum se offerens ad omnia quæcunque Deus velit ac iubeat. Samuel autem edixit, vt conuenirent in oppidum Maspha tim, quæ vox conspicuum significat, ibi hausta aqua libauerunt Deo, & indicto vnius diei ieiunio, publice supplicatum est. Nec latuit Palæstinos, Hebræos circa Maspha tim congregari, sed confestim cum magno exercitu affuere, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, consilium dubiis rebus petentes, nihil dissimulantes, non esse sibi satis vel virium, vel animi ad confligendum cum tam potente hoste, à quo toties victi discessissent & libenter quieturos, si liceat, neq; vltro sibi perniciem accersere videantur. conuenisse se ad supplicationes & sacrificia, vtque sacramento ad militiam adigerentur. nunc imparatis & inermibus imminere hostem, vt nulla spes salutis supersit, ni Deus à Prophera exoratus periclitantes in tutelam accipiat. Ille iubet eos securo animo esse, neque enim auxilium Dei defore & mactato agno lactente, rogat Deum, vt in se sperantes protegat, & à vi Palæstinorum tutos faciat: neue patiatur iam iterum ab eodem hoste cladem accipere hac victima egregie litatum est, & Deus præsens ac propitius insignem victoriam annuit. Sed priusquam totam flamma absumeret, nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factam se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longe aliter accepti sunt quam crederent, etiam si quis prædixisset. Primum enim terra iubente Deo, sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulguribus oculos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem retinere possent, in fugam totam ponebant, cum subito Samuel in perturbatos irruit, cædisque plurimis, reliquos vsque Corræos (id loco nomen est) persequi non destitit, & fixo ibi suæ victoriæ fugæque hostium termino, qui Eliophal vice esset, appellauit eum Fortem, in signum donatæ à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunquam bellum instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria intra fines suos se continuerunt: & inuersis rerum vicibus, eorum ferocia in partes victoris transiit. Nec his contentus Samuel crebris expeditionibus & multis vrbibus eos vastauit, donec omnino superbiam gentis perdomaret. agrum etiam quem prælio victis Iudæis abstulerant, quam late inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui vero Chananæi pacem eo tempore cum Israelitis habebant.

An. mundi 2871. Ante Christum nat. 1093.

Samuelis ad salutarem panitentiam adhortatio.

Ieiunium, preces & supplicatio Israelitarum in Maspha tim.

Quæ hosti potissimum in militia opponenda.

Samuel populum consolatur.

Sacrificium & precatio Samuelis.

Victima cœlesti flamma absumpta, auxilii diuini indicium.

Horrendus in hostium acie terræ motus.

Saüliorum de hostibus victoria.

Iudæorum agrum armis Samuel recuperat.

CAP. III.

Quomodo Samuel per ætatem deficientibus viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.

Samuel leges, & iudices conuentus per vrbes instituit.

Ebus autem populi compositis, & iudicis conuentibus per certas vrbes institutis, Samuel singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat: multoque tempore hanc præcipuam curam habuit, vt patriis legibus Respublica administraretur. Deinde senio grauante, vt consueris muniis sufficere non posset, filiis suis principatum & curam Reipub.

tradi-

Hodie & Ruffinus cap. 3. 1. Reg. 8.

tradidit: quorum seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitque vt alter in Bethelis, alter in Bersabe ius diceret, partito populo, & sua cuique iudicij parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitum est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc contra ex bono mali prognati sunt. Relictis enim parentis institutis diuertissimam viam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, solutique in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem tum patris contemnebant, cui nihil magis erat cordi, quam vt in populo iustitia vigeret quam maxime.

Samuel filius sua, Iohel & Abia principatum & Reipub. curam tradit. Exemplum non semper patribus similes nasci filios.

CAP. IIII.

Quemodo populus offensus Samuelu filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.

Israelita Samuali filiorum iniquitatem commemorant, eumque vt Regem aliquem declaret obnixe precantur. Hodie & Ruffinus cap. 4.

IOpulus autem videns Rempub. cura & diligentia prophetæ optime constitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, vehementer offensus ad patrem concursum fecit, quitum habitabat in vrbe Ramatha, & commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito præesse administrationi rerum non posset, obnixe precabatur, vt Regem aliquem declaret, qui toti genti cum imperio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc populi voluntas vehementer Samuelem contristauit, qui propter innatam iustitiam non amabat regiam potestatem v nimiam. Valde enim optimatum gubernatione delectabatur, non aliam ad felicitatem populi conducibilem existimans. adeoque res hæ: hominem solicitum habuit, vt nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totam noctem se in lecto verseret, multa interim animo volutans. Sic affecto Deus se videndum præbuit, consolatus eum, ne postulata populi ægre ferat: dicens non tam ad ipsum pertinere hanc contumeliam, quam ad se, quem nolint sibi solum esse Regem: idque moliri cœpisse iam inde ex quo primum ope sua ex Ægypto sint educti. verum non multo post futurum est, inquit, vt eos consilii huius sero pœniteat, quando nec factum infectum esse poterit, & ipsi suam erga me æque ac te ingratitudinem damnabunt. Nunc iubeo te eis creare Regem, quem eos decet significuero: idque prius quam facias, præmonebis quantum malorum sibi vltro adsciscant, protestaberisque eos, te inuito, ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, mane conuocatis Iudæis, declaraturum se illis Regem promisit, addens velle se prius indicare, quæ erunt sub Regibus ferenda, & in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum, quod à vobis abstrahent vestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites, & cursores, & tribunos ac centuriones: & alios item opifices, armorum fusores ac curruum, aliorumque instrumentorum fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores, & vinearum fossores: & nihil est quod non cogentur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur. Filias quoque vestras facient sibi vnguentarias, & culinarias, & panificas: & ad alia ministeria compellent, quæ ancillæ necessario verberum formidine obeunt. possessiones etiam vestras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuiuis è suis largientur, &, vt compendio dicam, seruietis vna cum omnibus vestris Regi, non secus atque domestici eorum famuli. cumque hæc omnia patiemini, venies vobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitentia tacti supplices Dei miserationem implorabitis, vt vos à Regibus liberet. verum ille non admittet eas preces, sed repulsos finet dare pœnas inconsultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat surda, nec à pr po-

fito dimoueri poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum afferebat: sed vrgebat obstinate, vt missa futuri cura Regem crearet: quandoquidem nisi Regis auctu vindicare se de inimicis gentibus non valerent: nec esse absurdum, si, cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem Reipubl. formam accipiant. Samuel vero videns se prædictionibus suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere. Nunc, inquit, abite domum quisq; suam, & cum tempus erit accersam vos, quamprimum cognouero, quem vobis Regem Deus dare velit. *Populus in proposito erandi Regem, pertinaciter perseuerat.*

CAP. V.

Saulus iubente Deo Rex declaratur.

ERat quidam ex tribu Beniamitide, vir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius nomine Saulus, egregia tum statura, tum specie; quibus respondebat & animus. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrâsse amisisset, filium cum vno famulo ad eas quærendas misit. qui cum perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias venit: & cum nusquam comparerent, decreuit redire, ne Patri solicitudinis causa fieret. & dum non longè à Rama ha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicum, eumque omnino consulendum esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respondit nihil se habere quod metecedem diu rationis caret: iam enim viaticum esse consumptum, & dicente famulo, fuere se quadrantem ficli, eumque dari posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, itum est ad illum, inuentisque circa portam virginibus aquatum euntibus, interrogabant vbinam sit prophetæ domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent properare prius quam eat ad cænam. præbere enim eum epulum, & nihil esse in mora, nisi vt ille primus accumbat. Samuel autem hac ipsa de causa bonum vocauerat, nam pridie cum per totam diem precatus esset Deum, vt certiorem se redderet quem creaturus esset Regem, in crastinum se illud factum pollicitus est: circa eandem enim horâ missurum se Beniamitam quendam iuuenem. quamobrem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat. cumque Saulum offendisset. Deus inspirauit ei hunc esse futurum principem. Saulus vero accedens eum, salutatum prius rogat vbi propheta habitet, hospitem enim se hoc ignorare. cumque ille respondisset, se eum esse, & ad cœnâ duceret, dicés non asinas tantum quas quærebat saluas, sed omnia omnia bona in potestate eius fore: supra spem, inquit, meam sunt ista domine. neq; enim ea est mea tribus quæ Reges proferat, & familia mea humilior est aliis familiis, tu vero ludis me, & maiora quam pro mea conditione loqueris. Propheta autem deductum eum ad conuiuium accumbere feci, & famulum supra alios vocatos. erat hi septuaginta numero. iussitq; ministris vt Saulo portionē regiam apponerent. cumq; iam hora dormiendi adesset, alii quidem surgentes domum quisq; suam reuertebantur: Saulus vero apud prophetam cum famulo pernoctauit. & cum primum dies illuxit, Samuel excitatū eum in viam deduxit. Post quam autem egressi sunt vrbem, monuit, vt famulo præcedere iusso, ipse paululum subsisteret. esse enim quod sine arbitris illi vellet dicere. tum Saulus famulum ablegat, & propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, simulque Regem salutat, Deum ei honorem hunc eatum facere dicens pro tutela Hebræorum, quorum iniurias, bello Palæstinis illato vleisci debeat. hæc ita fore, hoc argumento cognoscere poteris. in hoc itinere offendes tres homines religionis ergo tendentes ad Bethala quorum primum videbis ferre tres

An. mundi 2880. ante Christum nat. 1084. 1. Reg. 9. *Saulus asinas amissas quærit.* *Saul Samuelis domicilium vbinam sit interrogat.* *Samuelem Deus quem creaturus esset Regem certiorem reddit.* *Samuelem Saulus accedit.* *Samuelis Regiam dignitatem annunciat.* *Samuel Saulum ad conuiuium deduxit.* 1. Reg. 10. *Saulum Samuel in Regem vngit.*

An. mundi 2 80. Ante Christum nat. 1054.

panes, secundum hœdum. hos tertius sequetur vtrem vini baiulans, hi tibi comiter salutato dabunt panes duos, & accipies. inde venies ad Rachelis monumẽtum, vbi occurret tibi qui nunciet inuentas esse asinas. Inde progressus ad oppidum Gabatha, in cœtum prophetarum incides: & correptus diuino spiritu, vna cum illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint, attoniti miraculo dicant, vnde hæc felicitas Cisi filio? his signis visis certo scito Deum esse tecum: & salutato patrem tuum & cognatos. Veniesautem Galgala, me accersiturus, vt pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenem: & quicquid prædictum est occurrit ei in hoc itinere, Postquam autem domum rediit, per- 10
contante cognato suo Abenato, quem præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio, nihil illum celauit, ne hoc quidem quod apud prophetam fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas. de regno tantum tacuit, ne ea res vel credita inuidiam, vel non credita vanitatis opinionem ei contraheret. quamuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamen ac consultius arbitratus est silentium, reputans credo humanæ naturæ infirmitatem, quod nemo constans in amore, sed etiam si manifesto diuino suffragio felicitas contingat, tamen alios sibi præferri inique & inuide ferunt. Porrò Samuel populum in oppidum Maspha- 20
tim conuocat, & cum frequentes adesse videret, in hanc sententiam alloquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego vos in libertatem vindicani, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos. pro quibus beneficiis hanc mihi gratiam reponitis, quod abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse hominiã Deo regi, vnum è vestro numero digniorem existimatis, qui vobis præsit: qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in eos iuuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominem sic affectus sit, quemadmodum ego erga à meipso conditum. Eia quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quam vel religio vel beneficiorum memo- 30
ria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat sortitio. Quo facto Beniamitica tribus sors exiit. dein familiarum nominibus in vrnam coniectis, Metri familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis vero qui hoc præsciebat, abdiderat se, videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta fuit præditus modestia simul & temperantia, vt cum plerique vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint compotes, & omnibus se ob oculos ingerant: hic tot populorum Rex declaratus ac dominus, non 40
modo non ostentaret se, verum etiam è subditorum conspectu subduceret, vt non absque negocio posset inueniri. cumque nusquam comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quidnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratumque iuuenem exhibere dignetur. quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant: & postquam venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa 50
statura maiestatem regiam præse ferret. Tum Propheta; Hunc vobis Deus dat Regem. contemplamini quantum omnibus præminet, & quam sit hoc honore dignus. Cumque populus acclamasset, Viuat Rex: propheta conscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura, recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suæ monumentum. His ita perfectis, dimisso que populo, ipse reuersus est Ramatha in patriam. Saulum vero in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstan-

tes

Samuel Saulem in itinere mentitur, vt ipsius verbis fidem habeat prædicit.

Saul vetitus Regiam dignitatem.

Inconstantia amoris in hominibus.

Samuelis propheta de Rege Saul ad populum oratio.

Per tribus & familias sortitio.

Saulis modestia & temperantia in regno suscipiendo.

Saulus è subditorum conspectu sese subducit.

Saul procera statura.

Saul Rex à populo declaratur.

tes. Sed plures mali & factum hoc eorum vitio vertebant, & ipsi contempto Rege nullis vel muneribus vel obsequiis gratiam eius demereri conabantur. Mense autem post acceptum regnum elapso, exortum cõtra Naasen Ammanitarum Regem bellum apud omnes ex æquo auctoritatem illi parauit. Hic enim diu Iudæis vltra Iordanem habitantibus infestus, postremo cum magno & forti exercitu regionem ingressus, vrbes eorum subiugare cœpit: nec contentus libertatem in præsens abstulisse, vt omnem rebellandi materiam in futurum adimeret, tam vltro deditis, quam vi subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierent. hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenam exercitum duxit: & castrametatus ad primariam regionis vrbem, cui nomen est Iabes, oratores eo misit, qui conditiones offerent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alii: aut internecionem hominum & oppidorum excidium expectent, eligerent ipsi vtrum mallent, paruam corporis particulam decidere, an in omnium facultatum simul & vitæ discrimen venire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum. sed inducias septem dierum petierunt, vt missis ad consanguineos nunciis postularent auxilium, & si impetratum fuerit, bellum gerant: sin minus, promittebant se deditionem facturos quacunque conditione hosti liberet. Naases autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permissis vndecunque suppetias implorare. qui euestigio per omnes Israelitarum vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos. sed quocunque illi venirent, tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo se mouere auderet. cæterum cum ad regiam quoque veniissent, & ibi etiam populus sicut in aliis oppidis affecteretur, nil aliud quam mœrens, Saulus rure domum reuertens, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satin saluares essent, & quæ noua causa tristitiæ: ex nunciis omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, vt exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros vero ciues periculo exemptos inspiciat. atque his mandatis aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

Saulum quidam contemnebant, quidam vero contemnunt. Hedio & Rufinus c. 5.

1. Reg. 11. Sauli contra Ammanitas bellum.

Naas Ammanitarum rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert. Galadenorũ ad Israelitas legatio. Saul Iabesitis auxilio promittit.

CAP. VI.

Sauli victoria contra Ammanitas.

VOlens autem pœnæ formidine populum ad Ammanitarum bellum excitare, quo celerius conueniret, boum, qui forte ab opere veniebant, neruos succidit, idem passuros minatus qui postridie cum armis ad Iordanẽ non afforent, secuturi quocunq; ipse ac propheta ducerent. Eo metu factum est, vt, cum omnes ad præfinitum tempus præsto essent, recensitis apud Balam oppidum copiis inueniretur septingenta millia cõstitisse, absq; tribu Iudæ: quæ sola armauit LXX. millia. Transgressus dein Iordanem & decem schœnorum spatium nocte vna emensus, ante solis ortum, quo destinarat, peruenit: & diuiso tripartiam exercitu, vndiquaque hostem nihil tale expectantem aggreditur: & acriter pugnando, ingenti strage edita, inter cæteros Naasen Regem occidit. Hæc victoria Sauli nomen apud omnes Hebræos inclytum reddidit, fama longe lateq; fortitudinem viri celebrãte. Si qui enim erant qui prius eum contemnerent, tunc mutata in diuersum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Iabesenos seruasse, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam vastauit, & ditato ex præda

An. mundi 2880. Ante Christum na. 1084. Sauli ad bellum mandatum & seria adhortatio. 1. Reg. 12. Decem Schœni 37. miliaria Italica constituunt. Saul Ammanitas & Naasen Regem occidit.

Saul nomen suum apud omnes Hebræos inclytum reddit.

exercitu, glorioſe domum reuerſus eſt. Populus vero nimio gaudio feſtiens, placebat ſibi quod talem Regē eſſet nactus, & illis, qui inutilem fore dixerant, inſultabat, rogitans vbi nunc eſſent iſti contemptores, & ad ſupplicium eos depoſcens, & alia multa iactabat, vt ſolet multitudo, quoties in aliqua felicitate conſtituta contra aduerſarios irritatur. Saulus interea ſtudium quidem ac beneuolentiam eorum collaudabat, ſed iurejurando affirmauit non paſſurum, vt quiſquam è conſanguinea multitudine tam feſto die rapiatur ad ſupplicium. Periniquum enim eſſe victoriam à Deo datam ciuili ſanguine polluere. ſed magis decere vt poſtis odiis diem epulis ac hilaritate tranſigāt. Poſthæc, Samuele monente opus eſſe alteris comitiis, per quæ Saulo rata fiat regni poſſeſſio, conuentus fit apud oppidum Galgala. ibi rurſum inſpectante tota multitudine, propheta vnxit Saulum ſacro oleo, atque iterum Regem conſalutari fecit. Ita factum eſt, vt mutato Reip. ſtatu, regia dominatio introduceretur. Sub Moſe enim & diſcipulo eius Ieſu, qui tum exercitui cum imperio præfuit, optimates rem adminiſtrabant, poſt cuius mortem octodecim an. populus ſine ſummo magiſtratu vixit. deinde rurſum ad priſtinam regiminis formā redierunt, qui belli gerendi ſcientia & fortitudine præcelleret, ſupremum iudicem conſtituendo, quam ob rem totum hoc tempus, quo talis ſtatus durauit, appellauerunt iudicum. Samuel autem propheta, priuſquam comitia diſſoluerētur, ſic eſt allocutus populum: Adiuro vos per maximū Deum, qui vobis optimos illos fratres Moſem & Aaronem miſit, & patres veſtros ex Ægypto eduxit, vt abſque pudore ac metu omnive affectu alio, libere dicatis, num quid contra ius & æquum fecerim, vel proprii lucri cupiditate, vel in alterius cuiuſquam gratiam. Cōarguite me, ſi cuius vitulum aut ouem aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiuſmodi munuſcula, quæ in quotidianum victum cedunt, ab vltro dantibus ſumere, vitio verti non ſoleat. aut ſi cuius iumento ad meas neceſſitates vſus ſum. in his & ſimilibus, ſi quem offendi, nunc Rege præſente dicite. Acclamatum eſt vno ore, nihil tale eum feciſſe, ſed ſancte & iuſte principatum geſſiſſe. Tum ille, Gaudeo nullas eſſe veſtras de me querelas, at ego habeo non nihil quod conqueraꝛ, ſi vera loqui licet: quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certe hoc facto valde offendiſtis, quod alium Regem popoſciſtis. oportebat enim vos meminiſſe, quod auus veſter Iacobus, LXX. ſolis hominibus veſtri generis comitatus, fame coactus in Ægyptum deuenit. Cumque ibi in multa millia propagata eſſet eius progenies, eaque graui & contumelioſa ſeruitute ab Ægyptiis premeretur, inuocantibus veſtris patribus, abſq; vllo Rege Deus tantam multitudinem eripuit, miſſis in hoc Moſe & Aarone fratribus: qui vos in hanc terram induxerunt, quam nunc poſſidetis, & tamen poſt talia beneficia non ſemel prodidiſtis veram pietatem ac religionem. Nihilominus ſubiugatos ab hoſtibus liberauit, dum eius ope victiſtis primum Aſſyriorum potentiam, deinde Ammanitarum ac Moabitarum, & poſtremo Palæſtinos. atque hæc omnia confeciſtis non Regum auſpiciis, ſed ductu Iephthæ & Gedeonis. Quæ igitur dementia vos impulit, vt detrectantes imperium Dei, ſub Rege eſſe malletis? Geſſi tamen vobis morem, eo declarato, quem ipſe elegit. Vt autem manifeſte ſciatis, Deum vobis iratum, nec ei placere in regnum veſtram Rempubl. dabo euidens ſignum diuinitus. Qualem enim nunquam quiſquam, ætatis medio, vidit in hac regione tempeſtatem, talem nunc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem aſtruat. Vix ea fatus erat: cum tanta vis tonitruū ac fulgurum & grandinis ingruit, vt attoniti, extremaque timentes fateꝛentur ſe peccaſſe. & per inſcitiā in hunc errorem prolapſos, rogarentq;

Samuel innocentiam ſuā populo teſtatam facit.

Samuel populo peccata & ingratitudinem exprobrat.

Sana tempeſtas diuinitus Iſraelitis' immiſſa.

Propheram, vt parerno affectu eos complexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum antea, huius quoque peccati veniam impetraret. pollicitus est ille rogaturum se pro eis Deum, & exoraturum: simulque consilium dedit, vt probi ac iusti esse perpetuo studerent, nec vnquam obliuiscerentur, in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, incidissent: meminissent proterea prodigiorum Dei legumq; per Mosen latarum, si caram haberent, vel suam ipsorum vel Regis incolumitatem: quod si hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipsis, quam Regi non defore. atque ita denuo confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit. An. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084. *Abhortatio ad considerationem auxilii & beneficii Dei Israelitis exhibiti.*

CAP. VII.

Palæstini Hebræos bello aggressi vincuntur.

PEx autem delectu habito, conscriptisq; tribus millibus, duo millia sibi voluit esse Satellitium, cum quibus ad habitandum Bethela se contulit: reliquos Ionathæ filii satellites esse iussit, quem missis in Gabam, ille vero expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longe inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportunis locis præsidiis ea communiuerunt, & omni prorsus ferri vsu eis interdixerunt. quamobrem si quando agricolis opus esset aliquo ferramento, puta vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petendum. Vt vero audiuerunt expugnatum castrum, indignati & non ferendam contumeliam dictitantes, armant contra Iudæos trecenta millia peditum, curruum triginta millia, equitum sex millia, & castra metati sunt ad oppidum Machmam. His cognitis Rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totam ditionem, edicit, vt, qui salutem vult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potentiam, & negans tales esse, vt timeri debeant, sed vbi certo compertum est, maximum esse hostium numerum, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in spelunces ac loca subterranea se abdunt, plures vero vltra Iordanem fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autem accersit Prophetam, vt de communi consilio res geratur. Ille renunciat debere eum eodem loco manentem eomparare victimas: se enim post septem dies venturum, vt, immolatis Sabbato victimis, cum hoste prœllo decernatur. at ille expectauit quidem quantum Propheta iusserat, sed non per omnia fuit obediens. Cum enim cunctari Prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cumque nunciatum esset, Prophetam aduentare, honoris causa obuiam illi prodiit. Ille male factum dixit, quod neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, quæ Dei voluntate facienda erant pro populo, temere occupasset. Saulo vero excusante expectasse se ad statutum dierum numerum: sed cum milites audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se desererent, necessitate cogente, properasse ad sacrificium: Consultius, inquit Propheta, fecisses, si mihi paruisses, & præ nimia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contemnisses. nam per obedientiam & tibi diuturnitatem regni, & posteris successionem parare poteras. Ita Samuel offensus Regis facto domum est reuersus. Saulus autem cum sexcentis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonem. horū maior pars nō erat armis instructa, quod ea regio nec ferrum haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi diuiso trifariam exercitu, per totidem vias regionem Hebræorum ingressi, omnia populabantur, spectante *Hedio & Ruffinus cap. 8.* *Saul tria millia sibi & Ionatha filio satellites conscribit.* *Saul Palæstinorum castrum expugnat.* *Palæstini in Israelitas signa mouent.* *Israelita hostium copias terrentur.* *Saul contra Dei mandatum & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert.* *Samuel Regem Saul accusat.* *Hedio & Ruffinus Galgala.*

An. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quendam cum pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis Pontificis posteris, & videntes suorum res impune agi & ferri, grauiter angebantur, quod in se nihil esset præsidii. Filius vero Saulis cum armigero suo conspirat, vt clam ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiamsi mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt. ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaque cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebantur, quia propter naturam loci non solum ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eo accesserunt, Ionathas confortabat armigerum ad hostem aggrediendum. Si nos, inquit, viderint, iusserintque ascendere, omen victoriæ accipiendum est: quod si tacuerint, neque nos vocauerint, reuertamur. Cumque propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Sauli filius cupide arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, tunc quidem recessit è loco in quo conspecti fuerant. sed ex alia parte ad rupem accedentes propter situm incustoditam, magno labore difficultate loci superata euaserunt ad hostem, aggressique sopitos viginti ex his interfecerunt, & totum exercitum stupore ac consternatione repleuerunt: vt abiectis armis in fugam se darent. plerique verò non noscitantes inter se, quod ex multis gentibus constati essent, pro hostibus se inuicem inuadebant, & cum non putarent duos tantum Hebræos in castra penetrasse, mutuo marte cadebãt. quidam metu vulnerum in præcipitia aut ipsi ruebant, aut, vt fit in turba tumultuante, alii ab aliis protrudebantur. Cumque renunciatum esset Regi per speculatores tumultum esse in castris Palæstinorum, interrogauit Saulus, num aliquis à suis abesset: & audito filium cum armigero abesse, iubet Pontificem sumpto sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo respondente victoriam Deum & hostium cladem promittere: ducit militem in Palæstinos & perturbatos adoritur, iam ante ipsos inter se depugnantes. quo audito, qui ante in speluncas & subterranea se abdiderant, & ipsi prorumpentes militib. Saulis se agglomerant. iamque ad decem millia creuerant, hostemque tota è regione palantem, insectabantur. ibi Rex siue animo gaudio parum sui compos quod difficile sit eximiam felicitatem moderato animo ferre, siue per ignorantiam, dignum quiddam reprehensione admisit. Volens enim meritas pœnas à Palæstinis ad satietatem repetere, diris deuouit eum, quicunque intermissa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras insequendi & cædendi finem facere. Paulo post cum delati essent ad quandam syluam Ephræmiticæ tribus referam apibus, filius Sauli, qui non exaudierat patris imprecationes, easq; consensu populi ratas habitas, fauum forte nactus expressum inde mel edebat: & monitus, quod pater additis execrationibus, interdixisset, ne quisquam cibum ante solis occasum sumeret, edere quidem destitit: negauit tamen recte id à patre factum. maiore enim vi & alacritate hostem persecuturos fuisse, si corpora cibo recreauissent, & longe plures affecturos fuisse ac trucidaturos. Itaq; cæsis Palæstinorũ multis millibus, sub vesperam demum ebrium castra diripiunt: & inter cætera prædam, magna pecudum copia reperta mactant; carnibusq; nondum à cruore purgatis vescuntur: quod è vestigio Regi à scribis renunciatum est, vul-

Palæstini Hebræorum regionem populantur.

1. *Reg.* 14.

Ionathas cum armigero clam hostium castra ingreditur.

Ionathas in Palæstinorum exercitu quosdam trucidat, reliqui se inuicem inuadunt & dant se in fugam.

Hedio & Ruffinus cap. 7.

Saul tumultum esse in castris Palæstinorum certior factus, eos adoritur.

Sauli edictum quod Ionathas inscius violat.

Carnibus eruen is Hebræi vescuntur.

gus militum in Deum peccare, & carnes etiam tum cruentas coquere & edere. Tum Saulus iubet saxum grande in medium prouolui: edicit que, vt super illud pecudes iugulent, neue carnes cum sanguine comedant: quia factum hoc Deo displiceat. cui edicto cum omnes parerent, statuit ibi altare, & impositis victimis holocaustoma Deo incendit: idq; altare omnium primum à Saulo extructum est. cumque eadem nocte, priusquam vires & animos resumerent, hostium reliquias vellet confi cere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ se ferens alacritatem, accito pontifice, iubet eum diuinam super hoc voluntatem querere, an sibi reliquum hostilem exercitum delere permittatur. Pontifice vero negante Deum responsum velle reddere: non temere est, inquit rex, hoc Dei silentium, qui antehac vltro solebat, quid facto esset opus, consulere: sed oportet aliquod latens in nobis peccatum esse, quo offensus tacet. Sed iuro per eum ipsum, quod etiam si filius meus Ionathas peccatum id commisisset, vt Deum placem, capitis pœnam ab eo exigam, non secus quam si de quouis, nihil ad cognationem meam pertinente, supplicium sumendum sit: tum acclamante multitudine, vt hoc faciat, vniuersos confestim in vnum locum statuit: & ipse cum filio sorsum stans, sorte deprehensurus quis in culpa sit, cumque sors Ionathã indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset conscius. tũ ille, equidem pater, nihil aliud scio, nisi quod heri dum hostem persequor, edicti tui nescius de fauo degustaui. Saulus vero iurat se eum occisurum, pluris, quam genus aut naturam aut affectus, iusiurandum faciens. Ille ne præsenti quidem periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit. Nihil, inquit deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione soluat. dum prius tam magnificam victoriam videre contigit. maximũ enim mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiam ab Hebræis esse perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dõlorem & miserationem flexa est, iurantque non laturos se, vt occidatur Ionathas autor tam luculentæ victoriæ. atque ita iuuenem irato patri eripiunt, & vota Deo faciunt, vt ipsum immunem à peccato faciat Saulus victor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & contra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinosque & Idumæos ac Amalecitas, & Regem Obæ multas res gessit prospere. Habuit autẽ liberos mares tres, Ionathan, Iesum, Melchisum. Filiæ fuerunt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patruelí Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus vero & Cis Sauli pater germani fuere Abeliæ filii. Abundabat autem & equitatu & curribus, & cum quocunque hoste congressus semper victor reuertebatur, ita vt Hebræorum res ad felicem statum perduxerit, & potentiam eorum in tantum auxerit, vt omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis vero numero robore ac specie præstantissimum quenque suum deligebat satellitium.

An. mundi 2880. ante Christum nat. 1084.

Saul per sortem causam irati Dei perquirit.

Saulus proprium filiũ mori paratum interficere conatur.

Israelita Ionathan irato patri eripiunt.

Oba sine Seba.

Saul semper victor.

Hedio & Mossano cap. 8. 1. Regum.

CAP. VIII.

Victoria Sauli contra Amalecitas.

Samuel Saulum ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat commonefaci-

SAmuel autem ad Saulum veniens, ait se ad illum missum à Deo, vt eũ commonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno præferentem, atque ideo par esse, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, Deus autem & Regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerunt iniuriis, dum egressi ex Ægypto in eam, quam nunc tenent regionem, proficiscuntur, oportet iusto bello in eos vindicare. & deuictos internecione delere. fæmineque in omne sexum ac æta-

An. mundi 2883. ante Christum nat. 1071.

tem, & has illis pro iniuriis patribus olim illatis pœnas repẽdere. ac ne iumentis quidem aliũq; pecudibus parcere. aut inde quicquam prædæ nomine vsurpare, sed omnia Deo sacra esse, vt iuxta Mosis præceptum Amalecitarum nomen è rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ratus obedientiam in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quam celerrime mandata exsequeretur, confestim omnes vndique copias contrahit, & recensito apud Galgala milite, absque tribu Iuda circiter quadraginta millia comperit: quæ tribus ex suo tantum delectu præbuit triginta millia. Saulus autẽ Amalecitarum terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentem disposuit, vt non solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso etiam per vias circumuentos opprimeret. Postremo magno prœlio in fugam versos non prius persequi destitit, quam ad vnũ omnes ferro tolleret. Quod opus posteaquam ita, vt diuinitus prædictũ fuerat, successit, oppidatim bellum circumfertur cœpit: quorum aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame, siti, aliisq; modis cum expugnasset, vsque ad mulieres & pueros cædibus grassatus est, nec crudele nec inhumanum hoc ratus: primum quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu Dei, cui non parere periculosum est. Cepit etiam regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eum decreuit, idq; non ex Dei sententia, sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi vsurpans. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infantibus quidem parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse voluit. Saulus autem Regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, pluris eius formam, quam Dei mandata faciens. Hoc eius peccatum imitatus est mox populus, & ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, in prædam contra Dei mandatum abactis, pecunias autem, cæteraque opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaque deuictis omnibus, à Pelusio, quæ vrbs est in Ægypti finibus, vsq; ad rubrũ mare, totam eam regionem Saulus vastauit sola Sicimitarum gente intacta, qui in Madianæ terræ mediullio habitant. Hos ante belli principium admonuit per nuncios, vt secederẽt, neue tes suas cum Amalecitarum rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem quæ illis cum Raguele Mosis socero intercedebat. Atque ita Saulus ac si nihil esset prætermissum ex iis quæ Propheta iuxta Dei volũtatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad vnguem obseruata, lætus victoria domum reuertitur. Deus autem offensus est, quod Regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædam verterat, cum ipse neutrum permisisset. Iniquum enim erat cuius ope victoria contigisset, eius mandata contemni, etiamsi is mortalis aliquis rex fuisset. Admonens igitur ea de re Prophetam, ait se pœnitere Saulum elegisse, qui non curet iussa sua exequi. sed nullit, quicquid ipsi visum fuerit, facere. His auditis Samuel vehementer conturbatus, per totam noctem fusis precibus Deum Saulo conciliare conatur. At ille quantumlibet à Propheta rogatus veniam Regi non annuit. quod non placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis nascantur, quam ex nimia eorum, in quos peccatur indulgentia. qui dum lenitatis gloriã aucupantur, imprudentes maiorem delinquendi ansam offerunt. Postquam igitur Deus preces Prophetæ non admisit, & satis apparuit flecti eum non posse, prima luce Samuel ad Regem, Galgalis tum agentem, proficiscitur. hunc quamprimum Rex vidit, accurrens salutauit, dicens se gratias agere DEO pro victoria. omniaque iuxta voluntatem

eius

Saul recenſito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit.

Saul Amalecitarum vrbes expugnat.

Agagum Amalecitarum regem Saul capit, & contra Dei mandatum seruat. Hebræi iumentis & pecoribus hoſtium in prædam contra Dei mandatum abactis pereunt. Hedio & Ruffino Cap. 9.

Deus propter inobedientiã Saulioffenditur.

Samuel Deum Saulo conciliare conatur.

Indulgentiæ nimia & lenitatis mali in propoſito confirmantur.

eius esse peracta. Tum Samuel: qui fit igitur quod voces iumentorum, & pecudum in castris audio? Respondit Rex, populum hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatum deletam, nemine superstite. Solum se captiuum adducere eorum Regem, de quo ex Prophetæ consilio se decreturum. Ad hæc Propheta respondit, Non sacrificijs delectari Deum, sed viris bonis ac iustis. hos autem esse, qui voluntati & mandatis eius obsequuntur, nihilque à se recte fieri putant, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius consistere, non in non sacrificando, sed in non obediendo: & qui non obediunt, vnicumque hoc & verum sacrificium non offerunt, ab his Deum nec multas saginatas victimas, nec donatia ex auro argento ve fabricata vel postulare vel admittere: sed auersari hæc vt malitiæ magis quam pietatis argumenta. Contra qui id solum meminerunt quod ab ipso iussum est, & mori mallent quam inde discedere, his delectari. ac ne victimas quidem ab his requirere, quod si etiam sacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quam à quocunque alio vel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in iram Dei incurrisse: contempsisti enim & neglexisti mandata eius. Nam quib. oculis putas eum inspecturum sacrificium ex reb. perditioni destinatis, nisi forte idem esse putas, perire, & immolari Deo. Quapropter expectabis amissionẽ regni & huius potestatis, qua elatus contra autorem tuæ felicitatis, mãdata eius neglexisti. Saulus autem fassus est se peccasse & male fecisse, quod verbis Prophetæ non paruisset. metu tamen coactum se id fecisse quod non auderet militem prædæ cupiditate accensum cohibere. Sed da veniam, inquit, & propitius esto. Cauebo enim in posterum, ne in simile peccatum incidam. Rogabatque, vt maneret tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille vero qui præuidebat Deum nulla flectendum victima, abire incepit.

An. mun. 2883. ante Christum nat. 1081.

Saulum Samuel obiurgat.

Dei contemptus in quib. consistat.

Verum ac Deo placens sacrificium.

Samuel Saulo iram Dei & regni amissionem denunciat.

Saul se peccasse fatetur ac veniam precatur.

qua tamen ei denegatur.

CAP. IX.

Samuel ad Danidem Regiam potestatem transfert.

TVm Saulus retinere eum volens iniecit manum in pallium: & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in vestimento. cumque Propheta dixisset sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad virum iustum & bonum (Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi merito infensum. sed factum infectum fieri non posse. Rogabatque saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deum simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & vna cum illo adoratum iuit. Post hæc adductus est ad eum Agagus Rex Amalecitarum, qui cum ô mortem amaram exclamasset, audiuit à propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matrib. cæsis earum filijs lamenta & luctum attulisti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas, iussitq; eum ibidem in Galgalis interfici: ipse vero reuersus est Ramatham. Rex vero tum demum sentiens in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gabaæ regiam proficiscitur, quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Prophetæ conspectum venit. Samueli vero vicem eius moleste ferenti, Deus hanc curam mittere iussit, &, assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filijs eum vngere, quem ipse iudicasset sibi regno dignum videri. Cumq; Propheta diceret vereri se, ne, si Saulus hoc senserit, vel per insidias vel etiam aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictũ oppidum peruenit. Eo loci magno hominum concursu salutatus, quę-

Saulus Samuelem retinere volens, vestimẽtum eius scindit. Hedio & Rufinus cap. 10.

Amalecitarum rex Samuelis iussu interficitur.

1. Reg. 16. Samuelem Deus Bethlehem Danidem in regẽ vngat mittit.

An. mundi 2883. ante Christum nat. 1081.

rentibusque aduentus causam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vna cum filijs euocat: visoque natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturū. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontanti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, non eadē spectare Deum quæ homines. Tu, inquit, visa iuuenis pulchritudine, iam satis dignū principatu existimas: apud me vero non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & eum requiro qui hac sit perfectè excultus, pietateque ac iustitia, obedientia & fortitudine animus exornatus. His auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: moxque & alij quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Asamus. His quoque visis, qui nihil deteriores forma erant, Propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset. & audito quod nullus, scisciatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum; Propheta iubet vt confestim vocetur: nō enim licitum esse absque illo sacrum epulum celebrari. qui postquam accitus à patre venit, adolescens colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum Propheta ad patrem versus submissa voce, hic est, inquit, quem regnare Deo visum est. & cum dicto accumbit, & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filijs. Depromit deinde sacrum oleum, quo delibutum Dauidem in aurem admoner, Deum ita velle vt regnum in populum obtineat: præcipitque, vt iustitiam colat, & operam det, ne vnquam à mandatis Dei discedat. Hoc enim pacto & regnum ejus fore diuturnum, & famililiam vniuersam illustre nomen consequuturam. Palæstinos quoque ab illo subigendos, & cum quibuscunque gentib. congressus fuerit, semper victorem rediturum, insignemque inde gloriam tam sibi paraturum quam posteris relicturum. Post hæc mandata Samuel domum proficiscitur, simulque numen, deserto Saulo, ad Dauidem commigrat. quo factum est vt hic contepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus vero in morbum dæmoniacum incideret, ita vt præfocari ac strangulari videretur, nec aliam opem inuenirent medici, quam si quis peritus excantator adhiberetur, monueruntque vbique inquirendum, qui quoties Rex à dæmone agitaretur, stans ad caput eius voce ac fidib. sacros hymnos caneret. Cumque Rex sine mora quæri talem mādasset, quidam ex astantibus ait se apud Bethlema vidisse filium Iessæi, adolescentem liberali forma & præter aliam honestam institutionem hymnos ad citharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciantque patri; Regem audita adolescentis tam forma quam virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iessæus, simulque munera per filium Regi misit. Cumque venisset, confestim à Rege admodum læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agitaretur, vnicum erat in excantatione remediū: & solus Dauid hymnos ad citharam accinens, Regem ad sanam mentem reducebat. Iñ petratum est igitur à Iessæo, vt filium apud Regem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

Deus non corporis formam, sed animi virtutem spectat. Iessæi filij præstanti corpore regno haud præficiendi.

Dauidem in Regem Samuel vngit.

Numen deserto Saulo ad Dauidem commigrat qui prophetare incipit.

Dauidem Saulus in Satellitium assumit.

CAP.

CAP. X.

Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.

An. mundi 2883. ante Christum nat. 1031. *Hedio & Rufinus Cap. 11. 1. Reg. 17.*

ALiquanto autem post Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israelitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecum oppida metantur. nec Saulus cunctatus, daro in hostem exercitu, effecit, vt priorib. castris relictis in munitiorem quendam collem è regione Israelitarum Palæstini se conferrent, valle quadam inter vtrosque intercedente. In hanc è castris hostium descendit Gittæus Goliathus, vir prodigiosa statura: quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinq; millia siclorum pendebat, huic moli respondebat & galeà & ocreæ. prægrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorum siclorũ ferro cuspidatam. pone sequebatur armatorum phalanx. Hic cum inter vtranq; aciem constitisset, immani voce sublata. Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam vos subire? Date mihi aduersarium, & duorum periculo decernatur, penes vtros futura sit victoria: vt quorum miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant. præstat enim vnum aliquem, quam totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus retrò ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedens eisdem verbis est vsus; atq; ita per quadraginta dies prouocare hostem prædictis conditionib. non destitit, stupente Saulo cum vniuerso exercitu qui prodibant quidem in aciem, sed à neutris initium pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Dauidem remiserat patri, contentus trib. alijs eius filijs qui tum signa regia sequebantur, illq; ad gregum curam intermissam se receperat. Sed cum bellum ducitur magis quam geritur, missus à patre venit in castra, visurus quo in statu res essent, & fratrib. necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descendere audeat. Forte tum Dauid cum fratrib. colloquebatur de patre & rob. domesticis, auditisque barbari conuicijs grauiter commotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliab. maximus fratrum obiurgat hominem, per imperitiam rerum supra quam ætatem eius deceat ferocientem, addens satius esse vt ad patrem ac greges quamprimum reuertatur. reuertitur est Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites professus est sibi non deesse animum ad singularem pugnam, ita vt celeriter ad Regem de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid vellet dicere, Non est, inquit, Rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolentiam eius compescam, & elatum ac ferocientem prosternam, & ex terribili deridendum reddam: tantoque erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quod ab adolescente magis quam vite hostis deiectus videbitur. Saulo vero laudante generosum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam teneræ ætati committere: Non est, inquit, quod dubites: nam hæc Deo fretus polliceor, cuius fauotem iam non semel expertus sum. Quum enim paternos greges pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsamque feram in me impetum vertentem cauda correptam, soloque afflictam occidi: neque mitius tractaui vrsum gregem inuadentem: & hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deum atq; homines conuitia euomat, non patietur cœleste numen impune hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tam prompte audacia iuuenis, vt rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio simulque ense ac galea. Tum Dauid, qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his ma-

Alia Palæstinorum contra Hebræos expeditio.

Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos.

Goliath singulare certamen Hebræis denunciat.

Saulus Dauidem remittit patri.

Dauid cum Goliath congredi cupit.

Dauid agnũ raptum ex ore Leonis recipit, ipsamq; ferã occidit.

An. mundi 2833. ante Christum nat. 2021. *Dauid vrsum trucidat.*

gis quam muniri sentiens: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere. & cum dicto arma deponit, baculumq; tantum assumit: & coniectis in peram quinque lapidib. de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc apparatum postquam vidit barbarus, adeo contempsit, vt per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imo cane viliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda conuiciatus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibusq; pabulo sparsurum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi vero pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manib. hodie deleturus est. auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canib. tui similib. laniandum relinquam: & discent omnes quod Deus curam Hebræorum habet, eiusque prouidentia vires nobis simul atque arma suggerit: sicut contra vbi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quã vt procurrere posset, magnis passib. in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

Dauid armu, quib. ad pugnam à Saulo instructus erat, depositis, funda armatus in hostem properat.

CAP. XI.

Singulare certamen Dauidu & Goliath, secutaq; Palæstinorum cladis.

Dauid hosti accedenti, cõmmittitur.

VIc Dauid impigre occurrit, occultum adiutorem Deum secum in certamen ducens: & promptum è pera in hoc selectum è torrente vnum lapidem, funda rotatum tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit victor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio barbarum obtruncat: tantumque in eo momenti fuit, vt è vestigio Palæstini terga verterent. Videntes enim præstantissimum ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & vniuersus Hebræorum exercitus, sublato militari clamore in trepidos irruunt, & quotquot assequi poterant cædentes, vsque ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Ceciderunt que Palæstinorum triginta millia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus vero à persequendo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit. & gladium eius D E O consecrauit. Motus deinde inuidia Saulus cœpit clam Dauidem odisse, hac potissimum occasione. Cum enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam venerunt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala & tympana canentes. Mulierum cantio fuit, Saulum millenos hostes profligasse, virginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaque audiens decuplo potiores victoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam glorioſum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parum tutum putans armatum circa se versari, ex satellite tribunum fecit, non tam illius honori quam suæ securitati consultum volens, vt sæpe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autem nusquam diuina ope destitutus, quocunque mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non solum apud populum gratiosus fieret, sed etiam Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne patrem quidem latere id posset. Nactum enim se ampliorem insidiarum tendendarum occasionem putans, renunciantibus puellæ amorem, libenter se illam ei traditurum respondit, futuram periculorum & exitij causam. Promitto, in-

Dauidu cũ Goliatho ante congressũ colloquium.

Dauidu victoria de Goliatho.

Palæstini terga vertunt.

Palæstinorũ 30000. cæsa 2. Reg. 18.

Saulus clam odit Dauidẽ.

Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, vt sæpe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret.

quit,

quit, filiæ coniugium, si sexcenta hostium capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recusaturum, sed fortiter Palæstinos inuasurum: id quod mihi bonum erit & commodum. sic enim sine mea infamia sublatus securitatem nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugium sit affectus. Qui cum indicassent ei, quod ob gratiã quã tum apud Regem tum apud populum polleret, Saulus generum sibi eũ destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocris res videtur generum regium fieri, mihi certe non item, qui conscius mihi sum quam plebeis ortus sim natalibus. Quo renunciato, Saulus ad domesticos dicit, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ sponsæ offerat, hoc enim vendere fuerit filiam magis quam elocare. Sed cupere generum, fortitudine aliisque virtutibus præcellentem, quales in ipso iam comperi, poscere autem pro nuptiis filiæ non aurum aut argentum quod è paternis ædibus asferat, sed cladem Palæstinorum, & sexcenta eius gentis virorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificum non vulgaria dona ista accipere, sed in matrimonium viri spectatæ ac testatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putãs sincere à Rege affinitatem suam expeti, nihil cunctatus neque expendens negocii difficultatem, cum suo sodalitio ad imperata exequenda properat: & hic quoque, vt in cæteris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscissa signum victoriæ ad Regem retulit, promissi cum admonens.

Saulis filia Dauidis amore capitur.

Saulus Dauidem Palæstinũ interficiendum ob tradere dolo conatur.

Saul Dauidi filiã cuniugium promittit si sexcenta Palæstinorum capita afferat.

Dauid vt plurimum propitium numen experitur.

CAP. XII.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat,

1. Reg. 19. Saulus Dauidi filiam Melcham siue Michol collocat. Hegio & Ruffinus Cap. 12.

SAulus autem non valens tergiuersari, quod turpe duceret, vel mentiri, vel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiã nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit vel regno suo vel vitæ: & cum durum esset vel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiusque necis, Ionatham filium cum domesticorum fidissimis, ministros esse voluit. Qui demiratus patris inconstantiam, quod non solum amare talem iuuenem desuerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia: tum virtutẽ hominis motus, secretam patris voluntatem ei nunciat: simulq; consulit, vt saluti suæ mature fuga prospiciat: neu in sequentem diem vsquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis causa, refellere eum conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optime & de Republica & de Rege meritus opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius meritis donari. Post colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruit huic consilio Dauid, seque quamprimum è conspectu Regis subtraxit.

Saulus Dauidem tollere cogitat. Ionathas Dauidem amat, patris voluntatem ei nunciat, simulq; consulit, vt saluti suæ fuga prospiciat.

CAP. XIII.

Quod Rex Dauidi necem sit molitus.

IOnathas autem die sequenti patrem accedens, cum hilarem ac lubẽtem eum offendisset, cœpit de Dauide verba facere. Pater, inquit, quanam in re vel magna vel parua læsus iubes interfici virum, qui tantum

Ionathas patrem pro Dauide orat.

Dauidis res gestas commemorat, eranis ne tantopere in eiusmodi vitam sauiat.

momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palæstinorum: quique quadraginta dierum ignominia populum Hebræum vindicauit, solus prouocato hosti opponere se ausus. idem postea relato præscripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius viduitatem quam coniugii fructus experietur. Hæc igitur reputans sine te flecti ad mitiora, neue sæuias in virũ primum optime de familia nostra meritum, quãdo te dæmoniaco morbo misere vexatum, pristinæ sanitati restitutum seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregie vindicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Dauide abstinere se velle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam nihil magis quam salutem ipsius cupere: reductumq; in aulam patri reconciliat, vt solita officia circa eum, quemadmodum ante, obiret.

Ionathas Dauidi mollitum patrem indicat.

CAP. XIIII.

Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis egre elapsus, bis tamen in potestatem suam redactum interficere non sustinuerit.

Dauid Palæstinos magna cæde strage vincit.

ET idem tempus Palæstinis bellum redintegrantibus, Dauid cum exercitu contra illos mittitur: breuique victor, magna eorum strage edita, ad Regem reuertitur. At non ita exceptus est ab eo, vt sperabat, vtq; post rem felicitet administratam excipi oportebat, sed successu mœstus, eius felicitatem periculosam sibi fore existimabat. Cumq; rursum intemperiis, vt ante agitaretur, accitum in cubiculum, in quo decumbebat, spiculũ manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: & illo iussa exsequente, spiculum in eum iaculatus est. quod cum Dauid flexu corporis declinasset, domum refugit: ibiq; per totam eam diem mansit. Noctu vero misit Rex qui vsque mane ædes eius seruarent, ne clam eluberetur, vt in iudicium euocatum capitali sententia damnaret. Melcha autem eius vxor & Regis filia, vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum, quanto is in periculo esset, ipsaq; vna cum eo renuncians, quo sine viuere nec vellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut nunquã posthac te videbit. sed fuge dum per nocturnas tenebras licet quas Deus ad tuam salutem longiores faciat. alioqui scito, quod si te pater inuenerit, sine mora est interfecturus. His dictis tunc fune per fenestram demissum periculo exemit. deinde, parato lecto, tanquam ægrotanti, stragulis iecur capræ recens exemptum subiecit: diluculoque venientibus, quos pater ad Dauidem miserat, ostendit lectum opertum, & quod palpitatione iecoris stragula moueri viderent, maritũ ægrum anhelare persuasit, addens totam noctem inquietam eum exegisse. Quod vbi renunciatum est Regi, ea nocte in aduersam valetudinem incidisse, iubet sic vt erat eum asserri: omnino enim illi moriẽdum esse. qui cum reuersi ac retecto cubili artem muliebrem tandem deprehendissent, rem totam ad regem deferunt, & cum pater expostularet quod inimicum sibi eripuisset, excusationem verisimilem commenta est. Ait illum mortem sibi, ni pateret ac adiutaret, comminatum: itaque veniasse dignam quæ hoc non sponte fecerit, sed necessitate compulsa. debere enim illi cariorem esse vitam filiæ, quam inimici interitum, atque ita veniam consequitur. Dauid autem fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha: eique rem omnem, quo erga se animo Rex esset, indicat, & quam minimum abfuerit, quin spiculo ab eo traiectus

Saulus in Dauidem spiculum eiaculatur.

Michol Regis seruus Dauidem ægrotare persuadet.

Michol sese quod Dauidem eripuerit, excusat. Dauid Samueli Regis erga sese animum indicat.

fuerit:

fuerit: idque cum neque Regem vlla in re læsisset, neque in bello segniter aut improuide se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confecisset. atque hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Prophetæ vero, cognita Regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deduxit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquandiu cum eo habitauit. Vt vero nunciatum est Regi Dauidem apud Prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem venerunt, ostendunt eum in cœtu prophetarum: moxque eodem spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperunt. Hoc audito Saulus, alios eo mittit, Dauidem comprehensuros. quibus cum idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit. cumque tertij quoq; prophetico spiritu corriperentur: tandem ira impotens ipse eo properat. iamque non longe ab eo loco remotus, priusquam in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cumque ad destinatum locum peruenisset, alienatus à mente, abiectoq; vestitu nudus per diem ac noctem in conspectu Dauidis, & prophetæ iacuit. Paulò post ad Ionatham Dauid peruenit, multa de patris eius inuidiis conquerens, quod se nihil tale meritum toris viribus oppetere cuperet. Ille vero negabat, ne vel ipse hoc temere suspicaretur vel aliis forte suggerentibus talia facile crederet: sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri. alioqui indicaturum eum sibi fuisse, cum absq; ipsius consilio nihil agere soleat. Contra Dauid iureiurando asseuerabat se vera dicere: obtestabaturq;, vt mallet credere ac saluti amici prospicere, quam contemptis eius verbis tanquam vanis tum demum fidem habere, postea quam extinctum vel viderit vel audierit. Nam patrem talia consilia ideo cum ipso non cõmunicare, quod non ignoret mutuam benevolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis quod iam persuasus esset, percõtatus est, quanam in re posset illi gratificari. Tum Dauid: Scio, inquit, quod bene mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna, & solenne Regis conuiuiũ, cui me quoque adhibere solet. quare si ita videtur, extra vrbem in agro eam te præstolabor, tu vero cum requisierit me, dic profectum in patriam Bethlema, vt ibi festum festo quod mea tribus celebrat, idque permissu tuo factum. Quod si, vt mos est, de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illum nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter responderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentum. indicabisq; mihi rem, ita vt præsentis mea calamitate mutuaq; nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cum seruo tuo voluit iniire quia si me indignum aut erga parentem tuum inimicum censes, nihil expectatis eius iussis iam nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Ionathas, facturum se postulata promisit, & si quid patrem male de ipso cogitare deprehenderit, indicaturum, & quo maiorem ei fidem faceret, eiecto sub diuum iureiurando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuersitatem quam late vides, implet ac moderatur, quique priusquam eloquar mentem meam nouit, testis esto initi inter nos fœderis, quodq; non prius patris voluntatem scrutari desistam, quam compertum habuero, ecquid latentis odii aduersum te conceperit: & quicquid deprehendero, siue amicum, siue infensum, cõfestim tibi significabo. Nouit Deus, quod ipsum tibi perpetuo propitium precor, vtq; semper tuas res prosperet, quemadmodum & nunc facit, & posthac facturus est, & siue pater meus, siue ego tibi aduersetur, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu vero memor esto huius nostri affectus, & si me perire contingat, liberos meos serua, & mihi de-

Saul armatos qui Dauidem ad se pertrahant, mittit, qui prophetare in ipsum, tandem ipse quoque eo properans agere prophetam incipit. 1. Reg. 20.

Dauid Ionatha de patru insidiis conquerenti, Ionathas autem parentem excusat.

Dauid erat Ionatham, vt paratus erga se animum explicari & significare vellet.

Ionathas amicitiam cum Dauide iureiurando confirmat.

bitam

Ionathas Dauidi signa Regis animum declarantia constituit.

Saul Dauidis absentiam scisciatur, responso Ionathæ, Regis animum cognoscere cupit.

Saul maligne in Dauidem animum prodit, Dauidem Ionathæ excusanti, à parente spiculo petitur.

Ionathas è conuiuio profugit.

Ionathas & Dauid in agro conueniunt.

Helio & Ruffinus cap. 13. 1. Reg. 21.

Dauid Nobam ad Achimelechum sacerdotem peruenit.

Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittam Palæstinorum ad Anchum se confert.

bitam gratiam in illos colloca. Per hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat. cognito enim patris animo, venturum se illuc vna cum puero, & si, inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerum referre iussero: iacere enim ante ipsum: scito nihil triste à patre timendum, quod si contrarium me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectum existima, vtcunque tamen ceciderit, ego dabo operam: ne quid tibi secus quam velimus, accidat. Tu cum lætiora tempora venerint, fac memor sis horum, & liberos meos commendatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti vero die qua fuit nouilunium, Rex de more caste ac pure ad cœnam venit. cumque filius Ionathas dexter illi accumberet, alterumque latus Abenates exercitus Imperator clauderet, videns Dauidis locum vacuum tacuit, suspicatus eum ideo abesse, quod à congressu vxoris non esset purus: sed cum ne postridie quidem adesset, scisciatus est ex filio, qua de causa neque tunc neque hesterna die adfuisset solennibus epulis Iessæi filius. Respondit ille profectum in patriam ad solennem tribus eius festiuitatem, commeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit: & si tibi idem videtur, ibo. nosti enim quanta beneuolentia hominem prosequar. Hic iam non amplius odium suum Saulus apud filium dissimulare potuit, & euidenter patuit quam infesto esset in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociumque & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quod nullo parentum respectu eum inimicis conspiret, & non posse induci vt credat nunquam secure regnaturos incolumi Dauide. simulque iubet, vt hominem accersat, daturum debitum supplicium. cumque filius quærere vellet, ob quam culpam eum capite plectere vellet, non iam intra verba iram continens proripuit se, & nactus alicunde spiculum impetum in filium fecit: perpetrasset que impium facinus, ni intercursu amicorum fuisset cohibitus. atque ita manifeste malignum & infestum erga Dauidem animum apud filium prodidit, cum minimum abfuerit, quin suis ipsum manibus propter illum perimeret. At tum quidem regius filius è conuiuio profugus, oblitus epularum, tum suum periculum, tum amici iam neci destinati vicem dolens, in mœrore noctem exegit: & prima luce ante vrbem in agrum prætextu exercendi se, sed reuera, vt amico indicaret omnia, processit. peractisque in iaculatione his quæ promiserat, ablegatoque in vrbem comite puero, solitudinem nactus ad colloquium Dauidis properat, qui vt primum in conspectum est datus, procumbens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complectitur. atque ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam consuetudinem inuideret, & inutilissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius videbatur. ac vix tandem multis lamentis exsatiati, obtestatique se inuicem, vt mutuæ fidei perpetuo meminissent, digreditur. Inde Dauid fugiens infestissimum Regem, in oppidum Nobam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solum neque famulitio stipatum, neque amicis comitatum aduenisse videns, motus admiratione tantæ solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à Rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset, nam famulos in constituto loco sibi occurrere iussos. popposcit autem ab eo viaticum, sic enim & amici officium facturum, & ad præsens negocium opem collaturum, quo impetrato, armorum etiam aliquid petiit, aut hastam aut gladium. Forte autē aderat Sauli quidam seruus na-

tione,

tione Syrus, nomine Doecus, regiarum mularum curator. Pontifex vero negauit sibi esse quicquam armorum esse tamen ibi Goliathi gladium, quem occiso Palæstino Deo conseceraverat. Hoc accepto Dauid extraditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum, apud quam regnabat Anchus vbi agnitus à Regis ministris, & indicio ad Regem perlato, hunc esse Dauidem qui tam multa Palæstinorum millia neci dederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem ac rabiem simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insaniæ præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittenium Regem astrueret. qui iratus famulis quod mentè captum hominem ad se adduxissent, iussit vt quam primum eiicerentur. Hoc pacto è Gitta cum euasisset in tribum Iudæ peruenit, & agens in spelunca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos doceret, vbinam ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eum contulerunt, necnon & alii multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timentes, ad eum vltro confluxerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine ac ope fretus, relicto eo loco, ad Moabitarum Regem profisciscitur, rogatq; hominem, vt parentes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud Regem, quandiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribum Iudæ se cum suis transtulit, apud Sarim oppidum se continens. Quod postquam ad Saulum delatum est, Dauidē cum armatorum manu esse conspectum, in non mediocrem metum ac perturbationem Regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magnum moliturum suspicabatur, quod rebus Regis aut periculum, aut certe difficultatis ac laboris plurimum afferret, conuocatisque amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam vrbem Gabam, sedens in loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoque & toto satellitio, sic eos est affatus. Viri contribules, scio vos meminisse quantis à me affecti sitis beneficiis, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Iessæi filio expectetis. scio enim vos omnes in illum propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui & vobis huius sententiæ author est. non enim me latent clandestina inter illum & Dauidem icta fœdera: neque quod consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quieti, quo res euasura sit expectatis. Post hęc regis verba cæteris silentibus, solus Doecus Syrus mularum regiarum curator respondit se vidisse Dauidem in Noba oppido, quo cum ad Pontificem Achimelechum venisset, ab eo de euentu rerum oraculum accepisse, adiutumq; commeatu & gladio Goliathi armatum, quo volebat deductum esse. Accitus est mox cum tota cognatione Pontifex: cui Rex, Quanostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & Regis insidiatorem armis atque commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Nonenim ignorabas, quod propter odium, quo familiam meam prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, liberè fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quam ipsi Regi. Excepi, inquit, non vt inimicum tuum, sed vt fidissimum ministrum & tribunum, &, quod maius est, generū, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eum, qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac non potius cum primis benevolum? Consultus etiam de diuina voluntate, non nunc primum ei respondi, sed alias quoq; sæpenumero. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negocium propera-

An. mundi 2983. Ante Christum na. 1021.

Dauid regē Anchum timens, furorē ac rabiem simulat. 1. Reg. 21.

Dauid ad Moabitarū Regem profi-ciscens parentes ei commendat.

Dauid ad Sarim oppidum pernenit.

Saul Dauidem timet.

Sauli ad amicos, Ducem & tribulos oratio, in qua Dauidem accusat.

Doecus Saulo, se Dauidem in Noba apud Achimelechum vidisse, significat.

Saulus Achimelecho quod Dauidem armis atque commeatu instruxerat, exprobrat.

re, non

Achimelechi proditionis à Saulo infimulati apologia.

re, nō ſuppeditare quæ requirebat, ad tuam magis quam ad illius iniuriam pertinere iudicabā. Quare non eſt quod de me mal e ſuſpiceris, aut ſi quid noui nunc Dauidem moliri audiuiſti, ob exhibitam a me humanitatem, fauere mi illi aduerſum te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum volui, quicquid offi. cii in illum contuli. His verbis Saulus fidem habere noluit, quod plus apud eum metus periculi valeret quam excuſatio quantumuis iuſta. itaq; circumdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cumque illis religio eſſet viros Deo ſacros ferro violare, Doecum Syrum eam cædem ſuſpectrare mandauit, qui aſſumptis ad hoc aliquot ſui ſimilibus facinoroſis, Pontificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque. moxque miſſi ſunt à Rege Nobam ſacerdotum oppidum, qui contrucidatis ad vnum habitatoribus, nullo vel ætatis vel ſexus reſpectu, poſtremo flammis eam deleuerunt. ex qua clade vnicus tantum Abimelechi filius, nomine Abiatharus ſeruatus eſt: idq; totum iuxta oraculum Dei Eli Pontifici olim redditum contigit, quo prædictū erat, propter filiorum iniquitatem eius poſteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam ſæuo facinore perpetrato, ſtirpe Pontificia internecione deleta, neque teneram ætatem miſeratus, neque grandæuos reueritus, inſuperq; ciuitate quam patriam ac alumnam Sacerdotum & Prophetarum ſingulari priuilegio Deus elegerat, ſolo æquata, ſatis declarauit quam prauum ſit hominum ingenium. Tantiſper enim dum humiles ſunt atq; plebeii, quia non audent, neq; liberum eſt naturæ obſequi, æqui ac boni viri eſſe videntur, mirumq; quoddam iuſtitiæ ſtudium præ ſe ferunt. quin & pietatem interea colunt, Deumque omnibus actionibus noſtris intereſſe, omnes denique cogitationes intueri perſuaſum habent. ſed ſimul atq; ad potentiam & imperium peruecti ſunt, exuuis priſtinis moribus, & tanquam in ſcena mutato habitu, nouaque perſona aſſumpta, in omnem audaciam & inſolentiam diuinarumque æque ac humanarum rerum contemptum prolabuntur. & cum ad ſuperandam inuidiam maxime illis opus eſt pietate & iuſtitia, cumque omnes eorum non actiones ſolum, verum etiam voluntates in conſpicuo ſint omnibus propoſitæ, tum maxime tanquam aut diſſimulante Deo, aut & ipſo poteſtatem eorum formidante, in ſubditos debacchantur, & quicquid aut per inanem metum, aut odium vel fauorem irrationabilem decernunt, id tum hominibus ratum, tū Deo quoque ipſi probatum eſſe exiſtimant: futurorum vero prorſus nullum nec reſpectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiā plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non ſolum dignitatibus priuant, ſed per calūniam etiam ſæpe opprimunt, non conſiderantes quam merito, tantumq; temerariis delationibus abſq; vlla probatione fidem adhibentes: & ſæuiunt nō in quos oportet, ſed in quos ipſis ſæuire eſt facile. Hæc ita eſſe manifeſtum exemplum in Saulo Ciſi filio nobis eſt exhibitum, qui primus poſt ſublatam optimatum adminiſtrationem ac iudicum ſupremum magiſtratum Rex Hebræorum creatus, propter ſuſpectum Abimelechū trecentos Sacerdotes & Prophetas interfecit: cæſiq; excidio vrbis obruit, & quantum in ſe fuit ſummi Dei fanum Sacerdotibus ſacriſq; miniſteriis orbauit, poſt tam numeroſam cædem ne patriam quidem eorum & ſeminarium ſupereſſe paſſus. Abiatharus autem Abimelechi filius, qui ſolus generis ſui ſuperſtes cædem Sacerdotum euaſerat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitum ei renunciauit. at ille iam ante ſe hoc præſagiuiſſe dicebat, cum illic Doecum videret: facileque ſuſpicatum, calumniam Pontifici apud Regem ſtruendam.

Inuiſta Achimelechi cum tota familia cædes.

Noba Sacerdotum oppidum, habitatoribus ad vnum occiſis, incenditur. Sup. lib. 5. c. 11.

1. Reg. 2. & 3

Exemplum eius quod dicitur, honores mutant mores.

Abiathar manib. Saulis elapſus, Dauidi ſtruct. Sacerdotum nunciat cadem.

agerrimeque ferebat quod ipse tanti malli occasionem præbuisset. simulque iussit, vt apud se maneret, quod nusquam tutiores latebras inuenire posset. Per idem tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eumque quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius Propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatusque oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prædasque ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dum fruges ex aretis conueherent. Resciit hoc mature Saulus, nam rei feliciter gestæ fama contineri non potuit quin late propagata ad regias quoque aures permanaret, nō sine ipsius Dauidis laude. Quo nuncio latus Rex putauit se iam rem factam habere, audiens inimicum se intra vnius oppidi mœnia conclusisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillam propere circumuentam tam diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactum interficiant. At ille oraculo admonitus, nisi mature suis rebus cōsuleret, forè vt Cillani eius deditione ab ira Regis se redimant, relicta vrbe in desertum cum quadringentis armatis se contulit, ibique collem quendam munitum insedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quod Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditionem eam omisit. Dauid vero ex deserto in Cænam locum agri Zipheni se cum suis transtulit: quo etiam Ionathas Regis filius præstofuit salutaturus, & de futuris colloqutaturus. Horrabaturque eum vt bene speraret, neue præsentibus difficultatibus defatigatus cederet, omnino enim regnaturum eum, & vniuersō Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non solere ociosis cōtingere. Renouatisque fœderibus, & sancita sub Deo teste in omnem vitam amicitia, additisque diris execrationibus in eum, qui prior à pactis recederet, illum eo loci reliquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse vero domum suam repetiit. Zipheni vero gratiam Regis captantes, certiorem eum faciunt, Dauidem in agro suo morari: pollicebanturque suam operam, vt in manus regis traderetur, occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquum illi fore effugium. Saulus vero hominibus collaudatis, gratisque actis quod inimicum sibi indicassent, cumulate se illis beneficium repositurum pollicitus, misit qui diligenter quærerent Dauidem, omnesque deserti latebras perscrutarentur: dicens se breui cum exercitu secuturum. Atque ita Zipheni duces se regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, studium suum erga ipsum non indicio tantum declaraturi, sed omnibus viribus conando, vt in potestatem redactum regi traderent. Sed non habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiam virum pium & præter ius ad mortem quæsitum, regi se tradituros erant polliciti. Dauid enim, cognita eorum malitia, simulq; regis aduentu, relictis locorum augustiis in quibus tum versabatur, euasit ad magnam petrā quæ sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi. cognito enim inter eundum quod superatis faucibus euasisset, ad alterum petræ latus peruenit: futurumque erat vt Dauid circumuentus comprehenderetur, nisi rex trepidis nuncijs reuocatus esset, qui Palæstinos in ditionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agrisq; suis, quo minus vastarentur, opem afferre, quam studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: moxq; assumptis tribus armatorum millibus ex omni exercitu selectis, prope-

An. mundi 2883. ante Christum nat. 1081.

Dauid Cillanos contra Palæstinorū incursiones defendit. 1. Reg. 23.

Saulus Dauidē in Cillā hærentem ob fidere conatur.

Dauid oraculo monitus fugit.

Dauid in Cænam cum suis se confert, quo Ionathas ferme niens eum consolatur. Et fœdus cum eo renouat.

Zipheni Saulum, Dauidē in agro suo morari, certiorem faciunt.

Dauid cognito regis aduentu fugā sibi consulit. Saulus Dauidem insequitur, eumque circumuentum comprehendisset, nisi nuncijs reuocatus fuisset.

An. mundi 2883. Ante Christum 1061.

re eos, ad locum indicatum dixit: cumq; non longe abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitiore ínu late patentẽ, in qua tum forte Dauid cum sua cohorte delitescebat: in eamq; solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuo ab vno è Dauidis comitibus, qui cum eum moneret tempus vltionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot aerumnas finiendi, abscisso infestissimi Regis capite, laciniam tantum regii palij præcidit: indignũ ratus in proprium dominum tantæ quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim par esse iniustis certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde e spelunca Saulo, Dauid quoq; in apertum prægressus Regem inclamat, & cum ad agnitam vocem se conuertisset, ex more prius adoratum sic aliloquitur. Quam iniquum est, Rex, te calumniatoribus patulas aures præbentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. verba enim vel falsa possunt esse vel vera: sed nullum apertius de animo quam ex factis argumentum potest colligi, quemadmodum nunc quoq; iudicare potes, num temere: Iis crediderit, qui eius criminis me apud te reum faciunt, quod ne inmentem quidem vnquam venit: & in tantum te exasperauerunt, vt nocte atq; die nihil magis quam de mea pernicie cogites. An non vides vanissimam esse tuam opinionem, qua persuasus es me familiæ vestræ inimicum, tuæq; imprimis necis esse cupidum? Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad eadem expetis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam elabi e manibus tuis es? nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quam hanc vestis laciniam. Simulq; panum protulit, qui verbis fidem astrueret. Ego certe ne iustæ quidem vltioni indulsi, & tu iniustas simultates contra me exercere non vereris. Sed horum Deus iudex erit probabitq; vter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum Saulus demirans è quanto periculo esset seruatus, modestiaq; iuuenis attonitus, ingemuit: similemq; gemitum referente Dauide, Rex se iustius gemere fassus est. Tu enim inquit, multorum bonorum causa mihi fuisti, ego contra tibi multarum calamitatum autor. Et nunc quoque declarasti te à priscorum æquitate non degenerem, qui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaque hodie manifeste cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram. quamobrem postulo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerum potitum obliuioni iniurias meas traditurũ & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atq; ita regnum inuasit. In idem tempus mors Samuelis Prophetæ incidit, vir qui suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat. illustreque virtutis ipsius ac fuæ obseruantiæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturam magnifico sumptu concelebrat: & postquam iusta exsoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad vnum quemuis proprie hæc orbitas pertineret. fuerat enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has virtutes Deo longe acceptissimus. præfuit populo post Elis Pontificis obitum primum solus annis duodecim, deinde Saulo regnante annis decem & octo. cuius extremi dies in hac vt dixi tempora inciderũt. In locis autem, in quibus tum Dauid versabatur, erat Ziphenus quidam in oppido Emma. vir locuples & multorum gregum dominus. habebat enim in pascuis ouium tria millia, & capras mille: ab his Dauid

Dauid laciniam regij pallij præcidit.

Dauid Regi Saulo, quod sibi insonti insidias struxerat, exprobrat.

Saulus suam malitiam & Dauidis innocentiam agnoscit, eumque rogat vt adversum eius ipsius familiam saluam esse patereturr.

Samuelis mors & sepultura. 1. Reg. 25.

omnem

omnem iniuriam abſtinuit, grauiter interminatus ſuis ne cupiditate, vel egeſtate vel latendi ſpe impulſi quidquam violarent, ſed pluris iuſtitiam facerent, & Dei voluntatem, cui nunquam placuerunt qui in alienas res manus auidas iniicerent. in hac diſciplina ſuos continebat, putans ſe in hominem probum & ſua beneuolentia dignum hoc officium collocare. Nabalus vero (hoc erat viro nomen) homo erat agreſtis & malis moribus præditus, ſed honeſtæ ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondentem decem è ſuis miſit ſalutatum, qui illi in multos annos eam felicitatem ominarentur: ſimulque rogarent vt è facultatibus ſuis aliquid communicaret, cum è paſtoribus intelligere poſſit, quod longo iam tempore in ſolitudine verſati adeo nihil detrimenti attulerint gregibus, vt cuſtodes eorum fuiſſe potius videri poſſint. Quicquid autem in Dauidem contulerit, in hominem gratum ac memorem collaturum. Ad hæc poſtulata homo ſup more nimis dure dedit reſponſum. Percontatus enim quis eſſet Dauid, vt audiuit eſſe Ieſſæi filium, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis inſolenter ac ſuperbe ſe gerunt. Quibus renunciatis Dauid in iram accenſus, quadringentis armatis aſſumptis, & ducentis ad cuſtodiam impedimentorum relictis (iam enim ſexcentorum manum coegerat) contra Nabalum proficiſcebatur, iuratus quod ea nocte & familiam eius & opes omnes eſſet euerſurus. Neque enim ſe tam ægre ferre, quod homo ingratus officii nihil rependeret, quam quod vltro conuiciis ſe impeteret, nulla vnquam affectus iniuria. Interea quidam è ſeruis paſtoribus ad heram ſuam illius vxorem, venit nuncians quod Dauid à marito eius modicum quiddam poſtulans non ſolum nihil impetrauerit, ſed conuiciis etiam non ferendis ſit appetitus, cum tamen eam diem ſemper greges eius intactos præſtitiſſet: eamque inſolentiam domini poſſe illi magnam aliquam calamitatem adferre. Hoc audito Abigæa (id nomen mulieri fuit) oneratis multis aſinis, & variis xeniis in ſarcinas congeſtis, inſcio marito & per temulentiam ſopito, ad Dauidem properat: eique in vallis cuiuſdam deſcenſu contra Nabalum armatorum agmen ducenti fit obuiam. Quem poſtquam appropinquare vidit, de iumento deſiliit, & prona in faciem adorabunda deprecata eſt ne verbis Nabali moueretur, qui reuera eſſet id quod vocabatur. Nabalus enim Hebræorum lingua vocatur inſipiens. Excuſabatque ſe neminem eorum vidiſſe, qui ad maritum miſſi fuerant. Quare obſecro, inquit, da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi obſiſtit, quo minus humano ſanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cæde permanſeris, ipſe pro te pœnas ab his, qui te læſerunt, exacturus eſt. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu vero propitius hæc mea munuſcula admitte, & iram qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum, cui fata regnum deſtinauerunt. Ille vero muneribus acceptis, profecto, inquit, Dei voluntate ad nos hodie venisti: alioqui craſtinam diem non videres. iuraui enim me hac nocte domum veſtram ſubuerſurum, & neminem ſuperſtitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meoſq; contumelioſi. nunc vero Deus tibi in mentem immiſit, vt mature occurrēs furorem meum delinires. Nabalus autem tametſi propter te veniam nunc conſequitur, pœnam tamen non euadet, ſed ſui mores per aliam occaſionem perdent hominem. Hæc locutus mulierem dimiſit. Ea domum reuerſa offendit maritum cum æqualibus compotantem, iamque vino grauem, ideoq; tum nihil eorum quæ geſſerat indicauit. ſequenti vero die poſtea-

An. mundi 2883. Ante Chriſtum nat. 1021.

Nabali gregibus à Dauide parcitur.

Dauidis legatu petentibus aliquid commeatus dure reſpondetur à Nabalo.

Dauid contra Nabalum cum quadringentis armatis proficiſcitur.

Abigaa Nabali vxor muneribus Dauidem placat, Nabalum, ſeruat.

Dauid à propoſito Nabalum euertendi deſiſtit.

Nabal in tantum se concitit mœrorem vt toto corpore sideratus mortem obiret.

Exemplum prouidentiæ diuinæ, nullum scelestum Dei vindictam euadere.

Dauid Abigeam Nabali viduam ducit. Saul Melcham priùs Dauidi nuptam alii locat.

2. Reg. 26. Ziphæi rursum Dauidem in eorum esse regione Saulo renunciant.

Dauid cum duobus in hostium castra penetrans Sauli spiculum & lecythum aqualem aufert.

Dauid Sauli Imperatori Abenero quod Regium spiculum & aqualem lecythum auferri passus sit exprobrat.

Saulus Dauidem vt ad proprias ædes reuertatur, hortatur.

postcaquam sobrio rem totam exposuisset, in tantum mœrorem eum coniecit, vt toto corpore sideratus decima post die mortē obiret. Quod vbi Dauidi relatum est, meritas pœnas Deo persoluisse eum dixit, quippe enim malitia perditum, & vltioni subiectum, idque incontaminatis eius manibus qui iniuriam acceperat. Atque hoc quoque exemplo didicit, neminem scelestum vindictam Dei posse euadere, nec humanas res à Deo neglectas ferri temere: sed bona bonis, & malis, quod illis dignum est, rependi. Moxque missis ad vxorem eius nunciis, acciuit eam in legitimum torum coniugem sibi inducturus. quæ profata prius se indignam vt vel pedes eius contingeret. cum omni tamen suo paratu venit: & vxoris loco posthac habita est, hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiam bonosque mores, tum propter eximiam formæ gratiam. Habuerat autem Dauid & antea coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam & Melcham Sauli filiam priùs Dauidi nuptam pater Laiso Phaltiæ filio eloc auit, in oppido Gethla habitanti. Nec ita multo post Ziphenorum quidam renunciant Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si velit adiutare, posse eum comprehendi, at ille cum tribus millibus militum eo proficiscitur: & superueniente nocte castra metatus est in quodam loco, cui nomen Sycella. Dauid autem cognito quod rex contra se cum armis veniret, speculatoribus missis iussit vt se certiorem facerent, quonam vsque processisset: cumque audisset eum esse apud Sycellam, noctu ignaris suis omnibus, duobus tantum comitatus, Abisæo sororis suæ Saruiæ filio, & Abimelecho Chettæo, in castra hostium penetrat. Dormiente que Saulo & circum eum satellitio, simulque imperatore copiarum Abenero, in tentorium regium insinuatus, neque regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitum nefas esse regem diuino suffragio creatum interimere, quantumuis malum: eius enim esse in eum vindicare, qui regnum dedisset, vtque aliquod signum esset, quod nactus potestatem regis opprimendi non esset ea vsus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepide & quasi per ocium inter sopitos versatus, partim nocturnis tenebris partim audacia propria fretus, transgressusque torrentem, & conscenso montis vertice, vnde facile poterat exaudiri, inclamatis Sauli militibus & Imperatore eorum Abenero è somno eos excitat, & cum Imperator nominatim appellatus sciscitaretur quinam esset qui se vocaret, sic respondit. Dauid ego sum Iessæi filius, à vobis profugus. Sed qui factum est, vt tu vir tantus & inter amicos regios maxime honoratus, tam negligenter domini corpus custodias, vt dormire malis quam curam salutis eius gerere. Capitalem enim culpam admisistis, qui paulo ante quosdam è nostris clam in castra regia subrepentes non sensistis. Videigitur quonam deuenerit spiculum regium, & aquæ lecythus: & disce quantum flagitium sit commissum. Saulus autem agnita Dauidis voce, & cognito quod adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cum id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est hortabaturque vt bono esset animo, nihilque mali in posterum timens, ad proprias ædes reuerteretur. Compertum enim habere, non sibiipsi salutem suam cariorem esse quam Dauidi. Sic enim seruatorem suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exilium actum, & sæpe in capitis discrimen adductum, amicorumq; consuetudine orbarum persequi non desistere. illum vero pro hostili infectatione salutem sibi reponere. Tum Dauid iussit vt [illegible] qui spiculum & lecythum reportarent, hoc attestatus, quod

Deus

Deus futurus esset vtriusque naturæ & morum ac gestorum iudex, cui hocum esset quod ea quoque die pepercisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis è manibus emissus, retro in regiam se recepit. Cæterum Dauid veritus ne si diutius in eis locis hæreret, tandem comprehenderetur, consultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod cum exteris quoque visum esset, vna cum sexcentorum manu ad Anchum se contulit Regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus: vbi domicilio accepto à rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit Saulus autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficisci aut militem mittere videns id sibi iam bis male cessisse, minimúque abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gitta manere, sed petiit à rege vt ad priorem erga se hospitalitatem hoc quoque adiceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Veteri enim se ne intra mœnia morando oneroſus Gittenſibus videatur, annuit eius precibus rex, & vicum quendam nomine Secellā ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeo dilexit, vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse voluerit: qua de re alias fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Secellam vixit, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus. ex eo loco clancularijs excursionibus Palæstinæ gentis vicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens, mancipia enim non abstrahebat, veritus ne horum indicio res ad Anchum regem perferretur. De manubiis autem munera mittere ad regē solebat. quo percontante vnde eas prædas ageret, meridionalem Iudææ regionem campestrem incursare se respondens, Regi facile persuasit, vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat, sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum be lum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nominis die ad conueniendum in Rengam, vbi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cum sexcentorum cohorte euocauerat. quo prompte operam pollicente, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, Rex contra quo magis eum sibi deuinciret, promisit se eum re bene gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

Dauid Saulo innocentiā suam declarat 1. Reg. 29.

Dauid in Palæstinam ad Anchum Gittæ Regem se confert.

Saul contra Dauidem proficisci desistit.

Dauid à rege petit vt agri partem ad incolendum ei cum suis attribuerēt.

Rex Secellam ei donāt.

Dauid de manubiis Saritarum et Amalecitarum munera Regi mittit.

CAP. XV.

Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vna cum filijs fortiter pugnans occubuit.

Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eiicit.

SAulus autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos & ariolos cæterosque similis vanitatis homines eiecerat, solis prophetis retentis. cumq; audisset Palæstinos Sonnam vsq; vrbem progressos castra ibi metatos. & ipse cum suis copijs illuc occurrit. & iuxta montē quendam Gelboe dictum castra è regione hostium posuit vbi non mediocris trepidatio illum incessit, reputantem hostilem exercitum viribus longe præcellere. qua de re solicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælii scisciturus. Deo autem silente magis etiam territus, prorsus animum despondit, præsagiens cladem immineꝛe, posteaquam Deus præter solitum auxiliatricem manum subtraheret: quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam ventriloquam, & manes elicere callentem, quo vel sic rerum euentum præsciꝛet. nam ventriloquorum genus

Saulus copiis aduentare audiens ad oraculum Dei confugit.

An. mundi 2890. ante Christum nat. 1074.

Saulus Endorum ad mulierem fatidicam proficiscitur.

Saulus Pythonissam Samuelis animam excitare iubet.

Saulus Samuelis de necessitate sua conqueritur eumque consulit.

Samuelis anima Saulo visa belli cũ Palæstinis euentum prædicit.

Saulus ob subitaneam tristitiam, viribus deficientibus in humum collabitur.

Pythonissa Saulum vt mensa apposita vires refoueret adigit.

Exemplum comitatis ac liberalitatis in Pythonissa.

euocatis defunctorum animabus per eas futura scisciantibus prædicunt. cumque indicio cuiusdam familiaris sui comperisset esse talem mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus, mutatoque regio habitu, assumptisque duobus fidissimis famulis, ad Endorum & mulierem fatidicam proficiscitur: rogatque eam vt diuinet, educatque ad superos animam viri, cuius ipse voluerit. illa autem repugnante & negante se edictum Regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne vlla iniuria lacessitus insidias sibi strueret, quæ deprehensa vetitas artes attrectare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc resciturum, neque responsum cum aliis communicaturum, sed fore eam extra omne periculum. Vt vero iureiurando persuasa est non timere, iussit eam Samuelis animam excitare, quæ cum nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quo in conspectum veniente, mulier specie viri diuina & veneranda perterrita ac stupefacta, versa ad Regem, nonne, inquit, tu es Saulus Rex: hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis causam, ait se videre ascendentem virum diuina quadam specie præditum. percontante deinde qua effigie, quoue habitu esset ac ætate, ait senem esse venerandum: habitu Sacerdotali amictum. Agnouit Rex Samuelem esse, & procidens adoratione salutauit. anima autem Samuelis interrogante quam ob causam se, elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactum conqueritur est, imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse consilii destiturum à Deo, neque per vates, neque per somniorum visiones futura præsignare diguante. quapropter ad eum se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel vero adesse iam Regi extremum vitæ diem præuidens, superuacaneum respondit ex ipso futura scitari, cum à Deo destitutum se agnoscat. Audi tamen, inquit, in fatis esse vt Dauid assumpta regia dignitate bellum ex sententia conficiat. te vero & principatum & vitam simul amittere, eo quod in bello quod contra Amalecitas gessisti, obediens Deo non fueris, &, quæ tibi per me etiam tum viuum mandauit, neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoste profugandum, & te vna cum filiis in prælio cadentem cras mecum futurum. His auditis Saulus obmutuit præmœstitia, & in humum collapsus est, siue ob subitaneam tristitiam viribus deficientibus, siue ob inediam, quod ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset. tandem cum ægre ad seipsum rediisset, mulier vrgebat eum vt cibum sumeret, hanc gratiam ab ipso reposcens officii quod per interdictas artes non sine suo periculo poscenti præstitérat, priusquam sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tantum reposcebat, vt mensa apposita vires refoueret, quo ad exercitum redire valeret, resistentem vero & cibum omnem præ desperatione auersari pergentem, tantum non adegit improbis precibus vt assentiretur, cumq; vnicum haberet vitulum domi à se educatum mulier quotidianis operis victum sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coctas ipsi & famulis apposuit. Saulus vero eadē nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à rege artem exercere vetita qua victum parare assueuerat, hominem nunquam ante visum, immemor totam alendi se rationem per hunc sibi ademptam, non auersata est vt hospitem & ighotum, sed commiserata & consolata ad festiditum cibum sumendum adhortata est: & quod solum mulieri pauperi superfuit, prompte ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependēs, nec officio fauorem regis captans, quem iamiam moriturum præsciebat. cum tamen homines natura

ita comparatissimus, vt tum demum officiosos esse libeat, quando aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quempiam cupimus, quem cumulate aliquando beneficium repositurum speramus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius quam in necessitate constitutos subleuare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quod Deum æque conciliet. & ad benefaciendum nobis prouocet. atque hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc alium quandam admonitionem scriptis meis iuuat inserere, cum populis ac gentibus profuturam, tum præcipue viris eximijs & ad gloriam natis incitamento futuram ad virtutem: quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare valens, magnum calcar ad honesta studia tam regibus gentium quam ciuitatum magistratibus debet subdere, vt contemptis periculis atque etiam certa morte nihil durum pro patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod vt faciam, opportune Sauli Hebræorum Regis illustre exemplum flagitat. Hic enim licet futuri gnarus & de obitu suo præmonitus à Propheta, noluit tamen eum vitare, & ob vitæ cupiditatem exercitum hosti prodere, atque hoc modo Regiam maiestatem dehonestare: sed cum liberis totaque familia periculo se obijciens, pulchrum existimauit in prælio pro suo subditis imperio purgando cadere. & filios in eiusdem laudis societatem assumere potius quam superstites reliquere, incertum qualesnam futuros. Sic enim existimauit, loco posteritatis perpetuam laudē & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi vere iustus & fortis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit cui futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoriæ incolumitatisque spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo merito fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsq; scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur. soli tamēn generosi ac fortes pericu lorumq; contemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid enim magni est cōmunem martis galeam subire & inter spem & metum fluctuando, si fortuna affulserit fauore eius vti? contra nihil lætum sperantem, & præscium quod necesse sit in pugna cadere, intrepide tamen & imperculso animo fato minanti occurrere, id vero generosi & vere fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnib. veræ gloriæ amatoribus, vt si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi, si quando vsus veniat, proponant: in primis autem Regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeo non licet esse ignauis, vt turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generositate dicere, verum ne videar immodicus eo vnde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias vndique contrahentib. delectuque per singulas gentes ac regna & satrapias habito, nouissimus venit cum suo milite Rex Anchus, quem secutus est Dauid cum sexcentorum cohorte. quem vbi viderunt Palæstinorum duces, percontabantur regem vndenam venirent Hebræi, aut à quo vocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientē, à se exceptum, nunc vt gratiam hospiti referat, vtque de Saulo vindictam sumat, in auxilium venisse. at illis non probabatur & vererent hostem in auxilium acciuisse: suadebantque vt eum retro remitterent, ne forte cladem aliquam ipsis afferat. facile enim habiturū occasionem reconciliandi se domino, si hostibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare prospiciendum esse in futurum. Dauidē q; cum sua cohorte ad agros à rege illi assignatos remittendum. Hunc enim esse illum Dauidem virginibus cantatum quod plurima Palæstinorum

An. mundi 2890. ante Christum nat. 1074.

Iosephus Regem Saulum tanquam insignem & infractum Heroem sese cum tota familia periculo obijcientē, futuri præsertim gnarum laudat.

1. *Reg.* 29.

Anchus secum Dauidem contra Hebræos educit qui Palæstinorum Ducibus reprobatur.

Anchus Dauidem remittit.

An. mundi 2890. ante Christum nat. 1074.

millia deleuisset. Visum est Regi quoq; Gittæ recte illos monere: moxque accito Dauide, equidem, inquit, fidem tuam ac virtutem compertam habens socium huius expeditionis te assumpsi, sed cæteris ducib. hoc non probatur. quare confestim agrum, quem tibi donaui, repete, nihil de voluntate nostra dubitans: & illic esto præsidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu absum, hostes aliqui eam per occasionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac socij præstiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palæstinorũ castra sequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, præda quæ tam inde quam ex vicinis Palæstinorum agris abacta, in suã regionem reuertebatur. Dauid autem victum suum vastarum inuenies, omnibusque direptis vtraque etiam vxorem abductam, & pari modo commilitonum vxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens scidit vestimenta sua: & adeo huic calamitati succubuit, vt non prius flere ac lamentari suam & suorum vicem desineret, quam lachrymæ eum deficerent, nec multum aberat quin abiratis ob iacturam coniugum & liberorum militib. saxis impeteretur, quod in ipsum causam tanti mali reijcerent. Postquam autem à mœrore se recollegit, & animum ad Deum erexit, rogauit Pontificem Abiatharum, vt sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num DEVS conseruus sit assecuto Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnasque de hoste sumere. Pontifice vero iubente persequi, assumptis sexcentis armatis quantum potuit per vestigia hostium properauit. cumq; ad torrentem quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Ægyptium errantem, iamque inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertum impastus oberrauerat, hunc cibo & potu prius refocillatum, rogat cuius esset, & qua natione. is respondit se Ægyptium genere, à domino relictum in itinere, quod propter languorem non posset agmen consequi eorum, qui vastata Sicella finitimisque locis domũ se recipiebant: itaque hoc ductore Dauid vsus ad persequendos, Amalecitas, asse cutusq; eos in terram proiectos, & partim prandium sumentes partim iam temulentos, & reb. ex præda quæsitis se oblectantes. ex improuiso irruens magnam eorum stragem edidit. Inermes enim & nihil tale expectantes, & epulis tantum ac compotationib. intenti, facile ab armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, ctuore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negotio quam cæteri cædebantur. duraurit enim ea cædes à prandio vsq; ad vesperam, vt ex omnib. Amalecitarum copijs ægre quadringenti celeritate camelorum ab interneçione sint exempti. cæterum præda omnis est recepta, vxoresque tam ipsius Dauidis quam commilitonum. Remetientes autem iter postq; ad eum locum peruenerunt, vbi ducentos minus expeditos ad custodiam impedimentorum reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in præda partem admittere, quod per ingnauiam in persequendo hoste delassati fuissent, aiebantq; contentos esse oportere receptis vxorib. ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, receptisque ex hoste spoliis, vniuersi milites ex æquo fruerentur, maxime cum reliqui impedimenta interim asseruauerint, & ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tãdem ex præda cederet ijs qui pugnæ interfuerunt, & ijs qui interim circa impedimentorum custodiam fuit versati. Reuersus deinde Sycellam Dauid, per totam tribum Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atque in hunc modum circa Sycellam & in persequen-

Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, pradam abegerunt.

Dauid Deũ cõsulit, num ab Amalecitis vxores ac liberos recipere sit concessurus.

Dauid Ægyptio seruo ductore Amalecitas assequitur.

Dauid in Amalecitas irruit, magnã eorum stragem edit, omnemque pradam recuperat.

Dauid custode impedimentorum obstrepentib. pugnæ socijs, in pradæ partem admittit.

1. Reg. 31.

dis

dis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi Saulus & filij contra hostem egregie certantes, & hoc tantum agentes ne inulti caderent, vtque honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerent, totam vim hostium in se conuerterunt: & circumuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum edita postremo & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filij, Ionathas, Aminadamus & Melchisus. post quorum casum vniuersus Hebræorum exercitus profligatur: dumque nullo ordine trepidi fugiunt, instantib. à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoq; stipatus suorum caterua fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittarijs & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt. ipse vero post multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre valeret, obsecrauit armigerum vt se ferro transfigeret, priusquam viuus in hostium potestatem fieret. quod cum armiger ob maiestatis reuerentiam detrectaret, ipse admoto ad pectus proprij gladij mucrone in eum incubuit: & cum deficientib. viribus grauiter se non posset, circumspiciens iuuenem proximum rogat, quisnam esset auditoque esse Amalecitam, orat vt se iuuaret efficere, qo ipse suis manibus non quiret. qui postquam eius optata exsecutus est, adeptis aureis armillis & corona insigni regio, quantum potuit festinus inde se pripuit. armiger autem regius conspecta Sauli nece, ipse quoq; se iugulauit. pari modo & vniuersum eius satellitium vna cum domino suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelbone. Qua clade audita ab Hebræis qui vallem vltra Iordanem sitam habitant, quiq; campestres vrbes tenent, quod Saulus Rex cum filijs & exercitu in prælio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasque vrbes confugerunt: qb Palæstini desertas nacti, facile occupata ipsi posthac incoluerunt. Die vero quæ proxime consecuta est, dum cæsorum cadauera spoliant, inciderunt in Sauli filiorumq; eius corpora, quib. exuris capita etiam præciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorum arma in templo Astartes dedicauerunt, porro eorpora eorum circa mœnia vrbis Bethsan. x. q̃ nunc est Scythopolis, crucib. affixerunt. Quod poteaq̃ auditum est in Iabissa vrbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam rati eos extremo exsequiarum honore fraudari, aliquãmulti fortissimi & audacissimi egrediuntur, (alit enim hæc vrbs homines robustos ac feroces) factoq; per totam noctẽ itinere, ad Bethsanæ mœnia peruenientes, demptis Sauli & filiorum corporib. Iabissam ea deportauerunt; nemine hostium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipsorũ audente. Iabissem. a. populariter eos deploratos in celebertimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob Regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierum septẽ; in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Saulis iuxta Samuelis vaticinium, propterea quod mandata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus, & quia trucidato cum tota ciuitate Achimelecho Pontifice, vrbem quoque Pontificalem subuertit. Regnauitque viuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, cum quem diximus vitæ finem est sortitus.

An. mundi 2890. ante Christum nat. 1073.

Saulus cum filijs in Palæstinorum pugna, reliquo exercitu fuso fugatoq; cadit.

Saulus seipsum interficere molitur eumq; iuuenu Amalecita iuuat. Hebræi in valle vltra Iordanem sitam habitantes, relictis suis oppidis in munitissimas vrbes confugiunt: Palæstini Sauli filiorumque corpora crucib. affigunt. Cæsi in Iabissa. Sauli & filiorum cadauera dempta sepeliunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Septimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI VII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.*

II. *Iebosthe amicorum insidiis interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.*

III. *Dauid vi captu Hierosolymis Chananaos inde populariter eijcit, vrbemq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.*

IV. *Dauid Palæstinorum bello impetitus: apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.*

V. *Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.*

VI. *Damascenis à Dauide vincuntur.*

VII. *Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.*

VIII. *Quomodo per inimicitias familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus fuerit.*

IX. *Absolony contra patrem profecti cum exercitu interitus.*

X. *Dauidis iam in regnum restituti status felix.*

XI. *Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit*

XII. *Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.*

CAP. I.

Dauid post Hebronem vnius tribus Rex creatur in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.

An. mundi 3391. ante Christum nat. 1079. 2. Reg. 1. *Amalecita Dauidi Regem Saulem casum nunciat, & eius casu argumenta armillas aureas & insigne regium affert.*

OCC prœlium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis victor Sycellam est reuersus. tertio autem post eius reditum die, elapsus è prœlio Sauli interfector, scissa veste, caputque sparsus cinere ad Dauidem peruenit: adoratoque eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu Israelitarum ait se venire. id fuisse illorum partibus infortunatum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper Rege cum filijs post eam pugnam deside-

Dauid Saul & Ionathanem deplorat.

rato. atque se nunciare suis oculis visa, cum forte in fugientem cum suis Regem incidisset, quem à se, rogatu ipsius, cæsum fatebatur, ne viuus in manus hostium deueniret: cum enim in gladium incubuisset, non potuisse se ipsum præ multitudine vulnerum interficere, eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo detraxerat, vt Dauidi afferret. At ille ram certis indicijs credere coactus, scidit vestimentum. & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum beneuolentia,

Dauid Amalecitæ Sauli interfectorē affici supplicio iubet.

vt

vt quamuis sæpius capitalib. æius infidiis appetitus, nõ solum ægerrime tulerit eius interitum, verum etiam interfectorem illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quod ipse sui accusator extiterit, Regis cædem professus, & per hoc Amalecitæ filium se declarauerit, duci hominem mandauit. præterea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernum vsque diem leguntur. His extremis officiis honorato Rege, luctuque finito, consuluit Deum per prophetam, quamnam ex vrbibus Iudæ tribus habitandam sibi concederet, cumque responsum esset, Hebronem concedi, relicta Sicella eo cõmigrauit, ambabus vxoribus illo adductis, & cohorte domestica: moxque tota tribus ad eum locum confluens, Regem eum communi suffragio declarauit. Audito deinde quod Saulum cũ filiis Iabiseni in Galaditide regione sepeliissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiã illis referendam suo nomine publicerentur, simulq; nunciarent, quod Iudæ tribus Regem se consalutasset. Interea Sauli copiarum præfectus Abenerus filius Neri vir strenuus, & ad magnas res obeundas natus, quam primum cognouit cecidisse Regem & Ionathan alios q; duos eius filios, propere in castra del. tus, reliquum ex omnibus filiis nomine Iebosthum periculo eripit, & superato vna cum eo Iordane, totius populi Regem eum constituit, excepta tribu Iudæ, regiamq; ei elegit apud locum qui Hebraice Manalis dictus, interpretatur castrum. inde profectus est cum delectissimo milite, vt prælio cum Iudæ tribu decerneret, iratus quod Dauidem Regem creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secum fratres, Abisæum & Asaelem, vniuersumq; Dauidis exercitum ducens: & cum circa quendam fonticulum apud vrbem Gabaõ in eum incidisset, aciẽ ad prælium explicat. Cumque Abenerus dixisset cupere se experiri vtrius partis præstantiores milites essent, ex pacto vtrinq; duodeni ad certamen sunt destinati. qui progressi inter vtramque aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: comprehensisq; aduersariorum capitibus, latera & illa feriebant, donec mutuis vulneribus ad vnum se conficerent. quo facto exercitus etiam conflixerunt, & post acre certamen, partes Abneri succubuerunt, Versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorum inhærens hortabatur suos vt ne defatigarentur: ideinque etiam fratres eius faciebant. præcipue iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus. is tum Abenerum recta insequebatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abenerus, & impetum eius frustrari volens, primum vnius militis armatura cum eo depacisci voluit, vt persequi desineret. deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, vt illo interfecto in fratris eius conspectum posthac venire non auderet. eumque ille bis verbis nihil moueretur, sed persequi pergeret: ita vt versa hasta fugiebat, imminenti lethale vulnus infligit, vt in vestigio concideret. qui vero cum eo Abenerum insectabantur, postquam ad locum, in quo Asael iacebat, peruenerunt, oblitiamplioris persecutionis circum cadauer constiterunt, Ioabus autem & frater eius Abisæus, præter exanime corpus cursu prouecti, incitatique ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, & vsque locum qui ab aquaductu nomen accepit, hic in loco eminentiore cosistit, Abenerum cum Beniamitis fugientem prospiciens. qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba insectatione cogendos omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrẽ eius Asaelem esse, quod monitus ab insequendo desistere noluisset, & ideo

Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrant à Iuda tribu Rex declaratur.

Dauid Iabisenos quod Saulum cũ filiis sepelissent collaudat.

Abnerus Neri filius Sauli filium Iebosthum populi Regẽ constituit.

Abnerus contra Iuda tribum copias educit, cui Ioab cum vniuerso Dauidis exercitu occurrit.

Duodeni milites congrediuntur qui ad vnum se conficiunt, & Abneri partes succumbunt.

Asael Ioabi frater Abnerum insequitur.

Abnerus Asaelem trucidat. Ioabus & Abisæus vsque ad solis occasum Abnerum persequuntur.

ictus

Iosabus dato receptui signo suos cohibet.

In utraque exercitus parte occidunt.

2. Reg. 3. Ciuile bellum inter Hebraeos initium.

Sex filii Dauid in Hebrone nati.

Abnerus militiae in officio continet, & vi longo tempore in fide Iebosthi permanerent.

Abnerus ad Dauidem in Hebronem mittit legatos qui suo nomine fœdus cum eo ferirent.

Dauid vxorem Melcholen ab Abnero postulat.

Abnerus apud Seniores populi praefectos militiae vt ad Dauidem deficiant sequitur.

Seniores & Praefecti ab Abnero persuasi, Dauidi aperte student,

ictus cecidisset: visus est non male admonere: moxque Ioabus, dato receptui signo, suos cohibuit: & in eo loco castris positis pernoctauit. Abnerus vero continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Iebosthi regiam se contulit. sequenti die Ioabus recensitis exercitus cadueribus omnes sepultura dignatus est. ceciderant autem ex Abneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouendecim, praeter Asahelem: eius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patriis monumentis intulissent, ad Regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc fuit inter Hebraeos ciuilis belli initium, quod aliquandiu durauit, sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui sub Saulis filii degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid sex filios è totidem vxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achina natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigea Daniel. Tertius ex Hachama filia Tholomaei natus Regis Gessiturum, nomine Abesalon. Quartus Adonias ex vxore Angite susceptus. quintum vero & sextum Gertheam & Galam nominauit. Porro post conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, praecipuum momentum fuit in Abenero, qui quod esset vir prudens, & ad populatem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, vt longo tempore in fide Iebosthi permanerent. Deinde vero insimulatus apud eum quod consuetudinem haberet cum concubina eius Raspha filia Sebathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidem translaturum, & declaraturum quod Iebosthus non tam propria virtute aut prudentia regno trans Iordanem potiretur, quam ipsius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. moxque misit in Hebronem ad Dauidem, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione, vt inter praecipuos Regis amicos reciperetur. si populo ad defectionem à filio Sauli concitato efficeret, vt Dauid ab vniuersis Hebraeis Rex agnosceretur. Qui cum vehementer hoc nuncio laetus conditionem accepisset, & quo magis ratum esset fœdus, postulasset vt Melcholen vxorem ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palaestinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Phaltiae coniugio, adiuuante etiam Iebostho, nam & huic Dauid scripserat, aequum esse vxorem sibi restitui. deinde conuocatis senioribus populi, & praefectis militiae in eam sententiam locutus est apud eos, memoratum se quidem illos, quo minus, relicto Iebostho, ad Dauidem desciscerent: nunc autem libenter se hoc illis permissurum, quandoquidem certo comperisset hunc per Samuelem prophetam totius Hebraeorum gentis Regem diuino iudicio designatum esse, eundemque vatem praecepisse, quod huius ductu vindicandum sit in Palaestinos, nec alio Rege sub iugum Israelitarum eos posse subigi. His auditis seniores & praefecti, certiam in eorum sententiam Abenerum transisse, Dauidi in posterum aperte studuerunt, Supererat vt & Beniamitae in hanc sententiam concederent, quod ex hac tribu esset Iebosthi satellitium. ad quos quum eadem verba fecisset, ac ne illos quidem reniti animaduertisset, cum viginti fermè comitibus ad Dauidem proficiscitur, vt praesens fœdus initum confirmaret. tum quia quisque in rebus suis sibi magis quam aliis fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quod ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset, à quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petiit vt dimitteretur, traducturus ad eum exercitum, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad haec promissa exte-

quen-

quenda missus à Dauide Hebronem exiuerat, cum Ioabus copiarum Imperator peregre rediens illuc aduenit: cognitoque quod Abenerus icto cum Dauide fœdere paulo ante abiisset regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, auctor illi factus regii fastigii, & aliis quoque vir prudens in consiliis capiendis, & rerum momenti obseruandis: ipse vero deteriori conditione esse inciperet; & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum consilium concipit. ac primum calumniis eum aggressus, persuadere conatur Regi, vt caueat sibi, neque fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnum Sauli filio constabiliat: & nunc structis dolis aduenisse. & optatis potitum, cum certa spe insidiis circumueniendi Dauidis ab re. Postquam autem frustra se verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidem Regem his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui cursim per eius vestigia viam carperent, & assecuti eum Dauidis nomine reuocarent. quasi per obliuionem quiddam maxime ad rem pertinens illi significare omisisset. Abnerus autem postquam hæc audiuit ex nunciis in loco cui nomen Besira, viginti stadiis ab Hebrone dissito, nihil eorum quæ euentura erant suspicatus, ad vrbem reuertitur. Cui obuiam factus ante mœnia Ioabus, humanissime exceptum summam benevolentiam præ se ferens (vt sæpe fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulant) seorsum à cæteris comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui vellet: atque ita abductum in locum portæ solitarium, vno tantum fratre Abisæo præsente, stricto ferro per ilia traiicit. Hunc exitum habuit vir egregius, insidiis à Ioabo interceptus, vt ipse videri volebat in ultionem fratris Asaelis, quem in prælio ad Hebronem commisso Abenerus pertinaciter se insequentem interemerat: re autem vera quod misere timeret, ne honore quem obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abenerum transferente. Hinc sane videre licet quam nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volunt. Nam, & dum cupitis potiri properant, non dubitant quodlibet perpetrare facinus: & ne, quod semel nacti sunt, admittant, maiora etiam non reformidant: sic exiitimantes, leuius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quam ab assueris iam bonis excidere. ideoque plus illis semper audaciæ superest, dum timent ne prittina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porro Dauid, audita Abeneri nece, vehementer indoluit, sublataque ad cœlum dextera, magna voce prorestatus est, quod nec iubente se, nec conscio, cædes ea fuerit commissa. ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim solicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abenero ictum fuisse admissum. edixitque vt totus populus deferet ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei patentaret, scissis vestibus & saccos indutus: atque hoc modo exequias frequentari voluit, quas & ipse vna cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicans, vel benevolentiam erga viuum, vel mœrorem ob defunctum, quodq; præter ipsius voluntatem interemptus fuerit, quin & magnifice apud Hebronem sepultum, ac epitaphio à se composito honorarium, stans super monumentum primus deploravit, suoque exemplo cæteros ad idem faciendum prouocauit. adeoque grauiter Abneri morte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiunium vsque ad solis occasum seruauerit. quod sane non mediocrem ipsi gratiam apud multitu-

dinem

An. mundi 2991. Ante Christum nat. 1073

Beniamite in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem profiscitur, & hac de re certiorem facit.

Abnerus à Dauide cum iter exequeretur, amice dimittitur.

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent.

Dauid cum toto populo Abenerum defert ac lugeri, & solennibus funeralibus ei parentari.

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

dimem conciliauit. Nam quotquot erant Abeneri studiosi, vehementer hunc defuncti extremum honorem & seruatam ad vltimum fidem probauerunt, quod omnia in eum contulisset, quæ in amicos conferri solent, & non vt inimicum aliquando neglectæ & ignominiosæ sepulturæ tradidisset: tum considerantes pro se quisque egregiam Regis benignitatem, eadem sibi quoque ab illo pollicebantur, atque hoc modo optime Dauid famæ suæ consuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntare exsum fuisse Abenerum. quin & priusquam multitudo, quæ ad funus celebrandum conuenerat, digrederetur, docuit eos, quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantumque totus populus detrimentum amisso viro in rebus bellicis tam consilio quam manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inultam non sinet. Is mihi testis esto quod in Ioabum & Abisæum animaduertere non valeo, qui apud exercitum pene plus possunt quam ego ipse, pœnam tamen diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

Dauid fama sua consulit, nemine suspicante ipsius voluntate exsum fuisse Abenerum.

CAP. II.

Iebostho amicorum insidiis interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

Hedio & Ruffinus cap. 2. 2. Reg. 4.

IEbosthus autem Sauli filius, morte eius audita, grauiter hoc tulit' quod priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat' vt in paternum regnum succederet, mirumque in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filiis Hieremmonis Banaotha & Thano per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere & inter præcipuos optimates, existimantes, si Iebosthum interficerent, magna se munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas, aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Iebosthum in cubiculo meridiantem, videntesque nec satellitum quenquam adesse, nec ianitricem vigilare, sed & ipsam partim lassitudine partim æstu in somnum solutam, subintrogressi ad eum, dormientem interemerunt: præcisoq; capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à læsis properantes ad eum, quem magno beneficio demeruissent, Hebronem peruenerunt: ostensoque Dauidi Iebosthi capite, commendabant ei suam operam ac beneuolentiam, quod regni æmulum de medio sustulissent. Sed multum eos spes sua fefellit: neq; enim pro eorum opinione illos excepit Rex. Sceleratissimi, inquit, & iamiam pœnas daturi, an nescie batis, quod à me operæ præmium Sauli interfector retulerit, qui ad me coronam ejus auream apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præstiterat, ne ab hostibus caperetur. Aut forte alium me iam factū credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædē tanquam beneficium oblatum complecterer: idq; occiso à vobis in suo lecto viro iusto, qui neminē vnquam læsit, vos vero maxima etiam beneuolentia summisq; honoribus prosecutus est. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quem putastis de tali Iebosthi cæde libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius existimationem meam lædere potuistis. Hæc locutus iussit eos exquisitissimis tormentis excruciatos supplicio dedi: caputq; Iebosthi eum omni honore funeratum, in Abeneri monumentum intulit. His ita finitis vniuersi Hebræorum proceres Hebronem ad Dauidem conuenerunt, cum tribunis ac præfectis, seque & sua omnia illi dedidérunt, commemoratis prius veterib. officiis quæ in eum viuente etiam tum Saulo contulissent, & quod tribunum tunc regium in summo honore habuissent,

Iebosthi caput ad Dauidem defertur.

Oratio Dauidis in Iebosthi interfectores acerrima: pœnaq; illis irrogata. 2. Reg. 5.

Hebræorum proceres Hebronem ad Dauidem conueniunt, eumque regem declarant.

& quod

& quod diuino suffragio per Samuelem Prophetam Rex vna cum suis filiis declaratus esset: iique soli destinatum esset, vt, perdomitis Palæstinis, Hebræorum rebus perpetuam salutem ac securitatem afferret. At ille collaudato eorum consilio, hortatusque vt in cœptis permanerent: fore enim vt nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populum in regiam adducendum. Conuenerunt itaque ex tribu Iudæ armatorum sex millia octingenti, scuta & lanceas gestantes, qui hactenus Saulis filium secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum Principe suo Iodamo, cum his erat Pontifex Sadacus cum viginti duobus cognatis prine pibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat credens aliquem ex genere Sauli regnaturum Ex tribu Ephræmi viginti millia & octingenti, viri animis & viribus præstantes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decem & octo. Ex tribu Iasschar ducenti futurorum præscii. & armatorum viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorum lectissimorum quinquaginta millia. Hæc enim tribus sola vniuersa ad Dauidem confluxit. hi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armati: quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo pene innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum viginti septem millia, ex tribu Aseri quadraginta millia, ex duabus autem tribubus trans Iordanem habitantibus, & reliquo tribus Manassitidis armatorum scuto & hasta, aleaque ac gladio viginti duo millia, Reliquæ quoque tribus gladiis vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronem ad Dauidem sunt collectæ cum magno commeatu frumenti & vini, cæterorumque ad victum commodorum, omnesque communi sententia regnum ei ratum ac firmum esse voluerunt. cumque triduo illic festa celebrassent, epulisque operati essent, Dauid cum omnibus his copiis Hierosolyma est profectus. Iebusæi vero qui tunc vrbem incolebant, Chananæorum & ipsi gentis, clausis ad eius aduentum portis, & in mœnibus quotquot erant cæci vel claudi, aut alioqui mutili in cõtemptum Regis collocatis, dictitabant hos ad arcendum hostem sufficere, freti munitionum firmitate. Quo ludibrio ad iram concitatus, oppugnationem aggreditur: & cum strenua militum opera vteretur, omnibus adnitentibus vt vnius vrbis expugnatione cæteris, si qui similiter pertinaces essent metus incuteretur, vi inferiorem vrbis partem occupat. Resistente autem sola arce, decreuit propositis honoribus ac præmiis militem ad rem alacriter gerendam excitare: promisitque ei, qui per subiectam vallem in arcem euasisset, totius exercitus imperium se commissurũ, & cum eo certatim omnes enitterentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi. Saruiæ filius Ioabus aliós præuenit, &, conscensa arce, clamore sublato à Rege promissum copiarum imperium repoposcit.

An. mundi 2899. ante Christum nat 1065.

Dauid Proceres & Præfectos comiter atque benigne excipit.

Armati ad Dauidem venientes.

Hedio & Rufinus c. 3.

Oppugnatio Ierusalem à Dauide suscipitur.

Dauid Hierosolyma partim inferiorem occupat.

Virtus militum Dauidu, Ioabi præsertim.

CAP. III.

Dauid vi captis Hierosolymis Chananæos indepopulariter eycit, vrbemque Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

Iectis deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis, Rex ea ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tempus domicilium inibi habuit. cæterum tempus, quo apud Hebronem solius tribus Iudæ Rex fuit, septem anni fuere, & menses sex. postquam autem Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex voto succedebant, Deo prouidente vt ea vrbs egregiis accessionibus quam celeberrima

Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis eycit, & eius arcem Dauidis appellat.

An. mundi 2899. ante Christum nat. 1065.

berrima redderetur. Per idem tempus Iramus, legatione in hoc missa, in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitque ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros, qui Regiam ei Hierosolymis exædificarent. Dauid autem superiorem vrbis partem & arcem in ea conditam in vnum corpus redegit, cingendumque eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid, Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris Solyma vocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hanc vrbem intelligendam. templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac voce, securitatem significante. Totum autem hoc tempus ex quo Iesus Hebræorum aduersus Chananæos imperator, deuictæ regionis agros suis diuisit, post quem Israelitæ nunquam barbaros ex Hierosolymis eiicere valuerunt, vsque ad hanc Dauidis expugnationem, anni fuere quingenti & quindecim. Nec prætermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à Rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuoleptiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, vt paulo post magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoque vxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios etiam ydeeim suscepit, quorum nomina, Amnas. Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienes, Eliphal, & præterea filiam Thamaram. Horum nouem ex legitimis coniugibus nati sunt, duo vero postremi è concubinis. Thamara autem Abesalomi germana fuit.

Societas Dauidis & Irami.

Hierosolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis & Homerus meminit.

Anni à Iosua tempore vsque ad hãc expugnationem fuere 515.

Orphonas Iebusæus ciuis Hierosolymicus Dauidu.

1 0

2 0

CAP. IV.

Orphonas Iebusæus ciuis Hierosolymicus Dauidu. 2. Reg. 24.

Dauid Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.

Dauidis libri Hierosolymis suscepti.

PAlæstini autem cognito quod Hebræi Dauidem Regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum non procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum vero Rex nihil inconsulto Deo solitus agere, iussit Pontificem, quid tũc quoque de euentu belli polliceretur, prædicere. à quo postquam læta omnia didicit, incunctanter & ipse exercitum contra hostes eduxit: & commisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugam compulit. Nemo autem suspicetur modicum aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitum qui tum Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, quod non magno negotio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen, consociatis armis, auxilium illis tulisse: quæ causa fuit vt toties victi, tam multis millibus defideratis, denuo bellum maioribus viribus redintegrarent: quandoquidem post præsentem quoque cladem triplicato exercitu Dauidis ditionem inuaserunt, & eodem quo prius loco castra metari sunt ausi. Rege vero iterum de euentu oraculum consulente, respondit Pontifex, in sylua quæ fletus cognominata, non longe ab hoste aberat, exercitum continendum, nec prius ad pugnam educendum quam sylua, nullo perflante vento, suapte sponte agitaretur. quod vbi primum obseruatum est, & Deus maturæ præsentiæ suæ signũ dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam victoriam est progressus. nam ne primum quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox, vt ad manus ventum est, terga vertit. nec segnius Hebræus institit, fodiendoque terga fugientium, & multos prosternendo, vsque Gezara, quod oppidum in vtrorumque confinio situm erat, victos est in-

Hedio & Rufino c. 4.

Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occiduntur, partim in fugam vertuntur.

Palæstini ingenti exercitu, multis cõfœderatis Hebræos inuadunt.

3 0

4 0

5 0

secutus.

secutus. itum est deinde ad castra expugnanda, vbi non magno labore ingenti præda potiti, Deos etiam eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat, visum est Regi de communi seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & iisdem sacerdotes ac leuitas, atque ita profectos vna ad oppidum Cariathiarim, Arcam Dei, ex eo loco, Hierosolyma transportare, omnemque diuinum cultum cum sacrificiis & ceremoniis à maioribus acceptis, in posterum in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra non fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum accepturum fuisse. Conuentu igitur, sicut decretum fuerat, habito, Rex ad transferendam Arcam accedit: quam Sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrumque nouum impositam, subiunctis bobus, fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat Rex & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorum instrumentorum musicorum pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atque ita Arcam Hierosolyma deducentes. postquam autem ventum est ad locum cui nomen Chidonis Area, manifesta numinis ira Oza quidam exanimatus est. bobus enim exorbitantibus plaustrum & Arca inclinata, Oza cum non esset sacerdos, ausus manum sustentandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsque hodiernum Ozæ percussio vocatur. Tum Dauid territus & cogitans se forte idem passurum quod Oza, si ad se in vrbem Arcam reciperet, quandoquidem ille manu tantum in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere, diuertitque paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam deposuit. quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, eiusque domum multis felicitatibus cumulauit. Rex autem cognito quod Leuita is ex paupere & humili repente, vique ad inuidiam eorum qui incrementa eius viderent, felix exstitisset, nihil amplius mali veritus Arcam in vrbem suam transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deducereturque à septem choris à se in hoc institutis & ordinatis, Rege ipso interim citharam pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris Regis filia, factum hoc improbaret. quæ vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuose ac splendide sacrificatum est, & totus populus exceptus conuiuio, vt tam mulieribus quam viris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericii, & laganum frixum, & frustum de victima. atque his epulis populo pasto, ipse domum reuertitur. Huic occurrens Michole vxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunque Deus propitius largiri solet: reprehendit tamen quod præter decorum tantus Rex saltasset, ita vt in conspectu seruorum suorum & ancillarum partes quasdam inter saltandum denudarit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & aliis omnibus prætulisset: cantaturumque se ei sæpius ac saltaturum, nihil curantem quam indecorum hoc aut ipsi, aut ipsius ancillis videatur. Hæc Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractam tradidit, quinque liberos genuit, vt suo loco dicetur. Cæterum Rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere, peccare se putauit, quod cum ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, Arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaque decreuit exædificare Deo templum, quemadmodum Moses prædixerat. com-

An. mundi 2899. ante Christum nat. 1065. *Palæstinorum fuga.*

2. Reg. 6. Mandatum Dauidis de transportanda Arca.

Oza Dei Arcam manum admouens in vestigio exspirat.

Dauid arcã in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domus multis felicitatibus cumulatur.

Arca in vrbẽ reducta, in tabernaculum reponitur.

Irridetur Dauid à Michol.

An. mundi 2900. ante Christum nat 1064. 2. Reg. 7. *Dauid Deo templum exædificare decernit.*

municatoque super ea re consilio cum Nathane Propheta, cuius author esset proposita exsequendi, pollicetur Deum opem ad hoc laturum, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti vero nocte Deus Nathani per visionem apparuit iubens vt Dauidi nunciaret, gratam quidem sibi esse eius voluntatem, quod primus omnium de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere, vt is, qui multis bellis impiger licitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimum fanum construeret. Verum tamen postquam longam vitam Rex ad vltimam senectutem prouectus felici fine clauserit, exstruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomon, cuius non aliter quam filii curam se habiturum pollicebatur, regnumq; per posteros eius continuaturum: quod si quid peccauerit, pœnam non vltra morbos & terræ sterilitatem processuram. His ex Propheta cognitis Dauid lætus, quod iam sciret posteris suis imperium permansurum, & familiam suam fore illustrem ac celebrem, ad Arcam se contulit: procidensq; in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficiis acceptis, quod se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium, tantamque gloriam euexisset: proque promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuaque prouidentia, qua res Hebræorum augere atque ornare non desineret: atque ita gratiis actis hymnoque decantato, e tabernaculo digressus est.

Dauid Deo pro promissa per Nathanē felicitate gratias agit.

CAP. V.

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

Hedio & Rufinus c. 5. Dauid in Palæstinos mouet, eisq; bonam agrorum partem adimit.

NOn multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnicie, & quemadmodum Deus prædixerat deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, instisque omnibus, vt quam instructissimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibusq; magno prælio victis, & bona agrorum parte multatis, hisque agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum copias ita concidit, vt tertia tantum pars superesset, quam in deditionem accepit. His quoque annuo tributo impositio contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorum Regem: cum quo ad Euphratem congressus, viginti peditum millia, equites quinque milla occidit. currus etiam mille cepit, ex quibus, incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

2. Reg. 3. Maxima Moabitarū strages. Dauid Sophenorum Regē vincit.

CAP. V.

Damasceni à Dauide vincuntur.

Adadus à Dauide prælio vincitur.

INterim Adadus Damasci & Syrorum Rex, audito quod Dauid Adrazaro bellu intulisset, cum esset eius amicus ac socius, cum valido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellum ab eo depulsurum, cumq; & ipse non procul Euphrate cum Dauide conflixisset, prælio victus magnam exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga saluti suæ consuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto historiarum suarum libro, in hæc verba meminit:

Nic. historiographus hæc pralij meminit.

Longo deinde post tempore indigenarum quidam nomine Adadus, cæteris potentior, Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnum obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum Regem exorto, crebris prælijs cum eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem victus est, multis editis facinoribus Regem se & virium & animi roboze præstantissimum declarauit. Idem de posteris quoque eius narrat, quod quasi per manus alius ab alio regnum simul & nomen acceperint,

Illo,

Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimam vsque generationem regnum obtinuerunt, quique à suo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi. ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expedit one contra Iudæos facta, Samariam vastauit. Nec à vero aberrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro Dauid peragrata cum victore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperium redegit. dispositisque opportunis in locis præsidiis, & tributo impo to, d mum est reuersus: & ceu tropæum aureas scutellitum Adadi pharetras reliquamque eorum armaturam Deo Hierosolymis consecrauit. has postea Susacus Ægyptiorum Rex, victo Roboam huius nepote, spoliata vrbe cum multis aliis diuitiis exportauit. Sed hæc, postquam ad ea tempora ventum fuerit, dicentur. Hebræorum autem Rex fauore numinis vtens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari vrbes aggressus est, Betteam & Machonem, easque vi expugnatas diripuit. in his magna vis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quod auro preciosius est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnam illud vas mare appellatum, & pulcherrima polubra, eum templum adornaret. Amathenorum autem Rex audita Adrazari clade, quodque exercitum amisisset, timens sibi decreuit in fidem & amicitiam Dauidis vltro venire: misitque ad eum Adoramum filium, qui victoriam de communi inimico ei suo nomine gratularetur, & in societatem atque amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vasa aurea & argentea & ærea. Dauid vero inita amicitia cum Theno (sic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro vtriusque dignitate tractatum dimisit: munera vero illa, tum alio auro ex manubiis captarum vrbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit qui non solum quoties ipse Rex bellum administraret, rem prosperabat; verum etiam, misso in Idumæam Abusæo Ioab summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præsidiis recens capta regione, Rex non ex agris tantum, sed viritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure verum tantum & æquum respiciebat. exercitui vero vniuerso Ioabum præfecerat. à commentariis habuit Iosaphatum Achilli filium. Designauit etiam ex Phineesi familia Sadocum pontificem cum Abiatharo, amicus enim ei erat. Scribam vero Sisam constituit, Banaiam Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes Regis seniores filii inter patr s satellites versabantur. His ita ordinatis succurrit illi recordatio amici quondam Ionathæ fœderisque mutui, quod inter eos intercesserat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoque habuit, quod egregie meminerat beneficiorum quæ vnquam accepisset. igitur scitatus est, num quis superesset ex amici genere, cui gratiam referre posset pro iucundissime olim cum Ionatha acta consuetudine. cumq; adductus esset ad eum quidam è liberis Saulis, qui poterat superstites noscere, perconatus est, num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere virum, cui pro beneficiis à veteri amico perceptis gratiam reponere quiret, quo respondente: superesse filium eius Memphibosthum, pedibus claudum: eo quod nutrix, audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepide fugit, prolapsum ex humeris læserit: diligenter perquisiuit, vbinam & apud quos educaretur. quo comperto misit in Labatham oppidum ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adduceret. Memphibo-

An. mundi 2900. ante Christum nat. 1064.

De alio Syriæ Rege, qui Samariam vastauit.

2. *Reg.* 20.

Dauid Syria subiugata tributum imponit.

2. *Reg.* 8.

Hierosolyma à Susaco Ægyptiorum Rege spoliata.

3. *Reg.* 14.

Præda ex bello capta.

2. *Reg.* 8.

Amathenorum Rex Dauidi societatem petit.

Dauid Idumæos vt virum tributa persolueret, cogit.

Distributio officiorum.

2. *Reg.* 9.

Dauid num quis ex Ionathæ genere superesset scitatur.

Memphibosthus donatus paternis & auitis bonis, mensæ Dauidis adhibetur.

Dauid Sibæ Saltha fœlicitatem commendat eum quæ omnes reditus Hierosolyma referre iubet.

Hodio & Kimhi c. 6. 2. Reg. 10.

Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patris obitum consolandi causa missi contumelioſe tractantur.

Dauid Ammanitarum iniuriam vindicare cogitat, Ammanita in Dauidem copias parat, Dauid Ioabum contra Ammanitas mittit.

Ioabi & Abisai acies.

ſtatus vero postquam ad Regem peruenit, procidens in faciem, adorauit illum. moxque iussus est bono animo esse, & omnia, quæ cuperet, de benignissimo Rege, sibi pollicere: & auitam domum cum prædiis ad illam pertinentibus accepit: ipsique est ad eandem cum Rege mensam accumbere. & nullo de commodo non meminisse. cumque adolescens latus promissionibus & muneribus Regis, gratias egisset, adorauissetque, Rex arcito Siba, ait ei se tolerare paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: illique eum, villicationeque agrorum suscepta, omnes reditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit: & Sibam cum quindecim filiis & viginti seruis Memphibosthi largitus est. Siba ordinatus, Siba adorato Rege, omnia se facturum pollicitus dixit. Ionatha vero filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor regis, nec aliter quam ipsius filius esset, tractatus. Rhum etiam ex legatorum Michanum nomina uit. atque hoc honore Ionatha posteris Regis fuere affecti. Cæterum cum per idem tempus Ammanitarum Rex Naabes socius & amicus defunctus esset, filiusque eius regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiose eum consolatus est. hortatusque æquo animo patris obitum ferret, eandemque, quam pater expertus fuerat, amicitiam ab eo expectaret. Primores vero Ammanitarum, secus quam Dauidi suspicari par erat, malitiose hanc legationem missam interpretati sunt: conque tenuntque Regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officii prætextu misisse proinde cauendum ab his, & verbis eorum non credendum, ne forte deceptus in aliquam immedicabilem cladem fide committat. Ac Rex Ammanitarum Naabes ab optimatibus contra rei veritatem persuasus, cum iniuria legato. Dauid se reuocit. Ratis enim media ex parte eorum barbis, præcidoque dimidio vestimentorum, factis non verbis animum suum declarauit. Quam rem Dauid indignissime tulit, nihil dissimulans non neglecturum se iniuriam cum contumelia coniunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas vltro contra ius gentium legationis à Rege eorum exactarum. Quod posteaquam perlatum est ad Regis barbari necessarios. & copiarum eius præfectos, consci sibi Aolati odere se, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant, & missis legatis ad Syrum Mesopotamenorum Regem cum mille talentis societatem eius hac me de re impetrauerunt adducto in suas partes & Suba. Hi Reges habebant peditum viginti millia. conduxerunt etiam Regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi viginti duo millia militum in armis habebant.

CAP. VII.

Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.

NOn terruit tamen Dauidem Ammanitarum apparatus & inita cum Regibus societas, Deo fretum, & fœlicem quod bonam causam haberet, iustisque armis iniuriam sibi illatam vlisceretur. Itaque Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostem misit: qui mox primariam ad eius gentis vrbem castra admouit. Hostibus vero vrbem egressis, & duas seorsum acies explicantibus: alteram quæ ex auxiliis constabat, in patenti campo: alteram vero quæ Ammanitarum gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit. & assumptis fortissimis militū, ipse Syro aliisque Regibus se opposuit. reliquis Abisæo fratri traditis, iussit, vt contra Ammanitas aciem dirigeret: admonito prius, vt si videret Syros sibi præualere, adducto propere suo milite succurreret.

idem

idem se facturum si ipsum Ammanitas ægre sustinere conti- geret. cum his mandatis dimisso fratre, hortatusq; vt generose & alacriter rem ge reret. daretq; operam ne quam ignominiam acciperet, ipse Syros aggre- diꝰtur. qui cum aliquantisper magna vi restitissent, multis suorum caden- tibus, terga vertere sunt coacti. quo viso Ammonitę territi. Abilæũ cum suo milite aduentantem non exspectauerunt, sed moti si- ciorum exem- plo intra mœnia refugerunt. atq; ita Ioabus, male mulctatis hostibus, victorem exercitum Hierosolyma reduxit. Nec tamen ea clades Amma nitarum effecit, vt experti se impares in posterum quiescerent, sed mis- sis nunciis ad Chalamam Syrorum tranſeuphratẽsium Regem, eius au- xilia mercede conduxerunt. Huius vicem in exercitu gerebat Sabecus, qui constabat ex octuaginta peditum. equitum vero decem millibus. Tum Hebræorum Rex in electo quod denuo tam magnas copias Am- manitæ contra se parauissent. nolens amplius per legatos cum eis bel- lum gerere. ipse cum vniuerso exercitu Iordanem transgressus illis oc- currit: & cõmisso prælio victor euasit, æris peditum quadraginta, e qui- tum vero septem millibus. Sabecus quoq; hostium imperator in eo prę- lio vulnus accepit à Rege, ex quo postea curam non admittente mori eum contigit. Mesopotamitæ deinde cognito tam tristi pugnæ euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum muneribus missa deditionem fe- cerunt atq; ita, appetente iam hyeme, Hierosolyma est reuersus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammanitꝰcum misit. Is longe late que vastatis hostium agris. compulsos eos in Rabatham gentis Metro polim obsidione cinxit: quo tempore Dauid tametsi vir iustus ac pius & patriarum legum obseruator diligens, in graue tamẽ peccatum incidit. Cum enim, vergente iam die in solario regię in re solito deambularet, prospexit in vicinis ædibus mulierem frigida lauantem insigni forma præcellentem cui nomen Bethsabee: victusque eius pulchritudine, & à concupiscibili temperate non valens, ac itam ad se euocans lexit. Pau- lo post mulier grauidam se sentiens, nunciat Regi vt dispiciat quomo do factum hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterii damna tam supplicium daturam. Rex itaq; accersitum ad se ex castris Ioabi ar migerum maritum mulieris Vriam nom ne de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontatur. quo referente omnia cedere ex sententia partes ei de suacœna obtulit, iussitq; vt profectus ad vxorem apud illam pernoctaret: at ille non ita fecit, sed inibi in regia & inter satellites Regis noctem eam exegit quo cognito Rex scitatus est ex eo. quamobrem tanto post tempore domum reuersus, ad vxorem non iuis- set, idque præter communem omnium hominum morem, quicunque peregre ad suos redeunt. respondit ille non esse æquum, vt interim, dum imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cu bitat. ipse in vxoris amplexibus se oblectet. hæc locutũ manere inibi ea quoque die iussit, sequenti ad vicarium suum ducem dimissurus. voca tus deinde ad cœnam, & Rege de industria celebrioribus propinationi bus inuitante ad ebrietatem vsque progressus, nihilominus tum quo que pro foribus regii cubiculi pernoctauit, nullo vxoris desiderio tac- tus. hanc ob rem indignatus Rex scripsit Ioabo, vt iu Vriam pœnã me- ritum animaduerteret: modumq; puniendi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum. iussit enim, vt, qua plurimum periculi esset, hosti opponeretur. mox q; à socijs, quo facilius opprimi posset, desti tue retur. his ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriæ com misit ad Ioabum perferendam: qui receptis literis & cognita Regis o luntate, quem locum maxime ab hostibus infestari videbat, in eo collo caturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1054.

Victoria Ioabi.

Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent.

Mesopotamitæ vltro ad Dauidem deditionem faciunt.

Rabatha obsidione cingitur.

Hedio & Rufinus cap. 7.

2. Reg. 11.

Dauidis adulterium.

Bethsabe regi se grauidam esse nunciat.

Dauid Vriam accersit. eumque vt profectus ad vxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit.

Dauid Ioabo vt in Vriam animaduertat, scribit.

Ioabus iussu regis Vriam in hostes mittit.

se cum toto exercitu affore, si qua parte muri fuffossa aditum intra vrbem patefecissent: hortatus eum vt existimationi quam tum apud Regem, tum apud cõmilitones sibi parauerat, respondens, libenter potius quam grauatim iussa exequeretur: cumq; Vrias magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungẽdo clam imperauit, vt cum primum occurrentibus hostibus vrgeri hominem vi viderent, deserto illo in tutum se reciperent. Itaq; cũ Hebræi fecissent assultum ad mœnia, veriti Ammanitæ, ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisq; recluſa repente porta magno impetu erumpunt. quod vbi viderunt qui circa Vriam versabantur, memores Ioabi mandatorũ, vno agmine se se retrorsum receperunt. Solus Vrias quod puderet contra quam promiserat assignatum locum non tueri, in se ruentes sustinuit, ferroq; exceptos interemit non paucos, donec circumuentus cum aliquot aliis, quos ignaros consilii pudor idem in officio continuerat, non inultus occubuit. His ita gestis Ioabus Regi per nunciũ significat, quod non ferens obsidionis moras, oppugnatione adortus mœnia, amissis aliquammultis, infecta re, in castra redire sit cõpulsus. mandarat autem nuncio, si Regem hoc factum ægre ferre sentiret, vt de Vriæ quoq; morte renũciaret; id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis male factum aiebat, quod aperta vi mœnia tentassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis aditum moliri, maxime cum Abimelechus Gedeonis filius domesticum exemplum illis esse debuerit, qui Thebis turrim vi capere conatus, saxo ab aniecula misso ictus turpiter vitam amisit vir alioqui fortissimus, quod inconsulte difficilibus oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid aliis bene aut secus cesserit considerantio, cum simile periculum incidit, hoc sequi, illa fugere. postquam autem indignabundo de Vriæ quoque morte relatum est, irasci desiit: iussitq; Ioabo renunciari, vulgare esse id incommodũ, necq; natura belli alienum, cuius hæ sint vicissitudines. debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem solo æquare, & habitatores eius ad vnum neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum propere se recipit. cæterũ Bethsabe, audita mariti morte, per aliquot dies eum luxit: vbi vero à mœrore ac lachrymis desitit, sine mora eam Rex coniugem sibi asciuit ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequaquam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi cum prophetæ Nathani per visum nocturnum se obtulisset, Regem grauiter incusat. ait propheta vero qui esset vir festiuus ac prudens, reputans Reges, quoties suis affectibus rapiuntur, non magnũ iuris respectum habere solere, cõminatione numinis ad tempus dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiam eius exploraturus. Duo viri, inquit, eandem vrbem incolebant: alterq; prædives multorumq; armentorum & gregum dominus: alter vnius tantũ ouiculæ possessor eam vna cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat. non alio affectu quam si esset filiæ cum vero hospes diuiti superuenisset, ille parcens suis pecoribus, nullũ in amici gratiam macta re voluit: sed abstracta per vim ouicula pauperis, iugulatam & apparatam hospiti apposuit. His verbis Rex graviter commotus, scelestum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse vt quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse in seruer cadis plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suopte iudicio nefarii sceleris damnatus. ac tũ demum illi exposuit, in quantã indignationem numinis incurrisset, cuius fauore vniuersæ gentis Hebræorum Rex constitutus, circumquaque vicinarum etiam gentiũ earumq; multarum & magnarum dominium

Ioabus assultum ad mœnia facient, à suis vt mandatum illis erat, cum Ammanitæ erumperent, deseritur.

Vrias cum aliquot aliis occumbit, quod mox Regi per nuncium significatur.

Dauidis ob cladem ac ceptam indignatio.

Dauid Vriæ uxorem ducit, irasci desinit.

Dauid Bethsabæ coniugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur.

2. Reg. 12.

Dauidem propria sententia damnatum graviter accusat, pœnamq; ei denunciat Nathan.

conflictus esset: non semel antea liberatus à Sauli manibus. nunc cum eiusdem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, contemptu omni humano simul atque diuino iure, alienam eum duxisse vxorem, marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinam vltionem, ipsius quoq; mulieres ab vno è filiis per vim constuprandas, & ipsum insidiis ab eodem appetendum, vt procliam admisso peccato in propatulo pœnas persoluat: quin & puerum ex ea natum sine mora esse interiturũ. territo autem per hanc denunciationem Rege, vehementerque perturbato, & cum lachrymis fatereſe peccasse in Deum: erat enim vir pius, &, qui hoc vno excepto, in tota vita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam promisit, & regnum & vitam ei seruaturum se esse, post pœnitentiam enim non amplius se iratsci. Atque ita Nathan postquam futura Regi aperuisset, domum reuertitur. Porro infans ex vxore Vriæ natus Dauidi, immittente Deo, graui morbo corripitur, cuius vicem mœstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci non potuit, vt vllum cibum degustaret: sed atratus & sacco amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim matrem eius diligebat. Septima vero die mortuo puero familiares non audebant hoc Regi indicare, veriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquaque cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam imporenter tulisset qui cum turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celari, facile intellexit extinctum puerum: accitoq; vno è famulis, postquam veritatem comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptaq; veste candida, ad Dei tabernaculũ properauit, posthæc iussis famulis vt cœnam sibi apponerent, præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus conuiuis & domesticis, stupentibus quod cum nihil horum, ægrotante puero, fecisset, nũc post eius obitum omnia simul faceret: impetrataque prius licentia, causam scisciabantur. Tum ille, Non intelligitis inquit quod dum puer viueret, de salute eius sperans, nihil non faciebã quo Deum flecterem? nũc postquam is obiit, superuacaneum sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiam eius laudauerunt. nec ita multo post Bethsabe grauida, exactis legitimis naturæ mensibus, filium ei peperit, quem Nathanis monitu Solomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcisis aquæductibus, & commeatibus interceptis, ita vt fame simul & siti laboraretur. ab vnico enim puteo spes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad satietatem vtebãtur, parce aquam dispensantes, ne forte in totum deficeret. Hæc Ioabus per literas Regi significauit, hortans vt ad excidium vrbis ipse veniret, & hunc quoque titulum victoriis suis apponeret. qui collaudato ducis officio fideque, assumpto secũ exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscitur: eamque mox vi captam, militi diripiendam permisit. ipse vero ex præda nactus est Ammanitarum Regis auream coronam talentum pendentem, & pretioso sardonyche insignem: quam postea capite gestare solitus est. nec non & alia multa ac magni precii præda in ea vrbe potitus est. viros vero eius excruciatos prius ad vnum interemit: neq; mitius alias Ammanitarum vrbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc victoriam domum reuerso graue quiddam accidit ex tali causa. Filiam habebat adhuc virginem, formosissimas quasque mulieres pulchritudine excellentem, Thamaram nomine, ex eadem, qua Abesalomus, genitr ea natam. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter virginitatem ipsius & asseruationem potiri ea non posset, adeo passione hac conflictabatur, vt non aliter quam ex morbo lentam tabem ac pallorem sibi contraheret. id malum deprehendit Io-

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 054

Dauid fusſum peccatum à Deo veniam consequitur.

Dauid per 7. dies infantis, ex Bethſabea ſuſceptiſ, vicem dolenter ferens ieiunat.

Dauid puerum extinctum ſentiens ſurgit ac lotus cibum capit.

Dauid cauſam, cur mortuo puero cibum capiat indicat.

Solomon Dauidi ex Bethſabea natus.

Ioabus per literas Dauidem ad Rabatha excidium vocat.

Dauid Rabatham vi captam, militi diripiendam permittit.

Hedio & Ruffinus cap. 2. Reg. 13.

An. mundi 3912. Ante Christum nat. 1052.

Ionathas Amnoni dat consilium, quomodo optatis potiri valeat.

Amnon sororis vt sui copiam faceret, suadet.

Amnon sororem reluctantem per vim opprimit, mox exosam & fastiditam extrudit.

Absalomus sororem Thamaram solatur.

Absalomus vindictæ opportunitatem expectat.

Absalomus patrem ac fratres ad solemne conuiuium inuitat, & Agnonem vino sepultum, trucidari curat.

Dauidi omnes filios ab Absalomo cæsos nunciatur.

nathas quidam eius cognatus & amicus, vir prudens & magni consilii. videns enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illum rogans vt causam sibi indicaret. Suspicari enim se, amatoriam quandam esse hanc passionem. quo fatente sororem germanam sibi adamatam, consilium dat quomodo optatis potiri valeat. suasit enim vt simulata ægritudine, simulatq; pater visendi causa illum accessisset, roget vt sororem ad se mittat, cuius ministeriis releuatus eo citius conualescere possit. Paruit Amnon, & cum nihil cunctatur decubuisset, simulare morbum cœpit. Dein cum pater officiose inuisens percontaretur de valetudine, petiit sororem ad se mitti. ea post quam iussu patris accita venit, postulauit vt suis manibus colyphia frixa adferret. Sic enim libentius se comesturum, quæ in conspectu fratris farina subacta, formatisque colyphiis ac frixis, iuueni obtulit, at ille non ea gustauit, sed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obuiarentur, submouerent: dicens se absque strepitu quiescere cupere. quo facto iussit sororem in intimum conclaue paratam cœnam inferre. quod cum puella fecisset, apprehensæ suadere cœpit, vt sui copiam faceret. At puella exclamat, Abstine vim frater, abstine, nefas est te rem tam turpem perpetrare. Define à tam flagitiosa concupiscentia, quæ nihil præter dedecus & infamiam toti familiæ nostræ adferre potest. aut si resistere ei non vales, à patre tibi hoc impetrandum est, non per vim extorquendum. at ille amore feruens non paruit, sed libidinis œstro percitus reluctantem per vim opprimit: atque post oblatum vitium, in contrarium mox affectum vertitur, & exosam ac fastiditam conuitiis aggressus iubet vt è vestigio se inde facessat. quæ cum hanc iniuria priore grauiorem duceret, quod constupratam vel vsque noctem illic manere non patiatur, sed confestim extrudat clara adhuc luce, vt turpitudinis suæ testibus occurrat: mandauit famulo vt eam eiiceret. illa vero scissa talari tunica, qualibus tum regiæ puellæ ex more velabantur, & cinere caput sparsa, per mediam vrbem discedebat, vim sibi illatam quiritando. in quam sic affectam cum Absalomus frater incidisset, scisciatus est quid mali haberet quod ita sese afflictaret. cumq; illa de stupro rem totam ei denarrasset, solatus eam hortabatur, vt æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriam suam pertinere putaret, cum à fratre sit vitiata. quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari desiit: & deinde aliquammulto tempore in cœlibatu apud Absalomum fratrem perseuerauit. His cognitis Dauid pater vehementer indoluit, sed quia diligebat Amnonem vt filiorum natu maximum, non sustinuit illi molestus esse. Porro Absalomus graue odium eius in pectore celabat, opportunitatem vindictæ expectans. iamque alter annus abierat, ex quo pudicitiæ sororis eius illusum est: & cum esset iturus in Belsephon, quod est oppidum tribus Ephræmiticæ, ad tondendos suos greges, inuitauit patrem ac fratres ad solenne conuiuium, quo excusante quod nollet eum grauare, rogauit vt pace eius liceret filiis proficisci quo impetrato suis iniunxit, vt quamprimum animadnertissent Amnonem temeto graustum, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

CAP. VIII.

Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus sit.

VT vero perpetratum est quod mandauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisq; timens, correptis equis cursu ad patrem ferebatur. Interim quidã præuenies, omnes ab Absalomo cæsos nunciat. qui non aliter quam par erat amissis simul to' filiis. idq; fratris sce-

lere,

lere, graui dolore ictus, nec caulam quidem roganit, neque expectato nuncio in re propter facinoris multitudinem incredibili, totum se luctui tradens, conscissa veste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quam ipsum interfectorem. Ionathas vero Sammæ fratris eius filius hortabatur, vt moderatius doleret, negans se de morte cæterorum credere: nec enim caulam facti inuenire posse; de solo Ammone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, quod memor iniuriæ sororis frater in eum tale aliquid ausus sit. interea sonitus aduentantium equorum & quorundam eos præcurrentium, omnes in se conuertit. hi fuere filij Regis, qui relicto conuiuio, profugerant ibi pater occurrit flens flentibus, ex inperato videns quos paulo ante extinctos acceperat. denuoque gemitus ac lachrymæ instaurantur: his fratrem, Regis filium fœde trucidatum deplorantibus. At Abesalomus in Gesura ad maternum auum fugit, eius regionis dynastam, ibique toto triennio permansit. Cum autem Dauidi animus esset Abesalomum ad se reuocare, non ad supplicium, sed vt eum apud se haberet: (iam enim ira resederat) vltro huc propensum Ioabus Imperator suis artibus impulit. mulierculam enim quandam grandi natu subornat, quæ lugubri cultu ad regem accedens aiebat inter duos suos filios rure agentes rixam exortã adeo increduisse, vt, cum soli essent ac nemo adesset qui dirimeret, alter ab altero ictus exspirauerit: rogabatque hanc gratiam, vt quoniam cognati eius qui interfectus est alterum ad cædem experirent, saluti eius consuleret. ne reliqua spe suæ senectutis orbaretur. neque enim aliud remedium superesse, si nullum apud regem inueniret. nam nihil esse quod illos cõpescere queat, præter maiestatis regiæ reuerentiam. Cumque rex postularis eius annuisset, hæc verba subiecit: Tuæ quidem benignitati Rex gratias ago, quod senectutem meam & tantum non orbitatem miseraris: sed quo certior sim de tua clementia, tuum ipsius filium prius in gratiam recipe, & indignationem contra eum depone, alioqui quomodo possem de concessa hac mihi gratia non dubitare, cum ipse adhuc ob similem iniuriam filio infensus esse pergas. At cuius est prudentiæ, vno contra voluntarem amisso, vltro necem alterius addere? Tetigit mox regis animum suspicio personam à Ioabo esse subornatã: & cognita ex anicula rem ita se habere, accersit Ioabum, dicens eum affectum quod cupiebat, licereque vt Abesalomum reducat. Non enim amplius se in eum stomachari. sed totam indignationem præteriisse. At ille adorato rege, & verbis eius libenter acceptis, euestigio Gesura properauit, & assumptum secum Abesalomum Hierosolyma reduxit. Rex vero audiens filium aduentare, misit qui ei denunciaret, ne ad ipsum accederet. non dum enim ita se affectum, vt reuersum videre statim sustineat. Ille ita vt iussus est deuitato patris conspectu, intra domesticos parietes cum suo famulitio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, vel propter mœrorem, vel quod non ea tractatione vteretur, qua vti regium iuuenem par erat: sed tam forma quam statura quouis in maximis delitiis degentes superabat. Tanta autem fuit eius cæsaries, vt intra octauum quemque mensem ad ducentos siclos, hoc est, ad quinq; pondo accresceret. Ad hunc modum priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natique sunt ei filij tres, & vna filia formosissima, quæ Solomonis filio Roboamo postea nupsit, & filiũ ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Ioabum rogans vt se penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt sibi liceat patrem inuisere & alloqui, quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quosdam è suis incendio vastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomum venisset,

An. mundi 2912. Ante Christum natum 1052.

Ionathas Dauidem consolatur, mortem cæterorum negans, de solo Ammone diligentius perquirendum censet.

Dauidus filii ad patrem, Abesalomus vero ad auum confugit.

2. Reg. 14. Absalon calliderper mulierem à Ioabo subornatam reuocatur Hierosolyma.

Abesalomus reductus patris Dauidis conspectum deuitare iubetur.

Abesalomi Hierosolymis nati liberi. 2. Reg. 13.

Ioabus incendio agrum cæsaris, recancilias Abesalomum patri.

An. mundi 2918. Ante Christum nat. 1048. *Iudic. & Ruthus cap. 9.*

Abesalomus parentis offensas regnum assumit fatus & caedit.

nisset, expostulanti, quo suo merito damnum ab eo accepisset, respondit se hoc stratagemate illum ad se elicere voluisse quandoquidē mandata de conciliando sibi patre negligeret. quamobrem, inquit, nunc te praesentem obtecro, vt placatum mihi reddas genitorem. quandoquidem molestior est mihi reditus in patriam quam in exilium fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est regem pro illo, & tam accurate & faliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem confestim eum acciri iuberet. Qui cum supplex illi ad genua veniam peccati petens procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium antea ctorum est pollicitus. Porro Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum. & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui ius illoc petentes causa cadebant, comites appellabat: dicitaneque malos adesse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studiis certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota, quae in exilio conceperat, persoluenda abire sibi liceat; permissuque eius profectus, mox vndique plurimos ad se accinit, ita vt caterratim illo confluerent. Inter caeteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonzus, & ducenti Hierosolymitae, non quidem conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificium euocati: nec mora, stratagemate succedente, Rex ab vniuersis constitutatur. Caeterum Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatae prioris noxae, multo sceleratiora consilia cepisset, primum vsurpandi regni quod patri diuinitus datum sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loco tutiore se recipere, conuocatisque amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totum negocium iudici Deo committens, reliquit regiae custodiam decem pellicibus, & Hierosolymis excessit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente tum praecipue sexcentorum exhorte, quae erant regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat. Abiathareum vero & Sadocum Pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, Arcamque asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicens etiam sine Areę praesidio diuina ope è periculis se seruandum: simulque mandauit vt de omnibus quae inciderent per clanculatios nuncios se certiorem facerent. fidelem enim operam in talibus negotiis praestiterunt filij Pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethaeo quoque Gittaeus nullis regis monitis adduci potuit, vt maneret, quo magis illustris fuit eius erga Regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autem per ciuium Olineti montis, omnibus circa eum lachrymantibus, renunciatum est etiam Achitophelem, mutatis studiis, in partes Abesalomi concessisse: quo vix aliud tristius ei in hac calamitate accidere quamobrem precatus est Deum, vt Abesalomi animum ab Achitophele alienaret, verebatur enim ne eius consiliis contra se vteretur, viri prudentissimi & oculatissimi in dispiciendo quid facto opus esset. Quumque in verticem montis peruenisset, respiciebat ciuitatem, & cum multis lachrymis non aliter quam regno eiectus Deum precabatur. ibi offendit virum in amictis constantem, nomine Chusim: hunc conspicatus scisso amictu & caput cinereibus oppletum, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum aequo animo praesentem statum ferre: ac postremo omnixe precatus est, vt simulato Abesalomi partium studio diligenter secreta eius per-

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044. *Abesalomus Rex ab vniuersis salutatur. Dauid Hierosolymis excedit. Dauid sinit sacerdotes in vrbe manere vult, vt per eos, quid in aula agatur cognoscat. Ethaeo fit Dauidi exilii comes. Achitophel ad Abesalomum defecit: cuius consiliane succedant, Dauid precatur.*

seru-

scrutaretur, & Achitophelis consiliis temperse opponeret: sic enim est magis partibus profuturum, quam si vna maneret. atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quo paulo post etiam Absalomus peruenit. Interim Dauid paulum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruum, quem ipse ad curam prædiorum amici filio donatorum miserat, agentem præ se duos asinos necessariis ad victū onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simulque rogatus vbinam Memphibosthum reliquisset. Hierosolymis relictum respondit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorū memoriam ipse suffragiis populi Rex crearetur. quamobrem indignatus, omnia, quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicens hunc digniorem quam illum, vt talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi vero iuxta locum Bachorim superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Gerę, saxis eum simul & conuiciis impetens: cumq; amici eum protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinarium & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiasque agebat Deo, quod per propriam filium pœnam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam seua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo vero etiam interficere Semeim volente, Dauid eos cohibuit negans addēdam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, mor- for hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum vero si hæc ab ipso patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hæc misericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandē inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia montis cursim eum conuiciis affectante. Delatus deinde ad Iordanem, suos exitinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim Absalomo cum Achitophele consiliario Hierosolyma ingresso, concursu populi salutantis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo rege, precatus est illi perpetuum hoc imperiū. Rogatus deinde ab eo, quid ita cū hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se transiret: cordate respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandum. Hos iaquit tibi studentes, ego quoque merito sequor. à Deo enim regnum hoc accepisti, quod si me in tuorum numerum recipere dignatus fuetis, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstiriſſe nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum inique ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet, filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato deinde Achitophele consultabatur quidnam esset agendum. Is suasit vt cum paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populi constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & prompte contra patrem militaturum. Nam hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filium coeat. Paruit iuuenis, iussitq; famulis vt in regia tentorium sibi erigerent inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Idque totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi futurum, vt ab vno è filiis oppugnaretur, prædixerat.

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

Consum Dauid vt Achitophelis consilius se opponeret, obnixe precatus.

2. Reg. 16. *Siba hero falso accusationibus potitur.*

Semeis in Dauidem iniuria.

Dauid Semeim occidi vetat.

Absalomus simulate offert Absalomo studium ac fidem suam.

Achitophel Absalomo vt cum paternis pellicibus congrederetur suadet.

CAP. IX.

Absalomi contra patrem profecti cum exercitu interitus.

HOc Achitophelis consiliū exsequutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia le-

An. mundi 2930. Ante Christum nat. 1044. 2. Reg. 17.

lia lectorum militum. Cum his se profecturum in interfectionem patrem atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadem opera, Davide sublato, pariturum. Hac sententia delectatus, accersit Chusim Davidis amicorum principem (sic enim eum ille vocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quærebat. At ille intelligens quod hoc modo David in potestatem redactus facile occidi posset, contrariam sententiam attulit. Scis inquit rex virtutem patris & eorum qui illum sequuntur, quod in multis conflictibus semper victor euasit. Profecto vete anus bellatorarum rerum nos vtetur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum insidebit aut post tergum aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referent, expectantes occasionem dum regi propiores facti totis viribus in puenam tedeant, interim ille ex improuiso superueniès, suis animum addet, nostris vero metum ac consternationem afferet. Expende igitur meum quoque consilium sane melius, & Achitophelis opinionem missam fac ac potius edicto per totam Hebræorum regionem copias contra patrem collige: quæ vbi in vnum conuenerunt, impetum earum tu ipse assume, neue alterius fidei committas. Facile enim illum deuincès, si in aperto campo assequaris, quod ille pauores circa se habeat, tu vero tam multa millia virorum, qui dari sibi occasionem cupiunt declarandi quam sint tui nominis studiosi; quod si pater intra mœnia cuiusquam oppidi se conclauerit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Absalomo autore consilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum Deus effecit, vt Chusis consultor magis placeret qui propere ad Pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit quodque ipsius comprobarum sit, petit deinde vt hæc Iauidi per nuncios significarent, adhortarenturque eum, vt sine mora Iordanem transiret: ne forte filius, mutata sententia persequatur eum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam ante curauerant, vt extra vrbem laterent filii, renunciaturi Dauidi quid in vrbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferentem quid Absalomo decretum sit: mandaruntque, vt quantum possent, properarent Dauidi hæc indicaturi. qui euentigio cum patrum mandatis, vt pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem relictum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud Absalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt hoc maturè Pontificum filii, & diu attentes à via publica in propinquum vicum agri Hierobolymitani nomine Bocchurum se dederunt, ibique mulierem quandam rogauerunt vt se absconderet. ea mox demissis per funem in puteum, os eius velleribus contexit: rogataque à superuenientibus persecutoribus num eos vidisset, conspectos sibi non negauit. accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat: & si modo alacriter persequantur, fore, vt eos comprehendant. Illi diu frustra persequuti, retro sunt reuersi. Mulier vero, vbi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rursum extractos cœptum iter continuare iussit. Illi quanta potuerunt festinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Absalomi conatus illi renunciauerunt: qui suos confestim Iordanem transire edicit, quamuis nox esset nihil cunctari passus. Porro Achitophel vbi suum alterius consilio posthabitum vidit, conscenso iumento Gelmonem patriam petit. ibi conuocatis omnibus domesticis, exposuit eis quæ Absalomo consuluerat, addens quoniam nō persuasisset, certo se breui periturum. Dauidem enim omnino superiorem

Achitophelis consilio suadentis Davidem bello prosequendum Chusim se opponit.

Chusi consilium, quod etiam Achitophelis reiecto, recipitur.

Sadocus & Abiatharus filios ad Davidem mittunt.

Pontificum filii ad Davidem missi, in puteum se se abscondunt.

Mulier de Absalomi conatibus certiorfactus, cum suis Iordanem transit.

hoc

hoc bello fore, & amissum regnum recepturum esse. Præstat igitur, inquit, magno animo vt virum ingenuum decet, è vita exire: quam Dauidi ob filio nauatam contra eum operam, exatnificandum se præbere. His dictis in penitissimas ædes digressus, se ipse suspendit, atque ita Achitophelem, suopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterum Dauid, superato, vt diximus, Iordane, peruenit Castrum, pulcherrimam ac munitissimam eius tractus. ibi cum summa beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus est, partim præsenti hominis necessitatis motus, partim reuerentia pristinæ felicitatis. Fuerunt autem hi: Barzelæus Galadita, & Siphat Ammanitidis dynastes, & Mabhirus Galaduidis regionis primas. Hi quicquid ad victum pertinebat, largiter regi cum suis præbebant, vt nec lecti strati eis deessent, nec panis ac vinum, quin & carnium copia semper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad lassitudinis refectionem opus esset. Interim Abesalomus coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, constitit non longè à Carion oppido Galaditidis, loco Ioabi præpositio exercitui cognato eius Amasa prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigæa. hæc vero & Saruia Ioabi mater sorores erant Dauidis. Rex autem recensitis, qui circa se erant, comperioque numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abesolomus prior ipsum aggrediatur, sed creatis tribunis, diuisoque in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidem & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum autem volentem adesse in exercitu amici prohibuerunt idque prudentissima ratione. Si enim, eo præsente vincerentur, nihil spei reliquum fore. quod si vna parte exercitus victi, cum cætera ad ipsum refugissent, reparandarum virium facultatem non defore, alioquin etiam hostem suspicaturum, alium exercitum circa regem esse. Placuit hoc consilium: itaque persuasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestatur vt memores omnium acceptorum beneficiorum strenuam ac fidelem operam sibi nauarent: & vt post victoriam filio parcerent. ne occiso illo aliquid mali in seipsum statueret. atque ita precatus illis victoriam, exercitum emisit. Cæterum cum Ioabus ex aduerso hostium aciem suam explicuisset in planitie syluam à tergo habente, Abesalomus quoque suos contra eduxit: & congressi arcteraq; pugnantes multa vtrinque præclara facinora edebant. his dummodo Dauid regnum recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contra ne Absolomus & hoc priuetur, & patri insuper audaciæ pœnas det, nihil non vel facere vel pati paratis. Iidem cum numero longe præstarent, ignominiosum ducebant tanto paucioribus Ioabi militibus succumbere. Contra regii vt tot millia profligarent omni ope connixi, tandem vt erat dignum veteranis & rei militaris peritissimis, hostem terga vertere coegerunt. fugientes deinde per saltus & abrupta interquēdo alios captiuabant, alios trucidabant, ita vt multo plures in fuga caderent, quā in prælio. Interfecta sunt enim eo die ferme 20000. Plurimi autē in Absalomum ferebantur, insignem tam pulchitudine quam statura corporis. Is veritus ne viuus caperetur, consciensa mula regis effuso cursu fugiebat Cumque per agitationem ventilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinato implicitum iuuenem suspendit. Iumentum enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quam sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis inbicauit Ioabo: eoque quinquaginta siclos promittente, si illum confoderet, respondit: Nec si duo

Achitophel suo consilio explosо, laqueo sibi vitam finit.

Dauid Mahanaim pervenit, vbi cū summa reuerentia ab optimatibus excipitur. Iosephus & Rufinus c. 10. 2. Reg. 18.

Absalomus Iordanem trajecit.

Diuisio exercitus Dauidici. Dauidem adesse volentem in exercitu amici prohibent.

Mandatum Dauidis de parcendo filio.

Prælium inter Abesalomum & Ioabum.

Fuga & strages exercituum Abesalomi.

Ioabus Abesalomum interimit.

An. mundi 3920. ante Christum nat. 1044.

duo millia daturus esset, facerem hoc domini mei filio, maxime cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit vt indicaret vbinam pendentem viderit, moxque defixo in cor telo eum interemit. Armigeri vero Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in biarum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret. Deinde cum receptui cecinisset, Ioabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porro Abesalomus erexerat sibi in valle Regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadiis à Hierosolymis distitam, quam voluit vocari Manum Abesalomi, dicens, quod etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esse mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodum iam ante diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut post loco suo copiosius dicetur.

Absalonis columna marmorea.

CAP. X.

Dauidis iam in regnum restituti status felix.

Chusis victoria nuncius ad Dauidem missus ab Achima anteuertitur.

DEfuncto Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas vero Sadoci Pontificis filius adito Ioabo, rogauit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia quodq; diuina ope ac prouidentia victoriam sit consequutus. Negauit hoc imperator, dicens non conuenire, vt antehac afferre læta solitus, nunc de morte filii Regem certiorem faceret: iussitque eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad regem perferret. Achimavero denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriam tantum nunciaturus, non etiam Abesalomi mortem passus est eum hoc facere. Is viam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit. Sedente autem Rege in porta, & expectante aliquem de prælio nuncium, speculatorum vnus conspecto Achima currente, necdum valens eum agnoscere ait ad regem, videre se quempiam accurrentem. Cumq; rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo post sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente Rege, hunc quoq; bonum fore nuncium, speculatoriam propiorem Achimam noscitans, Sadoci Pontificis filiũ ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profecto hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas Regem adoratum salutat: & sciscitante de pugna, Ixtam victoriam annunciat, rogatus deinde quid filio factum sit, ait se versis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Absalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quod iubente Ioabo propere discedendum fuerit, vt victoriam renunciaret. iamq; & Chusis aderat, regem adorans & victoriam annuncians, qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod Abesalomo. Hæc verba in causa fuerunt, vt nullum ex ea victoria voluptatem nec tex perciperet, nec milites. ipse enim consciens editissima vrbis parte desiebat

Dauid cognita filij cade à Chusi acriter non defl.

filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus tete afflictans, ac vociferans, Fili mi, vtinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cum enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequebatur. Exercitum autem & Ioabum, audito quod Rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidũ ingredi: sed demisso capite lachrymantes, non aliter quam clade accepta veniebant. Cæterum quum Rex aperto capite gemere desiderio filii perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, O rex? an nescis quod hoc pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponẽtes, atque adeo te ipsum & fa-

1. Reg. 19. Ioabus cum exercitu lugens vrbem ingreditur.

miliam

milliam tam oderis: ames vero tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare non desinas? Nam si Abesalomus viciſſet, & regnum ſuum conſtabiliſſet, nihil ex nobis omnibus reliquum feciſſet: ſed à te actis liberis initio facto, ad vnum miſerabilem in modum perdidiſſet, non deflentibus nos inimicis, ſed gaudentibus, & grauiter puni entibus eos qui noſtram vicem miſerarentur. Te vero non pudet hæc facere propter hominem inimiciſſimum, qui quum eſſet tunc filius, tam topere in te fuit impius? Deſine igitur, ab iniuſto luctu, & da te in conſpectum tuorum miſitum, & gratias illis age, quod ſua virtute hanc victoriam nobis pepererunt: alioqui ſi qua cœpiſti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamque vt iam grauius ac verius quam ante lugeas. Talibus verbis Ioabus Regi mœſtitiam excuſſit, eumq; ad curam Reipublicæ adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gratior eſſet militi eius conſpectus, pro foribus portæ conſedit, ita vt hoc audito vniuerſus populus ad ſalutandum eum concurreret. Dum hæc ita geruntur, qui ex Abeſalomi exercitu cladi ſuperfuerût, domum reuerſi, nuncios oppidatim dimiſerunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepiſſent, & quomodo poſt multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuiſſent: & quam inique hoc electo alteri regnum commiſiſſent. Itaque debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare vt omiſſa ira in gratiam populum ſuum reciptat, & quemadmodum antea, curam reipublicæ ſuſcipiat. De hac re crebri nuncii veniebant ad Regem: iisque mox Sadoco & Abiathare Pontificibus per literas mandauit, vt Principes tribus Iudæ compellent turpe illis eſſe, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maxime cum is tribulis ſit ac conſanguineus. Pari modo Amaſam Imperatorem eos alloqui iuſſit, qui fieret quod cum eſſet ipſius ex ſorore nepos, exercitui non perluaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam autem illi non ſolum veniam, quæ iam contigiſſet, verum etiam vniuerſarum copiarum præfecturam, quam Abeſalomus ei conceſſerat. Pontifices vero tum Principes dictæ tribus ſunt alloquuti, tum Amaſam oſtentata Regis pollicitatione in partes ipſius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis, incunctanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo ſimul & Amaſæ autoritate moti cæteri Iſraelitæ & ipſi idem faciunt, atque hæ legationes ad eum Hieroſolymis excipiendum confluebant. Sed ſingulare Iudæ tribus officium extitit, quæ vſque Iordanem amnem illi occurrit. eodem præſto fuit Semeis filius Geræ, ſe quentibus mille viris, è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filiis & ſeruis viginti. Hi vna cum tribu Iudæ pote ripas fluminis iunxerunt, vt Rex cum ſuis abſque negotio tranſire poſſet. Vt vero ad Iordanem peruenit, ſalutatus eſt à tribu Iudæ. & Semeis in pontem progreſſus, accidenſque ad Regis pedes, rogabat veniam commiſſorum, vtque infenſus ſibi eſſe deſineret, neue recepta peteſtate in ſe primum animaduerteret: reputaretq; id quoque, quod erroris pœnitentia ductus, primus ipſe reuertenti occurriſſet. In hunc modum ſupplicanti ac miſericordiam imploranti, Abiſaus Ioabi frater, ſatin hoc, inquit, putas ad effugiendum ſupplicium, quod maledicto in regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum Rex ad eum verſus: Deſinite Saruiæ filii neue nouas turbas ac ſeditiones excitate. Sic enim vos exiſtimare volo, hanc eſſe mihi aditialem regni diem, quam ob rem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, quicunq; modo in maieſtatem meam peccauerunt, neq; in quenquam de cauſa animaduerſurum eſſe. tu quoque Semei bono animo eſto, nihil de ſupplicio ſolicitus. At ille adorato Rege, cœpit eum præcedere. Poſt

Tantus Dauid ob filij iuſtum excuſſa mœſtitiam, prodit in publicum.

Hadio & Rufino c. 11. Iſraelitarum regnum Dauidi iterum offertur.

Dauid Amaſæ veniã & vniuerſarũ copiarum præfecturam concedit.

Iuda tribus ad Iordanem vſq; Dauidi occurrit, & ponte fluminis ripas iungit.

Semeis veniam conſequitur.

An. mundi 3920. ante Christum nat. 1044.

hæc Memphibosthus Saulis nepos ei venit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim rex profugerat, neque comam totondit, neque vestem purgauit, calamitatem eius non secus quã propriam ferens: ad hæc à suo procuratore apud regem falso delatus fuerat. is post salutatum & adoratum regem interrogatus ab eo, quã de causã non simul exisset, socius fugæ futurus. respondit, Sibam esse in culpa: Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, verba sua non aliter quam alicuius manc pii contempsisse. alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad profectionem his vti potuissem, nunquam abs te relinqui passus fuissem. Nec contentus meam erga te domine pietatem impedisse, insuper malitiose ac mendaciter me detulit. Sed tu nouis quod tua prudentia tales calumnias non admittat: quum sis iustus, & Deum ac veritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei temporibus versatus sis, liceretque tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias oblitioni tradidisti, recenti etiam tum earum memoria summam potestatem assecutus. præterea in amicorum ordinem allectum, & mensæ tuæ quotidianum conuiuam adhibitum, nihilo deteriore conditione quam vnum quemlibet e maxime necessariis apud te esse voluisti. his auditis neque Memphibosthum punire libuit, neque an Siba calumniator fuerit cognoscere, sed præfatus cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus, habeat sibi totam Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse. Berzelæum deinde Galaditam virum magnum ac bonum, cuius benignitate belli tempore ad iutus fuerat deducentem se Iordanem vsque, rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturum, nihilque illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticam coniugi regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse regiæ voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura solicitum rogandique vt sibi cum bona regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius vllam è potu aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarum cæterorumque instrumentorum quibus aulici regii se oblectare solent. Quo ita instanter rogante, ne inquit, dimitto: hunc vero Achimanum filium mecum abire finito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzelæus relicto filio, & adorato rege omniaque fausta illi precatus, domum est reuersus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa se habens, & Iudæ tribum integram. Eo venerunt ad illum primores eius regionis sequente magna hominum multitudine: incusabantque Iudæ tribum, quod inscijs cæteris ad regem se contulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere debuerint. Principes vero tribus Iudæ rogabant, vt æquo animo ferret quod prauenti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deuinctum ubi feruentioribus studijs prosequerentur. neque enim se hac de causã vlla munera accepisse, vt merito ægre ferre debeant, serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cæterarum tribuum Principes, Demiramur, inquiunt, fratres, quod regem vobis proprie cognatum vindicatis, ac si non omnium nostrum cognatus sit habendus, quem omnibus nobis exæquo Deus præesse voluit: ergo cum totus populus vndecim partes habeat, vos vnicam, tantoque potiores simus, præter æquum fecistis quod nobis meticntibus ad regem venistis. in hac Principum altercatione exortus est vir quidam malus ac seditiosus, Sabæus filius Bocchoræ, tri-

bus

Memphibosthus à calumnia Sibæ se purgat.

Dauid Memphibosthe veniam & dimidiæ partis bonorum Sibæ donatorum, restitutionem promittit.

Berzelæus Hierosolyma petre eo proficisci volente, cum Dauide contendit.

Tribus Iudæ, quæ inscijs Israelitis regem reduxerit accusatio & excusatio.

2. Reg. 20.

bus Beniamitidis: qui sublata voce in medio multitudinis exclamanit, Non est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Iessæi filium, simulque cornicine iusso canere bellicum, omnes, relicto Dauide, illum sunt secuti, sola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hierosolymorum est deductus. Vbi concubinis, cum quibus filius Absalomus congressus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benigne vt ante administrari iussit, ipse vero posthac non amplius eis est visus. Amasam deinde exercitui præposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iussitque vt collectis quantis posset è tribu Iudæ copiis post triduum ad se veniret, vt eum, tradito exercitu cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior mature non rediret: tertia die Rex Ioabo dixit, non esse in rempublicam, dilationem Sabæo concedi: ne forte instructior factus plus damni det, plusque exhibeat negocii, quam modo Absalomus exhibuisset. Non est, inquit, vlterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manum sunt, copiis, & secentorum conorte, cum Abisæo fratre hostem persequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam, vt prælio decernatur: & caue, ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisque qui tum Hierosolymis aderant, militibus contra Sabæum raptim exercitum ducit. Cumque Gabaonem, qui vicus quadraginta stadiis à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnum exercitum adducens. ibi Ioabus thorace munitus, accinctusque gladio, accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi à vagina elabi passus est: eoque mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improuiso ictu ventrem ei perfodit, hominemque confecit, facinus sane impium, quod bonum & cognatum iuuenem immerentem, propter æmulationem summæ præfecturæ & regiæ gratiæ sustulit. Hac enim de causa iam ante Abneri quoque cædem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honestum prætextum fraternæ vltionis dignius venia videbatur: in Amasæ vero cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæso enim imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, vno relicto apud eadauer, hunc iussit proclamare ad exercitum, Amasam iure cæsum meritas pœnas dedisse: qui vero partes Regis fouerent, Ioabum & fratrem Abisæum eius duces sequi debere, iacente vero in via corpore, & tota multitudine ad id confluente, & vt fieri solet cum admiratione circumstante, custos translatum illud in villam quandam longe à villa remotam deposuit, & veste contexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. is quum per totam Israeliticam regionem Sabæum esset persequutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse immunita quadam vrbe, nomine Abelmachea, qua obsessa & circumuallata, iubet militem muros eius suffodere & euertere: valde enim irascebatur, quod portas ei clausissent. mulier autem quædam honesta & prudens, videns patriam in extremo periculo, consensis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat, qui postquam processit, Deus, inquit, Reges & imperatores creat, vt deletis Hebræorum hostibus in pace contineant: tu vero nulla in re læsus, primariam Israelitarum vrbem expugnatum venisti. Tum ille abominatus eius verba, & meliorem sibi mentem precatus, negauit se vel vnum è plebe occisum cupere, tantum abesse vrbem tam egregiam excisam ueli: & si ad supplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, Regi rebellis, omissa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier Ioabum rogat, vt paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis sta-

Sabæus homo seditiosus auertit Israelitas à Dauide.

Dauidis concubinæ à filio stuprata alio traduciuntur.

Ioabus contra Sabæum pauci copiis Amasa in colligendo exercitu cunctante, mittitur.

Ioabus Amasam iugulat.

Ioabus Sabæum in vrbe Abelmachea circumuallat.

Mulier Ioabo vrbem quam iniustius conseruaret euersuro, opprobrat.

Conditio obsidionis solmenda à Ioabo proposita.

Supplicium de Sabæo sumptum.

Officia à Davide distributa.

Hedæ & Rabbinus c. 12. 2. Reg. 21.

Fames ob iuramentum violatum, Israelitis immissa.

An. mundi 2924. ante Christum na. 1040.

Septem viri e Sauli progenie ad supplicium Gabaonitis traduntur.

Davidi in vitæ discrimen vocatus ab Abisæo liberatur.

Davidi, vt prælio abstineat, suadetur.

Heroes Davidis.

Sobachus, Nephanus.

Ionathas.

tim è mœnibus deiiciendum: moxque ad ciues reuersa, Vultis, inquit, mali male perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eumque pro Davide, cuius tanta in vos extant beneficia, regnare, & vnam hanc vrbem tam valido exercitui resistere? Quibus verbis persuasi, præciso capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deiiciunt: confestimque signo receptui dato dux obsidionem soluit. & Hierosolyma reuersus denuo vniuersis copiis Imperator præficitur. Banaias quoque satellitibus & sexcentorum cohorti à Rege præponitur. Adoramus quæstor tributis recipiendis constituitur. Sabathes & Achilaus Commentariensium fiunt Principes. Susa scribis præpositus, Pontificatus quoque Sodaco & Abiatharo manfit.

Post hæc fame regionem premente, Rex supplex à Deo petiit, vt populum miseratus causam atque remedium tanti mali ostenderet dignaretur. Responsum est per Prophetas, postulare Deum, vt Gabaonitæ vindicentur, quos Saulus Rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iusiurandum quod illis olim Iesus Imperator & senatus iurauit, violauerat. Quamobrem si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi voluerint exigere permittat Rex. fore vt placatus Deus populum præsenti calamitate eximat. quod postaquam ex Prophetarum relatione compertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposcerent ad supplicium, Rex perquisitos eis tradidit, Memphibostho tamen Ionathæ filio parcens. his acceptis Gabaonitæ, vt libitum est, in eos animaduerterunt: confestimque pluente Deo terra posito squalore ad pristinam fertilitatem rediit, populusque copia rerum vt ante fruebatur. Aliquanto post Rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis congressus, dum victos auidius persequitur, vltra cæteros solus est longius prouectus, hunc iam lassulum conspicit Agmon filius Ataphi, vnus è Gigantum sobole, indutus loricam circulis consertam, & lanceam gerens trecentos siclos pendentem, accinctusque gladio: & conuersus e fuga haud dubie confecisset Regem, ni Abisæus Ioabi frater repente superueniens eum protexisset iam prostratum, & hostem trucidasset, quo Regis periculo grauiter cõmotus est exercitus, & duces iureiurando eum deuinxerunt, ne in posterũ cum aliis interesset prælio, ne, si propter fortitudinem & audaciam humanam aliquid ei contingeret, populus ea felicitate, quam ex ipsius administratione percipiebat, orbaretur. Cumq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram vrbem cõuenissent, Rex quam primum hoc cognouit, exercitum contra eos confestim ire iussit. in hac expeditione egregiam laudem ob præclara facinora edita meruit Sobacchis Chettæus, vnus è fortissimis Davidis militibus, complures enim qui se de gigantum genere iactabant, & viribus eximiis insolescebant, orco tradidit, præcipuus autor victoriæ quam tum Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibusq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à Rege, optime se gessit Nephanus cognatus ipsius, singulari enim certamine cum fortissimo Palæstinorum congressus, occiso illo effecit, vt reliqui terga verterent: multique hostium in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castra metati sunt ad quoddam oppidũ non procul Hebræorum finibus: fuitq; in eo exercitu vir statura cubitorũ sex: cui seni digiti erant in manibus ac pedib. Huic ex Regis exercitu Ionathas Samæ filius solus se opposuit, stratoq; aduersario maximum momentũ attulit, & ipse fortissimi viri laudem retulit. nam & hic barbarus ostentum, non ausa postea se contra Israelitas mouere. Cæterum Davidi pernctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, vario gene-

re car-

re carminum odas & hymnos in honorem Dei composuit, partim trimetro versu, partim pentametro: instrumentisque musicis comparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudem Dei decantare, tam Sabbatis diebus quam in cæteris festiuitatibus. Species autem instrumentorum hæ fuere: cynnira decem chordis intenditur, & plectro pulsatur, nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cumque his aderant & cymbala ærea, bene magna atque lata: quod sane de prædictorum natura, ne prorsus ignorentur, dixisse sufficit. Porro Rex fortissimos viros circa se habuit, sed maxime insignes præclaris facinoribus 38. quorum quinque tantum virtutem commemorabo, facili ex his de reliquis coniectura. tales enim erant hi qui possent vel regiones subigere, vel magnas gentes debellare. Primus Isbæmus filius Achemæi, qui non semel in aciem hostium irruens non prius à cæde abstitit, quam nongentos occideret. Post hunc Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cum Rege in Arasino. Hic in quodam prælio Israelitis multitudine hostium territis & in fugam versis, solus locum suum non deseruit: & congressus cum hostib. multos interfecit, adeo vt cruore gladius eius ad dexteram adglutinaretur: quo viso reuersi in prælium Israelitæ cedentem iam hostem virtute admirandam ac celebratam victoriam retulerunt, Eleazaro sternente, vulgo vero militū prostratos spoliante. Tertius erat Illi filius Sebus. hic quoq; cum bello Palæstino in loco qui Maxilla dicitur acies ex aduerso constitissent, Hebræiq; rursum territi loco cederēt, solus in aciei vicem hosti se opposuit: & non paucis letho datis, reliquos impressionem eius non sustinentes, in fugam effusos insectatus est. Hæc fuerunt facinora quæ hi tres in prælijs ediderunt. Eo vero tempore, quo Rege Hierosolymis agente Palæstinorum exercitus vsq; ad vrbem accessit, & dum ille consulturus Deum de bello, arcem ascendit, in ea valle castra metatus est, quæ XX. stadiorum spatio vsq; Bethlema pertinet: dicente ad amicos: ô quam bonam aquam habemus in patria mea, maxime in cisterna portæ vicina: ê si quis eam mihi afferret, id certe mallem quam multū argenti accipere: tres isti his auditis, eueſtigio excurrerunt, & cum per media hostiū castra Bethlema peruenissent hausta aqua per eandē viam ad Regem sunt reuersi, attonitis audacia tanta barbaris, nec aušis paucitatem eorum contemnere. eam aquam rex bibere noluit, dicens, periculo sanguinis emptam, & ob hoc sibi nō conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro virorum incolumitate. Post hos erat Ioabi frater, Abisæus, qui vna die DC. hostes interemit. Quintus Banaias, genere Sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus, virtute inter Moabitas illustribus, vtrumq; confecit. Rursum ex prouocatione, cum miræ staturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem cōfodit: quo insignior fuit victoria, quod adhuc viuenti ademptis armis, prius eum spoliauit, mox propriis armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animo sitatem vel præferri potest, vel certe conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os quod angustum esset, videbat breui fore, vt id niuibus opplereturr: atque ita deplorato exitu, & salute, rugire occepit. Banaias autem forte fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestiæ: & quum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid volens cognoscere, quantus millium numerus recenseri posset in populo, oblitus præceptorum Mosis, qui prædixerat, quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semiclum, iussit Ioabum Impetatorem, vt iret ad censum peragendum, quo excusante nihil opus esse, nihil motus coegit

An. mundi 2924. Ante Christum na 1040. 2. Reg. 20. *Poeta.* *Instrumenta musica Dauidis.* 2. Reg. 23. *Triginta ex Dauidis Heroes.* *Essamus.* *Eleasar.* *Sebus.* *Heroes tres per hostium castra excurrunt, in Bethlehem | aquam hauriunt, & Dauidi afferunt.* *Abisæus.* *Banaias Ægyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit.* *Banaias leonem examinat.* *Hodie & Ruffinus cap. 13.* 2. Reg. 24.

Dauid Ioabum ad peragendum censum ire iubet.

git sine mora ad imperata exequenda proficiſci. Ioabus autem aſſumptis ad hoc negocium principibus tribuum & ſcribis, obita tota Iſraelitarum regione & cognito quanta eſſet populi multitudo, poſt nouem menſes & viginti dies Hieroſolyma reuertus ad Regem numerum ei populi reddidit, abſque tribu Beniamitica: quam nondum ad cenſum vocauerat, ſicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoſcens in Deum ſe peccaſſe. Erat autem reliquorum Iſraelitarum numerus nongenta millia, duntaxat eorum qui ad militiam eſſent idonei. In Iudæ vero tribu quadringenta millia cenſebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem, quod Deum offendiſſet, ſupplex orare cœpit, vt propitius redditus facti huius daret veniam. Qui exoratus Gadum Prophetam ad eum miſit, tres optiones offerentē, vt ex his quam mallet eligeret, aut famem per ſeptennium duraturam, aut bellum per tres menſes in quo marte cum hoſte gerendum, aut peſtilentiam per triduum in Hebræos ſæuituram. Illo vero hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionem, & Propheta vrgente ad celerem reſponſionem, vt Deo renunciare poſſet: Rex cogitans, quod ſi famem peteret, ſui magis quam aliorum rationem habuiſſe videri poſſet, quandoquidem ipſi nihil periculi eſſe multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quod ſi per tres menſes ab hoſte vinci elegiſſet, ſic quoque ſibi conſuluiſſe qui arces & fortiſſimam circa ſe cohortem haberet: optauit malum regnantibus æque ac regnatis commune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius eſſe incidere in manus Dei, quam in manus hoſtium. Hæc ita, vt audiuit Propheta Deo renunciante, peſtilentia in Hebræos ingruit, ita vt variis modis abſumerentur, nec facile eſſet morbum cognoſcere. mors enim vna erat, ſed plurimis & incompertis cauſis homines rapiebat. alius enim poſt alium efferebatur. & clanculuſm obrepens malum celeriter exitium afferebat. quidam enim repente cum vehementi dolore, & amaro cruciatu animam exhalabant. alii paulo lentiori vexati malo ne curationem quidem ferre poterant: ſed inter officia medicorum exſpirabant. alii ſubito tenebris ob oculos obortis, ceu præfocatiexanimabantur. nonnulli interim dum aliquem domeſticorum funerant, ſepultura nondum abſoluta commoriebantur. quo factum eſt vt à matutina hora vſq; ad prandium hac peſte ſeptuaginta millia hominum ſint abſumpta. iamque genius à Deo miſſus Hieroſolyma petebat. eam quoque vrbem ſimili malo afflicturus. Tum Rex ſaccū indutus & humo proſtratus, ſupplex orabat Deum, vt peſtem ſedaret, & iam mortuis contentus de cætero quieſceret, inter has preces ſublatis oculis, cernens genium per aerem ſtricto gladio Hieroſolyma petentem, exclamat ad Deum: ſeſe eſſe paſtorem pœna dignum, cæterum greges nihil commeruiſſe. Effunderet iram in ſe ac ſuam familiam, & innocenti populo parceret, Deus autem admiſſa ſupplicatione peſtem repulit: miſſoque ad eum Gado Propheta, mandauit vt confeſtim aſcenderet in aream Orionnæ Iebuſæi, & exſtructo altari, inibi ſacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, ſed mox ad deſtinatum locum ſe contulit. Oronna vero circa trituram frugum occupatus, vt regem vna cum omnibus filiis accedentem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebuſæus, ſed inter præcipuos amicos Dauidis: quæ cauſa fuit vt capta vrbe nihil illi moleſtum acciderit, quemadmodum ſuperius diximus. Hoc percontante, quamobrem herus ad ſeruum accederet, ait ſe velle aream eius emere, vt in ea Domino altare conſtrueret, & ſacra faceret. at ille & aream & aratra & boues in holocautoma gratis largiri ſe dixit, precarique vt Deus libens ac propitius hoc ſacrificium admittat. Rex vero gratam ſibi eius ſimplicitatem

Numerati populi ſumma.

Dauid tribus malu propoſitu peſtem eligit.

An. mundi 2930. Ante Chriſtum nat. 1034.

Ingens Hebræorum ſtrages ob peſtem à Deo immiſſam.

Dauid pro innocente orat populo.

Mandatum de altari exſtruendo.

Oronna Iebuſæus.

Sup. lib. 7. cap. 3.

Ophrona dictus.

Oronna aream Dauidi donat.

ac ma

ac magnanimitatem professus, voluit vt precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis offerre sacrificium. Oronna vero dicente facturum se quicquid Rex vellet, aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructoque ibi altari, sacrificia & holocautoma super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit. quo facto Deo placatus, propitius vt ante est redditus. Erat autem is locus in quem olim Abrahamus filiū, vt holocautoma faceret, adduxerat, & cum iamiam iugulandus esset puer, aries repente astans altari apparuerat: qui pueri vice fuit mactatus, vt iam ante scripsimus. Dauid autem cum animaduertisset se exanditum & gratum fuisse sacrificium, decreuit eorum illum locum altare vniuersi populi appellare, & Deo templum ibi exædificare: quam eius vocem Deus in futurum ratam esse voluit. mox enim propheta ad eum misso, illic templum exstruendum prædixit à filio quem regni successorem esse relictu rus. Post hanc propheriam iussit rex numerari inquilinos, & inuēta sunt eorum centum & octuaginta millia: ex his constituit lapicidarum octuaginta millia: reliquos ad conuehendos lapides deputauit, ex quib. tria millia & quingentos operariis præfecit. magnam quoq; vim ferri ac æris ad horum operum vsum congessit: materiemq; cedrinam multam & prægrandem, Tyriis & Sidonijs hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebatq; suis amicis, hæc ideò se apparare, vt filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret; & non tum demū eam comportare necesse habeat, adhuc per ætatem rudis talium negociorum, sed omnibus in promptu sitis facile opus absoluat.

Precium pro area datur.

Hedio & Ruff. c. 14. Architecti templi exstruendi. 1. Par. 22. Dauid magnam vim ferri, æris & lignorum comportat.

CAP. XL

Dauid se viuente Salomonem filium summ regnum auspicari voluit.

ACcito deinde Solomoni filio mandauit, vt quamprimum regnum adeptus esset, templum Deo construeret, dicens se id voluisse quidē, sed oraculo prohibitum quod propter crebra bella cruentus haberetur, prædictumq; sibi ad ædificium à fatis destinatum filiorū natu minimo, qui Solomon esset appellandus: quēnon aliter quam filiū patri ipsi Deo cura futurum. atq; etiam totam Hebræorum regionem hoc Principe se licem fore, & inter cætera bona, id quod omnium est potissimum, pacē habiturum, vtpote alienam non tantum ab externis bellis, verumetiā ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quādoquidem à Deo designatus es rex, antequam natus, da operam, vt alioquinetiam dignus sis eius prouidentia, pietatem colens & iustitiam atq; fortitudinem & præcepta eius legesq; per Mosen traditas obseruans, & ab aliis eas violari nō permittens: & insuper templum quod te regnante struiibi voluit, cura vt sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi relinquam. Scito sane aui quidem collecta decem millia, argenti vero talentorum centum millia, æris item ac ferri tantum congessi, quantum vix numero comprehendi possit: & ad hæc lapidum & lignorū materiem copiosissimā. Habes præterea multa millia fabrorum lignariorū & cæmētariorum: & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris Deo, eumq; perpetuū protectorem habebis. Posthæc adhortatus est principes populi, vt in ea structura filiū adiutarent, & securi de omnib. aduersitatibus, cultui tantum diuino vacarent: percepturos enim pro hac pacē & bonum ac legitimū Reipub. statum, quę præmia piis ac iustis Deus solet reddere. Postquam autē absolutū fuerit templum, iussit Arcā ineo reponi, cæteraq;

Exactio templi Solomoni mandatur.

Dauid Solomonem vt Deum colat, hortatur. Thesaurus ad templi structuram congestus. Adiutores Salomonis in templo exadificando. Mandatum de Arca, cæteraq; supellectile in templum reponenda.

An. mundi 2930. ante Christum nat. 1034. *Hedio & Ruffinus Cap. 15. 3. Reg. 1. Dauid alfiosu factus. Abisace uiu recalefacit. Adonias affectat regnum.*

An. mundi 2931. Ante natum Christum 1033. *Bethsabe studium Adonia, sic suadente Nathane, Dauidi indicat.*

sacram supellectilem, cuius receptaculo iam pridem templū debuerat exstrui, nisi patres mandatum Dei neglexissent, qui præceperat, vt quā primum hostilem terram occupassent, templum illē exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tam ad filium, quam ad Principes. Prægrauante autē iam senio, & corpore per ætatē frigescente, alfiosus factus est, vt ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: quumque ex communi medicorum consilio decretū esset, vt lectissima è formosis totius regionis virginibus eum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium fouente eum puella: inuenta est in vrbe vna fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum rege cubitans, nihil aliud quā recalefaciebat eum: iam enim præ senio ad venereas res elanguerat. ed de hac virgine paulo post incidet mentio Cæterum quartus filius Dauidis, iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quod ambitionē attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit, vt sibi Principatum deferrent: parauitque sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidem est, quid sibi vellet talis apparatus. Adiutores autem habebat Adonias Ioabum imperatorem & pontificem Abiatharam. Soli autem conatibus eius resistebant, Pontifex Sadocus & propheta Nathan, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus & manus fortissimorum. Porro Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est in hortis regiis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos vero qui Pontificis & Nathanis Prophetæ & Banaiæ satellitum præfecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare insciente Dauide. suasitque vt tam propriæ saluti, quam filii regno consuleret: ingressaque ad Dauidem sola diceret ei, quod ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum Rege se quoque superuenturum propheta pollicitus est. & verbis eius tettem futurum. Paruit Bethsabe, & regem adiit. Quo adorato impetrataque dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit, expositque ordine quemadmodam Adonias epulum adornauerit, & Abiatharum Pontificem Ioabumque principem exercitus vocauerit, & filios regios absque Solomone ac eius necessariis amicis. addebat etiam totū populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: vt cogitet rogans, quod se defuncto mori necesse esset tam ipsam quam Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubicularii nunciāt Nathanem venisse vt regem viseret: statimque admissus percontatur, num hodie regem dederet Adoniam, & principatum suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum imperatorem: hos omnes suauiter epulantes cum plausu & alacritate, faustis acclamationibus perpetuum imperium nouo regi ominari. Sed neque me, inquit, vocauit, nec Sadocum Pontificem aut Banaiam satellitio tuo præpositum. quare æquum est, vt ab omnibus sciatur, num hæc gerantur ex tua sententia. His auditis rex iubet acciri Bethsaben, excesserat enim cubiculo propheta veniēte, qua introgressa: Iuro, inquit, tibi per maximum Deum, regnaturum tuum filium vt iam ante iuraui, eumque in solio meo sessurum, idque hac ipsa die. Ad quæ verba cum mulier adorato Rege longam ei vitam esset precata, Sadocum accersit Pontificem, & Banaiam præfectum satellitum: quibus mox venientibus iubet vt assum-

Salomoni iuramento regnum promittitur.

sumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositoque filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem Gion: vnctumq; sacro oleo regem declararent. hoc autem munus Sadoco Pontifici, & Nathanæ prophetæ iniunxit: mandauitque vt inuecto per mediam vrbem præcinente tubicine prosequentium multitudo ac clamaret, in æternum Solomon Rex in solio regio sedeat: vt notum fiat vniuerso populo, regem eum à patre declaratũ. Solomoni vero præcepta imperandi dedit, vt iuste & pie præsit tum Iudæ tribui, tum vniuerso Hebræorum populo. Post hæc Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mora eum in regiam mulam imponit: & deductum extra vrbem ad fontem, oleoq; vnctum: rursum in eã cum faustis acclamationib. introducunt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: moxque adductum in regiam, in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatemque animum aduertit, choris & tibijs sese oblectans, vt præ concentu instrumẽtorum terra simul ac aer resonaret. Vt vero has voces Adonias & eius conuiuæ audiuere, vehementer sunt perturbati: & Ioabus Imperator negauit sibi placere vel sonitum illum vel tubam. Cumq; nemo frueretur appositis, sed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos Pontificis Abiathari filius Ionathas: & cum Adonias libenter visum iuuenem bonum nuncium ominatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & regis voluntatem expositit. quo audito proripiunt se omnes è conuiuio, & suam quisque domum diffugiunt. Adonias autem veritus ne rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad altare confugit, & hoc apprehenso se tutabatur. quod vbi ad Solomonem est perlatum, quodque rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniuriæ, & securitate impunitatis: clementer simul ac prudenter præteriti quidem erratiueniam ei concessit: sed prænonito vt caueret in posterum: alioqui, si amplius aliquid nouare deprehenderetur, ipsum sibi causam exitij futurum. misit deinde qui illum ex asylo educerent. qui cum venissent, nonumque regem adorasset: iussit eum domum suam abire nihil solicitũ, ac in reliquum curare vt vir bonus sit, quando quidem hoc ipsi maxime expediat. Dauid autem volens eum totius populi regem declarare, conuocat principes Hierosolyma, vna cum Sacerdotib. ac Leuitis, quibus recensitis inuenit eorum qui trigesimum annum excederent, 38. millia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter mille supra viginti millia: iudices vero populi & scribas eorum sex millia: ianitorũ vero domus Dei quatuor millia: tantundẽq; eorum qui hymnos DEO canerent, & instrumentis Musicis à Dauide vt diximus in hoc præparatis vterentur. Hos diuisit in cognationes & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, viginti quatuor eorum cognationes inuenit: ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo. Instituitque vt vna cognatio ministraret DEO per dies octo, à sabbatho vsque sabbatum: atque ita sortitio facta est omnium cognationum in præsentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari Pontificum & omnium Principum, & cuius prima sors exijt, descripta est cognatio prima, & post hanc secunda, deincepsque vsque vigesimam quartam: quæ quidem diuisio durat vsq; in hodiernum diẽ. Leuiticam quoque tribum in partes viginti quatuor diuisit: & sortitione facta & illis quemadmodum sacerdotibus octoni ministerij dies obtenerunt. Præcipuus autem honos Mosis posteris est habitus. Constituit enim eos sacerdotes thesaurorum Dei & donariorum quæ Reges solent dedicare. instituitq; vt vniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per suas quisque vices interdiu noctuque circa cultam diuini numinis versarẽtur, sicut olim à Mose præscriptum fuerat. Posthęc totas copias

An. mundi 2931. ante Christum nat. 1033.

Salomon in Regem vnctus, in solio paterno collocatur.

Adonias ex conuiuio se proripient, ad altaru cornua confugit.

Dauid Leuitas numerat eorumq; officia distribuit 1. Par. 2.

Diuisio Sacerdotum in 24. cognationes. 2. Par. 24.

Leuitica tribus in 24. partes diuiditur.

Thesauri diuini custodes Mosis posteris.

An. mundi 2931. ante Christum nat. 1033.

1. Par. 26 *Copia in partes duodecim congesta. Duo quid principibus tribuum conuocatis Solomonem commendat* 1. Par. 23.

in duodecim partes digessit, eisque tribunos, centuriones & præfectos assignauit continebat quæque pars millia viginti quatuor: voluitque vt singulæ singulis mensib. stationem agerent circa regiam Solomonis, vna cum tribunis suis ac centurionibus: & cuique suum ducem præfecit, virum iustum & spectatę bonitatis. quin & thesauris & vicis & agris eorumque cultorib. & armentis cum suis pastorib. præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse non habeo. Postquam autem omnia sicut diximus ordinauit, adúocatis in concione magistratib. Hebræorum & tribuum principibus, & ducib. quos singulis exercitus sui partib. præposuerat, ad hæc omnib. qui negocijs & facultatib. regijs præerant è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est alloquut⁹. Fratres & populares, notum vobis esse volo, quod cum decreuissem templum exstruere, multum auri eum in vsum & argenti centum millię talentorum comparaui. sed Deus ipse per prophetam Nathanem mihi vetuit, eo quod bellis quæ pro libertate vestra gessi, dextram hostili cruore contaminauerim. & filium meum regnique successorem templum sibi iussit extruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quod etiam maiores nostri Iacobi filij quum duodecim essent, Iudas tamen cõsensu omnium principatum obtinuit, & mihi cum sex fratres essent, posthabitis illis Deum ad me regnum detulisse, neque eorum quenquam id factum inique tulisse: ita ego quoque postulo, vt Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec contra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed scientes hunc diuinitus electum libenter eius dominio sint subiecti. Cum enim æquum sit, si Deus ita velit, vel externos ferre dominos, quanto magis gratulari & fauere decet fratri non secus quam eiusdem honoris participes. Ego sane nihil magis in votis habeo quam vt promissiones Dei deducantur ad effectum, & felicitas quæ hac regionem sub Solomonis regno manet, quam primum totam eam occupet, & in perpetuum in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurum est, & omnia recte euenient, si tu fili mi pietatis & iustitiæ, patriarumq; legum custodem geras: alioquin si hæ non seruentur, nihil nisi triste est exspectandum. Hoc sermone finito inspectantib. omnib. Solomoni templi descriptionem ac formam dedit, in qua fundamenta & cellæ tam inferiores quam superiores, earumque numerus & quantitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quæq; vasa tam aurea quam argentea fieri deberent præfiniuit, hortatusque est eum vt summam diligentiam ad hoc opus adhiberet: simulque principes & tribum Leuiticam, vt eum adiutarent, tum propter ætatem nondum sat matura, tum quia diuinitus & ad regnum esset electus & ad templum ædificandum. quam quidem fabricam nequaquam fore difficilem, præparata per se iam ante materia, multis auri talentis, plurimis item argenti, & trabib. fabrorumq; & cæmentariorum multitudine, & smaragdis alijsq; omnis generis gemmis. Postremo nunc se in hunc vsum ex proprio fisco erogare alia tria millia talentorum auri purissimi, ad exornandum ædytum & currum Dei cherubinos, quos oporteret supra Arcam stare eamq; protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & trib. Leuiticæ de suo quoq; conferentium, & multa liberalitate & magnifice pollicentium, obtulerunt enim se contributuros talentorum auri quinq; millia, & stateres decies mille, argenti vero C. millia, ferri quoque talentorum multa millia & si cui lapillus aliquis erat pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendum, quorum curæ præpositus erat vnus è Mosis posteris nomine Ialus. Ea res magna voluptate affecit totum populum, & maxime Dauid visa principum & sacerdotum reli-

Formatem pli extruendi Solomoni datur.

Principes Israelitarũ ingẽtem vim auri, argenti ariu & gemmarum ad templi structuram ferunt. 1. Par. 29.

quo-

quorumque omnium promptitudine, elata voce Deum laudauit, parem ac conditorem huius vniuersitatis appellitans, fabricatoremque rerum tam humanarum quam diuinarum, & præsidem ac gubernatorem generis Hebræorum, eorumque felicitatis & regni ab ipso sibi cōmissi. Post hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimque filio mentem bonam & iustam, omnique virtute præditam, iussit vt populus quoque Deo laudes persolueret. Illi vero prostrati humi Deum adorauerunt: versi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti vero die sacrificia sunt instaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis in holocaustoma oblatis: ad pacifica quoque sacrificia multis millibus victimarum mactatis. & tota ea die Rex vna cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomonque denuo est inunctus. & legitimus Rex declaratus: simulque Sadocus Pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiā Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

Sacrificia & festiuitas in regni Solomonis confirmatione instituta.

CAP. XII.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

Hedio & Ruffinus cap. 16. 2. Reg. 2. Dauidis ad Solomonem postremum alloquium.

PAulo autem post Dauid accedente ad senium morbo videns iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illum est affatus. Ego fili, fato vocante ad patres meos abeo, & viam omnib. qui nunc sunt, quique post erunt communem ingredior: quam remeari non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & morti vicinus, iterum atque iterum te moneo, quæ & ante consului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum, qui te hoc regno honestauit: vtque custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Mosen demisit: & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliaue affectione aut neglectum earum defectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legib. alioqui suam prouidentiam à te vertet. Quod si talem te erga eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnum in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationem obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abnerum Neri filium, & Amasam filium Ietheranis. in eum tuo arbitratu animaduertes, quandoquidem hactenus pœnam euasit, quod meipso esset potentior. Commendo tibi etiam Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, nō conferens in eos beneficium, sed referens, pro officijs quæ pater illorum in me exulem liberaliter congessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea Geræ filium Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuicijs quando castrum petebam, moxque ad Iordanem occurrens, fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nunc occasionem rationabilem nactus punito. His mandatis filio de Reepub. & amicis, & eis quos punitos volebat, expirauit, exactis septuaginta vitæ annis, postquam regnasset apud Hebronem tribui Iudæ imperitans annos septem & menses sex, Hierosolymis vero vniuersæ regionis Rex annos triginta tres. vir optimus & omnib. virtutib. præditus, quas Regem tot gentium incolumitati prospicientem habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminib. pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obijciebat, exemplo suo militem ad præclara facinora excitans, & non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens. idem in consilijs prudentissimus, & egregie callens quid in

Dauid Solomoni Ioabi puniendum mandat.

Barzellai filios Solomoni Dauid cōmendat.

Semeis quomodo puniendus.

Anni ætatis & regiminis item virtutes & diuitiæ Dauidis.

An. mundi 2981. Ante Christum nat. 1033.

Sepultura Dauidis splendida

Hircanus ingentem pecuniæ summam ex Dauidis sepulchro asfert

Herodes Dauidis sepulchrum spoliat.

præsens, quidve in futurum conduceret. ad hæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate vnquam ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ vxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quātas nullus alius Rex vel Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit autem eum filius Solomon Hierosolymis magnifice, præter solennia illa in Regum funeribus, illatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facile sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos MCCC. Hyrcanus Pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, Demetrij filio, volens pecuniam ei dare, vt abducto exercitu obsidionem solueret, nec valens aliunde summere, aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde trib. talentorum millib. eorumque parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursum post multos annos elapsos Herodes Rex alia cella aperta, magnam pecuniam sustulit. ad loculos tamen qui Regum cineres continent, neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, vt ab ingredientib. monumentum inueniri nequiret. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Octauus.

SVMMA CAPITVM LIBRI VIII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. Quemodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

II. De sapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; primus Hierosolymis templum ædificauerit.

III. Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamū decem tribuum Regem fecit.

IIII. Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Ægyptum transportauit.

V. Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & cladis, & quod Basanes Hieroboami generis exstirpator ipse regnum occupauerit.

VI. Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

VII. Basanius stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

VIII. Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu profligatur.

IX. De Iosaphato Rege Hierosolymorum.

X. Achabus à Syris bello lacessitus in prælio victus occiditur.

CAP.

CAP. I.

Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

E Dauide igitur & eius virtute, quantorumq; bonorum suæ genti autor fuerit, & quãtis bellis felicirer gestis senio confectus decesserit, in proximo volumine docuimus. Cæterum posteaquam Solomo eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, vt nouis Regibus solet faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatẽ, & post regnum bene administratum diuturnam senectutem. Adonias vero qui etiam viuente patre occupare conatus est regnum, accessit ad Regis matrem, eamq; blande salutauit. Qua quærente, nunquid venisset quod opera sua opus haberet, omniaq; benigne pollicente, orsus est dicere, ipsam quoque nosse, quod tam ætatis prærogariua, quam populi consensu regnum sibi deberetur, sed quoniam Deo visum sit id transferre in filium eius Solomonem, se quoq; libenter ferre illius dominationem, & contentum esse præsenti cõditione, rogauit deinde, vt apud fratrem pro se intercederet, eiq; persuaderet, vt bona eius pace liceat sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc virginem, quod pater præsenio congredi cum ea non valuisset. Bethsabe vero promisit operam suam in hoc negocio, & de hoc coniugio bene eum sperare voluit, tum quod Rex vltro fratri gratificari cuperet, tũ quod eo preces matris essent accessuræ: atque ita plenum spe hominem dimisit: moxq; ipsa ad filium properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum Rex occurrisset, complexuq; eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitq; alterã matri à dextris poni. Quæ postquam consedit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neq; tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille, iuberet quid quid vellet, pium enim esse matri quidlibet cõcedere: nec oportuisse eã sic præfari, ac si negaturũ suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere. tum illa rogat, vt virginẽ Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At rex iratus dimisit matrẽ, dicens Adoniam maiora moliri, miratiq; se quod non eadem opera postularet, vt regnũ ei tanquam natu grandiori cederet, quãndo Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum imperatorem copiarum, & Abiatharum Sacerdotẽ. Moxq; acito Banaia præfecto satellitum, mandauit ei vt Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo Sacerdote, Te, inquit, supplicio eximunt tum alii labores acti cum meo patre, tum illud præcipue, quod vna cum eo Arcam transtulisti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, vt neque hic maneas, neque in conspectum meum venias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri viue, atque ibi vsque ad mortem dege, quandoquidem talia commisisti propter quæ indignus es vt honoribus fruaris. Ob hanc itaque causam ablatus est sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prædixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phineesis ad Sadocum. Cæterum eo tempore quo Pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia Pontificem ex Phineesis gente priuatam vitam egerunt hi: filius Iosephi Pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami vero Marzothus, & Marzothi Arophæus, Arophæi Achitobus, cuius fuit Sadocus qui primus Dauide regnante Pontifex est creatus. Porro Ioabus Imperator audita nece Adoniæ, valde extimuit. eius enim amicitiam magis quam Regis

colue-

An. mundi 2931. ante natum Christum 1033. 3. Reg. 2.

Salomon post obitum Dauidis Rex Israelis.

Adonias cum Abisace coniugium expetit.

Adonias interficitur. Abiatharus Sacerdotali honore priuatur.

Genealogia Pontificis Sadoci.

An. mundi 2951. ante Christum ann. 1033.

coluerat, & ideo non immerito male suspicans, ad altare confugit, impunitatem se inde quæsiturum existimãs, propter notam Regis erga Deum pietatem. Qui posteaquam de Ioabo renunciatum est, misit Banaiam, qui citaret eum ad suum tribunal causam dicturum. Ioabus autem negabat se sanum relicturum, sed ibi potius quam alias moriturũ. Hoc eius responso per Banaiam accepto Rex iussit, vt inibi caput eius ita vt vellet abscinderetur, & hanc pœnam lueret pro duobus imperatoribus, quos contra omne fas peremerat. Corpus vero sepeliri, vt peccata eius apud posteros mancrent, ipse vero ae pater innocentes essent: quod ad Ioabi mortem attinet. Banaias vero exsequutus mandatum, ipse in imperium copiarum ei successit. Post hæc abrogato Abiatharo Pontificatu, Rex solum Sadocum id sacerdotium obtinere voluit. Semei deinde imperauit, domo Hierosolymis exstructa inibi apud se manere, interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si secus fecerit, esse capite mulctandum. nec contentus interminatione, iureiurando hominem ad id mandatum seruandum adegit. Semeis vero professus sibi gratissimũ hoc regium mandatum, & iuratus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, cum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, refracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum vna cum illis reuersum, aegre tulit non præscriptum modo suum contemptim habitum, sed sacramentum etiam Dei violatum. Accitoque mox, Nonne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neque ex hac vrbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurii, vir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrem meum eiectum es debacchatus: vt scias quod nihil lucrentur nocentes, etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus quod propter impunitatem securi sibi videntur, crescit illorum pœna quam iamdudum sunt promeriti. atq; ita Semeim iussu Regis Banaias interfecit. Solomon autem sublatis iam inimicis, regnoq; confirmato, Pharaonis Ægyptiorum Regis filiam duxit vxorem: instauratisque Hierosolymorum mœnibus maioribus multo & munitioribus, in tranquillissima pace Remp. deinde administrauit, nihil impeditus iuuenili ætate, quo minus vel iustitiam coleret & leges custodiret, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset: maturaque iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissime prospiciebat.

Ioabus interficitur in eius locum Banaias surrogatur.

Sadocus loco Abiathari sacerdotium obtinet.

Semei pœna & mors.

Vide & Ruffinus Cap. 2. 3 Reg. 3.

Ægyptiorũ Regis filiam ducit vxorem, regnumque constabilit.

CAP. II.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quodq; primus Hierosolymis templum ædificauerit.

Deus Solomoni in somnijs oblatus, quod maxime cuperet, eum postulare iubet.

VIsum est autem ei Hebronem petere, & super altare æreum à Mose fabricatum sacrificare, mille victimarũ holocaustomatis cœlesti numini oblatis: qui honor Dei fuit acceptissimus. illa ipsa enim nocte, cum in somnis ei conspiciendũ se præbuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon vero pulcherrimum quiddam ac maximum petiit, quod & Deus libentissime largitur, & homini est vtilissimum. Non enim aurum & argentum aut alias id genus diuitias vt homo iuuenis petiit. nam hæc sola vulgo hominum videntur expetenda, hæc sola diuina munificentia digna. Sed da mihi, inquit, Domine mentem sanam, & intellectum honum, vt his acceptis populum hũc vere ac iuste iudicare valeã. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quæ non petierat, additurũ diuitias & gloriam, sed ante omnia talem intellectum ac sapientiam,

Solomon sapientiam à Deo petens tantum & diuitias consequitur.

quæ-

qualem antehac nemo habuerit vel regum vel priuatorum. adhæc conseruaturum regnum in eius familia per multas ætates, modo iustus esse pergat Deoq; per omnia parere, & paternis vestigiis incedere, præcipuaq; eius virtutes imitando. His diuinitus auditis Solomon è stratis se prorupit, & adorato Deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculum plurimis victimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduum, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autem controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, vt qui hæc legent difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quid iam inciderit, ad exemplar solertiæ regiæ difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ mulieres quæstus meretricii venerunt ad eum, quarum altera quæ iniuriam pati videbatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem vt ambæ eadem die, eademque hora infantes masculos parereмus. Post triduum ista iuxta cubantem suum infantem per somnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in sinum imposuit. Illucescente die mammam præbere volens infanti, meum non inuenι, sed istius mortuum vidi iuxta me iacentem: id quod certissimis indiciis deprehendi, & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium domine confugi. nam quia propter solitudinem nemo est qui coarguat, pertinaciter, quod meum est abnegat. Tum Rex interrogat alterum, ecquid habeat quæ de accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante suum esse superstitem infantem, alterius vero mortuum: neminеque inueniente quid decerni posset, sed omnibus vt in re obscurissima cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussis afferri infantibus, tam viuo quam mortuo, vocat quendam è satellitibus, imperatq; vt stricto gladio, puerum vtrumq; secet in duas partes, quo vtraque dimidium accipiat, tam viui quam mortui. Hanc sententiam totus populus tacite damnabat, vt puerilem, sed interim cum vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim sat esse, si viuum videat, etiam si alienus existimetur: altera vero parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: animaduertens Rex has postremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quod hæc reuera mater esset: alterius vero maliciam damnauit, quod & suum perdidisset, & amicæ infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentum Regiæ, prudentiæ simul & patientiæ, & ex illa die non secus quam diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectebatur, præerat Vres. Ea vero in qua Dora sunt, & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achilli, cuius præfecturæ contributa erat, & ea regio quæ vsq; ad Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam vsque montem Libanum, vrbesque in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonem vsq; præerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Bassimam. Maritimam vero quæ est circa Arcen Banacates obtinebat. Saphates Itabyrium montem & Carmelum totamque inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit commissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit. & rursum his omnibus vnus præerat Princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum studium conuerso. Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti ad hęc optatissima libertate auide perfruentes, in hoc potissimum erant

An. mundi 2931. Ante Christum natum 1073.

Duæ mulieres se se inuicem de infante permutare accusant.

Solomon vtrumque puerum seruari mandat.

Ex sermone & gestu mulierum matrem infantis viui Solomon agnoscit.

Præfecti & duces Solomonis.

3. Reg. 4.

inten-

An. mundi 2931. Ante Christum natum 1033. *Alma pax Israelitarum Solomonis tempore viget.*

intenti, vt suas quisque facultates augeret, & maioris pretii faceret. Erant præterea Regi alii præfecti, qui Syrorum cæterorumque barbarorum Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari conferebant in quotidianos regiæ mensæ sumptus similæ coros triginta, farinæ sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales viginti, & saginatos agnos centum. præter capturas venationum quæ cõstabant ceruis ac bubalis, præterq; aués & pisces. Tantam etiam curruum multitudinem habebat, vt quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absq; his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa Regem versabatur, reliqui vero sparsim per villas regias degebant. & qui Regiis impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eo conuehendo vbicunque Rex habitaret. Tanta autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret, atq; etiam Ægyptios, qui omnium sapientissimi habebantur, longe post se relinqueret. præcellebat etiam eos, qui per idem tempus, in maxima opinione sapientiæ fuerant apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filii Hemaonis. Composuit etiam libros odarum & carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros, ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam ab hysopo vsq; cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestribus animantibus, natatilibusque & quæ per aerem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatum earum summam præ se tulit. quin & eam artem diuinitus consecutus est ad vtilitatem & medelam hominum, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes enim composuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationum modos scriptos reliquit, quibus cædentes dæmones ita fugantur, vt in posterũ nunquam reuerti audeant: atq; hoc sanationis genus nunc vsq; plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filiorum & tribunorum reliquorumque militum, multos arrepticios percurantem. Modus vero curationis erat hic, Admoto naribus dæmoniaci annulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicata, ad eius olfactũ per nasum extrahebatur dæmonium: & collapso mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volens dein Eleazarus his qui aderant ostendere suæ artis efficaciam, non longe inde ponebat poculum aut polubrum aqua plenum, imperabatq; dæmonio hominẽ exeunti, vt his subuersis signum daret spectantibus quod reliquisset hominem. quo facto nemini dubium erat quanta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrem libuit hoc quoq; narrare, vt omnibus nota fit eximia Regis huius natura, quamq; carus Deo fuerit, & in omni genere virtutum excellentissimus. Porro Tyriorum Rex Iromus audito, quod Solomon patri in regnum successisset, vehementer est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat, & per legatos salutato gratulatus est præsentem felicitatem, perquos Solomon scripsit ad eum in hunc ferme modum. Solomon Iromo Regi. Scito patrem meũ cum voluisset ædificare templum Deo, bellis assiduis impeditum. neq; enim prius à subiugandis hostibus destitit, quam omnes sibi tributarios redderet. Ego vero gratias habeo Deo, pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti otio decreui vti ad extruendũ cœlesti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam ante patri meo Deus prædixit: quamobrem rogo, vt aliquos vna cum meis mittas in

Solomon. coniurationum modos, quibus dæmones fugantur, conscripsit.

Iudæus dæmones eiicit.

Iromi legati ad Solomonem.

3. Reg. 3. *Solomon ab Iromo fabros & operarios petit.*

mon-

montem Libanum ad materiam cædendam, quãdoquidem hanc artem Sidonii melius callent quam noſtrates. mercedis autem quanta huiuſmodi operariis perſoluenda ſit, te arbitrum facio. Eam Epiſtolam Iromus libenter legit, Solomonique in hunc modum reſcripſit. Rex Iromus Regi Solomoni. Gratia Deo, quod tibi paternum principatum tradidit, viro ſapienti & omni virtutum genere prædito. Quare cum nihil mihi gratius accidere poſſit, voluntati tuæ libens obſequar. Exciſis enim multis & magnis trabibus cedrinis atq; cypariſſinis, per meos ad mare deducendas curabo: eoſdemq; iubebo, vt compactis ratibus ad quemcunque volueris, tuæ regionis locum eas appellant, vnde poſt per tuos, Hieroſolyma deportentur. Tu vero hanc nobis gratiam repones, vt exportandi ad nos frumenti poteſtatem facias, quo vtpote inſulares maxime indigemus. Harum literarum exemplaria hodie quoque durant, tam in noſtris quam Tyriorum annalibus, & ſi cui libuerit hæc certius cognoſcere, impetrata publicorum commentariorum cõſeruatoribus viſendi copia, comperiet eorum ſcripta, conſonare cum his, quę à nobis proferuntur. quod ideo admonui, vt qui hæc legunt, ſciant, nos nihil veris affingere, neq; veriſimilia quædam & ad delectationem accõmoda narrationi noſtræ interſerere. atq; deinde poſtulare, vt lector nihil amplius diſquirẽdo fidem nobis habeat: quandoquidem in hac commentatione à decoro diſcedere abſque nefario ſcelere non licet. quapropter non recuſamus quin ſcripta noſtra reiiciantur, niſi talia ſunt, vt eorum veritas validiſſimis argumentis approbari poſſit. Cæterum Salomon Rex acceptis Regis Tyriorum literis, & facilitatem eius & beneuolentiam collaudauit, & inſuper quibus ipſum cupere intellexit, præmiis eum eſt remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus autem capit ſextarios 72. parem quoque vini modum illi exhibuit. Et ab his initiis amicitia Regum horum exorta, maioribuſq; incrementis aucta in tantum adoleuit, vt in perpetuum firma duraverit. Solomon autem à populo ſuo millia 30. operariorum exegit, prudenter inter eos operas partiturus, quo minus labor ſentiretur. Decem enim millia iuſſit in Libano ſyluam per menſem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquieſcere, dum reliqua viginti millia ſuum opus abſoluunt, ita vt quarto demum menſe labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus eſt præpoſitus. Præter hos erant in opere inquilini illi quos Dauid eo deſtinauerat, conuectores ſaxorum cæteraque materiæ 70000. & cæmentarii 80000. magiſtrique horum ter mille & 200. iis mandatum fuerat, vt ſaxa prægrandia exciderent in vſum fundamentorum templi, eaque in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in vrbem conueherent: idque non modo indigenis, ſed & miſſis ab Iromo opificibus erat iniunctum. Exorſuſq; eſt Solomon fabricam hanc, anno regni ſui quarto, ſecundo menſe, (hunc Macedones artemiſium vocant, ſat vero Hebræi) annis 610. duob. poſt quam Iſraelitæ ex Ægypto exceſſerant: mille & 210. annis poſt Abrahami ex Meſopotamena regione in Chananæam migrationẽ, poſt diluuium vero annis 1430. quod ſi ab Adamo creato, vſque templi ædificationem temporum ratio ſubducatur, comperientur anni 3102. Initium vero fabricandi templi, in annum vndecimũ regni Iromi incidit, apud Tyrum regnantis, quæ condita eſt 240. annis antequam templum exſtrueretur. Iecit igitur Rex in altiſſimam terræ profunditatem fundamenta templi è ſaxis validiſſimis, quæ contra omnem temporum iniuriam reſiſtere poſſent, ita vt cum contigua terra coalita ſolum ac ſtrmamentum imponendis ſubſtructionibus præberent, & propter inconcuſſam ſoliditatem facile molem ædificii cum paratu ornamentorum ſumptuoſiſſimo

An. mundi 2931. Ante Chriſtum nat. 1033. 3. Reg. 3.

Iromus Solomoni ligna promittit, eorumque vice frumentum petit.

Veritas Ioſephi hiſtoria.

Solomon Iromo ingentem frumenti, & olei & vini numerum mittit.

Ordo fabrorum lignariorum in Libano.

Ordo cæmentariorum & aliorum operariorum.

Hedio & Rufinus c. 3. 3. Reg. 6.

Quando ædificatio templi ſit inceptа.

Profunditas fundamentorum templi.

An. mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

sissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quam quæ superne ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt, exstruxeruntque illud vsque lacunar ex albo lapide. Huius ædificii altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo vero viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari mensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autem erat ad orientem. Et porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgens in altum cubitis centum viginti. In circuitu deinde templi constituit triginta cellas, quę inter se cõstipatæ externe parietes templi fulciebant. erantque inter se peruiæ, & patebant singulæ in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super quam rursum aliæ, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita vt coniunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellæ quidem suum quæque tectum habebant, non proximo contiguum reliquum ex longissimis trabibus erat consertum, ad vtrunque latus pertingentibus, ita vt ipsi parietes hoc pacto conibulati firmiores redderentur. His trabibus subnexa erant laquearia politissima, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita vt omnia reniterent auro, & intrantium oculos fulgor vndique occurrens perstringeret. Tota vero structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad vnguem inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, vt intuentibus nullum vsquam mallei aut cuiusliber fabrilis instrumenti vestigium appareret, sed connata potius omnia quam arte congesta viderentur. Porro ascensum in superiorem templi partem sic commentus est Rex, vt cochlæam in hunc vsum crat sitvdine parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam vt inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ se inuicem complectentes, & crassis catenis inter se constrictæ. Diuiso deinde in duas partes fano, penetrale eius viginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spatium in vsum Sacerdotum consecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas, eas prætexuit velis picturatissimis, hyacintho, purpura, bocco, bissoque splendidissima ac molissima distinctis. Posit hæc in adyto viginti cubitos quaqua versum patente dedicauit duos Cherubinos ex auro solido, vtrunque quinque cubitorum altitudine. vterque duas alas habebat ad quinque cubitos protentas: quapropter non longo seiunctos interuallo statuit, vt vna ala australem parietem attingerent, altera septentrionalem: reliquæ duæ sese contingentes in medio sitam Arcam protegerent. Hæ Cherubicæ effigies quanam specie fuerint, nemo vel coniicere potest vel eloqui. Pauimentum etiam templi constrauit laminis aureis. Ianuæ demum fores altitudini parietis proportione conuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atq; vt compendio dicam, nihil tam intus quam foris omisit, quod nõ inauraret. Oppansum est præterea aulæum & huic ianuæ, simile illi quod interior ianua habuit. Cæterum porticus nihil tale habebat. Post hæc Solomon accersiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, operarium insignem in quauis materia, sed præcipue in auro & argento ac ære. Huius opera vsus est in omnibus quæ artificiose in templo fieri voluit. Is fecit duas columnas æreas crassitu-

Altitudo, longitudo & latitudo templi.

Porticus ante templum.

Cella in circuitu templi constructæ.

Trabes & parietes auro incrustati.

Cochlea.

Templum in partes duas diuisum.

Cherubini duo.

Pauimentũ ianuæ, omnisque alia templi auro illita.

Solomon Tyro Chiramũ artificem accersit.

3. Reg. 7.

dine

dine quatuor digitorum, alta decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his impositæ erant capitella fusilia liliata proceritate quinque cubitorum: quibus circundata erant retiacula ærea quæ operiebant lilia, dependebantque inde duæ series malorum punicorum ducentorum numero. Has columnas posuit in templi vestibuli alteram à dextris nominatam Iachin, alteram à sinistris nominatam Boz. Fecit etiam vas aheneum fusile semiorbis specie, quod propter capaciratem appellatum est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decem, crassitudine palmari. eius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circumstabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor ventorum obuersi terni, quorum postica subsidebant, vt eis orbiculare illud vas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorum tria millia. Fecit præterea labrorum decem basas æreas quadrangulas. harum quæque longitudine fuit cubitorum quinque, latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsum fabricatæ sic compingebantur. Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basium vtrinque inferebantur. erant autem hæc tripertita, & inter iuncturas cælaturis distincta, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoque eisdem cælaturis erant ornatæ. Totum vero opus quatuor rotis suspendebatur, quæ fusiles erant, habebantque modiolos & radios, sesquicubitali in vtramque extremitatem interuallo. erat quæ mirum videre rotarum circumferentias, quomodo lateribus basium coptatæ cantis suis insistebant. Angulos autem superne continebant fusiles humeruli manuum extensarum. his imposita erat spira, cui labrum inferebatur, ita vt manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, vt connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atq; hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære fecit decem labra rotunda conchæ specie, quorum quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatii patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechoneth sua lingua appellabant. horum quinq; ad sinistrum latus templi septentrionale collocauit, totidem ad dextru austriale, ita vt orientem spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum vsum assignauit, vt inde Sacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autem vt eorum aqua purgarentur intestina ac pedes animantium ad holocaustoma destinatorum. Fabricauit etiam altare æreum viginti cubitorum longitudine: totidem latitudine, altitudine vero decem, in quo holocaustomata incenderentur. Fecit item vasa eius ex ære omnia, lebetes & amulas, tenacula & bipagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Mensas quoq; multas dedicauit Rex, & in his vnam magnam auream, in qua proponebantur sacri panes, reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebãt phialas & pateras, aureas vigesies mille, argenteorum quadraginta millia. Candelabrorum item fecit decem millia, iuxta præceptum Mosis: ex quibus vnum in templo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legem: & mensam vnam impositos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri. id enim ad australe latus collocauerat. medium autem inter vtrumque locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & velo desperata ab adyto. illo enim Arca erat inferenda. Cantharorum autem vinatiorum octuaginta millia Rex comparauit,

An. mundi 2933. ante Christum nat. 1031.

Columnæ duæ ingentes.

Vas aheneum mare appellatum.

Decem basis æreæ labrorum.

Decem labra rotunda.

Maris & decem labrorũ vsus.

Altare & vasa ad illud pertinentia.

Mensa sacri panis.

Candelabra.

Cantharí & phialæ.

Lanees. Crateres.

Mensura.

Acerra.

Vestes Sacerdotales. Corona. Stola Leuitarum.

Naula & cinnyra.

Septum circa templum.

Fanum.

Valles ingentes in quibus templum fuit extructum explentur.

& phialarum aurearum millia decem, argentearum vero alterum tantum. Lanciuin item aurearum, ad offerendam in eis similam macerata ad altare, octuaginta millia, duplum vero argenteorum. Craterum quoque in quib. similam oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & alterum tantum argentearum. Mensurarum vero quales Mothin vocantur & assaron, aurearum erant viginti millia. & duplicat' numerus argentearum. Acerræ quoque aureæ quib. odoramenta in templum inferri solent, erant numero viginti millia: & aliæ quib. deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm quinquaginta millia. Paratæ erant & Sacerdotales vestes in vsum Pontificum, annumeratis talarib. & epomidib. atque logio cum suis gemmis in vniuersum mille. Corona vero in qua Moses Dei nomen inscripsit, vnica fuit, & vique in hodiernum permansit. Stolas autem Sacerdotales e byisso fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarum quales Moses præscripsit CCM. Item alias stolas byssinas Leuitis hymnorum cantoribus numero ducenta millia. Instrumentorum præterea musicorum, quæ naula & cinnyræ vocantur, in vsum hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorem DEI magnifice parauit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate vsus hæc in thesauris Dei condidit. Circumdedit deinde templo septum quoddam trium cubitorum altitudine, quod nostra lingua gisson vocamus, excludens profanam multitudinem, & solos Sacerdotes admissurum. extra hoc septum erat fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarum singulæ singulos ventos spectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac casto & præscriptorum legis obseruanti, accessus patebat. Dici autem non potest, ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fuerit illud exterius fanum: vallibus enim expletis, tam profundis, vt ad prospectum oculi caligarent, & aggesta ad quadringentos cubitos terra eam vertici montis in quo templum exstructum est æquauit: atque hoc modo factum est, vt area fani cum solo templi æquaretur. hanc cinxit duplicib. porticibus, quas columnæ è natiuo saxo sustentabant, & laquearia cedro expolita regebant. Fores vero habebant omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donarijs septennio perfectis. non ad opulentiæ modo, sed & celeritatis ostentationem: quæ enim ætatem integram hominis poscere videbantur, tam breui, si ad magnitudinem conferatur, tempore erant absoluta. Solomon Rex per

An. mundi 2941. ante Christum nat. 1023. Hedio & Ruffin. ca. 4. 3. Reg. 8. Solomonis templum mense Octobri consecratum. Arca Dei in templum transportatur.

literas iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam DEO sacratam: denunciataque omnibus præfectione Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetæus. inciditque in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes igitur Arcam, & tabernaculum quod Moses construxerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesseruntque illo cum victimis tam Rex quam vniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarum sanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circumquaque totus aer suauitate repletus, etiam longe remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare DEVM ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum, nam neque hymnos canentibus, neq; choreas ducentibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum Arca est translata. Quum vero

vero baiulantes Sacerdotes inter duos Cherubinos eam depoſuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (ſic enim artifex eas fecerat) Arcam velut ſub umbella aut tholo protexerunt, continebat hæc nihil aliud quam duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta, Dei ore in monte Sinæ prodita, inſculpta eis conſeruabant. Candelabrum autem & menſam & altare æreum ſtatuerunt in templo ante adytum, eiſdem locis in quibus in tabernaculo prius ſita fuerant: vbi quotidianas hoſtias offerebant. Cæterum altare æreum pro foribus templi eſt poſitum, vt apertis illis in conſpectu eſſet ſacrificiorum magnificentia. reliquorum vero vaſorum inſtrumentum omne in vnum congeſtum, intra templum eſt repoſitum. Poſtquam autem, omnibus quæ ad arcam attinebant rite peractis, Sacerdotes ſanctuarium exiuerunt, repente globus nebulæ, non aſper, nec qualis hiberno tempore grauidus pluuia condenſatur, ſed diffuſus ac temperatus in templum influxit: & primo Sacerdotum viſum, vt vix ſe inuicem cernerent, obſcurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quod Deus in templum deſcendens, præſens ac libens hoc domicilium ſibi optaret. His talia voluentibus animo, Rex qui iam forte ſedebat, aſſurrexit: verbisque & ſe & Deo dignis cæleſte numen eſt allocutus. Tu quidem, inquit, ſempiternam domum habes Domine, nec ignoramus te tibipſi hanc vniuerſi molem condidiſſe, quæ cœlo, aere, terra & mari conſtat: quam totam imples, nec tamen ea caperis. hoc vero templum ideo tuo nomini adornauimus, vt in hoc ſacrificiis ac precibus in cælum miſſis tibi propitio litaremus, certo perſuaſi, quod & hic ades, & nuſquam interim abes. Quum enim omnia videas, audias omnia, nihil obſtabit hæc ædes, quo minus vbicunque te dignum eſt habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipue his, qui te deſiderant, nocte dieque præſens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei ſimul & prouidentia. Hunc Dauidi ſuo patri futura, quæque iam euenerint, quæque euentura ſint prædixiſſe: hunc ipſi nondum nato nomen impoſuiſſe, quo vocandus eſſet: quodque paterni regni ſucceſſor templum ei ædificaturus eſſet, prænunciaſſe. ergo cum vaticinium magna ex parte euentu ſit cõprobatum, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, & de promiſſionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quib. iam nunc fidem adſtrui conſpiceret. His affatus multitudinem Rex, rurſum ad templum vertit oculos: & extenta ad multitudinem dextera. Operibus quidem, inquit, impoſſibile eſt hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficiis reddere. Nullius enim rei diuinum numen indiget, nimirum maius quam cui tales tributiones conueniant. ſed hoc vno quo nos cæteris animantibus præſtantiores voluiſti, laudare nos maieſtatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atq; Hebræorum populum dignatus es, neceſſe eſt gratias agere. Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinendus, quam voce quam ex aere haurimus, & per hunc rurſum aſcendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primum quod patrem meum ex obſcuro loco ad tantam gloriam euexiſti: deinde quod mihipſi in præſentem diem omnia quæcunque promiſeras præſtitiſti. precorque vt in poſterum largiaris quæ Deus hominibus caris largiri poteſt, & familiam noſtram in ſempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quod apud nos regnum ſit permanſurum, & per innumeras ſucceſſiones propagandum. Hæc igitur nobis concede, ſimulque meis omnibus virtutem qua potiſſimum delectaris. Ad hæc ſupplex oro, vt aliquid de tuo ſpiritu ad hoc templum incolendum deducas, vt nobis appareat

Sacerdotes arcam Dei in qua decem præcepta tabulæ lapideæ inſcripta aſſeruabantur, in ſuum locum deponunt.

Candelabrum, menſa & altare æreum.

Altare æreum.

Nebula in templo.

Precatio Solomonis ad Deum.

Deus immenſus.

Cauſa extruendi templi.

Deus verax in promiſſis.

Oratio Solomonis, qua primum Deo pro acceptis beneficiis gratias agit, & vt in poſterum eam conſeruet precatur.

Solomon Deum vt templum hoc tanquam suum domicilium protegat, supplex orat.

in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruum est domicilium vniuersum hoc cœli conuexum, nedum hoc qualecunque templum. Tu tamen hoc vt proprium integrum seruato ἀτρώτῳ, ὁσιῳ, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terræ, aut pestilentia similive malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit salutem votis expetens: exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec solis Hebræis errantibus hanc opem a te precor, sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecunque profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te voluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quod & tu hanc ædem apud nos tibi exstrui voluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libenter ferimus te communiter omnibus tum opitulatorem esse, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiasque ad altare adhibuit: quumque id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis enim ex aere emicans, omnibusque inspectantibus in altare delapsus, corruptas victimas absumpsit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autem ad laudē Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur. quandoquidem signa vidissent eius beneuolentiæ: precandum admonens, vt perpetuo talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Mosem diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & cæteris mortalibus longe beatius. Simulque iubebat eos meminisse, quod, quibus artibus parauissent tanta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neq; enim aliter existimandum, quam iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse. esse autem facillus parare quæ desint, quam parta tueri, & cauere ne vllum detrimentum admittatur. His affatus multitudinem Rex concionem dimisit, sacris primum factis tam pro se quam pro populo: mactauitq; vitulorū duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primum templum victimarum cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenopegiæ festum ante templū splendide ac magnifice Rex per quatuordecim dies celebrauit cum vniuerso populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratiis, pro bene curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precarique vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autem iter gaudentes ac gestientes, hymnosque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum viæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterum illata in templum Arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificii publice exhibito, festisque diebus inter sacra & epulas exactis, cum iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse, quodq; seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cum subiecto populo iustitiam colerent: in primisque ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet. ad summum felicitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iudæ tribu Regem defore. Quod si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum re-

Solomoni Deus iterum apparet, eique bona quæque policetur.

Solomon populum ad laudes Dei, gratiarum actionem & preces hortatur.

Solomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus absumit. 3. Reg. 8.

Solomonis in templi dedicatione sacrificia. Scenopegia festum. Populum Rex dimittit. 3. Reg. 9.

ligionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias manfuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & aliis innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres, peregre apud exteras gentes oberraturos. Templum vero quod tum recens exstructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægre credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent quum antea eius ope ad maximas diuitias maximamque gloriam essent euecti. Quibus reliquias gentis responsuras, quod propter peccata sua & patriarum legum præuaricationem hæc omnia contigissent. Hæcilli per somnium denunciata sacræ literæ continent. Absoluta autem templi fabrica, quæ septennio vt dictum est duravit, regiæ structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neque enim tantam curam huic loperi, quantam ædificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quam credi possit celebre, cooperante Deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia vero tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quod neque materia eius tanto ante præparata fuisset, & Regi non Deo structuretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc quidem pro dignitate fortunarum Regis ac gentis est exædificata. Operæ precium autem fuerit totum eius ordinem ac dispositionem indicasse, vt ex eius descriptione totam amplitudinem lector colligere ac considerare possit. Basilica erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis, quæ eo ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta, altam triginta. hanc sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis paribus postibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis validis suffulta: & in ea tribunal magnificum, vbi Rex ius solebat reddere. Huic ædificio coniuncta erat domus in vsum Reginæ facta. & aliæ aulæ quo se negotiis peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis constratæ partim saxo quadrato decem cubitali eõstructæ, partim ita vt solent regiæ vel templa, incrustatæ precioso marmore quod e locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus auleis Babylonicis prætexebantur: quartus vero sculptorum admirabile artificium ostentabat, in quo effictæ erant variæ arborum ac plantarum species, frondibus & foliis tanta subtilitate expressis, vt agitari quodammodo viderentur. Reliquum vero quod supererat vsq; ad lacunar, opere albario tectum, & discoloribus picturis erat variegatum. Præter hæc erãt & alia cubicula ad voluptatem facta, & porticus ad ornatum regiæ longissimæ, in quibus splendidissima triclinia referta auro, vt quæ aurea supellectili ad omne regii conuiuii ministerium erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinem ac varietatem aularum, tum maiorum quã mediocrium, tum quę sub terra latebant, quæve in aerem elegantissime attollebantur. In summa totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro arq; argento cõstabat, dispositis per parietes & laquearia variis lapillis auro inclusis, quemadmodũ & in ornatu templi factum fuerat. Quin & ex ebore factum erat prægrande solium cælatũ specie tribunalis, quod sex gradibus ascendebatur, in quorum singulis in extremitatibus leonum effigies erant impositæ, totidem aliis superne imminentibus. qua vero parte Rex insidebat, manus effigieseum excipiebãt: & qua reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus ter-

An. mundi 2941. ante Christum nat. 1023.

Commoratio grauis Israelitis à vera pietatis tramite exorbitantibus proposita.

Hedio & Ruff. c. 5.

Salomonis regia tredecim annis absoluitur.

Basilica.

Tribunal.

Regina domus aliaque aula.

Ornamenta Salomonis regia.

Cubicula ad voluptatem facta ac supellectili referta.

3. Reg 10. Salomonis solium ex ebore factum.

3. Reg. 5. Gratitudo Solomonis erga Iromū pro accepto beneficio.

gum suum respiciens: totumq; tribunal auro coagmentatum erat. Hæc opera Solomon viginti annis perfecit, cōferente magnam auri vim, maiorem argēti Iromo Tyriorum Rege. & præter hæc cedri atq; pinus materiem, Sed & ipse maximis donis Iromum est remuneratus, sir gulis annis frumentum ei mittens, & vinum atque oleum, quibus maxime opus habebat, vt dicimus, eo quod insulam incoleret. Præter Galilææ oppida numero viginti non procul à Tyro dissita ei donauit: quæ cum ille perlustrata satis considerasset, & non valde probasset, renunciari iussit Solomoni, sibi non esse opus eis oppidis, & ex eo terra Chabalon est appellata, voce Phœnicum lingua, id quod displicet significante. Quæstiones etiam ænigmaticas Tyrius Rex ad Solomonem transmisit, rogans vt eas explicaret, & dubitationem sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi rerum ac natura prudentissimus, nihil inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione peruincens, & perscrutatus eorum intellectum, apertissime declarabat. Meminit horum duorum Regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum sermonem est interpretatus, in hunc modum scribens: Defuncto Abibalo successit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggessit ad insulam agrum qui dicitur amplus, & auream columnam in Iouis delubro dedicauit. idem materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa Herculi & Astartæ noua instaurauit: primusq; Herculi statuam erexit mense peritio. Deinde expeditione contra Eyceos suscepta, quod debita tributa non persoluerent, subactis illis victor est domum reuersus. Huius temporibus erat Abdemonus adolescens, qui problemata à Solomone Hierosolymorum Rege iniuncta dissolue bat. Meminit & Dius sic scribens: Abibalo defuncto filius eius Iromus regnum excepit. Is orientalem orbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit. templum quoque Iouis Olympii, quod ante separatum erat medio spatio repleto aggeribus, cum vrbe coniunxit, & aureis donariis ornauit. consensō deinde Libano materiem ad structuram templorum excidit. Additque Solomonem Hierosolymorum Regem ad hunc Iromum ænigmata misisse, solutionem eorum postulantem: quod cum ille non valuisset, magna pecunia mulctatum esse. Deinde per Abdemonum quendam virum Tyrium proposita explicauisse, & ipsum alia proposuisse: in quibus soluendis quum Solomon hæreret, maiorem etiam pecuniam eum illi remisisse. Et Dius quidem ita scribit Cæterum Rex quum videret mœnia Hierosolymorum turribus & propugnaculis ad securitatem egere, nec ea dignitati vrbis satis respondere, & muros instaurauit, & turres magnas in eis erexit.

3. Reg. 9. 3. Reg. 5. Salomon Tyro Regi ænigmata quædam explicat.

Menander Historiographus Salomonis & Iromi meminit.

Dius Iromi meminit.

Dius de Salomone.

Salomon Hierosolymis muros instaurat, & turres erigit, Hedio & Ruff. c. 6.

Condidit etiam vrbes vel præcipuis annumerandas. Asorum & Magedonem, & tertiam Gazara Palæstinæ vrbem, quam Pharao Rex Ægypti bello aggressus expugnauerat, occisisque ad vnum habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ suæ Salomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuo Rex eam exædificauit, quod esset natura munita, & ad bella rerumq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas vrbes condidit, quarum altera Berachora, altera Baleth vocabatur. necnō & alias ad secessus voluptarios aptas ob aeris temperiem fructuumq; vbertatem, & perennibus aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum quod est super Syriam, eiusq; regionis potitus, vrbem ibi maximam condidit, duorum dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate vero vnius. ad magnam autem Babylonem inde sex dierum via protendebatur. Quare autem à reliquis cultæ Syriæ partibus hæc vrbs tam procul habitetur, causa est hæc, quod mediterranea per desertum petentibus, ibi demum

Salomon vrbes aliquot condit. Asorum, Magedon, Gazara, Berachora, Baleth.

fonte.

fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur vrbe extructa, & mœnibus validissimis cincta, Thadamoram eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris vocitatur. Græci Palmiram nominant. Atque hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam video multos quærere, qui factum sit vt omnes Ægyptiorum Reges à Minæo illo qui Memphin condidit, quique multis annis auum nostrum Abrahamum præcedit, vsque ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti fuit, à quodam Rege nomine desumpto: operæ pretium existimo ignosantiæ mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharao Regem Ægyptijs sonat. Opinor autem ipsos à pueritia nominibus alijs discretos, quam primum Reges creati fuerint, potestatis eius nomen patriæ linguæ vernaculum assumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus vocati post assumptum regnum vocati sunt Ptolemæi à primo eius vrbis Rege; & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæsares appellantur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hæreditarium in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quod Herodotus Halicarnassæus eum CCCXXX. Reges post Minæum Memphis conditorem deinceps successisse dixerat, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Quum enim post hos mulier imperium arripuisset, nomen eius posuit Nicaules, nimirum ea de causa, quod cū solimares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœminæ, oportuit peculiare ipsius nomen dicere. Ego vero in nostræ gentis commentarijs reperi, quod post Solomonis socerum Pharaonem nemo Ægyptiorum Regum amplius hoc nomine sit vocatus: & quod post illu venerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Ægypti simul ac Æthiopiæ regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc vero ideo hæc memorauí, vt offenderem nostros libros & Ægyptiorum in multis cōsentire. Solomon. a. Rex reliquias Chananæorum q̄ Libanum montem vsq; ad vrbem Amathen colebant, & imperium eius detrectabant, sub ditionem suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cum tam multas gentes Deus sub eorum imperium subdidisset, x his potius quam de quibus ejusmodi conditionis homines sentirentur: sed & omnes arma & currus atq; equos & rē militarem tractare malebant. Chananæis vero quos ad seruiturem abduxit sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essent regij, & suā cuique operā atq; negotia præseriberent. Quin & classem Rex in Ægypto suo ædificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur, non procul ab Elana vrbe quæ regionis in Hebræorum ditione censebatur. Et in hac quoq; classe munificentia Hiromi Regis amici fuit vsui. Viros enim gubernatores & nautiæ rei peritos ei misit quotquot voluit, qui nauigantes cum regijs procuratorib. in regionem Indiæ, olim Sophyram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrent, hi collectis circiter quadringentis talentis retro ad Regem sunt reuersi. Interim ad Ægypti Æthiopiæque Reginam, mulierē sapientiæ studiosam, & cætera quoq; egregiam, Solomonis virtutū ac sapientiæ fama delata, cupiditas eam incessit coram visendi ejus. n. fore vt experimento, non rumoribus crederet, q̄ fæpenumero falsi eo q̄ procul à fide renunciantiū pendeant, paulo post cognouerunt: decreuitq; iuscepta longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cum eo differere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulēto apparatu. Adducebat enim secum camelos onustos auro

An. mundi 2935. ante. Christum nat. 1011.

Thadamora, siue Palmira.

Ægyptiorū Reges cur Pharaones dicti.

Ptolemæi. Cæsares.

Herodotus Ægyptiorū Regum nomina non recensuit.

Nicaule Ægypti et Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.

3. *Reg.* 10. *Solomon Chananæorum reliquias tributa pēdere cogit.*

3. *Reg.* 10. *Hebræorum libertas & Chananæorum seruitus Solomonis classis.*

3. *Reg.* 10.

Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.

An. mundi 2953. ante Christum nat. 1011.

Solomon Regina enigmata cum prudentia explicat.

Æthiopia Regina Solomonis sapientiam stupet.

Æthiopia Regina Solomonis prudẽtiam & sapientiam laudat.

Solomoni Regina splendida munera donat.

Solomon Reginæ liberalitatem remunerat.

Pedio & Ruffin. ca. 7. Ligna pretiosa Solomoni allata.

Solomonis nauc. in itinere triennio absumebant.

& varijs aromatibus lapillisque preciosis. Rex vero honorificentissime exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propositio nes illius pro sua prudentia facile explicans, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad Regis sapientiam tanto maiorem experta quam audierat: magisque etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam & tam belle dispositum ædificiorum ordinem, quod hic quo que ingenium Regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quam aulam, cui cognomen Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorum sumptus tam daptiles, apparatumque ministerij. nam & cultu erant de centissimo, & perquam scite omnia administrabant. Nec minor fuit ad miratio dum quotidiana sacrificia videret, quantaque cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea versarentur. Hæc quotidie contemplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud Regem ingenue fassa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, Rex, quæ auditu percipiuntur, cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet ac prudentia, vel tam amplum regnum tibi suppeditat. nõ vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subijciuntur. de me quidẽ fatendum est, quod cum de fide eius hæsitassem, ne forte aliquid affingeret nunc longe maiora eius conspexi. Macti tanta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quib. perpetuo sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeo dilexit, vt te Regem eis præficeret. Nec contenta verbis indicasse quanti Regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatum vim magnæ æstimationis, lapillorumque preciosissimorum. Aiunt etiam quod balsami plantam, cuius hodie quoque ferax est nostra regio, illius Reginæ munificentiæ ferri acceptam. oporteat, Nec minora tuere quæ ipsa a Rege recepit, optione etiam illi permissa. nihil enim roganti negatum est: sed liberalius quam illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatem. Atque ita Ægyptiorum Regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur. Per idem tempus allatis ex Aurea, sicut vocant terra gemmis & tigais pineis, ex hac materie Rex fulcra templi aedisq; fecit, eiusque parte vsus est ad instrumenta musica, cinnyras & nablas, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna vocantur, quæve ad illicitos emptores hac appellatione mangonizant negociatores, illis esse similia. illa enim aspectu siculnam materiem referunt, nisi quod candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discendis fallatur, quandoquidem res Salomonis in huius materiei mẽtionem nos induxerunt. Ead. clathis attulit Regi auri talenta DCLXVI. non annumerata quod priuatim negotiatores mercati sunt. nec eo opus erat & Reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit diuersa scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorum singuli trecentas minas penderent: atq; hæc omnia in aula Saltus Libani vocata reposuit Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide pretioso, in vsum conuiuij singulari arte fabrefacta, reliquamq; omnẽ supellectilẽ regiam ex auro fieri curauit. Nullum n. tum argento in cõmercijs erat precium Multa enim nauigia Rex in mari, quod vocatur Tharticum, habuit, quæ ad remotas gentes merces varias deferre iussit,

pro

pro quibus exportatis aurum & argentum regi referebant, multumque eboris, & mancipia Æthiopica & simias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celeberrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis virtutibus ac sapientia diuagabatur: qua exciti plerique reges, quo certiores de iis dictis fierent, viscendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificentia studiosos eius se declarabant. Mittebantur vasa tam aurea quam argentea, & vestes purpureæ, & omne genus aromata: equi præterea curruſque, & muli subuehendis sarcinis, qui vel robore vel pulchritudine regi placituri videbantur: vt ad eum equorum & curruum numerum, quem iam ante habuerat, ex donatiuis quadringenti currus accederent. Habuit enim prius currus mille, equorum vigintimillia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum excitatissimi, vt cellati ad cæteros, omnes post se relinquerent. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura promissoque capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. ad hæc ramenti auri capillum quotidie aspergebant, vt ad solarium radiorum contactum fulgor è capitibus eorum reflecteretur. Hi at mati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus & amictus veste candida, mane solebat vrbem egredi. Aberat à Hierosolymis duorum schœnorum spacio prædium nomine Hettan, hortis & iucundis fontibus amœnum simul ac opulentum, in eum locum vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia & prouidentia rebus in omnib. vtebatur, & quum esset elegantis rum amator, ne viarũ quidem curam prætermisit, sed & harum quotquot Hierosolyma regiæ sedem ducebant, filice constrauit, tum vltro citroque commeantibus esset faciles tum ad ostentandam hac quoque parte principatus sui magnificentiam. Distributisque oppidatim curribus, & in singula certo numero adalendum præfinito, circa se quidem paucos reseruauit: loca vero vbi alebantur, curruum oppida appellauit. Argenti etiam autem copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum. & cedros arbores antehac nunquam in Iudæa vilas, in campis eius adeo multiplicauit vt moros numero æquarent. Mandauit etiam negociatoribus Ægyptiacis vt equos venales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argenti drachmarum precio constituto: quos deinde ad Syriæ Reges & reges Euphrate ses mittere solebat. Quumq; esset omnium regum gloriosissimus & potentissimus, & opib. ac prudentia omnes superasset qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum: & à patrijs moribus desciscendo, indignum ante gestis rebus vitæ exitum habuit. Nam infamens in mulieres, & in rebus venereis immodicus. non contentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit Sidonias, Tyrias Ammanitidas, Idumæas: atque ita contemptis semel Mosis institutis, quæ non nisi gentis eiusdem coniuges permittebant, illarum Deos colere cœpit, amori earum hoc tribuens. Atqui hanc ipsam rem legislator præcauere voluerat, ne per hanc occasionem peregrinis implicarentur ritibus, neue relicto patrij numinis cultu, ad illarum religiones se transferrent. Sed hæc Salomon contempsit, voluptate irrationali victus: ductisque vxorib. è principib. virisque illustribus prognatis septingentis numero, & concubinis trecentis, & in his Ægyptiorum Regis filia, adeo consuetudine earum est captus, vt ritus earum imitaretur, quo magis illis hoc argumẽto fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior, & mente iam paulatim senescente, magis etiam patriæ religionis oblitus cultum Dei sui neglexit, & mulierum exterarum ritibus assueuit: quamuis iam ante quoque à præfecto lege mandato discesserat, quando æreas boum effigies

An. mundi 2953. ante Christum nat. 1021.

Salomoni plurig, reges exquisita munera mittunt.

Munera Salomoni allata. eiusq; equitatus.

Hettan.

Via circa Hierosolyma silice strata. Oppida curruum.

Argenti Salomonis temporis, copia.

Equi Ægyptiaci.

3. *Reg.* 11. *Salomon exteras matrimonio sibi iungens, abijt seducitur*

An. mundi 2964. ante Christum nat. 1000.

An. mundi 2964. ante Christum nat. 1000.

basi maris illius addiderat, sicut solio suo leonum post apposuit. Nam neque illa fas erat facere. Cumque domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutem, & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idque bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, mortem inglorius oppetijt. Venit itaque ad illum propheta missus à Deo, dicens neque claim esse eius impietatem, neq; diuinus impunitam fore: viuo tamen regnum non auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non alium successorem futurum: sed post hunc defunctum, filium pœnas daturum: ita tamen vt non vniuersum regnum deficeret, sed decem solæ trib. seruo ipsius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respectu, & vrbis Hierosolymorum, in qua Deus templum sibi elegisset. His auditis Solomon vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus suspiciebatur, in contrarium vergente. Nec multum temporis post hanc prophetæ denunciationem est elapsum, dum hostis ei Deo sic volente exortus est, cui nomen Aderus, regi infensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere, & è regio semmate. Cumq; Ioabus copiarum Dauidis imperator Idumæam subigeret, omnib. eius gentis, qui per ætatem arma ferre possent, internecione intra semestre deletis, hic etiam tum adolescens cum consulus ad Pharaonem Ægyptiorum regē euasit, ab eo comiter exceptus, & domum & agros ex quorū reditib. viueret, munificentia illius est consecutus: & posq; adoleuit, tã carus ei factus est, vt rex coniugis suæ sororem, nomine Taphnen nuptum ei traderet, ex qua filius natus, cum Regis liberis est educatus. Postea accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit, rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quaue sua iniuria prouocatus relinquere amicum bene meritum cuperet, etsi non semel id petitum, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem se hactenus præbuerat, Aderus impetrato à suo rege comm meatu, in Idumæam reuertitur. & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone perpellere, eo quod validis præsidijs impositis in officio contineretur, nec liceret impune res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi cum incidisset in quendam Razarum, qui defecerat à Hadadezere Rege Syriæ, & eas terras cum latronum manu incursionib. populabatur, societatem cum homine inijt: cuius ope occupata ea parte Syriæ, Rex declaratus Israelitarum ditionem crebro irrumpendo, vitio adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræus vnus hostis externus, domi exitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabatæi filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, vt rex comprobata hominis industria, præmio dignum ducens, eum Ioseph tribui præficeret. Ad quam dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiam ei ut Propheta nomine Achia, Siluntę oppido oriundus. Is saluratum eum de via paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scisso q; in duodecim fruſta pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hierobaamum decem inde sumere. ꝑfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum vnam cum altera ei contigua daturus est: tibi vero decē propter Solomonis peccatum q̃ mulieribus & dijs earum torum re deuouit. Quare sciens

Pœna Solomonis imminens ob Deo elatum animum.

Aderus Solomonis infensus.

Aderus in Ægyptum profugit.

Aderus Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permittat, orat.

Aderus in Idumæam reuertitur, & inde in Syriam se confert.

Razarus cū Adero hostis Solomonis.

Hieroboam Solomonem infestat.

Achias Propheta Hieroboamum decem tribuum regem futurum ostendit.

cau-

causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum vt tantus euadas, quantum scis Dauidem prius fuisse. His Prophetæ verbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam prouinciam peruenit, non immemor præfagii Propherici solicitare populum cœpit, vt à Solomone deficeret, ipsique principatum deferret. Cuius conatibus & insidiis cognitis Solomon volebat eum comprehensum occidere. At ille ad Susacum Ægypti regem profugus & præsens periculum euasit, & manendo illic vsque Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

Am. mundi 2991. ante Christum nat. 993.

Hieroboamus in Ægyptum profugit, ubi vsque ad Solomonis obitum manet.

CAP. III.

Solomone defuncto, populus à Roboamo eius filio deficiens Hieroboamum decem tribuum Regem facit.

Mors Solomonis.

SOlomon autem iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, vitæ vero nonaginta quatuor: sepeliturque Hierosolymis. omnium regum felicissimus & opulentissimus atq; prudentissimus, excepto peccato, ad quod iam senescens à mulieribus est peractus. de quo & consecutis mox Hebræorum calamitatibus satis dictum est. Cæterũ defuncto Solomone, & succedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere susceperat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miserunt, qui Hieroboamũ reuocarent. qui cũ ad eos in vrbem Sicima venisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Israelitarum illic habito, regnum de populi consensu accipere. Accedunt itaq; illum principes populi vna cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de seruitio remitteret. & patre suo vellet esse mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmius ei fore imperium, si amari mallet quam metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionem venit, quod sine mora votis eorum non annuisset. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem esse ad bene merendum. nonnihil tamẽ spei suberat, quod non statim essent repulsam passi. Interim ille cõuocatis paternis amicis cõsultabat, quale responsum populo dari oporteat. qui, quum bene ipsi cuperent, & populi naturam probe callerent, suaserunt, vt comiter populum alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio, ad captãdam multitudinis gratiam se accommodaret. hac enim arte captos facile illum amaturos, quod natura ita comparatum sit, vt subiecti delectentur regibus mansuetis, & de suo fastigio nonnihil se demittẽtibus. Ibi Deus sine dubio mentẽ ademit homini, cui tam vtilis in omne tempus sententia, certè ad præsens ambienti regni necessaria non probabatur: sed accitis æqualibus suis iuuenibus, & exposito seniorum consilio, quid ipsis videretur, proferre iussit. Illi, quia nec per ætatem poterant, nec Deus sinebat, vlteriora cernere, autores ei fiunt sic ad populum respondendi, minimum digitũ ipsius crassiorem esse quam patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarent, durius etiam in posterum tractãdos esse: & si ab illo scuticis cæsi fuissent, expectandum vt ab ipso scorpionibus flagellarentur. His delectatus rex, & ratus decere maiestatẽ principatus tale responsum, postquam tertia die populus ad audiẽdum conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignum aliquid sibi proponendum, omisso amicorum consilio, ex iuuenũ sententia respondit, non sine Dei voluntate, vt Achiæ vaticiniũ suus euentus sequeretur. Ici enim velut ferro tam duris verbis non secus ac si à minis ad rem iam

Hedio & Ruff. cap. 8. al. 4. 3. Reg. 14. Populus à Roboamo onerum mitigationem petit.

Seniorum consilium salutare.

Iuniorum consilium quod Roboam, seniorum spreto, sequitur.

esse

Israelita petitionis sua repulsam passi à Roboamo deficiunt.

Roboam spoliatus vi retinet arma à proposito abstinere iubetur.

esset peruentum per indignationem vno ore exclamant, nihil sibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templum quod pater exstruxisset, manifeste defectionem præ se ferentes. Adeoque pertinax ira fuit, vt Adoramum quæstorem regium, missum ad excusandū iuuenilis linguæ petulantiam, placandosq; concitati vulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxis impetitum, veritusque ne conceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepide conscenso curru quantum potuit, Hierosolyma properauit. Et Iudæ quidem ac Beniamis tribus communibus suffragiis regem eum eligunt: reliqua vero multitudo ex illo die alienata à progenie Dauidis, Hieroboamo imperium detulit. Id Roboamus egre ferens, conuentu duarum tribuum sibi subditarum indicto, & delectu CLXXX. millium habito, conatus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per Prophetam intercessisset, admonens nefas esse ciuile bellum mouere, præsertim cum Deo volente populus ab eo defecisset. Nunc prius Hierobami Israelitarum regis gesta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum regis dicemus, serie narrationis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis constructa inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam vrbem aliud ædificauit. Nec multo post instante Scenopegia, cogitans locum, quod si permitteret populo Hierosolymam profectionem, & festi illic celebrandi potestatem faceret, populus captus religione templi & ceremoniis, facile mutata voluntate, seque relicto ad priorem regem accedere posset, idque non dominationis suæ tantum verum etiam vitæ periculosum foret, statuit hoc modo reuos suis consulere. Duas vitulas ex auro fecit, & constructis totidem delubris altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad fontem Iordanis, effigies illas vtrobique consecrauit: & conuentu indicto decem tribuum, quibus ipse præerat, pro concione eas in hunc modum est allocutus: Viri populares, notum vobis existimo, quod nullus locus Deo est vacuus, & quod is nullo certo loco includitur: sed vbiq; vota exaudit, vbiq; cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore vos Hierosolyma vrbem infensam longo itinere proficisci religionis ergo. Homo illud templum statuit, quem admodum & ego duas aureas vitulas consecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, vt pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentes illic Deum rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes & Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunque ex vobis Sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, postremo in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porro appetente iam septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante vitulam altare posuit: moxque assumpta Pontificis persona, cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Dumque iam holocautoma in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente Rege ad altare sermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit dominus. Exorietur quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et vt nemini dubium sit prædictionem hanc non esse vanam, prodigio

Regia Ieroboami.

Vitula Ieroboami cur fulta.

Ieroboam idololatriæ fuasor.

Neglectus cultus diuini omnium malorum causa.

3. Reg. 13. Vaticinium contra altare in Bethel.

digio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ verbis irritatus Rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: moxque fideratum brachium diriguit, vt reducere manum non posset, torpente membro, haud secus quam si esset exanime. Altare quoque diruptum impositas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi rex videns hominem veridicum esse ac diuinum, rogauit eum, vt Deum exoraret, quo affectæ dexteræ vigorem pristinum redderet, quod cum ita factum esset, lætus recepta sanitate, rogabat prophetam vt cum eo prandere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea vrbe panem aut vinum sumpturum. id enim sibi contra edictum Dei non licere. vetitum etiam ne per eandem viam reuertatur qua venerat. ex autem mirans viri continentiam, eo magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicem rerum suarum exitum augurans. Erat in ea vrbe malus quidam Pseudopropheta, quē Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquēte. hic tum decumbebat, quod esset senio languidus. cumque audisset à filiis de aduentu prophetæ à Hierosolymis & prodigiis per eum patratis, & quod Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: veritus ne rex de hospite melius quam de se opinaretur, mandauit filiis vt eue stigio asinum stratum ad iter sibi expediret quibus impigre iussa exsecutis, conscenso iumento per vestigia prophetæ properabat quem assecutus inseruiescentem sub quercu patula & vmbrosa, primo salutauit: deinde expostulauit cum eo quod non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente vetitum se à Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibum sumeret: certe apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoq; propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis, & nunc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum vates mentienti credens reuertitur. Ad hunc autem illis prandentibus & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientiæ pœnæque modum denuncians. Fore enim vt in itinere à leone discerpatur, nec in paternum monumentum inferatur. Hæc autem Deo volente contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymam, leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil læso asino. imo & illum & prophetæ cadauer seruabat accubans, donec viatores quidam rem visam pseudoprophetæ renunciauerunt. Tum ille filiis in hoc missis corpus eius in vrbem reportauit, inibique magnifice sepeliit. monitis filiis vt se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quæcunque ille præcecinisset, de vrbe illa & altari, & Sacerdotibus Pseudoprophetis. ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta funebria Prophetæ reddita, & iniuncta filiis mandata, cum esset vir malus & impius, Hieroboamum adit, & quid ita, inquit, ittius fatui turbatus es sermonibus? illo vero de altari & sua ipsius manu referente ac vere hominem Dei vatemque optimum vociante, cœpit hanc eius opinionem malitiose labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat enim præ lætitudine manum eius obtorpuisse, dum altari infert victimas, ac deinde pristinum vigorem recepisse. Altare etiam recentis tum structuræ, quod tot ac tantarum victimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremo vatis mortem indicat, à leone esse necatum: adeo nihil diuinum, nec in vita, nec in verbis eius fuisse. His dictis Regi persuasit, & mentem eius à Deo & iustis ac piis operibus in totum auertam in ex-

Ann. mundi 2971. Ante Christum natum 1035.

Miraculo vaticinium confirmatur.

Emorua dextra sanitati restituitur.

Hadio & Ruffinus cap. 9.

Propheta ad Ieroboamum per mendacium reducitur.

Inobedientis prophetæ pœna & sepultura.

Iadonis prophetiam Ieroboamo Pseudopropheta offuscat.

tremam

An. mundi 3971. Ante Christum nat. 993. Medio & Rufinus cap. 10.

tremam impietatē præcipitauit In tantū enim posthac contra omnes ius ac fas debacchat' est, vt nihil aliud quæreret, quā quomodo iudices magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso, de Solomonis filio Roboamo iā dicendū. Is duarū tribuum regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit quarum nomina hæc: Bethleem, Eram, Thecos, Bethsur, Soc[illegible] Odolam, Ipa, Mateſa, Zipha, Aderā, Lachis, Azeca, Saraim, Elo, Hebr[illegible]mnes in tribuludæ ſitæ. A iasdeinde æque magnas in Beniamitica ſ[illegible]uniuit, ſingulisq; ſua præſidia & præfectos impoſuit, frumento[illegible]oleo, cæterisq; commeatibus abunde inſtructis. Scutorū etiam [illegible]arum tantu numerum fabricari curauit, quan[illegible]s multis milibus [illegible]ret. Ad hunc Hieroſolymis degentem è tota Iſraelitarū ditione co[illegible]unt Sacerdotes & Leuitæ, &, quotquot è reliqua plebe erāt boni [illegible] patrias ſuas relinquebāt, vt Hieroſolymis Deum colere liceret, o[illegible] Hieroboami tyrānide, qui eos ad ſuarū vitularū adorationē vi adi[illegible]ebat. quo factum eſt, vt Roboami regnū integro triennio talibu[illegible]ionibus creſceret. Qui cum ex priore matrimonio cognatę cuiuſda[illegible]eris tres liberos ſuſcepiſſet, ſuperduxit poſtea cognatā aliā, Machat[illegible] Thamare Abeſalomi filia progenitā, ex qua Abię pater factus eſt. & quā[illegible]is etiam ex aliis vxoribus liberos haberet, præ omnibus tamē amauit [illegible]acham. erāt enim ei legitimę vxores 18. concubinæ vero 30. & ex his 28. [illegible]lii, filiæ vero 60. Abiam vero Machæ filium ſucceſſorem ſibi deſignauit[illegible]q; fidei theſauros ſuos & munitiſſimas quaſq; vrbes credidit. Sed [illegible]runq; ſolent mortales fortuna b[illegible]andiente corrumpi, Roboamo [illegible]em accidit. Videns enim ſui regni tanta incremēta, ad iniuſtas &[illegible]ctiones deflexit, factus contemptor vērę religionis, ita vt etia[illegible]um in imitationem ſui pertraheret: quandoquidem ea eſt rerū[illegible]rum natura, vt cum principum ac magiſtratuum moribus [illegible]ri deprauentur, quorum modeſtia ceu norma corrigi debeb[illegible]tutibus vitia eorum ſequantur. alioquia niſi eadem quæ[illegible], improbare facta illorum videntur. Sic ut ſub Roboamo c[illegible]lo leges ac pietatem egregie contemnente, ne iuſtitiæ ſtu[illegible]um offenderet.

Roboami vxores & liberi.

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

CAP. [illegible]

Suſacus Ægyptiorum Rex captis Hi[illegible]nitias eius vrbis in Ægyptum tranſ[illegible]

Alias cap. 5. Suſacus magno copiis Iudæam inuadit. Hieroſolyma obſeſſa.

LAnc contumeliā Deus per Suſaci[illegible]m regē vltus eſt, cuius res geſtas Herodotus per errore Seſoſ[illegible]bit. hic enim Suſacus 5. anno Roboami regni numeroſiſſimū exer[illegible]cōtra il'um adduxit: in quo fuiſſe ferunt currus 12200. equitu 60[illegible]ditu 400000. eius miles maxime ex Afris coſtabat ac Æthiopibus. ir[illegible]ęſigitur in Hebręorum regionē munitiſſimas Roboami vrbes ſpoſ[illegible]ditione facientes in fidē ſuā recepit, quibus præſidio firmatis, poſtrem[illegible]hieroſolyma eſt aggreſſus. Roboamus vero vna cum ſuis Suſaci exerc[illegible]obſeſſus, verſus ad ſupplicationes exorare Deū non potuit, vt victoria[illegible]nueret. Samæas quoq; Propheta eos terruit, dicens Deū minari deſe[illegible]um ſe illos, qui cultū ipſius priores deſeruerāt, quamobre conſternat[illegible] videntes nullam ſalutis ſpē reliquā, omnes confiteri cœperunt, iur[illegible]Deo propter impietatē ac legum neglectum deſtitutos. Deus autē[illegible]s eos ſic affectos & peccata ſua confitentes, per Prophetā denūciauit[illegible]ſe eos perdere, ſubditurum tamē Ægyptiis, vt experiantur, vtrū cō[illegible]ius ſit, Deo ſeruire an homini. Suſacus autē Roboamo propter [illegible]ientē vrbē, conditiones nō ſeruauit: ſed deprædatus templu, theſaur[illegible]um Deo ſacros tum regios expilauit, exportara innumera auri atq; [illegible]nti multitudine ac ne ſcrupulo quidem relicto. Detraxit etiā aurea[illegible]ta & cly-

Samæas populum conſolatur.

peos

peos quos Salomo rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sopheræ rege acceptas: atque ita eum opima præda domum est reuersus. Meminit a. huius expeditionis ēt Halicarnassensis Herodotus in nomine tantum errās, & quod, persuasis multis aliis gentibus ēt Palæstinam Syriam subiugarit, hominibus, non expectata vi, deditionem facientibus. Apparet a. satis, quod nostram gentem dicere velit áb Ægyptio subactam: narrat n. hunc columnas reliquisse apud eos, qui prius, quam martem experirentur, deditionē fecissent, in quibus pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboamus a. is fuit rex noster, qui vrbem antequā oppugnaretur, dedidit. Idem ait Æthiopes quoq; ab Ægyptiis circumcisionē viriliū didicisse. Phœnicas. n. & Syros Palæstinos fateri se hāc ab Ægyptiis accepisse. Constat a. quod nulli alii circumcidantur in Palæstina Syriæ, præterquā nos. Sed de his quisq; suo arbitratu sentiat. Post Susaci discessum Roboamus pro scutis & clypeis aureis parē æreorum numeru refecit, eaq; scutariis, & excubitorib. suis attribuit, & sine vlla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quietus regni sui tempora elabi passus est, metu cohibēte, eo quod perpetuum illi esset cum Hieroboamo dissidium. Vixit an. 37. ex quib. 10. & 7. in principatu exegit, vt arrogans ac insipiens, vt qui propter spretū paternorum amicorū consilium, tantā ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regiis conditoriis. In regnū paternū Abias successit, octauū iam supra 20. annum Hieroboamo apud decem tribus regnū obtinente.

Hierosolyma & templum depraedatur. 3. Reg. 14. Herodotus de hac expeditione quid scripserit. Roboamus pro scutis & clypeis aureis parem aereorum numerum facit. Roboamus moritur ei, Abias in regno succedit.

Et quoniam huius regis exitū diximus, superest, vt quis Hieroboami finis fuerit consequenter subnectamus. Is nullum neq; modum, neque fine impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificeos his è vulgo attribuebat. Hanc suam consuetudinem, dignamq; tanta impietate pœnā, non multo post Deus in caput ipsius atq; familiæ vertit. Cumq; filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit vxorem suam, immutato cultu, sumpto; priuato habitu, ad Achiā Prophetam proficisci esse. n. hunc virum in prædicēdis futuris mirificum, à quo ipse olim regnum sibi deberi cognouisset, mandauitq; vt quasi peregrina de filio percontaretur, esse me præsentem morbum euasurū illa, habitu mutato, ita vt a marito iussa fuerat, in Siluntem, vbi ipse Achias degebat, peruenit. Ad quā aduentante ad illius ædes muliere, cæcutiēti præsenio Deus apparuit, indicans & quod Hieroboami vxor ad eū veniret, & quid ad interrogata respondēdum sit. Et cum iam pro foribus esset priuatam hospite simulans, exclamat, Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsā celas? Deum certe latere non potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mandauitq; quid tecum loqui debeam. Vade igitur ad maritum, & hæc Dei verbis ei renuncia. Quoniam te magnū è paruo & nihilo reddidi, & abscisso à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu cōtra immemor horū beneficiorum futiles Deos quam me, colere maluisti: ideo delebo te & tuu genus & cadauera vestra à canibus atq; alitibus deuorabuntur. constituam. n. regem super populum meum, qui neminem è Hieroboami genere superstitem est relicturus. Nec populus erit expers vltionis, sed excidet e terra bona hac & in transeuphratēes regiones dispergetur, quia regis impietatem est imitatus, & Deos ábillo factos adorat, relictis meis ceremoniis. Tu vero mulier ad maritum propera, hæc illi renunciatura. Filium. n. mortuum reperies. nam te vrbem ineunte, ille à vita exiturus est: sepelietur; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus. n. hic e Hieroboami familia bonus extitit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futuram filii mortem iam tum deplorans plangensq; misera properat propter maritum, eadem opera filio fatum acceletans, quem non nisi mortuum vilura erat: reuersaq; domum, il-

Hedio & Rufinus c. 11. 3. Reg. 14. Ieroboami impietas. Ieroboami filio agrotante, mater ad Achiam Prophetam mittitur. Poena Ieroboamo & populo praedicta.

lum

An. mundi 2988. ante Christum nat. 1976.

lum quidem, ita vt Propheta prædixerat, exanimem reperit, Regi vero cuncta ordine renunciauit.

CAP. V.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quod Basanes Hieroboami generu exstirpator, ipse regnum occupauerit.

Alias cap. 8. Ieroboami cõtra Abiam laudatus regem expeditio.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis, contra Abiam filium Roboami, duarum tribuum regem qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter ætatem eius non satis administrandis rebus maturam, sperans se facilem victoriam reportaturum. Ille vero, audito aduentu Hieroboami, haudquaquam est perterritus, sed supra ætatem, & supra quam hostis speruerat, impigre collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo, in quodam loco qui appellatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autem in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copiæ duplo numerosiores fuere. Vt vero pugnandi studio acies instructæ ex aduerso constitere, Abias, occupato editiore quodam loco manu mota silentium ab hoste petiit. Quo impetrato, sic orsus est dicere: Quod Dauidi atque eius posteris regnum in multas ætates duraturum diuinitus sit concessum, ne ipsi quidem ignoratis: quo magis miror cur, deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nunc ab illo contra nos stetis iusto Dei suffragio principatum obtinentes, impugnaturi nos & reliqua regni parte depulsuri. maiorem enim eius partem Hieroboamus iniusta vi occupat. Sed non diu fruetur sua tyrannide, dabit Deo pœnas perpetratorum scelerum, qui finem imponet eius nefariis facinoribus, quandoquidem ipse non vult imponere, atque etiam vos ad omnem iniquitatem incitare non desinit. Hoc enim authore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantum quia malis consiliis seductus, parum comiter vos allocutus est, irati deseruistis non tam illum quam Deum optimum maximum, legesque eius omnium, quæ vnquam fuere, sanctissimas. Atqui æquum erat veniam dedisse non solum verbi durioris homini iuueni & concionandi non admodum perito, sed etiamsi re aliquid per ætatem peccasset, vel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentem beneficia. Par enim est parentum meritis posterorum errata condonari. Vos vero nullam eorum rationem habuistis, & ne nunc quidem habetis, sed tam numeroso exercitu contra nos venitis. qua quæso re freti? num aureis illis vitulis, & aris ac lucis celsioribus, quæ non religionis, sed impietatis vestræ argumenta sunt? An forte multitudo, qua potiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantumlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoriæ sita est, quæ profecto penes nos est, qui constanter in seruandis legibus & veri numinis cultu perseueramus: quem non manus artificis è materia fragili sculpserunt, neque scelestus Rex commentus est ad imponendum vulgo ignobili, sed qui conditor est omnium, & principium huius vniuersitatis simul & finis. Quamobrem nunc quoque suadeo, vt resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis contra instituta patria bellũ gerere, per quæ ad tantam felicitatem peruenistis. Dum in hanc sententiam Abias verba facit ad Israeliticum populum, interim à Hieroboamo pars copiarum occulte missa à tergo Abianorum conspicitur, qui circumuentos se videntes, non mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnemq; fiduciam in Deo ponere: illum certe nullis hominũ insidiis circumueniri. Ad hanc Regis vocem

Abias cõtra Ieroboamum exercitum colligit.

Abias ad Hebræos oratio, qua desertionem & impietatem eis exprobrat.

Abias victo via potitur.

red-

redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad Sacerdotum classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostem irruunt. Nec defuit cœleste auxilium, quod hostium vigorem retudit, Abianis longe præpollentib. Tantam enim stragem ediderunt, quanta in nullis vel Græcorum vel barbarorum inuenitur commentarijs. Cæsis enim quingentis millib. memorabilem apud omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itemque Isanam & huic coniunctam ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omnino fractæ fuere, quamdiu Abia fuit superstes. Defunctus enim est, non multo post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultusque est Hierosolymis in maiorum suorum conditorijs, relictis filiis viginti duobus, filiab. sexdecim. is liberorum numerus è mulierib. XIIII. ei susceptus est. In regnum successit filius Asanus, matre Machæa genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt, quæ de reb. Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus rex decem tribuum, cum regnasset annis viginti duobus, secundo iam anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ maliciæ & impietatis æmulus, eoque in principatu biennium exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinorum vrbem, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidam è domesticis eius amicis Bosanes Macheli filius insidiis interceptum occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit: euenitque iuxta prophetæ vaticinium, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe trucidabantur, à canib. laniati absumerentur: qui veto in agris, ab alitibus. Atque in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exoluit.

An. mundi 2988. ante Christum nat. 976. *Mors Abiæ.* 3. *Reg.* 31. *Asanus rex Iudæ.* An. mundi 2991. ante Christum nat. 973. An mundi 2992. ante Christum nat. 972. An. mundi 2993. ante Christi nat. 971.

CAP. VI.

Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

ASanus autem Hierosolymorum Rex vir erat morib. honestissimis præditus, & cœlestis numinis obseruantissimus, quique nihil vel cogitaret vel faceret nisi pietati ac naturæ legibus consonum. is correxit quicquid erat in suo regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis immundicijs. habuit q; in exercitu lectissimorum virorum scutatorum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zaræus Æthiopum rex cum maximo exercitu contra eum venit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis currib. Huic progresso vsque Maresam, quæ est vrbs ditionis Iudæ, occurrit Asanus: & instructa contra eum acie, non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomen Saphatha, vt vidit ingentem Æthiopum multitudinem, exclamauit Deum inuocans, oransq; vt victoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Venisse se ad dimicandum cum Zarzo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium victores posset reddere. Hæc precanti DEVS victoriæ signum obtulit: quo viso Rex alacris cum hoste cōfixit, cæsisq; plurimis, reliquos terga vertentes vsque in agrum Geratenum persequutus est. Versis deinde à cædibus ad rapinas Gerata capiunt ac diripiunt. idem & in castris hostium factum est: vnde multum auri egestum est, prædaq; abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta ditati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamque non longe aberant quum illis prophera Azarias fit obuiam. is posteaquam agmen consistere iussit, orsus est dicere: hanc victoriam diui-

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. 8. Asani pietas 3. Reg. 15. Æthiopes arma contra Asanum capiunt. 2. Par. 14. An. mundi 3000. ante Christum nat. 964. *Asani victoria.*

An. mundi 3000. ante Christum nat. 964.

no fauore eis cõtigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem. & quia semper Dei voluntati obtemperauissent. Quod si ita, vt eo perant, pergerent, in posterum quoque victorias de hoste & vitam fortunatam eiusdem fauore illis expectandam: sin vero a religione desciuerint, omnia contraria illos manere: sequuturumque tale tempus, in quo neque propheta verax in populo reperiatur, neque sacerdos iustitiæ cultor tuncque & vrbes eorum subuertendas esse, & gentem per omnes terras dispergendam, erronumque more vitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus esset probitati studerent, & diuinum fauorem sibi ipsis non inuiderent. His auditis rex vna cum populo gauisi sunt, dederuntque operam & publice & priuatim, vt religio sarta tecta maneret, diminus a rege per totam regionem, a quibus hoc negocium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc statu Asani duarum tribuum regis reb. reuertor ad Basanem Israelitarum regem, qui, Nadabo Hieroboami filio cæso, regnum eius occupauerat. Hic in Tharse vrbe electo domicilio viginti quatuor annis regnauit, sceleratior, magisque impius quam vel Hieroboamus vel illius filius. afflictor populi, & aduersus Deum contumax. Quapropter misso ad eum Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus exciturum, & eisdem quib. prius Hieroboamum, cladibus profligaturum: eo quod rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratione habita, quibus virtutibus, nulla vel vtilior populo, vel Deo gratior: sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitijs sese contaminasset. Cui quum similis esse voluerit, merito etiam similem exitum habiturum. At Basanes posteaquam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, nõ hoc curauit, vt cor rectior in posterum & anteactorum pœnitens, placato numine, vitaret exitium: sed velut proposito præmio. si strenue pergeret, ac si per prophetam ampla spes proposita, non calamitas denunciata esset, semper sactus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremo cum exercitu aggressus est vrbem non ignobilem Ramathonem, distantem quadraginta stadijs à Hierosolymis: quam captam muniebat, vt eam sedem belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnum Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quam multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad regem Damascenorum legatos cum pecunijs, ambiens eius societatem, & admonens quod paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libenter accepit, & societatem cum eo iniit, relicta Basanis amicitia: moxque suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & vrbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerunt, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen: His auditis Israelitarum rex, omissa munitione Ramathonis ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è conuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellum instaurare valuit, fatali morte præuentus: sepultusque est in Arsane oppido. In regnum successit filius Eleanus. Hic post alterum regni annum petiit, per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorem iminissa equitum turma facile oppressit, per absentiam tam præfectorum quam militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum vrbis occupati fuere.

Religio in Israelitico populo renouata.

Basanis impietas.

3. *Reg.* 16.

Prophetia contra Basanem regē.

Basanes Ramathonē captam munit.

An. mundi 3006. ante Christum nat. 958.

Asanus Damascenorum Basanem consitat

An. mundi 3016. ante Christum nat. 958.

Alias cap. 8. Mors Basanu.

CAP.

CAP. VII.

Baſanis ſtirpe ſublata apud Iſraelitas Zamares, & poſt hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

DEinde ex magiſtro equitum factus Rex, totam Baſanis ſtirpem iuxta Gimonis vaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia tadicitus interiit propter impietatem, quo Hieroboami progeniem interneciõe abſumptam diximus. Interea qui Gabathonem obſidebat exercitus, audito regis caſu, & quod Zamares occiſi à ſe regnum inuaſiſſet, & ipſe Amarino imperatori ſuo regnum detulit, qui ſoluta Gabathonis obſidione ad Thirſen regiam properat, eaque expugnata vi potitur. Zamares videns vrbem ſine præſidio, in intimam regiam ſe recepit, ſubiectoque igne ſimul cum ea ſe quoque concremauit, regni ſui die ſeptimo. Quo facto confeſtim populus in diuerſa ſtudia ſciſſus eſt. aliis Thamanum, aliis Amarinũ regnare volentibus. Cuius factio quum tandem viciſſet, occiſo Thamano ſolus totius populi regnum obtinet. Trigeſimo anno regni Aſani regnauit Amarinus annis duodecim, ſex Tharſæ, reliquos ſex Maxcone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipſe Samaræum vocauit à Samaro, de quo montem emerat, in quo vrbs ſita eſt. Hic nihil à prioribus regibus differebat, niſi quod illis fuit ſceleratior. Omnes enim hoc tantum agebant, vt populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit, vt alius alium tolleret, & eum toto ſuo genere exſtirparentur. Hic Samariæ diem ſtum obiit, ſuccedente Achabo filio. Hinc certe videre licet quam curæ ſint Deo res hominum, & quomodo bonos diligat, malos contra funditus eradicet. Iſraelitarum enim reges propter impietatem breui tempore alius ab alio cum totis familiis ſublati ſunt. Aſanus vero Hieroſolymorum duarumque tribuum Rex ob pietatem ac iuſtitiam feliciter Dei fauore viuens, ad extremam peruenit ſenectam, & poſt vnum & quadraginta regni annos, bona morte deceſſit, cui mox Ioſaphates ſucceſſit filius, ex Abida matre natus, omnium teſtimonio proauiæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem ſanctiſſimum regem refulſit, quemadmodum paulo poſt dicetur.

Cæterum Achabus Iſraelitarum rex habitauit Samariæ, vbi viginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum regum inſtitutis mutans, niſi ſi quid forte deteriùs commentus eſt. Omnium enim impietates repræſentauit ac ſcelera, ſed Hieroboami præcipue. nam & vaccas ab eo conſecratas adorauit, & alias ſuper hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobobali, Tyriorum ac Sidoniorum regis, cui nomen Iezabela: moxq; ab ea domeſticos illius Deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeoque impotentis inſaniæ, vt non verita ſit templum Beli Deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plantare: cui etiã ſacerdotes & falſos vates inſtituit. Quin & ipſe rex hoc genus hominum frequens circa ſe habere delectabatur, dementia & malitia omnes ante ſe reges ſuperans. Hunc Prophera quidã Dei maxime è Thesbone Galaditica vrbe oriũdus adiit, dicens eum prænunciare, quod nec pluuiã illis annis daturus ſit, nec rorem, donec ipſe vates non compareret. Additoq; iureiurando quo magis rem cõfirmaret, ſeceſſit ad tractum auſtralẽ vbi ad torrentem queidam degebat, vnde potum haberet. Nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur, qui poſtquã ad inopiam imbrium exaruit, iubente Deo profectus eſt Sareptam, quod oppidum Tirum inter & Sidonem ſitum eſt. Illic enim ſe mulierem viduam inuenturam prænonitus fuerat, quæ alimenta ſuppeditaret. Iamq; non longe à porta aberat quum videt mulierem

An. mundi 3017. Ante Chriſtum nat. 947. *Extirpatio ſtirpis Baſanæ.* *Zamares ſe ipſum concremat.* *Diuerſa populi ſtudia.* *Amarinus rex Iſraelæ.* An. mundi 3021. Ante Chriſtum nat. 943. *Amarinus moritur, eique Achabus filius in regnũ ſuccedit.* An. mundi 3028. Ante Chriſtum nat. 936. *Alias cap. 10.* *Aſanus rex moritur, cui Ioſaphates ſuccedit.* An. mundi 3121. Ante Chriſtum nat. 933. *Iezabela 3. Reg. 17.* *Annona caritas Iſraelitis prædicta.*

Eliam cornus cibat.

Sareptana viduæ Eliam suscipientis oleum & farina non deficit.

Menander de fame tempore Elia.

An. mundi 3037. Ante Christum nat. 927.

Elias viduæ filio vitam restituit.

3. Reg. 18.

Elias ad Achabum venturam pluuiam ei indicaturus mittitur.

An. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

Achabus Eliam quærit.

Obedias centum Prophetas absconditos sustentat.

An. mundi 3073. Ante Christum natum 927.

Achabum Elias impietatis accusat.

lierem operariam ligna colligentem: & significante Deo hanc fore eius altricem, salutatam prius rogauit, vt aquam potabilem afferret: abeuntemque iam reuocans & panem portare iussit. Iurauit illa, nihil sibi domi esse præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: venisseque se eo, vt, collectis lignis, sibi & filio panem coqueret, quem vbi comedissent, fame absumerentur, quandoquidem nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo, lætiora speranas: & primum mihi paululum paratum affer. polliceor enim tibi nunquam in vase illo farinam defore, nec oleum in lidelia, donec Deus deat pluuiam. Paruit mulier, & quæcunque Propheta petierat, fecit: deinceps que & sibi & filio hospiti sat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quandiu durauit siccitas. Meminit autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum regis sic scribens: Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit, ab Hyperberetæo mense vsque ad insequentis anni Hyperberetæum continuus, qui cum supplicationes indixisset, sequuta est magna vis tonitruum. Hæc Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Aphrica. His verbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hospes, cum filius eius morbo prægualente expirasset, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexisset, ideo multatam se filii morte dictitans. Ille consolabundus iubet eam sibi tradere filium, breui receptura vinum: acceptumq; mox in proprium cubiculum detulit: quo deposito super suum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hospitii gratiam altrici relatam extincto ipsius puero: rogabatq; vt remisso spiritu vitam ei restitueret. Itaque Deo genitricem miserante, & prophetæ gratificante, ne videretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum. At illa gratias egit vati, dicens nunc demum se agnoscere diuinæ mentis interpretem. Paulo deinde post Dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionē, & magna rerum ad victum necessariarum penuria, vt non solum hominibus panis deesset, verum etiam equis cæterisq; iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbique siccitas. Rex igitur vocato dispensatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iussit vbiq; fontes & torrentes perquirere, si cubi inueniretur herba ad secandum iumentis pabulum. Cumq; multum quæsitus propheta Elias nusquam compareret, iussit Obediam quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliam dispensator viam ingreditur. Erat autem vir pius, & quo tempore Iezabel Regina in Prophetas sæuiebat cædibus, centum ex eis in cauernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustentandos. Huic à rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo salutatur. Mox propheta mandante vt aduentum suum Regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum, qui te vbique gentium ad necem perquirit? Quis enim locus est, ad quem attracturos te non miserit? Nunc fieri potest, vt dum ego regem adeo, te Dei spiritus, quo agitaris, alio rapiat: & Rex, te non reperto, frustratus in caput meum sæuiat. *Noli esse in meo periculo tam securus, quam scire possis* quam sim studiosus tui similium, qui centum Dei homines furori Iezabelis eripui, & nunc eis in latebris alimenta suggero. Propheta contra iubet vt nihil metuens Regem adeat, sacramento interposito se quoq; eadem die in eius conspectum venturum. Quo indicio postquam Achabus Eliam adesse didicit, in occursum eius properat: & cum indignatione, Tune es, inquit, Hebræorum ille turbator? tunc sterilitatis huius au-

tor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam malorum omnium asseuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet vt eat, & totũ populum in Carmelum montem ad se conuocet, simulq; suos & vxoris vates quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt vero omnes accitì à rege ad constitutum locum confluxerunt, Elias in medio consistit. & quousque, inquit, inter vtrumq; vacillabitis? Si enim Deum nostrum verum & solum creditis, hunc & mandata eius sequimini, quod si non huic, sed externis diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo vero nihil ad hæc respondente, Elias postulat, vt quo certiore argumento vel proprii vel alienorum probetur potentia, solus ipse Dei sui vates cõtra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorum struem imposito, sed nullo igne subdito: idem oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos Deos, vt ligna velint accendere. Hoc enim pacto veram Dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postquam placuit, iubet Elias prophetas illos, electo boue, priores sacram rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Dumque suis precibus & inuocationibus nihil proficerent, ludens Elias altius eos iubet vocem attollere, si forte aut peregre absint aut dormiant. Illis vero à mane vsq; meridiem frustra inclamantibus, & more patrio cultris ac lanceolis sua corpora incidentibus, cum iam suæ vices sacrificandi veniissent, amotis sacrificiis illis fanatieis iussit vulgum propius obseruare, ne forte clam ignem admouerent: qui postquam accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxta numerũ tribuum Israeliticarum altare ex eis instaurauit, foditque circum illud fossam bene profundam, & coaptata super altare strue lignorum, victimaq; desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas super altare iussit effundi, ita vt fossa quoque repleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis cœpit inuocare Deum, precariq; vt erranti iam diu populo ostendat suam potentiam: & ecce adhuc illo orante, ignis repente de cœlo in altare lapsus inspectante populo tum victimam tum aquam omnem circumfusam absumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viso Israelitæ prostrati in terram vnum Deum adorant. hunc maximum & solum verum confitendo: cæteros nihil aliud esse quam numina vanis stultorum hominum opinionibus conficta: moxq; comprehensos eorum prophetas interficiunt. Elia sic iubente: qui regem abire ad prandium iussit, nec esse amplius solicitum: breui enim visurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conscendit, & cum humi desedisset, caput genibus applicuit. iussitque famulum ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari viderit. Paruit ille non semel ascenso scopulo, sed nihil se videre retulit. Tandem septimo reuersus ait se vidisse in aere nescio quid nigricans, humano vestigio nõ amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt rex propere in vrbem redeat. prius quã profusus imber occupet. Qui postquam ad Iesraelem vrbem cœpit tendere, sine mora offuscato aere & inuoluta nubibus procella mixtus imber superuenit: & propheta correptus numine regium currum vsq; Iesraelem Azari vrbem currẽs prosequutus est. Iezabela vero Achabi vxor audito prodigio per Eliam patrato, quodque prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illum occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. At Elias territus fugit in vrbem Bersabe, quæ est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumææ contermina: relictoque ibi famulo ipse in desertum abiit. Cumque precatus esset mortem, quod non esset cæteris melior, vt illis absumptis ipse vitæ cupidus esse debeat, sub arbore qua-

Ante mundi 3037. Ante Christum nat. 927.

Eliæ populi superstitionem arguit.

Eliæ doctrina & officiũ miraculo confirmatur victima igni cœlitus absumpta.

Beli sacerdotes interfecti. Elias pluuiã venturam prædicit.

An mundi 3040. ante Christum natum 924. 3. Reg. 19.

Iezabelam Elias fugit.

Cura Dei pro suis.

An. mundi 3040. ante Christum ann. 924.

dam obdormiit: & excitatus à quodam surgens inuenit aquam & cibum appositum. & cum comedisset, collectis ex hoc cibo viribus ad Sinæum usq; montem peruenit. in quo Moses à Deo legem accepisse proditur: vbi nactus amplum quendam specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa deinde ad aurem eius voce incertum vnde profecta, percontante quamobrem, relicta vrbe desertum coleret, ait se, occisis externorum Deorum viribus persuasisse populo, quod vincus sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factum ad supplicium se à Regina expeti. Mox eadem voce iussus in crastinū subdium prodire auditurus quid opus facto sit. sequenti luce è spelunca prodit. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se eandem ignis fulgor obtulit, sequutoq; mox silentio, diuina voce nihil terreri præsentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem, mandatumq; mox vt domum reuersus declaret populi regem Ieum Nemessi filium: apud Damascū vero Syrorum Azaelem: & pro sacerdotio prophetam Elisæum constituat, ex Abela vrbe oriundum. Impios enim pœnam daturos, alios Ieu Regi, alios Azaeli. His auditis, Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Saphati filium Elisæum arantem cum quibusdam aliis impellentibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suum iniecit. qui euestigio prophetare occepit, relictisque bobus, sectator Eliæ factus est. Rogauit tamen vt prius sibi liceret parentibus valedicere, quo impetrato, illum sequutus est. indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res se ita habuerunt. Cæterum Naburhus quidam ciuis vrbis Azari, quum prædium haberet regiis fundis contiguum, sæpe rogatus ab Achabo, vt ei quanti libet precio venderet rus finitimum, indiungendum regio: aut si mallet vnum aliquod è regiis pro eo sibi egregiret: negauit se id facturum. gratius enim sibi esse, è paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quam si suam possessionem amisisset, quia non licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare voluit nec cibum sumere, Iezabela vero scitante, quid acciderit, vt nec balneum admittat & cœnam æque ac prandium fastidiat. quam rusticus sit Naburhus ei denarrat. Vsum se apud eum comi sermone, & insita regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam detulisse. Mulier contra hortatur, vt magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Naburhus hanc contumeliam impune auferat. Moxque literas Achabi nomine scriptas, mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebantur, indicto ieiunio concionem aduocare, & in eo primum locum Naburho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus viris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemiæ populo lapidandum obiicere, atque hoc modo de medio tollere. quod ita vt Regina scripserat factum est: & Naburhus tali testimonio conuictus Deo ac Regi fecisse conuicium, à populo est saxis obrutus. Quod vbi Iezabelæ relatum est, Regem accedit, suadetque vt sine suo sumptu vineto rum Naburhi hæreditatem capessat: & ille exiliens præ gaudio, ad visendum id prædium euestigio se confert. Deus autem iratus Eliam mittit, vt regi in eo rure occurrat, rogetq; quid ita occiso vero domino, eius prædii hæreditatem iniuste sibi vsurpet. Quem vbi ad se venientem vidit, tutæ ratus obiurgari prior fassus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum vates prædicit, eo loco vbi Naburhi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & Regis & Reginæ sanguinem, & totum eorum genus delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppresserat. Tum demum Achabum eius facinoris pœnitentia subiit, & indutus saccum,

Iam Rex Israelis.

Elisæi vocatio.

Sedio & Rustin. c. 14. al. 11. 3 Reg. 21. Historia Naburhi ob prædium Achabo negatum lapidati.

Elias Achabo & Iezabelæ vindictam diuinā prædicit.

Achabi pœnitentia.

nudis-

nudisque pedib. a cibo abstinuit, peccatum continens, & Deum ita placare cupiens. Deus vero per prophetam denunciat, se quidem vsq; post eius obitum dilaturum vindictam quandoquidem sceleris pœniteat; minas tamen vitam non fore, sed Achabi filium pro commissis pœnas daturum.

An. mundi 3040. ante Christum nat. 924.

CAP. VIII.

Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu, profligatur.

DVMhæc circa Achabum geruntur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damasci Rex, contractis è toto regno suo copijs, ascitisq; vltra Emphratem triginta duob. socijs Regib. contra Achabum duxit, qui inter Ligeus se imparem eius copijs, à congressu quidem abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus, ipse manfit intra Samariam. Cincta.n.erat mœnib. firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eo venit, & obsessam vrbem oppugnare cœpit. missoque ea de re nuncio ad Achabum, petijt vt sibi liceat legatos ad eum mittere. propositurus quidnam peteret: quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi, quod si ipse quoque fatetur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere; abducto exercitu Regem obsidionem soluturum. Achab. vero iubet legatos Regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes facultatesque vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum alium Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent admitteret cra-lina luce mittendos in hoc famulos, eisque liberum faceret regiam & amicorum ac cognatorum domus serutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimum. Reliqua quæ illis non placuerint sibi haberet. Achab. lætus secunda legatione Syri aduocata concione dicit se libenter & pace & ciuium incolumitate vxores ac liberos suos & opes; facultates & opias fuisse traditurum. Hoc.n. prima legatione Syrum petijsse. Nunc vero misisse eum famulos qui omnium ædes serutentur. & nihil in eis quod sit pulcherrimum relinquant, nimirum belli ansam quærentem: vt quandoquidem sciat propter amorem ciuium pauorem reb. suis non parcere. occasionem belli ex illorum reb. arripiat. facturũ se tamen, quicquid ipsis visum fuerit. & reclamauit tota concio contemnendum esse eum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referendum dedit quod primis postulatis nunc quoque consentiat securitatis ciuium gratia, posteriora non admittat, atque ita eos dimisit. Hoc responso cõmotus ad iram Adadus. tertio legatos mittit cum minis: ferocem eum esse fiducia mœnium, se vero parem illis aggerem exciturum, si vel pugillum terræ singuli milites conferant: volens eum copiarum multitudine pertefacere: Achabo vero respondente, inter armatos non verbis sed factis decernendum, legati reuerti cœnanti tum forte eum triginta socijs regibus responsa referunt. Ille eo vestigio mandat circumuallari vrbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achab. cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei prophera quidam superueniens exemit, dicens Deum polliceri, daturum se victoriam de tam multis hostium milib. Rogatus deinde per quos hæc victoria contingeret. per filios, inquit, principum, sed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filijs, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quod Syrus ad epulas ac luxum se dedisset, patefactis repente portis emittit iuue-

3. Reg. 20. Bellum Adadi contra Achabum.

Legatio Syri ad Achabum.

Responsum Syri legati dati.

Fiducia Adadi in milite.

Israelitis Deus contra Syros victoriam pollicetur.

An. mundi 3040. ante Christum nat. 924.

nes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam eis obuiam cum his mandatis, vt siue pacati veniant siue pugnatum, vinctos ad se pertrahant. Interim Achab etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij vero principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos vsque ad castra persequuti sunt. Quod vbi succedere Israelitarum Rex animaduertit, vniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facile eos profligant, nihil tale expectantes. quo factum est vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt, relicta in castris armatura, fugerent, & Rex ipse præceleri equo vix euaserit. Achab. vero longo spatio Syros persequutus est cædendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulentis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & currib⁹, domum in vrbem reuersus est. Cæterum propheta monente vt in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitum in promptu habeat, reuersurum enim Syrum iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porro Adadus seruatus è clade cum reliquijs exercitus, aduocatis amicis consultabat, quomodo cum Israelitis bellum gerere deberet. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talib. locis pollere, & ideo se nunc ab eis victos. Sed si in campestrib. committatur prælium, facile se superiores fore. Præterea consuluerunt, vt dimissis Regib, quos secum in expeditionem duxerat, copias eorum retineret, & satrapas illis præficeret, supplementumq; in sua ditione, tam equitum quam peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, deditq; operam, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se protulit, exercitū in Hebræos duxit & quum peruenisset prope oppidum Apheca in magno campo castra posuit. Achabus vero cum suis copijs obuiam illi progressus, castra cum castris contulit, quamuis numero militum longe inferior. Superueniente deinde Propheta, & victoriam pollicente, vt hostis contra quam opinabatur sentiret, Deum Israelitarum non minus potentem in campis, quam in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motum est. Septima vero, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque suos ex aduerso instruxit. Nec mora: collatis signis acriter vtrinque pugnatum est, donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent, quib. impigre victoriam persequentib. confusum agmen trepide fugientium equiti, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam vrbem euadentibus, qui & ipsi murorum ruina oppressi sunt circiter viginti septem millia: in prælio vero centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot fidelissimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit. quibus clementiam Israelitici Regis prædicantibus, & spem veniæ facientib. si consueto supplicum habitu ad eum mitterentur, permissi sunt hoc facere. Illi induti saccos & restibus capita redimiti, qui tum priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, dediticium eius in perpetuum futurum. Tum ille gratulari se ei dixit, quod è pugna euasisset, fratrisque loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta Sacramenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru vehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptumque osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus actis gratijs, quam longa sibi vita daretur, memorem se fore huius beneficij professus est, redditurumque Israelitici iuris vrbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum,

Victoria Achabi à Syru reportata.

Secunda Adadi in Israelitas expeditio & strages.

Achabus in gratiam recepto Adado, fœdus cũ eo facit.

sicut

sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregie donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum contra Israelitas expeditionis exitum Prophe ta quidam, nomine Micheas, accessit ad quendam Israelitam, iussitque eum vt vulnus sibi in caput infligeret, addès Deum ita velle. Qui quum parere nollet, daturum inobedientiæ pœnam prædixit. & leonis incursu periturum. Quod quum ita euenisset, alterum Propheta adijt, idem imperans. A quo incunctanter ictus & verticem saucius, obligato capite venit ad Regem, dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno captiuum quendam asseruandum accepisse: quo fuga elapso, periclitari se nunc, ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat quandoquidem hoc interminatus sit, si captiuus effugeret. Respondente vero Achabo merito id passurum, soluto capite agnoscendum se Micheas præbuit. Hac autem arte vsus est, quo maiorem vim verbis suis adderet. Ait enim Deum in Regem animaduersurum quod Adadum hominem impium, & contra diuinitatem coptumeliosis dictis furentem elabi permisisset. Futurum enim vt ipse ab eo, cui pepercit, interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate Prophetæ offensus, iubet eum in carcerem conijci, & vehementer ea prædictione contristatus domum se recipit.

An. mundi 3040. ante Christum nat. 924.

Achabus ob dimissum ab ipso Adadū taxatur.

Præmium piorum doctorum.

CAP. IX.

De Ioſaphato Rege Hieroſolymorum.

LActenus de Achabi rebus, nunc ad Ioſaphatum Hieroſolymorum Regem reuertor: qui aucto suo regno, & præsidijs per vrbes ditionis suæ dispositis, ne illas quidem sine præsidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræmitica de Hieroboamo decem tribuum Rege ceperat. Hic Rex perpetuo propitium & auxiliatorem Deum habuit, quod esset vir iustus ac pius, & per singulos dies daret operam vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est, vt & ipsi à circumquaque vicinis Regib. multus honos haberetur id quod missitandis ad eum munerib. declarauerunt, vt hinc quoque tam diuitiæ Regis quam fama non medio cre incrementum caperent. Anno autem regni sui tertio, conuocatis Principib. & Sacerdotib. eius regionis, iussit eos obire vniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Mosis earumque obseruantiam atque religionis cultum docere. quod adeo libenter ciues complexi sunt vt certamen huius studij inter eos susceptum videri posset. Finitimæ quoque gentes constanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiam ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcentos triginta agnos, paremque hædorum numerum. Muniuit etiam magnas vrbes ac validas, & exercitus armis bene instructós contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quib. præerat Edraus, Ioannes vero ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittatiorum peditum ducenta millia. alius præterea dux nomine Ochobarus ductabat centum octuaginta scutatorum millia, absque militibus, qui per oppidorum præsidia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cumque libuisset ei Samariam inuisere, benignissime ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum Regem comitabatur, publice exhibito frumento, vino & carnib. rogatusque est ab Achabo, vt contra Syrorum Regem arma cum eo iungeret. ad recipiendam vrbem Ramatham, in regione Galaditica, quam de ipsius Syri patre ceperat. Ioſaphato vero auxilium pollicito, quod non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hieroſolymis copijs,

Pietas Ioſaphati. 2. Par. 17.

Pax tempore Ioſaphati. Ioſaphati exercitus.

Ioſaphati cū Achabo in Syros expeditio. 3. Reg. 22.

An. mundi 3040. ante Christum nat. 924.

progressi extra mœnia duo Reges, & sedentes in suo quisque solio, stipendia militib. numerabant. Iosaphatus vero censebat, si qui Propheta essent, accersendos, & consulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat vsque in illam diem.

CAP. X.

Achabus à Syris bello lacessitus in prælio victus occiditur.

Pseudoprophetæ placētia prædicūt.

ACHabus vero accitis suis Prophetis numero quadringentis, iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit Regi bellum contra Adadum mouenti victoriam & vrbis dominium, propter quam bellum instaurare placuit. Prophetis vero bellum suadentibus: vincendum enim Syrum, & in potestatem venturum, quemadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum verbis, & quod falsi vates essent: percontatusque est Achabum, num quem alium præterea Propheram haberet, vt certius etiam futura præscire valeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quod malum euentum prædicat, foreque vt ipse à Syrorum Rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse ineluſum, eum vocari Michæam Iemblæ filium. Iosaphato vero postulante eum produci, missus cubicularius Prophetam adduxit: qui inter eundum ei indicauerat, cæteros omnes Prophetas victoriam Regi prædicere. Respondit vates, sibi non licere, contra quam Deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de Rege cognouerit. Vbi vero ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait sibi Deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentib. Syris dispersos, non aliter quã greges sublatis pastoribus. Hoc quoque significare Deum dicebat, quod cæteris incolumibus redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere deberet. Hæc loquuto Michæa, versus ad Iosaphatum Achabus, Nonne, inquit, modo tibi dixi quam male mihi velit iste. Michæa vero constanter asseuerante se nihil nisi iussu Dei prædicere illum vero spe victoriæ solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendum sit, Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnus è pseudoprophetis in medium progreditur, negans cunctandum quid Michæas garriat, nihil enim veri eum prædicere, argumento esse prædictionem Eliæ, qui sine dubio melius quam iste futura cerneret. illum enim prædixisse apud Iezraelem in Naburthi suburbano lambendum à canibus Regis sanguinem, quemadmodum lambuissent cruorem Naburthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse eum mentiri, qui longe præstantioti Prophetæ non vereatur contrarium dicere, quippe eriturus sit Rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidentius etiam quam verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Prophetam iussisset. Puto enim te audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto infixit ei alapam, cumque illi nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. vincebat enim opinor, fari vis, plus fidei falsis quam veris Prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias vero aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deum significare ventilandam cornib. vniuersam Syriam. Michæa contra asseuerante breui fore, vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quæritans, ne luat pœnas vaniloquii, iratus Rex, iubet eum apud Achamonem magistratum vrbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem & aquam

Michæas verus Propheta.

ei præ-

ei præberi. Atque ita duo Reges versus Ramatham cum copiis profecti sunt. quo audito Rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter Reges socios, vt Achabus priuato habitu versaretur in prœlio, Hierosolymitanus vero sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vaticinium eluderent. sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occiderent, sed solum Regem Israelitarum. Syri vero primo congressu videntes Iosaphatum stantem ante aciem, rati esse Achabum impetu facto eum circumuenè-
19 runt: sed postquam è propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro receperunt. à mane autem vsque ad vesperam pugnantes & vincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fuerat, solum Achabum ad necem quærendo, nec tamen inueniendo. tandem vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertum sagitta, Regem per thoracem in pulmonem sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga verteret: sed aurigam iussit currum extra prælium euehere, quod graue ac lethale vulnus acceperit. Cumque vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsque ad solis occubitum, & tandem profluuio sanguinis viribus deficiens interiit. iamque appetente nocte
20 Syri se in castra recipiunt. & quamprimum per caduceatorem de Achabi morte cognitum est. solutis castris domum quisque reuertitur. Cadauer Regis Samariam relatum, illic sepulturæ traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezarææ fontem esset ablutus, veritatem Eliæ prædictionis euentus comprobauit. Canes enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autem est apud Ramatham, iuxta Michææ vaticinium. Ego quoniam vtriusque Prophetæ prædictionem euentus consecutus est, venerandæ sunt illorum oracula, eisque semper plus oportet tribuere, quam eorum qui ad
30 gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare, quam quod nihil sit illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tam diu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant. Nam hoc quoque Achabo fatale fuerat, vt prænuncian-
tibus cladem non crederet, & à prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

An. mundi 3040. ante Christum nat. 914. *Hedio & Ruffin. c. 15. 3. Reg. 22. alias 12. Achabus & Iosaphatus in Syros mouent.*

Achabus in prælio vulneratus moritur.

Achabi cruor canes iuxta Eliæ prædictionem lambunt. Prophetarum oracula veneranda. Fati necessitas insuperabilis.

FLA-

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Nonus.

SVMMA CAPITVM LIBRI IX. Antiquitatum Iudaicarum.

I. Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.

II. Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus fratres & paternos amicos interficit.

III. Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filii perimuntur, unico excepto, postremo ipse miserâ morte tollitur.

IIII. Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

V. Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

VI. Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.

VII. Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, quæ post sextum annum cæsa Pontifex Ochoziæ filium Regem constituit.

VIII. Asaelu Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.

IX. Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor exuit.

X. Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.

XI. Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

XII. Rabe Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achabi eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

XIII. Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege populum transtulit in Mediam, aliis gentibus Damascenum in coloniam deductis.

XIIII. Salmanasar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos in eorum regionem migrare iubet.

An. mundi 3048. ante Christum nat. 916. 4. Reg. 3. 2. Paral. 19. 20.

CAP. I.

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.

Iosaphatum Ieus Propheta, quod Achabo auxilium tulerat, reprehendit.

IOSAPHATO autem Regi post suppetias contra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti Propheta Ieus occurrens, reprehendit eum, quod cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indigne tuliſſe hanc societatem: seruasse tamen eum propter suam bonitatem, licet male, quod non debuerat, fecerit. Post eam admonitionem Rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populum leges diuinitus per Mosen traditas, & eul-

tum

tum pietatis docendo: constituitsique oppidatim magistratibus hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibusque quod æquum esset redderent, scientes quod etiam occulta Deus inspiciat. Hæc cum per singulas duarum tribuum vrbes docuisset, Hierosolyma reuersus hic quoque iudices è Sacerdotum ac Leuitarum ordine, & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iuste & accurate iura populo redderent. Quod si grauiores controuersiæ deferrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negociis maiore etiam diligentia decerni voluit: quod eam vrbem maxime æquitatis seruantem esse deceat, in qua & templum sinul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorum numero præposuit, Amasiam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cum Arabum auxiliis bellum inferunt, & ad Engaddam vrbem Asphalitis acui vicinam castra metantur, trecentis stadiis à Hierosolymis distitam, cuius agar egregia palmeta fert & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concionem aduocat: & ad templum versus Deum inuocat, vt tantum vitium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendam de hoste pœnam audaciæ. In hoc enim templum id extructum à maioribus, vt quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coram numen præsens inuocet. diuinaq; ope adiutus inuasores suos male multatos arceat, volentes quæ semel diuina munificentia contigere, per vim ad se retinere. Sic precatus est lachrymans, accedente eodem totius populi cum vxoribus & liberis supplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deum preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturum se pollicetur pro suæ religionis hominibus. Mox edicit vt in crastinum se parent, ituri obuiam hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuum, cui nomen Sis, voce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se Deum quieti ipsi spectatores considerent. Post hoc oraculum Rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabat Deum, & Leuitæ organis suis hymnos accinebant Diluculo vero progressus Rex in solitudinem subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem credendum esse prædictioni prophetiæ, & construendam quidem aciem, sed in primo agmine constituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendasque Deo gratias non aliter quam liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus Regis consilium, idque mox etiam exsequuti sunt. Deus vero terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum sociis, ita vt alii in alios ruentes hostiliter in se inuicem debaccharentur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus vero prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, quū totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quod sibi citra sudorem & sanguinem victoria contigisset, permisit suo militi castra diripere, & spoliare cadaueta: tantaque fuit multitudo, vt ægre per integrū triduum omnia spolia legerent. Quarta vero die congregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuum Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cum exercitu Rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificiis occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eam Regi sanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitque

Iosaphatus cultum verum restaurat.

Iosaphatus magistratus & iudices constituit.

Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt.

Precatio Iosaphati in templo Hierosolymitano pro victoria obtinenda.

Iaziel propheta populo victoriam pollicetur.

Arma quibus Iosaphatus victoriam paranit.

Ammanitæ & confœderati sese inuicem trucidant.

Ammanitarum spolia.

Laus & nomen Iosaphati apud quosque.

Ab. mundi 3048. Ante Christum nat. 956.

sirque vsque extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: eum quo inita societate parandarum nauium, qui merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam. Naufragia enim absumpta sunt naufragiis, quod non bene regerentur præ magnitudine. Quo factum est, vt hac cura vacauerit in posterum. Atque hactenus de Iosaphato. Achabi vero filius Ochozias regnauit apud Israelitas & Regiam Samariam, vir pessimus, & vtrique parenti omnino similis, & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum Rex defecit, & tributa, quæ patri eius solitus erat pendere, amplius detrectauit. Accidit autem vt Ochozias de solario domus suæ descendens per gradus prolaberetur, morboque ex hoc casu contracto, Accaronem ad Myiodis (id Deo nomen erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorum vero Deus Eliæ Prophetæ mandauit, vt nunciis ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ propitium Deum non haberent, quandoquidem Rex ad alienum mitteret de salute interrogaturus: iuberetque eos reuerti, & Regi dicere, eum non reualiturum. Quod quum Elias feciſſet, nuncii his auditis confestim ad Regē reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurriſſe virum quendam, & veruiſſe vlterius progredi iuſſiſſeq; renunciarent suo Regi Israelitarum Dei nomine, quod morbus in peius proficiet. Rege vero iubente, vt sibi figuram hominis illius designarent, dicebant hominem esse hispidum, & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intelleXiſſet Eliam per hæc descriptum à nuntiis, misit ad eum attrahendum centurionem eum quinquaginta militibus. is repertum in montis vertice descendere iussit, & ad Regem venire. in hoc enim se missum, vt ni sponte sua faciat, vi coactum eo pertrahat. ille præfatus se prodigium editurum, quo verus Propheta noscceretur, & igne ad suas preces cælitus misso, ipsum vna cum militibus conflagraturum, malum hoc eis imprecatus est: moxque cadens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad Regem perlata, iratus aliam centurionem cum totidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum Prophetæ minatus vim esset, ni volens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito Rex misit tertium. is quod esset cordatus & mansuetis moribus, postquam peruenit ad locum vbi tum erat Elias, amice eum salutauit: Non ignoras; inquit, quod vt Regis mandato paream, inuitus ad te venio, sicut & illi qui ante me venerunt. Misertus igitur mei & horum militum volens ac libens descende, nosque ad Regem sequere. Tum Elias delectatus viri ciuilitate & modestis moribus, descendit ac secutus est. Perductus deinde ad Regem, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Deo non habuisti, quem de morbo tuo veri nihil prædicere posse putasti, & ad eum, qui Accaronitis colitur, de valetudine consulendum mittere maluisti, scito te morituram. Nec multum extinde tempus elapsum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quod liberis careret, loramo fratri succedendi locum fecit, homini patrem cum aliis vitiis; tum maxime impietate referenti. Omisso enim sui Dei cultu, totum se externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas satis industrius. Hoc regnante Elias ex hominibus exemptus est, nec in hodiernum vsq; mortalium quisquam scire potuit, quisnam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit Elisæum, sicut iam ante diximus. De hoc Elia & Enocho, qui fuit ante vniuersale diluuium, in sacris libris legimus quidem exemptos esse è consuetudine mortalium; mortuos tamen esse nemini vnquam fuit cognitum. Cæterum ioramus accepit

Ante Christum nat. 951.

Hadio & Rufino cap. 3. Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum. 4. Reg. 1. Ochozias grauiter prolapsus decumbit oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur. Forma & habitus Elia Prophetæ. Ochozias militem, Eliam attrahendi causa missi ab igne consumuntur. Ochozias sine liberis decedens Ioramo fratri succedendi locum facit. Elias sicut Enochus ex hominibus exemptus.

post fratrem regno, Moabitarum regi Misæ bellum inferre statuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea soluebat, intōlerandum pecudum annua ducenti millia. Ergo postquam domi parauit exercitum, Iosaphatum quoque per nuncios solicitauit, vt quandoquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret paranti bellum contra Moabitas, qui tum recens à suo regno defecerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam Regem, sibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturum. Ioramus vbi renunciatum est ei de talibus auxiliis, venit Hierosolyma, & splendide ab eius loci Rege exceptus, cum de communi sententia visum esset per Idumææ deserta, qua minime hostis expectaret, iter facere, cum aliis duobus Regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cum hospite, & cum Rege Idumæorum. & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrantibus, in tantam inopiam & milites aquarum penuriam incidērunt, vt omnibus tantum non desperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quanam sua culpa tres Reges sine prælio in Moabitarum Regis manus traderet? Iosaphatus contra, vt virum pium decebat, consolabatur eum: iussitque perquiri num quis in exercitu Propheta adesset, per quem quid faciendum. Deus posset consuli: & indicante quodam famulo, vidisse se abi Eliæ discipulum Elisæum Saphati filium, fusa Iosaphati tres Reges ad illum vadunt: quumque ad illius tabernaculum venissent, quod forte extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipue Ioramus. At ille iussit vt abiisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris Prophetas consulerer, illos enim esse veridicos. Rex precibus vrgebat, vt responsum daret, & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei non fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pii. Accito deinde psaltre quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit Reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam absque vento & pluuia visuros alueum repletum aquis, ita vt militi & iumentis abunde potu suppetente, nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à DEO continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arboses excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto Propheta, sequenti die prius quam Sol oriretur torrēs magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumæa ea die cum itinere inde distantem demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autem Moabitarum vt audiuit tres Reges contra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clam in ditionem suam imperum facerent, qui videntes exorientē sole aquam in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineam, quod eo tempore maxime aqua radiis icta rutilet, falso opinati sunt, hostes propter sitim in semetipsos arma vertisse, & eorum sanguinem per torrentem defluere: & cum hac persuasione Regem suum adeuntes, rogabant, vt eos ad diripienda hostilia castra dimitteret. quo impetrato, ruentes velut ad paratam prædam, ad Hebræorum castra peruenium. Sed valde eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim iuxta eos vndique hostibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiendo egre in terram suam euaserunt. Reges vero agros Moabitarum ingressi, dirutis oppidis totam regionem prædis abactis exhauserunt, & rura eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quasque arbores exciderunt, fonteſque aquarum obruuerunt, mœnibus vbique solo æquatis. Rex ipse compulsus in quandam vrbem & obsessus, veritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua pa-

te

An. mundi 3049. ante Christum nat. 915. Hodie & Ruffæa. 3. 4. Reg. 3. Elisæus. Ioramus & Moabitarū Rege auxilium petit. Aquarum in Hebræorū exercitu penuria. Elisæum Rex ipse consulit. Elisæus planiam contra ram & victoriam prædicit. Mira hostibus excæcatis, per fluentis umbram falsa. Hebræorum contra Moabitas victoria.

Moabitarũ Rex filium proprium sacrificat. Iosaphati mores.

te negligentiores excubiæ visæ sunt. quod vbi præter spem non successit, in vrbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniorem enim filium qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectante, holocaustoma Deo sacrificat. Reges vero hoc viso tantam necessitatem miserati, & humanarum vicissitudinum memores, soluta obsidione, domum quisque suam reuersi sunt. Iosaphatus vero post hanc expeditionem pacatus quidem, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ anno sexagesimo, regni vigesimo quinto. sepultusque est in ea vrbe magnifice, quemadmodum Dauidis imitatorem sepeliri decuit. 1 0

CAP. II.

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.

An. mundi 3050. ante Christum nat. 914. *Ioramus Iosaphati filius Rex Hierosolymorum. 4. Reg. 4.*

EFiliis, quos complures reliquit superstites. Ioramus natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israelitarum Rege commune nomen habens, vxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc transscriptas inserere nostræ narrationi operæpretium duximus. Obediæ vxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc vidua, Elisæum adiit, dicens nec ipsum ignorare, quod ea persecutione, qua Iezabella in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos vt alere clam posset, multum æris alieni contraxerat, nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc mariti benefactum eius misertus, opem aliquam præsentem afferret. Quo scitante ecquid domi haberet, nihil se habere ait, præter olei paululum in fidelia, tum propheta iubet illam ire, & acceptis commodato à vicinis vacuis vasis compluribus, foribusque cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier & repletis ad vnum omnibus ad prophetam reuersa rem totam illi retulit. Ille consuluit, vt diuendito oleo, debitum creditoribus redderet, aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta valeat. atq; in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem Ioramum per nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in quo à Syriis occidere eum volentibus insidiæ ponerentur. Quo factum est, vt ille prænonitus venatum non iret. Adadus autẽ frustratis insidiis indignatus est, ratus à suis detectas: & vocatis domesticis per cõuicium proditores appellauit, minatus etiam mortem, eo quod rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondente, non recte eum facere quod proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerant: sed scire debere, quod Elisæus propheta nihil non indicet, prodatq; vel occultissima consilia: iussit eos per nuncios explorare, in quanam vrbe Elisæus habiter. renunciatumque est ei apud Dothaim hominem degere. Ac mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum comprehenderent: qui noctu vrbem circumuentam circumquaque custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quod hostes vellent eum capere, trepide accurrens hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens diuino auxilio, rogauit que Deum, vt ad confirmandum famulum præsentem se & auxiliatorẽ ostenderet. Tum Deus exoratus speciẽ magni equitatus & curruum circa Elisæum famulo videndam exhibuit,

Elisæus viduam vt ex olei fidelia plurima vasa adimpleat, iubet.

Ioramum Elisæus vt Syrorũ insidias caueat, admonet. 4. Reg. 6.

Elisæum Dothaim hostibus cingitur. Angelus circa Elisæum prophetam.

ita

ita vt animatus his suppetiis, nec ipse quicquam timeret amplius. Post hæc vates iterum Deum orauit, vt obscuraret oculos hostium, caligine immissa præ qua agnoscere ipsum nequeant, & impetrato hoc quoque, dedit se in medium illorum, interrogans quem quærerent quibus respõdentibus, Eliſæum Prophetam ſe quærere, pollicitus eſt hunc ſe traditurum eis ſi ad vrbem in qua ille eſſet, ipſum ſequerentur. atq; ita, vt qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerant, ducentem incunctanter ſecuti ſunt. quos vbi Samariam perduxit, Ioramum Regem iuſſit portas claudere, & Syris ſuum militem circumdare: precibus deinde rurſum ad Deum miſſis impetrat, vt purgatis hoſtium oculis, caliginem illam tolleret. at illi recepta oculorum acie concluſos ſe animaduerterũt in mediis hoſtibus. cumque attoniti & inopes conſilii hærerent in tam prodigioſo negocio, Rege quærente ex Propheta, an iaculis eos deberet cõfigere, id quidem facere vetuit. ſolos enim bello ſuperatos hoſtes occidi fas eſſe. at hos ne læſa quidem ipſius ditione, Dei voluntate & potentia ignaros omnium eo loci eſſe perductos. conſuluit igitur, vt hoſpitali menſa refectos incolumes abire permitteret. Itaque Ioramus Prophetæ monitis obſequens, liberaliter ac ſplendide tractatos Syros ad Regem eorum Adadum remiſit. Illi reuerſi omnia, quæ eis contigere, ſuo Regi renunciant: qui in tanpo prodigio manifeſtam Dei potentiam admiratus, ſimulq; vatis diuinitatem, nihil poſtha cõtra Iſraelitarum Regem clam molitus eſt: ſed decreuit aperto marte rem gerere potentiorem ſe ratus & numeroſioris exercitus dominum: comparatiſq; ingentibus copiis, vniuerſas contra eum educit. qui putans ſe imparem ſi collatis ſignis res ferro gerenda ſit, intra Samariam ſe continuit, fretus vrbis munitionibus. Adadus vero cogitans, ſi nõ machinis, fame tamen eam ſe in poteſtatem redacturum, oppugnationem aggreditur. Tanta autem Ioramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigentiam intra Samariam veniret octuaginta denariis argenteis caput aſini, & quinque denariis Hebræi columbini ſtercoris ſextarium vice condimenti emerent: nihilque magis verebatur Rex, quam ne quis fame adactus & non ferens inopiam, vrbem hoſtibus proderet. quamobrem per ſingulos dies ipſe obibat mœnia & excubias, diſpiciens ne quis in vrbem clam admitteretur, & ſingulari diligentia huiuſmodi occaſiones adimẽs. Cumq; mulier quædam exclamaſſet, Miſerere domine: putans eam aliquid cibi petere, commotus ita male precatus eſt ei, negans ſibi eſſe vel areas vel torcularia, vnde ipſi impartire poſſit aliquid. illa vero dicente, nihil ſe eiuſmodi petere, nec ob cibum moleſtam eſſe, ſed vt liceret inter ſe & aliam mulierem finiat: iubet quid rei ſit exponere. Mulier ait, ſe cum amica quadam vicina pactam, vt quandoquidem nullum aliud adſit contra famem remedium, iugulatis infantibus (nam vtrique erat filiolus) vnum atque alterum diem cibo ſe alerent. Se prius ſuum occidiſſe, quo heſterna die cõſumpto in cõmunem alimoniam, alteram illam mulierem à pacto diſcedere, & ſuum abſcondiſſe filium. Perculſus vehementi dolore Ioramus veſtem ſibi conſcidit, & exclamans hoc demum defuiſſe ad calamitatem ſummam, ira contra Prophetam accenditur, tollendum dicitans qui in tantis malis nullum dignaretur à cœleſti numine impetrare ſubſidium: confeſtimque mittit qui caput illi amputet. Et ille quidem ad cædem eius properabat, Eliſæum vero Regis ira non latuit: ſed domi ſedens cum diſcipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius miſit qui caput mihi adimat. nunc aduentum eius obſeruate, vt dum erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illum remoremini. mox enim Rex ipſe aderit, mandati iam pœnitens. Illi vt iuſſi iunt, hominem venientem excludunt. moxque

An. mundi 3050. ante Chriſtum nat. 914.

Syros obcæcatos Eliſæus in Samariam ducit, eosque ſuadente Ioramus liberaliter ac ſplendide eos tractatos remittit.

Hedio & Ruff. ca. 4. Samaria à Syris obſeſſa.

Fames in Samaria tanta, vt mulier mulieri filium comederet.

Ioramus Eliſæo mortem minatur. 3. Reg. 7.

An. mundi 3050. ante Christum nat. 914.

Ioramus ad se reuersus & veritus ne ædes acceleretur, quantum potuit ad Elisæum properat, interuentu suo cohibiturus missum a se hominem, & vatem periclitantem seruaturus. quo vt ventum est. inculare eum cœpit, quod in tantis calamitatibus se cum ciuibus despiceret, nec vllum à Deo peteret remedium. Tum Propheta promittit in crastinum eadem hora qua tum Rex ad se venerat, futuram magnam rerum ad victum necessariarum abundantiam, ita vt publice in foro vno siclo veniret satum similæ & vno æque siclo duo sata hordei. His dictis Rex cum suo comitatu supra modum exhilaratus eius propter expertā toties prædictionum fidem tum quoq; nihil addubitans. & præsentem difficultatem spe futuri subleuans. amicus autem quidam regius, tertiæ copiarū eius parti præpositus, cui tum Rex forte familiariter incumbebat. Non credibilia, inquit, polliceris mi vates, & sicut absurdū sit sperare similæ ac hordei pluuiam, ita nec quod tu dicis, mihi fit verisimile. Tum Propheta, Videbis ipse, nec dubita, sed videbis modo, nō frueris etiam. Hæc prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra imputati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de causa extra portas habebant domicilium. Hi cum propter sæuientem famem nihil ex vrbe ciborum acciperent, & siue in vrbem reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi pereundum certo intelligerent, decreuerunt se hostibus committere: vt siue eis parceretur viuerent: siue sæuire hostis maller, certe leuius mortis genus incurrerent: Hæc sententia postquam comprobata est. noctu eunt in castra hostium. Ea nocte Deus Syros exterruit, immisso in aures eorum sonitu quasi curruū & armatorum aduentantium, adeo vt, crescente magis ac magis suspicione, consternati è totis castris ad Regem suum concurrerent, dicentes adesse Reges à Ioramo conductos, Regem Ægypti & Regē insularum. iam enim exaudiri eorum strepitum. Hæc nunciantibus Adadus credidit, quod & ipsi aures inani sonitu pulsarentur vt cæteris: & per summā trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediunt, relictisq; intra castra & equis & iumentis & diuitiis maximis, totam spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi vero illi Samaritę venientes in castra Syrorum, in ipso valli aditu ingens silentium & magnam rerum copiam deprehendunt, progressiq; vlterius & ad vnum quodpiā tentorium delati, postquam ne vnum quidem adesse viderunt, refecti primum cibo ac potu, vestē & multo auro se onerant, eam prædam extra vallum elatam in quodam loco abdunt: mox alterum tentorium aggressi faciūt similiter vt prius: idque quater fecerunt, nemine interim conspecto. Vnde facile coniectantes de abitu hostium, damnabant suam negligentiam, quod hæc non Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio. quapropter ad mœnia Samariæ properant, & inclamatis custodibus discessum hostium eis significant. illi porro excubitoribus regiis idem renunciāt. Rex cognito negocio, amicorum & ducum consilium aduocat. ait rem sibi suspectam, ne astu, simulato abitu, Syri sibi insidias struant, desperantes vrbem fame expugnari posse: vt si ad diripienda castra, quasi fuga deserta procurrant, repente coorti ęsis direptoribus vrbem etiam facile occupent, quare suam sententiam esse, vt diligenter eam contra insidias muniant, & cauti sint, neque temere credita fuga hostium procurrendo periculo se obiiciant. Hoc consilium quidam laudauit vt prudens: addiditque sibi videri mittēdos duos equites, qui omnia Iordanem vsq; exploreront: qui si forte intercipiantur, cautiores fore cæteros, ne & ipsi temere progressi circumueniantur: nec duorum equitum fore grauem iacturā, quos fortassis alioquin fames absumeret. id Regi placuit, & euestigio misit, qui omnia dispicerēt. illi renunciant nihil se per viam repe-

Fuga hostiū ob terrorem a Deo immissum.

Leprosi Samaritæ hostium castra deserta esse significant.

Explorato-

riisse

riſſe hoſtium, ſed paſſim iacere arma iactata, & frumentum reliquaſque ſarcinas, quo expeditiores fugerent. his auditis Rex multitudinem ad caſtrorum direptionem emittit. nec fuit vulgaris præda, ſed auri & argenti plurimum, & varia iumentorum genera. præterea tantum inuenerunt frumenti atque hordei numerum, quantum nec in ſomnis ſperare poterant, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet. tãta enim fuit abundantia, vt duo ſata hordei ſiclo emerentur, & eodem precio ſatum ſimilæ, iuxta Eliſæi vaticinium. ſatum autem continet modium Italicum & dimidium. ſolus autem hac copia non eſt adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. conſtitutus enim ad portam à Rege, vt cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne ſe inuicem conculcando obtererent, ipſe hoc paſſus eſt: atq; ita interiit, quemadmodũ Eliſæus prædixerat, cum prænuncianti annonæ abundantiam nollet credere. Rex autem Syrorum Damaſcum reuerſus incolumis, vbi cognouit diuinitus immiſſo terrore ſe vua cum exercitu in fugam coniectum, & vanum fuiſſe, quod de aduentu hoſtium crediderant, ratus omnino aduerſum ſe habere numen, per animi ægritudinem in morbum etiam corporis incidit. cumque per idem tempus Eliſæus Damaſcum inuiſeret, hoc cognito fidiſſimum è familiaribus ſuis Azaelem honoris cauſa ei miſit obuiam, non ſine muneribus, ſcitaturum quiſnam futurus eſſet morbi exitus, & num euaſurus eſſet hoc periculum. Azael aſſumptis XL. camelis, quicquid optimum ager Damaſcenus fert, & quicquid in regia fuit eximium, in eos impoſuit: & obuiam factus Eliſæo, reuerenter eum ſaluzat, dicens ſe ab Adado Rege miſſum, vt offerret ei munera, & de morbo conſuleret, num quod leuamen ſperare debeat. propheta nuncio nihil mali renunciare iuſſo, tantum moriturum Regem indicat. id famulus regius dolenter accepit. Eliſæus vero flebat, & multis manabat lachrymis, proſpiciens quanta mala paſſurus eſſet ſuus populus poſt Adadi obitum. Azaele deinde rogante cauſam triſtitiæ, fleo, inquit, quod me Iſraelitarũ miſereat, tam multis à te afficientur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitiſſimas eorum vrbes incendes, & infantes ad ſaxa allides, & diſſecabis prægnantes mulieres. Azaele vero dicente, & vnde mihi vires vt hęc faciam, ait ſibi diuinitus ſignificatum, quod ipſe regnaturus ſit in Syria. Itaque Azael reuerſus ad ſuum dominum, melius eum habituram nunciat: & ſequenti die reti vuido in eum iniecto, præfocati à ſe regiam occupat, vir alioquin ſtrenuus & gratioſus apud Syrorum ac Damaſcenorum multitudinem: quo factum eſt, vt vſq; in præſens tempus, tam Adadus quam Azael eius ſucceſſor diuinis apud Syros colantur honoribus, tum propter aliam beneficentiam, tum quia magnificæ templis exſtructis Damaſcenorum vrbem ornatiorem reddiderint, eorum enim effigies quotidianis pompis honorant, & antiquitatem iactant, neſcientes quod non admodum ſint veteres, & nondum centum ſupra mille annis ab eorum ætate interceſſerint. Cæterum Ioramus Iſraelitarũ Rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus reſpirauit, lætus tandem aliquando licere ſibi in pace viuere. Alter verò Ioramus qui Hieroſolymis imperitans eodem vt dixi nomine cenſebatur, mox vt principatum iniit, à cædibus fratrum & paternorum amicorum poteſtatem auſpicatus, videbatur cũ Iſraeliticis regibus certamen ſuſcepiſſe, ne inferior haberi poſſet, quantum ad impietatem attinet. nactus ad hoc magiſtram idoneam Gotholiam vxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis DEO certum eſſet ſeruare quæ Dauidi promiſerat, Ioramus tamen indies nouis ſuperſtitionibus irritare eum, & populi religionem deprauare non deſtitit. Accidit interim vt Idumæi ab eius imperio deficerent, exſã

An. mundi 3055. Ante Chriſtum natum 909.

Caſtra hoſtium à Samaritanis diripiuntur.

Veritas oraculorum Dei.

Incredulitatis pœna.

4. Reg. 8. Eliſæus ab Adado ægrotante conſulitur.

Vaticinium de Adadi morte, & regno Azaeli tradendo.

Hedio & Ruffinus cap. 5.

4. Reg. 8.

Iorami impietas.

An. mundi 3057. Ante Christum nat. 907.

Rege suo, qui Iosaphato hactenus paruerat, & nouo in eius solium imposito: quam iniuriam vlturus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam nocte irruit: & exuftis vicis hnitimis, non est ausus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam *profecit, nisi quod plures defectiones secutæ sunt, excutientibus* eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tantus autem fuit hominis furor, vt adigeret populum lucos in echtis montibus structos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti patrii affertur ab Elia Propheta epistola, vindictam Dei minitans, quod contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israeliticorum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum ciues impulerit, relicta patriæ religione, ad externos ritus desciscere, & effigies hominum colere, quemadmodum & Achabus sibi subditos compulerat. ad hæc quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfecisset. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, horribilis manus quæ in populum Regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoque lento ventris profluuio vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, sero per hoc peccatum agnoscentem, miseram effaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

Iorami scelera ab Elia per literas accusantur.

CAP. III.

Exercitus Ioramidelentur ab hostibus. & filii perimuntur, vnico excepto, postremo ipse misera morte tollitur.

Arabum contra Ioramum expeditio. 2. Par. 21. An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

NEc multo post exercitus Arabum qui versus Æthiopiam incolunt, cum aliis barbaris Ioramiregnū inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit superstes, ægre elapsus è manibus hostium, Ochozias nomine. Post hanc publicam calamitatem & ipse in morbum incidit, sicut ei iam ante prædictum fuerat. id malum in ventrem eius ingruit, vt manifesto diuinæ iræ indicio miserabiliter periret, videns quotidie per ventrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facile inde coniectans quam inuisus Deo fuisset homo nefarius, nec eum regio funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, *regnauit octo. populus Hierosolymitanus* Ochoziam in paternum solium imposuit.

Mori Ioramí.

CAP. IIII.

Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

Hedio & Ruffinus cap. 6. Ioramí expeditio in Ramatham. 4. Reg. 9.

ISraelitarum autem Rex Ioramus sperans post Adadi mortem Ramatam Galaditicam vrbem se posse recipere, magno prius facto apparatu, exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non lethaliter, in Azaram vrbem se recepit curandi vulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasiæ filium præfecerat, qui illam vi expugnatam recepit. erat autem ei propositum percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato vni è discipulis sacro oleo, misit eum Ramatham, vt eo delibutum Ieum Regem appellaret, diceretque se authoritate diuina Regem eum eligere, mandatis etiam quibusdam aliis, iussit eum fugientis more iter facere, nemine abitus eius conscio. Ille vbi ad destinatam vrbem peruenit, offendit Ieum forte sedentem medium inter duces exercitus, ita vt Elisæus fore prædixerat: accedensq; ad illum, ait se cum eo velle colloqui.

Ieum in Regem vngitur, Deo sic mandante.

& cum surgens secutus ipsum esset in conclaue, iuuenis depromptum oleum in caput eius effudit. Deus, inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciscaris Prophetarum eius sanguinem, qui à Iezabela contra omne fas occisi sunt: vt quemadmodum prius Hieroboami & filii ipsius Nabati, ac mox Basani familiæ propter impietatem interiere funditus, ita nunc nullum semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus è conclaui se proripuit, nolens à quoquam conspici. Ieus autem statim in consessum ducum rediit. Percontantibus autem illis, qua de causa venisset is iuuenis, & insanum videri dicenti- 19 bus: recte, inquit, coniecturam facitis. nam insani verba locutus est, illis vero magis etiam exponi sibi quid esset orantibus, regnum populi sibi à Deo delatum, ait illum dixisse. Hæc vbi prolocutus est, vnusquisque ducum detraxit sibi pallium, quibus congestis in speciem solii, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserunt signa canere, Ieum nouum Regem consalutantes faustis acclamationibus. ille decreuit cum exercitu Iezraelam vrbem petere, vbi tum, vt iam diximus, Ioramus curabat vulnus, quod in Ramathensi oppugnatione acceperat. Veneratque eo per officium cognationis etiam Hierosolymorum Rex Ochozias, quod esset sororis eius filius, vt quomodo se habeat vulnus inuiseret. Quos vt 20 Ieus repentino accessu opprimeret, edixit vt è suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentum, quod bona fide regnum sibi detulerint.

An. mundi 3060. ante natum Christum 904.

CAP. V.

Ioramus à Iehu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

MIlites vero læti imperata faciunt, & omnes vias obsident, ne quis ad Ioramum, illis insciis, perueniret, & quid agatur renunciare valeat: Ieus interim stipatus equitum lectissimis, ad Iezraelam sublimis curru propere vehitur, quo iam appropinquante, speculator à Rege constitutus, vt venientes in vrbem obseruet, vbi vidit Ieum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduentare agmen equitum. ille è vestigio mittit quendam equitem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat, ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. Regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitum, & vt sequatur se cum aliis. hoc speculator cum vidisset, renunciat Ioramo equitem illum admixtum agminiter facere eum illis, mox & alterum à Rege missum, Ieus idem iubet facere. vt vero & hoc per speculatorem Ioramus didicit, postremo ipse conscenso curru cum Ochozia Hierosolymorum Rege, quem vt cognatum inuisendi gratia illo venisse diximus, exiuit illi obuiam. nam Ieus & composito agmine Ieus incedebat. Hunc Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat satin saluæ sint res in exercitu, à quo amarulento conuicio exceptus, & veneficæ meretricis filius appellatus, facile cogitans nihil sani eum habere in animo, flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos se dolo ac insidiis. Ieus vero sagitta per cor transfixum de curru eum præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Iorami in Nabuthi agrum proiiciat, prophetiam Eliæ in mentem ei reuocans, qua patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipse & eius familia in 50 eo loco pereat. Id enim se tum ex ore prophetæ audisse, eum post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita. vt prædictum fuerat, euenit. Cæso autem Ioramo, Ochozias suæ quoque saluti metuens, currum in aliam viam deflexit, latere se Ieum existimans. At ille assecutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum sauciat. qui, reli-

Iorami exitus.

Veritas oraculorum diuinorum.

Ochozia Regu Hierosolymitani mors & sepultura.

& o curru, equum propere conscendit, & continuato cursu delatus est in Magedonem oppidum, vbi paulo post ex eo vulnere mortuus, relatusque Hierosolyma illic sepultus est, cum regnasset anno vno, patre suo longe sceleratior.

CAP. VI.

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.

Exemplum vltionis diuinæ in Iezabella valde insigne.

IEV vero veniente Iezraelem, Iezabela ornatu regio stans in turri, & seruum egregium inquit, qui dominum tuum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descendere. tandem eunuchis ipsius imperat, vt eam de turri dent præcipitem. quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, vbi solum attigit, ab equitibus conculcata & obtrita petiit. posthæc Ieus ingressus regiam cum amicis, refecit se ab itinere, mandauitque Iezabelæ famulis vt eam sepelirent in honorem generis, quod nata esset è Regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere præter manus & faciem, consumptis cæteris à canibus: his auditis Ieus admiratus est Eliæ mentem diuinam, qui eam Reginam in hac ipsa vrbe male perituram prædixerat. Et quia septuaginta liberi Achabi apud Samariam educabantur, binas eo literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad vrbis magistratus, misit: in quibus hortabatur, vt quando quidem arma, viri, & currus illis non deessent, creato ex eo numero Rege, qui per ætatem maxime videri posset idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi, lectis literis, extimuerunt, & cogitantes se huic, qui duos maximos Reges oppresserat, esse impares, rescripserunt, ipsum esse dominum, se vero imperata eius paratos facere. Ille rursum rescripsit, ergo Achabi filiorum capita præcita ad se mitterent. Tum magistratus accersitis adolescentum altoribus imperant, vt occisis illis, præfecta capita ad Ieum transmittant: illi nihil miserti iussa peregerunt, & congesta in vasis quibusdam plexilibus capita Iezraelam miserunt. Quæ cum eo perlata essent, renunciatur cœnanti cum amicis Regi, adesse Achabi filiorum capita. ille anteportam ex vtroque viæ latere acervos ex eis iussit construi. quo facto, diluculo ad ea visenda progressus, vertit se ad populum, etsi ego, inquit, cum coniuratis dominum meum interfeci, illos omnes quis interfecit? Volebatq; eis persuasum, quicquid Achabi generi accidisset, non volente solum, sed præmunciante etiã Deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam vatem ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam apud Israelitas ex ea cognatione inuenirentur, versus Samariam iter ingressus est. Et cum incidisset in cognatos Ochoziæ Regis Hierosolymorum, rogauit quonam tenderent: aiunt se venisse salutatum Ioramum, & cum eo regem suum Ochoziam. nesciebant enim vtrunq; ab eo necatum. ille hos quoq; comprehensos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo post occurrit ei vir bonus & iustus, nomine Ionadabus, vetus amicus ipsius: qui post mutuam salutationem multis verbis prædicauit eius facinora, quod ex sententia Dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam exstirpat radicitus. Ieus vero suasit ei, vt conscenso curru, quo ipse vehebatur, simul intraret Samariam. Visurum enim quod nemini malo parceret sed falsos vates ac sacerdotes, qui populo seducto, autores fuerint, relicta patria religione, externa sacra suscipiendi, ad vnum omnes supplicio dederet. iucundissimum spectaculum fore viro bono, inspicere malos dantes meritas pœnas anteactorum scelerum. Paruit Regi Ionadabus. & eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quan-

Achabi 70. liberi Samariæ trucidati.

Stirpis Achabi excisio.

Cædes cognatorum 42. Ochoziæ.

Ionadabus.

4. Reg. 10.

tum

tum cognatorum Achabi, diligenti inquisitione facta, inibi reperit, omnes ad mortem adegit. cumque cuperet neminem è falsis prophetis & sacerdotib. profanis euadere, dolo vniuersos circumuenit. Conuocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones publicare velle, idque vt ex sententia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire. Celebrandum enim solennib. victimis diem festum Baali: quo nomine Achabi Deus vocabatur. ab ea festiuitate si quis sacerdotum abfuerit, capitalem fore. dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem, qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussit omnib. vestes donari. eas cum accepissent, venit in ædem vbi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui seruarentur, ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicens vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat. illis vero negantib. quenquam talem adesse, & iam sacra parantib. aggredi foris octuaginta viros è fidissimis armat: qb. mandat, vt pseudoprophetas omnes interimant, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscantur, interminatus quicunque aliquem eorum elabi permiserit, vicarium pro illo moriturum. Illi vero omnes ad vnum necauerunt, & regia ipsa incensa vrbem externis sacris profanam purificauerunt. Iste Bal Tyriorum Deus erat, quem Achab. in gratiam Ithobalis Tyriorum ac Sydoniorum Regis soceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & prophetis cum reliquo cultu assignatis. huius sacris abrogatis Ieus, aureas tamen vaccas Israelitis adorare permisit. Nec tamen ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio, qui per prophetam suum significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israelitas regnaturos.

An. mundi 3060. ante Christum nat. 904.

Baalitarum mactatio.

Bal Tyriorū Deus.

Ieu posteris regnum promittitur.

CAP. VII.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post sextum annum cæsa Pontifex Ochoziæ filium Regem constituit

DVm Ieus homines nefarios in hunc modum persequitur, Gotholia Regis Achabi filia comperta filij morte & generis sui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem superstitem relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnum obtineat: id quod quantum in ipsa fuit, perfecit. Seruatus tamen est vnus Ochoziæ filius ad hunc ferme modum. Erat Ochoziæ germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingressa, cum inter cæsorum cadauera latentem nutricis opera anniculum puerum Ioasum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito cōscio sex annis in templo clam aluit, quamdiu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinq; centurionib. coniurat, vt cōmunicatis operis, ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant; dataq; & acceptā silentij fide spei pleni negociū hoc modo aggrediuntur. centuriones à Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata tota regione Sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in suis tribub. potentiores Hierosolyma nomine Pontificis euocatos secum adducunt. ille habere se vtile Reipublicæ consilium ait, aperturumq; eis, si id apud se continere velint. opus. n. esse nón silentio tantum, sed etiam auxilio. Cumq; sacramentum ab eis accepisset, tuto se posse quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quem ostendebat, Hic est, inquit, Rex vester, ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaq; cēseo tertiam vestrum partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eā vero quæ superest, patentem portā, qua itur in

Hedio & Ruffin. ca. 7. 4. Reg. 11.

Gotholia omne semen Regium tollit, vno solummodo Ioaso Ochoziæ filio seruato.

Ioasus Ioado Pontifice auxiliante in Regem creatur.

An. mundi 3067. ante Christum nat. 897.

regiam, seruare. reliqua vero multitudo in templo inermis sit, neque quenquam cum armis intrare sinite qui non sit Sacerdos. præterea certos è Sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladijs Regem stipare, & si quis armatus in templum irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantum Regis curam gerere. illi approbato Pontificis consilio, rem statim aggrediuntur. Ioadus vero aperto armamentario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & Sacerdotibus ac Leuitis, quantum ibi hastarum inuenit & pharetrarum, & si quod aliud armorum genus aderat. atque ita armatos templo circumdedit consertis inuicem manibus, vt ab ingressu, quos interesse non oportebat, excluderent. adductoque in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum sacro oleo Regem pronunciat. populus quoque gaudens simul & plaudens, faustis acclamationibus vitam & victoriam nouo Regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum suo satellitio prosiliret è regia. Venientem deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à Pontifice circumdati fuerant. Cæterum Gotholia postquam puerum vidit in suggestu stantem, redimitum que corona regia, discissa veste sua magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contra accitis centurionibus iubet mulierem arripi ducique in torrentem Cedronis atque illic pœnas luere. neque enim fas esse templum veneficæ supplicio pollui. mandauit etiam si quis ei conetur ferre suppetias, & ipsum pariter interimi. Illi igitur quib. hoc demandatum est, eductam extra portam mulorum Regis illic interficiũt. Vt vero cõspiratio contra Gotholiã successit, Ioadus conuocato populo ac militibus in templũ, omnes sacramento ad fidem Regis adegit, incolumitati ipsius fuendæ, regnoque augendo daturus operam. eodem iureiurando mox Regem astrinxit ad diuini numinis reuerentiam & ad obseruantiam legum, quas Moses cœlitus acceptas ad populum pertulit. post hæc ad ædem Bali sacram concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo construxerat, in veri Dei contumeliam, & ad Achabi gratiam. eam populus à fundamentis diruit. & Mathaneth qui tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi vero curam & custodiam Sacerdotibus ac Leuitis iuxta Dauidis Regis institutum, Ioadus commisit, iussitque, vt bis singulis diebus solenne offerrent sacrificium, & suffitum iuxta præscripta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarum numero ianitores ad custodiam templi constituit, ne quis pollutus posset intro subrepere. Hæc vbi ad hunc modum disposuit, cum centurionibus & ducibus, toroque populo, ex templo Ioasum in regiam deduxit: cumque collocato in solio denuo alacriter acclamatum esset, populus ad epulas conuersus festiuitatem per aliquot dies egit, omnibus sceleste mulieris cædem libenter ferentibus. Erat Ioasus cum in regnum adsciretur, annorum septem, matre natus Sabia, ex oppido Bersabe oriunda. fuit autem legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tempore, quo Ioadus fuit superstes. duxitque vxores duas postquam ætate maturuit, conciliante coniugium eodem Pontifice: ex quibus vtriusq; sexus liberos suscepit. Atque hactenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidijs Gotholiæ, tandem regnum assecutus est.

Gotholia pœna.

Rex & populus iuramento ad Dei cultum adstringitur.

Restauratio cultus diuini.

Ioasi, viuentis Ioadæ, pietas.
4. Reg. 12.

CAP.

CAP. VIII.

Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.

ASAel autem Syrorum Rex bellum cum Israelitis & Ieo Rege eorum gerens regionis transIordanem sitæ orientales tractus vastauit, qui à Rubenitis & Gaditis atq; Mamassitis colebantur: nec non Galaditicã & Bataneam, omnia rapinis miscens & incendijs, ac ne ab hominum quidem cæde temperans quotquot in eius manus inciderent. Neque enim Deus arcere eum à populationib. potuit, contemptor & ipse numinis religionumq; & legum à majorib. per manus acceptarum toto regni sui tempore, quod fuit annorum 27. quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus. Ioaza filio successore principatus relicto. Ioasum autẽ Hierosolymorum regem instaurandi templi cupido subijt: vocatoque Pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semisiclum argenti exigerent in vsum eius instaurationis, eo quod Ioramo & Gotholia & eorum liberis tuendi & sarciendi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex vero hoc non fecit. sciens neminem libenter argentum erogaturum, sed anno regni vigesimo tertio Rege incusante, quod voluntati suæ non obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatim tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua bene clausa vnum tantum foramen superne reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quemque pecuniæ quantum liberet per foramen immittere, in templi instaurationem conferendæ. id populus tulit æquissimo animo, & multum auri atque argenti certatim contulit. Arcam vero singulis dieb. præsente Rege exinaniebant scriba gazophylacij & Sacerdos eius custos, numerataque pecunia & recondita, rursum vnde sustulerant reponebant. & cum primum videretur collatum quantum sat esset, Pontifex & rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei comparauerunt. instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit, superfuit autem nõ parum, id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: insuper quotidianis sacrificijs altare adolebatur: atque hæc tantisper dum Ioadus vixit diligenter accurata fuerunt. illo autem post annum ætatis centesimum & trigesimum defuncto, & ob probitatem ac iustitiam insignem, tum quod Dauidici generis seruator fuisset, in regum monumenta illato, Rex Ioas à pristina religionis cura facile desciuit; moxque & primates populi ad eundem modum deprauati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quam contemptus iutis ac iustitiæ. DEVS vero indignatus propter hanc regis & prætorum mutationem misit Prophetas qui contestarentur eos, & à præsenti malitia compescerent. illi vero tam insano affectu eam complectebantur, vt neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familijs perierant, neq; Prophetarum comminationib. moti resipiscerent: & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin & Zachariam Pontificis Ioadi filium Rex in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia Prophetã diuinitus constitutus, pro concione populum & regem adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est si moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias testẽ & iudicem Deum inuocauit, quod pro bono consilio & patris sui beneficijs, à Ioa mortis amarum præmium sibi rependeretur. Nec diu debita regi pœna dilata est. Azael enim Syrorum rex impressione in regnum

An. mundi 3089. ante Christum nat. 875.

Hedio & Ruffinus cap. 3. 4. Reg. 12. 13.

Bellum inter Asaelem & Ieum.

Instauratio templi.

Ioasi, Ioadomortuo impietas, eiusq; per Prophetam taxatio. 2. Par. 24.

Zacharias lapidatur.

An. mundi 3089. ante Christum nat. 875. *Templi spoliatio. Ioas sublatus.*

eius facta. & Gitta primum direpta atque euersa, mox ipsum Hierosolymis desidentem adortus est. Tum Ioas conterritus omnes thesauros Dei priorumque Regum exhausit, & cum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & securitatem, ne oppugnatus in extremum rerum suarum discrimen adduceretur. ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas a graui morbo implicitus, amicis Zachariæ parricidæ dedit, qui ne filius Pontificis maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultusq; est Hierosolymis, nec tamen propter impietatem dignus habitus qui Regijs monumentis inferretur: cum vixisset annos quadraginta & septem.

CAP. IX.

Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

4. Reg. 14. Amasias rex Hierosolymitanus. Vires regni Israelitici fracta, & à Deo restaurata.

IN Regnum successit ei filius Amasias. Anno autem Ioasi vigesimo primo, apud Israelitas & Samariã Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos 17. patri nequaquam similis, sed magis primis eius regni regib. impijs, qui palam omnem contemptum cœlestis numinis præ se tulerunt. Huius copias rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quam decem millia peditum, equites quingenti supereſſent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hæc autem Israelitis acciderunt secundum Elisæi vaticinium, quo tempore Azaeli etiam prædixit, quod necato Domino Damasci ac Syriæ regnum esset occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deum, vt se è manibus Azaelis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autem, qui non solum perpetuam innocentiam, verum etiam resipiscentiam fauore complectitur, & cum perdere possit, si velit castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacem nacta ad pristinum felicitatis statum breui redijt. Post obitum Ioazæ Ioas filius regno Israelitarum apud Samariam potitur, trigesimo septimo anno regni Ioæ, regnantis in tribu Iudæ: nam & iste eodem quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuitq; regnum annis 16. Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Elisæus iam admodum senex in morbum incidisset, viſendi causa eum adijt: quem animaduertens extremum spiritum ducere, flere cœpit & lamentari. patrē & clypeum appellitans: quod eo viuo armis contra hostem opus non fuerit, sed ipsius prædictionū beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se vero exarmatos Syris & alijs hostibus obijci, quamobrem adempto tali præsidio, sibi quoque optabilius vna cum illo hãc vitam relinquere. His querimonijs motus Elisæus, regem consolatus afferri arcum postulat. eumque regem iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari, & cum emissis tribus telis destitisset, si, inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem prælijs vinces Syros, & regionem, quam tuo patri ademerunt, recipies. His auditis rex abijt, & Propheta paulo post defunctus est, vir inclytæ iustitiæ, & citra controuersiam Deo longe carissimus. multa enim & miranda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clarissima, sepulchro enim honoratus est magnifico, quale decuit hominem numini diuino acceptissimum. Contigit autem aliquando, vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentum eius abderent, quod mox reuixit à contactu Prophetæ corporis. Atque hęc fuerunt & viui & defun-

Ioas Israelitarum & Samariæ rex. An. mundi 3103. ante Christum nat. 861. *Ioa Elisæus à se Syros ter vincendos prædicit. Elisæi mors & cadauer in ipsius monumentum conjecti resuscitatio.*

ctj vatis opera. Azaele autem rege extincto, ad Adadum filium Syriæ regnum hæreditario iure peruenit. Huic Ioas Israelitarum rex tribus præliis victo omnem eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos complexa est. quod & ipsum Elisæus iam ante prædixerat. postquam vero etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

An. mundi 3106. ante Christum natum 853. *Triplex Ioa victoria.*

CAP. X.

Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.

SEcundo autem anno Ioæ regis Israelitarum, regnum accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis regiæ ciue appellata Iudan. mirum autem in modum iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à necis paternæ vindicta, qui amicorum insidiis sublatus fuerat, eosque omnes in potestatē redactos affecit supplicio, parcens tamen ipsorum liberis, iuxta leges à Mose præscriptas, qui iniquum censuit pro parentum culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto florē iuuentutis, vtpote ætatis annorum plus minus viginti centuriones his copiis idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarum regem, qui viginti scutatorum millia conduceret stipendio talentorum argenti centum annumerato. decreuerat enim contra Amalecitarum & Idumæorum, atque Gabilitarum gentes exercitum ducere, iamque propediem moturus erat in eos, cum interueniens Propheta dimittere Israelitas consuluit. esse enim hoc hominum genus impium, & cladem certam imminere oraculo se monitum, si talibus rex vtatur auxiliis. alioqui, Deo fauente, vel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autem ægre ferente, quia iam publice stipendium Israelitis numerauerat, hortatus est propheta, vt Dei voluntatem sequeretur, quo propitio non defore pecuniam. illos itaque dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedi nomine accepissent, & cum domesticis tantum copiis contra prædictas gentes profectus est. Quibus vno prælio victis, interfecit decem millia, & totidem millia captiuorum abducta in magnam petram quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atque ita victor cum opima præda domum rediit. Interea viginti illa Israelitarum mercenariorum millia, ignominiosam rati suam missionem, ac si pro inutili damnata esset eorum opera, impetum in eius regnum faciunt. & progressi vsque Bethsemera, regionem populati sunt, abacto magno iumentorum numero, cæsisq; tribus colonorum millibus. Amasias vero post victoriam factus insolens, autorem eius Deum cœpit habere contemptui, & pro eo veneraria sportata de Amalecitis numina. Quamobrē à Propheta conuentus est mirari se dicente, si hos Deos crederet, qui cultorib. suis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab Hebræorum vi tutos præstiterint, sed tanquam ad se non pertinentes cædi & captiuos trahi passi sint. quin & ipsos belli iure abductos inter reliquam captiuorum turbam Hierosolyma peruenisse. Rex his verbis ad iram percitus iussit illum hac de re esse quietum, minatus supplicium si negociis alienis miscere se pergeret. tum ille se quidem quieturum dixit; Deum tamen vltorem huiusmodi nouitatibus non defore. Nec multo post Amasias felicitatem suam, cuius tamen autorem Deum nō agnoscebat, non capiens, sed fastu inflatus scripsit Ioę regi Israelitarum, vt ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut & antehac idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni paruit: quod si nolit vltro facere officium, bello esse decernendum de imperii iuribus. Ad hoc Ioas in hæc verba rescripsit: Rex Ioas regi Amasiæ. Olim in eo-

Hedio & Ruff. cap. 9. Amasias Hierosolymorum Rex. 4. Reg. 14. Deut. 24.

Dimissio Israelitarum. 2. Par. 25.

Amasia de Idumæis victoria.

Amasias à Propheta propter Idololatriam reprehenditur.

Amasiæ Hierosolymorū regis in Ioam Israelitarū regem expeditio.

dem

An. mundi 3106. ante Christum ann. 859.

dem monte Libano cupressus erat & carduus. hic à cupresso filiam petiit filio suo dari coniugem. Interim bestia quædam superueniens conculcauit carduum. Hoc exemplum te moneat, ne maiora quam par est appetas, neue propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnum tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias, magis etiam ad bellum concitatus est, Deo sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi vero in conspectum hostium venit, instructa vtrinque acie, tantus repente pauor & consternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquā manus consererentur iam terga verterent: & aliis alio diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolymitæ apertis portis se cum victore exercitu admitterent. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuibus vt hostem reciperent. At ille dirutis ad trecentorum cubitorum spatium mœnibus, curru per id interstitium triumphabundus inuectus est, captiuum præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in regia repertum est, totum asportauit. ac tum demū dimisso rege reuersus est in Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorum insidiis fugit in vrbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc quoque insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatum, & regia munificentia funeratum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum, post exactum annum vitæ quinquagesimum, regni vero vicesimum nonum, Oziæ filio regni successore.

Amasias ab Israelitarū rege captus, Hierosolyma diruta & templum spoliatum.

Amasias cadet.

CAP. XI.

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 4. Reg. 14. Ampliatio regni Israelitici.

DEcimoquinto autem anno regni Amasiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem, qua maiores eius, Samariæ regia. Hic Rex cum esset vehementer impius, totusque idolis deditus, nihil sibi non permittens, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas prædixit, quod deuictis Syris ditionem suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad Septentriones vsque Amathem vrbem, ad meridiem vero vsque asphaltitem lacum, his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, toros eos tractus ademptos Syris ad suum regnū addidit, nihil fallente Ionæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorum proditurum, non dissimulabo quid de hoc Propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus enim à Deo proficisci in regnum Nini, & illic prædicare, quod imperium illud periturum esset, non ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscenso apud Iopen nauigio petebat Tarsum Ciliciæ: exorta autem vehementi tempestate, ita vt periculum esset, ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atque ipse etiam nauclerus vota pro incolumitate faciebant. Ionas vero solus operto capite iacebat, nihil quemadmodum alii faciens. cumque turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquem è vectoribus esse in causa, decreuerūt sortito quærere quisnam ille sit, quo facto, sors Prophetæ obtigit. percontantibus quisnam esset, vel quid haberet negotii. ait se Hebræum esse, & Prophetam Dei maximi, consuluitq; vt ipsum in mare iacerent, si vellent præsens periculum euadere: se enim esse propter quem tempestas sæuiat. At illi primum quidem non audebant hoc facere, impium facinus ducentes, ho-

An. mundi 3120. Ante natum Christum 844.

Ionas 1. Ionas à Deo in Nini regnum proficisci iussus nauigium conscendit, & in mare præcipitatur.

minem

minem hospitem, qui vitam suæ fidei concredidisset, in tam manifestũ exitium mittere, tandem, vrgente periculo, & nauim tantum non mergente, partim Prophetæ autoritate, partim suopte metu compulsi, in mare eum proiiciunt: Et tempestas quidem sedata est: Ionam autem fertur à Cete deuoratum post triduum in Euxinum pontum reuomitum, viuum & toto corpore illæsum. vbi impetrata à Deo erratorum venia, ad Nini vrbem profectus est: & cum in loco vnde exauditi poterat constitisset, prædicauit quod paulo post amissuri essent imperium Asiæ: & cum hoc dicto abiit. Hæc de eo sic retulimus, vt inuenimus in commentariis. Hieroboamus autem, exactis feliciter in suo principatu XLannis, mortuus apud Samariam sepelitur, Zacharia filio successore Ozia, item successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, cuius & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus prouidendisque rebus solers & industrius. is suscepta expeditione in Palæstinos, prælio victor vrbem eorum vi cepit, Gittam & Iamniam, & earum mœnia diruit, alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos: & condita vrbe ad mare rubrum, præsidium in ea posuit. posthæc Ammanitis subactis, tributoque genti infincto, & omnibus locis vsq; ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterum ad curam vrbis se contulit. quicquid enim mœnium vel vetustate labefactum erat, vel superiorum regum incuria, totum instaurauit: atque eam etiam partem, quam Israelitarum Rex, Amasiæ patre huius capto, diruerat, quando vrbem victor ingressus est. his addidit non paucas turres centum quinquaginta cubitorum altitudinis, & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam disposuit: aquæductus quoque non paucos exstruxit. habuit etiam iumentorum aliarumq; pecudum infinitam pene multitudinem, quod regio esset apta pascuis. cumq; admodum esset agricolturæ studiosus, terram variis arborum cæterarumque plantarum generibus exeoluit. habuit præterea selectorũ militum trecenta septuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni viri generosi & inuicto robore præditi ad duo millia numero: edocuitq; exercitum phalangis ordinem struere in acie, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos & thoraces æreos arcus etiam & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel saxa vel tela emitteret, harpagones quoque & alia instrumenta his similia. Dumq; in his studiis & paratibus versatur, corruptus est arrogãtia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternam cœpit non magni facere, nec religionis nec pietatis admodum obseruans, ita vt ad paternam impietate videretur procliuior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorem, & perpetuos successus in rebus maximis moderate ferre nesciret. Et cum venisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus templum ad aureum altare Deo suffitum facturus astitit. Accurrit eo mox Azarias Pont. fex octuaginta sacerdotum globo stipatus, & regem compescuit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datum suffire, qui sint ex Aaronis genere, iubebatque vt exiret, & Deum talibus factis prouocare ad iram desineret. Tum Rex commotus mortem illis, ni qui sierent, minatus est: & ecce ibi terra vehementer concutitur, fissoque superne templo radius solis os regis improbum ferit, quod cuestigio lepra contactum est. accessit huic & aliud prodigium, quod eodem terræ motu ante vrbem in loco, qui dicitur Eroge, dimidium montis ad occidentem vergentis reuulsum, & per quatuor stadia volutum, obiectu demum orientalis montis constitit, obstructa via publica, & oppressis ruina hortis regis. Sacerdotes vero post-

Ionas à Cete deuoratus ac reuomitus Ninuitis prædicat. Iona 2. 3. 4. Reg. 14. 25.

Ieroboami mors.

Ozias rex Iuda.

An. mundi 3136. Ante Christum, natum 838.

Ozia expeditio, & vrbium per eundem restauratio. 2. Par. 26.

An. mundi 3150. Ante Christum nat. 814.

Ozia diuitiæ & exercitus.

Ozias vocationem suam transgressus punitur lepra, ob quam vrbe cedere cogitur.

An. mundi 3170. Ante Christum natum 794.

quam

quam in facie regis lepram animaduerterunt, diuinitus inflictam ei plagam indicauerunt, &, vt tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet, admonuerunt. at ille pudore calamitatis iam modestior, paruit, superbiæ cum impietate coniunctæ tam miserabili pœna mulctatus. & cum aliquandiu priuatus extra vrbem vixisset, filio Iothamo Rempubl. administrante, mœrore tandem confectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secundo, sepultusque est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarum autem Rex Zachariæ Hieroboami filius vix sexto regni mense exacto ab vno è suis purpuratis per dolum occiditur. Selesmus is fuit Iabesli filius, qui occupata vacua Zachariæ cæde regia, trigesima post die male partum regnum male perdidit. Manaemus enim dux exercitus, qui per id tempus apud Tharsam vrbem erat, audito Zachariæ casu, cum omnibus copiis propere venit ad Samariam, & prælio victum Selesmum interfecit: deinautoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam cum exercitu victore profectus est, oppidani vero obfirmatis portis noluerunt regem admittere, at ille vt in defectores sæuiens totum circumquaque agrum vastauit, & postremo vrbem quoque vi cepit: & quod esset Tarsensibus infensus, omnes ferro confecit, ne teneræ quidem ætati parcens, & nihil sibi ad extremam crudelitatem reliquum faciens. quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit. nec mitior fuit postea toto decennio quo Israelitis præfuit. petitus deinde bello ab Assyriorum rege Phullo, non ausus est cum eo in certamen descendere, sed pactis M. talentis argenti, mature se ab ea vexatione redemit. hanc summam Manaemo populus contulit, exactis L. drachmis in singula capita. Nec multo post mortuus, Samariæ sepultus est, Phacéia regni hærede relicto. is patri crudelitate persimilis, duobus tantum annis regnauit. quibus exactis in conuiuio cum amicis trucidatus est insidiis Phacei tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit tantum hic Phaceis principatum annis XX. dubium impius magis an iniustus. Huius tempore Teglaphalassar Assyriorum Rex Israelitas aggressus, subacta Galaditica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, vicinaque Galilæa, & Cydida & Asora, colonos abstractos in suum regnum traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porro Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosolymorum regia, natus matre vrbani generis nomine Ierasa. Huic regi nulla virtus defuit, erga Deum pio, iusto erga homines; & Reipublicæ studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter farciendum curauit, in templo vestibulum refecit & porticus: mœnium partem labantem restituit, & additis magnis ac firmis turribus communiuit. Ammanitas etiam prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talenta centum, & tritici coros decies mille & totidem hordei. In tantumque regnum auxit, vt tam domi felix esset, quam foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Nini subuersione hæc verba vaticinatus est: Ecce Niniue piscina aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicentque, state, state, eripite aurum, eripite argentum, & nemo volet. malent enim vitam seruare, quam facultates, occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorum, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthæc domicilium leonum, & mater catulorum leoninorum? Dicit tibi Niniue Dominus: delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabunt. & alia insulta de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quæ nunc non est necesse repetere, alioquin molestus videri possem lectorem plus æquo onerans. Euene-

Cades Zachariæ regis. 4. Reg. 15. Manaemus Israelis Rex.
An. mundi 3174. Ante Christum nat. 790.
Tapsensium trucidatio. Pax nummis redimitur.
An. mundi 3185. Ante Christum nat. 779.
Phaceiæ. Translatio. Israelitarum.
An. mundi 3187. Ante Christum natum 777.
Pietas Iothami.
Hedio & Ruff. cap. 12. Vaticinium de excidio Niniue. Nahum. 2.

runt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum CXV. Et de his quidem hactenus.

CAP. XII.

Rasè Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

IOthamus autem è viuis abiit ætatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in regiis conditoriis deposito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit, qui erga Deum impiissimus omnium & patriarum legum desertor, ad imitationem Israeliticorum Regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus etiam proprium filium holocaustoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rases Damascenorum & Phaceias Israelitarum bello aggrediuntur (erant enim amici & socii) & compulsum Hierosolyma multum diuque frustra oppugnauerunt, quod vrbs esset munita egregie. Interea Syriæ Rex ad mare rubrum Elam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eo deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubiis ditato domū reuersus est. Hierosolymitanus autem rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israelitarum rege non inferiorem viribus, eduxit contra eum copias: & cum irato Deo commisisset prœlium, propter tot impia facinora victus est. centum enim & viginti millia tunc ceciderunt de Israelitarum exercitu. In eodem prœlio Zacharias supremus dux Israelitarum cum Amia filio Achazæ congressus superatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorum præfectum adeptus interemit, & Eseanam tribus Iudæ copiarum ducem viuum in potestatem suam redegit, magnum præterea captiuorum vtriusque sexus numerum è Beniamitica tribu abegerunt, & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas autem quidam, qui in ea vrbe per id tempus propheta erat, occurrens illis ante mœnia, magna voce hanc victoriam non ipsorum virtute partam asseuerabat, sed quod Deus regi Achazæ irasceretur. incusabatque eos quod non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos captiuos abducere: & suadebat vt hos illæsos domum remitterent. quod ni faciant, Deum ab illis pœnas exacturum. post hanc admonitionem Israelitæ in concionem conuenientes, deliberabant quid facto opus esset. Exsurgens autem quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine, cum aliis tribus, negabant se passuros, vt cives vi captiuos, in vrbem introducerent, ne forte omnes ex æquo diuina vltio perderet, satis esse præteritorum peccatorum, in quæ prophetæ clamitent, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites permiserunt illos, quicquid vellent, arbitratu suo agere. Tum prædicti viri assumptos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiserunt domum incolumes. nihilominus quatuor hi deduxerunt eos vsque Hierichuntem & vlterius, cumque non longe abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Hodie & Rufinus c. 13. An. mundi 3204. ante Christum nat. 760. Achazæ impietas. Filii oblatio. Impietatis pœna. Esaia 7. 4. Reg. 16. Strages exercitus Iudaici.

CAP. XIII.

Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, aliu gentibus Damascum in coloniam deductis.

ACHazes autem Rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorū Regem Teglaphalassarem legatione, auxilium ab eo petiit con-

An. mundi 3207. ante Christum nat. 757.

tra

An. mundi 3207. Ante Christum nat. 757. 4. Reg. 16. 17 *Israelitarũ translatio.*

tra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in præsens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxilium Achazæ profectus est, & vastata Syria, expugnataque Damasco, Rasem quoque regem occidit, Damascenos vero in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrum Damascenum reposuit. Israelitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros in hunc modum tractatos, Rex Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris, atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima, hæc secum deferens venit Damascum, & sicut ante pactus fuerat, omnia Regi Assyriorum tradidit, actisque pro beneficio gratiis, reuersus est Hierosolyma. Erat autem hic Rex tam stultus ac incogitans, vt quamuis hostiliter cum Syris dissideret, illorum tamen deos colere non desineret, sed in eorum ceremoniis, tanquam victoriam inde sibi pollicitus, pietatẽ collocare pergeret. post cladem vero acceptam Assyriorum venerari cœpit numina, quibus potius adoraturus quam verum & maioribus acceptum Deum, cuius indignatione vt tum vinceretur factum est. Imtantum autem religionis contemptum prolapsus est vt spoliatum prius donariis templum claudere t, né illud solennibus sacrificiis honorare liceret. post has insanas impietates tandem moritur, cum vixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezecia filio. Quo tẽpore etiam Phaceias Israelitarum regnum cum vita amisit, cæsus per insidias cuiusdam ex carioribus sibi aulicis, cui nomen Oseas, qui cum regnum scelere quæsitum per annos nouem obtineret, vir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferens. In hunc duxit exercitum Assyriorum Rex Salmanasarus, & quia Deum non habebat propitium, destitutum eius auxilio facile subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Oseæ Ezecias Hierosolymis regnum adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius, is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus nam statim ab inito principatu nullam magis necessariam vel vtilem tam sibi quam subditis curam existimauit, quam religionis ac diuini cultus, quamobrem aduocata populi & sacerdotum Leuitarumq; concione, sic fertur ad eos verba fecisse: Ne ipsi quidem ignoratis quòd propter peccata patris mei, & non redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiã passi estis vobis persuaderi, vt eos quos ille Deos putabat, coleretis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis, quam pernicios a res sit impietas, hortor, vt illa obliuioni tradita, purificetis vos à præteritis pollutionibus vna cũ Sacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis templum, & lustratum prius expiatumque sacrificiis legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His regis monitis accensi sacerdotes templum aperiunt, & eiectis inde inquinamentis, adornátisque sacris vasis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex vero dimissis per totam ditionem suam nunciis, populum Hierosolyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermissam propter impia superiorum regum incuriam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, vt relictis consuetis superstitionibus, ad priscam illam pietatem & veri Dei cultum redirent. Se enim illis permissurum, vt Hierosolyma venientes Azymorum festum vna cum suis ciuibus celebrent. Hæc autẽ se suadere non vt sibi negocium ageret, sed ipsorum vtilitatis gratia, quos beatos fore si huic consilio paruerint. Israelitæ vero audito quid legati à suo rege afferrent, adeo mentem non adhibuerunt, vt eos ludi-

Achazes auratum & argẽtum templi. Damascum Assyriorum regi defert.

Achazes Syrorum deos, templo Hierosolymorum clauso colit.

An. mundi 3215. ante Christum nat. 749. *Achazæ mors.*

Oseæ impietas & pœna. Hedio & Ruffinus cap. 14.

Ezecia regis Iudæ pietas.

Ezecia legati ad Israelitas Azymorum festi celebrandi causa missi occidũtur. 2. Paral. 29. 30.

brio

briq habuerint, & prophetas quoque eodem cohortantes, & præmonentes quantæ calamitates instarent, ni mature ad pietatem redirent, respuerint: quos postremò comprehensos necauerunt. nec his facinoribus contenti ad peiora etiam sunt prolapsi, ita vt non prius desisterent, quam ob extremam impietatem Deus vltor in potestatem hostium eos tradidit, sicut suo loco dicetur. Multi tamen è Manassitica tribu & Zabulonis atque Issascharis prophetarum monitis parentes ad pietatem sunt conuersi: atque ita hi omnes Hierosolyma ad Ezechiam confluxerunt, vt Deum adorarēt. Postquam autem ea multitudo conuenit, Rex, ascenso templo, vnà cum principibus & populo, immolauit pro se tauros septem & totidem arietes, paremque hircorum numerum. & cum primum manus in capita victimarum imposuisset, tam Rex quam principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt. illi vero iugulabant, & solidas concremabant, Leuitarum corona circumstante cum instrumentis Musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodum olim Dauid psallere eos docuerat: reliqui vero sacerdotes accinebant buccinis. interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabant. post hæc sacrificauit boues LXX. arietes C. agnos CG. populo vero ad epulum largitus est boues DC. & reliqui pecoris tria millia. Cumque omnia rite sacerdotes perfecissent, rex lætus epulabatur cum populo, agentes Deo grātias. Instante vero Azymorum festo, paschale sacrum faciētes, alias deinde victimas mactabant per continuos dies septem. populo etiam præter eum numērum quem ipsi mactauerunt, taurorum tria millia, pecorum septem millia, rex de suo largitus est. hanc liberalitatem imitati principes mille tauros ei dederunt, & pecora mille quadringenta. nec vllum festum tam magnifice est celebratum à Solomonis temporibus in eum vsque diem. peracto festo vrbem egressi totam regionem lustrauerunt, ipsa quoque Hierosolyma ab omni idolorum spurcicie munda reddiderunt. Quotidianā deinde sacra iuxtā legem rex de suo fieri mandauit; & Sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitiis fructuum, vt possent esse circa diuinum cultum assidui. Quo factum est, vt populus omne genus fructuum conferret Leuitis & Sacerdotibus. Rex vero horum apothecas & promptuaria condidit, vnde singulis partes distribuerentur cum vxoribus & liberis. atque in hunc modum priſtinus cultus restitutus est. His ita constitutis rex Palæstinis bellum intulit, & parta victoria omnes eorum vrbes à Gittā vsque Gazam suæ ditioni adiecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem se subiugaturum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezecias vero minas eius non magni fecit, fretus Deo suaque pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat. & hactenus de hoc rege.

An. mundi 3218. ante Christum nat. 746. *Verbum Dei nunquam sine omni fructu.* *Victima Ezechiæ.* *Reformatio cultus Dei.* An. mundi 3224. ante Christum nat. 740. *Palæstinos Ezechias vincit.* *Ezechias ab Assyriorum rege deficit.*

CAP. XIV.

Salmanassar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos in eorum regionem migrare iubet.

ASsyriorum autem rex Salmanassar comperto quod Israelitarum rex misisset clam legationem ad Soam Ægyptiorum regem, inuitans eum ad societatem contra ipsum ineundam, iratus duxit exercitū contra Samariam, anno Oseæ regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annum vrbem vi cepit, anno eiusdem regis nono, Ezechiæ vero Hierosolymorum regis anno septimo: extincto que funditus Israelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Persidem cum

Hedio & Ruff. c. 15. 4. Reg. 17. Israelita post sessionib. suis eiecti, alio traducun-

tur, regno Chuthæus dato.

quo etiam Oseas rex viuus captus est. Deinde migrare iussa quadam Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samariæ, cæteraque Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarum ex suis sedibus post annos 947. ex quo maiores eorum Ægyptum egressi armis ea loca suæ ditionis fecerunt: post principatum Iesu annis octingentis. post defectionem vero à Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamum, de qua supra diximus, annis CCXL. mensibus septem, diebus septem, atque hic fuit finis Israelitarum, qui neque legi subditi esse voluerunt, neque prophetas audire, prænunciantes adesse pro foribus hanc calamitatem, ni ab impietate desisterent. omnium autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt. seruo ipsius in locum eius rege constituto: qui contemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplum ad eandem iniquitatem pertracto indignationem cœlestis numinis eis conciliauit, & ipse quoque meritas pœnas non effugit. Porro Assyriorum Rex cum armis totam Syriam & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur, bellauit enim contra Tyrum regnante ibi Eulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcam linguam translatis sic scribit. Is deinde qui Eulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex, hic deficientes Cittæos cum classe eo profectus sub imperium suum retraxit contra quos misso exercitu Assyriorum rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum copiis domum reuersus est. paulo post Sydon, Arce, Palætyrus cum multis aliis oppidis à Tyriis ad Assyriorum regem defecerunt. & cum soli Tyrii facere eius imperata detrectarent, reuersus est contra eos cum LX. nauibus, quas Phœnices instruxerunt, impositis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrii cum duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerunt. quo facinore non mediocrem rei nauali gloriam sibi comparauerunt. Reuertens autem rex Assyrius, custodes ad fluuium & aquæductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberent: quod cum per continuos quinque annos fieret, coactæ sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanassare Assyrio scripta inueniuntur. Cæterum noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, quod à Persidis regione Chutha & flumine Chutho essent traducti, cum quinque gentium essent, totidem Deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta est enim sæua pestilentia, à qua cum populari cœpissent, nullam inuenientes opem, oraculo admoniti sunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse. missis igitur ad regem Assyrium legatis petierunt, vt sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret. quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum cœperunt colere: moxque cessauit pestilentia; permanentque nunc quoque in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis vero Samaritæ. qui pro præsenti semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos se eorum appellant, vtpote à Ioseph oriundos, & hac ratione sanguine illis coniunctos, quando vero in rebus aduersis eos aspiciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum illi ex longe remotis gentibus ad ea loca venerint, de quo alias dicetur opportunius.

Tyriorum annales & Menander de bello Salmanassaru contra Tyrios.

Indignatio Dei in Idololatras Chuthæos.

Chuthæi cultum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tãtum secundis se profitentur.

An. mundi 3224. ante Christum nat. 740.

10 20 30 40 50

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI X. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Senacheribi Assyriorum Regis expeditio Hierosolymitana, & Ezechiæ Regis oppugnatio.*

II. *Assyriorum exercitus una nocte per pestem absumptio, & Regis eorum domum reuersi, a filiis insidiose perpetrata cædes.*

III. *Ezechiæ post liberationem ab infestatione Assyriorum status felix atq; quietus, eiusq; relicto Manassi filio successore, ex hac vita decessio.*

IV. *Manassæ a Chaldæorum ac Babyloniorum Rege victi captiuitas, eiusdemq; post aliquantum temporis in regnum reductio.*

V. *De Iosia Rege historia.*

VI. *Iosiæ in prælio occasus, dum Nechaum regem Ægypti, contra Babyloniam per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.*

VII. *Ioachami in Nabuchodonosori Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertracto.*

VIII. *Ioachami Ægyptiorum rebus studentis cædes, eiusq; filii in regno successio.*

IX. *Ioachami, Babylonio sententiam mutante, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.*

X. *Sedecias Hierosolymorum Rex a Babylonio constitutus.*

XI. *Iudæorum Hierosolymis a Nabuchodonosoro captis, in Babyloniam trãductio.*

XII. *Successores Nabuchodonosori: Babylonici imperij ad Persas per Cyrum translatio: status Iudæorum in Babylonia.*

CAP. I.

Senacheribi Assyriorum Regis expeditio Hierosolymitana, & Ezechiæ Regis expugnatio

An. mundi 3231. ante Christum nat. 733.

EZECHIÆ duarum tribuum Regis anno quarto decimo Senacheribus Assyriorum Rex cum instructissimo exercitu eum aggressus est, omnesque vrbes vi cepit quotquot sunt in Iudæ tribu & Beniamitica. Iamque ducturus erat Hierosolyma, cum ad illum venit legatio, imperata factutum & tributa soluturum promittens. Senacheribus vero auditis legatis, decreuit, omisso bello, postulata Regis admittere, & pollicitus est si argenti talenta trecenta, aut triginta accepisset, pacatum se abiturum, iureiurando interposito quod ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezechias exhaustis thesauris mittit eam pecuniam, ratus, hoste remoto, posthac sine periculo se regnaturum. Accepit Assyrius pecuniam,

4. Reg. 18. *Iudæa clades.*

Senacheribi iuramentum & eius violatio.

An. mundi 3231. ante Christum nat. 733.

niam, sed pacta non præstitit: nam profectus ipse cum copijs contra Ægyptios & Æthiopes, Rapsacem ducem cum duobus alijs ad continuandum Hierosolymitanum bellum reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt vero admoto mœnibus exercitu, castra metati sunt. per nuncium postulauerunt, vt Ezechias ad se prodiret in colloquium. ille, quod sibi metueret, prodire nolens, tres intrinsecos amicos misit: Eliacimum procuratorem, & Somnæum & Ioachum à commentarijs. hi cum prodijssent, ante duces constiterunt. quos intuitus Rapsaces iussit regi suo referre hæc: quod magnus Rex Senacheribus scire vult, quo fretus dominum suum refugiat, & obedire nolens exercitum in vrbem non recipiat. an forte Ægyptijs, sperans ab illis posse exercitum regium deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solum non sustinetur, sed lapsus etiam manum transfigitur. Scire autem eum oportere, quod non sine Dei voluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis victoriam dedit, ita nunc quoque Ezeciam cum suis subditis Assyriorum armis velit succumbere. Hæc Rapsace Hebraice dicente, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum vt loqueretur Syriace. Ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam voce Hebraice respondit: debere eos audire mandata regis, &, quod in rem ipsorum sit deditionem facere. Satis, inquit, scio quod vos & vester rex populum vana spe seducentes, vt resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis vos posse exercitum nostrum à mœnibus repellere, promptus sum vos duobus equorum millibus instruere: vos datis totidem sessoribus vires vestras ostendite. sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini, dedere vos validioribus, qui vos possunt vel inultos vi capere? maxime cum sponte deditio tuta sit: contra eum fit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cum audissent ex duce tam legati quam populus, ad regem etiam perlata sunt. Ille perculsus habitum regalem exuit, & saccum indutus humili specie, vt mos est patrius, in faciem prociderit Deo supplicat, vt cum nulla alia spes adsit, opem & salutem afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit, vt pro communi salute precib. Deum solicitet ac sacrificijs, vt frangens nimias spes hostium, misereatur sui populi. Paruit Propheta, & monitus oraculo iussit regem atque amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio victum dicessurum cum ignominia, & positurum feroces animos. Deum enim ei moliri perniciem. Ipsum quoq; Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Forte autem acciderat, vt eodem tempore venirent ab eo literæ ad Ezeciam, in quibus stultum eum dicebat, quod putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit. minabaturq; internecionem omnib. nisi sponte patefactis portis, exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciam quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in templo reposuit. Iteratis deinde supplicationib. quib. vrbis salus Deo commendata est, Esaias exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationem metuendam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quibus securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere, timentes neminem. procedente autem tempore Assyrium rex frustrari suos conatus videns, infectis rebus, redit ex causa tali. Multum temporis cõtriuit in apparanda oppugnatione Pelusijriamq; aggerem pene mœnibus æquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cum audiuit aduentare Tharsicem regem Æthiopum. Ægy-

Rapsaces conuocato Ezechia in colloquium deditionem suadet.

4. Reg. 19. Ezechias in Deum refugum, & per Esaiam in spem melioris fortunæ erectio.

ptijs

ptiis laturum supperias, & per desertum copias ducere, vt improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus propere inde cum suis abiit. Herodotus autem hunc contra Vulcani sacerdotē, bellum gessisse dicit, nimirum quod idem & rex esset & sacerdos, Oppugnans, inquit; Pelusium hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius imploraui opem sui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc erat, quod pro Assyrio scribit Arabem. vna, inquit, nocte murium vis tanta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est, vt exarmatus rex à Pelusio stum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerum scriptor Senacherib regis meminit: & quod apud Assyrios regnauerit, totamq; Asiam atque Ægyptum bello infestauerit, his verbis narrat.

An. mundi 3231. Ante natum Christum 733. *Herodotus de Senacherib. Hedio & Ruff. cap. 11.*

CAP. II.

Quod Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quod Rex eorum domum reuersus filiorum insidijs periit.

Senacheribi in Deum blasphemi pœna.

SEnacheribus autem ab Ægyptiaco bello reuertens offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam vrbem oppugnare cœperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militum. qua clade territus & de reliquis copiis solicitus, maximis itineribus in regnum suum contendit ad regiam quæ Ninus dicitur. Vbi paulo post per insidias seniorum è filiis suis, Adramelechi & Selennari, vitam amisit, occisus in ipso templo Arasci, quem præcipuo cultu dignabatur, quibus ob parricidium à popularibus pulsis, & in Armeniam fugientibus, Assara choddas minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus.

Parricidæ.

CAP. III.

Ezechias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu vixisset in pace, decedens Manassæ filio regnum reliquit.

Hedio & Ruff. c. 3. 4. Reg. 20. Morbus Ezechiæ, & vitæ prorogandæ, per miraculum confirmatio.

EZechias autem præter omnem opinionē liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo persoluit, quandoquidem manifestum erat huius solius ope hostem partim peste deletum, partim mētu similis exitii ab oppugnatione vrbis absterritum. Dumque totus circa Dei cultum occupatur, paulo post in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quicquam melius sperantibus. nec tam vitæ periculum angebat regem, quam quod sine liberis decedente generis successio in eo deficere videbatur, & regnum sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimum confectus, supplex cum lachrymis Deum rogauit, vt tantisper differretur vitæ terminus, donec procrearet sobolem, neue nondum factus pater eximeretur numero viuentium. Misertus autē Deus, idque eo libentius quod non sibi doleret regni voluptates adimi, sed successorem tantum germanum principatus quæreret, misso ad eum Propheta Esaia, iussit nunciari quod post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quindecim, non nisi relicto hærede filio decederet. Hæc cum Propheta, ita vt iussus erat, ad regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatum nunciū dubitās, prodigiosum aliquod signum ab Esaia postulat, vt certo posset credere, missum illum ad se à Deo nuncium. quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmati veritas. Et rogante Propheta quodnam signū exhiberi sibi postulet, voluit, vt quando vmbra in suo solario iam ad decimam lineam processerat, per toti-

An. mundi 3231. ante Christum nat. 733.

dem lineas reuerti eam faceret: Et cum Deus hoc dedisset Prophetæ precibus, viso ita vt voluit, tam insigni prodigio, confestim recepta sanitate ad templum ascendit, & adorato Deo vota persoluit. Circa eadem ferme tempora imperium Assyriorum per Medos dissolui contigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorum autem Rex Baladas, missis ad Ezeciam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad societatem & amicitiam. Ille excepris legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiam ostendit & apparatum armorum, & quicquid pretiosum auro constabat ac gemmis: atq; ita cum donis remisit ad Baladam. Aditus deinde ab Esaia, rogatusq; quinam essent qui venerant: ait, è Babylone missos à rege; venisse: ostendisseq; se illis omnia, vt, visis diuitiis colligentes ex his ipsius potentiam, regi suo renunciare possent certius. tum Propheta respondens, Scito, inquit, quod hæ diuitiæ paulo post transferentur in Babyloniam, & posteri tui virilitate amissa eunuchi seruient regi Babylonio. Hæc enim prædicit Dominus. Ezechias contristatus hac prædictione, ait se quidem malle gentem suam in eam calamitatem non incidere, sed quãdo aliter visum sit Deo, precari vt saltem ipse possit in pace quod reliquum vitæ exigere. Hunc quoque Baladæ Babyloniorum regis Berosus meminit. Cæterum Propheta hic cum esset diuinitus & vsque ad miraculum veridicus, certus se nihil à vero alienum dixisse, omnia sua vaticinia scripto tradita reliquit posteris, vt ex euentu certitudo eorum posset intelligi. nec hic solus id fecit. sed alii præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum respondet oraculis. sed hoc alias fingillatim percensebimus. Ezechias porro cum quantum iam diximus superuixisset in pace, obiit post annum vitæ quartum & quinquagesimum, regni vero nonum & vigesimum.

Assyriorum dissolutum imperium.

Babyloniorum regis ad Ezechiam legatio.

Captiuitas Babylonica ab Esaia prædicta.

Hedio & Ruff. cap. 4.

Ezechiæ mors. 4. Reg. 21.

Manasses impietas & crudelitas.

CAP. IIII.

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege captus post aliquantum temporis ab eo rursum in regnum suum restituitur.

An. mundi 3247. ante Christum nat. 717.

HVius successor Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana cive natus, omissis paternis studiis contrarium vitæ institutum tenuit nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit, ausus est etiam scelestus templum Dei profanare, atque adeo totam vrbem & reliquam ditionem quam late patuit. Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à Prophetis quidem cruentas manus abstinens. nam & ex horum numero per singulos dies aliquem afficiebat supplicio, vt Hierosolyma inundaretur sanguinibus. His tam nefariis facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium Prophetam ad regem simul atque populum, per quos eisdem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israelitæ aliquanto ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatem eorum experti sunt. Cum enim in eisdem perseuerarent moribus, hostem illis Deus immisit regem Chaldæorum & Babyloniæ. is misso in Iudæam exercitu, regionem totam populatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductum, perpetuo pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & vt hostem humanum ac clementem experiretur, à Deo precibus petiit. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiit supplicem: quem post aliquantum temporis spatium Babylonius domum remissum in pristi-

An. mundi 3288. ante Christum nat. 676.

num

num principatum restituit. Cæterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam, si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam & vrbem lustrauit, & templum conseruauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo, vt gratitudinem Deo posset approbare, & quoad viueret eius retinere beneuolentiam. Idem facere populum quoque docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perperam administratam rempublicam. Adornato etiam altari ex præscripto Mosis solennes obtulit super eo victimas. Restitutis in veterem statum religionis ritibus, ad munienda Hierosolyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circũdaret, & turres excitaret altissimas, suburbanasque arces cum aliis necessariis tum imprimis commeatib. muniret. Adeo is in melius mutatus est, vt ex quo Deum colere cœpit, toto vitæ tẽpore prædicatus sit beatissimus. Cumq; vixisset annos 65. in vitis esse desiit, exactis in regno annis 55. Sepultus est in hortis propriis: regnum excepit Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Sabatoppido. Hic imitatus iuuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinoribus, mature dedit pœnas domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni vero secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumẽtum intulit, & regnum eius filio Iosiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

Manasses vrbem lustrat, & templum denuo consecrat.

An. mundi 3302 Ante natum Christum 662.

Manasses mort.

Amos rex Iuda impius.

Iosias rex Iuda.

An. mundi 3304. ante Christum nat. 640.

CAP. I.

De Iosia Rege historia.

HVius mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide Rege exemplari & regula totius vitæ sibi proposito, quam primum enim duodecimum annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim fuit populo, vt abiectis erroribus, & relicta de falso creditis Diis persuasione, conferrent se ad cultum patrii numinis. Et retractatis maiorum suorũ institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remediis, quam si esset ætate maturissima. quæ vero decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autẽ faciebat tum per innatam sapientiam, tum etiam seniorum monitis & consiliis. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot Reges seipsos perdiderant. Itaque obeundo tam vrbem quam regionem totam, lucos externis diis dedicatos excidebat, & aras eorũ diruebat & donaria, quæ eis à maioribus consecrata fuerant, per Iudibrium detrahebat, atque ita populum à vana opinatione ad verum Dei cultum conuertit & consuetа holocausta cæteraq; sacrificia super altare obtulit. Cõstituit etiam certos magistratus & morum cẽsores qui priuata quoq; negocia sic disponerent, vt in omnibus non minorem iustitiæ quam vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam ditionem nunciis, iussit, vt quicunq; vellent, conferrent aurum & argentum in reparationem templi, idq; suo quisq; arbitratu, vt nemo grauaretur: & allatis pecuniis curam sumptuum in templum sartum tectum præstandum commisit Amasi præfecto vrbis, & Saphani scribæ, Ioaræ commentariensi, & Põtifici Eliacię, qui, omissis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & suppeditatis omnibus rebus ad reparationem necessariis, incumbebant operi; atq; ita instauratum est templum, & ipsum regiæ pietatis argumentũ futurum. Anno deinde regni sui decimo octauo iussit Eliacia pontificem pecunia, quæ instaurationi superfuit, in massas conflata cra-

4. Reg. 22. Iosias verum Dei cultum restaurat.

An. mundi 3307. ante Christum nat. 657.

An. mundi 3321. ante Christum nat. 643.

Idololatria à Iosia extirpatio.

Censores.

Studium populi in reparando templo.

An. mundi 3321. ante Christum nat. 643.

teras inde & libatoria phialasq; ad ministeria templi conficere, præterea quicquid auri argentiue in thesauris esset, id quoque prolatum in eosdem vsus conuertere: Pontifex autem dum promit aurum, forte incidit in sacros libros Mosis in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ Saphani qui cum eos perlegisset, regem adiit, & quæ imperasset omnia facta indicauit, præterea libros recens inuentos ei legit. Qua lectione audita, rex scidit sibi vestem, & conuocatis intimis aliquot amicis, ipsoque scriba, & Eliacia Pontifice, misit eos ad Prophetissam Oldam, vxorem Sallumi, viri clari ac nobilis: vt persuaderent ei Deum placare, & propitium genti suæ reddere. Timendum enim esse, ne propter neglectas à maioribus leges Mosis graues casus immineant, neue eiecti patrio solo in externis regionibus destituti omnibus commodis misere vitam finiant. Auditis regiis mandatis Prophetissa iubet ei renunciari, quod Deus semel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit: vt populus eiiciatur propriis sedibus, & omnibus præsentibus commodis propter non seruatas leges mulctetur: quandoquidem concesso ad resipiscendum tanto temporis spatio, ne Prophetarum quidem hortatibus ad saniorem mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretum id mutari non posse, vt ipso euentu discant esse Deum, & in Prophetarum eius prædictionibus nihil ineſſe mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet. Attamen propter bonitatem regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam ante mala in populum immissurum. Hoc mulieris vaticinium regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille circum omnia oppida missis nunciis iussit Hierosolyma conuenire Sacerdotes ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines, & cum congregati essent omnes, primum ei sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. moxq; sacra facientes & mactantes victimas Deum precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremo iussit Pontificem, si quod vas in templo superesset à maioribus dicatum idolorum externorum vsui, vt inde efferetur: & cum non pauca essent collecta, omnibus incensis circa eorum disperſit, deniq; sacerdotes idolorū à genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiit peregre, & quicquid per totam regionem in honorem externorū numinum à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarū super altare, quod primus Hieroboamus exstruxerat, combussit, sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse Prophetam, & in præsentia totius populi prænunciasse, quod vnus ex Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset facturus: cuius prædictionis euentus post annos trecentos sexaginta vnum secutus est. Post hæc inuasit & alios Israelitas, qui captiuitatem & seruitutem Assyriorum euitauerant, eisq; persuasit, vt omissis impiis actionibus & religionibus externis, Deum maximum ritu patrio colerent, eiq; soli adhærerent. nec hoc contentus oppidatim ac vicatim per domos scrutatus est, ne quid suspectum intus delitesceret. quadrigas etiam solis, quas superiores reges in vestibulo templi consecrauerant, & si quid aliud diuinis honoribus vulgus imperitum dignabatur, de medio sustulit. Cæterum lustrata ad hūc modum regione vniuersa, populum Hierosolyma conuocauit ad celebrandum festum azymorum quod dicitur Pascha: deditque populo ad epulum de suo triginta hædorum & agnorum millia, & boum tria millia. principes quoq; sacerdotum contulerunt Sacerdotibus ad idem festum agnorum

duo

4. Reg. 23. Vita pii principis imago.

Veritas oraculorum diuinorum. 3. Reg. 13.

Paschatis celebratio.

duo millia & sexcentos: & similiter Leuitis eorum primarii dederunt agnorum quinque millia, boues quingentos. cumque tanta esset victimarum copia, immolabantur omnes iuxta leges Mosis. Sacerdotibus et curæ præpositis & exemplo suo reliquo populo præeuntibus. Et quod à Samuelis Prophetæ temporibus in eam vsque diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia iuxta præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant. Post hæc Iosias cum pace, diuitiis & gloria floruisset, vitæ finem habuit huiusmodi. *Hedio & Ruffinus cap. 6. Alias cap. 5.*

CAP. VI.

Iosia in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.

An. mundi 3334. Ante Christum nat. 630.

REx Ægypti Nechaos magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit contra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, volens sibi Asiæ regnum quærere. cumq; processisset vsque Mendon oppidum ditionis Iosiæ, opposuit se ei, vetans per sui iuris regionem iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. non esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicandi. Iosias autem verbis Ægyptii nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, vt per suam ditionem volenti ducere transitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vrgente hominem, vt occasionem adeundi eum inueniret. Dum enim aciem instruens curru abvno cornu ad alterum vehitur, Ægyptius quidam sagitta icto bellandi studium exemit. saucius enim & cruciatum non ferens, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur vbi ex eo vulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cum vixisset annos triginta nouem, regnasset triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus lamentis & tristitia mortem eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoque exstare videmus. hic Propheta & instantem vrbi captiuitatē Babylonicam, & nostri etiam ſeculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hoc vaticinatus est multitudini, sed & Propheta Hiezeciel, qui primos duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant autem hi duo Sacerdotalis generis. quorum Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimotertio regni Iosiæ vsque dum templum vna cum vrbe est dirutum: cuius suo loco mentionem faciemus. Porro mortuo, quemadmodum diximus, Iosia, regnum suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis vigesimo tertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Ametala, impiis & impuris fuit moribus. Hunc AEgyptiorum Rex à bello reuertens accersitum ad se in vrbem Syriæ Samatham vinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eliacimo, nomine regnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito. regioni vero eius centum argenti talentorum tributum imposuit, & vnius talenti auri. atque ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secum in AEgyptum abduxit, vbi mortuus est, cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoque malicioso fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Hedio & Ruffinus cap. 6. Alias cap. 5.

Via per Iudæam exercitui clausa vi aperitur. 4. Reg. 23.

Mors Iosiæ. Epitēdium à Ieremia Iosiæ scriptū. 2. Par. 25.

Hieremias captiuitatem Babylonicam prædicit.

Ieremias quando vixerit.

Ioazus Rex Iudæ. 4. Reg. 23. 2. Par. 36. Hedio & Ruffinus cap. 7. Alias cap. 6.

Eliacimus. Ioacimus nominatus Iuda Rex.

CAP. VII.

Ioachimi in Nabuchodonosoni Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertractio.

An. mundi 3355. Ante Christum nat. 629. *Nabuchodonosorus Babylonia Rex contra Ægyptum.*

ANno autem quarto, ex quo is regnare incepit, quidam Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Carchabesam ad Euphratem sitam petiit, bellum inferens Ægyptio Necheo, qui tum toti Syriæ dominabatur. at ille cognito Babylonii conatu, non contempsit hostem, sed cum validis & numerosis copiis ad Euphratem ei se opposuit, & collatis signis cum eo congressus, amissis multis millibus, coactus est cedere, Babylonius autem superato Euphrate, totam Syriam Pelusium vsq; subegit, Iudæa sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi vero octauo, Babylonii Iudæis bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syriæ habitatores. At ille, timore suadente, pacem mercatus pecuniis, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptii bellum instaurare non ausi sunt: id quod Propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere non destitit, frustra eos in Ægyptiorum præsidio spem ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babyloniis, & Ioacimo Regi captiuitatem. Sed hæc vaticinia quod nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam vulgus quam proceres contemptim hæc audiebant, & irati male ominanti, Prophetam apud Regem accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad Regium senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit, pauci vero quidam sapientiores è Regia Prophetam dimiserunt, autoresq; fuerunt etiam aliis ne in eum sæuire pergerent. Adducebantq; rationem, non hunc solum malum vrbi prædicere. sed & Michæam ante talia prædixisse, & multos alios, quorum nemo à sui temporis Regibus aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt, vt reuocatis suffragiis Propheta eximeretur supplicio: qui conscriptis omnibus suis Prophetiis, ieiunanti populo & in templum congregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, continentem quid templo & vrbi eiusq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simulq; iubent tam ipsum quam eius scribam Baruchum è medio secedere, vt omnes lateat vbi sint: librum vero ad Regem pertulerunt, qui præsentibus amicis iussit scriptam librum sumere & legere, quo lecto iratus conscidit eum & iniectum in ignem exussit: iussitque Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium. sed illi iam se iræ eius subduxerant.

Ante Christum nat. 629. *Nabuchodonosoro Ioacimus tributa persoluit. 4. Reg. 24.*

An. mundi 3343. Ante Christum nat. 621. *Hedio & Ruffinus cap. 8. Ioacimus à Babylonia Rege defecit.*

An. mundi 3345. Ante Christum nat. 619. *Hieremias Hierosolymorum subuersionem prædicit. Ierem. 22. Nabuchodonosori recepti in vrbem fauitia. 4. Reg. 24.*

CAP. VIII.

Nabuchodonosorus Ioacimum rursum Ægyptiorum rebus studentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo Regem constituit.

NOn multo post venientem cum exercitu Babylonium Regem excipit in vrbe, territus Prophetæ prædictionibus. quod enim ab eo sibi non timeret, neq; excussit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidem, sed florem iuuentutis Hierosolymitanæ vna cum ipso Rege interfecit: quem etiam insepultum extra mœnia iussit proiici: & pro eo Ioacimum filium Regem vrbis & regionis constituit. eorum vero qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylo-

bylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Iiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi Regis, qui vixit annos XXXVI. regnauit XI. successor autem eius Ioacimus, natus matre Hierosolymitana nomine Nosta, regnauit menses tres, dies decem.

2. Par. 36. *Ioachimus siue Iechanias Rex Iudæ.*

CAP. IX.

Ioachimi, Babylonis sententiam mutantis, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.

An. mundi 3346. Ante Christum nat. 618. *Hedio & Ruffinus cap. 9. 4. Reg. 25. Nabuchodonosorus fœdifragus.*

PAbylonium autem Regem statim dedisse regnum Ioacimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regionem ad defectionem perpelleret. Missō igitur exercitu Hierosolymis eum obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantem propter se vrbem despicere: sed matrem & cognatos missis à Rege ducibus tradidit obsides, icto in hoc cum eis fœdere, quod nec vrbi mali aliquid inferrent nec ciuibus. Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides seruata est, Babylonio Rege violante eam, & mandante per literas suis ducibus, vt omnem iuuentutem captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & vinctos ad se adducerent. fuerunque hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à Rege in custodia sunt habiti.

CAP. X.

Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constituitur.

Sedecias Rex Iuda ab auulicis & falsis prophetis seductus Hieremiam non audit.

An. mundi 3354. Ante Christum natum 610. *Iezeciel templi vastationem prædicit. Sedecias ad Ægyptios defecit. Hedio & Ruffinus cap. 10. Ægyptii Rex auxiliaturus Iudæ grauiter vincitur. Sedecias à Babylonia pro-*

PRo Ioacimo autem Sedeciam eius patruum Regem constituit, iureiurando astrictum, quod nihil in ea regione esset nouaturus, nec iuuaturus AEgyptios, is erat annorum viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens, vt qui æquales quoque circa se haberet impios, quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem Ixpenumero Hieremias Propheta illum adiit, obtestans vt, omissis impietatibus, iustitiæ curam gereret: neve aut ducibus mentem adhiberet, quod essent mali plerique, aut falsis Prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius vrbe Babylonium, vincendumque bello petitum ab AEgyptiis, hæc enim non vere dici, nec euentura esse vnquam. Sedecias vero tantisper, dum audiebat Prophetam, agnoscebat eum vera dicere, & in rem suam esse, si illi fidem adhibeat: sed per amicos rursum deprauabatur, & abducebatur à Prophetæ consilijs in diuersum quocunque vellent. Sed apud Babylonem Hiezeciel eodem tempore vastationem templi prædicebat, eamque prædictionem etiam Hierosolyma transmisit. quibus vaticiniis Sedecias hac potissimum de causa noluit credere. In cæteris enim omnib. inter se concinebant, quod & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse captiuus abducetur. in hoc vero discrepare videbatur Hiezeciel, quod negaret Sedeciam visurum Babylonem, cum Hieremias asseueraret omnino futurū, vt captiuum eum Babylonius Rex secum abduceret. quare cum hic diuersa dicere eos videret, ne illa quidem vera putabatur in quibus consentirent: etiamsi euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut alias opportunius dicetur. Igitur cum per octo annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœdere ad AEgyptios defecit, sperans, si cum illis vires coniungeret, Babylonium necessario succumbere. Quo cognito Babylonius exercitum contra eum duxit: vastataq; regione, & occupatis arcibus, ad ipsa Hierosolyma pugnanda accessit. AEgyptius autem audito, in quibus angustiis

An. mundi 3354. Ante Christum nat. 610.

Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iudæam petiit, volens obsidionem soluere. At Babylonius, intermissa obsidione, obuiam illi profectus, vno prælio victum tota Syria expulit. Mox vero vt obsidio soluta est, Pseudoprophetę Sedeciam deceperunt, vanum iactantes quod à Babylonijs Regi eiusq; subditis instaret belli periculum, quæ vt trans ferendi essent è suis sedibus in Babyloniam immo etiam captiuos redituros esse cum omnib. vasis, quibus Rex templum spoliauerat. At Hieremias adito Rege, omnia vera & his contraria prænunciat, dicens eos Regem decipere, nihilque commodi sperandum ab Ægyptijs: sed, victis illis, Babylonium copias ad Hierosolyma reducturum, &, quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturum: diceptisque omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitiis, in vrbem simul & templum ferro ac flammis iturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posterisque eius per annos LXX. à quæ seruitute Persæ & Medi nos eripient extincto Babyloniorum imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicens Hieremias plerisque persuadebat: principes vero & impij velut furiosum contemnebant. Cumque aliquando libuisset ei natale solum Anathot reuisere, quod à Hierosolymis XX. stadijs est dissitum, quidam è magistratibus in itinere forte obuius comprehensum detinuit, calumnians quod ad Babylonios vellet transfugere. Propheta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudicium, à quibus diu torsus & excruciatus ferusbatur ad supplicium, & aliquanto tempore coactus est viuere in his afflictionibus.

Ieremiæ vaticinium de captiuitate Babylonica, & inde liberatione. Ierem. 25. 29. 37.

Hierosolyma obsessa. 4. Reg. 25. Ierem. 39. & 52.

Anno autem nono regni Sedeciæ, decima die mensis decimi, Babylonius Rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. menses obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est, præter externam autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia vehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere non quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vna cum totis familijs, al oquin sine remedio perituros. addebat manentibus in vrbe aut hostili ferro aut fame perendum. qui vero ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At Principes ne malis quidem precibus audire volebant sed irati, ad Regem omnia deferebant, incusabantque prophetam vt furentem. & frangentem sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinem & alacritatem enruantem. illos enim paratos pugnare pro patria hunc vero minari tristia. & dicere expugnatam vrbem omnino subuertendam esse. Rex vero suopte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret, voluntati eorum resistens, permisit eis, vt de prophera, quicquid liberet, facerent: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptum inde in quendam cœnosum per funem demisernnt. vt ibi præfocatus moreretur ille vero vsque collum mersus ibi manebat. interim quidam è seruis Regis carioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ acciderit, dicens non recte Principes statuisse & amicos, quod vatem in cœnum demerserint, & grauiorem quam quæ in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis Rex pœnitentia prioris consilii. quod Principibus prophetam in potestatem tradiderat, iubet Æthiopem triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funesque capere, & quicquid ad viri in olumitatem opus sit, & quantum potest propere è puteo Hieremiam extrahere. tum Æthiops, assumptis, quem-

Tiorum dolorum in hac vita fortuna.

Pestilentia. Ieremias suadet deditionem.

admo

admodum iussus erat, socijs, extra actum è cœno permisit abire liberum. Accitus deinde clam ad Regem, interrogatus est ecquod posset diuinitus afferre ad rem præsentem remedium. Ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi, aut præceptis suis obtemperaturum. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficum cupiunt me perdere. & vbi nunc sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vera apud te veritatem promere, ne forte in vitam meam sæuias. Sed cum Rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurum, fretus accepta fide, consuluit vt vrbem Babylonijs dederet. ita enim, se interpunctio, iubere Deum, si modo velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs Ilio æquetur, templumque tradatur incendio: ni faciat, ipsum fore omnium malorum causam tam sibi ac suæ familiæ, quam vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud Regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timorem esse dictitans. nihil enim mali passurum si ciuitatem dederet, ac ne vxorem quidem eius & liberos: manesurum etiam templum incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium communicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne Principib. quidem indicare, si cognito colloquio se esse, percontarentur cur nam esset à Rege accersitus: sed præterexeundum quod venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta. volebant enim scire, quanam de causa accersisset ad Sedeciã.

An. mundi 3354. ante Christum nat. 610. *Sedecias à Hieremia persuasum vt consilium, Principum metu neglexit.*

CAP. XI.

Iudæorum Hierosolymis à Nabuchodonosoro captis, in Babyloniam traductio.

INterea Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus. multos enim aggeres circumquaque excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec pestiferis succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidem hostium territi, aliàs contra machinas excogitabant, vt inter se vtrique non viribus solum certarent, verum etiam artibus, dum illi his potissimum sperant se vrbem posse capere, hi salutem suam in eo putant consistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atque id certamen durauit per menses decem & octo, donec tandem succubuere, partim inedia victi, partim superne è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarti mensis die nona: ceperuntque eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret. quod si quis requirat eorum ducum etiam nomina, sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echamrampsaris. Vrbe autem capta circa mediam noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templum ingressis, Sedecias Rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces quasdam angustas in desertum, quod cum Babylonij cognouissent transfugarum indicio, sub auroram aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici vero & duces fugæ comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dispalati sunt, qua quemque tulit spes effugij. Ipse pene desertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostium po-

Hierosolyma per decem & octo menses obsessa tandē capiuntur.

An. mundi 3356. ante Christum nat. 608. *Sedecias nocte fuga sibi consulens, à Babyloniis capitur.*

testa-

An. mundi 3356. ante Christum nat. 608.

testatem deuenit, & mox ad Regem perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impium & fœdifragum vocare cœpit, promissionum immemorem, quod Regi seruare illam regionem esset pollicitus exprobrabat etiam ingratitudinem, quod cum à se accepisset regnum Ioacimo fratri debitum, accepta potestate abusus esset in autorem beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His verbis cum Sedeciam increpuisset, euestigio iussit ipso & aliis captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipsum excæcauit, Babylonem secum abducendum. Atque ita verlusque prophetæ prædictiones, tam Hieremiæ quam Hiezecielis, quamuis ab illo contemptæ, euentu, non vanæ fuisse comprobatæ sunt, quod captus adducetur ad Babylonem, & coram cum eo loquetur, & oculis suis faciem eius videbit, Hieremias prædixit. quod vero cæcatus primo cum Babylonem perductus esset, videre tamen non potuit, Hiezecielis fuerat vaticinium. Quæ quidem ignorantib. satis declarare possunt Dei naturam, quam varia sit & multimoda, omnia tempestiue disponens, & futura præsignificans: sicut humanæ inscitiæ & incredulitatis insigne exemplum hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atque hic fuit Dauidici generis Regum exitus, qui vnus & viginti regnauerunt deinceps: idque temporis spacium quingentos & quindecim annos continet, & menses insuper sex cum diebus decem. annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit trib. alterius. Cæterum Babylonius post victoriam Nabuzardanem ducem misit Hierosolyma cum mandatis, vt templum spoliatum incenderet, regia quoque similiter cremata vrbem à fundamentis diruceret, populum in Babyloniam traduceret. Qui cum eo peruenisset vndecimo Sedeciæ regni anno, è templo vasa omnia tam aurea quam argentea sustulit, & labrũ quoq; illud grande quod Solomon dedicauerat, præterea columnas illas æreas cum suis capitulis, & mensas aureas atque candelabra. His sublatis templum incendit mensis quinti die prima, anno regni Sedeciæ vndecimo, regni vero Nabuchodonosori XVIII. deinde & regiam incendit, & vrbem diruit. Incẽsum est autem templum annis ex quo exstructum fuerat elapsis CCCCLXX. mensibus sex & diebus decem additis, exactis à transmigratione ex Ægypto annis M L X I I. mensib. sex, diebus. decem. A diluuio vsq; ad templi deuastationem intercesserunt anni MDCCCCL. menses sex, dies decem. Ab Adamo item conditore vsque ad hunc templi casum tria millia annorum elapsa sunt, & insuper D X I I I. menses sex, dies decem. Tantus censetur annorum numerus, quo temporis spacio quid & quando gestum sit, suo quæque ordine explicauimus. Dirutis Hierosolymis & populo migrare iusso, dux regius captiuos fecit hos: Pontificem Sarcam, & qui post hunc secundum inter sacerdotes locum tenebat, Sephemam: tres præfectos custodiæ templi, eunuchum primarium Regis cubicularium, cum septem alijs regijs amicis, præterea scribam regiũ, & alios Principes viros sexaginta, quos omnes vna cum spolijs templi perduxit ad Regem suum agentem tunc Reblathis, quæ est Syriæ ciuitas. Rex vero Pontificem & Principes in ea vrbe iussit capite plecti, reliquam captiuorum multitudinem & in his Sedeciam ipse Babylonem perduxit. Iosadocum etiam Pontificem vinctum secum duxit, Sareæ Pontificis filium, quem modo Reblathis affectum supplicio diximus. Nunc quoniam Regium genus & eorum successionem ordine recensuimus, conueniens duxi etiam Pontificum enumerare nomina, qui Regum tempore per continuatas successiones summum administrauerunt sacerdotium. Ergo primus omnium in

Excæcatio Sedeciæ, filiorum, cædes.

Danidici generis reges quot & quãdiu regnauerint.

Templum, regia & vrbs spoliata incensa & diruta.

Captiuitas Babylonica. Pontifices Hierosolymitani.

tem-

templo recens à Solomone exstructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit. post Achimam Azarias, & post hunc Ioramus. post Ioramum Isus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosaddocus qui captiuus Babylonem pertractus est. hi omnes quasi per manus traditum sacerdotium filii parentum successores acceperunt, continuata generis serie. Cæterum Rex Babylonem reuersus, Sedeciam in carcere vsque ad mortem eius detinuit, mortuum tamen regia funeris pompa elatum sepeliit, vasa quibus Hierosolymitanum templum spoliauerat, suis consecrauit numinibus. populo in Babylonia sedes attribuit. Pontificem è vinculis exemit. Nabuzardanes autem dux, qui populum captiuum abduxerat, transfugas & pauperes illic reliquit, duce illis præposito nomine Godolia, Aicami hominis nobilis filio, viro æquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad culturam acceperant, certum tributum Regi penderent. Prophetæ quoque Hieremiæ è carcere exempto suasit vt iret secum Babylonem: iussum enim se à Rege, vt ei necessaria omnia præberet. Quod si sequi nolit, dicere vbinam habitare cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem posset reddere. Prophetа vero neque ducem sequi voluit, neque alio ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognitâ, Godoliæ quem ibi relinquebat commendauit hominem, mandans ne quid ei deesse pateretur, donatoque vate magni precii muneribus, ipse quoque domum profectus est. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Masphatam, impetrata prius à Nabuzardane gratia, vt secum è carcere dimitteretur etiam Baruchus Neri filius, insigni familia natus, & in patria lingua egregie doctus. Nabuzardanes itaque his peractis Babylonem reuertitur. Illi autem qui obsidionis Hierosolymitanæ tempore diffugerant, posteaquam Babylonios recessisse audiuerunt, vndique collecti venerunt ad Godoliam Masphatam. Eorum principes erant, Ioannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas, & nonnulli alii: præterquehos Ismael quidam ortus regio genere, vir alioquin malus & dolosi animi, qui tempore obsidionis profugerat ad Bahalem Regem Ammanitarum, & apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad se venientibus Godolias suasit vt ibi manerent, nihil timentes à Babyloniis. posse enim eos impune regionem colere. interpositoque iureiurando paratum quj suum auxilium si quis molestaretur, consuluit vt vnusquisque habitaret in quo vellet oppido, dicens missurum se vnà aliquot è suis, & daturum operam vt diruta instaurentur & habitentur denuo. illos vero debere, donec tempestiuum est, curare ne frumentum & vinum ac oleum desit in futuram hyemem quo sustententur. hæc locutus permisit oleum denique arbitratu suo quem liberet locum incolere. Quæ fama postquam ad circumuicinas Iudææ gentes peruenit, quod profugos ad se venientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos assignaret, impositio certo tributo quod penderetur Babylonio, vndique cœcurrunt et ad eum, & cœperunt regionem colere. Ioannes autem cum aliis Principibus videntes regionẽ coli, multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonuerũtq; eũ quod Bahales Ammanitarum Rex ideo misisset Ismaelem, vt ipsum clam dolo interficeret, & principatum inter Israelitas occuparet, cum sit è genere regio. securum autem fore ab insidiis, si eis permitteret Ismaelem clam occidere. Vereri enim se, ne, si ipse insidiis præoccupatus fuerit, reliquiæ Israelitarum in totum pereant. ille vero respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum à se beneficio. nõ enim esse verisimile, eum, qui in tanta inopiæ necessitate nihil

An. mundi 3356. ante Christum nat. 608. *Hedio & Rufino c. 11.*

Godolia trãsfugarũ dux.

Hieremias à Babylonio duce exemptus è carcere magni precij muneribus efficitur.

Baruchus è carcere dimissus.

Iudæi vndique collecti ad Godoliam Masphatam veniunt.

An. mundi 3356. ante Christum nat. 608.

Godolia cædes, & plebis Masphatensis abductio.

mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuento insidiis non posset sine scelere non succurrere, eum sua manu interimere conetur. Attamen etiamsi vera essent quæ deferrent, emori esse satius, quam hominem qui salutem suæ fidei commisisset, opprimere. Itaque Ioannes cum cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amicis decem: vbi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant, hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis socils adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere: quibus necatis adiunante nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis cædibus, tam in Iudæos quam in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti vero die venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscii quæ acciderant. quos videns Ismael intro vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueraq; eorum in puteum quendam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruati sunt; qui rogauerũt ne se prius occideret, quam ei quædam occultata in agris traderent, supellectilem & vestes atque frumentum. quibus promissis motus, aliquot ex eis pepercit. plebem vero Masphatensem cum mulieribus & pueris abduxit:

Clades Ismaelis à Ioanne accepta.

& in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum Regem profectus est: Ioannes autem cum cæteris ducibus audita Masphatensium clade, & morte Godoliæ, indignissime tulerunt, & assumptis suis quisque militibus, Ismaelem hostiliter persequti sunt, eumque apud fontem Hebronensem deprehenderunt, quibus visis captiui Ismaelis læti, rati, id quod erat, auxilium sibi venire, omnes ad Ioannem transfuerunt. Ismael autem cum octo tantum comitibus ad Ammanitarum Regem profugit. Cæterum Ioannes assumptis quos Ismaeli eripuerat, cum eunuchis & mulieribus atque pueris peruenit in locum qui Mandra dicitur, ibique ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Ægyptum, timentes Babylonios, ne irati propter cædem profecti in ea regione à se constituti, in illos sæuirent. prius tamen consulendum Hieremiam rati; accedentes eum rogauerunt, vt hæsitantibus oraculum expediret, quidnam faciendum sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. cumque Prophetæ operam suam esset pollicitus, decima demum die Deus apparens iussit vt Ioanni & cæteris ducibus diceret: si manserint in ea regione, auxilio futurum & prouisurum ne quid incommodi à Babylonis, quos timebant, accipiant. Sin in Ægyptum mallent ire et facere, curam eorum relicturum, infensumque tali calamitate affecturum eos, quali paulo ante fratres eorum castigatos esse viderint. Hæc diuinitus monenti Prophetæ noluerunt credere, quod ex Dei sententia iuberet eos manere: sed putauerũt eum falso verbis suis Deum prætexere, re autem vera loqui in gratiam Baruchi discipuli, ne possit Babyloniorum iram effugere. Contempto igitur Dei consilio, quod per Propheram dederat. Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptum abiit, abducto simul & Barucho & Hieremia. Quo postquam peruentum est, Deus significauit Prophetæ fore, vt Babylonius exercitum ducat in Ægyptum: iussitque prædicere populo, quod capietur Ægyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonem abducentur, id quod etiam factum est. quinto enim post excidium Hierosolymitanum anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori vigesimus tertius, cum magnis copiis inuasit Cœlen Syriam. qua subacta bellum gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoque perdomitis Ægyptum hostiliter est ingressus: occisoque

Oraculum à Ioanne petitur, quod tamen negligitur. Ierem. 42. 43

Vaticinium de exercitu à Babylonico ducendo, & reliquis Iudæorum in captiuitatẽ abducendis.

qui

qui tunc regnabat, & alio Rege constituto, repertos ibi Iudæos rursum captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorum, vt accepimus, bis vltra Euphratem traductorum. nam per Assyrios decem tribus è Samaria sunt abductæ, regnante Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorum Chaldæorum & Babyloniorum Regem captis Hierosolymis. Sed Salmanassar in vacuas Israelitarum sedes deduxit gentem Chuthæorum, qui prius in intima Persidæ & Media fuerant. Samaritæ deinde vocati à regione in quam demigrauerunt. Rex vero Babylonius pro abductis duabus tribubus, nullam gentem in eam regionem imposuit: quo factum est vt Iudæa cum Hierosolymis ac templo per septuaginta annos deserta maneret. tempus autem totum quod inter decem tribuum captiuitatem, & diuarum reliquarum transmigrationem interceßit, anni fuere centum triginta, & menses sex, dies decem. Cæterum Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ Regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuere conspicui, pædagogos eorum curæ assignauit, exsectis quibusdam ex eo numero, quèadmodum solitus est facere & aliarum gentium deuictarum formosis adolescentibus: præbebatque eis de sua mensa victum, & Chaldæorum disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sane profecerunt plurimum. in his erant quatuor de Sedeciæ genere, admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorum nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarem; pro Ananiæ Sedrachem, pro Misaele Misachem, pro Azariæ Abdenago, appellari iussit: eosque ob egregiam indolem & non mediocrem eruditionem vehementer caros habuit. Cumque visum fuisset Danieli cum cognatis victitare durius, & à regiæ mensæ abstinere eduliis, atque adeo ab animatis omnibus. accesserunt Aschanem eunuchum qui curæ eorum erat præpositus, rogantes vt quæ mittebantur à Rege in suos vsus conuerteret, ipsis legumina tantùm & palmulas in alimenta præberet, & si quid aliud præterea vellet inanime. se enim, aliis fastidiis, talem victum appetere. Ille vero ait se gratificari eis cupere, sed vereri ne hoc Rex deprehendat extenuatis ipsorum corporibus & immutata specie. quod necesse sit vt habitudo & color tationi victus respondeat: idq; magis fore conspicuum ex collatione aliorum qui alantur delicatius: atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculum. Itaque nacti Aschanem nō admodum difficilem, persuadent vt saltem per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: quod si corpora eorum nihilo deterius inde habuerint, in eodem victu perseueraret, qui cōpertus sit innoxius: sin autem detrimentum aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quam alii, ad pristinam dietam eos reduceret. vt vero apparuit non solum non lædi eos talibus, sed habitiores præ aliis & maiores inde fieri, vt eum eis non essent conferendi, qui cibis vescebantur regiis, sed Daniel cum sociis potius delicatam vitam agere videretur, ex eo tempore secure Aschanes partes quæ de regia mensa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi vero vtpote puros iam habentes animos, & ad percipiendas disciplinas idoneos, atque etiam firmiora ad laborem corpora, quod neque illi lædeterentur aut grauarentur varietate deliciarum, neque hęc simili de causa emollirentur, facile omnem perdidicerunt doctrinam, tam Hebraicam quam Chaldaicam: sed præcipue Daniel peritus talium artium, coniectandis quoque somniorum significationibus studuit, visiones etiam diuinas videre solitus. Exacto autem biennio post Ægypti populationem Nabuchodonosorus cum vidisset mirandam visionem, cuius etiam euentum Deus ei in somnis indicauerat, mox vt è stratis surrexit eius oblitus est. accersi-

An. mundi 3361. ante Christum nat. 603.

Hedio & Rufino c. 12. Dan. 2.

Danielis & sociorum ei' in Chaldaica disciplina institutio & profectus.

Dan. 2. Nabuchodonosoris visionis oblatæ oblitus, Magos ac vates accersit, eisque mortem, ni indicarent minatur.

tis igitur Chaldæis, & Magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt somnium sibi indicent & eius significationem. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, atque si exponeret eis visionem somnii, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem, nisi somnium etiam indicarent: & cum negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quod omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoque cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochum Regii præfectum satellitii: rogauitque causam cur ita Rex statuisset in omnes sapientes & Magos atque Chaldæos animaduertere: & cognito quod cum oblitus esset somnii, iussisset; eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram commotus sit, impetrauit vt præfectus vnius noctis dilationem magis à Rege peteret. Spem enim sibi esse, Deum ea ipsa noctе exoraturum indicaturumque id somnium. quæ Danielis postulata cum per Ariochum Regi essent renunciata, iussit eædem Magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer vero cum sociis digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex Deum precibus solicitauit, vt rem sibi aperiret, & Magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira Regis eriperet, manifestata sibi visione quam Rex præterita nocte visam elabi è memoria passus sit. Deus autem & periclitantis miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somnium quam eius interpretationem ei notam reddidit, vt hanc per eum Rex cognosceret. Ille hac reuelatione gltus, surgens fratribus eam indicat, iam desperantibus vitam, & tantum de morte cogitantibus: hortaturque vt tranquillo sint animo, & de vita melius sperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratiis quod ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei, rogans vt se ad regem ducat indicaturum ei somnium quod proxima ante hanc nocte viderat. Ad quem ingressus primum deprecatus est eam opinionem, quasi ipse Chaldæis & Magis esset sapientior, quod nemine illorum valente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, vel quod intellectu alios præcellat, id fieri sed Deus, inquit, nos de vita periclitantes miseratus est: rogantique mihi pro mea populariumque vita, & somnium & eius significationem aperuit. neque enim tam me solicitum habuit ea tristitia, quod à te indigni vita essemus iudicati, quam metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot viros bonos & honestos necari iuberes, idq; iniuria, quod non esset humana sapientia comprehensibile quod mandabas, solo Deo valente præstare quod cuperes. Ergo cum hæc te cura teneret, quisnam post te potiturus esset orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos ostendere, tale immisit somnium: videbaris tibi videre statuam grandem stantem, cuius caput erat aureum, humeri ac brachia argentea, venter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxum vidisti abruptum à monte in statuam illam incidere, & hanc deiectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiorem farinæ puluerem: eumq; ingruente venti vi diffiatum in terras diuersissimas. Saxum vero illud tam magnum accepisse incrementum, vt quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti somnium, quod in hunc modum interpretari oportet. Aureum illud caput te significat, & alios Reges ante te Babylonios. duæ vero manus & humeri duo portendunt, quod à duobus Regibus vestrum imperium delebitur. illorum quoque imperium alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoque vires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, quod ea sit auro, argento ac ære validior. adiecit & de saxo interpreta-

An. mundi 3363. ante Christum nat. 601. Danieli somnium eius & interpretatio reuelatur.

Daniel regi somnium & interpretationem exponit.

Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchiis mundi.

tio-

tionem Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositum est præterita, non etiam futura, scribere. quod si quis veritatis auidus non desistit inquirere, futurorum quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operam vt Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porro Nabuchodonozorus his auditis, agnoscens suum somnium, attonitus est Danielis indole, & procidens in faciem, eum non aliter quam Deum adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus, impositio ei Dei sui nomine, vniuersæ suæ ditionis præpositum esse voluit, cum eoque simul eius consanguineos: qui ob hoc inuidiosi facti, in periculum ineiderunt, offenso rege propter causam talem; Rex fabrefacta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eam statuit: quam dedicaturus conuocauit ex omni sua ditione Principes: eisq; mandauit, vt quamprimū tuba dari signum audierint, procidentes in faciem adorent statuam. quod qui non fecerit, pœnam proposuit, vt coniiciatur in ardentis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis cognati negauerunt se hoc facturos, quod nollent patrias leges transgredi; moxque delati, & in ignem coniecti diuina seruati sunt prouidentia, & præter omnium opinionem euaserunt mortis periculum. Ignis enim eos non attigit, sed quasi sentiens iniuste in fornacem coniectos, pepercit, & non exeruit vim suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horum corpora: quæ quidem res magis etiam eos Regi commendauit, quod probos & Deo caros esse animaduerteret: quo factum est, vt semper in maximo apud eum honore haberentur. Nam multo deinde post, rursum aliud dormiens Rex vidit insomnium, quod priuatus regno vitam acturus esset inter bestias, & post exactum eo modo septennium denuo restituendus esset in pristinum imperium. quo viso rursum conuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectum nemo alius inuenire & Regi indicare potuit, solus Daniel quid portenderet coniectura assecutus est: & qualem hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in solitudine tempus prædictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominium exorto Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi vitio debet vertere, quod hæc, ita vt in antiquis libris inuenio, scriptis meis insero. Talibus enim criminatoribus dudum occurri in initiis huius historiæ, palam profitens me tantum Hebraicorum voluminum in Græcam linguam interpretem: & quæ illic continentur bona fide relaturum me promisi, nec addentem quicquam de meo, nec auferentem etiam. Cæterum Nabuchodonosorus cum regnasset annos XLIII. vitam finiit, vir industrius, & prioribus Regibus longe fortunatior. Meminit eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis. Pater autem Nabuchodonosorus, audito quod Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phœniciæque præfecerat, à se defecisset, cum non posset amplius ferre labores militiæ; tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarum parte, iussit hunc cōtra illum proficisci: qui collatis signis cum defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suum imperium retraxit: Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonem morbo absumptus est, cum regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus vero non multo post patris morte cognita, & constitutis Ægypti ac reliquarum regionum negotiis, demandataque amicis cura captiuorum Iudæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum traducendorum in Babyloniam eum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonem properauit. Et cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo seruata erat in eius

An. mundi 3364. Ante Christum nat. 600. *Daniel cum sociis ad honores euectus.*

Mandatum regium de statua adorranda.

Daniel 3.

Danielis cognati statuam adorare nolentes, in ignem coniecti, diuina prouidentia seruantur.

An. mundi 3369. Ante Christum nat. 595. *Dan. 4.*

Somnium & eius explicatio.

Mors Nabuchodonosori.

An. mundi 3381. Ante Christum nat. 583. *Berosus de Nabuchodonosoro. Hedio & Ruffinus cap. 13.*

An. mundi 3381. Ante Christum natum 583.

reditum, factus est totius paterni imperii dominus. ac primum omnium captiuos recens adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias distribuit: deinde spoliis bello partis Beli templum & alia quædam magnifice exornauit. auxit etiam & reparauit antiqua vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eo possent vti ad ciuitatis incommodum. Tres quoque murorum ambitus intra vrbem exstruxit, & totidem foris circumdedit, omnes è coctilibus laterculis. cumque memorabilibus operibus ciuitatem munisset, & portas in templorum modum ornasset, paternæ regiæ contiguam exstruxit aliam Regiam, cuius substructiones & reliquam magnificentiam forte superuacaneum esset dicere: vnum silere non possum, quod tam amplum & superbum ædificium intra quindecim dies absolutum est. In hac Regia moles saxeas fornicibus suspendit, montium speciem referentes, superne constitas variis arborum generibus, atque ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quod vxor educata in Media concupisset quandam patriæ suæ similitudinem. Horum hortorum etiam Megasthenes in quarto rerum Indicarum volumine meminit, vbi ostendere conatur quod hic Rex virtute & rerum gestarum magnitudine Herculem longe à tergo reliquerit. subiugasse enim eum & vrbem Africæ primariam, & bonam partem Hispaniæ. Sed & Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius Regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phœnicum quam in Indorum historiis, quod hic Rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eam vrbem Ithobale. Atque hæc sunt quæ de hoc Rege apud historicos inuenio.

Megasthenes de Nabuchodonosoro.
Diocles.
Philostratus.

CAP. XII.

Successores Nabuchodonosoris: Babylonici imperii ad Persas per Cyrum translatio: status Iudæorum in Babylonia.

Abilamarodochus Iechoniam è vinculis dimittit.
4. Reg. 25.
Ier. 52.

CÆterum post Nabuchodonosori obitum Abilamarodochus eius filius regnum suscepit, qui mox Hierosolymorum regem Iechoniam è vinculis emisit & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatum, & apud Babylonem Regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem non seruauerat Iechoniæ, qui se ei cum vxoribus & liberis totaque cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per vim expugnatam dirui, sicut ante diximus. Abilamarodocho post decimum octauum regni sui annum defuncto Niglisar filius successit, cumque regnasset annos quadraginta, vitam cum morte mutauit. continuata deinde successione ad Labosardachum filium regnum peruenit: apud quem cum nouem tantum mensibus hæsisset, post mortem eius transiit ad Balthasarē, qui Babyloniis Noboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Persarum Rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigiosa visio ei contigit. Discumbebat cœnans in ampla quadam aula, magno apparatu vasorum argenteorum quæ regiæ mensæ adhiberi solent, accumbentibus etiam concubinis & purpuratorum præcipuis. Deinde cum ita collibuisset, iubet è suo templo affetri vasa Dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in vsum suum veritus vertere, in Dei sui templo reposuerat. Ipse vero iam mero calens ausus est ex eis potare, verba interim contumeliosa in Deum proferens: & ecce ibi vidit manum è pariete prominentem, & in eo syllabas quasdam scribentem, qua visione territus conuocauit Magos & Chaldæos & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & somniorum interpretationem profitetur, postulans vt sibi enarrent id quod erat scriptum. Magis autem negantibus se eius intellectum inuenire, Rex ob rei nouitatem mœstus

Niglisar. Labosordochus.
Balthasar siue Noboandel Babyloniæ Rex.
An. mundi 3421. Ante Christum nat. 543.
Dan. 5.

ac so-

ad solicitus, præconis voce per totam suam ditionem publicauit: quicunq; mentem earum literarum interpretari posset, daturum se ei torquem aureum, & purpureę vestis vsum, quali Chaldæorum Reges vtuntur, atque insuper tertiam regni sui partem. Post hoc præconium maior etiam fit Magorum concursus, certatim sensum literarum scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns autem tristem hac de causa Regem eius auia, solari eum cœpit, dicens esse quendam captiuum Iudæum per Nabuchodonosorum vastatis Hierosolymis adductum, virum sapientem, qui possit obscura & soli Deo nota perquirere. Hunc Nabuchodonosoro, quod quærebat, interpretatum, cum id eo tempore posset alius nemo, rogabatque vt accito illo percontaretur quid sibi velint hæ literæ, vt coarguta cæterorum insciti a, etiam si triste sit, prodigium id intelligatur. His auditis Balthasar, accersit Danielem: & præfatus se resciuisse de eius sapientia, deque spiritu diuino quem habeat, & quod solus sit idoneus interpretādis quæ aliorum cogitationem effugiunt, rogauit vt sibi enarret quid scriptura illa significet, pollicens operæ præmium vsum vestis purpureæ, torquemque aureum, & dictionis suæ partem tertiam, vt sapientia eius insignita talibus honoribus, illustris fiat apud omnes qui honoris causam scisitando cognouerint. Daniel autem recusatis muneribus, quod his diuinitus concessa sapientia corrumpi ne queat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturam hanc vitæ finem ei prædicere: eo quod ne proaui quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatem colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabuchodonosorum enim ob impietatem damnatum ad victum ferinum, post multas preces miserante Deo restitutum ad hominum conuersationem & pristinum imperium, ac deinde per totam vitam agnouisse & laudasse Dei virtutem & prouidentiam: hūc vero oblitum domestici exempli, voces impias iactasse in Deum, & potasse è sacris vasis vna cum suis pellicibus. Ob hæc iratum Deum per has literas denunciare qualem sit habiturus vitæ exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est, numerus, significat dinumeratum esse iam dierum tuæ vitæ ac regni numerum, & perbreue tempus superesse. Thecel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finem vergere. Phares, quod est fragmen, fracturum Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac interpretatione accepta Rex non poterat non vehementer tristari attamen Danieli suam munificentiam non subtraxit tamquam malorū prænuncio, sed dona quæ pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, non Prophetæ: imo illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit, vt erat euenturū, tametsi parum lætus euentus sequeretur. Non multum autem abiit temporis, dum & ipse & vrbs in Cyri Persarum Regis potestatem deuenit. Sub Balthasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimoseptimo. Hic finis fertur posterorum Nabuchodonosori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato annum agebat sexagesimum secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Danielem Prophetam assumptum secum duxit in Mediam, eumque in maximo honore apud se habuit. erat enim vnus è tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios 360. satrapas, tot enim à Dario primum instituti sunt. Itaque cum tam carus & honoratus apud Regem esset, vt qui ei tanquam diuino libenter de quouis negotio consulenti pareret, non effugis cæterorum inuidiam, quemadmodum fieri solet inter eos, qui aliquem sibi à Rege præfecti non patiuntur æquo animo, cumque æmuli occasionem calumniæ

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 589.

Balthasar manum è pariete prominentem & syllabas quasdam scribentem videt.

Daniel regi scripturam interpretatur.

Danieli Rex iona promissa exhibet.

Babylon à Cyro Persarum Rege capta.

Inuidia vis & natura.

Honor Danielis.

An. mundi 3425. ante Christum nat. 529. Hedio & Rustic. c. 14. Daniel. 6.

contra eum quærerent, nullam vnquam eis præbuit. cum enim esset contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe sibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam recipere, nullam accusandi iam inuenire poterant. nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectum è medio tollerent. & cum animaduertissent Danielem quotidie ter Deo supplicare precibus, commenti sunt occasionem qua eum possent perdere. aditoque Dario renunciant ei visum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionem: quibus, nec ab ipso, nec à quoquam hominum aut deorum quicquam precari liceat: & si quis contra hoc commune decretum faxit, eum in foueam leonum coniici. Rex vero non perspiciens eorum malitiam, quod Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitusque se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum, quo satrapatum decretum promulgabatur. Id cum omnes præ metu seruare conarentur, magnum fuit vbique silentium. Daniel vero nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat Deum suum & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, Regem adeunt propere. Danielemque accusant, quod contempto edicto solus ex omnibus Deos precari ausus sit, id non ob pietatem, sed ob hoc ipsum, quod obseruari se sciret ab æmulis. Et cum Regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facile veniam daturum crederent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam. inflexibiles ad clementiam postulauerunt, vt iuxta latam legem coniiceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestiis, hortatus est eum, vt præsentem casum æquo ferret animo. & postquam eo coniectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori foueæ incumbebat vice hostii, domum reuersus est. totamque eam noctē sine cibo & somno exegit de amici salute solicitus. diluculo autē surgens ad foueam se contulit: & inuento illæso signaculo quo lapidē obsignauerat, per apertam feneſtram superne Danielem inclamauit, quærens an adhuc saluus sit. Ad quam vocem cum ille respondereret illæsum se & incolumem, iussit eum è fouea bestiarum extrahi. inimici vero eius, videntes ei nihil mali accidisse, noluerunt hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed causam referentes in leonum saturitatem, ausi sunt etiam apud Regem hoc asserere, at ille offensus eorum malitia, iussit multum carnium obiici leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueam coniici, vt appareat, si propter saturitatem eos non attingant, ac tunc demum euidentissimum fuit vatem ope diuina esse seruatum. nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora illos dilaniauerunt, acuit autem feta rum rabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta fuerat, sed obiectorum malitia, Deo sic volente, vt ne bruta quidem eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modum vatis insidiatores periissent, Darius Rex per totum suum imperium nuncios dimisit, qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum verum & omnipotentem Deum asseuerando ipsum deinde vatem in maiore etiam quam ante honore habuit, primum inter amicos locum ei tribuens. qui cum ab omnibus Deo carus existimaretur, & propter hanc de se opinionem esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimum & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum vsque durat. & spectantibus recentissimæ structuræ videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum. tantam nouitatis speciem, & tam integram pulchritudinem habet, nihil omnino à tam longo tempore lapsam, præter aliorum ædificiorum consuetudinem, quæ æque atque homines ve-

Daniel in leonum foueam coniicitur.

Daniels inimici à leonibus dilaniati.

tusta

tuſtatis iniuriam ſentiunt, nec nimitatem ſolum, ſed etiam decorem ſenſim deperdunt. Mos autem durat vſque in præſens tempus, vt in ea turri ſepeliantur Medorum Reges & Perſarum aeq; Parthorum: eiuſq; cuſtodia Sacerdoti Iudaici generis hodie quoque concreditur. Quod aũt in hoc viro præcipua dignum eſt admiratione, ſilentio non præteribimus. Omnis enim eximia felicitas, vt Prophetæ excellentiſſimo ei cõtigit, & viuenti tam apud Reges quam apud populos gratioſo, & poſt obitum ſempiternam memoriam conſecuto. libri enim eius quos conſcriptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quod Deus cum eo colloquia miſcuerit. non ſolum enim futura prædixit, quemadmodum alij Prophetæ, verum etiam tempus quo euentura eſſent præfiniit, & cum alij Prophetæ calamitates prædicerent, ideoque malam gratiam apud Reges & multitudinem vulgarem inirent, hic bonarum rerum vates fuit, vt propter fauſtam ominationem quidem beneuolentiam omnium ſibi conciliaret, propter euentuum vero certitudinem fidem ſibi apud vniuerſum mortalium genus compararet. Exſtat enim in eiũs ſcriptis vnde maxime illius prophetiæ certitudo poteſt colligi. ait enim ſe apud Suſa primariam Perſidis vrbem cum ſodalibus prodiſſe in campum, & ibi terræ motu repentino exorto, diffugientib. metu amicis ſolum eſſe derelictum, ſeipſum quoque conſternatum in faciem & manus procidiſſe. ibi acceſſiſſe quendam excitantem ſe & iubentem, vt ſurgeret ac videret, quæ poſt multa ſecula euentura eſſent ſuis ciuib. ſurgenti deinde oſtenſum eſſe arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his vltimum cæteris celſius. Verſis deinde ad occidentem oculis, vidiſſe ſe hircum delatum per aerem concurriſſe cum ariete. & bis cornibus ictum proſtrauiſſe humi & conculcaſſe pedibus: deinde vidiſſe enatum è fronte hirci cornu maximum, quo defracto exipiſſe pro eo quatuor alia, obuerſa in ventos ſingulos, & ex his etiam aliud minus exortum ſcripſit, quod poſtquam eſſet adultum, Deus qui hæc oſtendebat, dixit geſturum bellum contra gentem ipſius, & vrbem vi expugnaturum, & ceremonias templi conturbaturum, ſacrificiaque vetiturum per dies 1296. hæc eſt viſio quam in campo apud Suſa ſe vidiſſe ſcripſit: eamque Deum ſic interpretatum eſſe. Arietem ſignificare Perſarum & Medorum regna, cornua vero futuros in his Reges, & horum vltimum deſignari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitijs & gloria præſtantiſſimum. Per hircum vero indicari, fore aliquem è Græcorum Regibus, qui cum Perſa bis congreſſus, eum prœlio ſuperet, totumque eius imperium occupet. Per cornu vero illud magnum ex hirci fronte exſtans primum Regem ſignificari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor terræ tractus ſingulorum verſionem, ſucceſſuros oſtendi, poſt primi Regis mortem, & regni inter eos partitionem. hos neq; filios eius, neque alioqui ad cognationem ipſius pertinentes, multis annis per orbem habitatum regnaturos: ex hiſque exoriturum quendam Regem, qui bellum geratˆ cum gente Iudæorum & legibus, & formam inſtitutæ iuxta has reipublicæ auferat: ſpoliatoque templo victimas in id induci per triennium prohibeat. quæ quidem calamitas genti noſtræ ſub Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum Daniel ante multos annos ſcripſerat. Eodem autem modo ſcripſit & de Romanorum imperio, & quantam vaſtitatem illaturi eſſent noſtris hominibus. Hæc omnia diuinitus ſibi demonſtrata ſcripto tradidit, & poſteris legenda reliquit. vt videntes euentum non diſcrepare à prædictionibus, Danielem mirentur ob tam inſignem honorem illi à Deo habitum, ſimulque Epicureorum errorem coarguatur, qui prouidentiam è vita eijciunt.

An. mundi 3425. ante Chriſtum nat. 539.

Danielis vaticinia.

Danielis viſio de ariete & hirco, per quos Medorum & Perſarum regnũ præfiguratũ fuit.

Daniel 8.

Danielis de Romanorũ imperio prædictiones Daniel 9.

Epicureorũ error coarguitur.

& Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt vniuersitatem à beata illa & immortali essentia & conseruari vel gubernari, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita vt illi autumant careret præside, quemadmodum naues sine gubernatoribus videmus procellis & fluctib. obrui, curruſque aurigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis vaticinia considero, non possum non damnare istorum insciti am, qui Deo negant curæ esse res mortalium. qui enim fieri potuit, vt prophetijs eius respondereat euentus, si temere in mundo gererentur omnia? Verum ego hæc, ita vt inueni in literas retuli, quod si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Vndecimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XI. Antiquitatum Iudaicarum.

I. Cyrus Persarum Rex Iudaos Babylone dimissos, priſtinas ſedes permittit repetere collata eis in ædificationem templi pecunia.

II. Regij duces & Satrapa Iudaos ab ædificatione templi prohibent.

III. Cambyses Iudaos ab ædificando templo omnino abſtinere iubet.

IV. Darius Hyſtaſpis filius templum Iudæi ædificat.

V. Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

VI. Quomodo Artaxerxe regnante Persarum abfuerit, quin tota Iudæorum gens Amani dolo extingueretur.

VII. Bageses, penes quem Artaxerxis iuuenis exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit.

VIII. Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

CAP. I.

Cyrus Persarum Rex Iudaos Babylone dimissos priſtinas ſedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia.

An. mundi 3426. ante Christum nat. 538. *Babylonica captiuitatis post ſeptuaginta annos finis.* 1. *Eſd.* 1. 3. *Eſd.* 2.

PRIMO autem anno regni Cyri, qui fuit transmigrationis noſtræ Babylonicæ ſeptuageſimus, miſeratus eſt DEVS captiuitatem & calamitatem ærumnoſi illius populi: & ſicut illis per Hieremiam Prophetam ante dirutam vrbem prædixerat, quod poſtquam ſeruierint Nabuchodonoſori eiuſque poſteris per annos ſeptuaginta, rurſum eos reſtituturus eſſet in patriam, & ædificato templo rediturí eſſent ad felicitatem priſtinam, ita eis omnia præſtitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit vt ille in hunc modum per vniuerſam Aſiam ſcriberet: Hæc

dicit

dicit Cyrus rex: Quoniam me Deus maximus orbis regem constituit, hunc illum esse credo, quem Israelitarum adorat populus. Is enim meum nomen per suos Prophetas prædixit, & quod templum eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudææ. Hoc autem Cyrus cognouit ex lectione libri, qui Esaiæ Prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipsius ætatem conscriptas. Hic enim secretum hoc Deum sibi indicasse dixit, quod vellet Cyrum, quem multarum ac magnarum gentium regem declamaturus esset, remittere populum suum in terram Iudæam, & templum suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequam templum deuastatum est. Quibus lectis rex admiratus vatis diuinitatem correptus est cupidine exequendi quæ scripta legerat: conuocatisque clariorib. apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere, vt proficiscantur in patriam, vrbemque Hierosolyma & Dei templum ædificent denuo. Nam & ipsum Deum futurum illis auxilio, & se scripturum vicinis Iudææ ducib. ac satrapis vt conferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & victimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamiticæ, simulq; Leuitæ & sacerdotes, propere Hierosolyma se conferunt; multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quo cum peruenissent, omnes amici regij fuerunt eis auxilio, conferebantq; ad templi structuram alij aurum, argentum alij, nonnulli pecudum & equorum multitudinem: soluentesq; vota quib. damnati fuerant, offerebant solennes victimas, quasi vrbem denuo conderent, & pristinum patrij ritus vsum reciperent. Nam & vasa quib. olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus per Cyrum tunc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur; cui mandatum est, vt quamprimum id absolutum esset, mox ea Sacerdotib. & magistratibus populi redderet, in templum restituenda, quin & epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit: Rex Cyrus Syſinæ & Sarabasanæ S. Iudæis qui regionem meã habitant permitti, vt quicunque vellent in propriam patriam reuersi vrbem denuo conderent, & templum Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eo etiam ærarij mei præfectum Mithridatem & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templum superstruant altitudine cubitorum L X. & totidem latitudine. faciantq; tres ordines è lapide polito, & vnum ligneum è materie q̃ fert ea regio. similiter & altare super quo sacrificent Deo: quos sumpt omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus rex de templo prædatus est, mitto per Mithridatem ærarij præfectum & Zorobabelem Iudæorum Principem, vt ea perferant Hierosolyma, & in tẽplum Dei restituant: quorum numerus est hic. pſycteres aurei quinquaginta, argentei CCCC. thericlea pocula aurea quinquaginta, argentea CCCC. situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ D. libatoria aurea X X X. argentea CCC. phialæ aureæ X X X. argenteæ MMCCCC. præterea vasa alia magna mille. Concedo etiam eis eosdem reditus quos maiores eorum soliti sunt accipere, in precium pecudum, & vini & olei drachmas ducenta quinq; millia quingentas, & in similam artabas duo millia quingentas, atq; hæc à Samariæ tributis præberi volo, immolabunt que Sacerdotes has victimas iuxta Mosis legem Hierosolymis, & inter sacra precabuntur Deum, p salute regis eiusq; generis, vt regnum Persarum incolume maneat. Qui vero per inobedientiam hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi volo, & facultates ipsorum fisco nostro attribui. Atq; hoc fuit Epistolæ argumentum. Numerus autem

An. mundi 3426, ante Christum nat. 538.

Cyri Persarũ regis edictũ. Esa. 44. 45. de Cyro vaticinium.

Cyrus Iudæis reditum in patriam, vrbis & templi ædificationẽ permittit.

Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa.

Cyri ad Syriæ Satrapas mandatum.

Iudæorum è captiuitate Hierosolyma profectorum numerus.

An. mundi 3426. ante Christum nat. 538. *Hodie & Ruff. c. 2. Alius ca. 3. 2. Esd. 4.*

eorum, qui è captiuitate conuenerant Hierosolyma XLII. millia fuere, & insuper CCCCLXII.

CAP. II.

Regij duces & satrapa Iudæos ab ædificatione templi prohibent.

HI dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti sint, circum finitimæ gentes, præcipue Chuthæi, quib. olim è Perside ac Media traductis Salmanassar Assyriorum rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabant satrapas & eos quib. commendata erat hæc ædificatio, vt Iudæos impedirent, quo minus vrbem ac templum instaurare valeant. Illi vero pecunijs etiam corrupti vendiderunt Chuthæis suam circa demandatum officium cessationem & negligentiam, Cyro nesciente, vtpote distracto in alia negocia, qui demum Massagerico bello perijt. Cambyse deinde in paternum principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammanitarumque & Moabitarum ac Samaritarum regionib. redditur ei talis Epistola. Domine, serui tui Rathymus commentariensis, & Semelius scriba, & magistratus Phœnices ac Syriæ. Cognoscere te oportet rex, quod Iudæi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt, & ciuitatem ob defectionem merito deletam restituunt, forumque rerum venalium: reparant etiam mœnia & templum exstruunt. quod si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persoluturos amplius, nec imperata facturos, opponentes. n, se ipsis regib. imperare potius quam seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, visum est nostri officij non dissimulare hoc negocium, & admonere vt inspicias maiorum tuorum commentarios, inuenturus in eis Iudæos regum de sertores & hostes, vrbemque ipsorum ob hoc crimen desolatam ac dirutam, quin hoc quoque admonendus es, quod si hæc vrbs incolatur denuo, mœniumque ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & Cauam Syriam.

Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent. Samaritarũ & aliorum ad Cambysẽ scripta de templi ædificatione auertenda.

An. mundi 3435. ante Christum nat. 529.

CAP. III.

Cambyses Iudæos ab ædificando templo omnino prohibet.

CAmbyses autem lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad malitiam, grauiter commotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathymo commentariensi, & Belsemo, & Semelio scribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatoribus hæc dicit. Lectis quas misistis literis, iussi inspici maiorum meorum commentarios vbi inuentum est vrbem istam semper inimicam fuisse regibus. habitatoresque eius seditiosos perpetuo studuisse concitandis bellis & rerum nouitatib. quodque reges habuerint potentes ac violentos, qui continuis tributorum exactionib. Phœnicen & cauam Syriam vexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vrbem denuo condere, ne per hanc occasionem crescat eorum malicia, qua concitati hactenus rebelles fuerunt regibus. His literis perlectis Rathymus & scriba Semelius cum collegis eueſtigio conscensis equis properarunt Hierosolyma, ducentes secum magnam hominum multitudinem, prohibueruntque Iudæos ne vrbem & templum ædificare pergerent. Itaque dilatum est id opus per annos IX. vsque in secundum annum regni Darij Persarum regis. Cambyses enim cum per sexennium regnasset, subacta interim Ægypto reuertens ab ea expeditione apud Damascum est mortuus. Sublatis deinde Magis qui post eius obitum regnum annum occupauerant, septem illæ Persarum familiæ Hystaspis filium Darium communibus suffragijs regem declarauerunt.

Cambysis rescriptum quo Iudæos ab ædificando templo deterret.

Hodie & Ruff. c. 3. Alius c. 4. Darius Hystaspis filius Rex Persarum.

CAP.

CAP. IIII.

Darius Hystaspu filius templum Iudæis ædificat.

An. mundi 3443. ante Christum nat. 521.

IS adhuc priuatus vouerat Deo si regnū adipisceretur, quicquid sacrorum vasorum apud Babylonem esset, remissurum se in templum Hierosolyma: & forte fortuna per illud tempus venerat ad eum à Hierosolymis Zorobabel, qui captiuorum Iudæorum dux declaratus fuerat. nam erat vetus regis amicus. quamobrem inter satellites cum aliis duobus assumptus, speratum honorem consecutus est. Primo autem sui regni anno Darius splendido ac magnifico apparatu excepit tam domesticos suos, quam Medorum ac Persarum satrapas, prouinciarumque præsides ab Indis vsque ad Æthiopas, & præfectos copiis per 127. satrapias. Cumq; ad satietatem epulati, discessissent cubitum ad suum quisq; diuersorium, Darius post breuem in lecto quietem à somno relictus, nec valens redormiscere, cœpit fabulari cum tribus satellitibus: & qui proponendam à se quæstionem verius ac prudentius soluerit, ei præmiū fore promisit vsum purpuræ & aurei poculi, in cubatu quoque ac vectatione vsurum instrumento aureo, & tiara byssina ac torque aureo: & in cōsessu habitutum locum regi proximum, annumeratum inter gentiles regios, post hæc promissa quærit ex primo num vinum maxime polleat, ex secundo num reges: ex tertio num mulieres, an forte veritas magis quam hæc omnia? his ad inquirendū propositis siluit. Mane vero aceersiuit megistanas ac satrapas ac toparchas, residensq; vbi solebat iura reddere, iubet satellitum illorū quenq; corā toto cœtu respondere ad quæstionem sibi propositam quid ipsi videatur verius. Tum primus eorum sic exorsus est viui prædicare potentiam. Viri illustrissimi, equidem vino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius virium hinc coniecturam capio. Animaduerto enim quod quorumuis potantium mentem subuertit, & vel regis animum sic afficit, vt, non secus quam puer aliquis parentibus orbus curatoris egeat: seruum quoque suæ conditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat enim & regenerat animas quas subingreditur. nam & calamitosorum extinguit tristitiam, & ære alieno atq; vsuris oppressos facit aliquantisper sibi videri omnium ditissimos, vt obliti sui nihil sonent humile, sed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. præterea tam ducum quam regum illis sensum ac metum eximit. & omnem amicorum ac familiarium memoriam, armat enim homines vel aduersus carissimos, eosq; facit videri alienissimos, cumque edormito temeto per noctem sobrii fuerint redditi, surgunt omnino insci quæ eis per ebrietatem patrata sunt. quo fit, vt his argumentis persuasus vinum ducam rem omnium longe potētissimam simul & violentissimā. Postquam primus prolata sua de vino sententia dicēdi finem fecit, tū secundus cœpit extollere potestatem regiam, huius vires asseuerans esse maximas omnium quæ intellectu ac potentia prædita sunt. id conatus est probare his rationibus. Omnium rerum penes homines esse imperium qui & terras & maria ad quoscunq; vsus seruire sibi adigūt. at ipsis hominibus reges imperitare, eisq; quidlibet pro suo mandare arbitrio. proinde qui in fortissimum animalium habent dominium, eorum vim ac virtutem merito existimandam inseparabilem. Quid? quod dum ad bella & pericula subditos mittūt, omnes eorum imperata obsequenter faciunt, siue dum per eos obiiciuntur hostibus, siue dum cogūtur cum mœnibus ac turribus, atq; adeo cum montibus, ipsaq; rerum natura bellum gerere, ipsorū iussu parati vel occidi, vel occidere, dū ne videantur à regis mandatis vsquam digredi. parta deinde victoria, belli cōmoda vniuersa ad

1. Esd. 5. 6. *Darius si sacra vasa Hierosolymis remissurum vouet. Zorobabel.*

Darius tribus satellitibus tres quæstiones proponit. 3. Esd. 3.

Primus vini potentiam prædicat.

Secundus potestatem regiam extollit. 3. Esd. 4.

Regem

An. mundi 3443. ante Christum nat. 521.

Regem redeunt. Iam vero qui alieni à militia, dant agris colendis operam, post longos labores & sudores comportatis fructibus regi tributa persoluunt, & quicquid ille iusserit. hoc necessario sine mora perficitur. Interim ille expletis omnibus deliciis & voluptatibus dormit in cubiculo, excubantibus ante fores satellitibus, & ceu vinctis metu nusquam discedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curanda propria negocia, sed vnam hanc curam putans necessariam, in hac vna est alliduus. Et qui fieri potest, vt non is sit omnium potentissimus cui tanta hominum multitudo paret per omnia? His peroratis successit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus & veritate, quarum vis quanta sit quamq; præpolleat cæteris rebus omnibus, sic dicere aggressus est. Confessum est & vinum pollere plurimum, & regem cui omnes obtemperant, maior tamen est potentia mulierum. nam & rex per mulierem in lucem hanc productus est, & eos qui vites colendo vinum nobis afferunt, mulieres & educant & pariunt: & nihil est omnino quod non illis acceptum ferendum sit. nam & vestimenta nobis texuntur harum opera, & rei domesticæ cura his est concredita: nec vllo pacto possumus carere fœminis, sed licet argento multo abundemus & auro, pretiosisq; rebus aliis, simulatq; mulierem formosam conspexerimus, negligetis illis omnibus inhiamus in visæ puchritudinem, & libenter ei bonis cedimus, modo adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & vel amicissimorum sæpenumero propter mulieres obliuiscimur: ac ne commori quidem cum illis refugimus. addam & aliud argumentum earum potentiæ non minimum. quicq; id terra mariue longo labore quæsitum est, nonne totum hoc mulieribus committimus? Ipsum etiam regem tantarum rerum dominum vidi aliquando ab Apame Rapsacis Themasini filia, concubina sua cædi alapis, nec hoc tantum ferre, sed vt sibi detractum diadema capiti illa suo imponeret, ridentem cum ridente, & irata illa mœrentem, & adulatorie se ad affectus illius attemperando humiliter satisfacientē, si quid eam offensam animaduerteret. Interim dum satrapæ mirabundi alii in aliorū vultus inter se mutuo coniiciunt oculos, Zorobabel ad veritatis laudes fecit transitum. Dixi, inquit, & declaraui quantum mulieres polleant, veruntamen nec hæ nec rex veritati vllo modo conferendus est. Nam cum terra sit maxima, cœlū item immensæ altitudinis, & sol celeritatis ineffabilis, cumq; hæc Dei voluntas gubernet ac moueat, qui Deus iustus est & verax, consequitur vt veritas sit rerum omnium longe potentissima, contra quā iniustitia nihil omnino valeat, præterea reliqua omnia quātumuis pollere videantur, mortalia sunt & celeres habent exitus, veritas vero immortalis est atque sempiterna. Quin & ea quæ ab illa perci-
pimus nec mortalia sunt, nec iniuriæ temporū aut fortunæ reciprocis vicibus obnoxia. sed iusta & legitima, secretaq; ab omni labe iniustitiæ, his dictis Zorobabel sermoni finē imposuit. Acclamante vero auditorio quod dixisset optime, & quod sola veritas vim omnis senii vel mutationis expertem habeat, iussit eū rex postulare aliquid ex his quæ illis paulo ante vltro fuerat pollicitus. Libenter enim se concessurum, vt viro sapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare posthac, inquit, assessor meus eris, receptus inter cognatas mihi necessitudines. His auditis admonuit eum voti quo se obligauerat, si adipisceretur potestatem regiā: id autē erat, denuo condere Hierosolyma, & ibi Dei templū instaurare, ac deinde sacra vasa olim per Nabuchodonosorum inde sublata, & Babylonem perlata, restituere. Hæc est, inquit, mea postulatio, quam nunc mihi permittis, sapientem me virum iudicans. Tum rex lætus assurgens excepit eum osculo, moxq; scripsit toparchis & satrapis, iubens eos de-

Zorobabel ex tertius fatelles mulierū vim præpollentem primum ostendens; mox veritati infracta palmam attribuit.

Zorobabel oratione sua laudem & munera præclara consequitur.

Darius admonitus voti, templi restaurationem mandat.

ducere

ducere Zorobabelem, eosq; qui vna profecturi erant ad instruendam & absoluendam templi fabricam. Mandauit etiam per literas Phœnices ac Syriæ magistratibus vt materiam cedrinam in Libano excisam deportarent Hierosolyma, & instaurantem eam vrbem adiutarent: in quibus literis hoc quoq; adscriptum erat, iubere & velle regem liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postlimimio redierint, & procuratores suos ac satrapas vetuit quicquam in regios vsus à Iudæis exigere: & quantumcunque agrorum occupare valeant, permisit eos immunes à tributis colere: Idumæis etiam & Samaritanis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudæorum iuris fuissent, antiquis possessoribus redderent, atque insuper quinquaginta talenta in fabricam templi cõferrent. ipsis autem iuxta patrias leges sacra facere permisit, & quæ in hunc vsum essent necessaria, sacrasque vestes in quibus Pontifex & cæteri Sacerdotes tem diuinam faciunt; de suo præberi voluit, nec non etiam organa quibus Leuitæ sacros hymnos accinunt, & custodibus vrbis atq; templi certas terræ portiones assignari iussit, ac in singulos annos pro alimentis certam pecuniam. denique de remittendis sacris vasis, deq; Iudæorum restitutione, cõfirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autem hanc gratiam à rege consecutus, quam primum egressus est regiam, suspiciens in cœlum gratias egit Deo, quod coram rege inter cõtentatores visus sit sapientior, consitens totum hoc diuini esse beneficii: peractaq; gratiarum actione, precatus vt & in posterum propitius esse pergeret, Babylonem profectus est, lætum popularibus suis nuncium afferens. Quo audito primum gratias egerunt Deo pro reddita sibi patria: deinde ad epulas & compotationes versi, per huiusmodi hilaritates cõtinuos septem dies exegerunt, ob receptam patriam ceu natalitiam festiuitatem denuo celebrantes. deinde duces Hierosolymitanæ profectionis ex sua quenque tribu delegerunt, compactis & iumentis quæ vxores ac liberos veherent: deducentibusq; quos Darius ad hoc ipsum miserat, genialiter vitam emetiebantur huiares, personantibus omnis tibiis, & cymbalis per strepentibus, prosequente per lusum ac lætitiam, & reliqua Iudæorum multitudine. nam certus numerus è singulis cognationibus selectus profectus erat. quas nominatim percensere non liber, né interrupta narrationis serie lectori tædium afferam. hoc tantum dicam compendio, fuisse pubertatem egressorum quater mille millia & sexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim sequebantur quatuor millia, & septuaginta: promiscuæ vero multitudinis puerorum ac mulierum numerus erat quadraginta millia DCCLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CX. sacri serui CCCXXII. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamen poterant approbare genus suum, sexcenti quinquaginta duo. reiecti sunt etiam ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerat vxores: quarum genus nec ipsi indicare poterant, nec in Leuiticis & sacerdotalibus genealogiis inueniebatur. erant autem numero 525. Sequebatur etiam seruitiorum multitudo septem millium 337. cantores etiam & cantatrices 245. camelī 435. iumenta 525. Dux autem multitudinis quam modo recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel, ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cum eo Iesus Iosedeci filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribuli suffragiis ad ducatum electi, qui etiam contulerunt in sumptus huius profectionis minas auri centum, argenti vero quinquies mille. atque in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorum qui tum apud Babylonem erat, ad habitandã Hierosolyma sunt deducti. reliqua vero multitudo paulisper discedentes profectæ, domos

quisq;

An. mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

Ruffinus cap. 4.

Darii regis scriptum & mandatum de libertate, possessionibus, templo & sacrificiis Iudaicis. 1. Esd. 6.

Euangelium Iudæis allatum.

Iudæi è Babylone Hierosolyma proficiscuntur.

Numerus Iudæorum è Babylone profectorum.

Zorobabel Dux & Iosua Pontifex.

An. mundi 3442. Ante Christum nat. 521.

quisq; suas rediit. Septimo autem mense postquã Babylonem exierant, Iesus Pontifex & Zorobabel Princeps dimissis circum oppida nunciis è tota regione populum Hierosolyma conuocauerunt, cupide ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerenda Deo sacrificia iuxta leges per Mosem traditas. Quæ dũ faciunt, non æquis oculis aspiciebantur à finitimis gentibus, quibus exosi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiam Scenopegiam per idem tẽpus, iuxta legislatoris præscripta, & post hæc oblationes & quotidiana sacrificia, victimas q; sabbatorum atq; omnium sanctarum festivitatum. tum qui vota vouerant, reddebant ea sacrificantes à nouilunio mensis septimi. Deinde templi ædificationem sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorum qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonii facile ac libenter faciebant, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates compactis, in Ioppensem portum eas perducebant, ita vt primum à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamentis prima die Decemb. cœperunt superstruere: præposueruntq; operi curando Leuitarum quotquot vigesimum annum attigerant, & Iesum cum filiis ac fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem Aminadabi filium, eiusq; filios: quibus summa cura & diligentia commissum negocium tractantibus celerius opinione crescebat ædificium. Id vbi factum est, accedentes sacerdotes ornatu suo cum tubis; & Leuitæ Asaphiq; progenies, canebant sacros hymnos in Dei laudem à Dauide quondam institutos. Sacerdotes autem & Leuitæ cognationumq; Principes ætate prouectiores, qui & illud prius templum videre meminerant magnum & opulentum, & hoc recens ob præsentium fortunarum tenuitatem deterius fieri animaduertebant, reputantes quantum ab illa prisca felicitate abesset, oborta inde mœstitia temperare à lachrymis non poterant: vulgus autem contentum erat præsenti templo, vt quod nulla priorum temporum comparatione seipsum cruciabat, nec vllum detrimentum factum quibat animaduertere, contra seniorum ac sacerdotum multo deteriore conditione res suas existimantium gemitus vix concentu tubarum obscurari poterat. Samaritæ autem inimici auditis tubis, & lætantium atq; dolentium promiscuis vociferationibus, accurrerunt volentes causam discere: & cognito quod Iudæi è captiuitate Babylonica postliminio reuersi templum instaurarent, adeunt Zorob. belem ac Iesum Principesque cognationum, postulantes vt eos admitterent ad templum communi sumptu ædificandum. Nam se quoque aiebant eundem Deum colere, & eius gloriari nomine, religionisq; eius studiosos fuisse, iamin-de ab illo tempore quo Salmanassar Assyriorum rex è Chuthia & Media gentem eam in loca illa transtulerat. Ad quæ postulata illi de communi sententia re ponderunt, ad simul ædificandum eos admitti non posse, cum & prius Cyrus & nunc Darius ipsos ædificare iusserint: licere tamen eis ibi adorare. idque facere vetari eorum neminem, ac ne cæterarum quidem gentium quenquam, cũ omnibus hominibus eo venientibus templum ad adorandum patere. His auditis Chuthæi, sic enim nos Samaritas appellamus, indigne tulerunt: & instigauerunt Syriæ gentes, vt Satrapas rogarent quemadmodum sub Cyro primũ, ac mox sub Cambyse, vt templi ædificationem impedirent, Iudæorumq; conatus & diligentem circa hoc opus operam quoad lleret de industria remorarentur. Per idem tempus ascendit Hierosolyma Sisines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cũ quibusdam aliis, rogauerunq; Iudæorum Principes, cuius permissu templum hoc ædificarent, vt arx potius quam

Iesus Pontifex & Zorobabel Princeps altare ædificant.

1. Esd. 3.

Scenopegia.

Templum ædificari cœptum.

Samaritæ templi ædificationem promouere volentes reiiciuntur.

Samaritæ templi ædificationem impedire volitant.

tanum

fanum existimari posset: & cur tam firmis mœnibus & porticibus vrbem cinxissent. Respondérunt Zorobabel & Iesus, seruos se esse Dei maximi, cuius templum hoc exstructum à quodam eius gentis rego fortunatissimo & in omni virtute excellentissimo per multas ætates incolume steterit. Deinde ob maiorum suorum impietatem per Nabuchodonosorum Babyloniorum & Chaldæorum regem expugnata & deleta vrbe, temploque spoliato ac incenso, & populo in captiuitatem Babylonicam abducto, Cyrum qui Persis ac Babyloniæ regno potitus sit, regio diplomate mandasse templi instaurationē, & donaria vasaque per Nabuchodonosorum sublata tradidisse Zorobabeli, & Mithridati ærarii sui præfecto, vt ea deportarent Hierosolyma, rursumque in templum instauratum reponerent. eiusdem enim regis mandato Abassarum missum ad ei vrbem, vt daret operam, vt id templum primo quoque tempore absolueretur. eum acceptis regiis literis confestim venisse, & fundamenta iecisse, atq; ex eo tempore nunquam inimicas gentes interturbare ædificationem atq; impedire destitisse. Quare si illis ita videretur, scriberent Dario, vt inspectis regiis commentariis manifestū fiat vera ipsos omnia dicere. His auditis Sisines & alii cum eo, noluerunt ædificationem inhibere inconsulto Dario, sed confestim ei de hac re scripserunt. Iudæis enim solicitis & metuentibus ne regem pœniteat iussisse reparari Hierosolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggeus & Zacharias, bono animo eos esse iubebant, nec à Persis quicquam timere: quandoquidem ipsi compertam haberent super hac re Dei voluntatem: quibus credens populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittens. Cumque Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Iudæos quod vrbem muniant, templumque arci quam fano similius exstruant: affeuerantes non esse hoc in rem regis, & ostendentes Cambysis epistolam, per quam eam ædificationem impediuerat & vetuerat, ratus non esse rebus suis tutam aut vtilem: postquam etiam Sisinis & collegarum de eodem negocio literas accepit, iussit regios commentarios super hac re consuli. & inuentus est apud Ecbatana castrum Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur: Anno primo regni sui Cyrus rex decreuit, vt templum Dei cum altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorum 60. & totidem latitudine, quod haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneum vnum è materie quam fert ea regio: & sumpt' in hoc ex ærario præberentur. Sed & vasa templi quę Nabuchodonosorus sustulerat, reddantur & reportentur Hierosolyma. Vtq; cura eius negotii sit penes Abassarem Syriæ ac Phœnices præfectum eiusq; collegas, qui abstinerent quidem ipsi ab eis locis, seruos vero Dei Iudæos & eorum Principes sinerēt templum struere: ipsi vero adiutarent eos in hoc opere de tributis suæ prouinciæ, & ad sacrificia quoque suppeditarent, tauros, arietes, agnos, hœdos, similam, oleum, vinum, & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui precaturi sint Deum pro salute regis atque Persarum. Quicunque autem contra mandatum hoc facere ausus fuerit, is vt comprehensus in crucem agatur, & facultates eius fisco addicantur. inibi etiam addita erat execratio, vt quicunque eius templi ædificationem vetare voluerit, Deus eum feriat, atque hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hęc cum Darius in Cyri commentariis inueniisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo: Rex Darius Sisini magistro equitum & Sarabazani cæterisque magistratibus S. Mitto ad vos exēplar epistolæ Cyri, quam in ipsius commentariis inueni: voloq; vt omnia fiant, quemadmodum in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis voluntate regis, Sisines & reliqui decreuerunt eam per omnia sequi. itaque suscepta cura facere fabricæ, adiuuabant Iudæos magistratusque illorum & Principes, & ma-

An. mundi 3462. ante Christum na. 521.

Legati Syriæ templi & vrbis munimēta causam quærentes, ad Iudæos missi.

1. Esd. 5.

Aggæus & Zacharias prophetæ. Samaritæ templi & vrbis reflauratio nem impedire conantes, magis promouent.

Cyri de Iudæis eorumque templo decretum.

An. mundi 3450. ante Christum nat. 514.

3. Esd. 6.

Datij ad Syriæ præfectos epistola. Templi adificatio absoluta.

gnis

An. mundi 3450. ante Christum an. 514. Templum 23 Martij, siue 9 Iul. 1. Esd. 6. Marty 3. dedicatum. Pascha celebratur.

gnis omnium studijs proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darii, prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: absolutumque est intra septennium. Anno autem regni Darii nono, vigesima tertia die mensis undecimi, qui nostris dicitur Adar, Macedonibus Distrus, Sacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Israelitarum multitudine obtulerunt sacrificia pro renouata post captiuitatem priſtina felicitate, proque recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos 400. hircos 12. pro peccatis totidem tribuum: constitueruntque Leuitæ iuxta Mosis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas, ædificauerant enim Iudæi porticus quoque quibus templum circumquaque includebatur. Instante deinde azymorum festo, mense primo, qui Macedonibus est Xanthicus, nobis vero Nisan, confluxit totus populus ex oppidis in vrbem, celebrauerunt que id festum casti ac puri vna cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paschalem immolantes decimaquarta luna epulati sunt per continuos dies septem, nullis sumptibus parcentes, holocautomata etiam offerentes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ patriæ & eius legibus ac ritibus restituerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam regis Persici animo, atque ita summa liberalitate in re diuina vsi incoluerunt Hierosolyma, instituta ea Reip. forma quæ per optimates administratur. penes Pontifices enim fuit summa authoritas, donec Asamonæorum gens mutato rerum statu regnum obtinuit. ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporibus egerunt sub regibus per annos 532. menses sex, dies decem. & ante hos æque monarchę res administrauerunt appellati Iudices, qui Reip. status plus quam quingentis annis durauit post Mosis & Iesu imperium. Hoc igitur modo se habebant Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ autem infensa gens & inuida, multis molestijs eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Persarum videri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia conferre grauabantur, magistris equitum intetim conuenientibus. & quacunque in re vel per se, vel per alios poterant nostram gentem lædere, nullam occasionem prætermittebant. Visum est itaque senatui populoque Hierosolymitano legationem ad regem Darium mittere, & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel, assumptis aliis quatuor collegis. Cæterum rex cognitis criminibus quæ per legatos Samaritis obiiciebantur, dedit eis literas perferendas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad Senatum Samaritanum, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tanganæ & Sambanæ magistris equitum apud Samariam, & Sadraci ac Bobeloni reliquisque eorum conseruis. Zorobabel, Ananias, & Mardocheus Iudæorum legati accusauerunt vos, quod molesti fuerit is templum ædificantibus, quodque non præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubente præbere illis debueratis. Volo igitur vt lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum vsus postulat, vt non desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quam pro Persarum gente Deum deprecentur.

Reip. forma Hierosolymis instituta.

Samaritæ Iudæis infensi.

Iudæorum ad Darium legatio.

An. mundi 3464. ante Christum hat. 500. Mandatum de sumptibus ad structuram templi præbendis.

CAP. V.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

Hedio & Ruff. c. 5. 1. Esdr. 7. Xerxes rex Persis.

DEfuncto autem Dario successit Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinum cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolentia prosecutus est. Hoc regnante Pontifex erat Ioachimus Iesu filius: apud Babylonę vero degentium Iudæorum primarius sacerdos erat Esdras, vir iustus & de quo opti-

mus

mus rumor fuit apud populum, is cum esset legum Mosaicarum peritissimus, in Regis amicitiam peruenit. & cum decreuisset proficisci Hierosolyma, secumque aliquos à Babyloniis Iudæos ducere, petiit à rege commendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex regum Xerxes Esdræ sacerdoti & lectori legis Dei S. Decretum est à me, & septem meis Consiliariis, vt quicunque in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorum ac Leuitis voluerit tecum Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & iuxte Iudæam iuxta Dei legem: vtque Israelitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici voluimus, præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunque populus tuus per totam Babyloniam degens offerre voluerit, quo emantur victimæ super altare Dei vestri immolandæ: & fabricandi ex auro ac argento vasa quæcunque tu & fratres tui volueritis. Sacra quoque vasa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hunc vtum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis. & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis ærarii apud Syriam & Phœnicen te commendaui, scribens eis vt quicquid Eldras sacerdos & lector legis Dei petierit, sine mora dent. Et vt Deus propitius sit mihi & meis liberis, volo vsque centum coros tritici Deo secundum legem dari. Vobis quoque magistratibus præcipio, vt à nemine sacerdotum, Leuitarum, sacrorum cantorum, ianitorum, sacrorum seruorum, quicquam exigatis, neue vlla onera eis imponatis. Tu vero Esdra iuxta concessam tibi diuinitus sapientiam constitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iura reddant populo tuam legem scienti: quin & nescientes doce libere, vt quisquis legem Dei vel legem regiam violauerit, mulctetur pecuniis, aut etiam damnetur capite, vtpote qui non per ignorantiam, sed per contumaciam peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatem regiam acceptam referendam, & illum maxime dignum cui gratiæ agantur existimans. Aduocata deinde Iudæorum concione qui apud Babylonem degebant, & perlecta epistola, ipsam quidem retinuit: exemplar vero eius in Mediam ad omnes suæ gentis homines transmisit. qui cognita regis erga Deum pietate, & erga Esdram beneuolentia, omnes vehementer sunt lætati: multi vero ex eis assumptis suis facultatibus Babylonem venerunt, cupientes reuerti Hierosolyma. reliqua Israelitarum multitudo assuetum iam domicilium noluit relinquere. quapropter duæ tantum tribus per Asiam & Europam sub Romano degunt imperio: decem autem tribus nunc quoque vltra Euphratem sunt, infinita hominum millia, quæ vix est numero comprehendere. Cæterum ad Esdram magna multitudo conuenit tam Sacerdotum & Leuitarum, quam ianitorum sacrorumque vel cantorum vel ministrorum. Illi vero omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti volebant ad Euphratem congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votisque pro incolumitate & felici itinere conceptis (recusauerat enim deductores equites, dicens Deo salutem suorum curæ futuram), iter ingressi die duodecima primi mensis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto. & continuo Sacerdotibus gazophylacii custodibus Esdras sacram pecuniam tradidit, argenti talenta sexcenta quinquaginta, vasa argentea talentorum centum, vasa aurea talentorum viginti, vasa ærea auro meliora pondo talentorum 12. Hæc enim erant dona regis eiusque amicorum, & Israelitarum Babylone manentium. quo facto obtulit Deo secundum legem holocausta automata, tantos 12 pro communi salute populi. arietes & agnos 62. hircos pro peccatis. procuratoribus ēt regiis, & præfectis Phœnices ac Syriæ

An. mundi 3506. ante Christum nat. 458.

Esdras legis peritus.

Xerxes Iudæos fauet.

Esdras Iudæos qui apud Babylonem degunt, conuocat.

Esdras Hierosolyma profectus, vasa aliaque pretiosa gazophylacij custodibus tradit.

scriptas

An. mundi 3506. ante Christum nat. 458.

ſcripta a rege reddidit epiſtolas: qui cum eis non parcere non poſſent, omni honore gentem noſtram proſecuti ſunt, & in omnibus neceſſitatibus eis fuerunt auxilio. Et conſilium quidem huius migrationis ab Eſdra profectum eſt, ſucceſſum autem felicem Deus addidit, vt equidem reor, viri huius virtutem ac pietatem reſpiciens. Aliquanto, deinde poſt comperit quorundam indicio, quod quidam e vulgo Sacerdotum & Leuitarum parum ſeruauerint inſtituta & leges patrias, & ductis

Precatio Eſdræ pro Leuitis qui duxerant exteras.

alienigenis vxoribus ordinem Sacerdotalem confuderint: rogatuſq; ab eis vt ferret auxilium legibus, ne Deus propter paucos iratus omnes denuo communi clade feriat, ſcidit veſtem præ triſtitia, vellens capillos & barbam & humi ſe proſternens, eo quod primores populi deprehenſi eſſent in tali crimine. & cogitans nõ eſſe audituros ſi iuberet eos vxores cum liberis eiicere, nec libat ſe a terra attollere. Itaque concurrerunt ad eum quotquot erant bonæ mentis, & vna flebant addentes ſe ſocios eius triſtitiæ. Eſdras autem ſublatis ad cœlum manibus, Me quidem, inquit, pudet ad cœlum oculos attollere, dum cognito, quod populus ne malorum quidem ſuorum cladibus admonitus a peccando abſtinet: tu tamen clementiſſime Deus noſtri miſertus ſeminarium aliquod & reliquias conſerua, quas Hieroſolyma in antiquam patriam reducere dignatus es: & da veniam præſentis erroris, mortem quidem commeritis, veruntamen in tua bonitate ſperantibus. Dum ita prius Sacerdos lachrymatur cum eo cœtu qui ad eum conuenerat mixtus ex viris & mulieribus atque pueris, accellit eo quidam primarius Hieroſolymita nomine Achonius, confitens ſe peccaſſe qui alienigenas vxores duxerint. ſuaſitque ei vt omnes adiuraret, vt vxores cum nata ex illis prole abiicerent: & ſi quis legi parere nollet, in eum animaduerteret. qui ſecutus viri conſilium, exegit ſuper hac re iuſiurandum à principibus Leuitarũ & ſacerdotum & tribuum Iſraeliticarum. quo facto exiuit templo & contulit ſe in domicilium Ioannis & Eliaſibi, ibique totam eam diem ieiunus præ mœrore exegit. Propoſito deinde edicto vt omnes è captiuitate reuerſi intra biduum ac triduum Hieroſolyma conuenirent, & quiſquis per contemptum non adfuerit intra præſcriptum tempus, vt excommunicetur, bonaque eius ſacro ęraric addicantur. intra triduum conuenerunt vtriuſq; tribus homines, vigeſima die noni menſis, quem Hebræi thebechum, Macedones Appellæum nominant. cumq; conſediſſent in ſuperiore parte templi, præſentibus etiam ſeniotibus, & frigus propter anni tempus eſſet moleſtum, ſurgens Eſdras accuſauit eos, qui contra leges duxiſſent vxores alienigenas, nunc ſi velint rem Deo gratã & ſibimetipſis vtilem facere, ablegandas eſſe vxores eiuſmodi. acclamatum eſt facturos id omnes æquo animo, ſed eſſe earum non paruum numerum, & tempus eſſe hibernum, nec poſſe rem eam intra vnam aut alteram diem perfici. itaq; opus eſſe vt negotium hoc differatur aliquantiſper, & tum demum principes aliquot qui ſint alieni ab hac culpa, cum ſelectis vndecunq; ſenioribus inquiſitionem faciant eorum qui contra legis præſcriptum vxores duxerint. conſenſerunt omnes in eam ſententiam, & prima die menſis decimi cœpta inquiſitione, quæ duravit vſq; primam diem menſis ſequentis, inuenerunt multos tam ex Ieſu Pontificis cognatione quam ex cæteris Sacerdotibus ac Leuitis & aliis Iſraelitis, qui & vxores & natos ex eis liberos ſine mora abiecerunt, pluris facientes legum obſeruantiam, quam naturales affectus quantumuis violentos: moxque ad placandum Deum arietes immolauerunt, quorum nomina recenſere non eſt neceſſe. atque ita Eſdras hoc erratum circa connubia correxit, & malam in hoc conſuetudinem emendauit, vt in poſterum hæc reformatio ſtabilis ac firma permaneat. Septimo autem

Mandatum de dimittendis exteris.

1. *Eſd.* 10.

1. *Eſd.* 9.

1. *Eſd.* 10.

menſe

mente dum scenopegiæ festum celebratur, & ferme totus populus conuenit, accedentes ad prætorem templi partem quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Esdram, vt eis legem Mosis legeret: quod & fecit. Astans in medio multitudinis, à mane vsque meridiem, ex qua lectis de non solum in præsens & futurum discebant quid esset iustum, sed etiam præteritorum memoriam retractantes lachrymabantur, sic cogitantes, quod nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legum diligenter obseruassent. Esdras autem videns eos ad hunc modum affectos, iussit vt domum abirent: esse enim festum, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur, vt ad epulas versi, ita vt festo die decet, hilariter agerent: & hae anteactorum pœnitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita cœperunt re vera festum agere, quod cum per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnam gratiam Esdræ habentes ob reformatam rempublicam: quo factum est, vt post comparatam sibi apud populum egregiam gloriam senex vita defunctus apud Hierosolyma sit magnifice sepultus. Quo tempore cum etiam Ioacimus pontifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in Sacerdotium ei successit. Cæterum quidam è captiuis Iudæis, pincerna Regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum vrbem Susa, cum hospites quosdam, post longum iter exactum in vrbem aduentantes Hebraice inter se confabulari animaduertisset, accedens ad eos, rogabat, vndenam venirent: & audito quod è Iudæa, rursum scitatus est quomodo se haberet ille populus, & caput eorum Hierosolyma. Quibus male habere dicentibus, quod eius mœnia diruta essent, & circumuicinæ gentes multa mala Iudæis inferrent, die noctesq; agros excursionibus aerapinis populantes, & multos ex ea regione atq; adeo ex vrbe ipsa captiuos abducentes, ita vt passim per vias reperiantur cadauera: fleuit Neemias motus popularium suorum miseriis: & sublatis oculis ad cœlũ, Quousq; inquit, patieris Domine gentem nostram tantis malis opprimi, vt simus præda omnium? cunctante vero illo apud portam, & eo hæc lamentante accedens quidam nuncia uit ei, regem iam accubitum ire. Ille confestim ita vt erat non ablutaque facie, ad ministerii sui functionem propetat, Rex vero post cœnam iam hilarior, videns Neemiam subtristem, rogabat quid esset in causa. tum ille Deum prius precatus, vt suadæ gratiam verbis suis adderet. Qui possum, inquit, Rex alium vultum sumere, aut mœrorem è corde ponere quando audio patriæ meæ Hierosolymorum, in qua exstant sepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incensas esse & diruta mœnia? Sed oro hanc vnam gratiam mihi concede, permitte mihi, vt profectus illo muros eius extruam, & quod deest ad fabricam templi suppleam. At rex petitioni eius annuit, simulq; literas ad satrapas commendatitias, vt & honorem ei haberent, & præberent quicquid cuperet. quare desine, inquit, tristari, & post hæc libens nobis ministra. Ibi Neemias adorato Deo, actisque Regi pro tam ampla pollicitatione gratiis, abstersa à vultu omni mœrore, frontem exporrexit præ lætitia. Sequenti vero die accitus, accepit literas regias, quas Sadæo Syriæ, Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandum opus sit. cum igitur Babylonem venisset, & multos à popularibus vltro se adiungentes comites assumpsisset, tandẽ peruenit Hierosolyma, anno regni Xerxis vigesimo quinto: & ostentas prius suis literas Sadæ magistro equitum collegisq; eius reddidit. conuocato deinde Hierosolyma vniuerso populo, stãs in medio templi sic eos est allocutus. Viri Iudæi scitis quod Deus Opt. Max. memor maiorum nostrorum Abrahami Isaaci & Iacobi

Ann. mundi 3506
Ante Christum natum 458.
Praxis legis Mosaica.
2. Esd. 8.
2. Esd. 1.
Neemias concessa potestate; populum ad restituenda mœnia & templum hortatur.
2. Esd. 2.

An. mundi 3519. Ante Christum nat. 445.

corumque pietatis, qua illos quondam, eadem nos quoque prouidentia dignatur. & ecce illius fauore nunc apud regem obtinui, vt mihi permitteret mœnia vestra restituere, & quod superest ad absoluendum templum perficere. Quamobrem nunc ita faciendum censeo, vt quoniam non ignoratis quam infensas habeamus gentes vicinas, & quod cognita vestra in ædificando diligentia nihil non molientur quo vestros conatus quantum in se erit, impediant, primum forti animo sitis, & omnem fiduciam collocetis in Deo, qui facile resistet illorum importunis inimicitiis: deinde nec die nec noctu operis structuram intermittatis, sed omni cura id opus continuetis, quandoquidem nunc maxime tempestiuum est hoc facere. Hæc locutus continuo iussit magistratus dimetiri mœnia, & operas partiri in populum, attributo certo modo in singulos vico & oppida pollicitusque se quoque cum domesticis velle adiutare impigre, concionem dimisit. Iudæi vero eius autoritate permoti ad opus se expedierunt. quæ appellatio tum primum illis & regioni est indita, quando è Babylonia sunt reuersi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat. Eius rei fama vbi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritasque & Syriæ Cauæ incolas perlata est, iniquissime tulerunt, nec vnquam cessauerunt insidiari & conatus ipsorum impedire: interceptisque multis Iudæis, tentauerunt ipsum Neemiam per conductitios sicarios tollere. crebros etiam terrores eis incutiebant, rumores spargentes, quasi magni diuersarum gentium exercitus eos essent inuasuri, ita vt parum abfuerit quin hoc metu ab incepto opere desisterent. Neemiam vero nihil horum ab instituto deterrere potuit, sed stipatus aliquot satellitibus intrepidus pergebat, præmirio studio nullum laborem sentiens. eam autem salutis propriæ curam non ideo habuit, quod mortem timeret, sed quia certo sciebat se extincto ciues suos non reparaturos mœnia, iussitque in posterum ædificatores accinctos opus facere. & cæmentarius quidem non sine gladio erat, similiterque qui materiam ei suggerebat: scuta vero non longe inde in promptu esse voluit, & tubicines interuallo quingentorum passuum, vt sicubi se hostes aperuissent, signa canerent, vt populus arreptis armis ioissteret, neue inermis ab hoste posset opprimi. ipse vero noctu circumquaque vrbem obibat, nunquam defessus aut opere aut duritia victus & excubiis, nec cibo nec somno vtens, nisi quantum postularet necessitas: atq; ad hunc modum perduxit duobus annis & tribus mensibus: tantum enim temporis elapsum est donec absolueretur mœnia, vigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Peremunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulum transegerunt; quæ res vbi Syriæ gentibus est audita, graues indignationes in eis commouit. Neemias autem videns non satis magnam in vrbe populi frequentiam, persuasit circumquaque vicinis sacerdotibus & Leuitis, vt migrarent in vrbem, inibi habitaturi, exstructis eis de suo domiciliis: & agricolarum plebem decimas in vrbem conferre iussit, vt esset vnde Sacerdotes ac Leuitæ viuerent, nec auocarentur à diuino cultu acceremouiis: quod quidem illi perlibenter fecerunt, & hoc pacto factum est, vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, vir ad virtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui momento in Hierosolymitanis mœnibus. atq;

hæc sunt quæ Xerxe regnante gesta sunt.

Ardens studium in reparandis mœnibus.

Hierosolymorum mœnia absoluta.

Cura pro Sacerdotibus. 1. Esd. 10. Mors Neemiæ.

2. Esd. 4. 6.

CAP.

CAP. VI.

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudaeorum gens Amanis dolo extingueretur.

An. mundi 3527. Ante Christum nat. 437. *Hedio & Ruffin. c. 6. Esth. 1.*

EO mortuo regnum ad filium eius Cyrum, quem Graeci Artaxerxen nominant, peruenit, quo apud Persas regnante in maximum periculum genus Iudaeorum adductum est, ne cum vxoribus ac liberis deleretur, ob cuiusdam quam paulo post referemus. prius enim quaedam de ipso rege dicenda sunt, qui factum sit vt vxorem duceret Iudaeam foeminam ex regio genere natam, quam etiam nostrae gentis seruatricem fuisse ferunt. Artaxerxes enim post susceptum imperium, & constituros ab India vsque Aethiopiam 127. satrapas, anno regni tertio amicos & duces gentium Susis accepit epulo sumptuosissimo, vt decebat regem opulentum magnificos centum octoginta dierum apparatus ostentantem: cui plurimae gentes & eorum legati, per continuos septem dies interfuerūt. id erat instructum in hunc modum. Tabernaculum fixit suffultum aureis & argenteis columellis, praetextum teliis linteis & purpureis, multorum millium capax. in eo ministrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationem simul & miraculum factis. Mandauit etiam ministris, ne quem more Persarum ad bibendum cogerent, sed arbitratu suo quenque apposita frui sinerent. dimissis etiam per totam ditionem nunciis edixit, vt feriari ab operibus festum pro incolumitate regni diebus aliquot agerent. Regina quoque Vaste pari modo mulierum in regia celebrauit conuiuium: quam rex ostendere conuiuis cupiens ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa vero volens Persarum leges seruare, quae vxores vetant ab aliis praeter domesticos conspici, non iuit ad regem: & cum non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negando fuit peruicax. qua obstinatione mulieris offensus rex, dimisso conuiuio septemuiros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, conuocat: & apud eos vxorem contumaciae ream peragit, quod toties vocata ab ipso in conuiuium, ne semel quidem paruisset, iuberque quid sit iuris, proferre sententiam. Quorum vnus Muchaeus cum pro sententia diceret, non ipsi soli factam iniuriam, verum etiam Persis omnibus, quibus periculum instet ne despecti ab vxoribus inhonestam vitam degant in posterum: quando nulla posthac maritorum futura sit reuerentia, dum caeterae exemplum à reginae superbia sumunt, nihil veritae contra omnipotentem regem contumaciter agere: suadeterque tam contumacem erga ipsum mulctari grauissime, idque decretum per omnes gentes promulgari: visum est repudiari Vasten & honorē transferri in aliam mulierē. Rex vero qui vehementer eam amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, moerens quod voluntati suae non liceret satisfacere. Qua in anxietate videntes eum amici, cōsulunt, vt inutilem mulieris amorem ex animo eiiciat, & facta per totum orbem formosarum virginū perquisitione quam aliis praetulerit optet sibi coniugem, noua enim inductae prioris aboleri posse desiderium, & eius recenti consuetudine amorem paulatim distractum in totum posse euanescere. Probauit rex consilium, moxque mandauit certis hominibus, vt forma celebres virgines ex toto regno selectas ad eum adducerent. id mandatum illis diligenter exsequentibus, inuenta est Babylone Esther puella vtroq; parente orbata, quae apud patruum Mardochaeum educabatur. is erat tribus Beniamiticae, vnus ex Iudaeorum primatibus. haec puella praeteris omnibus excellebat pulchritudine, & gratiis vultus in se oculos conuertebat. itaq, vni eunuchorum commendata, tractata est apud eum delicatiss-

An. mundi 3443. ante Christum nat. 521.

Asuerus rex Persarum Vasten ad conuiuium venire nolentem repudiat.

An. mundi 3445. ante natum Christum 519.

Esther puella fit regina. Esth. 2.

Ann. mundi 3449. ante Christum natum 535.

catissime odoramentis atque vnguentis pretiosissimis, quibus principes feminæ corpus curare solent, quotidie delibuta. atque hac tractatione per sexmenses vlx sunt quadringentæ numero virgines. quando vero satis iam curatas existimabat, & regis lecto tempestiuas, vnam singulis diebus mittebat ad eum. qui post complexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta vero Esther ei delectatus eius cosuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam sibi adiunxit, nuptiasque celebrauit anno regni sui septimo, mense decembri, qui Adar dicitur: dimisitq; quos angaros vocant, per omnes gentes nuptiale festum eis indicens. Ipse vero Persas & Medos & principes aliarum gentium accepit conuiuio. Nuptiarum ipsarum nesciens interitum: & ingressæ regiam vxori diadema imposuit: atque ita cum ea coniunxit. Mirabam interrogata quonam esset nata genere, patruus vero eius & ipse Babylone Susa migrauit, ibique degens obseruabat quotidie circa regiam, sciscitans de puella quomodo se habeat, diligebat ei in haud secus quam propriam filiam. Rex autem legem tulit, vt nemo è domesticis, inuocatus eum accederet, tantisper dum sederet in regio solio: sed hoc etiam lictoribus cum securibus. vt si quis contra faceret, plecteretur capite. Rex interim virgam tenebat auream: quam quotiescunque aliquem ex inuocatis vehementius seruare vellet, porrigebat ad eum: atque virgæ contactu eximebatur periculo & de his quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto deinde post cum Bagathous & Theodetes eunuchi conspirassent contra regem. Barnabazus alterius seruus gener Iudæus, deprehensas insidias patruo regina indicat. at Mardochæus per ipsam regi insidiatores prodidit. Rex vero territus, veritatem per quæstiones inuenit: & illis in crucem suffixis Mardochæo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat præmii nihil persoluit, tantum non eius in commentarios suos referri iussit & annotari, ipsum e o versari in regia, receptum inter amicos regis necessarios. In eam regiam quoties Amani filius Amadathis genere Amalecita ad regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ, quam exteri, idque ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo vero propter patriam institutionem non adorante hominem. Ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuias esset, & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorent eum, si ruuim istum dedignari idem facere: volensque pœnas de Mardochæo sumere, parum putauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gentem eius vniuersam perderet, quod esset natura Iudæis infestus: quandoquidem Amalechitarum gens, ex qua ipse erat à Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito rege orsus est accusationem, esse gentem quandam malam, sparsam per vniuersum ipsius regnum. inlociabilem abhorrentem à cæteris hominibus, diuersis cæremoniis & legibus vtentem, infensam & moribus & studiis reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc gentem, inquit, si vis subditis tuis gratum facere, exstirpabis funditus, nemine vel captiuo, vel seruo superstite relicto. & ne quid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi quadraginta talentorum argenti millia, libenter tanta pecunia carituras modo regnum tuum repurgetur ab ipsa hominum colluuie. Hæc Amane postente, rex & argentum illud ei se remittere dixit, & homines eos concedere, vt de illis ipse arbitratu suo statueret. Aman autem voto potitus confestim edictum nomine regis, per omnes nationes euulgat, in hanc sententiam. Rex magnus Artaxerxes 127. satrapis qui Indiam inter & Æthiopiam prouinciis præsunt, hæc scribit. Consecutus imperium tot gentium, & orbis, quam late volui, dominio potitus, cum nihil superbum aut seuum in subditos admitterem. sed inan-

Mardochæus patruus Esther Babylone Susa migrat.

Regu Persarum mandatum vt nemo è ministris inuocatus eum accederet.

Esth. 4.

Mardochæus insidiatores regi prodit.

Esth. 2.

Aman ab omnibus. excepto Iudæo, adoratur.

Esth. 3.

Extirpatio Iudæorum Amani concessa.

fuero

Ann. mundi 3454. ante Christum nat. 510.

facto ac miti moderater eos regimine, & pacem in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitaui quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiam & iustitiam mihi semper præ cæteris honorato, & ob egregiam fidem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtam hominum generi gentem inimicam, & suis quibusdam legibus vtentem à cæteris diuersis, inobedientem regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam, nec negocia nostra probantem, voto ac edico, vt hos ab Amane mihi parentis loco habito indicatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemini eorum parcentes, neque miserationi plus q̃ nostro edicto tribuentes: idque fieri iubeo decima tertia die duodecimi mensis præsentis anni: vt vna die deletis in totum nostris hostibus, in posterum pace ac securitate frui nobis liceat. Hoc edicto oppidatim per totam regionem sparso, omnes ad Iudæorum internecionem in diem præscriptum sese expediebant, idemque studium erat & Susis in vrbe regia. Rex interim & Aman conuiuijs vacabant & comissationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione suspensa. At Mardochæus re cognita scissis vestib. opertus sacco & sparsus cinere ferebatur per vrbem, iniquum facinus clamitans maximam gentem internecioni esse addictam: & vociferando talia vsq; regium palatium delatus, ibi demũ constitit. non enim fas erat illum tali habitu eam ingredi. Nec alius erat Iudæorum habitus aut affectio in cæteris vrbib. quacunq; regiæ literæ perlatæ fuerant, omnib. ob denunciatam sibi cladem lugentib. & lamentantibus. Vt vero reginæ nunciatum est, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij perturbata hoc rumore misit qui ei vestimenta mutarent. Qui cum id recusaret facere q̃ nondum cessasset propter quam causam eum habitu sumpserat, vocatum ad se eunuchum Achratheum, q̃ tum forte aderat, misit ad eum, scitatum quid mali accidisset homini, vt talem cultum sumeret. ac ne ipsa quidem rogante vellet deponere. ibi Mardoches omnem causam eunucho exponit ordine, & quod edictum regium per vniuersum ditionem esset diuulgatum, & quantam vim pecuniæ pollicitus sit Aman, vt internecionem eius gentis à rege redimeret ad hæc exemplar edicti Susis propositi ad reginam perferendum ei tradidit, adiectis mandatis, vt supplex regem adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gentis ad tempus infra dignitatem esse demittere, & deprecari eius periculum. Amanem enim, cuius secunda sit post regem dignitas, incitare eum crebris contra Iudæos accusationibus. Eo cognito Regina rursum Mardochæo nunciat nec vocatam se à rege, & cap tale esse inuocatum ad eum irrumpere, nisi ipse in columitatem donare voluerit virgam auream protenderet. his enim solis impune esse quibus hoc forte contingeret. Quibus ille auditis rursum per eundem eunuchum orat eadem, dicens non oportere eam respectum habere salutis propriæ, sed potius vniuersi generis, si enim hoc nunc facere negligat, Deum quidem omnino laturum suis auxilium, ipsam vero cum sua familia daturam pœnas eis quos tunc contemneret. Tum Esther non mutato nuncio iubet patrium Susis concionem Iudæorum aduocare, & pro Reginæ salute triduanum ieiunium indicere: se quoq; idem facturam pollicita cum ancillis domesticis, ac tum demum vel contra legem adituram regem, & mortem etiam libenter perlaturam si ita vsus veniat. Paruit ille reginæ & indicto suis publico ieiunio ipse quoq; supplex Deum precatus est, ne populũ suum deleri permitteret, sed quemadmodum antea sæpe salutis eorum prospexisset, & indulsisset peccatorum veniam, tum quoque eos à denunciato liberaret periculo, non enim sua culpa se vemisse in discrimen

Iudæorum ob decretum regium luctus. Esth. 4.

Ieiunium & supplicationes ad Deũ pro salute sua populi.

An. mundi 3454. ante Christum nat. 550.

infamis supplicii, sed ideo sauire Amantem ira percitum, quod soli Deo debitum adorationis honorem à se non tulerit, & propter diuinarum legum reuerentiam integre seruatam, vniuerso generi moliri pernicicm. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum, vt eorum saluti prospiciat, & totum genus Israeliticum imminenti cladi eximat, quam videbantur sibi habere præ oculis. Regina quoque supplicabat more patrio humi in faciem prostrata, & amicta vestitu lugubri, per triduum abdicato cibo & potu & omnib. delicijs, rogabatque vt miseratus daret ei apud regem quali maxime opus esset, facundiam, & maiorem quam antea formæ gratiam. vt modo vtroque permotus rex ad clementiam, & in ipsam fieret indulgentior, & populatib. suis in extremo periculo constitutis patrocinantem æquis oculis aspiciat: vtque in rege odium inimicorum ingeneret, omniumque imminentium in eorum perniciem, ni ipse auertat infortunium. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione; denuo mutat habitum: & sumpto cultu qui reginam deceat, cum duab. pedissequis, quarum altera sustinebat innixam leniter, altera à tergo sinuosam & fluentem in terram vestem summis attollebat digitis; ad regem venit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam venustatem præferens, nec omnino à metu libera. Quem vbi conspexit, sublimem in solio, insignemque cultu distincto auro & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repente subijt: & forte torui iuste am ac subirato vultu inspexerat: moxque attonita fluentib. membris in sustinentem ad latus toram se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus extimuit, & solicitus ne quid grauius coniugi accideret, è solio se proripuit, blandeque in vlnas exceptam refouebat suaui alloquio, iubens bono animo esse, securam q; inuocata venerit, legem enim illam latam esse in subditos. ipsi vero, vt regni sociæ, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, à legis metu omnino fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata, Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repentè acciderit. vt enim te conspexi tanta maiestate verendũ continuo refugiens interius defecit me animus, & cum hæc verba ægre languida & exili voce protulisset, magis etiam solicitus solari eam cepit prolixius, paratum se quiduis gratificari pollicens, vel si dimidium regni sibi deposceret. Esther .a. hoc tantum rogauit, vt ad cœnam sibi paratam coniuga cum Amane amico veniret. Quod cum annuisset, amboq; venissent, inter pocula vxorem iubet dicere quidnam peteret, nihil enim non impetraturam, etiamsi regni partem cuperet: illa in crastinum differre se petitionem dixit, si modo liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. id vero libenter annuente rege, Aman admodum lætus abijt, quod solus tali honore dignatus sit, vt cum rege vocaretur à regina ad conuiuium. q; nemini alteri contigerat, & cum obiter in Palatio videret Mardochæum, excãduit, quod nullus ab eo sibi honor exhiberetur. reuersusq; domum, aduocata vxore Zaraza & amicorum cohorte apud eos denarrauit honorem, in quo esset tam apud regem quam apud reginam, nam cum ea die solus cum rege apud eam cœnasset, in crastinum quoque se vocatum esse, vnum sibi esse permolestum, quod Mardochæum Iudæũ videret in palatio. cumque Zaraza diceret, oportere eum trabem quin quaginta cubitorum parare, & mane petita à rege potestate, Mardochæum in eam crucem tollere: comprobata ea sententia iussit familiares curare, vt eiusmodi trabs erigeretur in suo Palatio, parata ad Mardochæi supplicium: id quod etiam mox factum est. Deus autem irrisit Amanis spem improbam, cui sciebat euenturum longe aliud. Nã ea ipsa nocte somnum regi ademit: qui nolens vigiliæ tempus perderet: sed ma-

Esther regem pro Iudæis intercessura accedit.

Amanis in Mardochæum odium. Esth. 5.

lens

lens in aliquod regni negocium id impendere, iussit scribæ allatis commentarijs res tam à se quam à maioribus gestas legere, quo legente, intellexit quendam ob rem egregie gestam donatum amplis possessionibus in regione, cuius nomen erat adscriptum: alium ob fidem munera accepisse precij maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi & Theodetis eunuchorum coniurationem, Mardochæi derectam indicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum Rex, percontatus an non sit adscriptum redditum ei aliquod præmium. illo vero negante quicquam tale scriptum, iussit eum desinere; & quota nostis hora esset scitatus est ab eo, cuius hoc erat officium: & audito quod esset iam diluculum, mandauit, vt viserent quinam amicorum adesset pro palatij foribus, sibiq; renunciarent. forte autem Aman aderat, qui solito citius venerat, rogaturus Mardochæi supplicium. famulis vero renunciantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intro vocari. cui ingresso, cum sciam, inquit, amicum te mihi præ cunctis benevolum, rogo da mihi consilium, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. Tum Aman cogitans quamcunque sententiam protulisset, rem suam fore, quod ipse præ cæteris Regi carus esset: indicauit ei & putabat optimum his verbis. Si vis hominem, quem tibi ais dilectum, cumulare insigni gloria, fac vt equo vehatur vestitus sicut tu, & aureo torque ornatus, & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totam vrbem, quod sic honorabitur quem Rex honorare voluerit. Id consuluit Aman, putans hunc honorem non alij deberi quam sibi. Rex vero lætus, Ergo, inquit, vade, & sumpto equo, veste ac torque, Mardochæum Iudæum quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nam tu meus es intimus, & consilium quod dedisti exequeris optime. debetur enim honor hic meæ vitæ conseruatori. His præter omnē spem auditis vix fuit compos animi, & cum non haberet quid aliud faceret, exiuit eū equo, purpura & torque aureo: inuentum ij ante aulam Mardochæum sacco amictum, iussit eo deposito indiuere purpuram. Qui veritatem rei nescius, sed illudi sibi putans, Scelestissime, inquit, adeone calamitati nostræ insultas: Persuasus tandem quod Rex hoc ei præmium pro accepta salute redderet, procul detectis eunuchorum insidijs, induit purpuram, qua Rex ipse vti est solitus; & ornatus torque, conscensoque equo vrbem obequitabat, præcedente Amane & clamante, sic honorabitur, quem Rex honorare voluerit. Perlustrata deinde vrbe, Mardochæus ad Regem ingreditur. Aman vero præ pudore domum se contulit, & cum fletu vxori ac amicis quæ contigerant narrauit. Responderunt illi, ademptam ei iam omnem occasionem vindicandi in Mardochæum, quandoquidem illi manifeste Deus sit propitius. Hæc illis adhuc colloquentibus, venerunt Eltheris Eunuchi, Amanem sine mora ad cœnā vocaturi: quorum vnus Sabuchadas, visa cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, scitatusque è quodam famulo in quem vsum parata sit: vt cognouit quod Reginæ patruo, quem Aman volebat à Rege ad supplicium depoſcere, tunc quidem siluit. Cæterum postquam Rex cum Amane suauiter epulis acceptus, iussit Reginam indicare, quidnam eū sibi largiri cuperet, accepturam quicquid petierit, cœpit deplorare periculum sui populi, dicens se ad interitum cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re verba facere. Neq; enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutem vendi eos iussisset, quod mediocrem hanc calamitatem duceret: nunc vero orare, vt se ab imminenti clade eripiat. Quærente autē Rege, quisnam

An. mundi 3454. ante Christum nat. 510.

Mys in rege laudandus. Esth. 6.

Honos Mardochæo oblatus.

Esth. 7.

An. mundi 54. ante Christum nat. 501.

hoc moliretur, iam aperte accusando in Amanem inuecta est, dicens hunc quod pessime erga eos affectus esset, autorem talis consilij. Tum Rex turbatus recepit se in hortos è conuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortunium, cœpit apud Reginam erratum suum agnoscere, & precari veniam: simulque in lectum eius procubuit. Interim superueniens Rex, & hoc viso magis etiam commotus, Seelestissime, inquit, etiam vim vxori meæ inferre vis? Amane autem ad hanc vocem exterrito, & ne hiscere quidem valente; ibi vero Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanem, quod in ædibus eius inuenisset crucem Mardochæo paratam. id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum veniisset. esseque eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito Rex, decreuit non alio ipsum afficere supplicio, quam quod in Mardochæum excogitauerat: iussitque vt confestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iustitiamque ac sapientiam vel ex hoc facto colligere, qui non solum Amanem merito supplicio tradidit, verum etiam pœnã in alterum excogitatam, in caput inuentoris illo inscio conuertit. Atque ita Aman immodice amicitia Regis vsus perijt, & eius facultates eius Reginæ donatæ sunt. Mardochæus autem à Rege accitus, qui iam cognatum esse coniugis ex ipsa didicerat, annulum accepit ab eo, qui prius Amani fuerat concreditus. Regina vero possessionem Amanis ei largita est. rogauit deinde Regem, vt Iudæis præsentem de vita metum adimeret. docens eum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis quam late pateret imperium ne se posse viuere, nisi & patria salua & suis populoribus. Rex autem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturum, neque voluntati eius vlla in re contradicturum. Permittit etiam vt ipsius nomine quicquid vellet de Iudæis scriberet, & Regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. confirmatas enim Regio signaculo, autoritatem habituras apud omnes qui eas legerint. & contradicturum eis neminem. Accitis igitur scribis Regijs iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omnium gentium, quæ ex Indiam inter & Æthiopiam sub centum XXVII. satrapis: quarum literarum exemplum hoc fuit. Rex magnus Artaxerxes magistratibus nostris fidelibus salutem. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorum, quæ ex nimia conferentium bonitate percipiunt, non solum erga inferiores exercent superbiam, verum etiam contra ipsos autores beneficij non verentur insolescere, quantum in se est tollentes omnem omnino gratitudinem quæ vsquam est inter homines, & corrupti inopinata felicitate, abuntur ea contra illos per quos eam adepti sunt. nec Deum quidem timentes, cuius numen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpositi cum potestate administrandi publicis negocijs, priuatis indulgent odijs: & decipientes eos quos pecies summum est imperium, falsis criminibus ac calumnijs efficiunt, vt indigne tur innoxij, atq; ita miserosadducunt in salutis periculum: id quod non è priscis exemplis aut fama auditis vobis potest esse perspicuum, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: vt posthac non oporteat mentem adhibere qualibuscunque criminibus vel potius calumnijs. sed de cognitis causis iudicare. &, si quidem peccatum sit, seuere animaduertere: sin contra, absoluere: & rebus non verbis credere. Nunquid Aman filius Amadathis, genere Amalecita externus, non perfidi sanguinis hospitij iure primum receptus, deinde per nostram bonitatem in tanto honore habitus, vt patris appellatione eum dignaremur, & adorari iuberemus, atque secundum post nos locum obtinere, felicitatem non tulit, neq; sobria mente magnitudinem honoris

Esth. 8. Amani facultates Mardochæo dantur.

Regia litera pro Iudæorũ incolumitate.

me

metiri, sed regno meo struxit insidias, & eo cui vitam & imperium debeo, benefactore ac seruatore Mardochæo priuare me voluit, simulque vitæ ac regni socia Esthere, malis artibus petitis ad interitum. Sic enim orbato mihi hominibus amicissimis, imperium postremo voluit adimere. Ego vero quoniam à sceleſto homine destinatos neci Iudæos non malos esse comperium habeo, sed optimis institutis viuere, ac Deum colere eum, qui & maioribus meis & mihi largitus est, & seruat hoc imperium, non solum absolutos eos à pœna quæ prioribus continetur literis per Amanem ad vos transmissis, quibus mentem adhibere non debetis: verumetiam volo vt vos omni honore prosequamini. nam eam qui his pernicies molitus est, cũ tota familia pro portis Susorum in cruces suffixi, omnipotente Deo iustissimas pœnas à sceleſto exigente. Iubeoque vt transcriptis in plurima exemplaria & per totam nostram ditionem vulgatis his literis, Iudæos sinatis suis legibus in pace viuere eisque ſitis auxilio, vt possint pœnas sumere de illis, qui eorum aduersis temporibus iniurias eis facere ausi sunt. idque decimatertia die mensis Duodecimi qui est Adar: quando quidem Deus eam diem pro interneci ua salutarem eis esse voluit. quæ quidem felix sit iis qui nobis benecupiunt, & monumentum vltionis de insidiarum machinatoribus. Nolum sane volo esse omnibus & vrbibus & gentibus, quod quæcunque aliquid ex his quæ nunc mandamus, per inobedientiam facere neglexerit, ferro & igni vastabitur. atque hæ literæ proponantur per vniuersam nostram ditionem. & accingant se vtique in præscriptam diem, vt se de inimicis suis vindicent. Cum his literis continuo veredarii per omnes vias dimissi sunt. Mardochæum vero cultu regio coronaque aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem vt videre Iudæi, fœlicitatem eam sibi quoque communem interpretati sunt. Ingens præterea gaudium, quasi noua salutis luce oborta, dum per singulas vrbes proponuntur regiæ literæ, Iudæos omnes, quotquot vel oppida vel agros habitarent, occupauit: ita vt multi aliarum gentium, metu eorum circumcidentes verenda, securitatem sibi hoc pacto quærerent. nam ad decimamtertiam diem mensis duodecimi, qui Hebræis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur, perlatæ regiæ literæ animabant Iudæos, vt qua die ipsis imminebat exitium, ea in inimicos impune sæuirent. quo factum est, vt procuratores, magistratus, satrapæ, tyranni, reges in precio Iudæos haberent, omnibus modestiam indente metu ex Mardochæo. post diuulgatas enim vbique regias literas, etiam apud Susa interfecerunt Iudæi ex inimicis suis circiter D. homines: & cum Rex coniugi indicaret cæsorum intra mœnia numerum, nam incompertum esse, quantus sit in aliis ciuitatibus: rogaretque ecquid amplius vellet, potituram enim cupitis: rogauit illa, vt permitteret Iudæis sequenti quoq. die in reliquias inimicorum ad eundem modum desæuire, & decem Amanis filios in crucem agere: & id quoque Iudæis concessum est, Rege nolente Esthere in vlla re contradicere. At illi rursum cateruatim decimaquarta Dystri discurrentes, occiderunt ferme trecentos ex aduersariis. ne minimum quidem attingendo ex eorum facultatibus: per alia vero oppida eodem Iudæorum incursu perierunt LXXV. millia eorum qui pro inimicis sunt habiti: quæ cædes decimatertia die patrata est, sequentem vero festis attribuerunt epulis, apud Susa quoque quartamdecimam sequentis mensis pro festos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoque per totum orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cõiuiis sibi mittunt inuicem. Scripsitque Mardochæus omnibus sub Artaxerxis dominio degentibus Iudæis, vt vniuersi hos dies festos agerent & posteritati quoque traderent, vt sempiternum id festum ad perpetuam rei me-

An. mundi 3454 Ante Christum nat. 510.

Esth. 9.

Iudæi vlciscuntur inimicos suos.

Phurim festa.

Mardochæi autoritas.

moriam manent. Æquum nanque esse, vt cum per eos dies dolis Amanis in salutis discrimen adducti sint, tam suæ liberationis, quam de inimicis vindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias. Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phururea vocantes, quasi conseruatoria. Cæterum Mardochæus illustri loco apud Regem fuit, vir præpotens, Regi administrationis, Reginæ vero etiam vitæ socius: quorum opera Iudæorum res floruerunt, supra quam vel sperare poterant. Atque hæc fere sunt quæ sub eo Rege genti nostræ euenere memorabilia.

An. mundi 3360. ante Christum natum 404. Hedio & Ruff. cap. 6.

CAP. VII.

Fratricidii à Ioanne Pontifice perpetrati taxatio & vltio.

An. mundi 3584. ante Christum nat. 580.

Bagoses, penes quem Artaxerxis inuicti exercitus fuit imperium; multa iniuria Iudæos afficit.

POst Eliasibi autem Pontificis obitum, sacerdotium eius Iudas filius iure suscepit hæreditario: & hoc quoque defuncto successit Ioannes filius qui in causa fuit, vt Bagoses Artaxerxis copiarum imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Iudæis imposuit, vt priusquam quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderent: idque ita ob hanc causam accidit. Erat Ioanni frater Iesus, huic quod amicus esset Bagoses, Pontificatum se daturum est pollicitus. hac fiducia Iesus cum liberius cum fratre in templo altercaretur, re vsque rixam progressa, tantam bilem mouit fratri, vt ab eo per iram interficeretur. quæ quidē impietas fuit longe maxima, præsertim in homine sacerdote: & quod grauius est, nullum tale impietatis exemplum extat vel apud Græcos vel apud Barbaros. Deus certe hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templum pollutum est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quod Pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamabat, Ausi estis scelestli in vestro templo cædem perpetrare? & cum conatus templum ingredi arceretur: quid, inquit, an me putatis impuriorem quam cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atque hac occasione per septennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoque frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario Rege vltimo satrapa, Chuthæus genere, vnde & Samaritis origo est, sciens insignem esse vrbem Hierosolyma, Regelque eius multa negotia tam Assyriis quam Syris exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu vadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

An. mundi 3608. ante Christum nat. 556. Iaddus Pontifex, cuius frater Manasses Sanaballetis filiæ vxorem duxit.

CAP. VIII.

Alexander post obitum Philippi / Macedonum Rex.

An. mundi 3629. ante Christum nat. 335.

Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

IN eidem tempus Philippus Macedonum rex apud Ægeas oppidum à Pausania Cerastæ filio ex Orestarum gente insidiis interceptus periit, eius filius Alexander paternum regnum adeptus, traiecto Hellesponto, congressus ad Granicum flumen cum Darii Ducibus vicit egregie: subacta deinde Lydia & Ionia, ductoque per Cariam exercitu inualit in Pamphyliam, sicut alibi dictum est. Hierosolymorum autem seniores ægre ferentes Iaddi Pontificis fratrem, & quodammodo collegam duxisse externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubiis, atque ita fore, vt paulatim misceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malorum quæ secuta sunt causam fuisse, quod quidā contra legem pec-

can-

cantes duxiſſent vxores non ſui generis. poſtulabant igitur vt Manaſſes aut dimitteret vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum Pontifex quoque ab altari eum arceret, profectus Manaſſes ad Sanaballetem ſocerum, ſe quidem amare dixit filiam eius Nicaſo, nolle tamen propter eam priuari ſacerdotio, qui honor & gentilitius ſit ipſi, & apud Iudæos ſemper in maxima æſtimatione fuerit. Ad hæc cum Sanaballetes reſpondiſſet, ſe illi non ſacerdotium tantum ſeruaturum, ſed & Pontificatum paraturum, & totius ſuæ prouinciæ Principem eum facturum, modo filiam ſuam vxorem retineat: ædificaturumque templum Hieroſolymitano ſimile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus celſior: idque polliceretur ex conſenſu regis Darii ſe facturum: elatus tali ſpe Manaſſes manſit apud ſocerum, putans ſe Pontificatum dante Rege conſecuturum. Iam enim Sanaballetes erat ſenior. Cumque multi ſacerdotes & Iſraelitæ intricati eſſent eiuſmodi coniugiis, non leuiter turbabatur Hieroſolymorum Reſpublica. omnes enim hi defecerunt ad Manaſſem, Sanabellete præbente eis & pecuniam & agros ad colendum & domicilia, ac modis omnibus adiutante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito, quod Alexander traiecciſſet Helleſpontum, &, prælio victis ad Granicum ſuis ſatrapiis, vlterius procederet, contractis tam pedeſtribus quam equeſtribus copiis, decreuit Macedonibus occurrere, priuſquam totam Aſiam ſibi ſubiceret. Itaque vltra Euphratem traducto exercitu, & ſuperato Tauro monte Ciliciæ, ſtatuit in ea prouincia hoſtem excipere prælio. Sanaballetes autem lætus deſcenſu Darii, iactabat ſe mox præſtitutum Manaſſi pollicita; quam primum Rex reuerteretur poſt victoriam, perſuaſum enim erat non ipſi tantum, ſed & omnibus Aſiaticis, ne primum quidem congreſſum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: ſed longe aliter fuit euentus quam ipſorum opinio. Rex enim, collatis cum Macedonibus ſignis, victus eſt, & magna exercitus parte amiſſa, matre etiam & vxore cum liberis in hoſtium poteſtatem redactis, fugit in Perſidem. Alexander vero in Syriam veniens cepit Damaſcum, & occupata Sidone, Tyrum quoque oppugnabat: ſcriptisque ad Iudæorum Pontificem literis, petebat auxilium, & ea forum rerum venalium præbere exercitui: & vt, quæ prius Dario conferre ſit ſolitus, nunc det Macedonibus, prælata eorum amicitia, fore enim, vt illum non pœniteat. cumque Pontifex nunciis reſpondiſſet, ſe tamen ſe obligatum Dario, ne arma contra eum ſumeret, idque ratum fore quamdiu ille vixerit: iratus Alexander, Tyri quidem oppugnationem non omiſit, qua breui poturus videbatur. minatus eſt tamen hac capta mox ſe ducturum contra Pontificem, vt omnes diſcant, cui iuſiurandum ſeruari oporteat. quare non parcens labori tandem Tyrum expugnauit, & conſtitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemeſem Perſici præſidii præfectum obſedit. Interea Sanaballates ratus iam adeſſe tempus, à Dario defecit: & aſſumptis octo millibus de ſua prouincia in Alexandri caſtra ſe contulit. cumque offendiſſet eum Tyri oppugnationem aggredientem, & ſuam prouinciam eius fidei commiſit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit, à quo obuiis manibus exceptus, libere iam quod vellet elocutus, ait ſe generum habere Manaſſem, Iaddi Iudæorum Pontificis fratrem: eum ſequi multos illius gentis homines, & velle in ſua prouincia templum extruere. idque fore in rem ipſius Regis, ſi diuidatur Iudæorum potentia: ne forte de communi ſententia rebellantes multum negocii Regibus facerent, quemadmodum ſoliti ſunt Aſſyriis imperantibus. quod vbi impetratum eſt, omni ope adniteus templum ædificauit, & Manaſſem

eius

An. mundi 3630. Ante Chriſtum nat. 334.

Manaſſis ſacerdotium ob exteram, ſi retineat, fœminam ab eo remouendum ſperat maiora bona negligit.

Apoſtaſia ſacerdotum.

Hodie & Roſſinus cap. 8.

Victoria Alexandri à Dario reportata.

Manaſſes veri ſis compos.

An. mundi 3630. Ante Christum nat. 334.

eius sacerdotem constituit, amplissimum hunc honorem sibi suæ posteris relicturum se existimans. Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & in Gazæ duobus absumptis, Sanaballetes fato functus est: Alexander vero oppugnata Gaza Hierosolyma propere petiit. Iaddus vero pontifex postquam hoc audiuit, solicitus hærebat inops consilii, nec inueniens quomodo Regem deberet excipere, iratum eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indictis populo supplicationibus, & immolatis DEO victimis, ad opem eius confugit, illi publicam salutem commendans. proxima deinde post sacrificium nocte, in somniis ei DEVS apparuit, iubens vt bono esset animo, & coronata vrbe portas aperiret. vtque populus in albis vestibus prodiret obuiam, ipse vero cum reliquis Sacerdotibus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei prouidentia. Expergefactus autem è somnis lætus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus vt in somniis præmonitus fuerat, Regis aduentum præstolabatur: & cum renunciatum esset eum iam non procul ab vrbe adesse, progressus est cum Sacerdotibus & vrbana multitudine, pompa quadam noua & venerabili, vsque ad locum qui dicitur Sapha, quæ vox speculam significat: quod ibi & vrbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus Rex posset permittere, direptionem vrbis, & Pontificis exquisitum supplicium, plane contrarium euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candidatum populum, & Sacerdotes ante agmen in amictu byssino, pontificemque in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ Reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes Regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita? cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo cuius pontifex esset, honorem eum exhibuisse. hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traiicere. nam suæ ductu posituram me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum vidi, agnoscens hunc & visionis memor quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem: & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem, & comiter complexus pontificem, deducentibus Sacerdotibus in vrbem peruenit, & ascendens in templum immolauit DEO ex Sacerdotis præscripto, ac pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostensoque sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, hunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti vero die vocatis eis iussit vt quicquid vellent peterent. Pontifice autem petente, vt patriis legibus vti sibi liceat, vtque septimo quoque anno concederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibusdeinde, vt eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret vti institutis propriis, hic etiam postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cum fecisset eis potestatem, si qui vellent saluis suis ritibus sequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas

Alexander Hierosolyma obsidere volens, Pontificem obuiam euntem honorifice excipit, ob visionem eodem habitu ante oblatam.

Alexander in templo Hierosol. sacrificans, vaticinio de ipso Daniele ostenso maximam Iudæi libertatem concedit.

vrbes

vrbes exercitum, cumque ab omnibus amice exciperetur, Samaritæ (horum tunc caput erat Sicima sita ad montem Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ) videntes quod Alexander Iudæos tractaret tam magnifice, decreuerunt se quoque Iudæos profiteri. Sunt enim Samaritæ hoc ingenio vt & ante diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, veritatem tunc dicendo: cum vero affulgere eis fortunam viderint, confestim in sobolem tatem iuuum, ac tinere ad se affirmando, & à Ioseph o eiusque filiis Manasse & Ephræmo seriem generis sui deducendo. igitur splendido parato & magnam alacritatem præ se ferentes Regi occurrunt pene in Hierosolymitano agro: collaudatisque ab Alexandro omnibus, Sicimitæ cum adeunt, assumptis secum militibus quos Sanaballetes miserat rogantes vt inuisat ipsorum vrbem, illud quoque templum præsentia sua honoret. ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cumque postularent vt septimi anni tributum sibi remitteretur, negauit se quidem in eo seminare, quæsiuit quinam essent qui hoc rogarent. illis vero dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimitas vocari à Sidonijs iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis, equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum videbitur. atque hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autem milites jussit vt se in Ægyptum sequantur: ibi enim agros eis diuisurum: id quod paulo post fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum vero in Garizin monte situm, mansit incolume: & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti cibi sumpti, aut violati Sabbati, aut similis criminis reus ageretur, ad Sicimas confugiebat, calumniam se passum dictitans, eodem vero tempore etiam Iaddus Pontifex obierat, Onia filio successore, atque in eo statuæ es Hierosolymitanæ tunc fuere.

An. mundi 3630. ante Christum nat. 334.

Samaritæ rebus secundis Iudæorum amici.

An. mundi 3632. ante Christum nat. 332.

Templum in monte Garizin.

Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymus.

An. mundi 3635. ante Christum nat. 329.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Duodecimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudæa multos inde in Ægyptum traduxit.

II. Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat.

III. Quomodo honor à Regibus Asia Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.

IV. Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

V. Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

VI. Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem inuocant.

VII. Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoque eius vrbis dominio, templum etiam spoliauerit.

VIII. Antiocho vetante Iudæos vti patrijs legibus, solus Assamonæi filius Matthias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

IX. Matthiæ defuncto Iudas filius succedit.

X. Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio victus occiditur.

XI. Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & cladæ.

XII. Quomodo dimissis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudæ Ammanitas superauit.

XIII. Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

XIV. Antiochus Eupator profligato Iudaorum exercitu Iudam in templo obsidet.

XV. Antiochus omissa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

XVI. Bachides Demetrij dux cum exercitu contra Iudæos missus, infecto negotio ad suum Regem reuertitur.

XVII. Nicanor post Bachidem dux contra Iudam missus, una cum vniuerso exercitu interneciue perijt.

XVIII. Bachidi denuo missi contra Iudam victoria.

XIX. Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

CAP. I.

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

Mors Alexandri, & bella inter successores.

ALexander Macedonum Rex in suam potestatem redacto Persarum imperio, & constitutis, vt iam dictum est, Iudæorum rebus, vitam finiit. Imperio vero in multos successores distracto, Antigonus Asiam occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lysimachus Hellespontum, Macedoniam Casander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui

dum seditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello & vrbes multæ afflictæ sunt, & habitatores earum plurimi per diuersa præliorum certamina desiderati sunt: id quod tota Syria tum passa est sub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum Soterem appellabant. Is & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuenta. Ingressus enim vrbem Sabbato velut sacrorum gratia, Iudæis nec arcentibus quod nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbe eam & inclementer tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successorum Alexandri res gestas conscripsit, superstitionē nobis exprobrans, quod propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit. Est gens quæ Iudæa tum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire, & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterum Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorum vicinia, Samariaque & Garizin monte in Ægyptum traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissime iusiurandi fidem seruare compertum haberet ex responso, quod Alexandri legatis post Darii cladem dederunt, multa ex eis præsidia disposuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedisset, sacramento omnes deuinxit, seruaturos fidem posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum sponte in Ægyptum migrauerunt, partim vbertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones tamen continuæ fuerunt inter eorum posteros & Samaritas instituta patria peruicaciter retinentes: pugnabantque inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templum sacrosanctum esse affirmant, & victimas à Iudæis non alio mittendas: Samaritæ contra in montem Garizin eas mitti debere contendunt.

Hierosolyma dolo captu, Iudæi in Ægyptum abducuntur.

An. mundi 3643. ante Christum nat. 321.

Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo.

CAP. II.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimissu, donaria multa Deo in templo eius dedicat.

ASsumpto post hunc Philadelphus Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem transferri in Græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruientes liberos dimisit, numero centum viginti millia: idque ex huiusmodi causa. Demetrius Phalereus regiarum bibliothecarum præfectus dabat operam, vt si fieri posset, omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot vbicunque studisset cognitu dignos, aut cupiditati Regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à Rege quam multa millia iam compararet, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea compertum sibi certis indiciis multos esse apud Iudæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca regia: esseque scriptos ipsorum lingua & literis, & exhibituros negotium his qui velint eos in Græcum sermonem vertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & charactere similitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum non desint sumptus, in bibliothecam suam referat. Tum Rex collaudato Demetrii circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum Pontifici, vt curet hoc

An. mundi 3680. ante Christum nat. 284. *Hedio & Ruffi. c. 2. Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi.*

An. mundi 3684. ante Christum nat. 280.

negotium ex sententia confici. Interea quidam Aristæus ex intimis Regis amicis, & ob modestiam admodum carus, cum iamdudum animum haberet rogare eum, vt Iudæos in suo regno libertati restitueret; ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitum Sosibio Tarentino & Andrea consilium hoc communicat, multum obtestatus, vt preces suas apud Regem, quantum possunt adiutent; & postquam intellexit ipsis quoque rem cordi esse, adito Rege sic eum allocutus est. Quia non decet nos Rex verum dissimulare, sed ingenue proloqui; cum hoc agamus vt Iudæorum leges non transcribantur tantum, verum etiam vertantur, quoniam honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certe non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberati à præsenti miseria, quandoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noscitur, quantum mihi sane de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius vniuersitatis eundem quem illi nos quoque colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuet vitam omnium. Quapropter vel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur, redde eis patriam, vt in natali solo liceat eis vitam exigere. Nec est quod suspiceris rex, me vel genere vel tribu eis propinquum has preces offerre in illorum gratiam atque commodum; sed quum omnium hominum idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi non supplico. Ibi Rex libenti ac hilari vultu illum aspiciens, & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centum viginti millia. Ad hæc Rex, paruane igitur tibi Aristæ videtur hæc quā poscis liberalitas? Sosibio vero & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam; lætus hoc eorum consensu iussit, vt quando militi stipendium numerauerint, pro singulis captiuis, qui apud eos sint, drachmas centum viginti annumerent, atq; hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quo tam Aristæi petitio quam Dei voluntas fiat confirmatior. In eo comprehendebantur non hi solum quos pater aut eius exercitus abduxerat, sed illi quoque qui vel ante vel post in seruitutem abstracti fuerant. & cum eam vindictam liberratis dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est. Eius edicti exemplar, quo illustrior fiat Regis magnanimitas, liber hoc loco adscribere. Quicunque ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in regionem nostram eiusque vrbes abducta diuenditerunt, atque etiam quicunque vel ante vel post diuenditi sunt, hos omnes liberos volo fieri; proque singulis mancipijs centum viginti drachmas recipere, milites quidem vna cum cætero stipendio, reliquos vero à Mensarijs Regijs. Censeo enim hos præter patris mei voluntatem, & præter omnem æquitatem in captiuitatem abductos militum licentia, qui vastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hanc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu & commiseratione eorum qui à potentioribus per vim opprimuntur; iubeo Iudæos omnes qui seruitutem seruiunt dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddita, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduō ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum; id enim & mihi ipsi profuturum existimo. Eum vero qui parere noluerit, cuius deferre liceat, mulctandum facultatibus quæ huic nostro debent cedere. Hoc edictum cum primum oblatum esset Regi, nec tamen

Ægypti Regū de Iudæorum libertate ab Aristæo impetrata edictum.

differ-

diserte cautum esset illis quoque qui vel ante vel post capti fuerant, liberaliter & illis indultum est eadem Regis beneficentia: iussitque vt ex collectis iam tributis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios Regios. Quo facto, intra septem dies peractum est quicquid Rex iusserat, impensis in redemptionem quadringentis sexaginta talentis: quia domini exigebant & pro infantibus illas centum viginti drachmas, quasi Regis edictum etiam hos complecteretur, vbi adscriptum erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summam numerandam. Hæc vbi ex sententia Regis magnifice sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transscribendis Iudæorum codicibus, nihil enim temere fiebat à Regibus, sed omnia diligenter præmeditata, quapropter & suggestionis exemplar & epistolarum in commentatios relatum est, & multitudo missorum donariorum, & quod à quoquo factum est, vt primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quam artificum præstantia. Suggestionis sane exemplar fuit tale: Regi magno Demetrius. Quia mandasti Rex, vt quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negotium diligentiam reliquum faciens, scire te velim inter eos, quos adhuc desideramus esse Iudæorum legis codices. Hebraicis enim characteribus & vernacula ipsorum lingua scripti cum sint, intelligi à nobis non possunt. sunt etiam negligentius quam par est habiti, eo quod nondum eis Regia prouidentia contigit. necesse est autem, vt & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & sinceriorem legislationem continent, vtpote diuinitus proditam. Et hæc est causa, vt Hecatæus Abderita refert, cur nullus vel poeta vel historicus mentionem eius legis faciat, aut virorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt: quod sacrosancta sit; & profano ore tractari non debeat. Itaq; si idem tibi videbitur Rex, scribes Iudæorum Pontifici, vt mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum eatum peritissimos, ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hanc igitur suggestionem, iussit Rex suos vt ad Eleazarum Iudæorum Pontificem, de hac re scriberent, simulque per easdem literas certiorem facerent de Iudæis per Ægyptum ptistinæ libertati redditis. præterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussitque custodes Arcarum, in quibus gemmæ eruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecuniæ pro sacrificiis & reliquis templi vsibus, centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, vbi primum exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum Pontificem, qui hoc Sacerdotii fastigium hoc modo consecutus est. Onia Pontifice defuncto, filius ei Simon succellit, Iustus cognominatus, quod & Deum pie coleret, & ciues summa prosequeretur beneuolentia. Quo mortuo superstite vnico filio paruulo, frater ejus Eleazarus, de quo nunc est mentio, Pontificatum assumpsit. cui Ptolomæus hoc modo scripsit. Rex Ptolemæus Eleazaro Pontifici salutem. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ, dum rerum potirentur, captiuos eo pertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia vsus amplis stipendiis conductorum, aliis etiam castellorum custodia per Ægyptum assignata, vt essent terrori indigenis. Ego vero postquam principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum vsus, tum maxime in tuos ciues. quorum supra centum millia in libertatem vindicaui, restitutis de meo preciis eorum possessoribus. ex his per ætatem idoneos allegi in

An. mundi 3834. Ante Christum natum 180.

Demetrii ad Ptolemæum de Bibliothecæ adhortatio.

Regis erga Iudæos liberalitas.

Epistola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazaro Bibliorum petit interpretes.

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

militiam nonnullos quorum fides id meteri videbatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullum gratius me Deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo vt & his & reliquis per totum orbem Iudæis gratum faciam, visum est mihi legem vestram in Græcam linguam vertere, & ita versam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaque sex viros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatem legum periti, possint præstare bonos interpretes. Spero enim, si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agant, Andræam præfectum satellitum, & Aristæum, mihi carissimos: per quos etiam primitias donariorum templi & victimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribes autem quicquid volueris, facturus nobis rem gratissimam. Hac epistola accepta, Eleazarus rescripsit quam potuit honorificentissime. Pontifex Eleazarus Regi Ptolemæo salutem. Si vales cum Regina Arsinoe communibusque liberis, nostræ quoque res se habent optime: Acceptis tuis literis, gauisi sumus plurimum ob egregiam tuam voluntatem, aduocatacque concione eas legimus, testes pietatis qua erga Deum maximum. ostendimus etiam phialas quas misisti ad nos viginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & mensam dedicandam, centumque illa talenta, quæ in victimas & alios templi vsus attulerunt Andreas & Aristæus, amici tui carissimi, viri boni ac docti, tuaq; amicitia dignissimi. quare scito nos tibi gratificaturos, etiam si quid præter ingenium nostrum facere oporteat. prouocati enim beneficiis in ciues nostros collatis non debemus segnes esse ad referendam gratiam. Quamobrem continuo pro te, sororeque tua, & liberis & amicis, hostias obtulimus, & populus vota fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro pacato regni tui statu: vtq; hæc legis versio, tam felix tibi sit, quam cupis maxime. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cum lege misimus. tuæ autem pietatis erit ac iustitiæ, vt transcripta lege ad nos eam tuto remittas, vna cum eius deportatoribus. bene vale. Hæc sunt quæ rescripsit Pontifex. superuacaneum autem visum est apponere 70. seniorum nomina, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. donariorum tamen, quæ Rex Deo misit, ornatum & magnificentiam, silentio præterire non possum, vt omnibus nota fiat eius Regis erga Deum pietas ac liberalitas. abundè enim sumptus suppeditans, & præsentia sua exstimulans artifices, opera eorum assidue visendo, nullam eis segnitiæ aut negligentiæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non quod historiæ contextus hoc admodum postulet, sed quod digna sit quæ prædicetur Regis liberalitas: primumq; mensam conabor describere. Cupiens enim longe maiorem facere, mandauit explorari eius, qua tum Hierosolymis erat, magnitudinem, quanta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura, quodq; maior etiam esse posset, ait se eius vel quincuplam magnitudinem redditurum, ni vereretur, ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset utilis. Cupere se enim ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad vsum etiam esse accommodata: itaq; volens declarare se non auri penuria vel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit varietate, ornatus & operis pulchritudine. Cum enim esset ingeniosus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis, & inusitatis operibus, pro sua sapientia præscribebat artificibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederent. ac primum constituto mensæ modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem vnius, altitudine sesquicubitali

Responsio Eleazari ad Ptolem. literas.

Descriptio donorum à Ptolemæo Regi templo Hierosolymitano missorum.

Mensa aurea.

bitali totum opus ex auro facientes, loricam ei palmum latam circundederunt: cuius cymæ versatilis sculpturam habebant resticulatam indistincta imitatione per tria latera. cum enim essent triangulæ, per singulos angulos eædem erant figurationes, vt conuersæ, non alia, sed eadem specie oculis occurrerent. loricæ vero pars interior ad mẽsam vergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longe pulchriores, videlicet quod hæ totæ essent conspicuæ. quin & cymæ illæ facile & cito vertebantur. & quemuis è tribus angulis pari mensura oculis subiiciebant. resticulis autem illis sculptilibus insertæ erant gemmæ pretiosæ paribus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur, intercurrente densa sculptura virgarum, quæ per circuitum mensæ voluebantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repræsentans, dependentibus racemis, & spicis energentibus, & malis punicis insertis: quæ omnia constabant è lapillis etiam colorem natiuum fructuum referentibus, & auro circum totam mensam reuinctis. Sub hac corona rursum alia series ouorum priori similis cum virgatis perque sculpturis visebatur: vt ex vtraque parte ſ, ecfaretur eadem operum varietas ac elegantia, etiam in loricæ & cymarum ordine, ac ne inuersis quidem mensæ lateribus vlla sentiretur diuersitas, sed idem artificium vsque imos pedes pertenderet. subdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per transuersam mensæ latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensæ iuxta loricam, vt his insistens quaqua verteretur, eandem speciem ostenderet. In mensa autem sculptus erat Mæander, magni pretii gemmis per medium tanquam stellis variegatus, carbunculo & smaragdo suauissime radiantibus, aliisque generibus quæ vbique grata sunt propter precium. Præter Mæandrum vero resticulati quidam nexus circumquaque discurrebant. Rhombo circa medium similes, in quo crystallus & succinum per interstitia paria coniunctim cum magna gratia spectabantur. pedum autem capitella liliorum similitudinem referebant, foliis sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin rectum videretur. basis autem facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis specie, qua vero pedes innitebantur octo digitorum latitudine, erantque sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus vna cum racemis per eos discurrentibus, indiscreta verorum similitudine. tanta enim erat artis subtilitas, vt perflante vento agitata, naturæ non artis opus viderentur. constabatque totum opus trimembri compositione, sed tanto artificio, vt commissuræ nec oculis nec cogitatione deprehendi possent. crassitudo autem mensæ erat semicubitalis. Tanta fuit in hoc dono Regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expressa: quando quidem hoc erat eius studium, vt si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certe nouitate commenti & ornamentorum splendore magis esset conspicienda. Crateræ autem aureæ fuerunt duæ, quamatæ, à basi vsq; præcinctu ram, spinas habẽtes variis gemmis distinctas: deinde Mæandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum virgatam sculpturam, & deinceps vsque labrum plexile quiddam reti simile, crebra Rhomborum specie interueniente, addebant gratiam, insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorum amplitudine. Labrum vero crateris in orbem ornatum erat liliis & floribus, atque implexis inter se palmitibus vuas ferentibus. & ornatus quidem vtriusque erat hic, amplitudo vero quæ amphoram caperet. argenteæ vero quauis specula splendore vincebant. certius etiam eodem-

An. mundi 3684. ante Christum nat. 280.

Crateræ aureæ duæ.

Craterę argenteæ.

An. mundi 3684. ante Christum nat. 290. *Trigintà phialæ.*

tes in spectantium effigies. His addidit Rex triginta phialas, in quibus quicquid spatii gemmis erat vacuum, frondibus hederæ & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atque hæc omnia non solum artificum ingeniis ornabantur vsque ad miraculum, sed quadam etiam Regis circa hæc ambitione diligentius accurabãtur: qui non satis putans, quod sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam seriis negotiis sæpe adibat officinas, & inuisebat artificum opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. videntes enim quod cordi sit ei hoc negotium, maiore attentione verlabantur in opere. atque hæc sunt donaria ab hoc Rege ad Hierosolymitanum templum transmissa. Quibus consecratis Pontifex Eleazarus, & honorifice tractatis qui attulerant, non sine muneribus ad Regem eos remisit. Hi postquam Alexandriam sunt reuersi, Rex cognito eorum simul & septuaginta seniorum aduentu, confestim legatos Andræam & Aristæum accíuit: ab eisque & epistolam Pontificis recepit, & multa præterea sciscitando didicit. Et cum vehementer cuperet congredi cum septuaginta senioribus, qui Hierosolymis ad interpretandam legem venerant, quicunque priuatorum negotiorum causa expetebant eius colloquium, præter morem suum dimittí iussit. hos enim quinto quoque die solebat admittere, sicut legatos semel in mense. tunc vero illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. vt vero senes illi venerunt cum muneribus à Pontifice missis, & eum membranis quæ legem aureis literis inscriptam continebant, primum de libris eos rogauit. vt vero ex inuolucris deprompt:os obtulerunt, multum diuque miratus membranæ subtilitatem, & commissuras quæ ita latebant, vt visu discerni non possent, gratias se illis habere dixit qui venerint, & maiores etiam ei qui miserit, sed longe maximas Deo cuius leges attulerint, cumque seniores eorumque comites vno ore omnia fausta Regi acclamassent, præ nimia lætitia lachrymas non continuit, quæ quidem mœroris insignia etiam magnum gaudium consequi natura voluit, iussisque libros accipere, quorum hoc erat officium, tum demum viros salutauit, præfatos æquum fuisse, vt prius de ea re, propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoque compellaret die quidem aduentus eorum tam gratum sibi confessus est, vt quoad viueret per singulos annos redeuntem eius memoriam colere se velle promitteret. forte enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio vicerat, voluitque vt conuiuæ sibi essent, & diuersoria mandauit eis assignari sub ipsa arce pulcherrima. Nicanor autem qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare iussit parare cuique ad victum pertinentia. Sic enim Rex disposuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in ratione victus aliquid peculiare habent venientibus, more ipsorum omnia pararentur: vt tractati more consueto suauius viuerent, & nulla in hoc nouitate offenderentur. quod honoris his quoque exhibitum est, Dorotheo hac cura commissa, quod is callebat morem quo solerent viuere, quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primum duos accubitus strauit Rege ita iubente, qui volebat dimidiam eorum partem ad dextram suam discumbere, reliquam vero post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. postquam autem discubitum est, iussit Dorotheum illis ministrare, sicut solebat hospitibus ad se à Iudæa venientibus. quapropter præconibus & sacrificulis aliisq; id genus quorum est à suis precatiunculis auspicari conuiuium locus hic non fuit. sed vnum ex conuiuarum numero Sacerdotem Eliæum nomine, precatione mensam consecrare ipse Rex iussit. qui stans in medio precatus est omnia fausta Regi, simul atq; subdita: applausumq; & acclamatum est ab omnibus libenti ac hilari animo,

Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationem collata.

Interpretes 70. Alexandriam venientes honorifice excipiuntur.

Conuiuium Iudæorum apud Ptolemæum & eorundem ante cibum preces.

mo, quo facto fruebantur appositis. cumque Rex siluisset quantum satis visum est coepit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquã de natura subtili disquisitione dignam. illis vero diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum consuetudine per duodecim dies instauraßit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatas in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum non solum Rex admiratus esset, sed Menedemus etiam philosophus fateretur omnia gubernare prouidentiam, eoque facilius tueri hanc sententiam, finis & huic quæstioni impositus. Rex vero iam tum se vberem ex eorum aduentu fructum percepisse fatsus est, per quos didicisset quomodo regnum administrare oporteat: iussitq; datis prius in singulos tenuis talentis, deduci eos in diuersorium. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiuit aggerem illum septem stadiorum, & pontem qui insulam continenti adiungit, & progressus ad septentrionale littus, a lignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & contemplationi rerum idoneam: rogauitq; vt quandoquidem ad opus iam ita instructi sint, vt nihil desiderent amplius, ordiantur interpretationem feliciter. illi vero non parcentes labori quam poterant ac curatissime interpretabantur, vsque horam nonam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præteraliam copiam etiam de Regi paratis cibis partes afferente Dorotheo. ita vt mandatum ei fuerat. mane autem Regiam ingressi, salutato Rege in eund. locum ad institutum negocium se referebant: quod marinis aquis ablutis manib. prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locum vbi versa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. con cio vero & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit. cuius suggestionis occasione maxima bonã percepisset: roganitque, vt etiam optimatib. eorum copia legendi fieret. Deinde & Sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, vt rata permaneat, nihilque ex ea mutari liceat. quæ sententia, cum omnibus placuisset, iusserunt vt prius, si quis aliquid deprehenderet, vel superesse legi vel deesse, diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset, vt res sumel approbata rata esset in perpetuum. Quam obrem Rex multum gauisus est, videns hanc quoq; suam voluptatem in publicum cessisse commodum: sed maiorẽ etiam percepit voluptatem dum sibi lex legeretur, nõ fine admiratione legislatoris sapientiæ. coepitq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans qui factum sit, vt tam admirandarum legum, nec historicus vllus nec poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem ausum eam attingere q̃ constaret diuinam esse, & omni veneratione dignissimam: & punitos esse quosdam à cæleſti numine, qui illam temere attrectare non sint veriti. Theopompum enim volentem inde quædam suis scriptis inserere, mẽte motum fuisse diebus XXX. & per interualla insaniæ precibus Deum placasse, facile conijcientem quæ morbi causa fuerit, atq; etiam in somniis admonitum hæc ideo pati, quod fuisset circa res diuinas curiosior easque voluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto desistisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam Poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratum agnouisset, exorato Deo sedditam aciem. acceptos deinde à Demetrio libros Rex cum adorasset, asseruari iussit diligenter, vt incorrupti manerent: rogauitq; interpretes vt crebro è Iudæa venientes ipsum inuiserent. id enim eis

An. mundi 3684. ante. Christum nat. 280.

Translatio Bibliorum in Græcam linguam.

Vltio diuina in Ethnicos sacrã Bibliã tradantes.

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

non minus commodam fore quam honorificum. Nunc enim æquum esse vt remittantur: sed si vltro ad eum veherint, consecuturos, quicquid vel ipsorum sapientia dignum sit, vel regia munificentia. Tunc quoque remissi sunt donati ternis vestibus optimis, & binis auri talentis, singulisque vnius talenti calicibus, & toris discubitorijs. præterea Pontifici per eosdem misit decem lectos cum argenteis pedibus cum comperenti apparatu, & calicem talentorum trigintà: ad hæc decem vestes purpureas, & coronam insignem, & telas byssinas centum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo dicandas, roganitque eum per literas, vt, si quis ex his viris vellet ad ipsum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cum doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atque hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

Dona interpretib. dimissis data, & Eleazaro missa.

CAP. III.

Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.

Hodie & Ruff. cap. 3. Immunitas Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Rege concessa.

SED & ab Asiæ Regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam: Namq; Seleucus cognomento Nicanor conditis à se per Asiam & inferiorem Syriam vrbibus, in ipsa denique metropoli Antiochia, iis ciuitatis eis dedit, vt iuxta pari ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoque viuunt inter eos homines. Argumento est, quòd Iudæis externo oleo nolentibus vti certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis pendi iussit: quem morem cum Antiochensis populus proximo bello abrogare vellet, non permisit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Vespasiano & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochenses rogantes adimi Iudæis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifesto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, sed præcipue ipsorum principum: qui cum eo bello multos labores pertulissent, & infensi essent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipsorum diminutum voluerunt: idque nec iræ proprijs, nec duobus maximis populis contra eos licere pulsi sunt, maiorem rationem habentes veterum gentis meritorum quam præsentis offensionis, aut gratiæ quam hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant, iam satis supplicijorum exsoluisse: eos vero qui nihil peccassent, non esse æquum spoliari suis priuilegijs & iuribus. Marcum quoque Agrippam similiter affectum erga Iudæos fuisse proditur. Ionibus enim contra hos seditiosè commotis, & rogantibus Agrippam, vt ciuitatis quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quem Græci Deum cognominant, soli essent participes: & postulantibus vt siquidem eiusdem generis haberi velint Iudæi, eosdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicum cognitionem deuenisset, vicerunt causam Iudæi: obtinuerunt que vt sibi liceret suis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damascenti adiuti. Agrippa enim pronunciauit, nihil sibi licere innouare circa hoc negocium. quæ si quis volet exactius cognoscere, legat historiarum Nicolai libros tertium & quartum supra centesimum vigesimum. Sed Agrippæ sententiam mirari non debemus: neque enim tum gens nostra cum Romanis bellum gesserat: Vespasiani vero & Titi magnanimitatem merito miretur, qui post tanta belli certamina nihil immoderate in nos statuerunt. Nunc vnde digressus sum reuertar. Antiocho Magno in Asia regnante in continua vexatione tam Iudæa fuit quam Cœlesyria: quod eo bello gerente cum Philo-

Marcus Agrippa.

patore

patore Ptolomæo, huiusque filio qui Epiphanes cognominatus est, siue vinceret, siue vinceretur, male multaremur, non aliter quam nauis fluctibus vtrinque oppugnata, inter prosperam & aduersam Antiochi fortunam iactaret. Tandem victor Antiochus Iudæam sua ditioni adiecit. Defuncto vero Philopatore filius eius magnum exercitum duce Scopa misit in Cœlesyriam: qui & multas eius vrbes & nostram gentem vi in potestatem eius retraxit. Aliquanto autem post Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congressus sit superior: cumque recepisset occupatas à Scopa vrbes Cœlesyriæ simul & Samariæ, Iudæi quoque vltro deditionem fecerunt: receptumque intra mœnia eius exercitum & elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præsidium in arce à Scopa relictum impigre auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus æquum ducens aliquam Iudæis pro studio suarum partium referre gratiam, scripsit ad amicos suos & duces literas, testes beneficiorum quæ in ipsum contulerant, in quib. etiam significabat quomodo remunerari eos decreuerit. earum exemplar subiiciam, citato prius Polybij Megalopolitæ testimonio, ex libro historiarum eius sextodecimo. Scopas, inquit, copiarum Ptolomæi dux ad mediterranea verso impetu per hyemem Iudæorum gentem subegit. ac paulo post in eod. libro narrat, quo modo victo Scopa Antiochus Batanæam, Samariam, Gadara, & Abila recepit: mox que Iudæi qui Hierosolyma & celebre eius loci templum accolunt, ad eum defecerunt: de quo eum multa essent dicenda, ait se in aliud tempus differre. & hæc quidem Polybius, nos autem narrationem continuabimus, inserta hic prius Antiochi epistola. Rex Antiochus Ptolomæo salutem. Quoniam Iudæi mox vt regionem eorum sumus ingressi, studium erga nos suum declarauerunt, & in vrbem suam venientes splendide excepterunt senatu obuiam progresso, exercitui q; nostro & elephantis copiose victum præbuerunt, & cum eo simul præsidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: visum est nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere variis calamitatib. afflictam, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eã, qui nunc dispersi sunt, habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergo præberi eis in precium pecudum mactandarum, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & id similam secundum prouinciales legem tritici medimnos mille quadringentos sexaginta, & salis medimnos trecentos septuaginta quinque. voloq; vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui: & q̃ deest templo absoluatur, siue porticus siue quid aliud ædificare opus fuerit. Ignorum autem materies comportetur tam ex ipsa Iudæa, quam ex aliis gentib. & ex Libano, immunis à vectigalibus: quæ immunitas & alijs reb. conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentib. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxta leges patrias: & remittitur senioribus, sacerdotibus, scribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronarium, & si quod est tributũ aliud. Et vt eo citius vrbs frequenteretur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quiue ante hyperberet tum mensem eo se habitatum contulerint, immunitatem omnium tributorum vsque in triennium, remittimusque eis in posterum tertiam partem tributorum, in præteritorum damnorum compensationem. Et quotquot ex vrbe arrepti seruiunt, & ipsos & natos eorum volumus esse liberos, ac bona quoque eis restitui iubemus. Vale. Nec contentus hanc epistolam scripsisse, edictum etiam in honorem templi per totum suum regnum proposuit tale: Nemini alienigenæ liceat intra septa templi ingredi contra voluntatem Iudæorum, sed solis hoc facere fas sit, qui iuxta prescriptum legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiam in vrbem detnes equinas

An. mundi 3242. ante Christum nat. 232. *Antiochus magnus rex Asiæ & Syriæ Iudæos vexat.*

Ptolomæus Epiphanes rex Ægypti in Syria vocer mouet.

An. mundi 3760. ante Christum nat. 204. *Polybij Megalopolitæ de Scopa copiarum Ptolomæi duce.*

Antiochi ad Ptolomæum de Iudæorum liberata ea epistola.

Antiochi Magni in honorem templi edictum.

An. mundi 3760. ante Christum nat. 204.

aut mulinas inferat, nec asini siue fieri siue domestici, nec pantherę, aut vulpis aut leporis aut cuiusuis omnino ex his animalibus, quæ Iudæis vetitum est attingere. ac neque pelles eorum inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: sed tantum solitas more maiorum mactare victimas, quib. Deus litari sibi vult. qui vero aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarum argenti multam luat sacerdotibus. Idem rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit testimonium, quo tempore quosdam per Phrygiam ac Lydiam nouis rebus studere compertum habuit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in superioribus satrapijs ductantem exercitum, iussit quosdam è nostratib. apud Babylonem degentib. in Phrygiam mittere, scribens in hunc modum. Rex Antiochus Zeuxidi patri salutem. Si vales, bene est, ego quoque valeo. Quia quosdam in Phrygia ac Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negocium curam meam depoſcere. Quapropter consultis de hac re amicis, placuit mihi ex his Iudæis qui Babyloniam ac Mesopotamiam incolunt, duo millia familiarum cum ꝺra ſupellectili traducere, & locis opportunis per præsidia disponere. Persuasum enim habeo illos fore nostrarum rerum custodes beneuolos: tum quia cœleste numen pie colunt, tum quia fides eorum & promptum obsequium etiam maiorum nostrorum comprobatum testimonijs. Volo igitur vt eos, licet difficile videatur, traducas, posticitus libertatem viuendi proprijs legibus. perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificandas domos assignabis areas, tum agros ad colendum aruis & vinetis idoneos: immunitatemq; dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipsorum agri fruges protulerint. demensum frumentum accipiant in seruitium alimoniam: ac reliquis quoq; tribuatur quantum satis est, vt benigne à nobis habiti alacriores sint in nostris negotijs. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atq; hactenus de Antiochi magna erga Iudæos beneuolentia dixisse sufficiat. Post hæc amicitia Ptolomæo coniunctus est & fœdere. data in matrimonium Cleopatra filia, & concessa dotis nomine Cœlesyria, vna cum Phœnice, Iudæaque & Samaria diuisisq; inter vtrumq; regem vectigalibus, optimates suæ quisq; patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quæ imperata esset pecunia, inferebant eam in regium ærarium. Per ea tempora Samaritæ rebus stantibus elati sæpe Iudæos infestabant agros vastando, & abducendo in captiuitatem homines, maxime sub Onia Pontifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus Pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotium, Simonis iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrem fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat & auarus: quæ causa fuit vt tributum, quod pro populo maiores eius de suo solebant regi pendere, talenta argenti viginti non soluendo, ad iram commouerit Ptolemæum Euergetem patrem Philopatris. Qui misso Hierosolyma legato incusabat Oniam, quod tributum non redderet: minaturq; ni faceret, regionem eius militib. suis se diuisurum, & nouas colonias eo deducturum. quod audientes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

Antiochi ad Zeuxidem epistola, in qua honorificam Iudæorum mentionem facit.

An. mundi 3764. ante Christum nat. 200.

Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt.

Samaritæ Iudæos infestant.

An. mundi 3770. ante Christum nat. 194.

Hedio & Ruff. cap. 4.

Onias Pontifex Ægypti, regem non soluendo tributum, ad iram commouet.

Taxatio Roatificus ab offensum ab eo regem.

CAP. IIII.

Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo regi fallus.

IOsephus autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobiæ patre natus è sorore Oniæ Pontificis, cum indicio matris cognouisset de aduentu legati, forte. n. in

Pichola

Pichola natali vico aberat, veniens in vrbem, i nuctus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicam. sed modo pecuniis parcat, conijceret in periculum populum, à quo & Reipublicæ administrationem & Pontificalem honorem acceperat. Quod si tanto amore pecuniæ teneretur, vt propter eam sustineat, & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad Regem, & precibus obtineret ab eo vel totam vel partem aliquam eius pecuniæ. Onia vero dicente neque principatum se morari, & Pontificatum etiam, modo liceat, libenter se depositurum: neque iturum ad regem quum nihil curet hoc negotium: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationē publicam suscipere. Quo annuente ascendit in templum, & aduocata concione, hortatus est eos ne terreantur Oniæ sui inuunculi negligentia, sed missa mœstitia, meliorem securitatis spem conciperent. Se ipsum enim iturum legatum ad regem, & causam eorum bona fide acturum, persuasurumq; ei quod iratscatur immerito. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse vero egressus ex templo legatum regium excepit hospitio, & donatum pretiosis muneribus, lauteq; per aliquot dies acceptum, præmisit ad regem: dicens se quoq; mox secuturum. Iam enim magis etiam quam ante accensus erat ad eam profectionem, quia legatus hortatus fuerat, vt in Ægyptum veniret, operamq; suam obtulerat: effecturum enim se, vt quicquid opus haberet, à rege impetraret facile. Vehementer enim captus est liberalibus honestissimi iuuenis moribus. Cæterum reuersus in Ægyptum, denarrauit regi Oniæ ingratitudinem, multum interim prædicata Iosephi bonitate: quem breui venturum aiebat, & patrocinaturum populo, cuius curam propter Pontificis segnitiem susceperit. Tantis deniq; iuuenem assidue ornabat laudibus, vt & Rex & Regina Cleopatra erga absentem adhuc affecti essent optime. At Iosephus missis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuo sumerent, satis iam instructus ad profectionem iumentis, vestibus & poculis, impensis in hæc viginti drachmarum millibus, peruenit Alexandriam. Forte fortuna ita accidit, vt illo ipso tempore ad regem venirent omnes Syriæ ac Phœnices vrbium Principes ad emenda vectigalia, quæ singulis annis rex vendebat oppidanorum potentioribus. hi videntes Iosephum in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam. qui cum apud Alexandriam audissent. Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obuiam. Sedente autem rege in curru vna cum Regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi vsus fuerat) conspicatus eum Athenio mox regi eorum reddidit, dicens hunc illum esse iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & curru iussit conscendere. quo facto Oniam accusare cœpit. At Iosephus, Danda est, inquit, senectuti venia. Scis enim quod senes & pueri eundem habent animum. Nos autē iuuenes officio nostro non deerimus, vt nihil de nobis merito possis cōqueri. Ex hoc primo colloquio rex degustata iuuenis ciuilitate, adeo cœpit eum amare, vt iuberet eum diuersari in regia, & quotidie suæ mensæ adhiberet. quod cum primates Syrorum viderent apud Alexandriam, indigne ferebant. Cumque dies auctionis veniisset quā addicenda erant vectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque patriæ: & cum octo millia talentorum colligerentur è vectigalibus Cœlesyriæ Phœniceſque & Iudææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpabat illos licitatores, tanquā de composito tam paruum regi precium promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis regi damnatorum confiscationibus quæ prius publicanis solebant accedere. Rege vero libenter hæc audiente, & vt amplificatori redituum suorum addicturum se promittente,

An. mundi 3770. ante Christum nat. 194.

Legatus regius honorifice exceptus, Iosephi liberalitatem apud suos prædicat.

Iosephus Ptolemæo obuiam profectus, honorifice excipitur.

Vectigalia Cœlesyriæ Iosepho addicuntur.

rogante

An. mundi 3770. ante Christum nat. 194.

rogante tamen equos fideiussores haberet, festiue respondit daturum se homines probos & honestos, quibus non grauaretur credere. Quos vt proferret postulatus: Te, inquit, Rex dabo, tuamq; coniugem, vt alteri pro me fideiubeat. Tum Rex arridens permisit eum absque fideiussione habere vectigalia: id quod valde molestum fuit his qui posthabiti fuerant, non sine pudore in patriam reuertentibus. Ioseph⁹ autem acceptis à Rege duobus militum millibus, quos ideo petierat, vt posset contumaces in vrbibus vi cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regiis quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cum venisset Ascalonem, tributumque à ciuibus exigeret, & non solum nihil acciperet, sed conuitiis etiam appeteretur: comprehensos circiter viginti eorum primates affecit supplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis, Regi eam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem mirabatur eius prudentiam, & approbabat quod egerat, permisit ei quicquid vellet facere. Hoc audito Syri exemplo recenti castigatæ in Ascalonitis inobedientiæ territi, patentibus portis Ioseph⁹ excipientes tributa soluebant. Cumque etiam Scythopolitæ per contumaciam detrectarent imperata more solito tributa dependere, horum quoque necatis primatibus, facultates damnatorum ad regem misit: comparatisque multis pecuniis, & multa lucratus ex redemptione vectigalium, his opibus ad constabiliendam præsentem potentiam vsus est, prudenter existimans optimum esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius rebus, multa namq; munera regi atq; reginæ in manum mittebat, multa etiam horum amicis & omnibus in aula potentibus, benenolentiam eorum hoc pacto sibi concilians. Vsus est autem ea prosperitate per annos 22. ex vna vxore procreatis septem filiis. Suscepto etiam vno ex fratris Solymii filia, nomine Hyrcano: quam hac occasione duxit coniugem. Cum aliquando venisset Alexandriam cum fratre, ducente secum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cognans cum rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculam adamauit, soliqué fratri hoc indicauit: rogans vt quandoquidem lege vetaretur, habere rem cum fœmina alienigena, subseruiret ei, vt clam ea potiri posset. Frater vero libenter operam suam pollicitus, ornatam filiam suam noctu ad eum adduxit, & in lecto eius collocauit, atque ita parum sobrius, per errorem cum fratris filia congressus est: & cum hoc sæpius feciſſet, magis etiam in amorem accensus, conquestus apud fratrem, quod periculum esset ne non posset exercere amorem saltatricuſæ, quam forte rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait non esse opus vt hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atque etiam vxorem eam ducere: fassus quod maluerit filiæ fieri iniuriam, quam fratrem tale dedecus in se admittere. Ioseph⁹ collaudata tam fraterna benenolentia, vxorem duxit eius filiam: ex eaque genuit quem diximus Hyrcanum filium. Is cum annos natus tredecim, adolescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolem, fratrum in se concitauit odia, quod eos in omnibus videretur antecellere. Ioseph⁹ enim volens cognoscere quinam ex his ad virtutem esset idoneus maxime, vnumquemque misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi vero propter segnitiem & laborum impatientiam indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementem faceret: sed prius subtractis eam loris quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quo postquam peruentum est, cum non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: nolensque interim expectando

Ascalonita & Scythopolita ob tributum non solutum puniti.

Ioseph⁹ diuitiæ & liberi. Hyrcani ortus & indoles.

eorum

eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam vt erano duce magis dignum quam id ætatis homine. Mactatis enim decem iugis carnes quidem in operarios distribuit: sedis autem tergoribus, & floris inde factis, iuga hoc modo bobus aptauit: & hoc modo arata terra quam pater proscindi iusserat, semenque facta, domum rediit. Pater autem reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenii, & quod excogitata auderet aggredi, vt solum germanum filium magis etiam posthac amauit, indigne ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quidam nuncians quod regi Ptolemæo natus sit filius: versique omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiã, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatem iam grauantem domi manere coacto, pertentauit tamen filiorum animos, num quis ex his vellet eam profectionem suscipere: & recusantibus cæteris, quod se negarent scire mores aulicos, quo modo versandum sit cum regibus, suadentibusque vt Hyrcanum fratrem mitterent, libenter hoc audito statim eum aduocat: rogatque ecquid liberet, aut idoneum se putaret, qui ad regem salutatum accederet. qui cum prompte eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore, diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiant: admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cũ aliquandiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerum regi mitteret: sed vt ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emendum regi id quod inuenisset pulcherrimum & pretiosissimum. Ille vero ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas, solebat eo mittere, & quoties prætritorum tempus veniret tributa regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: moxque fratres ad omnes regios amicos scripsere, vt eum aliquo modo perderent. Vt vero exacto itinere, Arioni epistolam reddidit, rogatus quotnam talenta vellet accipere, putabat enim decem petiturum aut non multo amplius: vt respondit mille sibi opus esse, iratus procurator, obiurgauit eum acriter, quod vellet ea per luxum perdere: monebatque vt sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quam decem præbiturum, & ea non in alium vsum quam vt mercaretur regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore reginæ hoc renunciante, & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex regina hoc rex didicit, ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat, cur ad se à patre missus, non modo in conspectum non venerit, sed procuratorem etiam patris sui vinxerit, iubebatque vt veniret, ac causam eius facti diceret. Ille contra regi nunciari iubet, legem esse Iudæis ne quis gustatus de sacrificio, priusquam adito templo mactasset victimas: eaque ratione nec ipsum hactenus regem salutasse, expectantem dona quæ offerret regi de parente suo bene merito. Seruum autem iure se puniisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent pœnas meritas, expectandum mox ipsi regi vt contemnatur à subditis. His auditis rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à rege præsidij, datis adolescenti mille talentis, liberauit se à vinculis. Elapsis deinde tribus diebus salutaturus regem accessit: à quibus libenti animo exceptus, & mensæ communi est adhibi-

Ann. mundi 1780. Ante Christum ann. 194.

Iosephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum regem mittit.

Insidiæ Hyrcano à procuratore Arione.

Apologia Hyrcani apud regem accusati.

An. mundi 3780. Ante Christum nat. 184.

adhibitus, in parentis sui gratiam, moxque clam aditis negociatoribus emit ab eis centum pueros formosissimos & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio. tum vocatus ad conuiuium regium cum principibus, infimo loco iussus est accumbere, propter ætatem posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum congerentibus, Tryphon quidam quo plurimum in conuiuiis rex delectabatur propter scommata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad regem se vertit: & Viden, inquit, domine, quantum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige, quod & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodum hic ossa nudauit carnibus. Rege vero ad hoc dictum arridente, & rogante Hyrcanum, vnde illa ossium congeries. Nihil mirum, inquit, domine. canum enim est ossa vna cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: vultu commonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autem comesis carnibus solent abiicere ossa, quod & ego homo cum sim, nunc facio. Ibi rex miratus vrbanitatem, iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Sequenti vero die aditis regis amicis & aulicis potentioribus, ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent regi in festo natalitio. Illis referentibus hunc daturum talenta duodecim, alium rursum aliud pro suis quenque opibus: simulauit se dolere, quod non haberet vnde tantundem largiri valeat, nec vltra talenta quinque numero, idque mox famuli renunciauere dominis. Illis autem gaudentibus quasi offensurus esset regem Iosephus propter exilitatem munetis, vbi dies statutus aduenit, alii quidem & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quam viginti. Hyrcanus autem emptos à se centum pueros totidemq; puellas adduxit, iussos talentum offerre, hos quidem regi, has vero Cleopatræ. Omnibus vero admirantibus tam profusam & inspératam munificentiam, atq; ipsis etiam regibus, amicos quoque regis & ministros multorum talentorum donis honorauit, ne quid ubi ab illis nasceretur periculi. ad hos enim fratres scripserant, vt quocunq; modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donum quodcunq; vellet petere. At ille nihil aliud petiit, quam vt se rex patri ac fratribus commendaret per literas. Itaq; honorificentissime tractatum, & dobatum regie, scriptis quoque ad patrem & fratres & omnes suos duces atq; procuratores commendatitis literis dimisit liberaliter. Fratres autem cum cognouissent tantum honoris ei habitum à regibus, & honoratiorem multo reuerti quam fuerit antea, decreuerunt obuiam proficisci & de medio illum tollere, ne patre quidem insscio, iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniam, non erat de salute eius solicitus. eam tamen iram metu regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter cõgressus & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoque fratres inter cæteros: reliqui vero fuga euaserunt ad patrem Hierosolyma: Veniens autem ad vrbem cum exciperetur à nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic vitam egit, tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obiit deinde Hyrcani pater Iosephus vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris vitæ occasionem præbuit, per duos & viginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & eodem fere tempore patruus quoq; eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Cui deinde vita perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem misit cum literis, quarum hoc exemplar extat.

Hyrcani facetia.

Hyrcanus expiscatus quid alii sint donaturi, plus reliquis omnibus donat, ob quod alio honorifico afficitur munere.

Hyrcanus à fratribus in itinere circumuentus, strenue sese defendit, quosdam etiam è medio tollit.

Mors Iosephi.

Onias & post eum Simon filius, Pontifex.

Hodie & Ruffinus cap. 4.

CAP.

CAP. V.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

An. mundi 3780. ante Christum nat. 184.

REX Lacedæmoniorum Arius Onię salutem. Incidimus in quandam scripturam antiquam, in qua inuenimus cognationem intercessisse inter nostras origines, & nostrum quoque genus non esse alienum à posteris Abrahæ. Æquum igitur est vt cum fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunque libuerit. Idem nos quoque faciemus & res vestras tanquam nostras existimabimus, nostras item vobiscum communes habituri. Demoteles est, qui has vobis reddit literas, in pagina quadrangula scriptas, & obsignatas aquilæ sigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epistola quidem hæc continebat. Iosepho autem mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo. plerique enim fauebant senioribus, & in his Simon Pontifex propter cognationem. Hyrcanus autem Hierosolyma quidem noluit repetere, sed vltra Iordanem habitans, assiduum bellum gerebat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abstrahens. Ædificauit etiam castrum munitissimum, è marmore candido exstructis vsque tectum eius parietibus, habentibus insculptas diuersorum animalium effigies enormi magnitudine: idque ædificium fossa profunda & aquis plena circumdedit, & oppositi montis prominentem petram perforans, speluncas in ea fecit multorum stadiorum longitudine. aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiuiis, diætasque alias & cubicula: scatentium etiam aquarum eo tantam induxit copiam, vt loco voluptatem simul & ornamentum adderent. Speluncarum vero ora non amplius aperuit quam vt vnum caperent: idq; de industria factum est securitatis ac tutelæ gratia, si quando forte oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magnæ multitudinis, eaq; hortis spaciosis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum vocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trans Iordanem sitæ, non procul regione Esebonitide: præfuitque illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria, post cuius obitum Antiochus eius frater in regnum successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus: superstitibus duobus filiis impuberibus: quorum grandiori Philometor cognomen inditum, minori vero Physcon. Hyrcanus autem videns præpotentem Antiochum, & veritus ne in potestatem eius redactus pœnas daret eorum quæ contra Arabes ausus fuerat, ipse sibi manus intulit: possessionem vero eius vniuersam occupauit Antiochus.

Lacedæmoniorum regis ad Iudæorũ Pontificem epistola.

1. Macc. 12.

Seditio in populo, mortuo Iosepho.

Hyrcanus assiduum cum Arabibus bellum gerit.

Hyrcanus munitum castrum ædificat.

Antiochus Epiphanes Rex Syriæ.

An. mundi 3790. ante Christum nat. 174.

Ptolemæi Epiphanis filij.

Hyrcanus sibiipsi manus infert.

Hedio & Ruff. c. 6.

1. Macc. 1.

CAP. VI.

Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem inuocant.

IS defuncto per idem tempus Onia Pontifice, fratri eius Iesu id sacerdotium contulit, quod filius superstes etiam tum esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic Iesus priuatus est eo sacerdotio per regis indignationem: moxq; in Oniam fratrum minimum Pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filii, ad quos omnes Pontificatus peruenit, vt indicauimus. Cæterum Iesus Iasonè se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata autem per fratrem contra nouu Pontificem Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobiæ filii steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factio-

Iesus ab Antiocho Epiphane in Pontificem electus.

Onias Menelaus dictus, Iesu in sacerdotio succedit.

An. mundi 3796. ante Christum ann. 174. *Iason & Menelaus fœdissimis sceleribus concurrunt. Iosephus à religione Iudaica. Antiochus Ægypto redire cogitur. Historia de Antiocho Epiphane.*

factionem Iasonis sequebatur. quorum vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filii secesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patriis institutis ac legibus religionem regis & Græcanicos ritus assumere: rogaverunt q; eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis exstruere. quo impetrato adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoque non essent Græcis dissimiles. & contemptis omnibus patriis ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus autem domi visus fortuna prosperata, expeditionem Ægyptiam tentare statuit, captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumvento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi loci sque circumiacinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & regem subjugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repressi sunt, ita vt iam occupata relinqueret, sicut & alias diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc rege, quomodo Iudæam ac templum occupauerit, quod in prioribus commentariis breuiter tantum perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

CAP. VII.

Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoque eius vrbis dominio, templum etiam spoliauerit.

Antiochus vrbe Hierosolyma occupata, templum spoliat. An. mundi 3796. ante Christum nat. 168.

RVersus ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ad Hierosolymitarum vrbem mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnum deuenerat, sine vllo negotio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines, quam dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuersarum erant partium: direptisque pecuniis & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, vigesima quinta eius mensis, qui Chaslæus nostris dicitur, Macedonibus appellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidem est parcitum, qui quasi pacate venienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi pretii, visæ sunt satis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vasis sacri ministerii, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, mensaq; propositionis quam vocant ac ne aulæis quidem relictis quæ è cocco ac byssо constabant, euacuatis etiam thesauris reconditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum. nam & quotidiana sacra iuxta legis præscriptum vetuit eos facere: direptaque tota vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vna cum liberis & vxoribus abduxit, vsque ad decem millium numerum. Incendit etiam ædificiorum eius quicquid erat pulcerrimum, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit. erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminens. qua propter bene prius firmatæ mœnibus, ac turribus Macedonica præsidium imposuit. admixti tamen erant ex impiis Iudæis scelestissimi, à quibus plurimum vexata fuit ciuitas. In templo quoque ara posita porcos mactauit, sacrificium à Iudæorum religione alienissimum: & cogebat omnes, abrogato veri Dei cultu, ipsius venerari numina: & oppidatim exstructis templis atq; altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare victimas. Comminatus est etiam graue pœnam, si quis liberos circumcideret, constitutis qui mandata exigerent, atque etiam vi ad ea fer-

Antiochus abrogato Dei cultu summa cum tyrannide falsum illi obtrudit, arcem in hoc præsidio imposito.

uanda

uanda decreta fandas cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars, vel sponte vel metu supplicii parebat edictis regiis. qui vero probatiores erant & generosæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrii, quam pœnæ intentatæ sibi per aduersarios. quamobrem quotidie necabantur excruciati tormentis crudelissimis. Flagris enim cæsi & lacerati corpora, viui adhuc & spirantes suffigebantur cruci bus. Vxores autem eorum & circumcisos liberos strangulabant, iuxta mandatum regium, & suspendebant à crucifixorum parentum cruricibus. abolebatur etiam vbicunque repertum esset sacrum volumen aliquod, & ipsi apud quos inuentum esset mali male peribant. Samaritæ autem videntes in tali calamitate constitutos Iudæos, non amplius profitebantur se cognatos eorum, neque Garizitanum templum esse Dei maximi, nihil absonum facientes à suo ingenio, de quo ante diximus: sed dicentes se Medorum & Persarum colonos, vt re vera sunt, miserunt legationem ad Antiochum cum epistola scripta in hunc modum: Regi Antiocho Deo illustri suggestio à Sidoniis in Sicimis habitantibus. Maiores nostri compulsi crebris suæ regionis pestilentiis, & inducti veteri quadam superstitione, morem fecerunt obseruandi eam festiuitatem quæ apud Iudæos vocatur Sabbatum: & exstructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo solennes victimas. Nunc autem ex quo tibi visum est in Iudæos, vt eorum malitia dignum est, animaduertere, qui exsequuntur mandata regia, existimantes nos hæc propter eorum cognationem facere, volunt nos in communem cum illis causam inuoluere, cum simus ab origine Sidonii, quemadmodum exstat relatum in nostris annalibus. Rogamus igitur te seruatorem ac benefictum, vt mandes Apollonio nostro præfidi, & Nicanori procuratori regio, ne quid posthac nobis molesti sint quasi hærentibus in eodem cum Iudæis crimine, à quibus tam diuersi sumus moribus, quam origine: vtque templum quod hactenus nullius Dei titulum habuit, posthac vocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à molestiis liberi. & securius intendentes priuatis negotiis, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarum supplicationem rex & ipsam & talem epistolam remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonii qui sunt apud Sicima miserunt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorum consilio satis approbauerunt, qui in hoc missi sunt, quod alieni sint à Iudæorum criminibus, & placet illis iuxta Græcorum instituta viuere, absoluimus eos quantum ad hanc causam & eorum templum attinet, quod posthac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadragesimo sexto, mensis Hecatombæonis vndecima.

An. mundi 3798. ante Christum na. 166. *Hodie & Ruff. c. 7. Bibliaſatan abolere conatur.*

Ingeniosa Samaritarum ob quod merito Iudæi exosi.

An. mundi 3799. ante Christum nat. 165.

CAP. VIII.

Antiocho vetante Iudæos vti patriis legibus, solus Assamonæi filius Matthias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

Matthias & eius filiorum pietas, & zelus.

EOdem tempore habitabat in Modim vico Iudææ quidam Matthias nomine filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo geniti, Sacerdos ex vice Ioaribi, Hierosolymita genere: erantque ei filii quinque Ioannes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus. Eleazarus qui & Auaran, Ionathas qui & Apphus vocabatur. Is Matthias sæpenumero questus est apud filios de tam afflicto gerum statu, direptione vrbis, deprædatione templi, cæterisque calamitatibus: aiebatq; præstare mori eos pro patriis legibus quam sic inglorie

An. mundi 3799. ante Christum ann. 165.

viuere. Cumque veniſſent in eum vicum in hoc a rege conſtituti vt Iudæos ad mandata eius cogerent: & poſtularent, vt Matthias cæteris autoritate potior ad exemplum aliorum primus profana ſacra faceret, oſtentantes à rege præmia: negauit ſe hoc facturum, etiamſi omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipſius perſuaderi, vt patriam religionem deſerant. Vt vero ſilente eo Iudæus quidam in medium progreſſus cœpit immolare iuxta mandatum regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum ſuis filiis armatus gladiis: nec ſolum eum trucidauit, ſed etiam Apellem regium ducem cum ſuis militibus, qui volebant plebem eam cogere: diruta que ara exclamauit: Si cui eſt cordi religionis incolumitas, me ſequatur. Et cum dicto comitantibus filiis in deſertum ſe contulit relictis in vico facultatibus. Id imitata plebs reliqua & ipſi cum familiis idem fecerunt deſertum profugerunt, ibique victitabant in ſpecub. Quo audito duces regij, præſidio Hieroſolymitanæ arcis aſſumpto, Iudæos in deſertum perſecuti ſunt quos aſſecuti, primum verbis perſuadere conati ſunt, vt ab incepto deſiſterent, & admittentes rectius conſilium, non imponerent ſibi neceſſitatem ſequendi hoſtiliter: & cum nihil proficere apud obſtinatos, aggreſſi ſunt eos die Sabbati, & ita vt erant in ſpeluncis excuſſerant, nō repugnantes, ac neaditus quidem ſpeluncarum obturantes. Etenim pro præterreligionem diem repugnare nolebant, ac ne in aduerſitatibus quidem violare honorem Sabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque perierunt cum vxoribus & liberis ſuffocati in ſpeluncis circiter mille: multi etiam elapſi adiunxerunt ſe Matthiæ, eumque principem ſibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam Sabbatis, aut ſi ita pergant ipſos ſibi futuros exitio, hoſtibus eam occaſionem obſeruantibus, & non niſi Sabbato illos aggredientibus, atque ita fore, vt vel ſine certamine omnes facile opprimantur. Hæc loquutus perſuaſit eis: & in hodiernū vſque mos hic permanet, vt ſi ita neceſſitas poſtulet, pugnent etiam Sabbatis. Collecta igitur circa ſe non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapſos in impietatem quotquot adipiſci potuit trucidauit. confluebant enim ad eum quos ante metus per circumuicinas gentes ſparſerat, pueros etiam iuſſit circuncidere, qui hactenus veriti fuerant, expulſis qui ad hoc, vt vetarent, conſtituti erant ab Antiocho. Exacto autem anno poſt principatum morbo correptus conuocaris ad ſe liberis. Equidem, inquit, filii, iam fatalem viam ingredior. interim commendo vobis meum propoſitum, & rogo, ne per ignauiam ceteris id exſequi: ſed potius memores paternæ voluntatis ſeruate ritus patrios, & rempublicam tantum non collapſam reſtituite: neque illis accedite, qui aut ſponte aut vi eam prodiderunt hoſtibus. Præſtate vos mihi germanos filios, contemptaque omni vi ac neceſſitate, parati ſitis pro legum tutela vel mortem oppetere, ſi ita res poſtulet, cogitantes quod Deus vos tales non deſpiciet, ſed delectatus veſtra virtute in priſtinam patriis moribus viuendi libertatem reſtituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali neceſſitati obnoxia, ſed præclare gestorum memoria vice immortalitatis eſſe poterit, cuius amatores vos aſpirare volo ad gloriam, adeo vt non grauemini vel immori egregiis facinoribus. Prima autem cura ſit concordiæ, & quibus quiſque præcellit artibus, his vtatur reliquis concedentibus: Simonemque fratrem eximia prudentia virum parentis loco habete obtemperantes eius conſiliis: Maccabæum autem propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim vlciſcetur ſuæ gentis iniurias repulſis hoſtibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot vſquam ſunt iuſti ac pii, & hoc pacto vires veſtras augebitis.

Apoſtata à Matthia tranſfigitur. Matthias cū filiis aliisque nonnullis in deſertum ſe confert.

Iudæi ſabbato oppremuntur, qua clade Matthias fit cautior.

Matthias Idolorum cultum extirpat.

Hedio & Ruff. l. 8. Matthias filios ad pietatem, fortitudinem, & concordiam adhortatur.

1 0

2 0

3 0

4 0

5 0

CAP.

CAP. IX.

Mathia defuncto Iudas filius succedit.

An. mundi 3799. Ante Christum nat. 156.

HÆc locutus filiis, precatusq; Deum adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morem restituere, non multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitum ei publici luctus honorem, Iudas filius cognomine Maccabæus administrationi rerum præficitur, anno 148 qui adiutus impigre à fratribus, eiecto hoste & impiis tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à prætextis placulis.

1. Macc. 1. *Matthiæ mors.*

Maccabæus administrationi rerum præficitur.

CAP. X.

Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio victus occiditur.

HIs auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim contra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio victum cũ aliis multis interficit, gladio etiam eius potitus velut opimo spolio plurimis etiam hostium vulneratis & cæsis eorum direptis, ditatus præda rediit. Seron autem Celesyriæ præfectus cognito quod Iudas multis undiq; ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad confligendum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officii animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum perfugis, & impiis, progressus vsque Bethora vicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, vbi vidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmans non in numero militis sitã victoriam, sed in pietate erga Deum & fiducia: idque compertum plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma prõ legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiæ. His dictis persuasit, vt non detrectarent prælium, & collatis cum Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exercitum. Prostrato enim duce omnes in fuga spem salutis posuerunt: quos persecutus vsq; ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaserunt in regionem maritimam.

Apollonius Maccabæum adoritur.

Iudas Maccabæus Apollonium prælio vincit.

Seron Celesyriæ Præfectus in Iudam mouens ab eo fugatur.

CAP. XI.

Lysiæ & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & cladis.

AVditis his rex Antiochus vehementer iratus omnes vndique copias contraxit, conducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo vere in Iudæam irrumpere. Cumq; numerato stipendio videret thesauros suos exhaustos deficere: nam neque tributa omnia reddebantur propter crebras rebellationes gentium, & ipse vir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Persidè regionis eius tributa exigere. Commissa igitur rerum administratione Lysiæ amico probatæ fidei; & prouinciis Asiæ quæ Ægyptũ inter & Euphratem sitæ sunt, curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoq; & elephantorum parte, iussit vt Antiochum filium diligenter educaret vsque in suum reditum: eidemq; mandauit, vt subacta Iudæa & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gentem extingueret. His mandatis profectus est in Persidem 147. anno, & traiecto Euphrate ascẽdit ad superiores Satrapias. Lysias aũt delectis ad hoc negociũ eximiis ducibus ex amicis regis, Ptolemæo Dorimenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisq; eis peditum quadraginta millibus, equitum septem millibus, in Iudæam misit eum exercitum, qui vsq; Emauntem vrbẽ progressi in campestribus eius castra metati sunt:

Antiochus in Iudæam irrumpere parat.

Antiochus Lysiæ rerum administrationem; prouincias & filium committens in Persidem proficiscitur.

An. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

vbi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex aliis vicinis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudæorũ numerus. aderant etiam in eis castris negociatores non pauci empturi mancipia, & instructi compedibus paratis in hoc vt vincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduertĩs hostium multitudine, hortatus est suos milites, vt forti essent animo, & in Deo collocarẽt omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis inducti faceos solent orare veniam, vt Deus ad miserationem flexus vires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & abiegatis nouis maritis, quibus agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenue. Nullum socii rempus nobis dabitur ad virtutem & periculoru contemptum opportunius: nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmium, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quod absq; hac ne religionem quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est vitam iuxta patrias leges recte institutam: an per summam ignominiam etiam reliquiæ nostri generis intereant, si fortes viros præstiteritis: & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos quam fortes mors certa maneat, gloria vero sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriæ, eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certe ad gloriam. His Iudas suos hortatus dũ cogitat de futuro prælio, certo indice comperit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque millibus, vt ductu perfugarum noctu se inopinum inuaderet: decreuitque & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maxime quod adfutura esset bona pars illorum exercitus. itaque confestim sumpta cœna, relictisque in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratus eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculum peruenit ad castra hostium, ducens tria virorum millia no satis instructa armis propter inopiam: vidensque hostem armatum egregie, & castra exacte disposita, hortatus primum suos, vt non dubitarent, vel nudis, si ita opus sit, corporibus in pugnam ruere: quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eamq; suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex improuiso deinde adortus, nihil minus expectantes ita terruit, vt cæsis quotquotausi sunt resistere, cæteros persequeretur vsq; Gadara, & vsque campos Idumææ & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc superesse dictitans: quo profligato per ocium deinde posse eos ditari ex spoliis. Adhuc tamẽ eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: vnde prospicientes suorum clãdem & castra capta ac fumantia, animaduertentesq; Iudam se expectantem, instructa acie, non ausi manus conserere, trepide se retro in tutum receperunt. Iudas vero sine certamine victor, tum demum permisit suos ad prædam discurrere: ditatusque cum suis reperto plurimo auro & argento, hyacinthoque & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius victoriæ, quæ haud exiguum momentũ ad futuram libertatem eis attulit. Lysias autem sequenti anno ad abolendam ignominiam nouũ exercitum parauit: contractisq; lectissimorum militum sexaginta millibus, & adiunctis quinq; millibus equitum, Iudæam ingressus montana eius ascendit, & ad Bethsura vicum castra posuit. Huic Iudas occurrit cũ-

1. Macch. 4.

cem

Hedio & Ruffinus cap. 10.

Ptolemæus Derymenis filius, Gorgias & Nicanor in Iudææ monent.

Iudæ admiratio oratio.

Iudas Lysiæ exercitum vincit.

Iudas ingenti præda potitur.

Lysias iterum in Iudæam mouet & 5. millia militum amittit.

cem millibus: & cum videret hostem longe præstare numero, votis pro victoria factis Deo fretus primâ aciem aggreditur tanto impetu, vt ex eis quinq; millia sterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incussit, vt Lysias animaduertens eis certo statutum, aut mori, aut in libertatem se asserere, veritus magis desperationem eorum quam vires, copias Antiochiam reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat se, vt ad primam opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis, vt quandoquidem tam multas victorias Deus concesserat, ascenderent Hierosolyma, & lustrato templo macta rent solennes victimas: ibi cum inuenisset templum desertum, & portas eius incensas, & in atriis virgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis cœpit ob tantam deformitatem, destinata deinde copiarum parte ad arcis oppugnationem ipse interim repurgare templum aggressus est: quod postquam accurate factum est, intulit in illud vasa noua, candelabrum, mensam & altare incensorum ex auro fabrefacta omnia addidit & vela foribus oppandi solita, ac postremo fores quoque apposuit. Diruto autem holocaustorum altari quod profanatum fuerat, nouum ex collatitiis saxis impolitis cõstruxit. Vigesima autem & quinta mensis chaslei, quem appellæum Macedones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocausta immolauerunt: idque accidit eadem die qua ante triennium sacra eorum profanata fuerant. integro enim triennio desertum fuit templum posti factam ab Antiocho profanationem. ea enim inciderat in annum 145. & diem Appellæi, mensis 25. in Olympiadem 153. renouatum est autem eadem die 147. anno, Olympiade 154. prædixerat autem eam desolationem Propheta Daniel ante annos 408. dicens à Macedonibus profanandum. Celebrauit autem Iudas recepti templi festiuitatem per dies octo sacrificans, in quibus nullum honestæ voluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidum epulum est exhibitum, in Dei vero laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta vero lætitia ob reductos ritus patrios & priscam religionem occupauit gentis eius animos, maxime quod ea felicitas ex inspe rato obtigerat, vt lex lata sit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festum reparati cum cæremoniis templi per octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: vocamusque hanc festiuitatem luminum, opinor ideo quod ex inspe rato nobis illuxerit tanta felicitas. Circumdatis deinde vrbi mœnibus, & exstructis in eis firmis turribus custodias ad arcendum hostem imposuit: muniuitq; Bethsuram oppidum, vt eo tanquam arce vti posset contra conatus hostium. Quibus operibus perfectis, vicinæ gentes molestè ferentes Iudæorum vires resuscitari, per insidias adoriendo multos oppressêrunt: cum quibus Iudas assidue bellum gerens conabatur eorum incursiones compescere: quo tempore etiam Acrabatinam inuadens multos Idumæos Esaui posteros interfecit & depræ datus est: & principis eorum Baanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta exsis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manum Timotheus ducta bat, & his quoque deuictis, Iazorum eorum vrbem expugnauit: abductisque in captiuitatem vxoribus eorum ac liberis, diripe tam prius incendit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quam primum vicinæ gentes sensêre eius abitum, contractis copiis in Galaditida regione finitimos Iudæos adorti sunt, at illi refugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quod oppugnandi essent à Timotheo, rogantes vt se

An. mundi 3801. Ante natum Christum 163.

Hierosolymitanum templum instauratum.

Templum integro triennio desertum.

Dan. 12. Festiuitas templi recepti instituta.

Hedio & Ruffin. c. 11. 1. Maccab. 5. Iudas assidue cum finitimis gentibus bellum gerit.

Hedio & Ruff. c. 12.

An. mundi 3801. ante Christum nat. 163.

huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorum nuncii, querentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone & aliis finitimis populis.

CAP. XII.

Quomodo diuisis copiis, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudæ Ammanitas superarit.

Simon hostibus in Galilæa victis Iudæos captiuos liberat.

Iudas & Ionathas Iudæi in oppidis Galaditeis supplicia ferunt.

Barasa oppugnata & concremata.

Iudas obsessis Iudæis in auxilium venit.

Timothei milites victi.

Malle expugnata.

Chaspoma & Bosora.

Timotheus iterum copias contrahit, & à Iuda vincitur.

Iudæi è regione Galaditica in Iudæam traducti.

Ephron oppidum expugnatum.

IVdas igitur prospiciens vtrorumq; necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse assumpto Ionatha altero fratre cum octo militum millibus in Galaditicam proficiscitur: quod supererat virium Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quibus mandauit, vt abstinerent à pugna tantisper dum ipse ad eos reuerteretur. Simon igitur postquam in Galilæam venit, congressus cum hoste coegit eum terga vertere: & fugientem persecutus vsque portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis, receptos captiuos cum tota supellectile in Iudæam transtulit. Interea Iudas cum fratre Ionatha trium dierum iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacifice: quorum indicio compererunt, quod multi ex ipsorum fratribus in extremo essent periculo, obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitique vt propere illis succurrerent, per desertum illuc festinauerunt. In eo itinere Barasam oppidum oppugnare adorti, vi ceperunt: cęsisque ad vnum puberibus, recta igni subiecto concremauerunt. Cumq; interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter continuauit vsque castellum in quo Iudæos obsideri acceperat, quo cum mane peruenisset, offendit hostem iam scalas & machinas admouere mœnibus: iussoque tibicine canere, & cohortatus suos, vt bonam ac fidelem operam præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariam copiis oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei vero milites cognito Maccabæum adesse, cuius virtutem & felicitatem ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequentibus. Inde ad Mallen barbarorum vrbem flexo itinere, eaque expugnata mares necì tradidit, ædificia incendio sunt consumpta. Eodem impetu & Chaspoma & Bosora cum aliis Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto post Timotheus contractis numerosis copiis, & inter cæteros auxiliares conducta manu Arabum, trans torrentem castra posuit contra oppidum Rafam. ibi hortatus est suos milites, vt strenue pugnarent arcerentque Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam victoriam, Iudæis futuris superioribus si transire potuerint. Iudas autem audito, quod Timotheus paratus esset ad prælium, propere contra eum duxit exercitum: traiectoque torrente adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugam compulit, armis etiam passim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum salutem consecuti sunt, quidam vero in fanum quod Carnain dicunt refugientes, tutos se ibi fore speraverunt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostium alios flammis, alios ferro perdidit. His rebus feliciter gestis, & contractis è tota regione Galaditica Iudæis, vna cum vxoribus & liberis ac facultatibus in Iudæam eos traducebat. In eo itinere cum venisset ad Ephronem oppidum, per quod necessario transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans, vt pertransire sibi transitum. nam obstructis portis viam interuperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non posset, cohortatus suos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi remoratus vi cepit oppidum: occisisque omnibus

mari-

maribus per incensi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occisorum numerus, vt in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum veniunt, qua sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde in Iudæam reditum est hilariter, canente hymnos & victoriale carmen multitudine: votiuasq; hostias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem post tot conflictus, ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. Interea Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenses, Iuda vero & Ionatha fratre in Galaditicam, præsidio Iudææ relicti fuerant: volentes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriam, ad Iamniam venerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militum: nec prius destiterunt fugere, quam in Iudææ finibus. hæc autem clades merito illis accidit, ob contemptum Iudæ mandatum, qui interdixerat, ne se absente manus cum hoste consererent: nam hoc quoque Iudæ prouidentiam eommendat, quod intellexit non impune fore, si à mandatis discessissent. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndique: expugnataq; Chebrone munitiones eius diruerunt & turres cremauerunt suppositis ignibus: peruastatisque agris hostium, euerterunt etiam Marissam oppidum. inde Azotum delati eod. impetu, expugnata ea quoq; ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

An. mundi 3801. ante Christum nat. 163. *Mira Maccabæi victoria, vbi post multos conflictus, ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. Iosephus & Azarias à Gorgia victi ad 2000. militum amittunt. Chebron & Marissa expugnant. Hedio & Ruff. c. 13. 1. Macc. 6.*

CAP. XIII.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

EOdem tempore Antiochus rex superioris sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perside vrbem prædiuitem Elymaida nomine, & in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donarijs: scuta etiam ac thoraces ibi asseruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, rege Macedonum. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His vero qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistentibus, spe sua frustratus est, non contenti enim repulisse illum à mœnibus, recedentem etiam persecuti sunt, ita vt plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quam cladem cum ægre ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis, quos ad Iudaicum bellum reliquerat, ducibus, deque Iudæorum indies crescente potentia. Accedente igitur alia super aliam cura, impar solicitudini morbum sibi contraxit: quo magis ac magis ingrauescente intelligens adesse fatale tempus, amicos conuocat: eisque & vim morbi & causam indicat: nimirum quod pœnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atq; ob spoliatum sacrilegio templum, & contemptum cœlestis numinis, atque his dictis exhalauit animam. Quamobrem demirot Polybium Megapolitanum, qui, vir alioqui probus, ait hunc Antiochum periisse, quod conatus sit Dianæ templi thesauros ac donaria diripere. voluisse enim tantum, ac non etiam perfecisse sacrilegium, non videtur res digna supplicio, quod si hæc causa Polybio digna videtur, cui Antiochus deberet capite pœnas persoluere, multo verisimilius est ob exhaustum sacrilegijs Hierosolymanum templum accelerat um esse eius interitum. Si quis tamen magis probat Polybij sententiam, cum eo nunc non libet contendere.

An. mundi 3802. ante Christum nat. 162. *Antiochus Epiphanes morbum contrahit. Polyb. Megalop. de causa mortis Antiochi.*

CAP. XIV.

Antiochus Eupator profecto Iudaeorum exercitu Iudam in templo obsidet.

An. mundi 3802. ante Christum nat. 162.

CAterum Antiochus priusquam extremum suum diem obiret, accitum ad se vnum ex purpuratis suis amicis Philippū gubernatorem regni constituit: traditoque ei diademate regiaque stola & annulo, iussit haec Antiocho filio suo perlata reddere, multum obtestans vt educationis curam haberet, & regnum ei seruaret vsq; dum per aetatem ipse administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno centesimo quadragesimo nono. Lysias autem postea quam populo indicauit regis obitum, filium eius Antiochum sub sua tutela tum positum regem constituit, impositoque illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hierosolymitanae arcis praesidium tenebant Macedones cum Iudaeorū perfugis multa Iudaeis inferebant incōmoda. Excurrentes enim in eos qui sacrorum causa templum adibant, conhciebant eos non magno negocio, quod arx ipsi templo esset supra verticem. Quamobrem Iudas necesse habuit, oppugnare id praesidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autem is agebatur centesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis & exstructis aggeribus, totus incumbebat huic operi, multi tamen perfugarum noctu elapsi, adiunctis sibi similib. impijs venerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremum periculum a suis tribulib. redactos despiceret: maxime cum patrijs ipsius autoritatem secuti in eam necessitatem adducti sint, dum malunt patrios ritus quam regia mandata contemnere. Nunc vero periculum esse ne Iudas arcem cum praesidio vi capiat, nisi ipse mature suam opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitisq; amicis & ducibus, iussit eos mercenarium parare militem, & per totam suam ditionem delectus habere ita vt breui confectus sit exercitus peditum circiter centum millium equitum vero viginti millia, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copijs egressus est Antiochia, commissa Lysiae administratione vniuersi exercitus: & progressus vsq; Idumaeam inde ascendit ad oppidum Bethsura, bene munitum & expugnatu non facile. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & admotas machinas per excursiones igne concremantibus, multum temporis contritum est in hoc obsidio. Iudas autem cognito regis aduentu, omissa oppugnatione regi cum copijs obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharja, distitas ab hoste septuaginta stadijs. At rex relictis Bethsuris, exercitum duxit ad eas fauces vbi Iudas castra metatus erat: & quam primū dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iussit ire compositam. Cumque non posset elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum angustias, iussit vt vnus post alium incederet, attributis, qui stiparent singulos, mille peditibus & equitibus quingentis. Beluis autem impositae erant celsa propugnacula instructa sagittarijs. reliquum a exercitum cohorte ducibus, atque ita sublato militari clamore hostem aggreditur ab vtroque latere iussit montes ascendere, praepositis ex amicorum micans aureis & aereis clypeis, ita vt fulgore eorum coruscarent omnia. clamore aūt reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium circiter DC. ex eis occidit. q primi ad manus venerant. Caeterū Eleazarus eius frater, quem Auranem vocabant, conspicatus excellentem elephantum ornatum phaleris regijs, & ratus in eo regem inuehi, vasto animo in eum fecit impetum. & occisis multis priusquam ad eum penetraret,

Antiochus Philippum regni gubernatorem constituit.

Medio & Ruff. l. 4. Lysias Antiochi filio rege constituto Eupatorem eum nominat.

Macedones Iudaeos infestant.

Iudas Macchabaeus arcem oppugnat. Perfuga Iudas in arce ab Antiocho auxilium petunt.

Antiochus Eupator armatus venit in Iudaeam.

Bethsura obsessa.

Iudas cum copijs regi obuiam proficiscitur.

Eleazarus Iudae frater, elephantem occidit.

caeteris

cæteris vero metu & terrore cedentibus, succedens sub eius ventrem confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est; atque ita non tamen inultus interijt generose inter aceruos hostilium cadauerum. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorem numero, Hierosolyma se recepit, volens arcem iterum oppugnatione aggredi. Antiochus vero parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum reliquo venit Hierosolyma. Bethsuritæ territi apparatu regio, maxime cum commeatus eos deficeret, dedition em fecerunt, pacti prius vt hostis à se iniuriam omnem abstineat, quod quidem ab Rege non nisi salutetenus seruatum est: alioqui nudis effectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit Sed apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est. nullam enim eis Rex tentauit machinam, quam non illi contrarijs machinationib. eluderent, tantum laborabat victus penuria, quod fructus veteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colligitur, quod eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tum vel arare terram vel serere. quo factum est vt multi se clam subducerent propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanserit. Cæterum Rex & Lysias imperator cognito, quod Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consilium, tam militem quam duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit Rex Lysiam vt alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam non esse modici temporis, quod locus esset munitissim' & commeatus eos iam deficerent, & quoc'reunt multa regni negocia quæ opus esset Regẽ cõponere. Itaque præstare fœdus & amicitiam cũ hac gente facere, & sinere eos vti patrijs legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellauerant, atque ita redituros esse in suam quemque patriam. Quæ sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

An. mundi 3803. ante Christum nat. 161.

Iudas Hierosolyma recipit, omnes sequitur Antiochus.

Bethsuritæ deditionem faciunt.

Templum Hierosol. obsessum.

Antiochus cognito quod Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, obsidione soluta illi occurrit

CAP. XV.

Antiochus omissa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

TVM Rex missa caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obsessis denunciat, libertatemque viuendi legibus, Illi vero libenter hæc audientes, accepta in hoc fide & iurelurando interposito, exiuerunt è templo. At Antiochus cum ingressus vidisset locum egregie munitum, violato sacramento iussit suum exercitum, vt solo æquaret murum quo tẽplum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam Pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim Regi consuluit vt eum interficeret: si vellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, vt Iudæos ab institutis patrijs deficere cogeret. Rex igitur Menelaum missum in Beroeam Syriæ necauit, post exactum in Pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui vt sibi Principatum adquireret, totam gentem à religione deficere compulit. ei successit in Pontificatum Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterum Antiochus cum offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello victum & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius autem Pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, videns quod Rex interfecto ipsius patruo sacerdotium Alcimo dedisset nihil pertinenti ad cognationem

Antiochus cum Iuda fœdus facit.

Antiochus murum quo templum septum erat solo æquat.

Onias Pontifex, qui & Menelaus, à rege abducitur.

Alcimus sine Iacimus Pontifex.

Ann. mundi 3804. ante Christum nat. 160.

Pontificum, Lysia suadente vt transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægypti Regem Ptolemæum: apud quem & vxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo alias dicemus tempestiuius.

CAP. XVI.

Philippi mors. Onias Pontificis filius in Ægypto templum Hierosolymitano simile extruit. Hodie & Ruff. ca. 15. 1. Mac. 7. Demetrij acta. Alcimus Iudam apud Demetrium accusat. Bachides Demetrij dux cum exercitu contra Iudæos missus, infecto negocio ad suum Regem reuertitur. Bachides multos sibi credentes interficit. Bachides magnam tyrannidem in Bethzecho exercet. Alcimus eos qui sunt Iudæ partium occidit. Iudas Alcimi potentiæ resistit. Alcimus Iudam apud Demetrium accusat.

EOdem tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptoq; diademate, & contractis quotquot | o uit militib. mercenarijs regnum inuadit: cumque certatim ad eũ populi deficerent excipientes eum obuijs manib. etiam Antiochum Regem & Lysiam comprehensos viuos ad eum perduxerunt: qui mox iussu Demetrij necati sunt, post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in alijs commentarijs diximus. Ad nouum Regem confluxerũt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus Pontifex: accusabantque totam gentem, & præcipue Iudam eum fratribus, quod post interfectos omnes amicos & fautores Regis, se quoque eiecissent è patria, metu coactos solum vertere: postulabantq; vt ex amicis quempiam eo mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eo Bachidem amicum Regis Antiochi Epiphanis, virum strenuum, cui tum Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & commendato illi Alcimo, traditoque exercitu, iubet vt Iudam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copij, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres inuitans eos ad pacem & amicitiam. Volebat enim dolo eam circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quod videret adesse exercitum, quem putabat adductum belli potius quam pacis gratia. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter communem patriam, adeos se contulerunt. & accepto ab vtroque iureiurando nihil mali se passuros, nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt. Bacchides autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero, cæteros cautiores iam factos deterruit, quo minus ad eum accederent. itaq; amoto exercitu à Hierosolymis postquam peruenit ad vicum Bethzetho, comprehendit multos perfugas & quosdam è populo, & occisis omnib. iussit e ius religionis homines patere Alcimo, ad cuius præsidium relicta sub eo parte exercitus, Antiochiam ad Regem Demetrium reuersus est. Alcimus autem volens principatum sibi constabilire, & intelligens ad hanc rem opus esse popularium beneuolẽtia, comiter ac blande appellabat omnes, & loquendo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiunxit ad priorem quam ante habuerat. horum pleriq; erant impij & pfugi, quorum opera & ministerijs vtendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partium, quotquot in suam potestatẽ redigere poterat. at Iudas animaduertens tantopere creuisse ipsius potentiã, & multos probos ac pios homines extinctos eius violentia, ipse quoq; obibat regionem, interficiens quotquot in manus eius venirent è studiosis Alcimi. Quj videns se virib. imparem, quo posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxilium & opes Regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam, solicitabat contra Iudam illius animum, accusans quod plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi mature misso illuc exercitu, vir audax & facinorosus pœnas debitas lueret.

CAP.

CAP. XVII.

Nicanor post Bachidem dux contra Iudam missus, una cum universo exercitu interneccione periit.

An. mundi 3804. ante Christum nat. 160. Hedio & Ruff. c. 16. 1. Mach. 7.

DEmetrius vero ne suis quidem rebus tutum existimans si ita Iudæ vires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum carissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributoq; quātum satis contra Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellum gerere. Is profectus Hierosolyma, & primum dissimulans hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudā intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam. paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid forte periculi metuat. In hoc enim tantum se uenisse cum amicorum comitatu, vt mentem sui Regis ei notam faceret, quam propensus sit in fauorem Iudaicigeneris. hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data viciſſim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cumq; post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderent. Ille mature intellectis insidiis propere ad suos refugit: & detectoriam dolo ad apertam vim vterq; se vertit. Commisso deinde prælio prope vicum Capharsalamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanam arcem compulsus est. Reuertenti inde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiā, ostentantes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrii. at Nicanor ne à conuiciis quidem in Deum temperās, minatus est nisi populus Iudā sibi traderet, breui se reuersurum, & in templū ipsum sæuiturum ita vt ad solum vsq; id diruat. atq; cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denunciatione mœsti, cum lacrymis Deo supplicauerunt, vt sacratam sibi ædem vna cum suis tutoribus tutaretur ab hostium iniuria. Nicanor vero egressus Hierosolymam castris locum optauit apud vicum Bethoron, vbi se cum eo coniunxit alia manus recens tum è Syria veniens. Iudas quoque castra posuit ad alium vicum nomine Adasa: triginta modo stadiis distantem ab hostibus, habens circa se non plus mille militum. hos cohortatus ne terreantur hostium multitudine, neve cogitent cum quāmultis decernerent, sed quales ipsi & pro qualibus præmiis contenderent, iussit forti animo hostē aggredi & pugnam capessere. itaq; edito acri certamine, multi ceciderūt ex hostib. & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacente, ne cætera quidm acies substitit amplius, sed amisso duce verterunt terga, arma iactantes, quo expeditius fugerent. Iudas vero impigre cum suis persequēs sæuiebat cædibus: & tuba significabat vicinis oppidis & vicis victoriam: moxq; undiq; armati prosilientes profligatis incondite ruentibus occurrebant infestis gladiis, ita vt ne vnus quidem incolumis euaserit ex nouem millib: tot enim in vniuersum fuerant. Ea victoria contigit decimatertia die mensis Adar, vt nostri nominant, qui Macedonibus Dystrus dicitur: eaq; die festiuitatem nostri per singulos annos renomans ob rei prospere gestæ memoriam. Post eā victoriam aliquantisper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta est discrimina. Alcimo autem Pontifici volenti demoliri veterem adyti parietē, sanctorum vatum ædificium, morbus diuinitus inflictus est, per quem re gente voce priuatus in terram procidit. & cruciatus non paucis diebus misere periit, post exactum in Sacerdotio quadriennium: quo defuncto pontificatum populus communibus suffragiis Iudæ tradidit. Qui quo-

Demetrius Nicanorem contra Iudam mittit.

Nicanor hostem dissimulans, dolo Iudam intercipere conatur.

Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent se templum euersurum minatur.

Nicanorem & copias Iudas in fugam vertit.

Adar. Martium.

Alcimus Pontifex mortuus.

niam

An. mundi 3804. ante Christum nat. 160.

niam multa audierat de Romana potentia, quod deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciam quoque subegerint, & Reges Persæum, Philippum, magnumque Antiochum perdomuerint, decreuit conciliare sibi eorum amicitiam. Missis igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iasone Eleazari filio, rogauit, vt in societatem reciperetur & amicitiam, & vt Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem Senatus admisit. & auditis eorum postulatis amicitiam annuit, moxque Senatusconsultum de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatum est in Capitolium: cuius exemplar in Iudæam missum est. erat autem Senatusconsultum de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanæ ditionis cum Iudæis bellum gerere liceat, neque præbere hostibus eorum triticum, aut naues, aut pecuniam, vtque si quis Iudæos inuadat, Romani succurrant pro viribus: & vicissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi contra eum sint auxilio. Quod si Iudæi velint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de communi populi Romani sententia: idque ita demum ratum fore. Scriptum est hoc Senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub Pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis & amicitiæ.

Iudas fœdus facit cum Romanis.

Senatusconsultum Romanorum, de societate & amicitia Iudæorum.

CAP. XVIII.

Bachidis denuo missi contra Iudæam victoria.

DEmetrius autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bachidem in Iudæam misit cum aliis copiis: qui ex Antiochia profectus in Iudæam, ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma. & cognito quod Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum viginti, equitum vero duo millia, cum Iudas non plus haberet quam mille milites. ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita vt octingenti tantum reliqui fuerint. Iudas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia non erat vnde delectum in supplementum faceret maxime in tali temporis angustia, decreuit cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generose subirent pericula, iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus, vt tunc se in tutum reciperet, cum sit tanto inferior & numero & viribus, ac mox maioribus copiis hostem inuaderet: Absit, inquit, vt me tergo obuertentem hostibus sol aspiciat, nam etiamsi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregie gestas, tantamque virtute partam gloriam ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit, vt intrepide exspectarent conflictum hostium.

Bacchides ex Berzetho vico Iudæam inuadit.

Iudas paucis militibus numerosum exercitum aggredi conatur.

CAP. XIX.

Quomodo Iudas prælio victus succubuerit.

INterea Bacchides productis extra castra copiis instruebat aciem, equitum alas hinc & inde in vtroque cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ: ipse in dextro cornu locum sibi optauit. Sic instructa acie postquam venit in conspectum hostium, iussit signa canere, & militem cum clamore eos inuadere, idem & Iudas fecit, collatisque signis certatum est vtrinque acriter donec vergente iam sole Iudas animaduertens Bacchidem cum

Bacchides aciem instruit, & cum Iuda signa conferit.

robo-

robore militum pugnam in dextro cornu ciere, cum audacissima manu iuuenum in eum irruit. Perruptaque phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersariis persecutus est eos vsque montem qui Aza dicitur. id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt. qui videns nullum superesse effugium vrgentibus circumquaque hostibus, in vestigio cum suis constitit. & cæsis hostium plurimis lassitudine magis quam vulneribus confectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito. quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites, orbati tanto impetatore, tum demum in fugam effusi sunt. Simon autem & Ionathas fratres induciis factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim vicum magnifico funere intulerunt. monumento patrio, & publico luctu per aliquam multos dies honorauerũt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ viri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorum Mathiæ patris, nullum vnquam pro libertate popularium defugit aut laborem aut periculum. quapropter merito virtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata è Macedonum seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato Pontificatu sacerdotio.

An. mundi 3814. Ante Christum natum 160.

Iudas hostium Phalanges persæpe pepulit, quo fidem fortitudini ipse circumuentus vulneratur & interficitur. Iudas in Modim sepultus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimustertius.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.*

II. *Ionathas sessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere eos vrbem abducere.*

III. *Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.*

IIII. *Demetrius missa legatione ad Ionathan multis muneribus, eum ad amicitiam suam pertrahit.*

V. *Alexander maioribus quam Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionathan in partes suas traducit.*

VI. *De templo Dei ab Onea ædificato.*

VII. *Quod Alexander post mortem Demetrii Ionathan in summo honore habuit.*

VIII. *Demetrius Demetrii filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionathan recepit.*

IX. *Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitia Ionatha.*

X. *Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto aequo interfecto Simoni eius fratri bellum infert.*

XI. *Quod Simoni Iudæorum gens & Pontificatum simul & copiarum imperium detulit.*

XII. Simon

XII. Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat fœdere.

XIII. Bello inter Antiochum & Simonem orto Condebæus dux regius è terra profligatur.

XIIII. Quod Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.

XV. Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.

XVI. Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.

XVII. Hyrcanus expeditio in Syriam.

XVIII. Quod Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferrent victus infugit.

XIX. Aristobulus primus sibi Diadema imponit.

XX. Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

XXI. Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

XXII. Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.

XXIII. Antiochi Dionysii in Iudæam expeditio.

XXIV. Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.

CAP. I.

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.

An. mundi 3805. Ante Christum nat. 159.

QVemadmodum libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorum denuo receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iudas post multa exhausta certamina postremo prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declarauimus. Post eius obitū quotquot Iudæorum à pietate desciuerāt, resumpta animis infestabant reliquos populares: ita vt accedente etiam fame, quæ tum forte regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes, geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersariis ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidi eos tradiderunt, & is tortos primum cruciatosque ad libitum, postremo omnes ad vnum enecabat. In hac tanta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatem Babylonicam nunquam experti fuerant, quotquot erant reliqui ex Iudæ sociis, veriti gentis interitum adiuerunt Ionathan eius fratrem: rogabantque vt germani æmulus fieret, qui ad extremum halitum libertatem propugnans præclaris conatibus sit immortuus: nec sineret totam gentem sine præsidio venire in extremum salutis periculum. Tum Ionathas paratum se vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & visus dignus qui Iudæ fratri suo succederet; communibus Iudæorum suffragiis administrandæ militiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides veritus ne Ionathas quoque multum negociorum exhibeat Regi & Macedonibus, quemadmodum antea Iudas fecerat, decreuit eum dolo tollere: sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrem latuit. quamobrem mature moniti assumpta sociorum manu in desertum vrbi vicinum celeriter refugerunt: & cum venissent ad aquam quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Porro Bacchides sentiens eos timere, & in desertis illis latitare, duxit contra eos omnes suas copias, & positis vltra Iordanem castris confluentem illuc militem recipiebat. Ionathas autem cognito illius aduentu, misit

Iudæi à profugis & penuria coacti Macedonicæ factioni sese adiungunt.

Bacchides Iudæ fautores interficit.

Ionathas Iudæ fratri communibus Iudæorum suffragiis succedit.

Bacchides Ionathan tollere conatur.

Bacchides copias contra Ionathan ducit.

fra-

fratrem suum Ioannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erant enim amici. sed in itinere inuaserunt eum Medabenses Amarzi filii. direptisque impedimentis & quicquid secum deferebat, comprehensum interfecerunt cum omnibus sociis: cuius facinoris paulo post pœnas dederunt eius fratribus, sicut suo loco dicetur. Bacchides autem cognito quod Ionathas castra haberet in Iordanis paluſtribus, Sabbato illum aggressus est, ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus socios, & ostenso periculo, quod, nisi viri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à fronte hostibus, votisque DEO factis pro victoria, impigre hostem aggreditur, & prostratis non paucis, videns ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est, sed cum ille caute ictum declinasset, Ionathas cum sociis desilientes: commiserunt se flumini, & in oppositam ripam enatarunt, hostibus non ausis traijcere, sed ad Hierosolymitanam arcem reuertentibus, desideratis ex eorum numero ferme duobus millibus. post eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emauhtem, Betheron, Bethellam, Thamnatam, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impositis in eas præsidijs, res Iudæorum inde infestaret excursionibus: sed nihil æque, vt Hierosolymitanam arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorum primatibus filios obsides inclusit, vt ibi custodirentur. Eodem tempore nunciatum est Ionathæ & Simoni fratribus, quod Amarzi filii celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha, filiam Illustris cuiusdam inter Arabas: eamque puellam traducendam cum pompa sumptuosa & splendida. Fratres autem existimantes opportunissimum ad vindictam tempus sibi oblatum, & facile vlturos se iniuriam fratri illatam, versus Medabam properauerunt, & insidijs in monte collocatis, expectabant eorum transitum. Vt vero in conspectum venit sponsus cum virgine & amicorum comitatu, vt fieri solet in nuptijs, coorti ex insidijs omnes ad vnum interfecerunt, & cum ornamentis cæteraque præda reuersi sunt voti compotes, & egregie vlti germani interitum de Amarzi filijs. ceciderunt enim hi non soli, sed cum vxoribus, liberis & amicis, vsque ad quadringentorum numerum. Atque ita Simon cum Ionatha in paluſtria Iordanis reuersi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præsidijs dispositis, ad Regem suum reuersus est: quo tempore per integrum biennium status rerum Iudaicarum fuit pacatior. Transfugæ autem & vulgus impiorum hominum, videntes Ionathan & eius factionem secure versari in Iudæa, propter tranquillitatem temporum, per nuncios solicitauerunt Demetrium, vt Bacchide misso Ionatham in potestatem suam redigeret. fore enim hoc perfacile, & vnica nocte posse omnes eius milites insperato incursu opprimi. qui vbi iussu Regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos suos & auxiliares scripsit, darent operam vt comprehenderetur Ionathas. Cumque omnium insidijs appeteretur, nec tamen quicquam proficerent: cautus enim erat, vt qui dolum præsenserat: iratus Macedo transfugis, putansque & se & Regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis 50. præcipuos. Ionathas autem cum fratre & suorum manu metu secessit in vicum Bethalagam, qui in deserto situs est: eumque munuit mœnibus & turribus, vt tutum haberet receptaculum. quo audito Bacchides cum totis suis copijs, adiunctisque Iudæorum suæ factionis auxilijs contra eum profectus est: & agressus oppugnare munitiones, per aliquot dies in eo conatu perstitit, at ille nihil territus restitit acriter: relictoq; ad oppidi tutelam Simone

fratre

An. mundi 3805. ante Christum nat: 159.

Ioannes Iudæ frater ab Amarzi filijs interfectus.

Bacchides Ionathan Sabbatho aggreditur & duo millia militum amittit.

Hierosolymitana arx munita.

Ionathas & Simon in Asamarzi filios Ioannis fratris mortem vlciscuntur.

Demetrius solicitantib. transfugis Bacchidem cum copijs contra Ionatham mittit.

Bacchides iratus transfugis dum Ionatha potestas ipsi non datur, 50. eorum interficit.

An. mundi 3805. ante Christum nat. 156.

Ionathas cū fratre in Bethulaga obsessus.

Iudas eppidō egressus, nocte in Bacchidis castra irruit.

Bacchides indignationē in transfugas effundit, & quomodo exercitum sine ignominia possit reducere cogitat. 1. Mac. 9.

Bacchides cum Ionatha pacis facit. Ionathas apud Machmain degit, patriæque desertores punit.

Hodie & Rhasus c. 12.

Alexander Ptolemaidē occupat.

fratre clam egressus, & collectis in vicina regione suæ factionis hominibus, nocte in Bacchidis castra irruit, & multis trucidatis effecit, vt frater aduentum suum cognosceret. quamprimum enim tumultum sensit in castris hostium, eruptione facta incendit eorum machinas, cæde etiam non mediocri edita. Bacchides vero videns se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata consternatus ob insperatum obsidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas, vt impostores, quorum opera missus à Rege fuerat, vnum cogitans quomodo ex dignitate sua & Regis obsidioni fine imposito, exercitum sine ignominia posset reducere.

CAP. II.

Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.

QVa eius voluntate cognita Ionathas, misit ad eum nuncios, petens societatem & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis vtrinq; redditis. id Bacchides ratus sibi honorificum, & oblatam occasionem qua posset non inglorius obsidionem soluere, amicitiam cum Ionatha iniit, iureiurando interposito, neutrum arma moturum in alterum: redditisque & receptis captiuis, Antiochiam ad suum Regem reuersus est: nec vnquam posthac Iudæam cum exercitu petiit. Ionathas vero hanc securitatem nactus, & degens apud Mathmam oppidum, administrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & seuere animaduertens in religionis patriæ desertores, repurgabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus.

CAP. III.

Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.

ANno autem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam, Ptolemaidem occupauit, proditione militum, qui eam tenebant præsidio, moresque Demetrii oderant, vt parum comis & superbi admodum. Ineluctus enim in Regium quoddam castellum munitum quatuor turribus, non procul situm ab Antiochia, neminem admittebat. & omissa reipublicæ cura degebat in ocio per segniciem, vnde grauiora etiam odia contra eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito igitur quod Alexander occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copiis contra eum profectus est.

CAP. IV.

Demetrius, missa legatione ad Ionathan, multis muneribus tum ad amicitiam suam pertrahit.

Demetrius in Alexandrum mouet.

MIsit etiam legatos ad Ionathan, inuitans eum ad societatem & amicitiam, præuenire Alexandrum cupiens, ne forte ille prior impetraret illius auxilium, idque eo facilius, quod odia inter se & Ionatham intercesserant: cui mandabat, vt haberet delectum militum, & arma pararet, reciperetque Iudæorum obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanam arcem incluserat. talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit Regias literas, audiente tam populo quam arcis præsidio, quibus lectis impii & transfugæ, qui in arce erant, vehementer sunt territi, quod Rex Ionathæ & exercitum colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quemque parentibus re-

stituit,

stituit. Atque ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea vrbe reparans. nam & mœnia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent contra assultus hostium. Quod vbi senserunt, qui dispersi erant per præsidia, omnes relictis illis, receperunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcem Hierosolymis. nam horum maxima pars constabat ex Iudæis veræ religionis desertoribus, & ideo præ metu non sustinuerunt præsidia relinquere. An. mundi 3813. ante Christum nat. 151. *Macedonici militet relictu præsidijs Antiochiã se recipiũt. Hedio & Rufino c. 8.*

CAP. V.

Alexander maioribus quam Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionathan in partes suas traducit.

ALexander autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorans viri fortitudinem, & quomodo se gesserit contra Macedonas, tum qualiter vexatus sit à Demetrio eiusque Duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem socium inuenire quam Ionatham, qui & virtute sit eximia, & peculiares odii causas contra Demetrium habeat, quod datis vicissim & acceptis cladibus, exacerbatum fuerat. Itaq; si idem ipsis videatur, adesse occasionem inuitandi hominem ad amicitiam. cumque id purpuratis quoq; suis probari animaduerteret, scripsit talem epistolam: Rex Alexander, Ionathæ fratri salutem. Quia iamdudum audiuimus de fide tua, simul & fortitudine, mittimus ad te, qui de societate agant, & amicitia, & nostro suffragio hodie te Pontificem Iudæorum constituimus, & in amicorum nostrorum numerum asscribimus. mitto etiam tibi munera, stolam purpuream, & coronam auream, & rogo, vt sic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His literis acceptis Ionathas Pontificiã stolam induit. in ipso scenopegiæ festo, post quadriennium exactum à Iudæ fratris obitu, cum vacasset interim Sacerdotium: moxque contraxit exercitum, & fabricauit magnum armorum numerum. Demetrius vero hoc cognito multum doluit, damnans suam cunctationem, quod non præueniens æmulum eblanditus sit Ionathæ fœdera, sed elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripi passus sit. Scripsit tamen etiam ipse Pontifici & populo in hanc sententiam. Rex Demetrius, Ionathæ & Iudæorum genti salutem. Quoniam seruastis nostra fœdera, & solicitantibus vos inimicis nostris non accessistis, equidem laudo vestrã fidem, hortorq; vt constantes sitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim vobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis, tam mihi quam his qui me præcesserunt Regibus. insuperque salis precium & aurum coronarium, & tertias seminis dimidiamq; partem fructus arborei solitam mihi cedere, ab hodierno in posterum vobis remitto: simulq; quod in singula capita pendebatur ab his qui Iudæam incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariam, Galilæam & Peræam, vobis concedo in perpetuum. Et Hierosolymitanam vrbem sacram esse volo, & ius asyli habere, immunemq; esse cum suis finibus à tributis atq; decimis. Arcem ẽ eius permitto Pontifici vestro Ionathæ, vt quos ipse fidos & amicos probauerit, in præsidio eius constituat. Eos quoq; Iudæos, qui iure belli capti seruitutem in nostra ditione seruiunt, in pristinam libertatẽ restituo, ac ne iumenta quidem ad angarias adigi permitto. Sabbatis item & festis solennibus, & tribus diebus ea præcedentibus immunitatem concedo. Eodem modo Iudæos, qui in mea ditione habitant, liberos & sine molestia degere volo: & quicunque ex eis mecũ militare voluerint permitto, duntaxat vsq; triginta millium numerum: idque ea conditione stipendiorum, qua cæ-

Alexander Ionathamin suas partes traducere conatur. Pontificatum deferendo.

Ionathas Pontificix exercitum colligit.

Demetrius se promissu in amicitiã Ionathæ insinuare conatur.

An. mundi 3853. Ante Christum nat. 152.

teros meos milites. Habebo etiam eos in præsidiis & in meo satellitio & principes eorum aulicorum meorum numero. Permitto etiam, vt patriis vtantur legibus & ipsi & tres attributæ eis præfecturæ: vtq; Pontifici curæ sit, nequis Iudæus aliud templum præter Hierosolymitanum religionis ergo adeat. Præterea do in singulos annos ex meis rationibus in sumptus sacrificiorum quindecim millia siclorum argenti, & quod pecuniæ superfuerit vestrum esse iubeo. & decem illa drachmarum millia, quæ de templo accipiebant Reges, sacerdotibus atq; ministris templi remitto, ad quos ea pertinere compertum mihi est. Quicunq; etiam confugerint in templum Hierosolymitanum, sanumque conti[illegible]uum siue ob debitam Regi pecuniam, siue alia de causa, imm unes sint abomni vexatione, tam ipsi quam eorum facultates. Permitto etiam, vt reparetur templum, & operum sumptus de meis pecuniis fieri iubeo: sicut & mœnia & turres altas æque de meo volo ædificari. tum si quę sunt per Iudæam apta ad struendas arces, imponendaque præsidia, & hæc meo sumptu muniantur. Atq; hæ fuerunt literæ ac pollicitationes Demetrii. Alexander autem Rex magnis copiis contractis, tam è mercenario milite, quam eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in hostem duxit, collatisq; signis sinistrum cornu Demetrii oppositum sibi aciem terga coegit vertere: hærentesque diu fugientium vestigiis etiam castra eorum diripuerunt. at dextrum cornu, in quo Rex ipse pugnabat, compulsum est loco cedere: & reliquis effuse fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostium occidit, alios non sustinentes ipsius impetum persequens, abreptus est in cœnum quoddam profundum & transitu difficile, vbi prolapso equo omni effugio destituru[illegible], ab occurrentibus oppressus est. Circumdatum enim corona confixerunt iaculis, at ille etiam pedes generose repugnabat, donec crebris vulneribus confectus succubuit. Hic fuit finis Demetrii post exactum regni annum vndecimum, sicut in aliis commentariis iam ante demonstrauimus.

Alexandri cum Demetrio pugna & victoria.

CAP. VI.

De templo Dei ab Onia ædificato.

Hegesippus & Rufinus cap. 4. Onias Pontificis Oniæ filius, in Ægypto templum ædificare molitur.

ONias autem Pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandriæ degebat apud Ptolemæum Philometorem, vt iam ante diximus, videns Iudæam vastatam à Macedonibus, eorumque Regibus, & sibi æternam memoriam parare volens, decreuit à Rege Ptolemæo & Regina Cleopatra per literas petere, vt sibi liceat in Ægypto instar illius Hierosolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & Sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem consilium cepit fretus maxime Prophetæ Esaiæ vaticinio, qui ante DC. amplius annos prænunciarat fore omnino, vt templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idque hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epistolam: Dum in bello strenuam vobis operam nauans cum Deo varias regiones obirem, animaduerti apud Cœlesyriam & Phœnicen & Leontopolim, quæ est in præfectura Heliopolitana, aliisque in locis Iudæos præter decorum habere templa, & ideo male inter eos conuenire: quod & AEgyptiis vsu venit, propter multitudinem templorum & diuersitatem religionum. Et quia locum idoneum inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenum varia materia sacrisque animalibus, rogo, vt mihi permittatis templum, quod illic est nulli sacratum, numini, iamque collapsum repurgare, & aliud loco eius Deo meo exstruere ad Hierosolymitani illius similitudinem, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & Reginæ, atque liberorum ve-

An. mundi 3854. Ante Christum nat. 150.

stro-

ſtrorum, vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc conuenientes, quo magis alunt mutuam concordiam, eo accommodatiores fiant ſuis vſibus. Nam & Eſaias ates prædixit, quod erit Domino Deo ſacrarium in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis Rex & ſoror eius ac coniux Cleopatra, declarauerunt ſuam pietatem per epiſtolam quam ei rescripſerunt. Nam peccatum hoc, & præuaricationem legis à ſe in Oniæ caput reieceruntur: ſic enim reſcriptum habet, Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas, in quibus poſtulas vt tibi permittamus illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanæ collapſum templum repurgare, quod vocatur agreſtis Babaſtis: quod ſane miramur, ſi poterit acceptum eſſe Deo, templum ſtatutum in impuro loco, & pleno animalibus. Sed quoniam ais, Prophetam Eſaiam iam olim hoc prædixiſſe, permittimus tibi hoc, quatenus poteſt ſalua legis obſeruatione fieri, ne videamur per hoc peccare in Dominum. Onias igitur impetrato loco exſtruxit ibi templum & altare Deo ad Hieroſolymitani ſimilitudinem, ſed minus & non perquæ opulentum. Menſuram vero eius & vaſa, nunc non libet repetere, commemorata iam ante in ſeptimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Oniæ ſimiles ipſius Leuitæ & Sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & inſtaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandrum vero inter Iudæos & Samaritas, qui ſub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, ſeditio eſt exorta de ſacris ipſorum, ita vt res ad Regis cognitionem peruenirent: dum Iudæi contendunt iuxta Moſis præcepta Hieroſolymitanum templum eſſe legitimum, Samaritæ vero Garizitanum: prouocatumque eſt ad Regem & amicorum eius conſeſſum, vt ab his cauſa audiretur, & victus partis cauſidici ſuccumberent, morte multarentur. patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodoſio Hieroſolymitanis, Iudæis Andronicus, Meſſalani filius, iurauerunt que per Deum & Regem, quod ex legis probationes allaturi eſſent, & rogauerunt regem, vt necaret eum, qui iurando non ſtetiſſe deprehenderetur. Itaque Rex multis amicis in conſilium adhibitis, conſedit cauſam auditurus. Iudæi vero qui Alexandriam habitabant, valde erant ſolliciti, pro tuendis iuris Hieroſolymitani templi, ægre ferentes auctoritatem antiquiſſimi & nobiliſſimi in orbe templi vocari in diſcrimen. Sed cum Sabbæus & Theodoſius conceſſiſſent Andronico, vt prior diceret, orſus ex lege approbare eius ſanctitatem & religionem, oſtendensque per continuas Pontificum ſucceſſiones Sacerdotii vſque in ſua tempora propagationem. & ab omnibus Aſiæ Regibus maiestatem eius loci honoratam donariis: Garizitani vero, ac ſi omnino nullam eſſe vnquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus perſuaſi Regi; vt decerneret Hieroſolymitanum eſſe ex ſententia Moſis conditum, Sabbæum vero & Theodoſium adiiceret ſupplicio. Atque hæc ſunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

An. mundi 3804. Ante Chriſtum natum 164.

Templum, concedente Ptolemæo, in Ægypto ædificatur. De bello Iudaico libr. 7. cap. 37.

Seditio inter Iudæos & Samaritas ſacrorum cauſa mota.

An. mundi 3813. Ante Chriſtum nat. 150.

Hodie & Ruffinus cap. 3. 1. Mac. 11. Alexander rex Syriæ Cleopatram Ptolemæi Philometoris filiam ducit.

CAP. VII.

Quod Alexander poſt mortem Demetrii Ionathæ honorem habuit.

CÆſo autem in pugna Demetrio ſicut ſuperius dictum eſt, Alexander aſſumpto Syriæ principatu ſcribit Ptolemæo Philometori, vt ſibi eius nuptum tibi dari depoſceret, æquum eſſe dicens, vt ſe affinitate dignetur poſt receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deiectum. Ptolemæus vero libenter eius poſtulatis adhibitis, re-

Ab. mundi 3814. Ante Christum nat. 150.

scripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium: iussitque, vt sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illo filiam, & ibi celebraturo eius nuptias. subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit eum Cleopatra filio, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotē auri & argenti summa, quanta tam potentem Regem decuit. Ad has nuptias vocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas Pontifex, & cum venisset ad Reges, amplisq; muneribus vtrunq; donasset, ab vtroque in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum vestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro tribunali: mandauitque suis ducibus, vt in medium vrbis eo producto, præconis voce edicerent, nemini licere accusationem contra hominem instituere, aut vlla in re exhibere ei negocium, quo facto cum manifestum esset, quanti Rex eum faceret, adnersarii qui ad accusandum parati venerant, subduxerunt se, veriti ne ipsis potius mali aliquid accideret. Tanta autem benenolentia Rex hic Ionatham prosecutus est, vt ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit.

CAP. VIII.

Demetrius Demetrii filius desicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recepit.

Helio & Ruffino cap. 6.

ANno autem centesimo sexagesimo quinto, Demetrius, Demetrii filius accepris multis mercenariis militibus à Lasthene Cretensi soluens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander vehementer est territus: moxq; è Phœnice properauit Antiochiam, vt res eius ante Demetrii aduentum in tuto constitueret, interim Cœlesyriæ Apollonio Dauo duce præposito. Is profectus cum exercitu Iamniam, misit ad Ionatham pontificem nuncium, rem indignam dicens, eum solum pro suo arbitrio viuere, non subiectum Regis imperio: & sibi ipsi esse opprobrium, quod eum sub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus desidens, putes te posse aliquid: sed si confidis tuis viribus, in campum descende, vt ferro decernamus, vter nostrum sit virtute præstantior. Ne sis tamen inscius, quod è singulis vrbibus fortissimi mecum militant, assueti semper tuos maiores vincere. quamobrem prouoco te in eum locum, vbi armis non saxis pugnandum est, & in quo nullum præsto est victis refugium. His verbis irritatus Ionatha, delectis decem millibus militum, vna cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebāt Apollonii præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius vero postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitum, octo peditū millibus Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cumq; venisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciem fretus equitatu, & in eo victoriæ spem collocans. Ionathas vero progressus insequebatur, Azotum versus, Apollonium: qui vbi hostem conspexit deuenisse in plana, reuersus est, vt prælium committeret. cumque mille equites in insidiis positi fuissent in quodam torrente, vt se Iudæis à tergo obiicerent, Ionathas qui hoc mature sensit non est territus: sed instructa in latereculi formam acie, hortatus est suos, vt vtrinq; pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cumq; prælium protraheretur vsque vesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostium phalange confligere, ipse vero suis mandauit, vt obiectis scutis excipierent tela immissa ab equitibus. qui cū hoc fecissent,

Demetrius Demetrii filius ex Creta in Ciliciam traiecit, Syriamq; occupare conatur.

An. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

Vir armis fidens.

Apollonius cum Ionatha committit & ab eo fugatur.

exhau-

exhausti sunt telis equites, nec tamen quenquam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiectu scutorum ceu testudine, densitate eorum facile repellebantur, & cadebant irrita. Vbi vero iaculando à mane vsque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon, phalangem aggreditur, & vsus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidem locum suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas autem victos Azotum vsque persequens, multis cæsis reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea vrbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumcinos vicos incendit, ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanum ipsius & quotquot eo confugerant concremauit. fuitque numerus tam eorum qui exusti sunt, quam qui ceciderunt in prœlio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias, & cum extra vrbem castra posuisset, prodierunt ad eum Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterum Alexander audito quod victus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætum, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & socium, & misit ei virtutis ergo fibulam auream, quod gestamen solis cognatis Regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuum addixit. Per idem tempus Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestribus copiis venit in Syriam, Alexandro genero laturus auxilium, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus vsque Azotum, vbi obtundebatur querimoniis deplorantium Dagonis templi incendium. accusabantque populariter Ionatham autorem eius iniuriæ, qui & agros eorum vastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuium dedisset exitio. Ptolemæo pene dissimulanter audiente eorum querimonias. Ionathas vero apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cum vsque Eleutherum fluuium Regem deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postquam autem Ptolemaidem peruenit, minimũ abfuit quin oppressus sit Ptolemæus, Alexandri insidiis per Ammonium eius amicum appetitus. quibus detectis scripsit Alexandro, deposcens Ammonium ad supplicium, quod meritum aiebat, propter structas sibi insidias. qui cum non dederetur, intellexit ipsum Alexandrum earum fuisse autorem, & cœpit eum magno odio prosequi. Antiochenos autem iam antea propter eundem Ammonium infensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter, vt mulier, cæsus, dum amictu fœmineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduersus Demetrium auxilii, abstracta à marito filia confestim ad Demetrium mittit legatos de societate, & amicitia, his conditionibus, vt data ipsi in matrimonium filia, in paternum regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam coniugem perlibenter amplexus est. vnus etiam reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochensibus persuaderet Demetrium recipere alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium habentes exosum & Alexandrum, facile impulsi sunt, vt eum ex vrbe eiicerent. Atque ita elapsus ex Antiochia venit in Ciliciam: Ptolemæus vero vrbem ingressus & à ciuibus Rex consalutatus est, & ab exercitu, coactus duo sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti vero alterum. Sed cum esset natura

An. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

Ionathas victos Azotios vsq; persequens Dagonis fanum concremat, octo millia hominum in eo exurens. Alexander dona Ionatha mittit. Hedio & Rufi. c. 7. Ptolemæus Philometor Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit. Ionathas Ptolemæo occurrit, & ab eo honorifice excipitur. Ptolemæo à genero insidiæ structæ. Ptolemæus Asiæ regnũ sibi oblatum Demetrio tradendum suadet.

An. mundi 3818. ante Christum ann. 146.

iustus, & nimiæ potentiæ minime cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochiensium concione persuasit eis, vt Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorum beneficii, quam odiorum quæ illis cum patre eius intercesserant. Se quoque affirmauit monstraturum ei fore viro recte instituendæ & administrandæ Reipub. nec passurum quicquam tentare quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum se esse Ægypti imperio. atque ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Cæterum cum Alexander ducens validum exercitum è Cilicia euasisset Syriam, & Antiochenum agrum vastaret rapinis atque incendiis, occurrit ei Ptolemæus vna cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ. & victus Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Forte accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, prostratumque aggressi hostes vulneribus in caput inflictis in periculum extremum adducerent, ni ereptus esset interuentu satellitum. attamen per integrum quatriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri vero caput Zabelus Arabum Dynasta recisum misit ad Ptolemæum, qui die quinta demum respirans à vulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animum & oculos. nec ita multo post exhilaratus gaudio percepto ex inimici interitu, & ipse vitam finiit. Alexander autem cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, sicut alias indicauimus. Demetrius autem cognomine Nicanor, regno potitus cum esset prauo ingenio, male mulctabat Ptolemæi milites, oblitus & auxilii & affinitatis, quæ per Cleopatræ nuptias rebus intercesserat. Illi vero perosi hominis ingratitudinem receperunt se Alexandriam, elephantis tamen in eius potestate relictis. Interim Ionathas Pontifex coactis è tota Iudæa copiis, aggressus est oppugnare arcē Hierosolymis, & Macedonicum præsidium, cum desertoribus religionis qui eo confugerant. Hi primum contemnebant conatus Ionathæ, quod satis videret loci munitionibus: tandem nocte aliquot sceleti elapsi peruenerunt ad Demetrium, arcis oppugnationem nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionatham: cumque per nouisset vsque Ptolemaidem, acciuit eum ad se per literas. Ille non intermissa oppugnatione, cum senioribus populi & sacerdotibus aurum, argentum, vestem, aliaque xenia deferens venit ad Demetrium, & hac munificentia mitigauit Regis animum, tractatuque honorifice, confirmatus est in Pontificatu, quemadmodum & à superioribus Regibus. Accusatoribus autem eius transfugis fidem nō habuit: verum etiam rogatus vt pro Iudæa vniuersa tribusque attributis ei toparchiis, Samaria, Ioppe, & Galilæa, CCC. tantum talenta penderentur, concessit per diploma tale. Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorum genti gaudium, Exemplum epistolæ quam scripsimus Lastheni parenti nostro, misimus ad vos vt sciretis. Rex Demetrius Lasthenī gaudium. Genti Iudæorum amicis nostris, & iura amicitiæ seruantibus, decreui beneuolentiæ gratiam referre, quapropter tres præfecturas, Apherimam, Lyddam, & Ramathā cum suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid solebant ante me reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis, aliaque tributa pro fructu terræ atque arborum: præterea salinarum vectigal & aurum coronarium: neque quicquam horum exigetur in posterum. Cura igitur vt huius scripti exemplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diploma. Porro Demetrius videns ditionem suam pacatam, & nihil timendum pe-

Alexandri victi in Arabiam fuga & cædes.

Mors Ptolemæi.

Ionathas Demetrium muneribus placat.

Demetrii ad Lasthenem diploma in quo Iudæi immunitatem promittit.

riculi,

rierit: dimisit exercitum, & stipendia militum minuit, solis exteris mercedem soluens, quos secum è Creta alijsque insulis collectos adduxerat, quamobrèm odium sibi conciliauit apud proprium militem, cuiipse nihil numerabat, solito ab alijs ante eum regib. etiam pacis tempore stipendium accipere, vt hoc pacto alacriores fierent ad subeunda, quoties opus esset, pericula.

Anno mundi 3820. ante Christum nat. 144. *Demetrius militum odium concitat, stipendium pacis tempore minuendo. Hedio & Ruff. cap. 8. 1. Marc. 11. Diodotus cognomine Typhon Apamenus à Malcho Arabe Antiochum Alexandri filium petit. Ionathas legatione cum muneribus missa ad Demetrium vt præsidia de Iudæa castellis ejiceret, rogat. Rebellio Antiochensium: & vltio eam subsecuta.*

CAP. IX.

Typhon Apamenus post deiectum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitiam Ionatha.

EAm alienationem militum à Demetrio arimaduertens quidam ex Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus cognomine Typhon, venit ad Malchum Arabem, qui educabat Alexandri filium Antiochum: & cum indicasset ei quam infensi essent Demetrio milites, suasit vt sibi Antiochum traderet. effecturum enim se, vt is receptus potiretur paterno imperio. At ille primum diffidens se præbebat, quod non satis ei fideret: tandem Triphon euicit assiduis precibus. Interea Ionathas Pontifex volens tollere Hierosolymitanæ arcis præsidium, & impios transfugas, reliquosque qui arces tenebant in ea regione, legatione cum muneribus missa ad Demetrium, rogabat eum vt præsidia de Iudææ castellis ejiceret. qui non hac tantum in re, sed maiora etiam gratificaturum se ei pollicitus est, quam primum leuatus esset præsenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat enim vt pro iure amicitiæ mitteret auxilia, quandoquidem sui milites ad hostem defecerint: moxque tria millia delectorum militum Ionathas ad Regem misit. Cæterum Antiochenses exosum habentes Demetrium, tam propter ipsius quam propter paternas iniurias, cupiebant eum per occasionem aggredi: videntesque auxilium ei venisse à Ionatha considerantes breui augendas eius vires, nisi mature præuenirent, correptis armis circumstiterunt regiam velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui videns populum armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus, conflixit cum Antiochensibus, & superatus numero compulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectum regiæ, & è superiore loco militib. feriebant populum: quod cum tuto facerent propter loci eminentiam, facile repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox in iecto igne, incendium totam vrbem peruagatum est, propter densitatem ædificiorum, quæ tota fere constabant è materia lignea. Antiochenses vero non valentes ædib. flagrantib. succurrere in fugam se verterunt. Tum Iudæi de vno tecto in aliud transilientes, miris modis eos insectabantur. Rex autem animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & vxoribus, & ideo intermisisse prælium, per diuersos angiportus eos aggressus, multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere: & concessa audaciæ venia, seditionem compescuit, donatosq; Iudæos præda quam ex direptionib. parauerant, & collaudatos quasi autores eius victoriæ, remisit ad Ionatham non sine præclaro virtutis eorũ testimonio. postea tamẽ ingratus apparuit, & nõ seruauit pollicita, bellum etiam minatus, nisi redderet tributa omnia quæ Iudæorum gens solita est priorib. Regib. pendere. Feciſſetq; etiam ni impeditus esset à Triphone, coactus apparatum contra Ionatham factum in illum potius vertere. reuersus enim ex Arabia in Syriam cum Antiocho etiã tum adolescente, diadema eius capiti imposuit: & deficientib. ad se omnibus militibus qui fraudati stipendijs fuerant, aperto bello Demetrium adortus est: & vno prælio factus superior, tum elephantos

An. mundi 3820. ante Christum nat. 144.

tum Antiochenam vrbem illi ademit compulso in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adolescens missis literis & legatis ad Ionatham socium & amicum eum nominat, & Pontificatum ei confirmat, concessis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorum regioni attributæ fuerant, ad hæc aurea vasa & pocula vestemq; purpuream & ius vtendi misit ei, nec non fibulam auream cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus, quantum eorum esset Tyrum inter & Ægyptum, præposuit, Ionathas vero lætus tot collatis in se per Antiochum beneficijs atq; honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonem misit, amicum se & socium professus, gesturumque vna bellum contra communem hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, quod pro beneficio iniuriam sibi reposuisset, cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militib. bellum contra Demetrij duces gerere, confestim profectus est ad vicinas vrbes & oppida: à quib. honorifice exceptus, nullis tamen adiutus est militibus. & cū Ascalonem veniisset: hic quoque ab oppidanis cum munerib. ei occurrsum est: quos & ipsos hortatus est, quemadmodum alias vrbes Cœlesyriæ, vt à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniurijs pœnas ab eo repeterent. esse enim multas causas, cur ad hoc consentire debeant. quib. persuasis vt polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit, vt hos quoque conciliaret Antiocho, hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes desertо Demetrio parti aduersæ se coniungere, quare Ionathas irritatus est vt & agros vastaret, & vrbem conaretur vi capere: relictaque ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in vicos sæuiebat incendijs. Tum Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interim auxilium à Demetrio, & spem quoque incertam propter locorum distantiam, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nuncijs recepti sunt in societatem atque amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligunt quid sit vtile, cum deberent sapere ante acceptum incommodum, & vltro potius quam coacti imperata facere. Ionathas vero acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde, totam regionem vsque Damascum obibat. cumq; Demetrij validus exercitus accessisset ad vrbem Cedasam, quæ propinqua est Tyriorum agro & regioni Galilææ, vellentq; Ionatham abstrahere à Syria laturum opem Galilæis suę ditionis hominibus, occurrit eo properę, Simone fratre ad Iudææ præsidium relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militib. Bethsurā oppugnabat, locū totius Iudææ munitissimum, & insessum à Demetrianæ factionis hominibus, vtiam ante diximus. qui cū aggerib. simul ac machinis vehementer infestarentur, veriti ne occupato per vim loco ad vnum necarentur, per nuncium rogabant Simonem, vt sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumib. decedere & proficisci ad Demetrium. ille vero data eis in hoc vt postulabant fide, pro Macedonico suum ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilæa motis à stagno Gennesara castris quæ primum posuerat, in campum Asor progressus est, nescius hostem esse in eo. Demetriani vero qui ante vnum diem aduentum eius præsenserant, collocatis prius in montе insidijs, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamen instruit. Sed cum à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, veriti ne interepti in medio contrucidarentur, in fugam se dederunt, ita vt pene omnes Ionatham desererent in periculo. Soli duces Mathias Absalomi, & Iudas Chapsæi cum quinquaginta virorum fortium manu permanserunt: qui à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostium frontem impulerunt, vt territi ceu furen-

Ionathas ob accepta beneficia operam suam Tryphoni contra Demetrium offert, & probet.

Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat.

fiurentib. cederent, Tum vero illi qui Ionatham destituerant, videntes fluctuantem & inclinatam hostium aciem, reuersi in prælium iam in apertam fugam versos persequebantur, donec ad Cedasa ventum est. vbi intra castra compulsi sunt, Ionathas autem egregia victoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et cum omnia sibi ex sententia Dei fauore videret cedere, misit Romam legatos, de renouanda amicitia, quib. dedit mandata, vt in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eosq; cognationis admonerent atque fœderis, qui postquam Romam venerunt, expositis ad senatum postulatis Ionathæ Pontificis, quod cuperet renouari fœdera. & impetratis quæ volebant omnibus, acceptisque literis commendaticijs ad reges Europæ & Asiæ, quo tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha Pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Iudæorum & senatus ac populus Iudæorum, ephoris Lacedæmoniorum senatuique & populo fratrib. suis salutem. Si valetis & res vestræ ram publice quam priuatim prospere cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superiorib. temporib. perlata ad Oniam Pontificem nostrum, ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiiximus, & literas eas cupide accepimus, & Demoteli atque Ario omnem exhibuimus benevolentiam, quamuis iam ante hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quod vero non prius vos cognatos agnouerimus, id eo factum est, ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra consuetudo in sacris solennitatib. rem diuinam facientes, etiam pro vestra salute & victoria vota nuncupauimus. Et cum multis circumquaque bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc vero peracto bello, misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, viros senatores & honoratos, quib. etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Bene igitur facietis si vos quoque nobis scripseritis, & significaueritis si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicum de amicitia atque societate eis tradiderunt. Hoc tempore tres Iudæorum sectæ erant, quæ de reb. humanis inter se dissentiebant: vna Pharisæorum dicta, altera Sadducæorum, tertia Essenorum. Horum Pharisæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam vero in sua potestate esse aiunt, vt vel fiant, vel non fiant. Esseni vero omnia in fati potestate esse affirmant, nec quicquam hominib. præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omnino negant & è rebus tollunt; dicentes nihil fataliter euenire hominibus. & omnia in nostra ipsorum potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi autores simus, quam infortunij si deteriora consilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in secundo de Iudaico bello volumine. Porro Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maiorib. copijs reparatis duxerunt contra Ionatham, qui comperto eorum aduentu properè in Amathensem agrum occurrit, nolebat enim eos sine impedimento Iudæam inuadere, cumque ad quinquaginta stadia prope hostem castra posuisset, misit qui res hostium & munitiones perspeculasentur. qui cum explorassent omnia, & quosdam captiuos noctu adduxissent, indicantes quod ex improuiso hostis vellet eos aggredi, mature omnia communijt, dispositis etiam extra castra excubijs, & in armis retinens per totam noctem exercitum jussum parate esse animo. etiamsi noctu pugnare opus sit, ne quid eos hostium conatus

An. mundi 3821. ante Christum nat. 143. *Ionathas fugat Demetrii milites.*

Ionathas renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmoniis.

Tres Iudæorum sectæ. Pharisæi Esseni. Sadducæi.

De bello Iudaico lib. 1. cap. 12.

Demetrij duces iterum in Ionatham mouent: nihil sibi successurum videntes noctu discedunt.

An. mundi 3822. Ante Christum nat. 143.

Ionathas in Arabiam proficiscitur & Nabuzaei vastat. Simon Ionathæ frater Ioppen occupat. Ionathas & Simon Hierosolyma & arcem reuisunt.

Demetrius in Arsacem Parthorum regem mouet, prælio superatus capitur.

fallerent. Demetrij vero duces vt sensere Ionathæ præmonitum, hærebant inopes consilij hoc ipso turbati, quod viderent nihil sibi succesſurum absque insidijs, nec aperto marte pares se Ionathæ futuros docerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota castra ignib. quo magis hostem fallerent, noctu discesserunt. At Ionathas mane castra adortus, postquam deprehendit inania, cœpit fugientes persequi, sed frustra. Iam enim transgressi fluuium Eleutherum in tuta loca se receperant. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabatæis vastatis, abactaque præda & captiuis abductis, Damascum veniens illic omnia vendidit. Per idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Iudæam & Palæstinam vsq; Ascalonem, opportuna loca firmabat præsidijs, atq; ita communita regione armis & ædificijs, Ioppen contendit: eiq; occupatę validum imposuit præsidium, quod intellexerat Ioppenses velle Demetrio dedere suum oppidum. His igitur ad hunc modum dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi Pontifex aduocata in templum concione populi, suasit vt reficerent vrbis mœnia, & murum quo templum septum fuerat rursum reficerent, turribusque altis additis munitiorem redderent. vtque alium murum excitarent inter arcem & vrbem, atque hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebant, & ad commeatuum penuriam eos adducerent. præterea vt arces hinc inde per regionem dispositas, additis nouis munitionib. firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua sententia comprobata suffragijs populi, ipse assumpta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negocium. Cæterum Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, volens hanc & Babylonem simul occupare, vt potitus superiorib. satrapijs, sedem belli ibi constitueret. vocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atq; Macedonibus, pollicentib. deditionem si veniret, atq; etiam contra Parthorum regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos cogitans, si res aduersus Parthos ceciſſent prospere, facile se deinde exturbaturum Tryphonem è regno Syriæ, vt vero magna alacritate exceptus est ab eius regionis hominibus, collecto valido exercitu, bellum Arsaci intulit: & superatus prælio amissoque exercitu, ipse vnus in potestatem hostium venit, sicut alias narrauimus.

CAP. X.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fadus violat & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert.

Diodo & Ruff. cap. 9. 1. Macch. 12. 13. Tryphon regnum Antiochi ad se transferre cupiens, Ionathæ conatibus eius se opponit, insidiatur & per dolum perimit.

TRyphon autem cognita calamitate Demetrij, non amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quonam pacto eo sublato, regnum posset ipse inuadere & occupare: nec aliud magis videbatur obstare eius cupiditati, quam Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere, atque ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionathan, cum quadraginta millib. lectissimorum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatum ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducibus vt imperata Ionathæ facerent, quo magis fidem beneuolentiæ fictæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius. postremo suasit vt dimitteret exercitum, cessante bello & pacatis rebus omnibus, rogabat tamen, vt, resenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & accipe-

ret in tutelam suam ciuitatem eam arcesque finitimas, dicens se in hoc uenisse. vt has ei traderet. Ionathas vero nihil mali suspicatus, credensque vero & benenolo animo Triphonem huc confulere, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus: ex his duo in Galilæa reliquit mille vero secum duxit, Triphonem prosecutus Ptolemaidem. Oppidanis vero vrbem confestim, ita, vt præmoniti fuerant, claudentibus, viuus captus est, militibus eius ad vnum contrucidatis. moxq; missa est in Galilæam pars exercitus, vt & illa duo millia nec opina per dolum opprimerent. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis mature inde quaserunt. Nam Triphonis milites non ausi experiri vim, quod intelligerent paratos pro tuenda vita extremum adire periculum, infecta re vnde venerant retro reuerti sunt.

An. mundi 3722. Ante Christum nat. 142.

CAP. XII.

Quod Simoni Iudæorum gens & Pontificatus simul & copiarum imperium detulit.

HIerosolymis autem postquam auditum est de Ionathæ captiuitate, & conatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri desiderium, quod non sine causa timerent, ne destituti eius prudentia, animi & fortitudine infestarentur à finitimis: qui in eam diem metu Ionathæ cohibiti, tum videbantur velut dato signo coorturi, & adducturi Iudæorum gentem in extremum salutis periculum, nec eos fefellit sua expectatio, quam primum enim auditum est necatum esse Ionatham, vndique excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem grauiter gerere, quin & ipse Triphon collecto exercitu in animo habebat Iudæam inuadere. Simon autem videns Hierosolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & volens eis contra Triphonis conatus addere animum, conuocato in templum populo, sic exorsus est ad eos verba facere. Non ignoratis viri tribules, quam grauiter & intrepide ego & pater ac fratres pro libertate nostra periculis nos exposuerimus: quibus domesticis exemplis excitatus, cum non nouum sit in nostra familia legibus patriis & religioni propugnandæ vitam impendere, nullo terrore adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. Quapropter cum non desit vobis dux paratus pro vobis quidvis quantumuis magnum vel pati vel facere, sequimini acriter quocunque duxero, neque enim ego melior sum meis fratribus, vt vitæ parcere debeam: neque ita degener, vt quod illis semper visum est longe pulcerrimum, scilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipse per ignauiam subterfugiam: quin potius certum est germanis meis illorum fratrem egregiis approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quod pœnas ab hostibus exigere dabitur. vosq; vna cum vxoribus & liberis ab eorum iniuriis eripere, & insuper templi sanctimoniam tutam præstare ab illorum impia violentia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, nisi quod existimant destitutos ducis prouidentia. His Simonis verbis accensa multitudo recepit animos & fiduciam. & posita formidine ausa est meliores spes concipere: ita vt vno ore totus populus acclamauerit, placere Simonem imperium accipere, & in locum fortissimorum fratrum Iudæ as Ionathæ succedere, nunquam enim se detrectaturos iussa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei, aggressus est vrbem mœnibus cingere, communireq; cellis & validis turribus, quo opere perfecto misit Ioppen virum ex amicis Ionatham Absalomi filium, iussum habi-

1. *Mac.* 11. *Ionatha desiderium omnes Hierosolymis cepit.*

Iudæam finitimi a gentes, sicut & Triphon inuadere.

Simon Ionathæ frater conuocato in templum populo, se patris a fratrisq; vestigiis non quaturum pollicetur.

An mundi 3823. ante Christum natum 141.

Simon Iudæ as Ionathæ fratribus succedit.

Simon Ionatham Absalomi filium, Ioppen, vt habitatores inde ejiceret, mittit.

An. mundi 3823. ante Christum 141.

tatores eius populariter inde eiicere, veritus ne vrbem Triphoni traderet, ipse interim mansit Hierosolymis ad vrbis custodiam. Triphon autem Ptolemaide profectus cum magno exercitu, venit in Iudæa, ducens secum vinctum Ionathan. et Simon occurrit cum suis copiis iuxta oppidum Addida, situm in monte cui Iudæorum campi subiecti sunt: Triphon vero cognito quod Simon Iudæorum Princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mandabat, vt si vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quod ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à regis imperio. nunc enim eum tantisper seruari in vinculis, dum debitam regi pecuniam redderet. At Simonem technæ eius non latuerunt: sed intelligens quod & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens criminationem suorum, ne negatis pecuniis & filijs videretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionem exercitu postulata Triphonis ad eos retulit, admonitis prius quod subesset insidiæ. præstabilius tamen esse & pecunias & filios mittere, quam contemptis Triphonis conditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit: atque ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam: quibus acceptis Triphon non seruauit fidem, nec dimisit Ionathan, sed cum exercitu peragrabat regionem, volens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenitque vsq; Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuo consectabatur, castra castris illius opponens. interim qui in arce erant vrgentibus Triphonem vt propere sibi commeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum quasi eadem nocte venturus Hierosolyma. sed quia per eam noctem multa nix delapsa viam apertam difficilem maxime equis reddiderat, irritum factum est eius propositum, & motis inde castris in Cœlesyriam rediit propere: obiitque in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autem à Basca oppido fratris ossa in Modim & paternum sepulchrum transtulit, publico luctu honorati: vbi amplissimum monumentum exstruxit patri simul & fraeribus suis è marmore polito & candido. excitato enim in late conspicuam celsitudinem, porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admiratione dignissimum. ad hæc pyramides septem parentibus & fratribus cuique vnam erexit, mira tam magnitudine quam pulchritudine, quæ durant vsque ad nostra tempora. tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas cæterique domestici quam magnificentissimo sepulchro essent conditi: qui defunctus est exacto Pontificatus simul & imperij anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primo sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit: quæ hactenus Macedonibus erant soliti pendere: idque accidit post annum centesimum septuagesimum ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus est. Tanto autem in honore apud populum fuit Simon, vt tam in priuatis instrumentis quam in scripturis publicis adijcerent, actum esse anno primo Simonis Iudæorum ethnarchæ optime de gente sua meriti. nam huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulere victorias. Deuastauit enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnatoq; Hierosolymorum arce solo eam æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculum, neue inde vrbi aliquod inferretur incommodum. quo facto visum est ei operæpreciũ, si mons quoque, in quo sita fuerat, complanaretur, vt solum templum emineret: effecitque id commemoratis pro concione malis quæ à præsidiarijs in eam diem Iudæi passi fuerant, quæque etiam in posterum fer-

Tryphon fraudulenter spem fratris vedimendi, propositis conditionib. facit Simoni.

Ionathas à Triphone interficitur. Monumentum Ionatha.

Immunitas à tributis Iudæis parata. Auctoritas Simonis. Simon Hierosolymorum arcem expugnat.

re co-

re cogerentur, si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidiū. adeoque permotus est eius exhortatione populus, vt non intermisso per triennium neque die neque noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per vices sibi succedentes redegerint, atque ita nihil reliquerint quod obstaret, quo minus templum omnibus in vrbe locis esset longe celsius.

An. mundi 3824. Ante Christum nat. 140. *Hedio & Ruffino ca. 10.* 1. *Macc. 15.*

CAP. XII.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito tum Antiocho cui Pius cognomen erat, fœdere.

Tryphon Alexandro nato, imperio potitur. Tryphon concupitam potestatem ostendit. Tryphonis milites ad Cleopatram Demetrii uxorem desciuunt. Hedio & Ruffino cap. 11.

NOn multo autem postquam Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto, postquam eius tutelam susceperat: sparsoque rumore, quod inter exercendum se esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus vt sibi regnum deferrent, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum vero fratrem, si potiretur imperio, vtrorem fore defectionis quia fratrem eius deseruerint. Illi adducti in spem maximam, quasi, diuidi hoc principe, imperium ei continuo deferunt. Tum vero adeptus iam concupitam potestatem, non amplius dissimulare pravum ingenium valuit, quod priuatus tegere conatus est, quo magis animos hominum sibi conciliaret, quam primum enim Rex declaratus est absque persona Tryphonem agere cœpit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram vxorem Demetrii, quæ tum in Seleuciam cum liberis se incluserat. Et eum Demetrii frater Antiochus cognomine Soter obsideret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens. fecit autem hoc passim amicorum suasu, partim quod timeret ne quidam Seleucenses vrbem Tryphoni traderent. quo postquam venit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellum Tryphoni intulit: quem prælio victum eiecit è superiore Syria, & vsque Phœnicen persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum Pontificem, qui de amicitia & societate agerent. qui & postulata eius libenter admisit, & mox misso commeatu ac pecuniis ad oppugnantes Doram milites, Antiochum ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora, cum perfugisset Apamiam, vrbe vi capta interfectus est, triennio postquam regno potitus fuerat.

Tryphonis milites ad Cleopatram Demetrii uxorem desciunt. Hedio & Ruffino cap. 11. Antiochus Tryphonem eiectum Syria, in Dora obsidione cingit.

An. mundi 3827. Ante Christum natum 137. *Tryphonis cædes. Hedio & Ruffino cap. 12.*

CAP. XIII.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.

Simon cum filiis Cendebæum regione expellit.

CEterum Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copiis, misit eum, vt, vastata Iudæa, Simonem in potestatem redigeret, qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu fit obuiam. prælioque cum fortissimo quoque filiis, ipse cum reliquis copiis subsequebatur diuerso itinere: positisq; compluribus locis inter angustias insidiis, nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquum vitæ in pace exegit, cum & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

CAP. XIV.

Quod Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.

An. mundi 3830. Ante Christum nat. 134. *Hedio & Ruffinus cap. 13. 1. Mac. 16.*

IS per octo annos Iudæis præfuit, postremo in conuiuio cæsus, insidiis generi sui Ptolemæi: qui vxore etiam eius & duobus filiis comprehensis ac coniectis in vincula, misit quosdam, vt tertium quoq; Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomen, interficerent, adolescens autem hoc præsentiens mature in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simulque odio quo Ptolemæum prosequebatur populus. Is enim volentem eum ingredi per portam aliam fortiter repulit, eo quod iam Hyrcanum receperat.

Nulla fides, pietasque, ne in socero quidem.

CAP. XV.

Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.

An. mundi 3831. Ante Christum nat. 133. *Hedio & Ruffinus cap. 14. 1. Mac. 16.*

ILle igitur recepit se in quandam arcem super Hierichuntæ sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus vero, accepto paterno pontificatu, & sacris operatus, cum litatum esset, eduxit contra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat superior, vincebatur autem sola pietate erga matrem & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus conspicuo, minitans se præcipitaturum eos, nisi frater ab oppugnando desisteret. at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantum se gratificari suis carissimis, statim in primo conatu elanguescebat. Mater tamen ad eum manus tendens supplicabat, ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei moras daret operam, vt redactum in potestatem inimicum afficeret pœna, & vlcisceretur homines sibi natura coniunctissimos, gratum enim sibi fore inter tormenta mori, modo nefarius homo scelerum suorum supplicium haberet. Hyrcanus vero talibus verbis accendebatur ad assultum maiore impetu faciendum, sed quamprimum verberari & lacerari matrem videbat, refrigescebat statim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. cumque hoc pacto traheretur diutius obsidio, superuenit annus ille, quo solenne est Iudæis cessare ab operibus, recurrente anno septimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano, matrem & germanos captos tenebat, in muris præcipitandos locat. Historiarum Biblicarum finis.

CAP. XVI.

Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talenta fœdus cum eo iniit.

Hedio & Ruffinus cap. 15.

ANtiochus autem memor iacommodorũ, quæ à Simone acceperat, Iudæam aggressus est, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus vero Hyrcani primo, sexagesima secunda supra centesimam olympiade: vastatisq; agris Hyrcanum in vrbem ipsam compulit, eam septenis castris cum cinxisset, primum nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & virtutem propugnantium; accedente etiam aquarum penuria, cui tandem sub occasum Pleiadis delati imbres fuerunt, remedio postremo ad septentrionalem muri partẽ, qua planior erat aditus, excitatis centum turribus quæ surgebant vsq; tertiam contignationem impositisque in eas cohortibus, quotidie tentabat mœnia. duplicique

Antiochus Hyrcanum in vrbem compellit. Pleiades septem stellæ.

fossa

fossa longa simul & lata cinctis Iudæis præclusit omnem exitum. illi contra crebro excursantes, si forte negligentius custodiri castra offenderent, afficiebant hostem clade aliqua: quod si paratos ad resistendum inuenirent, recipiebant se in turiora facile. Hyrcanus autem postquam cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quod inutiliter absumerentur ad victum necessaria, secretam infirmiorem turbam eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob vigorem ætatis ad pugnam erant idonei. Antiochus autem exclusos vetabat progredi, ita, vt miserabiliter obertantes mœnib. conficerentur inedia, sed cum peruenisset festum sceno pegiæ, miseratione suorum rursus in vrbem recepti sunt. Rex etiam rogatus, vt gratia festi inducias septem dierum concederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc cõtentus victimas misit magnifice, tauros auratis cornibus, & pocula tam aurea quam argentea referta omne genus aromatibus: & exercitui præbuit epulum longe diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta vrbe porcos super altari mactauerat, & iure carnium illarum templum aspersserat, violatis Iudæorum legib. simul & cæremoniis: vnde acerbissima exorta sunt eius gentis contra eum odia. at ille Antiochus propter religionem Pius cognominatus est ab hominib. Hyrcanus vero cognita eius æquitate & pietate delectatus legatos ad eum misit rogantes, vt liceat sibi patriis vtente legibus, tum rex repulsis qui suadebant internecione delendam gentẽ insociabilem & discretam instituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorum pietate, imperauit, vt obsessi arma sibi traderent, & vectigalia loppes exteraruмque extra Iudæam vrbium concederent, & insuper præsidium reciperent, promittens pacem se datum his conditionib. Assenserunt illi ad omnia excepto præsidio, quod vitarent exterorum consuetudinem quod ne reciperent, maluerunt regi dare obsides. & 500. talenta insuper: quorum trecenta mox repræsentata sunt, & inter obsides fuit etiam ipsius Hyrcani frater: delectaque mox lorica quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cæterum Hyrcanus aperto monumento Dauidis, qui olim regum omnium fuerat ditissimus, tria millia talentorum inde protulit: quib. pecunij fretus primus omnium cœpit externum militem alere: & inito cum rege fœdere, exceptum in vrbem cum exercitu tractauit liberalissime: quin & profectum in expeditionem Parthicam secutus est vna cum auxilijs. Testis est nobis Nicolaus Damascenus sic scribens: Antiochus erecto tropæo ad Lycum fluuium, vbi Indarem Parthorum ducem profligauerat, hausit ibi perniduum ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tempus forte quædam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quam non licebat eis iter facere. Et verum est, quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post Sabbatum, quo tempore nostris iter facere nefas habetur. Deinde cum Arsace Partho Antiochus signa contulit, quo prælio victus & vitam simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam ante in alijs commentarijs diximus.

An. mundi 3831. ante Christum nat. 133.

Infirmior turba ciuitate ejecta recipitur.

Antiochus Scenopegia septem dierũ inducias Iudæis concedit

Hyrcanus ciuitatem Antiochi soluto obsidione fœdus facit.

Hyrcanus ingentem pecuniam vim ex Dauidis monumento profert.

An. mundi 3838. ante Christum nat. 126.

Nicolaus Damascenus.

Antiochus in conflictu cum Parthis interficitur.

Hedio & Ruffino.

Hyrcanus multas Syriæ vrbes cepit, & templum in monte Garizim destruxit.

CAP. XVII.

Hyrcani expeditio in Syriam.

CÆterum Hyrcanus audita morte Antiochi confestim ad vrbes Syriæ duxit exercitum, ratus id quod erat, inuenturum se eas vacuas oppugnatorib. Medabam igitur non sine labore sexto demum mense cepit: deinde Samegam cum vicinis oppidis, & insuper Sicima atque Garizim cum gente Cuthæorum, quæ accolebat templum imitar Hierosolymitani exstructum permissu Alexandri à Sanabellete duce in gratiam

An. mundi 3840. ante Christum nat. 124.

tiam generi ipsius Manassæ, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt & ante dictum est. incidit autem huius templi desolatio post annum 200. Hyrcanus vero etiam Idumææ vrbes cepit, Adora & Mariſſam, subiugatisque omnibus Idumæis edixit, vt circumciderentur, nisi mallent è propriis pelli sedibus. at illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuendi formulam: atque ex eo primum tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterum Hyrcanus pontifex renouaturus cum Romanis amicitiam, misit legatos ad Senatum: vbi recitatis eius literis amicitia impetrata est his conditionibus. Fanius M. F. Pr. indixit Senatum in campum 8. Id. Februarias, præsente L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res, quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Appollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, viri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum: qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cum populo Romano, de negotiis publicis, vt Ioppe & portus, Gazaraque & fontes atque vrbes reliquæ per Antiochum ablatæ præter Senatus decretum, restituantur hæc omnia, neue militibus regiis liceat per regionem ipsorum, aut subditorum iter facere, & vt eo bello per Antiochum attētata præter decretum Senatus fiant. Irrita: vtq; legati à Senatu missi, curent reddi, quicquid Antiochus abstulerat, & precium agrorum æstiment, qui eo bello deuastati sunt, &, vt literæ commendatitiæ legatis dentur ad reges & liberos populos, quo tutius possint reuerti in patriam. Quibus de rebus visum est Senatui renouare societatem & amicitiam cum viris bonis, & missis à bono atque amico populo. De literis autem scribendis responsum est, curę futurum senatui quam primum ab aliis negotiis vacauerit, & daturum operam ne vlla posthac eis inferatur iniuria, mandatumque est prætori Fanio, vt ex publica pecunia legatis numeraret viaticum, quo commodius se referre possent in patriam, atq; ita publico sumptu Legatos Prætor domum remisit, cum cōmendatitiis ad eos, per quorum loca erant transituri. Et Hyrcani quidem pontificis rerum status hic fuit. Demetrius autem rex, cupiens bellum Hyrcano inferre, opportunitatem non habuit, inuisus ex æquo tam Syris quam suis militibus, propter mores improbos, ita vt miserint ad Ptolemæum Physconem, rogantes: vt aliquem ex Seleuci genere eis daret, quem possent regem sibi constituere. cumque is misisset Alexandrum Zebinam, commisso prœlio Demetrius vincitur, & refugiens è pugna ad Cleopatram vxorem in Ptolemaidem, excluſus est ab ea: delatusque inde Tyrum ab inimicis capitur: & diu misere vexatus tandem interficitur. Alexander autem regnum adeptus fœdus ferit cum Hyrcano pontifice, deinde petitus bello ab Antiocho Gryphio, Demetrii filio, in prœlio cæsus, occubuit. At Antiochus regnum Syriæ consecutus, non ausus est expeditionem contra Iudæos suscipere, audito quod frater ipsius germanus, eodem nomine dictus Antiochus, copias contra se apud Cyzicum colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouens, decreuit parare se contra fratris aduentum, cognominati Cyziceni, eo quod in ea vrbe educatus sit. patre autem genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatra duobus fratribus alteri post alterum nuberet, sicut alias diximus. porro Antiochus Cyzicenus vbi peruenit in Syriam, multis annis cum fratre conflictatus est, Hyrcano interim per totum illud tempus agente in pace continua. mox enim post Antiochi cædem defecerat à Macedonibus: iamque nec vt subditus, nec vt amicus vllam illis ferebat opem amplius: sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam regnantibus his duobus fratribus. bellum enim quo se atterebant mutuo, occa-

Idumæi ab Hyrcano subiugati circūcisionem & ritus Iudaeorum admittunt.

Hyrcanus amicitiam cū Romanis renouat.

An. mundi 3844. ante Christum nat. 120.

Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur. Hedio & Ruff. c. 17.

Alexander in conflictu cum Antiocho Gryphe cæsus.

An. mundi 3852. ante Christum nat. 112.

Hyrcanus dum fratres intestinis bellis laborant, in pace vixit.

sionem

sionem Hyrcano præbuit, vt secure frueretur Iudææ prouentibus, & ingentem pecuniarum vim inde congereret. Et Cyziceno vastante fratris regni ædem, non dimutauit & ipse quid moliretur: vidensque Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidii, sed tam ipsum quam eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrumque facile despexit: An. mundi 3834. ante Christum nat. 110.

CAP. XVIII.

Quod Antiochus Cyzicenus Samaritu auxilium ferens victus aufugit.

QVapropter duxit exercitum ad Samariam vrbem munitissimam, quæ quod nunc Sebaste vocetur ab Herode condita, cum erit opportunè, dicemus, hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Marissenis, colonis Iudæorum & socijs, sed Syriæ regi subditis. Cum itaque vrbem fossa & duplici muro cinxisset per 20. stadia, obsidioni præfecit filios Antigoni & Aristobuli: quibus vrgentibus & fame premente eo necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vesci cibis insuetis homini; postremo Antiochi Cyziceni opem imp orauerint, qui eum venisset propere, victus est ab Aristobuli militibus: & insequentibus eum fratribus vsque Scythopolim, ægre euasit. at illi reuersi contra Samaritas rursum eos compellant intra mœnia. & cogunt iterum ab eodem Antiocho auxilium petere. is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter sex armatorum millibus, quos ille inuita matre, & tantum non imperio per eam deturbatus miserat, primum vastabatur per ditionē Hyrcani latrocinabundus cum Ægyptiis, non audens quidem aperto marte decernere, quod esset impar viribus, existimans tamen se vastandis agris effecturum, vt Hyrcanus obsidionem Samariæ solueret. Sed postquam multos è suis amisit exceptos hostium insidijs, profectus est inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius quam prudentius cum hoste congressus profligatis suis & ipse inter alios ceciderit. Epicrates autem pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædam oppida manifestè Iudæis prodidit; ttec quicquam Samaritis obsessis profuit. atque ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus vrbem capere, etiam solo eam æquauit, inductis illo torrentibus, quorum eruute ita cuncta fœdata sunt, vt ne vestigium quidem superesset eius oppidi. incredibile autem quiddā narratur de Hyrcano pontifice dignatum eum esse diuino colloquio. Fertur enim quod illa ipsa die qua eius filij conseruerunt cum Cyziceno præliū, Pontifex ipse solus in templo, bo adoramenta adolens vocem audierit, nunciante filiorum recentem de Antiocho victoriam; idq; mox progressus renunciauit mortalibus. & paulo post certius comprobatum est eius oraculum. Et Hyrcani quidem res gestæ ita se habuerunt. Accidit autem hoc tempore, vt non Hierosolymis solum, sed & apud Alexandriam, reliquamq; Ægyptum & Cyprum, fortuna aspiraret Iudæorum successibus. Cleopatra enim Regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copijs suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Oniæ, qui templum in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, vt alias diximus. ex horum sententia Regina gerebat omnia, sicut & Strabo Cappadox testatur his verbis: Plerique enim qui prius nobiscum veneruni in Cyprum, quiue post à Cleopatra illo missi sunt, confestim deficiebant ad Ptolemæum. soli verò ex Oniæ factione Iudæi constanter manserunt in officio, eo quod eiues eorum Chelcias & Ananias apud Reginam et-

Hyrcanus obsidet Samariam.

Antiochus auxiliatorum Samaritu, vbi Aristobulo cedit, fugatur.

Epicrates pecunia corruptus, Scythopolim Iudæis prodit.

Hyrcanus Samariam capit.

Hyrcano in templo per vocem filiorum de Antiocho victoria nunciatur.

Chelcias & Ananias Cleopatræ copiis duces præpositi.

Strabo Cappadox de Iudæorum fide.

sent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autem apud Iudæos felicitas inuidiam peperit. sed præcipuo Pharisæorum secta male ei volebat, de qua supra mentionem fecimus. tanta autem eorum autoritas est apud populum, vt etiam si regi obloquantur aut Pontifici, fidem tamen eis vulgus habeat. Horum discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis carus huic hominum generi, quos cum aliquando vocasset ad conuiuium, & accepisset comiter postquam animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suam voluntatem, quod nihil magis cupiat quam iustus esse, & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodum ipsi doceant. attamen si quid in ipso desiderent, & aliqua in re à iustitiæ præscriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum esse, vt admonitione corrigant. cum vero omnes eius virtutem comprobarent, vt hementer gauisus est eorum testimonio. tandem vnus è conuiuis Eleazarus, vir malus & seditiosus: Quandoquidem, inquit, ais te cupere audire veritatem, si vis esse iustus, abdica te pontificatu, & contentus esto principatu populi. illo vero causam rogante, cur ita hoc postularet: Quia, inquit, audiuimus ita à natu grandioribus, matrem tuam captiuam fuisse regnante Antiocho Epiphane. Falsus autem erat is rumor, & ideo grauiter his verbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisæi cæteri. Tum Ionathas quidam è Sadducæorum secta, quæ est Pharisæis contraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat se communi Pharisæorum sententia conuitiatum Eleazarum: quod si dubium videatur, manifestum fore interrogatis illis, qua pœna hominem dignum censeant. Quod postquam Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis sententia se cognituru, an ex eorum consensu factum sit sibi conuicium, & illi satis putarunt, si vinculis castigaretur, & verberibus, quod iniquum videretur capite hominem plecti ob maledicentiam, & alioqui hoc genus clemens sit in animaduersionibus: vehementer exacerbatus est, quasi iam compertum haberet eos esse autores opprobratæ sibi generis infamiæ. Nec destitit Ionathas furenti calcar addere, intantum, vt, desertis Pharisæis, ad Sadducæos deficeret, & abrogatis illorum constitutionibus earum obseruatores pœnis afficeret: atque hinc factum est, vt & ipse & eius filij parum gratiosi apud vulgum fuerint: quemadmodum alias opportunius dicetur. Nunc enim indicandum est, quod multas constitutionum à maioribus per manus acceptas Pharisæi tradiderint populo, quæ non sunt scriptæ inter leges Mosaicas: & ideo Sadducæi his autoritatem abrogant, dicentes oportere eas tantum seruari, quæ scripto continentur. atque hinc magna inter vtrosque exorta est controuersia, dum ditiores stant à Sadducæorum partibus, Pharisæi vero cæteræ multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duabus sectis & Essenorum tertia satis docuimus in secundo de bello Iudaico volumine. Hyrcanus autem seditione sedata, & post hanc exacta vita feliciter, elapsisque vno & triginta annis eius imperij moritur, relictis quinque filiis superstitibus, tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus, principatu gentis Iudæorum, & Pontificatu & Prophetia. fruebatur enim diuinis colloquiis. vnde tantam nactus est futurorum præscientiam, vt prædixerit duos maiores natu è suis liberis, non diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæprecium est cognoscere, quo magis patris eluceat diuinatio.

Eleazarus Pharisæus Hyrcano matrem captiuitatem exprobrat.

Ionathas Sadducæus Hyrcanum contra Pharisæos inflammat.

Hyrcanus à Pharisæis ad Sadducæos deficit.

Constitutiones Pharisaicæ.

Hyrcanus moritur.

Vaticinium Hyrcani de filio.

CAP. XIX.

Aristobulus primus sibi Diadema imponit.

An. mundi 3861. ante Christum nat. 103.

An. mundi 3862. ante Christum nat. 102.

Hedio & Rufin. c. 18.

Aristobulus Hyrcani filius, post captiuitatem Babylonicã diadema sibi primus imponit.

DEfuncto enim eorum patre Aristobulus, natu maximus volẽs principatum in regni formam vertere, diadema sibi primus imposuit,

post

post 481. annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad pristinas sedes postliminio reuersus est. cumque fratrem suum secundum Antigonum amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, cæteros vero in vinculis habuit, matrem etiam coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus dominam rerum reliquerat) atq; eo crudelitatis processit, vt fame necaret in vinculis. post matrem vero interfecit fratrem quoque, quem præ aliis diligere videbatur, & in regni societatem admiserat, alienatus ab eo per calumnias, quas primo quidem reiecit, partim quod eum diligeret, partim quod per inuidiam confictas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnifice reuerteretur è bello, quo tempore populus solenne scenopegiæ festum celebrat, accidit vt Aristobulus ægrotans decumberet, frater vero interfuturus sacris splendidissime ornatus in templum ascenderet cum armatorum comitatu, potissimum pro salute regis vota facturus: Tum hi quibus studium erat excitare inter fratres discordiam, nacti occasionem è rebus prospere gestis Antigoni & pompa quam adornauerat, venerunt ad regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hæc iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebantq; venturum breui cum valida armatorum manu ad occidendum regem, quod stultum existimet cum regno solum potiri liceat, communicato honore contentum esse. Aristobulus autem quamuis non omnino his crederet, tamen prospiciens quomodo posset & suspicionem vitare, & securitati suæ cõsulere, collocauit satellites in loco quodã obscuro & subterraneo (decumbebat aũt in turri quę post mutato nomine, Antonia dicta est) mãdauitq; vt siquidẽ sine armis frater veniret, nemo eum attingeret: quod si armatus aduentaret, vt trucidaretur. præmisit tamen ad eum qui rogaret vt inermis veniat. At Regina, & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio, vt contraria diceret, audisse frattem, quod armaturam eximiam sibi comparasset, cupereque ita armatum contemplari. Antigonus vero nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolentia, ira vt erat cum tota armatura, venit ad Aristobulum, contemplandum se præbiturus: cumq; peruenisset ad turrim Stratonis, qua valde obscurus erat transitus, à satellitib. interfectus est. Huius autem casus facile ostendit, quantum possint liuor & calumnia, & quam sint efficaces ad subuertendam etiam naturalem benëuolentiam. Sed illud maxime admiratu dignum est, quod Iudas quidam, cuius prædictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus est. Is cum videret Antigonum accedentem ad templum, apud discipulos, qui eum ob hanc scientiam assectabantur, exclamauit pœnitere se iam vitæ, quandoquidem eius vanitatem coarguat incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrim moriturum prædixerat: quoniam locus ille abesset 600. stadiis, & diei pars maior exacta esset. atque ita periculum esse, ne mentiatur suum oracullum. Ad hũc modũm solicito nunciatur Antigonum cæsum ad cellã subterraneã turris, quæ & ipsa Stratonis vocabatur, sicut & illa maritima, quæ post Cæsarea nominata est, quæ ambiguitas vatem perturbauerat. Aristobulum autem continuo cepit fraternæ necis pœnitentia: quæ res morbum eius aggrauauit, dum factum suum continenter detestaretur, ita, vt postremo crescentibus doloribus sanguinem vomeret, eum quidam è ministris efferens, diuina, opinor, ita volente prouidentia, prolapsus in eo ipso loco effudit, qui Antigoni cædis cruenta habebat vestigia, quo facto ingens eorum, qui viderant clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita vt clamoris causam scisciteretur Aristobulus, omnibus autem dicere tergiuersantibus, tanto magis cõtendebat cognoscere, quod natura ita com-

An. mundi 3862. Ante Christum natũ 102.

Aristobulus Antigonum in regni societatem admittit, cæteros in vincula coniicit, & matrem fame necat.

Aristobulus Antigonum fratrem interficit.

Antigonus apud Aristobulum falsò accusatus.

Aristobuli consimile versutum, Antigonum dolo trucidari curat.

Vis calumniæ.

Iudæ Essæi vates.

Stratonis turris & maritima Cæsarea nominata.

Aristobuli fratricida pœna.

An. mundi 3868. Ante Christum natum 101.

paratum sit, vt suspecta nobis sint, quæ dissimulantur silentio. tandem vbi minis ac tetroribus expressit, vt fatentur veritatem, conscientia grauiter ictus animum plurimas effudit lachrymas: & gemitum ex imo pectore ducens, Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum facinus, quando tam cito repoſcor ad pœnas cognati sanguinis? ô corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis, ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atq; ita parentare oppressis per nefas & parricidium? vix ea fatus erat cum exhalauit animam, vno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est, Græcorum amator, post auctam multis beneficiis patriam, illato bello Ituræis, magnaque eius parte attributa ad Iudææ limites, cuius habitatores communatione exilii coegit circumcisionem cæterosque Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, vt attestatur Strabo ex autoritate Timagenis, sic dicens: Hic vir æquus fuit & Iudæis multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituræorum eis attribuit, deuinctam circumcisionis fœdere.

Conscientia labet.

Aristobulus Ituræa habitatores circumcisionem cæterosque Iudaicos ritus admittere cogit.

Strabo ex Timagene de Aristobulo.

Hegesippus & Rufinus cap. 19.

CAP. XX.

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

POst Aristobuli obitum Salome eius vxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse vt diximus vinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, regem constituit, ætate cæteros præcedentem atq; modestia, cui accidit, vt mox natus exosus patri factus sit, nec vnquam, dum ille viueret, in eius conspectum admissus. eius odii causam ferunt hanc. Cum aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono, quos præcæteris diligebat fratribus. Sed cum Deus huius effigiem designasset contristatus quod is in omnes fortunas esset successurus, in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Fotitus enim hic regno post defunctum Aristobulum, alterum fratrem insidiantem sibi interfecit: alterum contentum priuata & ociosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperii, prout sibi visum est conducere, ad Ptolemaidem duxit exercitum, & cum prospere pugnasset victos intra mœnia compulit, eosque obsessos oppugnare adortus est. Sola enim e maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidem apud Stratonis turrim de Dora occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas vires attererent, nihil præsidii ab eis expectandum erat Ptolemaidensibus, verum Zoilus tyrannus cum iis, quos alebat, militibus eorum quoque dominationi propter discordiam regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam reges negligere videbantur illorum periculum, athletis similes, quos, cum defessi sint certamine, pudet tamen aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamen reponent. Supererat vna spes ab Ægypti regibus, & Ptolemæo Lathuro, quia à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant, vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cum ei spem feciſſent quod delatus in Syriam habiturus esset Gazæos & Ptolemaidenses in suis partibus, simulque Zoilum & Sidonios multosq; adiutaturos, elatus ptomillis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus, vt mutarent sententiam, conducibilius dicens, incertam cum Iudæis belli aleam subire, quam in

Salome Alexandra cognominata, Aristobuli vxor, Alexandrum Iannæum, regem se fitiust.

Alexander alterum fratrum interficit, alterum in honore habet.

Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, eamque oppugnat.

certis-

certissimam seruitutem, accito Domino se dedere, & insuper non præsens solum bellum sustinere, sed maius etiam ab Ægypto imminens. Cleopatram enim non permissuram Ptolemæum vires sibi parare è vicinia, sed contra eos venturam cum valido exercitu. dare enim Reginæ operam, vt illum etiam è Cypro eiiciat. Futurum autem, vt, si Ptolemæum sua spes frustretur, ipse in Cyprum retrorsum fugiat, miseri verò ciues, in extremo deserantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidensium mutatione, nihilominus cursum eo continuauit, & cum appulisset ad Sycaminum, eo loci copias exposuit, quæ contabant cognumeratis peditibus simul & equitibus, circiter triginta millibus. His adductis ad Ptolemaidem, & castris ibi positis, cum neque legatos eius admittere, neq; verba audire vellent, in magnam coniectus est solicitudinem. Postquam vero Zoilus ad eum & Gazæi venerunt, petentes auxilium contra Iudæos & Alexandrum agros ipsorum vastantem, obsidio quidem vrbis metu Ptolemæi soluta est. Cæterum reducto domum exercitu Alexander cœpit astu agere, & clam Cleopatram contra Ptolemæum vocans, aperte vero amicu eius & socium se simulans. quin & 400. argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille vicissim in gratiã ipsius Zoilum tyrannum tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiam admittens, Zoilum capit: deinde vero comperto quod ille clam ad matrem ipsius Cleopatram nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus est oppugnatum Ptolemaidem, quæ portas ei clauserat. Vbi relictis ad continuandam oppugnationem ducibus cum parte exercitus, ipse cum reliquis copiis ad vastandam ac domandam Iudæam se contulit. At Alexander postquam intellexit eius propositum, & ipse ex sua ditione collegit circiter quinquaginta millia, vel vt quidam scriptores malunt 80 millia, & cum his hosti iam obuiam. Ptolemæus vero ex improuiso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidum vi cepit, & circiter decem captimorum millia, præter aliam multam prædam abduxit.

An. mundi 3864. ante Christum nat. 100.

Zoilus Stratonis turris & Dora tyrannus.

Zoilus & Gazæi à Ptolemæo contra Iudæos auxilium petunt.

Alexander Ptolemæo vt Zoilum tolleret, persuader.

Zoilus captus.

Ptolemæi à Ptolemæo obsessa.

Ptolemæus Asochin Galilææ oppidum vi capit.

CAP. XXI.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

Deinde aggressus & Sephorim non longe inde distantem, multis deuictis abiit confisurus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Asophon, qui non multum diffitus est à flumine: & castra ex aduerso hostium metatus est. habebat autem Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille quos hecatontamachos appellabat, gestantes æratos clypeos. sed & Ptolemæi prima acies æque æratis scutis vtebatur. Et cætera quidem inferiores sibi visi cunctantiores erant ad prælium: confirmabat autem eos non parum Philostephanus acierum struendæ artifex, iubens transire fluuium supra quem castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, ratus facilio rem sibi fore victoriam, si hostis à tergo haberet fluuium, & è pugna nõ posset refugere. & primum quidem æquo marte certabatur, multis vtrinque cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cum parte suorum mature cedentibus opem intulit, cumq; inclinato Iudæorum cornu nullus ferret suppetias. destituti ope proximorum fecerunt fugæ initium, cæteroſque exemplo suo traxerunt. cætra Ptolemæi milites acriter instando Iudæos fugientes cædebant, & tandem profligatos eousq; insecuti sunt interficiendo donec lassatis manibus ferrum quoq; hebesceret. Ferunt triginta millia cecidisse in eo prælio: Timagenes autem quinquaginta millia in suis

Ptolemæus Sephorin aggreditur.

Hecatontamachi.

Clades Alexandri.

An. mundi 3864. ante Christum nat. 100.

scriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus vero cum post victoriam longe lateq; excurrisset, sero tandē in quosdam Iudæorum vicos se recepit: quos vbi vidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi, vt promiscue iugulatos & in frusta consciſos, in lebetes feruentes, membratim conicerent, vt, qui effugerant è prælio, hostem crederent humanis vesci viscеribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tam Strabo quam Nicolaus meminit. Iidem etiam Ptolemaidem vi expugnauerunt, sicut alias indicauimus. Porro Cleopatra videns augeri filii potentiam, subiecta Græcorum vrbe, & Iudæorum regione impune peruastata, non permittendum duxit, vt ille magis creſceret, maxime cum circa Ægypti portas obuerſaretur, & immineret eius imperio. quapropter continuo tam nauales quam terrestres exciuit copias, quarum ſupremum regimen penes Chelciam & Ananiam Iudæos esse voluit: bonam etiam diuitiarum ſuarum partem cum nepotibus & teſtamento apud Coum inſulam depoſuit, Iuſſoque Alexandro filio cum magna claſſe in Rhœnicen appellere, & deficientibus ad ſe eius regionis incolis peruenit Ptolemaidem: vnde excluſa oppugnationem eius vrbis inſtituit. Tum Ptolemæus relicta Syria, properauit in Ægyptum, ſperans ex improuiſo occupaturum ſe præſidiis vacuam, ſed opinione ſua fruſtratus eſt. Per idem tempus alterum è Cleopatræ ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœleſyriam Ptolemæum perſequitur. At Cleopatra auditis filii conatibus, & quod ei tentanti Ægyptum non ex ſententia ſucceſſerat, milla eo parte exercitus omnino eum ex ea regione expulit. atq; ita rurſum ex Ægypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, ſimul cum præſidiariis expugnat. Quo cum veniſſet Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cumque quidam amicorum Reginæ ſuaderent, vt illam quoque regionem occuparet, nec ſineret tantam bonorum Iudæorum multitudinem vnius viri parere iuſſibus: Ananias contrarium conſulit, iniquum facinus dictitans ſi hominem in ſocietatem receptum ſuis facultatibus exueret, præſertim ſuum cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbique gentium Iudæos à ſe alienaret. His rationibus Ananiæ Regina inducta, abſtinuit ab Alexandro iniuriam, & fœdus cum eo renouauit apud Cœleſyriæ vrbem Scythopolim. Tum vero liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere viſum eſt, expeditionē ſuſcepit in Cœleſyriam, vbi Gadara poſt decem menſium obſidionem cepit, & paulo poſt potitus eſt Amathunte, quod eſt caſtrum omnium quæ ad Iordanē ſita ſunt munitiſſimum, vbi Theodorus Zenonis filius reſuas chariſſimas depoſuerat, qui ex inopinato Iudæos aggreſſus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade rex abſterritus eſt quo minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur & Anthedonem, cui poſtea Herodes rex mutauit nomen in Agrippiadem, quam & ipſam armis in poteſtatem ſuam redegit, & cum animaduertiſſet Ptolemæum Gaza relicta in Cyprum receſſiſſe, & matrem eius Cleopatram in Ægyptum, intenſis Gazæis, quod acciuiſſent illum contra ſe in auxilium, & vrbem eorum oppugnauit, & agrum depopulatus eſt. interim Apollodotus eorum dux noctu cum duobus millibus conductitiorum militum, & decem millibus quæ ex oppidanis armauerat, erupit in caſtra Iudæorum: & quandiu nocturna erat pugna: ſuperiores erant Gazæi, hoſtibus aduentum Ptolemęi ſuſpicantibus. ſed quamprimum dies illuxit, & rei veritas apparuit, Iudæi ſe conglomerarunt, & impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfece-

Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incuſſat, humanas carnes coquere iubet.

Ptolemaïs vi expugnata.

Cleopatra contra filium exercitum parat.

Ptolemæus à Cleopatra obſeſſa & expugnata.

Ptolemæus eiectus ex Ægypto.

Alexander fœdus cum Cleopatra renouat.

An. mundi 3873. ante Christum nat. 91.

Gadaram Alexander capit.

Gaza oppugnata.

Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum caſtra erumpit.

runt.

runt. Attamen ne sic quidem, quamuis grauante inopia, voluerunt cedere, parari quiduis potius perferre quam ab hoste subigi: & addebat illis animum Aretas rex Arabum auxilij spem ostentans. Sed priusquam ille veniret, Apollodoro perempto, ciuitas capta est. Nam Lysimachus ipsius frater inuidens ei quod tam gratiosus esset apud populum, occiso eo collegit manum militum, atque ita vrbem Alexandro tradidit. q primo paeatus introgressus est, deinde immissum in oppidanos milite permissa sæuiendi licentia, ac passim Gazæi trucidabantur. nec tamen illi moriebantur inulti, sed repugnantes inuasoribus non paucioros Iudeos interimebant. alij vero desolatas prius ædes incendebant, ne hostis præda potiri posset. quidam etiam suismet manibus vxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatem abstraherentur. Senatores autem numero D. in Apollinis fanum confugerant: forte. n. senatus habebatur cum hostis intromissus est. Alexander vero etiam his iugulatis, & diruta insuper vrbe reuersus est Hierosolyma; anno post quam castra ad Gazam admouerat. Eodem tempore etiam Antiochus Gryphus occisus est Heracleonis insidijs, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni vero nono supra vigesimum. cui succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio caprum nacti tradidit. Nec ita multo post Cyziceni filius Antiochus, cognomento Eusebes, peruenit Aradum, & impositio sibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, postquam à Mopseatis receptus est, cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem vna cum tegia & ipsum & amicos concremauerunt. Regnante vero apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam simul amisit atque exercitum: post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitum à Gnido, regem apud Damascum constituit. His duob. fratrib. strenue resistens Antiochus, breui extinctus est. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginæ cum Parthis bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit quo facto Syriæ regnum remansit penes duos fratres. Philippum atque Demetrium, sicut alias narratum est. Porro in Alexandrum domi seditio coorta est, cum per scenopegiæ celebritatem in parantem sacrificare coniecta sunt citrea: nam hoc festo nostris morem esse palmeos & citreos thyrsos gestare indicauimus, quin & conuitijs impetitus est populariter, exprobrantib. captiuitatem, & indignum q sacris operetur iactantib. quib. iniurijs exacerbatus occidit eorum circiter sex millia: & exstructo circa fanum & altare sepro ligneo pertingente vsq; ea loca ad quæ solis sacerdotib. patet aditus, hoc pacto arcebat à se vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas. nam Syris infensus, non vtebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabib. tributa Moabitis & Galaditis imperauit, & Amaruntheē diruit, non audente Theodoro manus conserere. Congressus etiam cum Arabum rege Obeda, & pertractus in insidias, cum camelorum multitudine protrusus esset in fauces asperas & accessu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis, ægre euasit ipse incolumis: delatusq; fuga Hierosolyma, super acceptam cladem per sex annos à sua gente bello vexatus non minus quam quinquaginta millia Iudæorum occidit. & cum eos hostrarentur ad reconciliationem, adhuc magis accendit eorum odia: dum roganti, quid se vellent facere, ore vno responsum est, vt seipsum interficiat: moxq; miserunt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

An. mundi 3873. ante Christum nat. 91.
Aretas rex Arabum Gazæi auxilii spem ostendit.
Lysimachus Apollodoro fratrem occidit, & Gazam Alexandro tradit.
Antiochus Gryphus occisus
Seleucus cū Antiocho Cyziceno bellum gerit.
An. mundi 3874. ante Christum nat. 90.
Antiochus Eusebes Seleucum fugit
Antio. Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium aggreditur.
Demetrius Damasci rex constituitur.
In Alexandrum citrea coniecta.
Amathus diruta.
Obedas rex Arabum.

CAP. XXII.

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.

An. mundi 3834. ante Christum nat. 80.

ILle veniens cum exercitu, coniunxit se cum eis qui se acciuerant, & circa Sicima castra posuit. Alexander vero cum mercenariorum sex millib. & ducentis insuper, Iudæorumque suæ factionis viginti millib. illi occurrit. habebat autem ille equitum tria millia, peditum vero quadraginta. Itaque multa vtrinque tentata sunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectionem solicitat: ille vero stantes cum Demetrio Iudæos. Sed quia neuter his artib quicquam proficiebat, postquam visum est armis decernere, victoria fuit penes Demetrium: in quo prælio miles Alexandri conductitius ad vnum cæsus est, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi desiderati sunt. Cæterum postquam Alexander ad montes perfugit, miserati eius fortunam confluxerunt ad eum circiter sex millia, quorum metu Demetrius retro abijt. Posthæc Iudæi propriis virib. bellum gesserunt aduersus Alexandrum, sed semper victi multos amittebant è suorum numero. tandem potentissimos eorum compulsos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in potestatem abduxit Hierosolyma. vbi facinus commisit longe immanissimum. epulans enim cum pallacis excelsiore loco vnde profectus patebat ad DCCC. iussit suffigi crucibus: & in conspectu adhuc viuentium iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniurijs, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet sæpe ab inimicis afflictus in extremum vitæ & regni periculum adductus fuerit, dum non contenti propriis eum impugnare viribus, externa etiam auxilia conciunt: & postremo in eam necessitatem eum compellunt, vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat restitueret Arabib. ne & ipsi arma sua aduersus eum cum inimicis coniungerent. præter alia quæ in eius contumeliam gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita vt propter hanc crudelitatem Thrax de cognomen apud Iudæos inuenerit. Cæterum aduersariorum exercitus ad octo milliũm numerum noctu in tutum euasit. & toto tempore quo vixit Alexander, egerunt in exilio: atq; ita demum liberatus à tumultib. secure administrauit regnum in posterum. Demetrius autem relicta Iudæa profectus Beroeam, Philippum fratrem suum oppugnauit in ea habens secum decem millia peditum & mille equites. Straton vero Beroeæ tyrannus & Philippi socius Zizum Principum Arabum excitat & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorum, qui postquam venerunt cum magno exercitu Demetrij castra oppugnauerunt, & tam sit quam missilium telorum multitudine deditionem cum suis facere coegerunt: abductaq; ex ea regione præda maxima, Demetrium captiuum ad Mithridatem Parthorum regem miserunt. Antiochenses vero quotquot in castris inuenti sunt, gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus vero rex Demetrium apud se in omni honore habuit. donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hanc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

Hedio & Ruff. cap. 20. Demetrius Eucærus contra Alexandrum proficiscitur. Alexander à Demetrio vincitur. Ad Alexandrum 6000. hominum confluunt. Alexander Iudæos in Bethoma oppugnat. Alexandri in Iudæos sæuitia. Alexander Thrax de cognomen apud Iudæos inuenit. Demetrius Philippum fratrem in Beroea oppugnat.

CAP. XXIII.

Antiochi Dionysij in Iudæam expeditio.

DEinde Antiochus cognomine Dionysius, frater ipsius Damascum principatum ambiēs peruenit & ibi rexum potirus rex factus est, q cum exercitum duxisset contra Arabas. Philippus eius frater, hoc audito Damascum aduolat: & cum opera Milesij arcis præfecti vrbe Damascenorum

Hedio & Ruff. ca. 21. Antiochus Rex Damascenorum.

scenorum potitus esset, per ingratitudinem non remunerauit eum, quod vellet videri terrore vrbem, non proditione cepisse. quapropter suspectus ei redditus. rursum Damascum amisit, progressum enim in circum animi gratia Milesius exclusit, & vrbem seruauit Antiocho, at ille auditis de Philippo rumoribus confestim rediit ex Arabia: moxque duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuationem Alexander metuens, fossam profundam duxit à Caparsabe quę nunc Antipatris dicitur, vsque ad Ioppense mare qua solum patebat accessus: excitatoque muro & per interualla castellis ligneis per C.L. stadia, præstolabatur Antiochum. at ille omnibus his incensis, traduxit hac exercitum in Arabiam. & cum Arabs primum cessisset, deinde cum decem equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus prælians est acriter. iamque de victoria certus occisus est, dum alterum suorum cornu laborans vult in integrum restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima ei' pars fame absumpta est. Post hunc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur vocatus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæum Mennæum. Is quoque in Iudæam profectus cum exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander vero ad Dion oppidum admoto milite, eoque vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res pretiosissimæ & primum triplici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanam duxit & Seleuciam: & subactis his quoque, redegit in suam potestatem vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectisque multis criminib. Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit, & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitum, magna alacritate Iudæis eum ob res prospere gestas excipientib. Per hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiam, Rhinocuram, in mediterraneis per Idumæam regionem Adora & Marisam, totamque Samariam & montes Carmelum ac Itabyrium, ad hæc Scythopolim. Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala: & Moabiticas vrbes. Esebonem Medabam, Leimbam, Oronas, Telithonē, Zaram Aulonem cilicium, Pellam. hanc vltimam diruerunt, quod incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida, quæ imperio suo nouiter adiecerant. Post hæc Alexander ex temulentia morbo contracto, & triennio integro quartana laborans, nec tamen abstinens à castrensibus officijs, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorum finibus obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanem situm est: Quem videns Regina iam morti vicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorum desolationem lamentabatur. Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigentes auxilio? præcipue cum non ignores, quam infensus sit tibi totus populus. Tum ille consuluit ei vt suis monitis pareat, si velit secure cum filijs regnum obtinere. primum vt apud milites celet suam mortem, tantisper dum castellum illud capiat, deinde postquam victrix magnifice Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito sibi honore laudaturos eam, & commendaturos apud populum. posse.n. plurimum apud Iudæos, siue exosum aliquem cupiant lædere, siue amicum iuuare. Valde enim his fidem habere vulgus, etiamsi per inuidiam de quopiam male loquantur. nec se ob aliam causam incurrisse totius gentis odium, quam quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hie-

An. mundi 3884. ante Christum nat. 80.
Antiochus regno à fratre excutitur. Caparsaba Antipatris dicta. Antiochi mors & fames exercitui immissa. Aretas rex Caelesyriæ. Vrbes aliquot ab Alexandro captæ. Iudæi Syrorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenent. Pella diruta. Alexandri morbus.

An. mundi 3887. ante Christum nat. 77.
Alexander coniugi quomodo secure regnare possit ostendit.

Pharisæorū in populo licentia.

An. mundi 3890. ante Christum nat. 74.

rosolyma perueneris, accersitis eorum primoribus, ostende illis meum corpus, & verbis quam proxime veritatem simulatis permitte, vt eo vtantur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri velint illudere propter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id sæuire: & pollicere nihil te nisi ex illorum sententia gesturam in administrando imperio. his verbis si apud eos vsa fueris, & mihi magnificentior quam à te sepultura contiget, contentis illis permissa potestate, & tu secure dominaberis. post hæc monita vxori data moritur, anno regni sui 27. vitæ vero vndequinquagesimo.

Alexandri mors.

CAP. XXIV.

Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum succedit.

Funus Alexandri.

ALexandra vero capto castello iuxta mariti monita Pharisæos allocuta est, & omnia illorum arbitrij faciens, quæ ad cadauer vel ad regnum pertinerent, ex infensis benevolos eos sibi reddidit. tum illi progressi ad plebem concionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, & Regem iustum se amisisse conquerentes, populum ad eum luctum ac mœstitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem funerauerint sumptuosius. Cæterum Alexander duos quidem reliquit filios, Hyrcanum & Aristobulum, regni tamen administrationem Alexandro testamento reliquit. è filijs autem Hyrcanus erat rebus administrandis parum idoneus, & amator ocij: minor vero natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populum, eo quod semper visa sit ægre tulisse ea quæ maritus præter officium faceret. illius consilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, quam propter innatam segnitiem: alioqui ex Pharisæorum sententia permissu Reginæ gerebantur omnia: quibus etiam plebs parere iussa est: & si quid constitutionum Hyrcanus socer abrogauerat, quas Pharisæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum sancitum est denuo. Nomen igitur regni erat penes Reginam, penes Pharisæos vero administratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis solutionem procurabant. quædam tamen etiam per se prouidebat mulier, & magnum mercede conductorum militum alebat numerum, viresque suas ita augebat, vt terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta erat eius ditio, soli Pharisæi turbas excitabant, incitantes Reginam, vt necaret illos qui Alexandro autores fuerunt sumendi de DCCC. simul viris supplicij: moxque vnum ex his iugulant Diogenem, deinde alium post alium, donec potentiores conuenientes in regiam, & cum his Aristobulus præ se ferens non placere sibi quæ fierent, & si occasio daretur, non permissurus tantam licentiam matri, commemorabant ei, quantis rebus gestis & quantis exhaustis periculis fidem suam domino approbauerint. quodque hac de causa magnis præmijs eos dignatus sit: rogabantque eam ne omnino in contrarium spes suas verteret. nunc enim qui periculum ab hostib. euasissent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferente. aiebantque, siquidem contenti sint iam occisis aduersarij, propter innatum affectum quo dominos prosequuntur, patienter se laturos hanc calamitatem. quod si illi sæuire pergerent, petebant sibi dari discedendi veniam. neque enim nisi ipsius Reginæ permissu quæsituros sibi incolumitatem, alioqui laturos vt ibidem in ipsa interficiantur regia. Sed turpe esse tum sibi tum reginæ, si illa dissimulante à mariti inimicis vexentur. Nihil enim libentius auditurum Aretam Arabem & reliquos tyrannos, quam si ipsa se priuaret talibus viris, quorum illis olim

Hadic & Ruff. c. 12. Alexandri filius Hyrcanus & Aristobulus.

Hyrcanus Pontifex.

Pharisæi administrationem regiæ consortes, auidi sunt sanguinis.

Aristobulus eius fr. assocla Pharisæorũ tyrannidem accusant.

vel

vel nomen auditum terrori fuerit. quod si ne hoc quidem velit concedere, & malit indulgere Phariſæorum cupiditatibus, ſaltem per caſtella ſe diſtribueret. ſe enim quandoquidem fortuna ita perſequatur Alexandri familiares, contentos eſſe in humili ſtatu vitæ reliquum exigere. Hæc & alia multa cum diceretur. & ad miſerationem tam eorum quam periclitantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circumſtantibus commotæ ſunt lachrymæ: ſed maxime Ariſtobulus mentem ſuam declarabat, multis verbis matrem corripiens. Verum illi ſibi ipſis cauſa fuerunt horum malorum. qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiſerunt regni habenas, quaſi vero deeſſent poſteri. Tum illa inops melioris conſilii, cuſtodiam caſtellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandrio & Machærunte, in quibus res ſibi chariſſimas recondiderat. Nec multo poſt Ariſtobulum filium cum exercitu miſit verſus Damaſcum, contra Ptolemæum Mennæum, qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili geſta domum rediit. Eodem tempus nunciatum eſt Tigranem Armeniorum Regem cum D. militum millibus inuaſiſſe Syriam, & breui in Iudæam eſſe venturum. ea fama non immerito Reginam & totam gentem terruit: miſeruntque ad eum legatos cum magni precii muneribus, obſidentem tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, alias Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderent. Ibi inuentum Regem legati rogauerunt, vt bene ſibi de Regina ſua deque tota gente Iudæorum polliceretur. Ille vero collaudatos quod è longinquo veniſſent ad exhibendum ſibi officium, iuſſit omnia bona ſperare. capta vero Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum perſequitur Mithridatem, illum quidem non aſſecutum qui iam in Iberiam euaſerat, ſed Armeniam ingreſſum vaſtare eam regionem: quo cognito ille ſtatim domum reuerſus eſt. Poſt hæc cum regina in morbum difficilem incidiſſet, & viſum eſt Ariſtobulo iam adeſſe tempus aggrediendi negotium, noctu egreſſus vno comitante famulo contulit ſe ad ea caſtella, quibus paterni amici erant præpoſiti. Iam dudum enim moleſte ferens quæ mater gerebat, tum vero longe magis timebat, ne illa mortua totum ſuum genus veniret in poteſtatem Phariſæorum: & videbat quam ineptus erat adminiſtrationi frater, ad quem ſpectabat ſucceſſio. Conſcia vero fuit eius conatus ſola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primum venit Agaba, vbi Galæſtes erat vnus è potentibus, à quo perlibenter exceptus eſt. Sequenti vero luce Regina ſenſit Ariſtobuli abſentiam: nec tamen ſtatim ſuſpicata eſt illum ad res nouandas eſſe profectum. Verum poſteaquam venerunt nuncii alii ſuper alios, quod iam hoc iam illud caſtellum occupaſſet: nam vno incipiente ſtatim reliqua omnia in eius poteſtatem ſe dederunt: tum demum iam in magna conſternatione fuit, & ipſa Regina & vniuerſa gens. ſciebant enim non multum abeſſe Ariſtobulum, quin ſibi vſurparet gentis imperium: & vehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis qui in ipſius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis cuſtodiretur in caſtello quod templo erat appoſitum. ad Ariſtobulum autem magnus fiebat conflux, vt iam nec ſtrepitus deeſſet, nec ornatus regius. nam intra quindecim ferme dies occupabat caſtella viginti duo, in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis. homines enim ſemper pluribus ſe agglomerantes libenter obtemperabant, ſperantes etiam nonnihil vtilitatis ſe percepturos ex eo quem ipſi ex inſperato res nouas molientem euexiſſent ad dignitatis regiæ faſtigium. Iudæorum autem ſeniores & Hyrcanus Reginam conuenerunt, & rogabant vt præſenti-

Alexandra Iudæa caſtellorum cuſtodiam concedit.

Ariſtobulus Damaſcum contra Ptolemæum miſſus.

Tigranes Syriam inuadens, audito Lucullo perſequente Mithridatem admentem domum redit.

An. mundi 3893. ante Chriſtum nat. 71.

An. mundi 3894. ante Chriſtum nat. 70.

An. mundi 3897. ante Chriſtum nat. 67.

Morbus Alexandræ, & Ariſtobuli conatus.

Ariſtobulus multa caſtella occupat. & magnus ſit ad eum concurſus.

Hyrcanus & fratres regnum contendunt, & Aristobulū accusant.

Mors Alexandræ. An. mundi 3890. ante Christum nat. 65. Alexandra familia magnum infortunium incurrit.

sentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam pene totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorum opportunitatibus. se autem non decere, etiamsi maxime ipsa ægrotet, ea superstite consultare absque illius conscientia. periculum autem iam esse pene pro foribus, vt illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationem, nimirum deficiente corpusculo. his dictis non multo post extremum halitum reddidit, exacto anno regni nono, vitæ tertio supra septuagesimum, mulier supra sexum suum egregia, vt quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrans viris inscitiam, qui parum feliciter administrant Respublicas. semper enim præsentibus magis quam futuris intenta, & omnia posthabendo moderatæ gubernationi, neque ab honestate neque à iustitia deduci voluit. Familia tamen eius in tale incurrit infortunium, vt potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse videtur, & Rempublicam orbasse præsidibus: quin & post obitum eius ex reliquiis malæ ipsius administrationis multæ turbulæ originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit, atque hic fuit rerum Alexandræ Reginæ exitus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMUSQUARTUS.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIV. Antiquitatum Iudaicarum.

CAP. I.

I. *Post contentionem de regno inter fratres conuentum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.*

II. *Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.*

III. *Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.*

IIII. *Hyrcani & Aristobuli legationes, à Scauro petentes auxilium.*

V. *Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.*

VI. *Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.*

VII. *Hierosolymis ani portæ Romanis claudunt.*

VIII. *Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.*

IX. *Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo feriit.*

X. *Alexander à Gabinio victus, in quodam castello oppugnatur.*

XI. *Aristobulus Roma vinculis elapsus, rursum in Iudæa captus, à Gabinio Romam remittitur.*

XII. *Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.*

XIII. *Pompeii in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.*

Cæsa-

XIIII. *Cæsaru in Ægyptum expeditio, & quam fideli Iudæorum opera adiutus sit.*
XV. *Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.*
XVI. *Cæsariu literæ & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.*
XVII. *Antipater ex filiis suis Herodi Galilæa, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.*
XVIII. *Cassius afflictu Iudæu insuper octingenta talenta ab iis exigit.*
XIX. *Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.*
XX. *Herodes in ipsu Cassii Malichum dolo interficit.*
XXI. *Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum, è Iudæa pellit.*
XXII. *Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecuniu eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.*
XXIII. *Antonius in Syriam proficiscens, Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit.*
XXIV. *Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.*
XXV. *Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.*
XXVI. *Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.*
XXVII. *Herodis ex Italia nauigatio, & pugna aduersus Antiochum.*
XXVIII. *Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.*

CAP. I.

Post contentionem de regno inter fratres conflictum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam ageret.

An. mundi 3899. Ante Christum nat. 65.

QVE Alexandræ Reginæ rebus & obitu in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis studentes, quam ne quid vel per ignorantiam, vel per obliuionem prætermittamus. Nam qui historiam & rerum propter antiquitatem obscurarum expositionem scribere se profitentur, debent quidem non negligere orationis cultum & elegantem compositionem, tum quicquid lectioni gratiam conciliat & adimit tædium: sed præcipua cura impendenda est veritatis studio, ne suam fidem sequentes fallant, & inducant in errorem aliquem. Cum igitur pontificatum accepisset Hyrcanus, anno tertiæ septimæ & septuagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio, Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt. quo facto Hyrcanus in arcem confugit, in quam custodiendi filii & vxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt ante diximus. reliqui etiam eius factionis homines cum victoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditionem fecerunt. Cœptum est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus vt regnaret, & fratrem sinéret in ocio frui, quæ illi obuenerant, facultatibus, & priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo, & data acceptaque fide, iunctisque dextris sanctum: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt.

Aristobuli cum Hyrcano fœdus.

CAP.

CAP. II.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis pararit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

An. mundi 3899. Ante Christum nat. 65. *Hedio & Ruffinus cap. 11.*

AMicus autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecuniosus, natura factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo, eo quod ipse studeret Hyrcani partibus: quamuis Nicolaus Damascenus huius genus deducat a primatibus Iudæorum, qui in Iudæam venerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filii, quem fortuna ad Iudæorum regnum euexit, sicut suo loco dicetur. Hic igitur Antipater primum vocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, constitutum ducem totius Idumææ ferunt amicitias Arabum & Gazæorum & Ascalonitarum coluisse, multisque eos sibi conciliasse muneribus. Itaque iunior Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timens eum propter mutuam simultatem, clanculariis obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare vsurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu majorem, eumque ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis etiam Hyrcanum obtundebat assidue, addens ne vitam quidem illi esse in tuto, nisi natura fuga saluti suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam non consultare, quomodo eo sublato de medio, dominationem alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quod esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionem ignauiæ. at Aristobulus plane contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. cum igitur Antipates videret Hyrcanum nihil moueri suis monitis, non desitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vitæ illius. tandem vrgendo ægre obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, suum quoque pollicitus auxilium: idque eo facilius impetrauit, quod Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaque Antipater ad Regem, accepturus ab eo fidem, quod inimicis non dediturus esset suum supplicem: quod vbi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non multo post assumpto eo noctu vrbem egressus, magnis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ Regia: & quod esset Regi amicissimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in Iudæam restitueret: & instando quotidie dandoque munera tandem persuasit. Hyrcanus quoque pollicitus est, si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc. Medaba, Nabello, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Orone, Mariſſa, Rydda, Lusa, Oryba.

Antipater Idumæus amicus Hyrcani.

Antipater Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.

Antipater primum Antipas dictus.

Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum concitat.

Hedio & Ruffinus cap. 3.

CAP. III.

Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.

TAlibus promissis permotus Aretas expeditionem suscepit contra Aristobulum, ducens quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: moxque vicit prælio. post eam victoriam multis ad Hyrcanum transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuante Hyrcanum etiam populo, solis sacerdotibus non de-

Aretas contra Aristobulum expeditionem suscipit, eumque Hierosolyma confugere cogit.

ferentibus Aristobulum. sed Aretas admotis tam Iudæorum quam Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum hæc ita geruntur instante Azymorum festo quod Pascha vocamus, optimates Iudæorum relicta sua religione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir iustus, & Deo carus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat piis precibus pluuiam, tunc in latebras se abdidit, ciuile bellum præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodum olim sterilitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum, & quotquot eius factionem sequebantur, id cum diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorum sic precatus est. Deus vniuersi huius mundi Rex, quoniam & hi, qui mecum stant, tuus sunt populus, & qui oppugnantur, tui Sacerdotes sunt, precor, vt neque hos contra illos, neque illos contra hos orantes exaudias. Post hæc vota circumsteterunt eum quidam ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem Deus vltus est continuo, cædisque Oniæ pœnas exegit hunc in modum. Dum Aristobulus oppugnatur cum Sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est, multis Deum honorare sacrificiis. quibus quia carebant obsessi, rogauerunt suos tribules, vt acceptæ quantam pollularent pecuniæ victimarum copiam sibi facerent. illis vero pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiserunt precium. at illi accepta pecunia, non reddiderunt victimas, sed eo progressi sunt impietatis, vt non seruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem, quibus per pactorum speciem illusum fuit, orauerunt Deum, vt pœnas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est vindicta: sed procella vehemens immissa, fecit per totam eam regionem magnam vastationem fructuum, ita vt tritici modius veniret drachmis quindecim.

An. mundi 3900. ante Christum nat. 64.

Aristobuli in templo Arabs oppugnat.

Iudæi in Ægyptum fugiunt.

Oniæ non ad quiescens petitioni Iudæorum lapidatur.

CAP. IV.

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium.

INterea Pompeius Scaurum misit in Syriam, ipse in Armenia distentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. ille vero vbi Damascum venit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam continuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tam ab Hyrcano quam ab Aristobulo, vtrique petentes societatem & auxilium. & cum Aristobulus polliceretur CCCC. talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. is enim liberalis erat & abundans pecuniis, & rogabat officium præstari facilius. alter vero pauper erat ac tenax, & cum maiora quam frater impetrare cuperet, tamen non satis bona fide polliceri videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem, adeo munitam & validam, quam profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non valde ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur causas accepta ab his pecunia obsidionem soluit, denuncians Aretæ, vt recederet, ni pareat, declarandus hostis Rom. pop. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus vero cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanum profectus est: & congressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæsis circiter septem millibus hostium, inter quos etiam Gæphalio frater Antipatri cecidit.

Hedio & Ruff. c. 4.

Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurum.

Dona Scauro data.

Aristobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiscitur.

CAP.

CAP. V.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.

An. mundi 3902. ante Christum nat. 62. *Pompeius in Syriam venit, eique Aristobulus insigne donum mittit.*

NOn multo autem post, cum Pompeius Damascum venisset, & obiter Cœlesyriam: præsto fuerunt ei legati ex vniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. talentorum. meminit autem huius muneris etiam Strabo Cappadox his verbis: Venit ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorum quatuor millibus. & ex Iudæa siue vitis, siue hortus quod opus Τερπνὰς, id est, delectamentum vocabatur. hoc & nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri Regis Iudæorum: æstimabaturque quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulo post iterum venerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo: qui etiam accusabat eos, qui acceperant pecuniam, primum Gabinius, deinde Scaurus, ille CCC. hic quadringenta talenta. hos quoque inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se disceptatorem venire, sineunte vere copiis ex hybernis reuocatis ad Damascenum agrum profectus est: obiterque Arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit, viri nouii non minus quam fuerat Dionysius Tripolitanus qui à securi percussus est, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiam castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus: transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatoque medio monte in Cœlesyriam veniens, à Pella Damascum se contulit. ibi & Iudæos audiuit & eorum principes, qui inter se dissidebant Hyrcanus & Aristobulus, iucundi gens ipsa ab vtroque. Aiebant enim se nolle esse sub Regibus, quod patrium institutum habeant, vt sui Dei pareant Sacerdotibus. hos autem duos esse quidem è sacerdotum genere, sed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in seruitutem subigant. Hyrcanus autem querebatur, quod cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre vsurpata per vim omnia. hunc etiam & certa incursare finitimos. & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsurum fuisse gentem ad defectionem, nisi turbarum concitator esset, atque natus ad violentiam. Attestabanturque illi hæc dicenti plus quam mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. alter contrà excidisse eum è principatu aiebat ob proptiam ignauiam, quod natura ad nihil esset minus idoneus quam ad obeunda negotia, & ideo venisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se vero necessariò principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione vero vti, quia & pater ipsius Alexander vsus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosos omnibus propter purpureas vestes, capillitii curam, & phaleras ornamentaque cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam, & non ad iudicium venerant. Pompeius vero his cognitis, & improbata Aristobuli violentia dimisit eos placide: promittensse venturum in eorum ditionem, quamprimum inspexisset res Nabathæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitus. nec tamen vllam apud eum iniit gratiam. non expectatis enim Pompeii promissis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium. Medio & Ruff. c. 5. Arx in Apamia diruta. Ptolemæus Mennæus pecunia multatus. Aristobulus & Hyrcanus à Iudæis apud Pompeium accusati. Aristobuli coram Pompeio apologia.

Medio & Rufinus c. 6.

CAP.

CAP. VI.

Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.

An. mundi 3903. ante Christum nat. 61.

QVa re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos patauerat, & excitis à Damasco cæteraq; Syria copiis auxiliaribus, aliisq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulum mouit. Vt vero præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudææ mediterranea versus est initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice sitam Alexandrium, eo quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illum ad se per nuncios. ille vero multis suadentibus, vt caueret bellum à Romanis, descendit: & cum de iure principatus eum fratre disceptasset, permissu Pompeii rursum in arcem se recepit, idque iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul rodeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente autem Pompeio, vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non traditurus alioquin: paruit quidem, sed ægre ferens receffit Hierosolyma quasi ad certum bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti contra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponto, Mithridatem à filio suo Pharnace occisum esse significans.

Pompeius in Aristobulū mouet.

Aristob. ex arce ad Pompeium descendit.

Hedio & Rufinus c. 7.

Mithridates Rex Ponti à Pharnaco filio occisus.

Gabinio pecuniam ab Aristobulo promissam exacturo portæ clauduntur.

CAP. VII.

Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

ET cum prima castra habuisset apud Hierichuntem, vbi palmeta sunt præstantissima, & opobalsamum prouenit inter vnguenta præcipuum, incisis acuto serupo fruticibus succi in modum scatens, mane sequenti mouit inde versus Hierosolyma. Tum vero Aristobulus ante adorum pœnitens obuiam ei venit: & oblatis pecuniis etiam intra Hierosolyma eum admittens, rogabat vt omisso bello quicquid vellet pacate ageret. Pompeius vero data petenti venia, mittit Gabinium cum militibus in vrbem ad accipiendum pecuniam: qui tamen re infecta rediit, exclusus & vacuis manibus, militibus Aristobuli pactum irritum facientibus. Ea res vehementer Pompeio mouit stomachum, & additis Aristobulo custodibus ipse ad vrbem properat, cætera quidem probe munita inuenit, tantum à septentrionali latere iniuriis expositam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido & lato structo cingitur.

Hedio & Rufinus c. 8.

Pompeius Hierosolyma oppugnat.

CAP. VIII.

Pompeius templum eum inferiore vrbis parte vi expugnat.

INtus autem erat dissidium, vrbanis quid vpus esset facto non consentientibus. nam quidam censebant vrbem Pompeio dedendam: Aristobuli vero factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quod illum haberet in vinculis. hi præuenientes alteros templum occupant, & præciso ponte qui in vrbem ferebat, ad bellum se expediunt. at illi intromisso exercitu tradiderunt Pompeio vrbem & regiam, ille Pisoni legato suo misso eo cum parte exercitus & vrbis regiæ commisit custodiam: ipse vicinas templo domos aliaque propinqua ædificia muniebat. & primum conditiones pacis eis obtulit: quas cum non admitterent, omnia quæ circum erant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter suppeditante quicquid vsus poscret. Pompeius vero à Septentrionali templi latere, quod maxime erat oppugnationi obnoxium, admouit milites.

Hierosolyma Pompeio partim tradita, partim obsessa.

Ann. mundi 3903. ante Christum nat. 61.

Pompeius templum oppugnare parat.

erant autem hac quoque parte turres altæ, & fossa manu facta, præter profundam vallem quæ templum cingebat. nam etiam versus vrbem abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pompeius erat cum suo contubernio. erigebantque quotidie magno labore aggerem Romani, cædentes circumquaque arbores, quod opus vbi perfectum est, ægre completa fossa propter immensam altitudinem, admotis machinis à Tyro aductis quatiebant templum saxis missilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per ocium septimum quenq; diem exigere, non potuissent absoluere aggerem vetantibus aduersariis. prohibere enim vim inferentes lex permittit, sed opus facientem hostem impedire nos non sinit. quod vbi animaduerterunt Romani, Sabbatis neq; eminus ineffesiant telis Iudæos, neq; manus cum eis conferebant: tantum erigebant aggerem & turres, machinasque admouebant, vt eis postridie aduersus nos vti possent. Facile est autem vel hinc discere, quanta pietate Deum colamus, & quam obseruantes legum simus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quominus solennia peragerentur sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonam horam super altari immolantibus nostris Sacerdotibus, ac ne in extremo quidem discrimine sacra intermittentibus. etenim capto templo tertio demum mense, die ieiunii, CLXXIX. Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coss. hostis quidem irrumpens iugulabat omnes obuios: illi vero nihilominus sacris operabantur, neq; metu mortis, neque iam cæsorum multitudine absterriti, passuri quicquid liberet victori potius quam deserturi altaria, aut aliquid omittiuri præscriptum patriis legibus. quod autem hæc non fabula sit in pietatis laudem conficta, sed rei veritas, attestatur omnes qui res à Pompeio gestas conscripserunt, & in his Strabo ac Nicolaus, Romanæq; conditor historiæ T. Liuius. Nam cõcussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsaq; & secum ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostium agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furius Centurio cum suis manipularibus: & inter vtrunque Fabius & ipse Centurio cum manu fuorum valida. Omnia autem erant plena cædibus, & Iudæorum alii à Romanis confossi cadebant, alii mutuis vulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare quæ patrabãtur ab hostibus. ceciderunt è Iudæis duodecim millia, Romanorũ perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis antehac nec vestigiis penetrati nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & vna cum eo non pauci alii, & inspexerunt quæ nefas est videre, nisi solis sacerdotibus. cumq; intus essent ex auro mensæ & candelabrũ & pocula, & odoramentorum magna copia, præterea in thesauris sacræ pecuniæ circiter talentorum duo millia, nihil horum præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil commisit indignum cæteris virtutibus. Sequenti vero die iussis purgare templum ædituis, & instauratis legitimis sacrificiis pontificatum Hyrcano reddidit, tum propter alia ipsius officia, tum quia tota regione habitantibus Iudæis author fuit, ne arma pro Aristobulo sumerent. deinde belli concitatores secuti percussit: Faustoque & aliis qui primum conscenderunt, digna præmia persoluit. Et Hierosolyma quidem pop. Rom. fecit stipendiaria, vrbes vero quas eorum ciues sibi subiugauerant in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præsidi: & totam gentem prius elatam rebus prosperis, contraxit intra veteres terminos. Gadara deinde paulo ante diruta instaurauit in gratiã liberti sui Gadarensis Demetrii, reliquas vero,

Iudæi solennia sacrificia expeditionis tempore peragunt.

Templum captum.

E Iudæis duo decim millia cadunt.

Pompeius tẽplum ingressus nihil attingit.

Al. ca. 9.

Pompeius Hyrcano pontificatum reddit.

Hierosolyma Rom. pop. fit pendiaria.

Gadara instaurata.

Hip-

Hippon, Scythopolim, Pellam, Dion, Samariam, Marissam, Azotũ, Iamniam, Arethusam suis restituit habitatoribus: easque in mediterraneis, præter variis bellis dirutas. Maritimas vero Gazan, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnifice condita, & portubus atq; templis exornata, Cæsaree mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberas esse iussas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes inuicem. nam tum primum libertatem amisimus, subiecti Romanorum imperio: & regionem de Syris bello captam reddere ipsis coacti sumus: & insuper plus quam decem millia talentorum breui tempore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honestabatur, ad plebeios translatum est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæterum Pompeius Cœlesyria vsq; ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abiit Romam properans: abduxitque secum Aristobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filiis.

An. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

Vrbes Iudæis ademptæ.

Scaurus Cœlesyria præfectus.

CAP. IX.

Scaurus bello aggressus Aretam, fudas Antipatri suasu cum eo ferit.

Scauro autem ad Arabiæ petram profecto cum exercitu, & quia difficilis ad eam aditus est, circumuicinos agros populante, militibusque fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcani frumentum ex Iudæa & alia necessaria eis præbebat: missusq; ad Aretã legatus à Scauro, eo quod hospes esset, persuasit etiã illi pecunia numerata vastationem agrorum redimere sponsor factus pro trecentis talentis, atq; his conditionibus hoc bellum finitum est, non minus è Scauri quam ex Aretæ sententia.

Hedio & Russinus cap. 9.

CAP. X.

Alexander à Gabinio victus, in quodam castello oppugnatur.

Aliquando autem post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus vexãte, Imperator Gabinius è Roma venit in Syriam. is & alia multa memoratu digna gessit, & cõtra Alexandrum expeditionem suscepit, Hyrcano iam non valente ei resistere, & de muris Hierosolymorum retundendis cogitante, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu per Romanos cohibitus est. At Alexander peruagando regionem multos Iudæos armauit: collectisque propere decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus firmauit Alexandrium castellum, iuxta Coreas situm, & Machæruntem in finibus Arabum. contra eum venit Gabinius, præmisso M. Antonio cum aliis ducibus, atque ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manentibus, quorum duces erant Pitholaus & Malichus, assumptis etiam Antipatri auxiliis, occurrerunt Alexandro, sequente cum reliquo exercitu Gabinio. tum ille recepit se propius Hierosolyma; vbi cõserto prælio Romani occiderunt hostium circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium inuitabat conclusos ad pacem, veniam præteritorum pollicendo: & cum multi hostium extra castellum stationem haberent, Romani eos adorti sunt, vbi multis cæsis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaq; Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse reliquam Iudæam perlustrabat, & quotquot inueniebat vrbes dirutas, ædificari iubebat. atq; hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ non paucæ: ioq; mandante Gabinio, quarũ posthac habitatio tuta per-

An. mundi 3904. Ante Christum nat. 60.

Hedio & Russinus cap. 10. al. 11.

Castella munitur.

Gabinius aliquot vrbes dirutas, in Iudæa ædificari iubet.

An. mundi 3904. ante Christum nat. 60.

manſit, cum ante longo tempore deſertæ fuiſſent. His ita per regionem diſpoſitis, reuertitur ad Alexandrium: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos veniam petiit Alexander, offerens caſtella Hyrcaniam & Macharuntem, & poſtremo Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cumque Alexandri mater ad eum veniſſet, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ aſſeruatis, impetrauit ab eo quicquid petiit. moxque diſpoſitis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hieroſolyma, curaturum templum & ſuum ſacerdotium. deinde conſtitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam diſtribuit: ita vt alii iura peterent Hieroſolyma alii Gadara. Amarthutem alii: quarti vero Hierichuntem, quinti Saphoram, quod eſt Galilææ oppidum: ſicque liberati dominis ſub optimatum dominatione degebant.

Medio & Ruffino c. 11. al. 12.

Alexandriũ & alia caſtella diruta.

Quinque cõuentus iuridici in Iudæa.

10

CAP. XI.

Ariſtobulus Roma vinculis elapſus, rurſum in Iudæa captus, à Gabinio Romam remittitur.

Hedio & Ruffino c. 12. al. 13.

Ariſtobulus Roma reuertitur. Alexandrium denuo munire conatur.

Ariſtobulus à Romanis vincitur.

Ariſtobuli captiuus cũ Antigono filio Romam remittitur.

Ariſtobuli liberi dimiſſi.

Antipater Gabinium Ptolemæum in Ægyptũ reducentem adiuuat:

Alexander Principatũ inuadit.

CÆterum cum Ariſtobulus Roma profugus reuerſus eſſet in Iudæam, & conaretur Alexandrium recens dirutum denuo munire, Gabinius miſit eo milites ducibus Siſenna, Antonio & Seruilio, qui eũ locum occupari non ſinerent, & darent operam vt ipſum comprehenderent, nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatẽ confluebant, nouarum rerum auidi: ſiquidem & Pitholaus Hieroſolymorum præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non ſatis armis inſtructi. Ariſtobulus vero volens occupare Macheruntem, tales dimiſit vt inutiles ad moliendum aliquid, aſſumptiſque tantum armatorum octo millibus, illuc contendit quos aſſecuti Romani vicerunt egregie. quamuis enim repugnantes aliquantiſper impreſſione facta coegerunt terga vertere, occiſis eorum circiter quinque millibus, reliqui vero diſſipati, vt quiſque potuit ſalutem ſibi quæſiuerunt. Ariſtobulus tamen plus mille ſecum trahens perfugit Macheruntem: muniebatque id caſtrum, &, quamuis rebus afflictis, bene ſperare non deſtitit. Sed non vltra biduum ſuſtinere potuit oppugnationem; & multis acceptis vulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabinium adductus eſt. atque ita reflante fortuna rurſum remiſſus Romam in vinculis eſt habitus, poſtquam regno & Pontificatu potitus eſt annis tribus cum dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos tamen eius dimiſit ſenatus, cum ex Gabinii literis cognouiſſet, promiſſum hoc eorum matri, dum [illegible] traderet qui mox Iudæa reuerſi ſunt. Porro Gabinio parantinem in Parthos, & iam Euphratem tralicienti, mutata ſententi[illegible] eſt Ptolemæum in Ægyptum reducere, ſicut alias indicatũ eſt. [illegible]c quoque expeditione ab Antipatro adiutus eſt frumento, armis, & pecuniis: & illius cõſilio Iudæi qui Peluſium accolunt, ceu cuſtodes Ægypti aditus, in ſocietatem pertracti ſunt. Cæterum reuerſus ex Ægypto deprehendit Syriam laberare diſſidiis & tumultibus. Ariſtobuli enim filius Alexander, denuo inuaſo per vim Principatu multos Iudæorum ad defectionem impulit: collectoque magno exercitu regionem obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipiſci potuit, reliquos in montem Garizim compulſos obſedit. Gabinius vero hoc in ſtatu Syriam offendens, Antipatrum propter notam viri prudentiam præmittit ad tumultuatores, ſi forte poſſet ad ſaniorem mentem reductis perſuadere, vt meliora ſequantur conſilia: quod ille ſedulo fecit, & multos reduxit ad officium. Alexandro vero potiri non potuit. is enim habens ſecum

20

30

40

50

triginta Iuoæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad montem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica decem millia. Tum victor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra Nabathæos profectus, hos quoque profligat vno prælio, nobiles etiam Parthos Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore quod aufugissent in patriam: tantisque rebus gestis Romam reuertens, Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeii & Gabinii contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

An. mundi 3904. ante Christum nat. 60. *Alexander à Gabinio victus. Nabathæi profligati. Mithridates. Orsanes. Hodie & Ruff. c. 13. al. 14. Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniã Hierosolymis ex templo aufert.*

CAP. XII.

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.

CRassus autem expeditionem contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniam sacram quam Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totoque reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia templum spoliauit. Tulit etiam trabẽ ex auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina autem apud nos constat duab. libris cum dimidia. Hanc trabem ei tradiderat sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malicia: nam erat vir bonus & iustus: sed cum concreditam haberet aulæorum templi custodiã, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus pretiosissimus: videretque Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabem hanc redemptionem pro omnib. ei dedit: cum prius eum iureiurando obstrinxisset, nihil aliud loco moturũ, contentum eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millibus. Hæc trabs inserta erat trabi cauæ ligneæ, quod cæteris omnibus ignotum solus sciebat Eleazarus: Crassus tamẽ & hanc pro reliquo templi auro accepit, & mox violato iureiurando totum quantum intus erat egessit. Nec est mirandum tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius Deum cum omnes vbique terrarum Iudæi venerentur ac colant, tam ex Europa quã ex Asia longo tempore huc eas eõtulerunt. Nec ad iactationem conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cum alii multi, tum Strabo Cappadox attestatur nobis his verbis: Mithridates autẽ misit in Coum insulam, qui afferrent sibi inde pecuniam, quam Cleopatra Regina ibi deposuerat, & Iudæorum octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia præter hanc Deo sacram: & satis apparet quod hanc Iudæi ex Asia in Coũm deportauerunt metu belli Mithridatici. Non est enim verisimile eos qui Iudæam habitabant, habentes vrbẽ adeo munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc fecisse est credibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi: idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciã traiecit gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenẽ agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit. sic enim scribit: quatuor erant genera in Cyrenensium vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi. hoc iam in omnes vrbes subrepsit, nec est facile inuenire locum in vrbe habitabili, quem receptã semel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ regiones horum ritus admiserunt: aluntque congregationes Iudæorum maximas, tempore coalitas, & vtentes institutis domesticis. Per Ægyptum sane etiam coloniæ sunt eius gentis, absque eo quod Alexandrinæ vrbis magna pars eis assignata est. habet etiam proprium magistratum, qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & contractus atque pacta rata habeat, non aliter quam fit

An. mundi 3911. ante Christum nat. 53. *Crassus iuramenti datã violator. Templi Hierosolymitani diuitiæ vnde. Strabo Cappadox.*

Au. mundi 3911. ante Christum nat. 53.

in absoluta Republica. Inualuit itaque hæc gens in Ægypto eo quod antiquitus originem inde habeat, & facile migrarent eo propter vicinitatem. In Cyrenaicam vero regionem inde transiit vt cõterminam, quemadmodum etiam Iudæa est vel potius partem olim regni Ægyptii. Hæc Strabo, Cæterum Crassus rebus arbitratu suo compositis, Parthorum ditionem inuasit: vbi eum omnibus copiis periit: sicut alias narratum est. Cassius autem in Syriam refugiens, occupata ea resistebat Parthis, propter recentem victoriam excursantibus: & cum venisset Tyrum, inuasit etiam Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & ferme 30. millia captiuorum abduxit. Pitholaum quoque qui Aristobuli partes fouebat, interfecit hortante Antipatro, qui plurimum apud eum poterat, & maximam inter Idumæos autoritatem habuit, apud quos duxit vxorem illustri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati sunt filii, Phasaelus & Herodes qui postea regnauit, & Ioseph⁹ atque Rhetoras, & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynastas hospitio sibi coniunxit & amicitia, sed maxime Arabem, apud quem & liberos deposuit, dum bellum contra Aristobulum gereret. at Cassius reparatis copiis ad Euphratem se contulit, ibique Parthis se opposuit, quemadmodum & ab aliis scriptoribus est memoriæ proditum.

Crassus in Parthia perit.

Cassius Parthis resistit.

Antipatri vxor & filii.

An. mundi 3917. ante Christum nat. 47.

CAP. XIII.

Pompeii in Ægyptum, & Scipionis aduentus in Syriam.

Hedio & Ruff. c. 14. al. 15.

Aliquanto autem post Cæsar occupata Roma, & Pompeio vna cum senatu vltra mare Ionium fugato, solutum vinculis Aristobulum decreuit in Syriam mittere, additis ei duabus legionibus, quo facilius ordinaret prouinciam. sed is breui frustratus est sua spe quam ex accepta à Cæsare potestate conceperat, à Pompeianis veneno sublatus, & à Cæsarianis funeratus. Corpus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudæam remissum mandauit reponi in Regum conditoriis. Scipio vero iussu Pompeii securi percussit Alexandrum Aristobuli filium, eo quod ali⁹ uando contra Romanos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiam affectus est supplicio. fratres vero eius ad se recepit Ptolemæus Mennæus dynasta Chalcidis, quæ sita est in monte Libano. nam misso Philippione filio Ascalonem ad vxorem Aristobuli, iussit eam cum eo mittere ad se Antigonum filium & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde vero occiso prius eo Ptolemæus ipse duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non destitit.

Aristobulus vinculis solutus veneno tollitur.

Hedio & Ruffin. c. 15. al. 16.

Cædes filii Aristobuli.

CAP. XIV.

Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quam fideli Iudæorum opera adiutus sit.

Hedio & Ruffin. c. 16. al. 17.

Post Pompeii autem obitum & victoriam Cæsaris, bellum ei gerenti in Ægypto multis in rebus vsui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idque mandato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec valente transire per Pelusium, & circa Ascalonem hærente, Antipater ei se adiunxit cum armatis Iudæorum tribus millibus, egitq; cum Arabum primatibus vt & ipsi venirent auxilio: eiusq; potissimum opera è tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes pene vniuersæ. Mithridates vero motis è Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam nauit

Antipater Cæsari ex Syria milites conscribit.

uauit Antipater, primusque deiecta quadam muri parte aditum cæteris irrumpentib. in vrbem aperuit. & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum autem & Mithridatem properantes ad Cæsarem transitu arcebant Iudæi Ægyptii, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater vt tribules in partes suas traduxit, maxime cum ostendisset Hyrcani Pontificis literas, in quib. rogabantur, vt amicos se præberent Cæsari, eumque commeatib. iuuarent, & reb. exercitui necessarijs. Qui moti autoritate Antipatri ac Pontificis libenter paruerunt. quod vbi audiuerunt qui Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersiuerunt & ille eo profectus hos quoque adiunxit suis partibus.

Antipater Mithridati in capiendo Pelusio operam nauat.

Iudæi Ægyptii ab Antipatro Cæsari conciliati.

Memphis in Ægypto.

Conflictus Ægyptiorũ & Mithridatis ad Delta.

Al. c. 18.

CAP. XV.

Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.

POstquam autem ventum est ad Delta quod vocant, conflixit cum hoste circa locum qui castra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrũ cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, videbaturque cladem accepturum, nisi mature præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat, exemptis socijs periculo, Ægyptios iam vincentes coegisset terga vertere: qui adeo f. gientibus institit, vt castra quoque hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longe à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates vero de his Cæsarem per literas certiorem reddidit, ingenue fassus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse & victoriæ: ita vt Cæsar & tunc eum collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera vsus sit: in quib. certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores contulit, tam in Hyrcanum quem confirmauit in Pontificatu, quam in Antipatrum quẽ ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli vero aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum venisse. Attestatur mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Asinii sic scribens: Postquam Mithridates in Ægyptum inuasit, & cum eo Hircanus Iudæorum Pontifex, Idem Strabo alibi ex autoritate Hipsicratis sic scribit: Mithridatem primo solum venisse. accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum, tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse, in hisque Hyrcanum Pontificem. Hæc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem veniens, questus est de patris infortunio, quod propter ipsum veneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione secuti percussus. rogabatq; vt sui misereretur, paterno principatu eiecti. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum. quod per vim principatum gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius iniurijs. Antipater vero causam suam egit diluens obiecta crimina: Antigonumq; seditionis & nouarum rerum studiosum esse coarguit, commemorabat etiam quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum verborum suorum testem adducens. Aristobulum autem merito Romam vinctum pertractum, perpetuum hostem & inimicum pop. Rom. Fratrem vero huius conuictum latrocinij debitas pœnas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum Cæsar oratione Antipatri motus, Hyrcanum Pontificem declarauit. Antipatro dynastiam quamcunque ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

Antipatri obiecta crimina diluit.

Antipater Iudææ Procurator declaratur.

CAP. XVI.

Cæsarū litera & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.

An. mundi 3919. ante Christum nat. 45. *Hedio & Ruff. cap. 17. al. 18.*

HIrcano vero etiam patriæ mœnia restituere permisit, roganti hanc gratiam. iacebant enim vsque ad id tempus, ex quo à Pompeio fuerant diruta. dediq; hac de re in vrbem literas ad consules, vt decretum hoc scriberetur in Capitolio, cuius Senatusconsulti exemplum sic habet. L. Valerius L. F. Pr. retulit ad Senatum Idib. Decembrib. in ædeConcordiæ, præsente L. Coponio L. F. & C. Papirio Quitino, de his quæ Alexander Iasonis; Numenius Antiochi, Alexander Dorotheil, legati Iudæorum viri optimi & socij nostri petierunt, renouantes veterem erga pop. Rom. benevolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumentum societatis attulerunt, æstimationis aureorum quinquaginta millium, & literas petierunt ad liberas ciuitates ac reges, vt per regiones eorum atque portus secure possint iter facere. Placuit igitur Senatui eos & amicitiam & societatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani Pontificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin & ab Athenienſib. honor habitus est Hyrcano, quæsitis beneficijs: miseruntque ad eum decretum scriptum in hanc sententiam. Sub iudice & sacerdote Dionysio Alclepiadis, Panemi mense luna vigesima. oblatum est ducibus decretum Athenienſium, Egathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba retulit Munychionis vndecima, consilio Iudicum facto in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos & assessores ex populo. Dionysius Dionysii dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri Pontifex Iudæorum ac ethnarcha perpetua tam publice quam priuatim ciues nostros benevolentia prosequitur, nullam bene merendi occasionem prætermittens: & quotquot Athenienſium vel propter legationes, vel propter priuata negotia illuc deuenerunt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, idque multorum constat testimonijs: visum est nunc Theodosio Theodori referente. & populum de huius viri virtute commonefaciente, quam propensus sit ad benemerendum de nostris ciuib. honorare hunc virum virtutis ergo coronia aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitum: & præconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus, dum nouæ tragœdiæ aguntur. & Panathenæis, & Eleusinijs; & in gymnicis certamnibus: curæque esse nostris ducibus, vt dum ille in amicitia nostra perseuerat, vt quicquid in honorem eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exsequantur sedulo. quo perspicua sit omnib. populi nostri ergabonos viros gratitudo ac benevolentia; & huiusmodi honorib. plures ad benemerendum de nobis inuitentur. Elegi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero, qui ad illum decretum hoc perferant, hortenturq; vt acceptis his honorib. certet nobiscum beneficijs. & hactenus de collatis à populo Romano & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Hyrcanus Hierosolymis Cæsare permittente mœnia restituit. Senatusconsultum Romanorum de renouanda fœdere cum Iudæa. Ab Athenienſib. honor Hyrcano habitus.

Hedio & Ruff. cap. 18. Cæsar è Syria proficiscitur. Antipater in Iudæa nouarum rerū cupidos compescit.

Porro Cæsar ordinatis rebus Syriæ cum classe profectus est. Antipater autem deducto Cæsare in Syriam reuersus ante omnia dissecta per Pompeium mœnia restituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compescuit, tum minis agens tum consilijs. Forte enim vt si Hyrcano contenti sint Principe, feliciter degant fruendo suis quisq; possessionibus: sin nouas sibi spes pollicentur, & lucra ex rebus turbatis captent, se quidem pro Præsido habituros dominum, Hyrcanum vero pro Rege tyrannum, tum Romanos atq; Cæsarem acerbos hostes pro Principi

cipi

cipibus, Nos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi constituerint, atq; his monitis ille regionem totam compoſuit.

An. mundi 3911. ante Chriſtum nat. 53.

CAP. XVII.

Antipater ex filijs ſuis Herodi Galilææ, Phaſaelo Hieroſolymorum regimen committit, & quod Sex. Cæſar Herodem magnum ac illuſtrem reddidit.

Aliæ c. 20. Antipater Phaſaelo Hieroſolymorum, Herodi Galilææ regimen committit.

CÆterum cum Hyrcanum ſtupidum ac ſegnem animadverteret, Phaſaelem è liberis ſuis natu maximum Hieroſolymis & circumiacentis regioni ducem conſtituit, Herodi ſecundo Galilææ curandam commiſit, etiam tum admodum adoleſcenti, nec excedenti annum quintumdecimũ quod tamen illi nihil obfuit ſed quia fuit generoſo ingenio præditus, confeſtim occaſionem inuenit quomodo poſſet virtutem ſuam oſtendere. Comprehenſum enim Ezeciam primarium latronem, & cæterorum ducem Syriæ fines incurſare ac prædare ſolitum, affecit ſupplicio cum multis latrocinij ſocijs: quod eius factum magnã ei apud Syros conciliauit gratiam, nihil magis cupientes quam expurgari tandem regionem à prædonib. Decitabant igitur eum hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis & fruendi ſecure poſſeſſionibus. Quin & Sex. Cæſari per hoc factum innotuit: cognato magni Cæſaris & tum adminiſtranti Syriam. quapropter etiam Phaſaelus excitatus eſt ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laude haberi inferior nihilque magis ſtuduit quam gratioſus eſſe apud Hieroſolymitanum populum, omnia negocia publica per ſe obeundo, & in eis eum magna gratia verſando, nec abutendo poteſtate ad cuiuſquam iniuriam, quo factum eſt, vt Antipater haud ſecus quam ſi rex eſſet à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore qualis non dedeceret dominum. Nec tamen rebus tam ſecundis more cæterorum hominum depraua tus eſt, quo minus Hyrcano fidem ſeruaret atque amicitiam. Cæterum optimates Iudæorum videntes eum cum filijs tantopere creſcere, tam fauore gentis, quam Hyrcani pecuniis & percipiendis ex Iudæa reditibus, maligne erga eum affecti erant, iam enim amicitiam contraxerat cum Romanis imperatoribus, & perſuaſo Hyrcano vt pecuniam eis mitteret, ipſe huius muneris ſibi vſurpauit gratiam. Miſit enim tanquã de proprio, & non quaſi ab Hyrcano acceptam. Hæc Hyrcanus audiens adeo nihil curabat, vt gaudere etiam facto videretur. Sed maxime terrebat Iudæorum primates ꝓlentum ac audax Herodis ingeniam & tyrannidis cupidum, adeunteſque Hyrcanum aperte iam incuſabant Antipatrum. Quouſque (andem) diſſimulabis quæ geruntur quotidie, nõ an non vides Antipatrum cum filijs ſuccinctos principatus opibus, tibi vero præter inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue iſta neſcias, neue te ſecurum putes, inſolumitatis tuæ atque regni iuxta negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt. noli falli hac opinione: ſed iam ex profeſſo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cum pleriſque aliis interfecit, contemptis noſtris legibus, quæ hominem quantumuis ſceleſtum non ſinunt affici ſupplicio, niſi prius damnatum ex ſententia iudicum. iſte vero hoc auſus eſt, prius quam à te poteſtatem hanc acciperet. Tandem Hyrcanus hisauditis motus eſt. accenderunt autem eius iram matres etiam eorum quos Herodes necauerat. nam hæ per ſingulos dies in templo non deſinebant precibus ſuis tum regem tum populum obtundere, rogantes vt Herodes coram conſeſſu iudicum ſacti ſui rationem cogeretur reddere. Petmotus igitur his hominem ad iudicium & dicendam cauſam euocat. at ille præ-

Antipater Hyrcano fidẽ ſeruat.

Antipater Romanos ſibi deuinctos, Iudæos vero inuiſos reddit.

Antipatrũ & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accuſant

An. mundi 3922. ante Christum nat. 42.

Herodes in ius vocatus cum comitatu comparet Sext. Cæsar ad Hyrcanū vt Herodem absolueret, scribit.

Sameas Hyrcanę reliquisque Iudicib. eqdē ab Herode imminentem prædicit.

Sameam Herodes in honore habet.

Herodes ab Hyrcano admonitus fugæ sibi consulit.

Alias c. 21. Sext. Cæsari Herodes pecuniam numerat.

Cœlesyria præfectus Hierosolyma inuadit. sed Antigoni patru & Phasaeli fratru hortatu obsidionem soluit.

sto fuit præmonitus tamen à patre, vt non priuati more. sed cum comitatu ad se uendum idoneo veniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quē admodum existimabat sibi conducere, mediocrem, sed tamen sufficientem sibi manum adiunxit in itinere, ne vel Hyrcanum terreret, si plures adduceret, vel ipse sine tutela subiret iudicij periculum. Quin & Sex. Cæsar præses Syriæ scripsit ad Hyrcanum vt eum absolueret, minis si contra feciſſet, additis. Quod quidem facile ab illo impetratum est, ne qua tristiore iudicum sententia feriretur, quandoquidem amabat eum non secus atque filium. Cumque constitisset ante iudicium vna cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorum qui absentem accusauerant, ausus est hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum vnus quispiam Sameas nomine, vir iustus, & ob hoc inuictus terrorib. assurgens sic exorsus est: Equidem iudices, tuque rex, nec ipse vnquam vidi quemquam qui ad causam apud nos dicendam vocatus ad hunc modum compararit, nec vos puto posse proferre huiusmodi quempiam: sed quisquis hactenus apud hunc confessum iudicandum se præbuit, humilis venit & habitu timentis periculum, ac captantis misericordiam, attractus & promisso capillitio, at bonus iste Herodes cædis reus & tam graui conoxius crimini, adstat hic purpuratus & crine belle compositō, cum armatis stipatoribus: vt si capitalem iuxta leges sententiam in eum tulerimus, nobis mactatis ipse euadat illata vi legib. Verum isti non succenseo, quod maiorem in columitatis suę quam legum rationem habeat, sed vobis magis & regi qui hanc ei concessistis licentiam. Scitote tamen potentem esse Deum, & quod iste quem nunc in Hyrcani gratiam legib. eripitis, & vos aliquando & regem ipsum puniet. Nec vanus fuit vates. nam Herodes regnum adeptus illos iudices & regem quoque sustulit excepto vno Samea, hunc enim in honore habuit propter iustitiam & quia post obsessa vrbe ab Herode ac Sosio, admittendi Herodem autor fuit populo, negans propter peccata eos posse dominationem illius effugere: sicut suo loco dicetur. Porro Hyrcanus animaduertens Iudices propensiores ad damnandum Herodem, remio sequentem diem distulit, & clam eum admonuit, vt fuga sibi consuleret. nam enim esse remedium aliud. atque ita ille secessit Damascum, quasi regem fugiens: cumq; contemnisset Sex. Cæsarem, & res suas in tuto collocasset, palam præ se tulit quod non esset compariturus si denuo citaretur ad Iudices. Illi vero indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quod in ipsius perniciem hæc omnia tenderent: qui non ignorabat quidem eos vera monere, sed nihil expedire poterat per ignauiam & amentiam. Cæterum cum Sex. Cæsar accepta pecunia Herodem præfecisset Cœlesyriæ, vehementer timuit ne ille contra seduceret, nec eum sua fefellit opinio. Iratus enim quod iussus sit causam dicere, veniebat cum exercitu: sed patris ac fratris occursu & precib. cohibitus est quo minus inuaderet Hierosolyma, placantium eum & rogantium, vt terruisse contentus, re ipsa læderet neminem, neue vlterius aduersus autorem suæ dignitatis procederet. Debere etiam eum non tam meminisse ob citatus sit, quam quod absolutus etiam, & gratiam habere quod nihil triste passus abierit incolumis. Cogitandum quoq; quam periculosa sit belli alea, & quod Deus arbitratu suo his vel illis annuat victoriā: atq; eo minus tum eam esse sperandā, quando non solum contra regem suum & altorem bellum moueat, verum etiam bene meritum, ipse nulla affectus iniuria. nam si quid illi nunc obijciat, non ipsius esse culpam sed consultorum non bonorum, qui ei opinionem erudelitatis concilient. Parsuit his monitis Herodes, satis sufficere sibi ad futuras spes quod potentiam genti declarauerit. atque eo tum in statu res fuerunt Iudaicæ.

daicæ. Cæterum Cæsar Romam reuersus expeditionem parabat in Africam contra Scipionem & Catonem, tum Hyrcanus per legatos eum rogauit, vt confirmaret cœptam societatem & amicitiam. Nunc videtur mihi operæpretium perpendere omnes honores genti nostræ à Romanis Imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, vt vniuersis notum sit, quod tam ab Europæ quam ab Asiæ regibus obseruati fuerimus propter fidem ac fortitudinem. Quod autem multi nos odio habentes non credunt de nobis Persicarum vel Macedonicarum rerum scriptoribus, quod ea monumenta non ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdam barbaros, certe Romanorum decretis contradicere non poterunt. nam hæc publice dedicata sunt in vrbibus, atq; etiam in Capitolio, & columnis insculpta sint æreis. Quin & Iul. Cæsar apud Alexandriam attestatus est Iudæis inscriptione columnæ æreæ, quod Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vsurus sum, apponam etiam senatusconsulta & decreta Iulii Cæsaris, quæ ad Hyrcanum & nostram gentem attinent. C. Iulius Cæsar, Imp. & Pont. max, dictator iterum, Sidoniorũ magistratibus, senatui & populo salutem. Si valetis, bene est, ego quidem & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac Pontificem attinet, vt in publicis vestris monumentis reponatur, inscriptum græcis & latinis literis in ærea tabula. Est autem hoc. Iulius Cæsar Imp. iterum & Pont. max. de consilii sententia decreui. Quoniam Hyrcanus Alexandri filius Iudæus & nunc & præteritis temporibus tam pace quam bello bonam ac fidelem operam in nostris negociis præstitit, sicut ei multi imperatores attestati sunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium venit cum 1500. militibus, & ad Mithridatem à me missus virtute cessit nemini: has ob causas Hyrcanum filium Alexandri, & eius liberos ethnarchas Iudæorum esse iubeo, & pontificatum Iudæorum perpetuo retinere more patrio, esseque ipsum & filios eius nostros socios, & re in amicorum nostrorum recipi numerum. Iura quoq; omnia pontificalia habere ipsum & filios decerno. & si qua controuersia exorta fuerit de Iudaica disciplina, iudicium penes ipsum esse. adhæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi. C. Cæsaris consulis, placita, concessa, decreta, sic habẽt: vt filiii principatum gentis Iudæorum, & donata sibi loca possideant: vt pontifex ipse ac ethnarcha Iudæorum iniuriam passis adsit: vtque ad Hyrcanum Alexandri filium Iudæorum pontificem mittantur legati acturi de societate & amicitia, dedicariq́ue æream tabulam hæc continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Ascalonem, in templis, inscriptis Romanis, atque Græcis literis: vtque hoc decretum apud omnes omnium vrbium quæstores ac magistratus publicetur, quo pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia præbeantur, & decreta hæc ad omnia loca mittantur. C. Cæsar imperator, dictator, consul, honoris, virtutis, & benignitatis causa, concessit in commodum S. P. Q. Romani, Hyrcanum Alexandri filium, eiusque filios Pontifices ac Sacerdotes esse Hierosolymorum totiusque gentis, in qua & maiores eorum hoc Sacerdotium gesserunt. C. Cæsar quintum Cos. decreuit habere & munire Hierosolymorum vrbem, & gubernare eam Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæorum & ethnarcham secundum suam voluntatem, & vt Iudæis secundo locationis anno de reditibus eorum subducant, immuneſque sint ab angariis & vectigalibus. C. Cæsar Imp. iterum, statuit vt singulis annis tributa pendant Hierosolymitani pro sua ciuitate Ioppe excepta, absque anno septimo, quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo neque fructus arborum colligunt, neque seminant: vsque in Sidonem

Hodie & Ruff. c. 19.

Hyrcani ad Cæsarem legati.

Iudæi à Reg. Asiæ & Europæ regibus magnos honores habitos.

Iul. Cæsar apud Alexan. inscriptione columnæ æreæ quod Iudæi Alexandrinæ ciuitatis ius habeant attestatur.

Senatusconsulta & decreta Iulii Cæsaris, de honoribus, priuilegiis, præeminentiis, libertatibus, & immunitatibus Iudæorum.

secun

An. mundi 3922 ante Christum nat. 42.

secundo quoque anno tributum reddant quartam partem fatorum: & adhæc Hyrcano eiusque filiis decimas persoluant, sicut hactenus eorum maioribus. Vtque nullus vel præses, vel dux, vel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: neue militibus liceat pecunias ab his exigere, vel hybernorum vel quæcunque alio nomine: sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quæcunque etiam postea parauerunt vel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quam ab initio habuerunt Iudæi, dum in populi Romani amicitiam recipieremur, placere ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoque eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis filiis, tam ab eius agri aratoribus, quam vectigalium portus nomine, & eorum quæ Sidonem exportantur annua modiorum 20675. excepto anno septimo, quem vocant Sabbaticum, in quo neque arant, neque de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eum possederunt, placet Senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à S. P. Q. R. concessa. Præterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes, quas pro amicitia Reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Romani possederant, placere Senatui, vt Hyrcanus Iudæorum ethnarcha habeat. esseque eius Hyrcano eiusque filiis, & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus: Vtque quotiescunque postlauerint à Dictatore aut Magistro equitum in Senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. Quartus. Cos. Quintus perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filii Pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæisque tam in prouincia quam apud S. P. Q. R. & hoc nomine S. P. Q. R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam, vt Hyrcano ac Iudæorum genti filiisque Hyrcani à S. P. Q. R. pro suo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Cos. Patrianorum magistratibus S. P. Q. R. Accesserunt me in Delo Iudæi & quidem de coloniis Indæorum, præsentibus etiam vestris legatis, & indicauerunt mihi decretum, quo vetatis eos vti patriis sacrificiis & ritibus. mihi vero non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, vetarique eos viuere suis moribus, & conferre pecunias in epulas ac sacrificia. quandoquidem nec Romæ hæc facere vetantur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in vrbe sodalitia, hos solos neque pecunias conferre, neque conuiuia parare vetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam vos, si quod decretum feciſtis contra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum virtutem & erga nos benenolentiam. Post mortem autem Cæsaris Mar. Antonius, P. Dolabella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatus consulto eis decretum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit per vniuersam Asiam, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolabella Imperator Ephesiorum magistratibus S. P. Q. R. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuibus suis quod militare non possint, eo quod neque arma gestare neq; iter facere eis fas sit diebus Sabbathis, neque victum more patrio possent sibi quærere.

Hyrcani legator M. Antonius P. Dolabella in Senatum introducunt.

Dolabella Ephesiorum ciuitati scribit.

Quam-

Quamobrem ego quoq; quemadmodum alii ante me imperatores immunes eos volo à militia, permittoq; vt patriis vtantur moribus, conuenientes sacrorum causa, sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. voloque vt hæc ipsa scribatis per vrbes prouinciæ singulas. Atque Dolobella Hyrcanò per literas roganti gratificatus est. L. autem Lentulus Cos. pro sententia dixit: Iudæos ciues Romanos templa Iudaica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergo esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas Octobris. Multa itaque exstant & alia huiusmodi senatusconsulta & Imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem nostram aliasque vrbes, & relcripta de iure nostro ad prouinciarum præsides, de quibus propter hæc quæ hoc loco infernimus, credere facile est his, qui nostra scripta candide lecturi sunt. Quando enim tam manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano amicitiæ, offensis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc vsque durantibus, duraturisque in posterum, omnia hic apponere superuacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, vt de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat hos vera dicere. Satis ergo iam declarata sit quæ per ea tempora nobis cum populo Romano interceſſit amicitia & societas. Incidit autem eisdem temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius Bassus vnus è Pompeianis per insidias interfecto Sext. Cæsare ipse occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum venientibus cum equestribus ac pedestribus copiis: ad quos & Antipater misit auxilia cum filiis memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideoque repetendas pœnas ab eius interfectore iustum existimans. Id bellum dum trahitur, Marcus venit Sexti successor, & interim Cæsar ab his qui eum Cassio & Bruto coniurauerant in Senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cum dimidio, sicut & ab aliis scriptoribus memoriæ proditum est.

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

L. Lentulus Consul pro Iudæis sententiam dicit.

Conclusio Iosephi de decretu.

Cecilius Bassus Sex. Cæsarem interficit.

Marcus Sex. successor in Syria.

Cæsar à Cassio & Bruto occisus.

CAP. XVIII.

Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.

BEllo deinde ciuili post eædem Cæsaris exorto, consularibus aliis, alio discurrentibus ad parandos exercitus, Cassius in Syriam venit, occupaturus eum, qui circa Apamiam erat, exercitum: solutaque obsidione tam Marcum quam Bassum in suas partes pertraxit: obeundoque ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia, sed maxime Iudæam afflixit, plus quam septingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res vbique turbatas videns, partem eius pecuniæ duobus filiis exigendam committit, partem Malicho sibi parum amico, partem quibusdam aliis: & primus Herodes ex Galilæa quantum imperatum erat afferens, maximam apud Cassium gratiam iniit. prudens enim illi videbatur consilium, iam tum Romanorum alieno sumptu captare beneuolentiam. Sub aliis autem procuratoribus ipsæ ciuitates venum dabantur vna cum suis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuę, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Cassius hastę subiecit. adeo autem exacerbatus erat, vt etiam Malichum interfecturus fuerit, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talentis de suo missis, furorem eius leniisset. At ille post Cassii discessum maxime insidiatus est Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi secu-

Hedio & Ruffino cap. 20. Cassius in Syriam venit, & plus quam 700. argenti talenta à Iudæis exigit.

Herodes Cassium ex Galilææ pecunia sibi demincit.

rita-

An. mundi 3923. Ante Christum nat. 41. *Malichus Antipatro insidiatur, deierat, & eidem reconciliatur.*

ritatem se paraturum existimans. nec tamen latuerunt Antipatrum eius consilia. nam cum hoc sensisset vltra Iordanem præfectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verum Malichus vir callidus inficiabatur insidias, deierans apud Antipatrum & filios, quod, Phasaelo Hierosolymorum præsidium tenente, Herode vero habente armorum custodiam, ne in mentem quidem sibi vnquam tale aliquid venerit. & videns non succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidente. qui postquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

CAP. XIX.

Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.

Cassius & Marcus Herodem Calesyriæ ducem faciunt. Malichus Antipatrum veneno necat, priorem vltus.

SEd Antipater imprudens seruauit Malichum, vt se perderet. nam Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Celesyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equestribus & pedestribus copiis, regnum etiam polliciti post finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorem Cæsarem. Malichus vero tum maxime timens Antipatrum, decreuit è medio eollere, corruptoque pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominem, & assumpta armatorum manu suscepit ciuitatis gubernacula. Cæterum postquam Herodi ac Phasaelo innotuerunt structæ in parentem insidiæ, indignantibus illis Malichus strenue pernegauit omnia, atque hic fuit finis Antipatri, viri iusti ac pii, & patriæ amantissimi. Ex filiis autem alter Herodes confestim volebat patris mortem vlcisci, & cum exercitu aggredi Malichum: sed Phasaeli grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne videretur ciuile bellum incipere. itaque accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illum paternæ necis conscium: seque vertit ad excolendum monumentum quod patri struxerat. Interim Herodes veniens Samariam, eamque nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuersias ciuium dirimere, non multo autem post instante Hierosolymis festo: & ipse venit in vrbem cum militibus: quem Malichus metuens Hyrcano suasit, ne eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi ceremoniis profanam turbam superinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu vrbem ingressus est, & Malichum vehementer perterruit. at ille solitarum artium non immemor palam lachrymabundus conquerebatur de Antipatri tanquam amici interitu, clam vero parabat sibi satellitium. quare visum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed ad vitandam suspicionem vicissim comitet tractare Malichum.

CAP. XX.

Herodes insso Cassii Malichum dolo interficit.

ATtamen Cassio de patris obitu significauit per literas: & ille qui nō ignorabat mores Malichi, rescripsit vt vlcisceretur parentis iniuriā: etiam etiam mandauit tribunis apud Tyrum agentibus, vt adessent Herodis iustis conatibus. Cumque capta à Cassio Laodicea, simul ad eum iter facerent afferentes coronam & pecuniam, Herodes expectabat daturum esse illic pœnas Malichum. at ille circa Tyrum Phœnices suspicione concepta, maiora moliri cogitauit: & quia filius eius obses in ea vrbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam abduce-

re:

ducere: & occupato contra Antonium Cassio, gente ad defectionem concitata, sibiipsi principatum eius acquirere. Sed consiliis eius fortuna aspirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandam cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem vera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere. Illi vero egressi, & nacti eum prope vrbem in littore, confoderunt hominem, quo facto, Hyrcanus adeo est attonitus, vt obmutuerit. tandem ægre ad se reuersus percontabatur Herodem, quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus, malum enim virum fuisse & insidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porro Cassio profecto è Syria, apud Iudæam tumultus exoritur. Felix enim relictus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes vero ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & volens fratri succurrere, morbo prædituss est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primum compulsum, incolumitatem deinde pactum abire passus est. quamobrem mox cum Hyrcano expostulauit grauiter, quod post accepta à se multa beneficia, inimicis suis fauorem impenderet. nam frater Malichi tunc non pauca castella occupauerat, & inter cætera Masadam longe munitissimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

An. mundi 3924. ante Christum nat. 40.

Felix Hierosolymis Phasaelum aduersitur, à quo tamen superatur.

CAP. XXI.

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni patrimonium regnum repetentem, Herodes profligatus, è Iudæa pellit.

ARistobuli autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pecuniis Fabio exercitum comparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter affinitatem. hunc etiam Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Cassij tyrannidem adeptus, per Syriam quoque tyrannidem exercens, dispositis in ea præsidiis, atque etiam in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illo profectus recepit, & præsidiarios Tyrios clementer dimisit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum prosequebatur. His peractis occurrit Antigono, eumque prælio superat, & vix extremos Iudæ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuertentem Hierosolyma coronis tam Hyrcanus honorauit quam populus. Iam enim gener per sponsionem adscitus erat in Hyrcani familiam, quo libentius eius tutelam suscepit, ducturus Alexandri Aristobulo geniti filiam, Hyrcani vero ex filia neptem, ex qua postea pater factus est filiorum trium & duarum filiarum. Duxerat autem etiam ante vxorem è suis popularibus Dorem nomine, ex qua suscepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Antigonum Aristobuli filium Ptolemæus Mennæus adoptat.

Herodes Antigonum ex Iudæa expellit.

Herodes Mariammē Hyrcani ex filia neptem ducit.

Doris, Herodis vxor.

CAP. XXII.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecuniis eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.

CÆterum Cassio apud Philippos ab Antonio & Cæsare deuicto, Cæsar inde in Gallias, Antonius in Asiam, proficiscitur, qui vbi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates Phasaelum & Herodem accusaturi, quasi in speciem solum regnaret Hyrcanus, re autem vera tota poteretas esset penes

An. mundi 3924. ante Christum nat. 40.

Pecunia corruptus Iudex.

Hyrcani & Iudæorum legatio. Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos à Cassio in libertatem vindicaret, rogat.

Antonius Hyrcano de Cassii & Bruti rebus & morte scribit.

nes hos fratres. Herodem vero Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda venerat, quo factum est, vt ne ad colloquium quidem aduersarios eius admiserit. id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progresso autem Ephesum præsto fuit legatio missa Hyrcani Pontificis & gentis nostræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans, vt quos Iudæos Cassius præter belli ius captiuos abduxerat, scriptis per prouincias literis in libertatem vindicaret: & agros per Cassium ademptos gẽti restitueret. Quorum postulata Antonius æqua existimans, confestim scripsit Hyrcano & Iudæis, simulq; ad Tyrios misit decretum hanc sententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum salutem. Si valetis bene est, ego & exercitus valemus. Lysimachus Pausaniæ, Iosephus Mennæi, Alexander Theodori legati apud Ephesum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi exposuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti sunt, declarantes quanta nos prosequaris beneuolentia. quare cognitã non tam ex verbis quam operibus vestram amicitiam, & mores compositos ac pios, non complecti non possum. Ergo quoniã totam Asiam aduersarii nostri ac populi Rom. incursauerunt, nec saeratis locis, nec ciuitatibus parcentes, neque iusiurandum præstitum seruantes; nos non tam priuatum nostrum negotium agentes, quã susceptæ defensione Reipub. in diuini simul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus sol ipse auersatus videtur. & inuitis oculis spectasse perpetratum scelus in Cæsarem. Sed postquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priscam gigantum audaciam; & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & vsque ad mare montium vallo permunitis, vt per vnicam ceu portam pateret aditus, diis ipsis eorum iniusta molimina damnantibus vicimus. & Brutus compulsus intra mœnia Philippensium, obsessusq; à nobis, addidit se Cassio sosium exitii. qui postquam meritas pœnas dederũt, pace nos in posterum fruituros speramus, & Asiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim nostra ope vniuersum Asiæ corpus velut è graui morbo recolligere se incipit. Cum igitur etiam de te eum tua gente augendo ornãdoq; cogitem, curæ mihi erit, quicquid in rem vestram fuerit. edictum etiam oppidatim proposui, vt quotquot vel liberi, vel serui sub hasta à C. Cassio Cassianisue venundati sunt, liberè dimittantur. Voloque vt quæ mea & Dolabellæ benignitate vobis concessa sunt, ea perpetuo rata sint. Tyros quoque iubeo, vt iniuriam à vobis abstineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupãrunt, id totum restituant. Coronam autem quam misistis accepimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S. P. Q. R. Renunciatum est mihi Ephesi ab Hyrcani pontificis, ac ethnarchæ legatis, agros ipsorum ditionis vos occupasse, idque factum quo tempore nostri aduersarii tenuerunt eam prouinciã. Quoniam igitur pro imperio bello suscepto, iustitiæ pietatique prospicientes vindicauimus in ingratos ac perfidos, volo etiam vobis pacem esse cum nostris sociis: & quicquid ab aduersariis nostris accepistis, habere vos non permittimus, sed iubemus vos prioribus dominis reddere. nemo enim eorum neque prouinciam à Senatu accepit neque exercitum, sed quæ per vim corripuerunt, largiti suũt ministris suę violentiæ. quando igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum censemus, vt socii nostri ea quæ ante habuerunt, nemine vetante retineant; vosque si quos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, postquam C. Cassius bellum illicitum in nostra prouincia mouit, occupastis, eos reddatis; neue vllam vim interponatis, quo minus ad pristinos dominos redeant. quod si ali-

M. Antonius Tyriorum magistratib. scribit, & vt Hyrcano ac Iudæis regionem, bona & libertatem ademptam restituerent iubet. saluis tamen saltuandis.

quid

quid iuris in eos præteditis, quam primum ad ea loca venero, integrum vobis erit ius vestrum repetere, id quod etiam sociis nostris peræque integrum seruabimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S.P.Q.R. Edictum meum ad vos missi, quod volo cunctis referri in publicas tabulas, literis Græcis ac Latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi vt legi possit ab omnibus. M. Antonius Imp. ac triumuir dixit: Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerum statu alienam prouinciam & militem præsidiarium inuasit, & sociorum nostrorum facultates diripuit, & vastauit Iudæorum gentem amicam pop. Rom. insolentia eius nostris armis perdomita, iudiciis atque edictis quæ ille perpetrauit, corrigimus, vt ablata restituantur nostris socijs, & siue corpora Iudæorum, siue bona diuendita sint, illa in libertatem, hæc ad pristinos reuertantur dominos. Qui verò contra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui inobedientiæ conuicti fuerint, in eis pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem vero exemplo Sidoniis, Antiochensibus, & Aradiis scripsit: visumque est hoc loco etiam hæc inserere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

An. mundi 3924. ante Christum ann. 40.

CAP. XXIII.

Antonius in Syriam prouinciam veniens, Herodem cum Phasaele tetrarchas constituit.

POST hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiam, amoribus suis eum implicuit: quo tempore rursum centum è Iudæorum gente potentissimi venerunt ad eam, vt accusarent Herodem vna cum suis, electo ad hoc eloquentissimo quoque è suo numero. Iuuenum autem causam defendendam Messala susceperat, assistente sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius verò audita vtraque parte apud Daphnen, sciscitatus est ex Hyrcano, vtra pars melius administraret rempublicam. Qui cum respondisset Herodem in hoc præstantiorem esse, Antonius qui iam ante familiariter diligebat iuuenes propter paternum hospitium, quo tempore cum Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam, hos ambos tetrarchas constituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoque in hoc scripsit, & ex eorum aduersariis quindecim coniecit in vincula, occisurus etiam nisi intercessisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuersi. Sed rursum mille venerunt Tyrum, Antonium ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus, imperauit eius loci magistratui, vt in Iudæorum legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandum. Herodes verò ante vrbem diuersantes in littore accedens hortatus est eos vt se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum instaret periculum, si contendere pergerent: quod illi contempserunt, moxque erumpentes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos; partim sauciauerunt: reliqui verò domum refugientes posthac quieuerunt. Populo verò clamoribus agente contra Herodem, commotus ad iram Antonius iussit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus est, cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Hedio & Rufinus c. 21.

Cleopatra in Ciliciam ad Antonium venit.

Herodes à centum Iudæis apud Antonium accusatus.

Antonius Phasaelum & Herodem Tetrarchas constituit.

Mille Iudæi Herodem ac cusaturi Tyrum conueniunt, qui partim trucidantur, partim vulnerantur & fugantur.

An.mundi 3925. ante Christum nat.39.

CAP. XXIV.

Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.

Hedio & Rufino c.22.

Antigonus Parthus si ab Hyrcano in illum regnū transferrent pecuniam pollicetur.

Pacorus equites Antigono in Iudæam mittit.

Iudæi Carmelum montem incolentes, Antigono se se adiungūt.

Pentecoste.

Herodes cum hostibus pugnat in suburbio.

Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo vt legatus iret ad Barzapharnem inducit.

DEinde mille talenta & quingentas mulieres Antigonus daturum se Parthis pollicitus est, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent, & Herodem vna cum suis interficerent. quæ tamen non dedit, sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerunt versus Iudæam exercitum. Pacorus per maritima, satrapa per mediterranea. Pacorum excluserunt Tyrii, sed Sidonii & Ptolemaidensis intromiserunt. ille alam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigonum: eos ducebat pincerna regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hostium inuadere: ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymæ vocabatur: & quibusdam eis occurrentibus peruasere vsque Hierosolyma. Vbi adiungentibus se aliis iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. moxque ferentibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conserta, repulerunt hostem iuuenes: eoque in templum compulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ædes, vt eis essent præsidio in quos cocrtus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes vltus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cumque quotidianæ velitationes inter eos fierent, hostes expectabant conuenturas è tota regione turbas ad Pentecosten, quam vocant festiuitatem. Quæ dies postquam illuxit, multa hominū millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quam inermium: qui & templum & vrbem occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaelus custodiebat: Herodes vero cum suorum cohortibus erupit in hostem agentē in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbem, partim in templum, partim etiam intra vallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaelus adiuuit nonnihil. Pacorus a Parthorum dux cum paucis equitibus, rogante Antigono, in vrbē ingressus est, prætextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed reuera principatum illi astruere cupiens. quin postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei, vt legatus iret ad Barzapharnem, insidias hoc pacto instruens. Ille nihil suspicatus parum, non probante hoc factum Herode propter barbarorum perfidiam, hortanteque vt potius Pacorum & alios ad se venientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationem Hyrcanus atque Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducentis equitibus, ac decē liberis quos vocant, legatos eduxit. Vt vero in Galilæam ventum est, armati eis occurrunt, qui illis oppidis præerant: & Barzapharnes primum alacriter eos excipit donatque muneribus: deinde struere insidias incipit. Phasaelus vero cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuersorium. Vbi audito quod Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerunt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari insidias, & clam adhiberi custodiam. Et certe cepissent eos, nisi expectassent donec relicti Hierosolymis Parthi Herodem caperent, ne his sublatis ille presentiens effugeret, id quod verum esse mox apparuit, conspectis cunctibus. quare non defuerunt qui hortarentur Phasaelum, vt nihil amplius expectans conscenso equo se inde propriperet, præcipue Otilius, qui id secretum cognouerat

Parthi Hyrcano & Phasaelo insidias struunt.

uerat è Saramalla Syrorum tunc ditissimo, & naues ad fugam offerebat. nam non longe mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum recte facere, qui agitaret eiusmodi consilia. Si enim pecuniis opus habeat, plures acceptúrum à se quam ab Antigono. & alioquinturpe esse legatos suam fidem secutos insontes interficere. At barbarus hæc audiens, deierabat non esse vera, & inanibus eum turbari suspicionibus: mox què ad Pacorum abiit. An. mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

CAP. XXV.

Parthi Hyrcanum & Phasaelum abducunt.

QVo profecto statim Parthorum quidam iniecérunt vincula Hyrcano & Phasaelo, multum detestanti eorum periurium. ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, vt productis extra muros cóprehenderet. Phasaelus vero miserat nuncios, qui indicarent Parthorum perfidiam, quos quoniam hostes interceperant, Herodes re cognita Pacorum adiit & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos. qui cum scirent omnia; dolose dissimulabant: aiebantque oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersariis, sed aduentare significaturos quam bene Phasaelo successerit. id Herodes non credidit, vt qui ex aliis de fratre capto audierat. quam eius suspicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsata erat: huius monitis, licet aliis contementibus libenter parebat, vtpote mulieris cordatissimæ. Interim dum Parthi quid faciendum sit, consultant, quod non placeret aperte tantum virum aggredi, & rem in sequentem diem differunt, Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, vtcunque negarent alii, appetente vesperâ decreuit ad fugam vti hac opportunitate temporis, neq; diutius inter hostes cunctari in rebus tam dubiis. Assumpto igitur armatorum quos circa se habebat subsidio, & impositis in iumenta mulieribus, matre & sorore, & sponsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli; matreque spónsæ Hyrcani filia & fratre natu minimo, famulitioq; ac reliqua turba comitum, properabat versus Idumæam insciis hostibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui non tali rerum facie commotus fuisset ad misericordiam, fœminis infantulos suos trahentibus, & cum lachrymis ac eiulatu relinquentibus patriam, & vinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Verum Herodes obtutato contra fæuientem fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundum singillatim accedens hortabatur ne in mœrori succumberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita, quibus verbis accensi, conabantur calamitati resistere. interim minimum abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso vehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeo & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens: iamque gladium strinxerat volens se percutere, cum interuentu proximiorum est prohibitus, obtestantium ne suos inimicorum iniuriis relinqueret. neque enim esse viri fortis, se vno in libertatem asserto amicos contemnere, partim igitur vi, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tempore adhibitis remediis, pergebat institutum cursum petens castellum Massadam quam maximis compendiis. in quo itinere non semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper victor discessit. Imo ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab vrbe stadio illum aggressi in

Hyrcanus & Phasaelus à Parthis capti.

Parthi Herodem quoque comprehendere cogitant, ipse vero re cognita, ipsorum manibus effugit. Herodes suos in fuga consolatur.

Herodes vehiculo, quo mater erat, euerso sibi ipsi violentas manus inferre cogitat.

An. mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

Herodes Massadam petens, in itinere à Parthis impugnatur.

Parthi Hierosolymitanorum bona diripiunt, & Marisam urbem euertunt.

Antigonus Hyrcano auriculas amputat.

Phasaelus alliso ad saxum capite vitam abrumpit.

Phasaelo Antigonus pro remedio venenum mittit.

Herodes ad Malchum Arabum Regem pecuniam accepturus proficiscitur.

Herodi regno excedere iussus, Romam pergit, vbi Antonio quæ ipsi contigerant, recenset.

pugnam pertraxerunt. quibus victis & profligatis, quasi non ex necessitate, sed multo ante præparatus conflixisset, in eo loco vbi Iudæos vicit, postquam regno potitus est, regiam condidit cum primis memorabilem, adiuncto etiam oppido, quod Herodium vocari voluit. Postea vero quam ad Ressam vicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: vbi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cum tantam turbam secum traherent, etiam absq; milite conductitio, Massada vero, ad quod castellum decretum erat confugere, tantam multitudinem non caperet. Maiorem igitur partem dimisit, numero supra nouem millia, iussit aliis alias per Idumæam salutem sibi quærere, additoque viatico: expeditioribus autem quibusque, & suis intimis necessitudinibus assumptis in castellum ingressus est: depositisque ibi cum suo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingentos pertingebat. quod ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia necessaria suppeterēt, ipse properauit ad petram Arabiæ. Cæterum vbi dies illuxit, reliqua quidem omnia Hierosolymitanorum bona direpta sunt per Parthos vna cum ipsa regia, sola Hyrcani pecunia circiter trecenta talenta, intacta remansit: Herodis etiam facultatum magna pars euasit, præsertim quas ille mature prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec contenti Parthi vrbis direptione, egressi agrum quoq; late populati sunt, & Marisam vrbem opulentam euerterunt: atq; ita Antigonus in Iudæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phasaelum vinctos accepit. Vehementer autem tristatus est quod mulieres effugissent, quas Parthis tradere constituerat, & vna cum pecunia daturum se promiserat. Veritus deinde ne populi fauore Hyrcanus in regnum restitueretur, qui à Parthis asseruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens ne ille propter hoc vitium ad recipiendum pontificatum esset idoneus, quando lex hunc honorem non concedit, nisi ei qui integro sit corpore. Sed maxime miranda est Phasaeli generositas, qui vbi se neci destinatum cognouit, non tam mortem indigne ferens, quam miserabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cum manus sibi inferre non posset propter vincula, alliso ad saxum capite vitam abrupit, quod illi tum in tali necessitate constituto, visum est honestissimum, adempta inimico potestate sæuiendi in se pro libidine. Fertur autem quod sauciato vehementer capite Antigonus submissis Medicis, pro remedio venenum in vulnus indiderit, ante tamen quam exhalaret animam, audito ex quadam muliercula quod Herodes frater hostem euasisset, valde tranquillo animo mortem tulit, vltorem suæ necis post se relinquens, qui posset ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum se circumstantium magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas. ad Arabum enim regem Malchum, multis suis beneficiis iam ante obligatum proficisceitur, cum maxime opus haberet, mutuam operam postulaturus, & accepturus pecuniam vel munere vel fœnore ab homine sibi obnoxio. nondum enim certior factus de fratris interitu; dabat operam, vt eum quam primum ab hoste redimeret, vel trecenta talenta paratus expendere. qua de causa etiam Phasaeli filium septennem secum ducebat, oppignoraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (hoc prætexebat autem suasu optimatum suorum ne debitam pecuniam redderet, vtque ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos deposuerat) respondit se non venisse vt molestus esset cuiquam, sed vt colloqueretur cum rege de rebus necessariis. deinde cum consultius videretur discedere, valde moleste abiit Ægyptum versus iter ingressus. & tunc quidem in quoddam templum diuerit, vbi

mul-

multos ex comitatu reliquerat. Sequenti vero die cum veniſſet Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitentia motus, & curſim inſecutus Herodem, nihil profecit. iam enim ille procul aberat verſus Peluſium properans. quo poſtquam peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magiſtratus eius loci conuenit, à quibus ob priſtinæ fortunæ reuerentiam honorifice in eam vrbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamen efficere non potuit, ne Romam properaret, licet hyberno tempore. & parum tranquillis, vt nuncupabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde verſus Pamphyliã, & cum graui tempeſtate conflictatus, ægre in Rhodum euaſit, iactura etiam ſarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohorte ei præſto fuerũt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inueniſſet eam ciuitatem grauiter afflictam bello quod contra Caſſium geſtũ eſt, ne præſenti quidem inopia cohiberi potuit, quo minus vel ſupra vires eam refoueret: inſtructaque ſtiremi & cum amicis conſcenſa, in Italiam Brunduſium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ ſibi in Iudæa contigerant. & quod frater Phaſelus à Parthis captus occiſus ſit, & Hyrcanus apud eoſdem captiuus detineatur, quodque Antigonum Regem conſtituiſſent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipſius famila ſeligere deſtinauerat, & quod eas nocte abſportaſſet non ſine labore, & ægre manus hoſtium euaſiſſet. & poſthæc omnia familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipſo per medias tempeſtates contemptis omnibus difficultatibus properante ad vnicum ſubſidium quod in illo haberet repoſitum.

An. mundi 3925. ante Chriſtum natum 39.

CAP. XXVI.

Herodes Romæ à Senatu Iudææ Rex declaratur.

ANtonium vero mutatæ Herodis fortunæ commiſeratio ſubiit, reputante in quod etiam ab illo faſtigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cum paterni hoſpitii memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, ſi eius ope rex fieret, quemadmodum ante poteſtatem tetrarchæ conſecutus fuerat. ſed præcipue huc impellebat odium Antigoni, quem quod pro turbulento haberet ac Romanis infeſtiſſimo, ad iuuandum Herodem erat propenſior. Cæſar quoq; partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipſius toleratam, & hoſpitii ius ac reliquam beneuolentiam, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde ſtudioſum Herodis ſciebat, ad dignitatem ipſius tuendam & conatus promouendos erat paratiſſimus, conuocatoque ſenatu Meſſala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem tam patris quam ipſius beneficia & ſtudiũ Romani nominis commemorantes: ſimulque accuſauerunt & hoſtem declarauerunt Antigonum, non ſolum ob vetera crimina, verum etiam quod contemptis Romanis à Parthis accepiſſet imperium. quibus reb. cum ſenatus eſſet offenſus, tum Antonius eum docuit, quod etiam ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idq; mox omnium ſuffragiis approbatum eſt. Quo inſignius fuit Antonii erga illum ſtudium, non ſolum quia præter ipſius ſpem regnum ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc ſibi conceſſuros, ſolitos hunc honorem regio ſeruare generi: & ideo coniugi ſnæ fratri id peritturus erat Alexandro nepoti ex patre Ariſtobuli, ex matre Hyrcani: ſed etiam quia intra ſeptem dies inſperata felicitate ornatum dimiſit ex Italia. Hunc adoleſcentem poſtea Herodes interfecit, vt ſuo loco indicabimus. Cæterum dimiſſo ſenatu, Antonius & Cæſar medium habentes Herodem exiuerunt, conſulibus,

Hedio & Ruff. c. 23. al. 25. Herodem Antonius amore, Antigonum vero odio proſequitur. Cæſar Aug. Herodis ſtudioſus. Herodes Roma in ſenatum introduc̃tus, rex declaratur. Herodes Alexandro, coniugis ſuæ fratri regnũ potiturus ipſemet eo potiũr.

An. mundi 3926. ante Christum natum 38. *Antonius & Cæsar cum Herode in Capitolium ascendunt.*

cæterisque magistratibus deducentibus, ascenderunt, in Capitolium sacra ibi facturi & senatusconsulta deposituri: & nouus rex primo regni sui die conuiuio exceptus est ab Antonio. atque hoc pacto ille regium fastigium adeptus est CLXXXIIII. Olympiade, C. Domitio Caluino iterum, C. Asinio Pollione Coss. Toto autem eius absentiæ tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem cæteroquin commeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita vt hac de causa Iosephus frater cum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchum iam pœnitere, quod parum officiosus in Herodem fuisset. id consilium mutauit imbre noctu de cœlo dimisso. cisternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: sed haud secus quam diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrebant, & consertentes manus cum Antigonianis, modo aperte modo clam multos trucidabant. Interea Ventidius Romanorum dux, missus vt Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam venit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxilium: sed reuera hoc consilio, vt pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igitur castris prope Hierosolyma, satis magnam vim pecuniæ exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit; ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militum parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus ne quid interim molestus esset, dum Parthi vt ipse sperabat, succurrerent.

Ventidius prætextu quasi Iosepho laturus auxilium, sed reuera vt pecuniam extorqueret Antigono in Iudæam venit.

CAP. XXXII.

Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antigonum.

Hedio & Ruff. c. 24. al. 26.

INterim Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copiis tum ex conductitio tum ex suæ gentis milite, properabat per Galilæam contra Antigonum, adiutus a Silone ac Ventidio ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis vt Herodem in suum regnum ducerent, quamuis Ventidius tum forte destinabatur componendis ciuitatum tumultibus, quos irruptio Parthorum excitauerat. Silo vero in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlterius procedentis copiæ augebantur indies. & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducenti autem ei versus Masadam, quod necesse esset seruare cognationem in eo castello obsessam, impedimento fuit Ioppe: quam occupatam ab hoste opus erat primum capere, ne quam hostilem munitionem à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitum. quem cum Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis occurrit, & Iudæis profligatis Silonem agre repugnantem seruauit. Capta deinde Ioppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex indigenis autem alii propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alii propter ipsius gloriam, nonnulli quod amborum deuincti essent beneficiis: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iam rege conceperant. Augebatur autem valde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamen nihil aut parum hostem lædebat his artibus. nam Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequentibus Silonis militibus & multis Hierosolymitanis eius potentia perterritis. Cumque ad occidentalem vrbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erant custodes sagittis eum impetebant & missilibus, deinde quibusdam catuatim excurrentibus, & stationes hostium infestantibus, Herodes caduceatorem clarigare iussit circa mœnia, se bono publico veniisse, &

Herodes contra Antigonum copias ducit. Herodes Ioppen oppugnat & capit. Multi Herodi se adiungunt. Herodes Ressa capto & è Masada domestico recepto, Hierosolyma petit.

ad sa-

ad salutem vrbis, no apertorum quidem inimicorum retaliaturum iniurias, sed etiam inimicissimorum in se peccata obliuioni traditurum. ad hæc Antigonus ita respondebat, verso sermone ad Silonem ac Rom. milites, iniquum eos facere qui Herodi regnum astruant, homini priuato & Idumæo, hoc est, semijudæo: cum id more gentis debeatur successioni generis. nam si offensi, quod ipse à Parthis regnum accepisset, ideo velint hoc auferre, non deesse multos ex regio genere, qui legitime possint id accipere, nihil de pop. Rom. male meriti, & sacerdotes insuper, quos iniquum sit priuari debitis honoribus. ad hunc modum ambob. inter se contendentibus, & vsque conuicia prorumpentibus, Antigonus permisit suis vt arcerent hostes à mœnibus: qui cum strenue iacularentur è turribus, facile eos fugauerunt. Tum vero Silonem largitione corruptum esse patuit. subornatis enim aliquot militibus è suis familiaribus, qui clamorib. largiores commeatus & pecuniam in alimenta flagitarent, abduciq; se in hyberna ad commodiora loca postularent. vastis circa vrbem omnibus, & Antigoniani ameliti essent vitæ necessaria: turbari cœpit exercitus & parare abitum. cõtra Herodes rogabat Silonis tam duces quã milites ne se desererent, missum tum à Cæsare & Antonio, tum à senatu reliquo: sibi curæ futurum ne quid exercitus desideret, atque etiam vt abunde adlint quæcunque requirerent. post quas preces continuo dimissis suis per agros nullam Siloni discedendi ansam reliquam fecit: maior enim quam quisquam sperare rerũ necessariarum allata est copia. familiaribus etiam suis apud Samariam agentibus imperauit, vt frumentum, vinum, oleum, pecora, & reliqua necessaria Hierichuntem comportarent, vt & in posterum inde suggeri posset militibus. Ea res non fefellit Antigonum sed continuo dimisit per agros qui per insidias frumentatores interciperẽt. qui sicut iussi sunt comparata circa Hierichuntem armatorum multitudine. insessisque montibus, intenti obseruabant eos qui commeatus conueherent. Nec Herodes interim segnis erat: sed assumptis X. cohortibus quarum V. è Romanis, totidem è Iudæis constabant, adiunctisque mixtis generis conductitijs & equitatu modico, Hierichuntẽ petijt: offendensq; vrbem relictam ab habitatoribus, & D. ex his ad montium vertices confugisse cum familijs, hos quidem captos dimisit. Romani vero inuadentes vrbem diripuerunt, repertis intra ædes omne genus reb. pretiosissimis. Rex igitur relicto in ea præsidio reuersus est, & Rom. exercitum hybernatum in recens deditas regiones dimisit, Idumæam, Galilæam & Samariam. Antigonus quoque pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddam acciperet, captans Antonij gratiam. atque ita Romani degebant in magna rerum copia, ab armis tantisper vacantes. Herodi vero otiari non libuit, sed misso in Idumæam Iosepho fratre cum M. peditibus & CCCC. equitibus, ipse in Samariam profectus, & deposita ibi matre cognatisque alijs quos è Masada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnaturus quædam loca ab Antigono infesta præsidijs. cumque Sephorim cœlo ningente peruenisset, Antigonianis inde refugientibus, magnam nactus est rerum necessariarum copiam. Inde in latrones quosdam speluncarum recessus habitantes equitum alam immisit, cum peditum tribus cohortibus, vt eos cohiberet à maleficijs. aberant autem non longe à vico qui Arbela dicitur, quadragesimo deinde die ipse venit cum toto exercitu, & magna audacia hoste occurrente, in sinistro aciei cornu laborati cœptum est, donec ipse armatorum manu stipatus succurrit, & hostes iam vincentes coegit terga vertere, suos vero fugientes gradum sistere. nec hoc contentus profligatos & palantes vsque Iordanem persecutus est. atque ita

An. mundi 3926. Ante Christum nat. 38.

Herodes circa Hierosolymorum mœnia se bono publico & ad salutem vrbis veniss. clarigare iubet.

Antigonus Herodi, quod non ex stirpe regia prognatus, sed semi Iudæus sit, exprobrat.

Herodes copias hostes à mœnibus arcent.

Silo quosdam qui Hierosolyma discedendi ansam arriperent, subornat.

Herodes cibaria exercitui procurat.

Antigonus quosdam qui Herodianos frumentatores per insidias interciperent, mittit.

Romanus exercitus hybernatũ dimissus.

Latrones.

An. mundi 3927. ante Christum nat. 37.

Herodes in Galilæa cũ hostib. pugnat, eos vincit, ac vniuersam Galilæam in suas partes traducit.

Antigonus Romanum exercitum alere recusat

Ventidius Silonem contra Parthos accersit.

Ioseph. & Ruffin. c. 25.

Herodes contra latrones in spelunca degentes militem ducit.

Herodes miles in arcu de vtrtice montis demittit.

Senex quidã vxorem suã cum 7. liberis iugulat, postremo seipsum quoq; præcipitat

Herodes cũ Antigono rẽ decernere in Samariam proficiscitur.

vniuersam Galilæam in partes suas traduxit, præter eos qui erant in speluncarum receptaculis, numeratisque viritim 150. drachmis, & proportione centurionibus, suos in hybernadimisit. Interea Silo ad eum venit cum suis ducibus, qui apud Antigonum in hybernis fuerant, illo nolente eos post vnum mensem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miserat, qui iuberent eos sublatis omnib. reb. ad victum necessarijs in montes refugere, vt Romani præ inopia fame perirent. at Herodes Pheroræ fratrum minimo commeatuum curam commisit, iusso instaurare Alexandrium. Ille vero breui & militibus magnam necessariarũ rerum abundantiam præbuit, & castellum illud prius desertum denuo condidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In Syria vero Ventidius Silonem accersens contra Parthos, iussit primum Herodi nauare operam, deinde ad proprium bellum excire prouinciales auxiliarios. At ille Silone ad eum misso, ipse contra latrones in speluncis degentes duxit militem. Erant autem hæ speluncæ sitæ in præruptis montibus, angustis tramitib. accessibiles, & acutis cinctæ rupib. in harum cauernis illi cum totis habitant familijs. Rex autem arcas in hunc vsum compactas de vertice montis per machinas demittebat catenis ferreis: eo quod nec inferne propter asperitatem montis ascendere daretur, nec superne contra eos derepere. hæ arcæ completæ erant militibus hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps, hæc tamen arcarum demissio periculosa erat propter immensam altitudinem: & in speluncis non deerant victui necessaria. vt vero demissæ sunt arcæ ad earum ostia, & nemo præ metu audebat progredi, quidam scutatus accinctus gladio, manu vtraque apprehensa catena, qua arca sustinebatur, demisit se intra fauces moræ impatiens, illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens primum iaculis multos intus confecit: deinde resistere conatos falcata hasta attractos dabat in præceps, deinde penitus reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demum in arcam se recepit. cæteros vero eiulatum audientes pauor corripuit, & salutis desperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniens, multique, rege per præconem pollicente veniam, deditionem fecerunt. Sequenti vero luce eodem vsi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendendo. Inerat enim intus multa materies. Senex autem quidam deprehensus intus cum vxore ac septem filijs, rogatus ab eis vt se fugere hostem permitteret stans ante hostium, primum quenque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem vltimam. deinde præcipitatis cadaueribus, postremo seipsum superiecit mortem seruituti præferens. primo tamen in obscuritatem Herodis multa iecit conuitia, licet rex è specula quadam dextram porrigeret, & polliceretur veniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ sunt. Rex autem Ptolæmeo præposito ei regioni, in Samariam profectus est cum sexcentis equitibus, & tribus militibus peditum, vt armis cum Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo sua præfectura non bene cessit: nam inuasus ab his qui & ante Galilæam turbauerant, interfectus est quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia, totum eum tractum rapinis infestantes & excursionibus. Herodes autem reuersus pœnas ab eis exegit latrocinii: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnata supplicio tradidit, & arces ipsas diruit atque ita sublatis rerum nouarum autoribus, ciuitates centum talentis mulctauit. Interea cæso in pugna Pacaro, & Parthis profligatis Ventidius Herodi in auxilium mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente

hoc Antonio. Ille vocatus ab Antigono, & pecunijs corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia. at Antigonus suspectum habens eius aduentum non admisit hominem, sed per fundidores glandibus impetitum arcuit, satis declarans suum animum. Ille tum demum Herodem bene monuisse, & se obtemperantem effugisse intelligens, in Emauntem vrbem se recepit: & in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei venerunt, interfecit, nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto Rex exacerbatus petebat Samariam: nam decreuerat ea de causa adire Antonium, alijs sibi opus dictitans, quam his qui se magis quam hostem lædebant. alioqui sufficere vel seipsum ad opprimendum Antigonum. Machæra vero consecutus eum rogabat vt maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephum fratrem sibi attribueret, gerenti bellum contra Antigonum. Itaq; reconciliatus Machæræ multum roganti, relicto ipso Iosepho cum exercitu, præcepit ei ne rem totam in discrimen adduceret, neve cum Machæra contenderet. Ipse vero properauit ad Antoniũ oppugnantem Samosatam sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quam equites. postquam autem peruenit Antiochiã repertis ibi multis collectis, qui cupientes adire Antonium, non audebant se committere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus, bono animo esse iussis ducem se præbuit. statione. a. altera procul à Samasata insidiabatur barbarorum turmæ commeantibus ad Antonium: vbi qua exitus erat in campestria occultauerant se non pauci equites, nõ moturi se loco donec viatorum agmen peruenisset in planiciem. Cumque iam primi pertransiuissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur ferme à quingentis equitibus, qui cum primos sibi occurrentes in fugam vertissent, rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostem repulit, & excitatis suorum animis pugnam redintegrauit, reuertentib. qui paulo ante fugerant, ita vt vbique cæderentur barbari. Rex autem sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ non paucas gerebant sarcinas, simulq; mancipiis, cœptum iter prosecutus est. Et cum plures alij in propinquo campis saltu insidiantes in illos coorirentur, hos quoq; cum valida suorum manu aggressus in fugam compulit: multisq; ex eorum numero cæsis secutum sequentib. se iter præstitit. illi vero seruatorem eum & protectorem suum appellabant. Postquam autem prope Samosatam ventum est, exercitum instructum & ornatum ei honoris causa misit obuiam Antonius, propter adducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multumq; gauisus eius aduentu, & cognitis quæ obiter gesserat, collaudata viri virtute, complexus est eum, & salutauit comiter, in summoq; honore habuit, vt Regem recens à se declaratum. Antiocho autem paulo post id castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciam Antonius cum exercitu tradidit: commendatoque ei Herodis negotio, in Ægyptum ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum Rege præmisit in Iudæam, ipse cum reliquo exercitu sequebatur. Interim absente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorum fratris, quæ illi Antonium aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinq; cohortib. versus Hierichuntem profectus ad demetendas eius agri fruges, in montib. castris locum cepit: & quia Rom. cohortes constabant è tyronibus non admodum rei militaris peritis, quod plerique è Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorum difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex enim cohortes desideratæ sunt. Antigonus vero potitus cadauerib. Iosepho præcidit caput, 50. talentis à Phærora fratre redimendum

Herodes à defectorib. in Galilæa pœnas exigit. Ventidius cæso in pugna Pacoro Parthos profligat. Machæra multos Iudæos interficit. Herodes Antonium adire Machæram accusaturum cogitat, sed. reconciliatur & Iosephum fratrẽ attribuit. Herodes ad Antonium Samosatam oppugnãtem properat, in itinere multos barbaros trucidat. Herodes ab Antonio & exercitu honorifice exceptus. Sosio Antiochus prouinciam cum exercitu tradit ipseq; in Ægyptum proficiscitur.

An. mundi 3928. ante Christum nat. 36.

Iosephus ab Antigono eæsus.

Galilæi ab Herode deficiunt.

Gittham Machæra munit.

Herodes in Galilæam proficiscitur.

Herodes Galilæos in castellum compellit.

Triclinium vacuum sine cuiusquã noxa concidit.

Herodes ab hostibus vulneratur.

Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.

Pugnæ in ædibus.

Herodes in cubiculo solus multis armatis ſtipatus illæsus euadit.

Herodes Pappi caput Pheroræ fratri mittit.

Herodes Hierosolyma oppugnat.

quo facto Galilæi à suis præfectis deficientes, factionem Herodis in lacum demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra autem Gittham castellum muniebat. Regi vero apud Daphnen Antiochiæ suburbium fratris casus renunciatus est, iam ante tale aliquid exspectanti propter quædam insomnia, quibus non obscure de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerando igitur itinere postquam ad Libanum montem peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiam vnam Romanam legionem, Ptolemaidem petijt: vnde noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur. cui occurrentes hostes, prælio victi compulsi sunt in castellũ vnde exiuerant pridie. quod primo mane oppugnare adortus, vi repentinæ tempestatis coactus est, infecta re, inde exercitum in proximos vicos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui castellum tenebant territi noctu id deseruerunt. Rex quoque properauit Hierichuntem volens vlcisci fratris interitum. quo postquam venit, honoratissimum quemque adhibuit ad conuiuium: peractaq; cœna dimissis conuiuis recepit se in cubiculum. Hic videre licuit res Regis à Deo nõ negligi. Triclinium enim illud in quo cœnatum fuerat, iam vacuum sine cuiusquã noxa concidit: quo factum est, vt omnes Herodem Deo carum crederent, vt qui miraculose seruatus videretur è tanto periculo. Sequenti vero die cum hostium sex millia ad pugnam descendissent à montium verticibus Romanos terruerunt: eorumque velites procursando iaculis & saxis feriebant regios, adeo vt ipsi quoque Regi quidam vulnus in iatus inflixerit. Porro Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, volens videri ita abundare copijs, vt foris quoque posset bellum gerere. Sed ille Machærę se opposuit. Herodes vero occupatis quinque oppidis, præsidiariorum circiter 2000. in eis interfecit & incensis oppidis contra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad vicum Isanas nomine: & confluentibus ad se multis à Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hostem præ audacia venire ad pugnam, collatis cum eo signis vicit egregie, & accensus vlcisccndi fratris, cupidine, sæuiendo instabat in vicum fugientib. Repletis a. ædib. milite, & quibusdam in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis vidit omnia referta & constipata militib. hos igitur saxis superne impetentes acerruatim conficiebant: nec fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius quam videre innumera cadauera cumulata intra parietes, & hoc facin' maxime fregit hostium audaciam, ita vt non amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repente valida tempestas interuenisset Regij victores petijssent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iam enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans vrbem deserere. At Rex iam vespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatum abiit: vbi maximum discrimen adijt, quod tamen euasit Dei prouidentia. Cũ enim esset nudus, & vnius tantum pueri, ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostium armati, quos metus eo compulerat, dumque ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeo attoniti vt illæso Rege contenti essent sibiipsis fuga salutem quærere. Sequenti vero die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in vltionem fratris: nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc vbi tempestas desæuijt, moto inde exercitu venit Hierosolyma, & castra prope vrbem metatus est, anno tertio postquã Romæ declaratus Rex fuerat: quibus mox propius admotis qua maxime oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante templum fixit tentoria, volens sic ea, quemadmodum

olim

olim Pompeius aggredi. & tribus aggeribus ei loco circumdatis, turres erexit adiutus operarum multitudine: & cæsa circumquaque materie, præpositisque huic opèri viris idoneis, durante etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.

An. mundi 3929. ante Christum nat. 63. *Herodes ducturus Alexandri filiã Samariam proficiscitur.*

CAP. XXVIII.

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.

Hedio & Ruff. c. 26. al. 27.

FEractis vero nuptiis venit per Phœnicen Sosius, præmissis; per mediterranea copiis, mox & ipse affuit habens secum multos tam peditis quam equitis. venit etiam Rex à Samaria, ad veterem exercitum nõ mediocrem accessionem adducens. erant enim circiter 30000. omnes autem confluebant ad Hierosolymorũ mœnia, & assidebant septentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditũ, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium, & Herodes pro se ipso bellum gerens, vt deiecto Antigono hostte pop. Rom. ipse pro eo ex senatusconsulto regnũ acciperet. Intus autem certatim resistebãt Iudæi ex tota ea regione collecti & conclusi intra mœnia, templum Domini iactãtes, & fausta populo ominantes, non desertum Deum suos in periculo: direptisq; extra vrbem tam hominum quam equorum alimentis, per clancularia etiam latrocinia difficultatẽ annonæ augebant obsessoribus. Cui rei Herodes ita prospexit, vt contra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidiis, & commeatus additis præsidiis etiam è longinquo conueheret. vt breui necessaria victui abundarent in exercitu. ad hæc operarũ frequentia facile absolutis sunt tres illi aggeres. æstas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatum aeris intemperie. machinis etiã murum quatiebant, & nihil intentatum relinquebant. at obsessi intrepide repugnabant. conatus eorum eludentes variis artibus. excurrentes enim crebro, modo incepta modo iam perfecta opera incendebant: & conferentes pugnam cum Romanis, nihilo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebant. tum pro diuerso machinis muro intus recentem exstruebant, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, vt nonnunquam sub terra manus conferrent. vrentesq; desperatione pro fortitudine ad extremum perdurabãt, idq; obsessi à tam numeroso exercitu, ipsi fame simul laborantes & inopia. nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem euaserunt in mœnia primum lectissimi viginti milites, deinde Sosii centurio, captus est enim primus murus die quadragesima, secundus vero quintadecima: & quædam portieus circa templum exustę sunt, quas Herodes Antigonum incendisse calumniabatur, volens in eũ concitare inuidiam populi. Capta vero exteriore templi parte & ima vrbe. Iudæi ad interiora templi & superiorem vrbem refugerunt: timentesque ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt, vt has tantum sinerentur introducere. Rex vero annuit sperans remissa tandem obstinatione cessuros. Vt vero spem suam frustratam vidit, pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus vrbem expugnauit: moxque omnia repleta sunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduersam factionem exstirpare funditus. eratque continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi cuente supplices. non ætati vlli parcebatur, non sexui, ne imbelli quidem: & quamuis obstante Rege & precibus intercedente, nemo tamen

Herodes ingentes copias contra Hierosolyma ducunt.

Herodes annona prospicit.

Iudæi obsessi intrepide repugnant.

Templi pars exterior & ima vrbis capta.

Iudæi ad interiora templi, & superiorem vrbem refugiunt.

Hierosolyma expugnata.

tem

An. mundi 3929. ante Christum nat. 35.

Antigonus Sosio se dedit.

Herodes in compescendis alienigenarum auxiliis multum negocii habet.

Dorcpsio urbis impedita.

Quando Hierosolyma expugnata.

Herodes munus pecuniis Antonium vt Antigonum tolleret, induxit.

Assamonæi principatus & pontificatus finis.

temperabat à manibus: sed veluti furore perciti sæuiebant nullo ætatis discrimine. Antigonus quoque neque veteris neque recentis suæ fortunæ ratione satis habita descendit è turri. Sosioque ad genua procidit. & ille nihil miseratus mutatam eius fortunam, insultauit homini Antigonam appellans non tamen incustoditum reliquit tanquam fœminam, sed vincto custodes addidit. Cæterum Herodes deiectis hostibus, non minus negocii habuit in compescendis alienigenarum auxiliis. ruebat enim multitudo conductitiorum ad visendum non fanum solum, sed intimum etiam adytum. Rex vero alios precibus, alios minis, nonnullos & armis reprimebat, molestiorem clade victoriam existimans, si quid eorum quæ videri fas non est, veniret in conspectum profanę multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per vrbem fieri, identidem Sosium rogitans, so itudinis se regem Romani facturi essent, exhausta vrbe rapinis simul ac cædibus. exiguumque dicens sibi videri tantæ ciuium cædis pretium, etiamsi totius orbis dominium contingerent. Illo vero referente pro expugnatione vrbis direptionem merito permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturum singulis. atque ita redempta ciuitate ab vlteriore vexatione, promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio vero etiam regia dedit munera, ita vt omnes bene nummati discederent. Ea clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidii Galli, CLXXXV. Olympiade, mense tertio, feriis quibus solenne fit ieiunium, tanquam recurrente in idem temporis momentum, illata Iudæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadem die vrbs capta fuerat ante annos viginti septem. Sosius autem consecrata Deo corona aurea, profectus est Hierosolymis, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Herodes autem veritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud Senatum iure secum contenderet, docens se regio natum sanguine, Herodem vero plebeium, & quod si ipse propter offensum Roman. pop. indignatus esset qui regnet, certe filiis eis insontibus regnum debeatur; hæc inquam timens multis pecuniis induxit Antonium, vt Antigonum tolleret. quo facto tum demum Herodes metu liberatus est. atq; Assamonæi principatus desiit post annum centesimum vigesimum sextum: quæ domus illustris fuit, & celebrata propter continuatum in ea gente honorem Sacerdotii, facinoraque maiorum egregia, quibus propugnauerunt Iudæorum Rempublicam. Verum hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere, & subiecto Regibus. Atque hunc Assamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

FI A-

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusquintus.

An. mundi 3930. Ante Christum nat: 34.

SVMMA CAPITVM LIBRI XV. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Expugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes vero præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.*

II. *Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem remeauit.*

III. *Herodes Aristobulum coniugi suæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multo post necandum curauit.*

IV. *Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.*

V. *Cleopatra Regina in Iudæam aduentus.*

VI. *Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæs. Actiacò prælio victus est.*

VII. *De terræ motu, qui Iudæam concussit.*

VIII. *Herodis concio ad exercitum.*

IX. *Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.*

X. *Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.*

XI. *Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit.*

XII. *De fame quæ in Iudæam terram incubuit.*

XIII. *Cæsarea conditur.*

XIV. *Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.*

CAP. I.

Expugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes vero præcipuum quemq; ex amicorum eius cohorte interimit.

Herodes fautores promouet inimicos tollit. Pharisæi in honore habiti. Pollio Herodi tyrannidem prædixit.

HIerosolymorum expugnationem Sosii ductu atque Herodis, & captiuitatem Antigoni, superiore voluimine diximus: nunc quæ deinceps consecuta sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est Herodes, quantum vrbanæ plebis etiam nondum regnum adepto fauerat, eos vicissim promouebat: æduersæ autem factionis homines quotidianis absumebat supplicijs. in præcipuo honore apud eum erat Pollio Pharisæus, & Sameas huius discipulus. dum enim obsiderentur Hierosolyma, hi consulebant ciuibus, vt Herodem in vrbem reciperent, eamque ob rem gratiam illis habuit. Pollio vero hic olim capitis reo Herode Hyrcano cæterisque iudicibus prædixit opprobrans, quod absolutus eorum sententijs ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionem procedente tempore Deus euentu comprobauit. Tunc vero captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilem in vnum congessit: à diuitibus quoque ablata & colle-

Ab. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

collecta magna via auri ac argenti, totum id Antonio eiusque amicis donauit. Interfecit etiam quadraginta quinque primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus, qui etiam cadauera scrutabantur, ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri vel argenti inueniebatur, id totum ad Regem referebatur. nec vllus finis malorum aderat, nam bona eorum auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebant propter tempus anni sabbatici, quo nobis non licet fas serere. Cæterum Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinctum seruare ad triumphum: sed vbi audiuit gentem ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiam eum secure percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribens. Antonius Antigonum Iudæum perductum Antiochiam securi subiecit: Romanos sumque primus affecit Regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos, vt Herodem pro illo Regem constitutum admitterent, nam ne tormentis quidem adigi poterant, vt appellatione Regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit prioris Regis existimatio. quare visum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc Strabo. Hyrcanus autem Pontifex captiuus apud Parthos cognito quod Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo Pontifex, deinde Rex fuit, & fratrem Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi vitæ honestam mortem præferens, se ipse interfecit, sicut supra diximus.

Antigonus securi percutitur.

Strabo de Antigono.

Hedio & Ruffinus cap. 2.

Hyrcanus cognito quod Herodes regnum assecutus sit, ad eum reuertitur.

CAP. II.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.

Hyrcano Babylone à Iudæis ingens honor habetur.

HYrcanum autem ad se perductum Phraates Parthorum Rex propter claritatem generis comiter habuit: & vinculis solutum permisit Babylone degere, vbi magna erat Iudæorum frequentia. hi nō aliter quam Pontifici ac Regi Hyrcano honorem habebant, nec hi solum, sed quantum Iudæorum vltra Euphratem habitat: ita vt non admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed postquam resciuit Herodem ad Regiam dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis expectans, quòd aliquando de capite periclitantem seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione consultare cum Iudæis, officii causa inuisere illum solitis: qui tamen, vt maneret ei suadebant, commemorantes obsequia sua & honores quos exhiberent non aliter quam vel Regi vel Pontifici: imo ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere posse, propter corpus mutilatum ab Antigono. nec Reges solere meminisse acceptī in priuata vita beneficii, quandoquidem mores eum fortuna sint mutabiles. nec tamen his monitis Hyrcano potuerūt eximere patriæ desiderium. Herodes quoq; ei scripsit, rogaret Phraatē & eius regni Iudæos, ne sibi inuiderent communem cum genero futuram potestatem. nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam & altori & seruatori gratiæ: simulque etiam adiisum Phraatem legatum misit Saramallam cum multis muneribus e blanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optime merito: Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatē suam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorifice adiutum viatico cum

Saramalla Herodis legatus ad Phraatem Parthorum Regem: Hyrcanum Herodes in summo honore habet.

ex-

excepisset, in summo honore habuit: primumque in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuiis semper honoratiorem cedendo, patremque appellitando, lactabat hominem quo minus suspicaretur insidias. quin & aliis artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis Sacerdote Ananelo, huic summum Sacerdotium dedit. Mox igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filii, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alterum Mariammem Herodis coniugem, insigni pulchritudine fœminam. hæc iniquissime ferebat contemptum filium, quod eo superstite aliunde vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendam fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negotia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus naturâ adolescentis simul & pulchritudinem, nec minus Mariammen Regiam coniugem: felicemq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit, vt depictas amborum effigies ad Antonium mitteret. fore enim vt his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his verbis excitata mulier eas effigies ad illum transmisit. Gellius quoq; rem exaggerabat, affirmans eos sibi visos non mortali, sed plane diuino natos genere, volens Antonium in amorem pellicere. qui indecorum ratum puellam Herodi nuptam accersere: atque etiam Cleopatræ suspiciones vitans, scripsit, vt aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addēs; nisi molestum videatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non putauit tutum Aristobulum in ipso flore ætatis, videlicet decimumsextum agentem annum, ad hæc genere nobilissimum mittere ad Antonii, primum Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ad libidines, & huiusmodi voluptates vndecunq; venantem impune propter potentiam. Rescripsit igitur, si vel pedem è regno suo moueret adolescens, fore vt cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudæis nouationem rerum sub alio Rege sperantibus. hoc pacto cum satisfecisset Antonio, decreuit non omnino adolescentem & Alexandram spernere, vxore etiam Mariamme assiduis precibus obtundente, vt fratri debitum pontificatum redderet, dicenteque ipsi quoque id fore commodum, adempta per honorem adolescenti peregrinādi facultate. Aduocato igitur amicorum concilio, multis verbis in Alexandram inuectus est: eam & clam regno suo insidiatam, & per Cleopatram id agere, vt ope Antonii ad se regimen transferatur in puerum, idque tanto iniustius eam moliri, quod & filiam suam interim honore parto priuare conetur, & regnum perturbatione reipublicæ aliis parare, quod ipse quæsisset multis sudoribus ac periculis, se tamen præteritorum libenter obliuisci, nec desinere pietatem erga eam cæteraque necessitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam prælatus sit. Hęc postquam elocutus est verbis meditatis quo magis fucum faceret mulieribus & amicorum consistorio; Alexandra vix sui compos, tum præ gaudio, tum quod se suspectā intelligeret, cœpit cum lachrymis pro se verba facere, fassa se pro Sacerdotio nihil non tentasse indignitatis & contēptus impatientia: regnum autem negans se vel ambisse vnquam, vel etiā si vltro offerretur, admissuram fuisse. Satis honoris sibi videri, quod filium cum ipso regnare videat, satisque ita consultum securitati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine, accipere se honorem filii, futuramq; posthac regi obsequentissimam

An. mundi 3930. ante Christum nat. 34.

Ananelo Herodes dat summum sacerdotium.

Alexandra per Cleopatrā filio pontificatum ab Antonio petit.

Antonius ab Herode Aristobulū petit. Causa non missi Aristobuli.

Herodes in Alexandrā, vt clam regno suo insidiatam inuehitur.

Alexandra se excusat, & Herodi reconciliatur, dum pontificatum filio remittit.

An. mundi 3930. ante Christum nat. 34.

tissimam: veniamque præteritorum petere si quid fiducia generis & necessitudinis propter indignitatem rei egisset immodestius. Post hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis vicissim dexteris discesserunt, omni, vt tum videbatur, suspicione sublata.

CAP. III.

Herodes Aristobulum coniugi suæ Mariammes fratrem pontificem declaratum non multo post necandum curauit.

Iudio & Rufino c. 8.

Ananelo Herodes Pontificatum abrogat.

TVm Rex confestim Pontificatum abrogat Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Iudæis olim vltra Euphratem traductis per Assyrios, vt ante diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iamdudum notus familiariter. Eum, adeptus regnum, cum auctoritate sua Pontificem fecisset, ipse postea deposuit quo familiam suam componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic semel assumptus solet esse perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legem violauit, proIesu subrogato in hoc sacerdotium fratre ipsius Onia. Secundo Aristobulus ab Hyrcano fratre eum honorem in se transtulit. Tertius Herodes Aristobulum adolescentem viuo adhuc pontifici successorem dedit. atque ita tum visus est discordiæ domesticæ attulisse remedium. nec tamen vt decebat post reconciliationem vacauit suspicionibus, veritus Alexandram ne in posterum quidem quieturam, si daretur rerum nouandarum occasio. Iussit igitur eam continere se intra regiam, & nihil pro potestate agere. ad hæc obseruabatur assidue, ita vt nihil Regem lateret, ne eorum quidem quæ ad quotidianam viuendi rationem attinent: quæ omnia exasperabant eam, & incitabant ad odium. plena enim muliebri superbia suspectam se obseruari indignissime ferebat, malens quiduis potius pati, quam amissa licentia, honoris specie in seruitute & timore vitam degere. misit igitur ad Cleopatram literas, præsentem rerum suarum statum deplorans, & fugam, vt opem aliquam sibi afferat. Illa iussit eam vna cum filio clam in Ægyptum ad se confugere. quod consilium placuit, moxque tale quiddam comminiscitur. Paratis duabus sandapilis, in has se & filium inclusit, iussis famulis conscijs, vt noctu has efferrent. erat autem mare petendum, vbi paratum stabat nauigium, quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicum mulieris Æsopus ipsius seruus effutiuit, putans eum non insciam eius consilij. quo cognito Sabbion, qui hactenus inimicus Herodis erat, suspectus quasi socius insidiarum, quibus Antipater veneno sublatus est, arripuit occasionem conciliandæ sibi per hoc indicium regiæ beneuolentiæ: & ad eum insidias Alexandræ detulit. at ille passus eam tentare negotium, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, non ausus ei mali quicquam facere. Verebatur enim non cessaturam Cleopatram, odii talis ansa præbita. quare simulata magnanimitate, volebat per clementiam videri indulgentior. statuit tamen modis omnibus adolescentem tollere. sed interponenda erat mora, quo magis laterent insidiæ. Iamque instabat Scenopegia, festum apud nos cum primis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoque data est occasio per inuidiam, quo magis accelleraret quod semel statuerat. Postquam enim adolescens annum tum egressus decimum septimum, sacris iuxta legem operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremonialque decenter tractabat ipse eximia forma, & statura quam pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem

Alexandra Herodi suspecta obseruatur.

Alexandra in Ægyptū fugere cogitans à seruo proditur.

Aristobulo Herodes insidiatur.

præ

præ se ferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia; reputantis secum etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec continentes faustas voces ac comprecationes, licentius quam sub tali Rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum, tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, vt, quod de adolescente decreuerat, perficeret. Itaque peracta festiuitate dum apud Alexandriam accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescente, ostendebat se paratum in eius gratiam iuueniliter colludere: cumque loci eius natura esset æstuosior, cito defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primum spectabant natantes quosdam è sociis & famulis: deinde postquam prouocante Herode adolescens quoque eis se immiscuit, amicorū quidā quibus hoc datū erat negotiū, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterunt quam omnino aqua præfocatus sit. Hic fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimooctauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic casus vbi mulieribus renunciatus est, versa repente rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus incon solabilis: totamque vrbem rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatem deflente tanquam propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quam etsi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpe ad inferendam sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repressit, si forte superesse posset extincto per summum nefas filio, & retenta diutius vita nullam significationem dare, quod data opera necatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas. quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solum fingens, sed & lachrymas & mœstitiam veræ similimam. ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulcritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimaret conducere: sed potissimum hoc agebat, vt alienus videretur ab hoc crimine. Cæterum quod ad magnificentissimum funeris apparatum attinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fecit reliquum, tam in exornande conditorio, quam in congerendis eo aromatibus & aliis rebus pretiosissimis, quo maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium.

An. mundi 3931. ante Christum nat. 33.

Aristobulus Herodi dum tum submergitur, & ad Ananelum pontificatus redit.

Luctus ob mortem Aristobuli.

Animus Herodis hypocriticus.

CAP. IV.

Cleopatra Iudæorum & Arabum regni inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.

Alexandra Cleopatra Herodis insidias & filij miserabilem interitum indicat.

ALexandre tamen nullo modo emolliri potuit, sed indies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatræ indicat, simul que filii sui miserabilem interitum. Illa vero iamdudum adiuuandi eam cupida, & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quam proprium curauit hoc negocium: nec vnquam destitit incitare Antonium ad vlciscendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum, in legitimam Regum stirpē tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbabat, si quidem ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ

An. mundi 3932. ante Christum nat. 32.

Herodes ad Antonium profecturus Iosephum, cui regnum interim commendarat, continuis necem mandat.

odij metuens, indefinenter Antonium contra se irritatis, decreuit quidem parere: neque enim aliter facere poterat: sed commissa regni cura Iosepho patruo, clam ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga vxorem, vt etiamsi post ipsius mortem aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. aiebatque ipsum hoc negocium exhiberi sibi propter eius fœminæ formam, in quã ille iam pridem fama cognitam accensus sit. atque his mandatis, non admodum læta sperans de rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antonium. Porro Iosephus creditum sibi regni regimen administrans, & sæpissime Mariammen conueniens, partim propter negotia, partim honoris causa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseuerationem mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eius affectum Regis eo proiectus est, vt mandatum illud prodiret, ratus id certissimum amoris argumentum, quod neq; sine ea viuere sustineret, neque vel morte ipsa ab ea diuungi. quæ Iosephi verba mulieres non tam vt indubitatũ Herodis amoris signum interpretatæ sunt, quam exhortuerunt illius tyrannicum animum, si vel mortuus sæuiret in earum capita. Interea per ciuitatem rumor ab inimicis Regis sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maxime. Alexandra etiam Iosephum hortata est, vt assumens eas ad signa legionis Romanę confugeret, quæ tum ad regni custodiam circa vrbem tendebat sub tribuno Iulio, sic enim primum si quid turbarum in aulam incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde sperandum esse consequuturam quiduis Mariammen si in Antonii conspectum venerit, atque etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione literæ ab Herode superuenerunt rumori contrariæ. quam primum enim venit ad Antonium, muneribus eum placauit. quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquiis indignationem viri leuiit, vt minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatræ instigatio. negabat enim Antonius oportere Regem facti sui rationem reddere, alioqui ne Regem quidem futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse. idque ipsum etiam Cleopatræ aiebat conducibile, si non multum se misceret alienis imperiis. Hæc significabant Herodis literæ, reliquumque honorem quo se dignaretur Antonius, ad confessum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idque non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quo regnum id sibi vsurparet, omnibus modis quærebat illum perdere. Sed quia iustum se præberet Antonius, nihil posthac expectandum grauius, venturumque breui constabilito tam regno quam amicitia. nec relictam Cleopatræ cupiditati vllam spem, quando Antonius pro eius postulatis Cœlesyriam ei concessisset, hac conditione, ne posthac Iudæam peteret, & vt molesta esse desineret. His literis redditis voluntas confugiendi ad Romanos euanuit. non tamen latuit id consilium, sed quamprimum deducto aliquantisper Antonio contra Parthos eunte, Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt, quid Alexandra cum suis voluerit, nec hoc contenta Salome, etiam maritum suum criminata est, Mariammes cõsuetudinem obiiciens. hoc autem fecit propter simultatem veterem. quod Regina elati animi fœmina inter mulierbres contentiones exprobrare reiobscuritatem generis. Porro Herodes qui semper ardenter amauit Mariammen coniugem, statim perturbatus est, non ferens zelo-

Rumor vanus de Herodis morte sparsus.

Antonium Herodes muneribus placat, & amicum rei suæ salutaq; esse scribit.

Iosephus & Mariamme apud Herodem accusantur.

typiæ

typiæ stimulos, ægre tamen se cõtinens, ne à recta ratione in transuersum raperetur insanis affectibus, seorsim Mariammen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho commercii. illa vero pernegante factum cum deierationibus, & quicquid insons fœmina posset in defensionem adducere, Rex paulatim assentiendo placari se sinebat victus amore vxorio; ita vt postremo veniam peteret, quod temere fidem habuisset rumoribus: agebatque ei gratias pro seruata pudicitia, suum vicissim amorem commemorans. tandem vt mos est amantium prorumpentibus lachrymis ruunt in complexus mutuos, cum tamen nondum vxori amoris sui fidem faceret, tantoque magis conaretur id efficere: tum illa, Non est, inquit, amantis mandare si quid ipsi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi fati comitem. Hoc verbo Rex velut ictus præ dolore confestim eam è complexu dimisit: vociferabaturque capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam constupratam à Iosepho coniugem. nunquam enim proditurum fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinem. atque ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægre, cohibuit se tamen. Veruntamen Iosephum ne in conspectum quidem admissum iussit interimi, & Alexandram vt malorum omnium causam, vinctam coniecit in custodiam.

Interea turbabantur res Syriæ; Cleopatra nõ desinente in omnes incitare Antonium, quem hortabatur vt auferens cuique suam dynastiam, ipsi contribueret: multumque apud eum poterat irretitum suis amoribus. cumque natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primo fratrem, cui debebatur regni successio, veneno sustulit, agentem annum quintumdecimum. deinde Arsinoen sororem suam Ephesi in templo Dianæ supplicem interfecit per Antonium. Pecuniam etiam vbicunque spes affulgeret, neque templum neque sepulchrum, neq; asylum vllum vnquam violare dubitauit, modo ad illam redirent spolia quæsita vel sacrilegio: miscebatque sacra, profana, fas, nefas, vt augeretur lueris vel iniquissimis, ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & voluptatibus deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis expleri possent opibus. quamobrem & Antonium continue solicitabat, vt aliis ablata ipsi largiretur: & ingressa cum illo Syriam, statim cogitauit quomodo eam possessionem suam faceret. Nam Lysaniam Ptolemæi filium interfecit, causata eum studere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis Regibus. Verum ille erat quidem adeo deditus ei mulieri, vt non illecebris solum, sed etiam veneficiis eius captus videretur: puduit tamen eum tam insignis iniustitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libenter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel pernegando eam contristaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omnium nequissimus, partes de vtriusque regione ablatas ei largitus est: adhæc vrbes quotquot sunt intra fluuium Eleutherum vsque Ægyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate sciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conata fuerat.

An. mundi 3932. Ante Christum nat. 32.

Mariamme apud Herodem sese excusat, eique reconciliatur.

Iosephum Herodes interfici, & Alexandram in vincula conici iubet. Hegesippus & Ruffinus cap. 4.

Cleopatra Regina alieni appetens.

Cleopatra fratrem & sororem interficit.

Lysaniam Cleopatra interficit.

Cleopatra Antonium partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur.

CAP. VI.

Cleopatræ Reginæ in Iudæam aduentus.

HÆc assecuta Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectum vsque Euphratem prosecuta, reuertitur, obiterque adita Apamia & Damasco, etiam Iudæam ei libuit inuisere: vbi excepta ab Herode, concessam sibi Arabiæ partem & Hierichunti agri reditus ei

Cleopatra ad Antonium peruenit.

An. mundi 3932. Ante Christum nat. 32.

Mulier intemperans & libidini dedita.

Cleopatram Herodes interficere conatur, quod eius amici auertunt.

Cleopatram Antonius versus Ægyptum deducit.

An. mundi 3933. Ante Christum nat. 31.

Antonius Armeniæ regno potitur.

Hedio & Ruffinus cap. 5.

Herodes Antonio contra Augustum auxilia pollicetur.

Herodes ad bellum Arabicum incitatur.

locauit. Is & balsamum fert, quod vnguentorum longe pretiosissimum ibi tantum prouenit, & eximiarum palmularum vim maximam per hæc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetiit, mulier natura intemperans & dedita libidini, ac forte etiam amore tacta nonnihil: quamuis verisimile sit per stuprum quæsitam occasionem struendis insidiis. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autem iam ante ei parum amicus, quod nosset infestam ex æquo omnibus: tum vero etiam abhorrens tam prostratam impudentiam, & reiecturus, si petulantius pergeret, tenuit. deinde cum amicis consultauit, num habens eam in sua potestate deberet occidere: sic enim multis molestiis leuari posse eos, quibus vel hactenus infensa fuerit, vel in posterum futura sit. quin & ipsi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura sit, si in quam temporũ difficultatem delapsus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici, indignum censentes hominem in magnis versantem negociis, in manifestum se periculum coniicere, & obtestantes ne quid ageret temere. Non enim hoc laturum Antonium, quantumuis ei hoc approbetur vtile. quin hoc ipso augendum eius desiderium, quod per vim atque insidias amisisse eam videbitur. nec superesse vel mediocrem excusationem, quando mulier sit omnium eius ætatis longe honoratissima, & si quid vtilitatis ex eius nece posset existere, coniunctum sit cum Antonii iniuria. vnde facile apparere, quam magna & immedicabilia mala exoritura sint in regno & familia regis ipsius, cum nihil vetet recusata illius illicita postulatione, res pro præsenti statu recte disponere. his deterrentes, & periculum probabilibus rationibus ostendentes, cohibuerunt eum à tanto facinore. Ille placata muneribus. Regina, versus Ægyptum eam deduxit. Cæterum Antonius subiugata Armenia Artabazem Tigranis filium cum filiis suis satrapis vinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatræ, & quicquid pretiosum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus est Artaxias filiorum illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per vim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iuste reddebat, patum tutum putans præbere Cleopatræ occasionem maleuolentiæ.

Arabs vero postquam eorum exactio ad Herodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus, & ad dandum segnior vix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

CAP. VI.

Herodes bellum Arèta infert, quo tempore Antonius à Cæsare Actiaco prælio victus est.

QVam eius iniquitatem & iuris contemptum non ferens Herodes illaturus erat bellum, ni remoratus esset Romanorum contentionibus. cũ enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII. Olympiadem incidit, Cæsar de imperii summa decertaturus erat cum Antonio. Herodes vero multorum iam annorum possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoque abundans reditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negans sibi opus esse. verum quia tam ex ipso quã ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illum bellum vertere. nam & Regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis atteretur cladibus. Igitur Antonii iussu reuersus Herodes domi continuit exercitũ, cum quo moxinuasit Arabiam equi-

tatu

tatu simul & pedestribus copiis instructissimus, Diospolim petens quo occursuri erant Arabes. non enim eos latuit hæc expeditio. Post acerrimum igitur conflictum penes Iudæos fuit victoria. Post hæc rursum magnus Arabum exercitus confluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiens Herodes, duxit contra eos maximam exercitus sui partem. cumq; vellet niunitis vallo castris per occasionem deinde prælium committere, impersi hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & confestim in Arabas duceret. Faciebat autem eis animos, tum quod pulchre instructam aciem habere se crederent, tum recens memoria prioris pugnæ in qua egregie vicerant. cum igitur ardor eorum vix cohiberi posse videretur, decreuit rex vti alacritate militum, & professus se non cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequente instructa acie, quæ res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare conati, vt viderunt non posse ferri eorum audaciam, maiore ex parte in fugam versi sunt. actumque de eis fuisset, ni Athenio Herodem inuasisset eiusque exercitum. hic Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodem oderat, non imparatus pugnę euentum expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Vbi vero vinci eos animaduertit, cū collectitia manu indigenarum fessos iam, & victoriam suam putantes ex improuiso adortus magnam stragem edebat. Nam Iudæi viribus in professos hostes absumptis, tum vero etiam ob victoriam dissolutiores, facile hosti cedebant, multaque vulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorum peritiores erant aduersarii. His igitur vehementer laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iam fugientes. Nec vna erat exitii facies, paucique in castra euaserunt. Rex vero videns eos viribus impares, citato equo profectus est ad euocādos qui illis succurrerent. nec tamen licet festinus, affuit in tempore, sed Iudæorum castra capta sunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex insperato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua plurimū aberant, & hostium validum exercitum opprimunt. Et illo tempore Herodes latrociniis cœpit agere, & excursionibus in Arabiam, castra ponendo in montibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, sed interim non mediocriter proficiebat suos labori assuefaciens, & continuis exercitijs præparans ad abolendam tandem ignominiam.

An. mund 3974. ante Christum nat. 30. *Pugna & victoria Herodis.*

Cleopatra dux fundit Herodem.

Arabes in prælium reuersi fugientes trucidāt, & castra capiunt.

CAP. VII.

De terræ motu, qui Iudæam concussit.

QVo tempore dum maxime apud Actium Antonius conflictatur cum Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa terra quali nunquam ante motu concussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum: quin & hominum oppressa sunt ruinis ædium circiter decem millia. militaris tamen multitudo nihil detrimenti accepit, vtpote sub diuo agitans. hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncii gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum vribus, & extinctis hominibus, nulli iam superessent aduersarii. legatos ita gentis, qui rebus afflictis pacem petituri venerant, comprehensos necauerunt, moxq; magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitum. at illi non ausi aduentum eorum præstolari, vtpote deiecti animis ob calamitatem, Rempub. negligere, nec multum à desperatione abesse videbantur. quos ita affectos Rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in se erat conando animum illis addere. cumq; generosiores quosdā

Hedio & Ruffin. c. 6. Terræ motus in Iudæa, qui circiter 10. millia hominum opprimit. Arabes Iudæorum legatos necant.

Iudaei propter damnũ passum mœsti, Herodes consolatur.

in meliorem spem restituisset, cum demum ausus est etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis consolatus simul & cohortatus est.

CAP. VIII.

Herodis concio ad exercitum.

Herodes consolatur & cohortatur milites.

NOn ignoramus, viri fortissimi, multa hoc tempore nostros conatus remorata infortunia, quibus quantumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellum est pro foribus, & quæ hactenus acciderunt, talia sunt, vt vestra virtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monendi quo pacto retinere possitis pristinum robur animi. ac primum de bello verba faciam, declaraboq; nos id iustissimis de causis gerere, coactos inimicorum iniuriis: id quod vel præcipue debet acuere vestram fortitudinem. deinde ostendam, nec hæc, quæ nos contristant, esse tam grauia quam videntur, & magnam nobis superesse spem victoriæ. ac primum de eo differam quod prius proposui, vosque ipsos testes eorum quæ dicturus sum faciam. Nostis enim ipsi Arabum iniustitiam, & quam sint erga alios quoque omnes perfidi, nimirum genus hominum impium ac barbarum: sed nos præcipue semper infestauerunt, ob quaritiam & inuidiam perpetuis iniuriis nos lacessentes. Et tamen ne alia beneficia nostra in eam gentem collata commemorem, quis eos imminente Cleopatra de libertate periclitantes eripuit nisi nos? Mea enim cum Antonio coniunctio, & illius erga me beneuolentia in causa fuit, ne quid isti grauius paterentur, dum ille cauet committere quod & nobis suspectum esse posset: deinde postquam precibus illa euicit, vt de vtraque regione portiones quædam ei decederentur, in his quoque dispensandis non cessauit mea industria: & datis de meo magnis munerib. securitatem ambobus acquisiui meo vnius sumptu, dum ducẽta talenta expendo, & pro aliis ducentis fideiubeo, pro reditibus eius ipsius terræ quam isti olim nostram occupant. atqui æquum erat nos Iudæos & à tributis immunes esse, nec cuiquam vllam agrorum partem decidere. certe in Arabum gratiam, qui nobis salutem suam debent, indignũ erat quicquam expendere. Sed multo iniquius est eos qui negare non possunt suam libertatem nostrũ esse beneficium, & ob eam rem gratias nobis egerunt, fraudare nos debitis, præsertim amicos, & pacis tempore: quandoquidem fides etiam hosti seruanda, multo magis inter amicos locum habeat necesse est. at non inter tales quales isti sunt, qui nihil honestum putant, nisi cum lucro coniunctum, & iniuriam impunitatem esse debere, quæ lucri gratia committitur. Dubiumne igitur est, nostri officii esse iniustos iusto bello persequi, quod Deus ipse fieri vult, iubetque nos semper vlcisci vim & iniuriam, maxime in bello non solum iusto, verum etiam necessario? quod enim confessione omnium tam græcorum quam barbarorum est crudelissimum, hoc cæsis nostris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci caduceatores sacros atque inuiolabiles esse volunt, & nostri honestissima, sanctissimaque legis præcepta per angelos, hoc est, nuncios à Deo acceperunt. hoc enim nomen & Deum in hominum notitiã adducere, & hostes hostibus conciliare potest. Quid igitur magis nefarium, quam legatos de iure agentes interficere? aut quæ illis post hoc facinus expectanda vel in bello prosperitas, vel in reliqua vita felicitas? ego sane non video. Dixerit forte aliquis: ius quidem & fas penes nos est, sed penes illos vires & maiores copiæ. verum istiusmodi oratio indigna est nostris hominibus, cum quibus enim iniustitia est, cum illis etiam Deus. vbi autem Deus est, ibi nec multitudo nec fortitudo deesse potest. Sed age etiam per se vires nostras expedamus. Pri-

Causa belli contra Arabes.

Legatis inuiolabiles.

Cum quibus iniustitia, cum illis etiam Deus est.

ma pugna victimus, in secunda primo congressu eos profligauimus, non ferentes nostram impressionem. victores deinde nos Athenio non indicto bello, sed ex insidijs aggressus est. verum hæc fortitudo eorum dicenda est, an insidiæ potius & secunda iniquitas? Cur igitur nobis minus sit animi, quib. oportebat esse plus spei? aut cur nobis timendi sint, qui quoties absque dolo certandum est semper succumbunt, quando vero vincere videntur, per iniustitiam hoc faciunt? Quid quod etiam si fortes quis eos existimet, hoc ipso magis ad virtutem excitari debet? non est enim generosi laus infirmissimum quemque aggredi, sed posse etiam fortes deuincere. Quod si quem domesticæ clades terrent, & terræmotus proximus, primum cogitet hoc ipsum esse quod Arabes decipit, putantes grauiorem quam re vera fuit: deinde non decere vt illis audaciæ, nobis timiditatis, eadem causa sit. Illi enim nunc audent non quod alicuius boni sibi sint conscii, sed quia nos afflictos credunt calamitatibus. vbi autem nos viderint occurrere, collabetur eorum fiducia, & nobis hoc ipso crescent animi, quod iam cum non ita ferocientib. pugnabimus. nam neque admodum afflicti sumus, neque vt quidam putant, irato Deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quod si Dei voluntate hoc factum est, mirum ni eiusdem voluntate cessabit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quod vero præsens bellum ei probetur vt iustum, ipse euidenter declarauit. Nonnullis enim per totam regionem terræmotu oppressis, vestrum qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit. sed omnes estis incolumes, manifesto diuinæ voluntatis indicio, quod si populariter militassetis vna cum liberis & vxoribus, neminem vestrum desideraretis. Hæc cogitantes, & quod maius est habere vos Deum protectorem omni tempore, persequimini iusto bello gentem impiam, nec amicitiæ iura, nec fœderum fidem seruantem in occidendis legatis fortem, cum virtute res gerenda est, semper fugacem. His verbis Iudæorum animi non mediocriter accensi sunt ad prælium. Herodes autem sacris de more peractis, propere duxit eos vltra Iordanem contra Arabas: metatusque castra non procul hostibus, decreuit castellum inter vtrosque situm occupare: commodum sibi id ratus, siue pugnandum esset, siue castra in tutiorem locum transferēda. cumq; idem esset Arabum quoque consilium, circa eum locum certamen contractum est. ac primum telis velitati eminus. deinde manus cōserunt, vtrinq; nonnullis cadentib. donec Arabes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum momentum ad bene sperandum fuit, vt quia hostes certamen detrectabant, ausi sint vallum eorum diuellere ipsa castra expugnaturi. atq; ita coacti processerunt non satis bene structa acie, ne tantillum quidem alacritatis aut spei ad pugnam afferentes; conseruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia necesse erat lacessenti hosti resistere. post diutinum igitur conflictum non paucis vtrinque cæsis, tandem Arabes in fugam versi sunt. Tanta autem strages impulsis semel edebatur, vt non solum hostium gladijs conficerentur, sed præ impetu fugientis incondītæ multitudinis alij proculcarentur, alij suis ipsorum telis se inderent. itaque quinque millia desiderata sunt, cætera turba refugit quidem intra castra, sed nulla certa salutis spe, non tam commeatus quam aquæ penuria. Porro Iudæi quia non potuerunt vna cum fugientibus irrumpere, obsidione eos cinxerunt, & auxiliis aditus, & fugam obsessis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodem miserunt, primum pacem petentes, deinde quia sitis vrgebat, præsenti necessitati remedium. At ille non legatos, non pecuniam pro captiuis, nihil deniq; æquum admittebat, enixe cupiens facinorum in suos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaq; coacti

An. mundi 3935. ante Christum nat. 29.

Arabes ab Herode demisti.

Arabes siti compulsi, ab Herode pacem petunt.

An. mundi 3985. ante Christum nat. 92.

siti inter alia mala prægrauante, progressi præbuerunt se vincendos & in captiuitatem abigendos, ita vt intra quintam diem capti sint ad quatuor millia. Sexta vero omnes reliqui decreuerunt prodire, & hostem aggredi, vel certam cladem malentes, quam ita paulatim ignominiose opprimi. Quæ sententia postquam placuit, eruperunt è castris, sed parum idonei ad prœlium, fractis tam viribꝰ, quam animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter septem millia ceciderunt: domitaq; per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem suo malo bellatorem egregium experti sunt, clientelam se dederunt.

CAP. IX.

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

Hedia & Ruff. c. 7. Herodes Antonio deuicto subtristatur. Hyrcanum Herodes è medio tollere statuit.

QVa felicitate ille multum elatus domum reuertitur, aucta ob rem bene gestam existimatione. Sed dum maxime res suas constabilisse videtur, summum discrimen adijt, Antonio apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actum de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici, nemo enim credebat impune ei fore tantam Antonij amicitiam, quo factum est vt amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici vero condolere se fingentes, clam gauderent, pollicentes sibi in futurum meliorem statum Reipublicæ. Ibi Herodes videns præter Hyrcanum neminem superesse regij generis, statuit eum è medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminem extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum volutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio, qui quod esset miti ingenio toto vitæ suæ tempore nullis se admiscuit negocijs, omnia fortunæ permittens, & quamcunque illa conditionem attulisset, ea bene contentus. Verum Alexandra ambitiosa fœmina, & mutationis spem modeste ferre nescient, solicitauit patrem ne vlterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoq; caueret, seque speratæ fortunæ seruaret. consuluit deinde vt Malicho Arabiam ditione tenenti scriberet, peteretque ab eo tutelam & hospitium. Si enim contingat Herodem male mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit: deinde victus importunitate mulieris, interdiu noctuque eandem cantilenam de futurorum spe, deq; Herodis insidijs occinentis, ad Arabem literas dat amico cuidam Dositheo, in quibus scriptum erat, vt equites mitteret, qui eum ad Asphaltidem lacum deducerent. Distat is à Hierosolymitanis finib. per trecenta stadia. Hæ literæ ideo Dositheo potissimum creditæ sunt, quod & Hyrcani cliens erat & filiæ & exosum ei Herodem non vna de causa videbatur verisimile. nam Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant. nihilo tamen magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim illefaciens præsentis Regis gratiam, ostendit ei epistolam, qui actis primum gratijs, vnum etiam ab eo postulauit ministerium: vt complicata epistola & obsignata Malicho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Dositheus sedulo executus est, Arabs rescripsit, paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos: missurumque instructam manum, quæ eos tuto deducere valeat, & voluntati eius obsecuturum per omnia. Postquam autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano rogauit

Alexandra Hyrcanum patrem solicitat, & vt à Malicho tutelam peteret, monet.

Trecenta stadia, nouem milliaria Germanica.

eum

enim ecquid haberet cum Malicho fœderis. quo inficiante, prolatis in consistorio literis, occidi eum imperauit. Atque hæc ita in ipsius Herodis commentarijs scripta habentur: nam ab alijs traduntur aliter, videlicet non ob hoc crimen, sed quasi regi insidiatum necatum esse. Scribunt enim sic in quodam conuiuio dissimulata suspicione quæsiuisse ex Hyrcano, num quas literas à Malicho accepisset. respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset, cumque respondisset, nihil præter quatuor iumenta quib. vectaretur: Regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, moxque hominem duci iussisse. Insontem autem perijsse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, vt qui ne iuuenis quidem vnquam vllam temeritatis aut audaciæ significationem dederit, ac ne tum quidem cum ipse principatu pōtiretur: sed tum quoque pleraq; omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc vero iam octuagesimum annum excessērat, sciebatq, opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto relictisque qui trans eum amnem in summo honore habuerant, in patriam postliminio redijt, vt sub illius potestate viueret, quo minus verisimile est eum molitum facinus à sua natura alienissimum, confictaque videntur hæc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani post variam fortunam, qua tota vita circumactus est. nam viuente etiam tum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouem annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cum in regnum successisset, elapsis trib. mensib. ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus, receptisq; omnibus honorib. quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos vixit, vnde aliquanto post domum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ varietatem: & quod omnium est maxime miserabile, vt modo diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æqui amantissimus & perpetua modestia, imperiumque maxima ex parte per alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi conscius. Antipater certe atque Herodes hujus bonitate ad tantas opes prouecti sunt: pro quib. meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum Herodes, Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectam habebat Alexandram, ne vsa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionib. regnum perturbaret. quare mandata regni cura Pheroræ suo fratri, & matrem Cypron, & sororem, totam denique cognationem in Massada deposuit: iussitque fratrem si quid sibi accidisset durius habenas regni retinere. Mariammen vero vxorem, quia propter simultatem cum matre eius & sorore degere non poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit, commissa quæstori suo Iosepho & Sohemo Ituræo castelli custodia, viris & ante semper fidissimis, & tunc honoris causa his mulierib. regijs adhibitis. Verum his quoq; mandatum dederat, vt si quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnumque pro virtb. liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

An. mundi 3935. ante Christum nat. 29.

Hyrcanum Herodes occidi imperat.

Hyrcanus insons perit.

Hyrcani vita.

Herodis ad Cæsarem properantis mandata.

CAP. X.

Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.

His mandatis propetauit Rhodum, vt illic Cæsari occurreret. Quo postquam appulit, posito tātum diademate, de cętero paratu regio

An. mundi 3935. ante Christum nat. 29.

nihil mutauit: admissusque ad colloquium, tum maxime ostendit animi sui magnitudinem, neque ad supplicationes, (vt in tali fortuna mos est) versus, neque preces adhibens quasi rogando veniam, sed facti sui rationem reddens intrepide. Fatebatur enim apud Cæsarem & amicitiam sibi interfuisse maximam cum Antonio, & totis viribus se eonatum, vt penes illum esset rerum imperium: non armis quidem coniunctis quod tum distineretur bello Arabico, sed misso ad illum frumento simul atque pecunijs, nec tamen se hac parte sibi ipsi satisfecisse: professum enim amicum pro bene de se merito non opus solum, sed caput etiam & salutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certe hanc laudem suam esse, quod ne post Actiacam quidem cladem illum deseruerit, neque fortuna iam mutata aperte ad nouas spes se transtulerit. quo tempore si non auxilio, at consilio à se adiutum hominem, commonstrando quo vno modo seruari posset, nec omnia in ordinem redigi, videlicet si Cleopatram interficeret. hoc enim mature perpetrato, licebat illi in eius opes succedere, atque ita faciliores à te pacis conditiones impetrare. illegero per incogitantiam consilium meum asperatus est, atque hoc pacto tibi magis quam sibi consuluit. Nunc igitur si odio Antonij meum quoque studium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque vereor ingenue fateri quanto illum amore prosecutus sim. quod si amoto personarum respectu, hoc tamen in disputationem vocas qualis sim amicus & quam memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem suam merebitur. His verbis cum magnam generositatem præ se ferret, non mediocriter allexit Cæsarem, virum liberalem ac magnificum: vt occasione dicendæ causæ paulatim insinuaret se in illius amicitiam. Quare diademate restituto hortatus eum, vt non minus suam quam quondam Antonij amicitiam coleret, in summo honore habuit, addens scripsisse Capidium, quantum apud monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo vbi præter spem acceptum se vidit Cæsari, & ope eius denuo confirmatum in regno, senatusconsulto quoque per illum impetrato, deduxit eum in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinem. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen non potuit. quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes qui contra expectauerant attonitus reddidit, quasi Dei beuignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cæsarem, qui postquã venit, ompi regia magnificentia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoq; omnẽ hospitalitatem exhibuit. & rerum ad victum accommodarum copiam. quo factum est, vt in intimam familiaritatem reciperetur, vna obequitare solitus dum reducuntur copiæ, tractansque tum ipsum, tum amicos ministerio virorum CL. ditissimo & sumtuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est, non vinum, non aquam, qua miles tum magis etiam delectabatur, ipsum quidem Cæsarem talentis DCCC. donauit, adeoq; satisfactum est omnibus, vt luculentius etiam quam pro eius regni facultatibus actos se fateretur, quo magis amicitiæ prompteque ad bene merendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursumque ab Ægypto redeuntes alios Romanorum primates tot officijs prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.

Herodes ad Cæsarem venit, eiq; beneficia in Antonium collata praedicat, similia in eum collaturus, si in amicitiam eum reciperet.

Hedio & Ruff. ca. 8. Cæsar Herodu principatum confirmat.

Herodes Cæsarem plurimis muneribus donatum in Ægyptũ deducit.

Herodes Cæsarem & exercitum honorifice excipit.

Cæsarem Herodes 800. talentis donat.

CAP.

CAP. XI.

Herodes Mariammen calumniis oppressam interficit.

An. mundi 3935. ante Christum nat. 29.

SEd cum primum in regnum reuersus est, perturbatam familiam inuenit, infensamq; sibi vxorem Mariammen & socrum Alexandram. rata enim, id quod non immerito suspicabantur, non securitatis causa se *Mariamme Alexandram* in id castellum conclusas, sed quasi in carcerem, ita, vt nec suis, nec alienis bonis frui possent, ægerrime ferebant. Mariamme quoque maritum simulare amorem credebat, quod id ei bonum esset atque commodum, sed nihil molestius ferebat, quam quod ne illo quidem defuncto spes relinquebatur ipsam fore superstitem: nec vnquam excidebat mandata olim Iosepho data, ita vt omnibus modis demereri conaretur custodes, præcipue Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. ille vero principio fidus erat, non discedens ab Herodis præscripto: deinde munusculis ac blanditiis muliebribus paulatim mollitus est: postremo effutiit omnia mandata regia, præsertim quod non speraret eum cum eadem potestate reuersurum. eam ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculum, & à mulieribus paratam gratiam, præsentem dignitatem, & in posterum facile retenturus. Quod si Herodem rebus ex sententia confectis redire contingeret, nihil eum nisi vxoris arbitratu acturum. sciebat enim quam impotenter eam Rexamaret. His ille de causis à mandatis discessit. Mariamme vero iniquissimo animo tulit noua sibi semper alia ex aliis ab Herode nasci pericula: votaque faciebat, ne ille vnquam saluus reuerteretur, cogitans vitam sibi cum eo fore intolerabilem: id quod postea nec dissimulauit, aperte fassa quid se vreret. Ille enim cum præter spem magna ornatus fortuna appulisset, primæ, vt par erat, vxori lætum de hac re attulit nuncium: eamq; solam præ aliis vxoribus ob amorem ac iucundissimam consuetudinem salutauit & complexus est. Mulier verq narrante eo suos successus, susque deq; ferre videbatur, nec belle suum affectum occultabat: sed vt erat ingenuis minimeq; fucatis moribus, ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narrationeq; eius contristari magis quam gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam suspicionibus quam manifestis signis turbaretur. angebatur enim videns inexpectatam & apertam vxoris auersationem: quam molestiam præ amore ferre non valens, nec in ira, nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi ipse non constãs iam hoc iam illo affectu distrahebatur. adeo animus inter amorem & odium ambigebat, vt cum sæpe cuperet punire mulieris superbiam, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quam ne sumpto de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ desiderium. Talibus curis æstuantem & sic erga Mariammen affectum, vt videre soror eius & mater, opportunissimum tempus se nactas putauerunt: moxque assiduis calumniis concitabant hominem accendentes eius odium ac zelotypiam: quas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & sæuire in dilectam coniugem. peius tamen indies erga eam afficiebatur, magisque ac magis exasperabatur, dum nec illa curas suas occultat, & ipse amorem vertit in odium. Ac fortasse iam tum sæuius in eam aliquid statuisset, ni commodum nunciatum esset, extinctis Antonio & Cleopatra, Cæsarem Ægypto potiti: cui obuiam properans familiam sic vt erat reliquit. Discedenti Mariamme commendauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui curam profitens, & cuiusdam Iudææ partis ei dominium impetrauit.

Herodis mater & soror Mariammen calumniis infestantur.

Sohemus mandata Regia effmsit.

Herodes à Mariamme vxore non blande excepius.

Herodes inexpectatam & apertam vxoris auersationem videns, contristatur.

Antonius & Cleopatra extincti. Cæsar Ægypto potitur.

Sohemus ab Herode beneficiis ornatus.

Cæterum Herodes in Ægypto cum Cæsare congressus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, & magnis ab eo beneficiis ornatus est.

qua-

An. mundi 3935. ante Christum nat. 29. *Hedio & Ruff. c. [illegible] Cæsar Hi[illegible]*

quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partem reddidit, quam illa prius occupauerat, attribuit etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Straton isque turrim: quæ illi non mediocris fuit ad Regium splendorem accessio. Deducto deinde vsque Antiochiam Cæsare in regnum reuersus sensit fortunam quam foris propitiam, in domi aduersam, maxime quod ad coniugium attinet, qua parte sibi ante videbatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo coniugis Mariammes amore quam qui ardentissime, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat muliebrem quandam morositatem, improbius illudens obnoxii mariti patientiæ, ita vt non habita Regiæ potentiæ ratione, non raro contumeliosius eum tractaret: quam tamen ille dissimulanter & moderate ferebat, licet solitam aperte & sorori eius & matri exprobrare humilitatem generis. quæ causa fuit implacabilis inter eas mulieres odii, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: eæque suspiciones paulatim crescentes duranerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditum. tandem diu præmeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accersiit. hæc autem introgressa quidem est, sed vna cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. quo indigne ferente, & vix ab inferendis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit, soror submittit iamdudum subornatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamme, vt ei operam commodaret in propinando Regi amatorio poculo: & si amplius scisciteretur quale nam id esset, diceret pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantum ministerium: quod si Rex mentione amatorii nihil moueretur, tum & ipse fileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendum. atque is composito vultu ingreditur, & quasi rem valde seriam afferens, ait se largitione à Mariamme solicitatum, vt amatorium Regi misceret. quo audito cum ille perturbaretur, ait pharmacum quoddam sibi oblatum, cuius ipse vim ignoret ideoque id renunciare, quod hoc & Regi & sibi tutius existimet, ad hæc verba Herodes, iam ante satis commotus, cum magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormentis examinauit, sciens quod sine illo nihil nec magnum nec paruum tentatum sit. qui cruciatus non ferens, ad interrogata quidem nihil respondit, hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquente exclamat Rex, Sohemum & sibi antehac & regno fidissimum non fuisse hæc proditurum, nisi aliquid commercii secretioris inter ipsos interce[illegible]sset. moxque Sohemum comprehensum imperat interfici, vxorē vero causam suam iubet agere, aduocato intimorum amicorum consilio, accusationem accuratam exorsus, & confictum venefícii crimen intentans. erat autem verbis immodicus, & iratior quam decorū iudicii postulat: quo factum est, vt, cum eum ita velle viderent, omnium qui aderant suffragiis damnata sit. qua sententia prolata, visum tamen est tam ipsi quam aliis quibusdam præsentibus, non esse eius supplicium præcipitandum, sed includendam in aliquem regiæ carcerem. at Salome cum sua factione modis omnibus dedit operam, vt mulier sine mora necaretur: quo tanto facilius Regem perpulerunt, quod dicerent timendum esse aliquem motum in populo, si sciretur viuam asseruari in carcere. atque ita Mariamme ducta est ad supplicium. Id con-

Ampliorem reddit. Mariamme morosa fœmina.

Sohemus propter Mariammen Herodi suspectus interficitur. Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragiis damnata in carcerem coniicitur. Mariamme Salome instinctu ad supplicium ducitur.

spicata

ſpicata Alexandra, & intelligens ſimilem exitum, ſibi expectandum ab Herode, omiſſa priſtina ferocia valde indecore mutata eſt. Volens enim oſtendere ſe non eſſe conſciam eius criminis, cœpit filiæ conuicium facere omnibus audientibus ſceleſtiſſimam & ingratam erga virum clamitans, dignemque tali exitio quæ auſa ſit tam immane facinus. non enim pro merito tractatum maritum amantiſſimum. Hæc illa turpiter fingente, & inuolatura vt videbatur capillos miſeræ, etiam alii merito damnabant ineptam eius ſimulationem, ſed in nemine hoc magis apparuit, quam in ipſa quæ ducebatur ad interitum. nam neque verbo vllo eam dignata eſt, neq; vel tantillum in temperiis eius perturbata, excelſo animo improbare ſe illius turpem dementiam vultu ſignificabat. ipſa intrepida ſpecie, ac ne colore quidem metu mortis mutato ibat generoſam indolem extremo quoq; ſuo tempore præferens. Ad hunc modum periit mulier & temperans & magnanima, ſed non ſatis modeſta, & paulo contentioſior. Cæterum formæ venuſtate, & comitate eũ maieſtate coniuncta dici non poteſt quantum omnes ætatis ſuæ fœminas ſuperauerit, quæ potiſſima cauſa fuit quo minus iucunde cum rege vitam degeret. Obſequiis enim ob amorem ab eo culta, & nihil moleſtum expectans, licentioſius æquo ſe gerebat. moleſte etiam ferebat ſuorum caſus, idque apud ipſum quoq; fatebatur. Tandem effecit, vt exoſa eſſet regis & matri & ſorori, atq; etiam illi ipſi, à quo ſolo nihil timebat. Ea perempta impotentius etiam ſtagrare cœpit rex, iam ante miſere affectus, ſicut diximus. neque enim vulgari coniugum more amabat, ſed cum pene ad infamiam vſq; indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem vxoris moribus effici potuit, ne in dies magis ac magis eam diligeret. Tum vero maxime ſibi viſus eſt irato Deo ne caſſe Mariammen. ſæpe inuocabat eius nomen, ſæpe etiam indecore lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunque poterat, apparandis conuiuiis ac comparationibus, nihil tamen proficiebat quare & regni curam reliquit. adeoq; dolori ſuccubuit, vt ſæpe miniſtros iuberet vocare Mariammen, quaſi illa adhuc viueret. Sic affecto ſuperuenit peſtilentia, quæ & plebis & purpuratorum maiorem partem abſtulit, omnibus irato Deo hanc immiſſam interpretantibus, propter injuſtum Reginæ ſupplicium. ita auſta Regis ægritudine poſtremo in ſolitudines ſe abdidit prætextu venationis, vbi afflictans ſe intra paucos dies grauem morbum contraxit. Is erat inflammatio & dolor cruciſ, mentem etiam mota nonnihil nec remedia quicquam proderant, ſed cum exacerbare potius malum viderentur, res minimum à deſperatione abfuit. itaque medici partim propter morbi contumaciam, partim quia in tanta difficultate non erat libera dictæ electio, permittebant ei quicquid appeteret, in incertum euentum ſalutem fortunæ committentes. Quo ſic apud Samariam, nunc Sebaſten, decumbente, Alexandra habitans tum Hieroſolymis re cognita conata eſt vrbis arces in ſuam poteſtatem redigere, alteram templo contiguam, alteram in ipſa vrbe ſitam. nam qui has obtinent, totam gentem habent obnoxiam: quia nec ſine his ſacrificiis quotidiana poſſunt peragi, neque Iudæi ſine ſacrificiis degere, quibus vita citius contemnatur quam religio. præfectos igitur tentat, vt ſibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent, ne forte illo defuncto occuparentur abaliis: quod ſi contingat eum ſanitatem recipere, interim à nemine tutius eas ſeruari quam à domeſticis. Hæc ſollicitatio non eſt æquis auribus accepta, ſed cum eſſent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandram oderant, nec fas putabant deſperare de ſalute principis. amici enim erant veteres, vnus etiam nepos regis, Achiabus nomine. quare continuo per nuncios

An. mundi 3936. Ante Chriſtum nat. 28.

Alexandra indecore ſo filia crimi- nu non conſci a vultu oſtendere.

Herodes pro- pter vxoris necem miſe- re affectus.

Peſtilentia Hieroſolymis graſſatur. Herodes gra- uem mar- bum contra- hit.

Alexandra Herode ab- ſente, vrbis arces in ſuam pote- ſtatem redi- gere conatur.

Herodis con- ſiliarii Alexandra in- ſtitutum o- per nuncios ſignificant.

de

An. mundi 3936. Ante Christum nat. 28.

Alexandra interfecta.

Costobarus cui Herodes in matrimonium Salomen sororem dederat Idumæa principatum inuadit.

Costobarus intercessione seruatus.

Costobarus, Lysimachus, Antipater & Dositheus apud Herodem accusati.

Babæ liberi à Costobaro seruati.

Babæ liberi aliique accusati ab Herode interfecti.

de Alexandra significauerunt. ille sine mora eam iussit interfici. superatoque tandem morbo affectis & corporis viribus & animi sic efferatus est, vt quauis ex causa ad sæuiendum esset propensissimus. quamobrem ne ab intimis quidem amicis sanguinarias manus abstinuit. Costobaro videlicet, Lysimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat Costobarus vnus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim erat sacerdotium Coze numinis, quod tum religiose ab ea gente colebatur, priusquam sub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quamprimum regnum adeptus est, Idumææ ac Gazæ præposuit, data in matrimonium Salome sua sorore, cuius maritum Iosephum ipse interfecerat, vt iam dictum est. ea felicitate præter spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est, vt regis imperata detrectaret, indignum ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitq; legationem ad Cleopatram, docens Idumæam semper maioribus eius reginæ paruisse, proinde nunc quoq; impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obsequi. Hæc autem moliebatur, non quod Cleopatram mallet habere dominam, sed vt accisis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorũ dominationem inuaderet. nam spem ei faciebat tam generis claritas, quam pecuniarũ copia, quibus parandis ille nunquam non intentus ne à turpibus quidem lucris abstinebat, nimirum nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes recognita interfectutus esset hominem, nisi intercessissent pro eo tam mater quam soror: ita tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquam posthac illi fideret. orto deinde inter coniuges dissidio, Salome libellum repudii marito mittit præter legitimum morem patriæ. Lex enim nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autẽ ne dimittis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Verum illa magis ex propria licentia quam communi iure fecit diuortium, & ad fratrem se conferens, ait se prætuliſſe fraternam beneuolentiam coniugali fœderi, conspirasse enim eum ad res nouas molliendas cum Lysimacho, Antipatro, & Dositheo: suisq; rebus fidem attribuebat per Babæ liberos, quos ille iam per 12. annos seruasset incolumes. Erat autem hoc verum, & tum præter omnem opinionem à rege auditum vehementer eius animum perculit. Quod enim ad Babæ liberos attinet, decreuerat eos aliquando tollere. aduersatos semper suis conatibus, sed procedente tempore per oblivionem hoc omiserat. causa vero odiorum hæc fuit. Regnante Antigono dum Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerum difficultatibus maior populi pars fessa propensa erat ad accipiendum Herodem intra mœnia: sed obsistebant Babæ liberi pollentes autoritate ac opibus & fidi Antigono, quod putarent eum regem magis esse è republica. Tandem capta vrbe per Herodẽ, Costobarus destinatus ad obseruandos vrbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnam esse Babæ filiorum apud vulgus autoritatem, & cogitans illos mutato rerum statu magnum momentum afferre posse suis conatibus, subtractos clam in suis agris habuit. Ac tunc quidem licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquam scire quo illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmium promittente indici, & modis omnibus eos perquirente, ne tum quidem fateri voluit. Veritus enim no impune sibi hoc fore post primam negationem, pergebat eos occultare, iam necessitate etiam non modo beneuolentia. Hæc postquam sororis iudicio rex compertit, missis quibusdam ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quotquot in eodem hærebant crimine: vt nihil iam reliquũ esset ex Hyrcani cognatione, sed

sublatis omnibus, quorum excellebat dignitas, arbitratu suo posset quicquid vellet agere, nemine amplius resistente. Quo factum est, vt magis ac magis discederet à patriis ritibus, & peregrinis studiis veterum institutæ corrumpere inuiolabilia: quorum tempore permagna facta est bonorum morum in deterius inclinatio, labante disciplina, qua antehac populus solebat contineri in officio. Ac primum athletica certamina quinto quoque anno in honorem Cæsaris instituit, theatro Hierosolymis exstructo: deinde in campo amphitheatrum, vtrumque sumptuoso opere conspicuum, sed alienum à Iudaicis moribus, apud quos nullus est horum vsus, nulla spectaculorum ostentatio. Ille tamen celebritatem hanc nobilissimâ esse voluit, denunciatam circumuicinis atq; etiam longinquis gentibus: propositisq; præmiis magnis vndique athletarum cæterorumque certatorum concursus factus est, confluxeruntq; exercitatissimi quiq; in hoc genere. euocabantur enim magnis præmiis non hi tantum qui gymnicis certaminibus dant operam, sed musici etiã præstantes, & qui vocantur thymelici: nec non quadrigarii ac trigarii, & qui singulis equis celetizontes cursum peragunt: magna contentione regis, ne quid desideraretur, quod vsquam in hoc genere sit spectabile. Theatrum ipsum per circuitum titulis erat ornatum Cæsaris, & trophæis deuictarum ab illo gentium, auro atque argento collucentibus. quod vero ad instrumentum & apparatum attinet, non vestes preciosissimæ, non gemmæ raritate insignes deerant in his spectaculis: conquisitis etiam feris plurimis, leonibus cæterisque vel robore spectandis vel aliquo naturæ miraculo. hæ modo inter se, modo cum damnatis hominibus committebantur: quæ peregrinis quidem spectatoribus plurimũ admirationis simul atque delectationis afferebant, indigenis vero prorsus ad dissolutionem patriæ disciplinæ tendere videbantur, nihil enim magis impium existimabant, quam ex spectandis hominibus cum bestiis comparatis voluptatem crudelem captare homines: absurdum æque perinde patrias artibus mutare instituta domestica. Sed nihil tam molestum fuit quam tropæa: quæ cum putarent armis contectas imagines, quarum vsus interdictus est nostris legibus, indignissime eas ferebant, à quibus cum eos sic abhorrere Herodes animaduerteret, per vim nihil agere voluit, sed blandis alloquiis confabatur hanc superstitionem eximere: nihil tamen mouebantur, sed credentes eum grauiter peccare, vno ore exclamant: etiamsi reliqua omnia ferre oporteat, non laturos se intra vrbem hominum imagines. sic tropæa vocabant: hoc enim nefas esse. Herodes vero videns eos turbatos, & sine satisfactione non facile cessuros, accitis ad se præcipuis ex illo numero, & in theatrum adductis, rogabat eos, ostensis trophæis, quidnam hoc esse putarent. cumque reclamassent, hominum esse imagines, iubet detrahi ornatum appositicium, & ostendit nudos stipites. quo facto in risum vertitur indignatio concepta ex suspicione imaginum. atq; ita sedato multitudinis tumultu, pleriq; iam mutati æquo animo ferebat omnia. quidam tamen ne sic quidem destiterunt externos mores abominari, veriti ne ex hac mutatione sequeretur magnum aliquod reip. incommodum: putaueruntque sui officii labanti disciplinæ publicę vel capitis periculo succurrere, nec pati Herodem quicquam contra receptos mores inducere, & pro Rege hostem agere. ex his decem ciues coniurauerunt contempto periculo, ficasque vestibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatem eorum quæ audierat non tam paratus ad agendum aliquid, quam ad patiendũ si quid assertoribus patrii moris accideret, cuius exemplo non mediocriter confirmati sunt cæteri. Hi communicatis consiliis in theatrum vadunt, sperantes nec ipsum regem improuisum impetum suum euasurum,

An. mundi 3939. ante Christum nat. 25. *Hedio & Rufinus c. 10.*

Herodes plurima peregrina instituta introducit.

Theatrum & Athletica certamina aliaque spectacula ab Herode restituta.

Herodes ex spectaculis non magnã gratiam reportat.

Tropæa armis contecta imagines Iudæi putant.

Decem viri contra Herodem coniurant.

An. mundi 3949. ante Christum nat. 15.

Herodes coniurationem expiscatur.

Decem coniurati necati, delator eorum interfectus frustatim concisus est.

rum, aut certe multos ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergo in populi inuidiam adducerent. Et illi quidem quasi duces se cæteris præbentes hæc facere statuerant, quidam vero ex his quos Herodes ad perferuanda & indicenda talia disposuerat, rem totam expiscatus, Regi theatrum ingressuro aperit. is non ignarus quantum odiorum sibi quotidie concitaret, recipit se in Regiam, & nominatim coniuratos accersit: qui cõprehensi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugium, decreuerunt præsentem necessitatem ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito vultu sicas protulerunt, profitentes se recte ac pie coniurasse non propter priuatos affectus, aut sui commodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne morte quidem sibi intentata sustineat. hæc illi cum magna confidentia pro se attulissent, à Regis abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multo post delator eorum inuisus omnibus à quibusdam interfectus frustatim concisus est, & obiectus canibus, idque multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à conscijs quibusdam mulierculis per tormenta expressa est confessio. tum vero autores eius facinoris cum totis familiis plectebantur, plebe nihilominus intertita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur

Herodes Hierosolymis duas arces munit.

Antonia.

Samaria vel Sebaste.

potentia. quod animaduertens rex omni ope obuiam iuit eorum conatibus, ne forte hac rerum nouitate ad apertam defectionem adducerentur. cum igitur duas arces munitas in vrbe haberet, vnam in qua ipsius erat Regia, alteram vero iuxta templum Antoniam à se communitam, visum est tertiam quoque munire Samariam, mutato nomine Sebasten, quæ foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem imposuit, olim Stratonis turrim dictam. ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem

Stratonis turris siue Cæsarea.

vocant campo sorte lectis equitibus castellum condidit, & in Galilæa

Gabala.

Gabalam, Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportune dispositis, adempta est vulgo leuissimis quibusque causis mobili tumultuandi materia, parato ad quoscunq; clancularios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant vel recens ortos compescant. In primis autem Samariam cinecturus mœnibus dedit operam, vt tam è milite auxiliari, quam è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maxime quia prætextu magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrosque eius natura feraces habitatoribus diuisit, vt mox ab initiis essent locupletes: firmissimum deinde murum circumdedit, natura etiam accliuiores aditus, & præter veterem ambitum tantum spacii complexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim viginti stadiorum circuitus. in eius meditullio fanum sesquistadii amplitudine esse voluit, modis omnibus ornatissimum, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum, reliquas etiam vrbis partes procedente tempore magis ac magis exolere studuit, securitatem captans ex firmitate loci quo pro arce vti voluit, pulchritudine vero loci suæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturus ad posteros.

Esthmonitis.

Herodes ad seditiosos cõpescendos in arces præsidia collocat.

CAP.

CAP. XXII.

De fame qua in Iudaam terram incubuit.

An. mundi 3942. ante Christum nat. 22. *Hegesip. & Ruffin. c. 11. Al. 10.*

EOdem anno qui fuit regni Herodis decimustertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, siue ea fuit vindicta irati numinis, siue ita ferebant statæ temporum vicissitudines. Primum siccitas diuturna obtinuit, inde insecuta est sterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus, quos sponte sua terra solet edere. Postea per inopiam murata victus ratione, morbi iam inualuerunt & pestilentia, succedentibus aliis post alias calamitatibus. Nam hoc ipsum pestē exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam sibi conuenientem nec alimētum congruum habere poterant: & quotidie multis morientibus, etiam superstites per desperationem curam suorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaq; absumptis veteribus frugibus, & nullis in earum vicem subnascentibus, nihil spei reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, dum non vno anno etiam semina ipsa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter necessitas multa ad præsentem vsum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates suppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, absumpta in ædificationem vrbium vetere pecunia: adeoque omnia variis malis vastabantur, vt vix esset cui succurri posset. ad hæc accedebat populare in regem odium, quod fere soleat calamitatum culpa in eos reuici, penes quos est regimen Reipubl. Cogitabat tamen aliquam medelam afferre tam difficili tempori, sed modū vix expediebat, quod nec finitimi res ad victum necessarias venderent, eadem pressi inopia, nec pecuniarum tantum superesset, quantum posset omnibus suffigere. attamen videns opus esse vt omnes ad ferendam opem consilia conferrent, quicquid erat in regia supellectilis tam aureæ quam argenteæ, id totum concidit, nec laudatorum artificum parcens operibus, nec vasis ad vsum necessariis. inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæsare. Is licet obtutus multitudine ob talem necessitatem ad se confugientium, tamen quia priuatim amicus erat Herodi & seruatos cupiebat eius subditos, præ aliis eis concessit frumenti exportationem, tam in emendo quam in euehendo adiuuans, ita vt maximum momentum ad gentis salutem in eo fuerit. Porro Herodes adueeto frumento, & approbata populo sua diligentia, non solum mutauit auersorum à se animos, verum etiam eximiam laudem beneficentiæ & prouidentiæ retulit. Nam primum his qui sibiipsis frumentum quærere non poterant, diuisit omnibus accuratissime dispensans. Deinde quia multi erant qui propter senium vel aliam debilitatem cibos parare non valebant, his quoque prouidit adhibitis pistoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hyemis asperitatem prouidit, ne qui pericli tarentur inopia vestium absumptis pecoribus, & lanis aliisque tegmentis deficientibus. Vbi vero etiam huic necessitati prospectum est, propinquis quoque Syriorum vrbibus solicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus, quod sane & ipsi fuit commodum, terra mox vberem referente gratiā, vt omnibus alimenta suppeterent. & quamprimum segetes messi maturæ factæ sunt, & L. M. hominum quos ipse aluerat dimisit per agros: atque ita res pene perditas restituit sua diligentia, non mediocriter subleuatis etiam finitimis qui eisdem laborabant difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quem non pro ipsius dignitate adiuuerit: sed & castella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur numerosiore familia, ad illum confugientes necessitati inueniebant remedium: ita

Siccitas diuturna & sterilitas in Iudæa.

Annonæ caritas morbos quoque inducit.

Herodes ex aurea & argentea supellectile pecuniam conficiens frumentum pro ea comparat.

Herodes adductum frumentum populo distribuit.

An. mundi 3942. ante Christum nat. 22.

vt reuocatis ad rationem quæ in exteros tantum insumpserat, reperta sint frumenti cororum decem millia. corus autem capit decem medimnos Atticos, intra regni veto sui pomeria 70. millia cororum expensa sunt, quæ quidem eius cura & tam opportune collata gratia tantum, apud Iudæos valuit omnium sermone celebrata, vt positis odiis quicquid hactenus vel administrando regno, vel transgrediendis patriis ritibus peccauerat, libenter obliuiscerentur, bene compensatum putantes eius liberalitate. qua vsi sunt hoc difficillimo tempore. nec minor vel gratia vel gloria parta est apud exteros, vt per hæc mala non mediocriter nomen regis illustratum sit, & quantum damni domi acceptum est, tantum foris ad celebritatem nominis accreuerit. Cum enim in alienis necessitatibus tantam ostendisset magnanimitatem, omnes non qualis ante fuisset reputabant, sed qualem tum recens experti fuerint. Eodem tempore & auxilia misit Cæsari, quingentos selectos è suo satellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionem Arabicam, eorumque sæpe forti opera vsus est. Rebus igitur in pristinam felicitatem restitutis, regiam in superiori vrbis parte ædificauit, exstructis ædibus amplissimis, exornatisque auro & marmoribus & lubselliis, vt magnum virorum numerum possent capere: domibus etiam pro cuiusque dignitate appellatione indita, vt vna diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coningem deinde duxit amore correptus, ne distraheretur vagis voluptatibus. occasio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, sacerdos cum primis nobilis, habebatque filiam omnium ætatis eius pulcherrimam: cuius forma cum vulgi sermonibus celebraretur, primum fama illius Herodes permotus est, deinde conspectæ amore captus, noluit vti sua potentia, ne tyrannice videretur agere, maluitque in legitimum thorum puellam introducere. Cumque Simon nec affinitate tali, nec tamē contemptu dignus videretur, quod cupiditati suæ satisfaceret, id quod æquius visum est elegit, vt videlicet honoris accessione eū ornaret, mox igitur Iesu Phabetis filio Pontificatum abrogat, & successorem ei dat Simonem, atq; ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptiis nouum castellum condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleret ut armis Antrigoni. distat autem à Hierosolymis circiter LX. stadiis, natura firmum, & ad excolendum idoneum. collis enim est leniter acliuis, attollens se in manufactam altitudinem, habens mammæ specie circumferentiam: estq; distinctus teretibus turribus, ascensu arduo qui per CC. gradus lapideos scanditur. intus autem diuersoria sunt regia, magnis impensis structa, tam ad firmitatem, quam ad pulchritudinē: & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ, tum propter alia, tum propter aquæductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificiis referta est ad iustæ vrbis magnitudinē, cui collis ille vice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex sententia, nullos amplius in regno suo motus timuit, duobus potissimum modis subditos in officio continens: timore suppliciorum quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis necessitatibus: communiebatque se accuratissime, quasi incolumitas sua pertineret etiam ad Rempubl. Ciuitatibus se comem & humanum præbebat, dynastas per occasionem colebat, ad conciliandam sibi eorum gratiam munificentissimus, quod innatam haberet magnanimitatem regiam. Ita factū est, vt cum apud omnes esset gratiosus, magnis rerum suarum incrementis augeretur. Hæc tamen ambitio studiumque demerendi Cæsarem cum Romanis potentioribus causa fuit vt multum à patriis institutis decederet, & leges diuinas violaret, dum in honorem eorum vrbes condit

Iudæi Herodi propter beneficia fauent.

Cæsari Herodes quingentos ex suo satellitio mittit.

Regia Hierosolymis ædificata.

Hedio & Rufinus c. 12.

Herodes Iesu à Pontificatu remoto, Simonem eius etiam filiam duxit, subrogat.

Herodes accuratam diligentiam & sumptus non exiguos in structuras confert.

&

& templa exstruxit, licet non in solo Iudaico. hoc enim illi nequaquam laturi erant, quod nefas sit nostris statuas aeé effigies more Græcorum colere. quapropter extra eorum regionem tales vrbes collocabat, excusans se Iudæis, quod non sponte, sed potentiorum iussu hæc faceret; & interim Cæsarem Romanosq; tanto magis sibi deuinciens, quod in eorum honorem à patriis consuetudinibus sustineret discedere. Sed præcipuus scopus erat vtilitas propria, & studium memoriæ propagandæ ad posteros, ita vt in condendis & exornandis vrbibus nullis sumptibus parceret. An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

CAP. XIII.

Cæsarea conditur.

ERgo cum animaduertisset in maritimis locum condendæ vrbi opportunissimum, cui pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnifice descripsit & ædificiis marmoreis totam exornauit accuratissime, tam regiis palatiis quam priuatorum ciuium ædibus. & quod fuit omnium operosissimum, portum à tempestatibus tutum addidit, magnitudine Pirzo parem, stationibus instructum & diuersoriis, admirandum structura, eo quod propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliunde magno sumptu conuehenda fuerit. Sita est hæc vrbs in Phœnice, qua in Ægyptum prætenauigatur, Dora inter & Ioppen, littorales vrbeculas, non satis portuosas quod Africo sint oppositæ. hic enim procellosis flatibus arenas in littus prouoluens, nullam stationem quietam esse patitur, ita vt plerunq; naues mercibus onustæ in salo ancoras iacere necesse habeant. Hanc locorum incommoditatem correcturus circulum portus circumduxit, quantum putaret magnæ classi recipiendæ sufficere. & in viginti vlnarum profundum prægrandia saxa demisit, quorũ pleraq; pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis vero octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quadam etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius spacii dimidium oppositum est frangendis fluctibus. Inde procymation Græce dictum: reliquum sustinebat murum lapideum distinctum turribus: quarũ maximæ & pulcherrimæ nomen Drusus à Druso Cæsaris priuigno immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornices, nautarum diuersoria. Exscensus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad iuambulandum animi causa iucundissimus. Os autem portus patet versus septentrionem ventorum serenissimum. crepido vero totius ambitus, à sinistra quidem portum intrantibus turris est lato margini insistens ad firmius resistendum fluctibus, à dextera autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerso sitæ pares celsitudine. Circum portum ædes continuata serie marmore politissimo exstructæ sunt, exstante in medio tumulo, in quo templum Cæsaris à longe conspicuum aduenantibus, & in eo statuę, Romę altera, altera Cęsaris, vnde nomen Cęsareę, vrbi tam materia quam artificio structurę conspicuę, cloacis etiam subterraneis non minus mirandę, quę paribus distantes interstitiis in mare exeunt; vna transuersa dirimente, vt imbrium & purgamentorum proluuies facilius in mare deferantur, & marini ęstus, quoties accedunt subintrare possint, & totam vrbem subluere. Exstruxit etiam theatrum è saxo, à meridionali portus latere amphitheatrum, capacissimum, vnde late prospectus patet in mazia. Atque hęc omnia duodecim annorum spacio sunt absoluta, Rege nec labori parcente nec sumptibus. Hac iam altera vrbe post Sebasten condita, decreuit Romam mittere filios Alexandrum & Aristobulum, vt salutarent Cęsarem: eratque eis paratum hospitium

Stratonis turris, alias Cæsarea Iussa, ab Herode ædificata.

Pyrgus Athenienſis pyrgus.

Dora & Ioppe non portuoſæ.

Theatrum & amphitheatrum.

Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam ad Cæsarem mittit.

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

Cæsar Trachonitidis, Baranæa, & Auranitidu ditionem Herodi donat.

Zenodorus ex raptu viuit.

Herodes latrones coercet. Helio & Ruffinus c.13.

Agrippa in Asiam missus.

Gadarenses Herodem accusaturos, Agrippa vinctos ad regem mittit.

Auranitidis ditio à Zenodoro Arabibus elocata & à Cæsare Herodi donata est causa belli.

Cæsar in Syriam venit, apud eum Gadarenses Herodem accusant, qui seipsos iugulant.

apud Pollionem Herodis studiosissimum, licebat tamen etiam Cæsaris vti hospitio. Excepit enim adolescentes summa humanitate, fecitque Herodi potestatem, vt arbitratu suo è filijs quemcunque vellet hæredem regni designaret, aucti priusnoua accessione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus quidam conduxerat ditionem Lysaniæ, nec contentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium. Incolæ enim locorum eorum libenter rapto viuunt, assueti prædas ex Damascenis agere. eos Zenodorus adeo non vetabat, vt lucrorum etiam esset particeps, ab his male vexati propinquorum agrorum coloni, Varum prouinciæ præsidem querelis obtundebant, postulantes vt Zenodori iniurias per literas significaret Cæsari. Ille rescripsit expugnanda esse latronum receptacula, & regionem eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim foro vt eius prouidentia caueretur in posterum, ne Trachonitæ vicinis vllas exhibeserint molestias. alioquin difficile erat eos compescere iam assuetos his artibus victum quærere; vt qui nec oppida haberent nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarum refugia. habebant autem paratam aquæ & cibariorū copiam, vt externa vi petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominem admittentes, sed intus sunt amplissimi & supra quam credas capaces, plane solo desuper tecti. nam totus is locus constat petra aspera & nō facile meabili, nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propinquos populari nō datur, ipsi inter se exercēt latrocinia, nihil sibi non permittentes. Eam regionem postquam Herodes accepit à Cæsare, adhibitis ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis securitatem peperit. Zenodorus autem partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamen efficere potuit.

Interea in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum, quod esset amicissimus, Herodes apud Mitylenem cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterum Gadarenses quidam Agrippam adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad regem vinctos remisit. Arabes etiam tam dudum infensi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, idque de causa, vt tum videbatur, satis probabili. Zenodorus enim desperatis rebus suis, Auranitidem ditionis suæ partem illis elocauerat L. talentis annuis: quam quia donatio Cæsaris complectebatur, non patiebantur auferri, modo excussionibus ac vi eam sibi vindicantes, modo contendentes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiam ad se egenos milites, qui miserorum more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cum mature Herodes cognouisset, maluit tamen bonis rationibus occurrere quam hostiliter, ne daret occasionem nouis motibus. Decimoseptimo demum eius regni anno Cæsar venit in Syriam: moxque Iudæensium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimum Zenodori criminationibus: qui interposito iureiurando pollicitus erat, non prius se destiturum quam quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia libefati attribuerentur ad prouinciam Cæsaris. ab hoc persuasi clamitabāt, idq; aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dedisse videbant, quos rex deditos ab Agrippa acceperat. erat enim si quis alius, erga suos inexorabilis, ab aljenis vero acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cum igitur de vi & rapinis eius, violatisq; ac dirutis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus paratus erat causam

suam dicere: Cæsar vero comiter illum tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congressi sunt, facta est horum mentio, deinde vero interruptum est hoc negotium. Gadarenses enim videntes quorsum Cæsar & amici eius tenderent, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerunt, alii præcipitauerunt torméntorum metu. quidam etiam in flumen se iacientes necauerunt: atq; ita cum se ipsi prædamnare viderentur, sine mora Cæsar Herodem absoluit. accessit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus enim præcordiis ruptis sanguine multo per secessum profluente apud Antiochiam Syriæ periit. Cæsar vero & huius portionem, sane non contemnēdam, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonem, complectitur Vlatham, Paneadem, & agros finitimos, adiunxit eum deinde rectoribus Syriæ, mandauitque vt omnia ex eius sententia fierent. Denique eo tum felicitatis proiectus est Herodes, vt cum in toto, quam late patet, Romano imperio duo essent omnium potentissimi Cæsar & Agrippa, Cæsar post Agrippam nemini maiorem quam illi honorem haberet. Agrippa item post Cæsarem nemini, qua mutua beneuolentia fretus Pheroræ suo fratri tetrarchiam impetrauit de suo regno decisis centum talentorum reditibus, vt etiam si quid fatale sibi accideret, in tuto essent res illius, neque subiiceretur Herodis filiorum imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnum reuersus, in terra Zenodori elegantissimum ei templum construxit è marmore candido, prope Panium quod vocant. id spelunca est in monte amœnissima, eique subiecta in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus ei mōs valde magnus imminet. sub spelunca autem scatent fontes Iordanis fluminis. hunc locum alioquin etiam celebrem ornauit templo extructo in honorem Cæsaris. Tunc etiam tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, prætextu quidem vt post sterilitatem se reficerent, re autem vera vt placaret eorum animos, offensos talibus regis operibus, quæ videbantur plane ad religionis & bonorum morum perniciem tendere, vt omnium iactabatur sermonibus. cui rei & aliud ille remedium attulit, occasiones turbarum auferens. & iubens sua quenque agere negotia, vejitis per vrbem conuenticulis & frequentioribus conuiuiis. appositisq; etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contrafacerent propositis. nam multi clam & propalam abducebantur in castellum Hyrcaniam, ibiq; dabant supplicium. & dispositi erant tam in vrbe quam per itinera qui observarent conuenientes cuiuscunque rei gratia. adeo enim hanc curam non negligebat, vt sæpe ipse plebeio cultu nocte miseret se vulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunq; pertinaciter improbarent eius studia. in omnes inclementer animaduertebat: reliquam vero multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quod non discessuri essent à fide & officio. atque ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui vero liberius stomachabantur & cogi se indignabantur, eos quocunque pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameæq; sectatoribus plerisque: quod cum non impetrasset, non tamen in eos, vt in cæteros tales sæuiit, Pollionis reuerētia. remisit etiam hanc necessitatem his qui Essæi apud nos vocantur, genus hominum Pythagoricis Græcorum non absimile. de quibus alibi narraui prolixius. nunc prætereundum non videtur, nec alienum à proposita historia, cur religiosam de his opinionem Rex habuerit. Erat quidam Essenus Manahemus nomine, cum alias vitæ honestæ & probatæ hominum testimonio, tum vero diuinitus etiam concessum habens donum fatidici spiritus. hic conspicatus Herodem etiam

An. mundi 3946. ante Christum nat. 18.

Zenodorus miserè periit.

Vlatha, Panea aliaque regiones Herodi donata.

Herodes à Cæsare & Agrippa, in magna honore habitus.

Pheroræ Herodis fratri Cæsar tetrarchiam concedit.

Herodes prope Panium templum ædificat.

Herodes populum Sacramento obstringit.

Pharisæi propter Pollionem & Sameam Herodes Sacramentum remittitur.

Essæi Pythagoreis non absimiles.

Manahemus regnum futurum prædicit.

An. mundi 3946. ante Christum nat. 18.

tum cum cæteris pueris ludum literarium frequentantem, Regem Iudæorum salutauit. ille putans se aut rideri, aut non satis notum esse homini, correxit eius verba, vnum de plebe se profitens. Tum Manahemus subridens, & blando plausu posteriora eius permulcens verius quam feriens, imo regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus vult: & memor esto Manahemi verborum, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quam de iustitia & pietate & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri præscius. eris enim tam diuini quam humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo vitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hæc verba non magni fecit Herodes, qui tum nihil tale sperabat: prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatem elatus, cum maxime vigeret. Manahemum accersitum rogat de diuturnitate imperii. Ille nihil certi respondit, sed scitante Rege num decem annos duraturum sit, & viginti inquit, & triginta: atque ita indeterminatum fatalem finem reliquit. Herodes vero vel hoc contentus, Manahemum data dextera dimisit, & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere videntur, visum est tamen lectori indicare, quod multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitas aperire dignatur sua decreta & consilia.

Herodes Manahemum de imperii diuturnitate rogat, & Essenos propter quem in precio habet.

CAP. XIV.

Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.

Medio & Ruff. c. 14, al. 15.

DEcimo octauo autem sui regni anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximium aliud concepit animo, Dei templum denuo construere, ampliore ambitu & huic conueniente celsitudine, ratus, id quod res erat, id fore omnium celeberrimum etiam ad posteritatis sempiternam memoriam. Cæterum veritus ne populum difficultate deterritum minus ad hoc obsequentem haberet, aduocata concione, sic eum allocutus est: Non habeo necesse, viri tribules, vt vel gesta vel opera mea commemorem, quæ, ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & securitatis, quam mihi ornamenti & laudis attulerunt. Scitis enim ipsi quod in maximis vestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione vobis prospexi: & quæ opera hactenus Deo iuuante absolui, vobis potissimum seruiunt, per quæ factum est, vt res Iudaicæ nunc magis quam vnquam antea floreant, quare, vt dicere cœpi, non opus est singillatim percensere, vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tum alias huic contributas regiones excoluimus: sed illud potius vobis nunc proponam, quod maxime vel ad religionis cultum vel ad religionis ornatum attinet. Templo huic, quod postliminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, desunt ad priscam altitudinem 60. cubita. tanto enim celsius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum nostrorum accidit, per quos non fuerit quin par illi pristinæ structura surgeret: sed hanc mensuram præscripserunt Cyrus & Darius Hystaspis filius, sub quorum imperio quia illi tum vixerunt, sicut postea Macedonum, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo volente ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximum est, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam vt quod maiores sub alieno nutu viuentes non satis accurarunt suppleam, & quicquid deest ad honorem Dei, memor acceptorum beneficiorum gratæ ac pie persoluam. Hac tam inopinata oratione

Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.

Herodes Dei templum denuo construere animo concipit.

Herodes populo se templum exstructurum, exponit.

omnium

omnium animi sunt attoniti, quod supra spem polliceri videretur: & angebantur magna solicitudine, ne forte demolirus vetus ædificium, nouum non posset absoluere, quare periculosum videbatur consilium, & conatus perdifficilis, Quod vbi animaduertit Rex, iussit eos bono animo esse: manssurum enim vetus templum integrum, nec demoliendũ tantisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futuram fabricam necessaria. neque eos fefellit. Mille enim plaustra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalib. suo sumptu vestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos; hosque omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde veteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper templum extruebat, longitudine centum cubitorum, altitudine totidem & viginti amplius. qui viginti cubiti aliquanto post fidentibus fundamentis deceſſerunt, eosque denuo addere decreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magnitudine viginti quinque cubitorum in longum, octo in altum, latitudine vero cubitorum duodecim, habebatque Basilicæ similitudinem, hinc & inde humilius, media sui parte excelsum, à multis stadiis cõspicuum, maxime ex aduerso habitantibus aut aduentantibus. Ianua vero pene ipsi templo par, & superliminare aulæis variegatis ornabatur, floribus purpureis distinctis, & habentibus columnas intertextas, sub quarum capitibus vitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum sane opus tam manus quam matetiæ precio. Cinxit etiam totum templum amplissimis porticibus, quæ responderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum duæ validis muris fulciebantur, opere vel in primis memorabili. Tumulus erat petrosus, arduus à vertice sensim versus orientale vrbis latus resupinus. huius verticem primus Solomon ex noster instinctu Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui versus austrum subiecta est vallis profunda, hic murus constat saxis grandibus plumbo inter se vinctis, complectens interius spatium & in profundum descendens, vt mirauda sit magnitudo & altitudo structuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte est conspicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmissimas. Hoc opus postquam æquatum est vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum explera est, vt complanatis omnibus fieret area, & circum quadriporticus quatuor stadiorum circuitu, singulis lateribus inter duos angulos per stadia singula patentibus, interius deinde ipsum verticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quam longum est duplicem habet porticum, spectantem ianuam templi sitiin meditullio. Eam porticum priores reges adornauerant. Circa templum affixa erant spolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In septentrionalis lateris angulo arx erat firma & bene munita, opus Asamonæorum qui gentis sacerdotium simul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerunt, repositorium stolæ Pontificiæ, quæ non promebatur, nisi Pontifice sacris operaturo. hanc Herodes in eo loco asseruauit, post cuius obitum in Romanorum potestate fuit vsque Tyberii Cæsaris tempora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quo gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit, vt iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fueruntq; Iudæi eius custodes vsq; Agrippæ Regis obitum post quem Cassius Longinus præses Syriæ, & Cuspius Fadus Iudæ pro-

An. mundi 3947. ante Christum nat. 17.

Iudæis veritus ne Herodes demolitꝰ vetus ædificium nouum absoluere nõ posset, Herodes vetus illud manssurum, donec ad nouum materia comparetur, promittit.

Materia ad fabricam templi necessaria.

Templum ab Herode quomodo extructum.

Stola Pontificia repositorium.

Stola Pontificia in cuius potestate fuerit.

An. mundi 3947. ante Christum nat. 37.

procurator, iusserunt eos denuo stolam in Antoniam deponere, dictantes debere eam in Romanorum potestate esse, quemadmodum & antea missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsarem, deprecaturi talem necessitatem: vbi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium litetis. Olim autem fuerat sub sigillo Pontificis & præfectorum gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibant arcis & præsidij Romani præfectum, & recognito prius sigillo stolam accipiebant: ac mox peracto festo, reportatam in eundem locum, & in conspectu arcis præfecti obsignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties variatum morem admonere visum est. Sed tum Herodes hanc quoq; turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonij vocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat. harum ab vna transitus erat in regiper vallem in medio interiectam: duo ferebant in suburbia, postrema in vrbem, gradibus multis vsque imam vallem depositis, & inde alijs sursum per acclive tendentibus. Vrbs enim sita erat in regione tẽpli, thecarali specie, toto australi tractu in profundam vallem desinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab vtroq; angulo æquè distantem, & triplicem porticum basilicam longitudine ab orientali valle ad occidentalem pertinentem. Nec enim vlterius poterat. Ibi spectaculum erat, si vllum aliud sub sole, memorabile. Nam quum vallis in immensum dehisceret, ita vt caligarent desicientium oculi, desuper præclara erat extructa porticus: cuius tecto conscenso si quis vtramq; altitudinem coniunctam contemplaretur, absque vertigine id non poterat, visu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquã ad imum pertingeret. In eis porticibus stabant paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quarum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusque columnæ, quantam possent tres homines consertis inter se complecti brachiis: longitudo viginti septem pedum, subiecta spira duplici. Numerus vniuersarum fuit centum sexaginta duo, capitellis sculptis opere Cotinthio pulchris vsque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita, vt in vnoquoque latere duæ pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, stadij longitudine claudant inter se mediam, cuius latitudo sesquialtera, altitudo verò duplicata, tanto superabat vtramque. Earum lucanaria lignea, sculpturata figuris varijs. Mediæ verò connexitas altius surgebat, excitato super epistylia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio commissuris oculos fallentibus. Atque hoc modo se habebat primus ambitus. interius verò non longo interstitio secundas, paucis gradibus scansilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ vetaret transgredi alienigenam, sub interminatione pœnæ capitis. hoc interius septum tam austrino quam septentrionali latere patebat ternis ianuis æquidistantibus, ab oriente verò vna magna, per quem intrarent casti vna cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium verò spacium intimum, solis sacerdotibus accessibile. In eo templum erat & ante illud altare, in quo hostias immolare DEO soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per sacerdotes curabat fabricam intimarum portieuum: absolutoque octo annis reliquo ædificio, tandem etiam templum ipsum eorundem Sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo, omnibus gratias agentibus Deo pro tam celeriter finito opere, & regi pro accurato tã alacriter ne-

Antonia turris.

Porticus præalta super vallem extructa.

Interius septum quod Iudæi modo ingredi concessum erat.

Templum dedicatum.

gotio

gotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantib. Ibi rex trecentos boues Deo mactauit, & alii pro suis quisque facultatib. tantum victimarum, quantum vix comprehendi possit numero, fallente veram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatem absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterum Rex inter alia templi opera etiam cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam imposuit, in eum vsum, vt occulte illuc posset ascendere, si quid per tumultum contra Regem vellet nouare populus. Fertur toto tempore quo templum struebatur nunquã interdiu pluisse, noctu tantum imbribus descendentibus, ne interrumperetur ædificatio; eaque fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est vero absimile, si quis diuinam prouidentiam respiciat. Et de templo instaurato hactenus.

An. mundi 3955. ante Christum nat. 9.

Templum dedicatum.

Crypta subterranea ab Antonia.

Templi ædificatio dum duraret interdiu nunquã pluit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DEcimusextus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pharoræ calumnijs appetuntur.*

II. *Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniugem.*

III. *Herodes ad Agrippam nauigat.*

IV. *Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.*

V. *Herodes in Iudæam reuertitur.*

VI. *Domesticum dissidium inter Herodem & filios.*

VII. *Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.*

VIII. *Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.*

IX. *Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.*

X. *Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.*

XI. *Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis subiit.*

XII. *Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.*

XIII. *Trachonitarum defectio.*

XIV. *Expeditio Herodis in Arabiam.*

XV. *Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.*

XVI. *Eurycli calumniæ contra Herodis filios.*

XVII. *Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.*

An. mundi 3955. ante Christum nat. 9.

CAP. I.

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherorae calumnijs appetuntur.

Hedio & Ruff. c. 1.

INTER cæteras Reipublicæ curas ad se pertinere existimans Rex etiam priuatas iniurias, tam in vrbe quam in agris compescere, nouam legem tulit priorib. dissimilem, quam ipse sancijt, vt perfossores parietum liceret vendere in seruitutem extra regni terminos: quod vi debatur non tam ad pœnam maleficorum tendere, quam ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros & diuersam viuendi rationem habentes, & eogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat, quam ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: videlicet furem quadruplum reddere: quod si non soluendo, vendi, non tamen exteris, nec in seruitutem perpetuam, sed vindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic vulgo interpretabantur, nouam illam legi inię pœnam statuere, & tyrannicum quiddam magis quam Regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici? traducebaturq; hoc nomine Rex omnium criminationib. iniurdiosissimis. Per idem tempus nauigauit in Italiam, salutatum Cæsarem, & ad inuisendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissime tractato filios reducendos domum reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquam reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studijs multitudinis, quod esset conspicui tum statura, tum multis ornamentis animi, & modis omnib, Regium quiddam præ se ferrent ipsa specie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem Regis, cæterosq; quorum calumnijs Mariamme oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ. cum viderent non defore vltores materni interitus. Hinc igitur occasione arrepta, illos quoque calumnijs appetunt, diu & itantes parum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac vna via expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum Regem perferebant, contenti in vulgum tales rumores spargere, quib. tandem ad illum perlatis facile diuinabant exoriturum tantum odium, vt ne naturalib. quidem vinceretur affectibus.

Herodes liberos suos Romæ domum reduxit.

Salome & alia Herodis filios calumnijs appetunt.

Bernicen Salomes filiã Aristobulo, Glaphyram Archelai Cappadocum regis filiam Alexandro Herodes vxores coniungit.

CAP. II.

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.

An. mundi 3956. ante Christum nat. 8.

SED tum nondum frigescente paterna pietate Rex nihil mali suspicans in eo quo par erat honore illos habuit, & quod iam essent adulti, vxores eis coniunxit. Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexandro Archelai Cappadocum Regis filiam Glaphyram.

Hedio & Ruff. c. 2.

Post hæc audito quod Marcus Agrippa ex Italia redijsset in Asiam, profectus illo inuitauit eum in regnum suum, vt venire dignaretur ad amicum & hospitem, quo impetrato nihil prætermisit quod illi voluptatem afferre posse crederet, excipiēs eum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quam amicis exhibens, apud Sebasten & Cæsarienſem portum & in exstructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In vrbem quoque Hierosolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter

Marcus Agrippa ab Herode in Syriam circumductus

omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis acclamationibus. Agrippa autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset commoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, vna cum amicis maximis honoratus muneribus.

Agrippa Hierosolymis Hecatomben immolat.

CAP. III.

Herodes ad Agrippam nauigat.

Herodes Agrippæ pecuniam ad porticum vrbis reparandam confert.

REx autem exacto domi hyeme, instante vere rursum ad illum properauit, audito quod cum exercitu Bosporum peteret: factaque præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum inuenturum: Sed repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot dieb. apud Chium hæsit: vbi & priuatim multos salutatum venientes regiis honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum vrbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc quod propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abunde ad absoluendam sufficeret, hortatus vt quamprimum veterem ornatum vrbi redderent. Mutato deinde vento primum Mitylenen, deinde Byzantium allatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud Sinopen Ponticam vrbem eum offendit, ex insperato visus cum classe appellere: fuitq; gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euidens esset argumentū fidei & amicitiæ, Regem intermissis propriis negociis præsto factum Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrem indiuisus ei herebat Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolentiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negotiis, quorum causa illuc Agrippa venerat, placuit non reuerti nauigio: sed per Paphlagoniam, Cappadociam ac maiorem Phrygiam terrestri itinere peruenerunt Ephesum: & inde rursum Samum traiecerunt nauibus. Toto autem eo itinere fere per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorum subueniens necessitatibus. Solitus est enim non solum pecunia largiter adiuuare petentes, & magnos sumptus facere in hospites: verum etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminem alium facilius voti compos factus est. Cumque etiam ipse magnanimus esset ac facilis ad concedendum ea, quæ neminem læderent, non leue erat momentū & in Rege, incitante vel sponte currentem ad beneficentiam. Primum enim iratum Ilienſibus reconciliauit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & aliis item, quacunque in re singulis opus esset, affuit.

Agrippam Herodes honorifice excipit.

Herodes cum in difficilibus tum in iucundis rebus solus Agrippæ proximus.

Agrippa Ephesum peruenit.

Herodes plurimorum est apud Agrip. mediator.

Agrippa Ilienses reconciliati, & Chii immunitatem impetrant.

CAP. IIII.

Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.

POstquam autem ventum est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorum eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatem questi sunt de indigenarum iniuriis, quod nec legibus suis eos viuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniam Hierosolyma mittere vetarent, adigerentque se ad expeditiones & munia publica, conuertendamque in eos sumptus sacrā pecuniam, contra concessa per Romanos priuilegia. Has querelas, vt Agrippa audiret,

Ionici Iudæi apud Agrip. de indigenarum iniuriis conquerentur.

Hero-

An. mundi 5956. ante Christum nat. 8.

Nicolaum coram Agrippa pro Iudæis verba facit.

Herodes dedit operam, addito eis vno ex amicorum cohorte Nicolao, qui causam eorum ageret: qui coram Agrippa, assidentibus Romanorum honoratioribus, & Regibus aliquot ac dynastis, in hunc modum pro eis verba fecit. Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præstantissime, confugiendi ad potestatem maiorum opem incumbit necessitas, nobis vero etiam impetrandi quæ petimus adest fiducia. Neque enim aliud postulamus, quam quod iam ante vestra beneficentia concessum est: quodque hi nobis adimere conantur, qui æque ac nos vestro subiecti sunt imperio. Atqui si magnum est vestrum beneficium digni sumus qui id retineamus, hoc ipso quod nos dignos eo iudicastis. sin paruum, turpe fuerit ne parua quidem vos posse concedere. Quamobrem satis apparet nobis illatam iniuriam ad vos quoque pertinere, quorum isti & iudicia contemnere non verentur, & gratiam irritam reddere. Quod si ipsos aliquis interroget, malint ne vita carere, an patriis institutis, pompis, sacrificiis, festiuitatibus, quibus honores Deorum suorum concelebrant: sat scio quiduis potius passuros quam diuelli à patriis ritibus. Nam & bella pro religionibus vindicandis sæpenumero susceipiuntur, & huius qua per vos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuique licet suo more viuere & pietatem colere. Quod igitur ipsi nullo pacto sustinuerint, hoc aliis inferre conantur: quasi vero non petinde sit, vel tuam vel alienam pietatem impedire ac lædere. Quin & aliud consideremus, Estne vlla gens, aut ciuitas, aut populus, qui non summam suæ felicitatis in vestro principatu & Romana potentia collocet? estne qui vestram gratiam velit esse irritam? Nemo sane, qui modo sapiat. Nemo enim est, cuius id vel priuatim vel publice non referat. Atqui isti dum vestra nobis beneficia conantur auferre, ne sibi quidem ipsis vllum ius saluum relinquunt. eorum quæ vestra benignitas concessit, quæ tamen sunt inæstimabilia. Quale enim vel illud est, quod quum multæ aliæ gentes Regibus pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam vitam exigunt? Nostræ autem res, etiamsi nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis vestris subditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poscimus, nisi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per seipsum est inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nam Deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem cultum non prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquam merito offendi debeat? imo quid non coniunctum cum omni pietate ac iustitia? Neque enim celamus præcepta vitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quoque die ab omnibus aliis negociis vacantes, perdiscendis legibus operam damus, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus nostri quum per se quoque in disquisitionem vocati, nihil habeant reprehensibile, nunc vetustate etiam, contra quam multi opinantur, consecrati sunt: vt non possit non esse religio, tot seculis sancita deserere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per vim inferunt, Deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripientes, immunibus tributa imponentes, festis diebus ad lites & negocia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantum in religionis nostræ contumeliam, quam ipsi sciunt immerito se iniustis atque illicitis odiis prosequi. Vestrum enim imperium omnibus ex æquo consulens, & beneuolentiam mutuam subditorum alit, & obsistit odiis. Has iniurias, Agrippa præstantissime, rogamus, vt à nobis prohibeas, vtque in posterum quoque detur nostris viuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersariis plus in nos liceat, quam nobis in illos. Id enim non solum

iustum est, sed concessum etiam vestra clementia: & extant de hac re multa senatusconsulta in Capitolio æreis tabulis consecrata, quæ hodie quoque leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atque beneuolentiam, & alioqui sacrosancta, etiamsi nullum nostrum præcessisset meritum: quandoquidem non solis nobis, sed ferme omnibus mortalibus adeo nihil de pristinis beneficiis detrahitis, vt ea potius indies præter omnem spem reddatis cumulatiora: quæ quidem omnia perconsere præsentis temporis angustia non patitur. Sed ne vane iactare videamur nostra officia, omissis præteritis satis esse arbitrari potest vel Rex noster qui tibi assidet. quod enim ille beneuolentiæ aut officii genus familiæ vestræ non exhibuit? vbi fides eius desiderata est? quid non in honorem vestrum excogitauit? ad quam necessitatem non primus præsto affuit? Quid igitur prohibet nos quoque nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda est patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæsar in Ægypto gessit tum MM. militum auxiliariorum affuit: in quo ita se gessit, vt tam terrestribus quam nauallibus præliis nulli virtute cederet, nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus sit: cum potius à principio adducere debuerim literas quas ea de re imperator scripsit senatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam sperare debuimus, videntes tantam tibi cum Rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibusve votis illum honoraueris: vtque populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officiis delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis & tanti Romanorum principis, confirmatæ coram ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius Regis præsentia, nihil aliud quam, vt quæ ipsi concessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi non patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se opposuit: quia non de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quod onerosi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patriis legibus viuere. Quamobrem Agrippa intellecto quod vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videantur. quare etiamsi plura petiissent, concessurum se fuisse quicquid saluis pop. Rom. commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint, rata maneant, confirmaturum se populi Romani beneficium, & daturum operam, ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patria viuentibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde post mutuos complexus valedicto à Lesbo digressi sunt.

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

Agrippa Iudæorum immunitatem confirmat.

Agrippa à Lesbo digressus.

CAP. V.

Herodes in Iudæam reuertitur.

REx igitur paucis post diebus secunda nauigatione vsus Cæsaream appulit, & inde Hierosolyma petiit: ibi aduocata in concionem tam vrbana multitudine, quam reliquis Iudæis, qui tum forte aderant, rationem eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem

Al. c. 6. Herodes Hierosolyma redit, multitudinem in

Iudæis

Iudæorum conuentum aduocat, rationem eius fuæ peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partem remittit. Hedio & Ruffinus cap. 3. al. 7.

Iudæis per Asiam degentibus. Commemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quam ne quid deesset subditis: & quo magis eos exhilararet, professus est quartam tributorum partem se remittere. Illi vero simul oratione simul munificentia Regis deliniti, cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta Regi precati.

CAP. VI.

Domesticum dissidium inter Herodem & filios.

Salome odio Mariammes filios prosequitur. Alexander & Aristobulus apud Herodem traducuntur. Hedio & Ruffinus cap. 4. al. 8.

INterim domesticum dissidium indies augebatur, Salome tanquam hæreditario odio adolescentes prosequente, atque ex præterito facinore quo matrem eorum oppressérat, audaciam assumẽte, & hoc agente, ne quis superesset qui posset vlcisci mortem immeritæ. Nec deerat occasio quod adolescentes non optime erga patrem affecti viderentur, partim memoria materni interitus, partim dominandi cupidine. Rursum igitur vetera mala renouabantur, his in Salomen ac Pheroram conuicia iactantibus, illis vicissim odia & insidias contra adolescentes exercentibus, & cum esset odium mutuum, non erat tamen simile: dum hi vel propter genus & mores ingenuos, vel propter ætatis imperitiam procaci lingua iram non dissimulant: illi contra maleuole ac astute calumniis viam præstruunt, prouocantes adolescentum ferociam, quam mox erant apud patrem eorum in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternam necem vel propria manu non deesse illis hoc argumento colligentes, quod nec puderet eos talis matris, & iniuste interfectam contenderent. Iamque fabula erant totius ciuitatis, cunctis simplicitatem adolescentum miserantibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modo vicem, sed suam quoque sortem miserabantur, quod necesse haberent cum infelicis parentis interfectoribus vitam degere, & se quodammodo contaminare illorum contubernio. atq; huic dissidio magnum incrementum absentia Regis addidit. Qui postquam reuersus est, & concionem illam apud populum habuit, mox tum à Pherora tum à Salome est monitus, Imminere magnum periculum ab adolescentibus, palam iactantibus non impune laturos qui matrem interfecissent. his affinxerunt, Archelaum Cappadocem eis spem facere, quod ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrem accusaturi, quibus auditis Herodes turbatus est, tanto magis quod eadem & ab aliis renunciabantur. & per hæc anteactorum admonebatur, quod propter domesticorũ dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuraque ex præteritis colligens, & maiorem aliquam calamitatem secuturam timens, plane confusus erat animo. Reuera enim quemadmodum foris supra spem fortuna vtebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia male cedebant: vt merito ambigendum sit, possitne pensari tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo vtraque, & intra priuatam fortunam consistere. Dum talibus curis intra se fluctuat, visum est alium filium, qui etiam tum priuatus erat, accersere, comprimendisque adolescentum ferocibus animis illum opponere, & honoribus euehere: is dicebatur Antipater: non quod vellet, sicut postea victus affectu nimio fecit, omnia in illum conferre, sed ratus se filios Mariammes hoc pacto castigationes redditurum, & minuendam eorum arrogantiam, si viderent non esse necesse, vt sibi solis seruetur tanti regni successio, quapropter hunc quasi succedaneum in domum induxit, putans

Pherora ac Salome Alexandrum & Aristobulum apud Herodem accusant. Herodis fortuna. Herodes Antipatrum honoribus euehit.

tans se iam prospexisse adolescentibus, vt posito fastu tractabiliores se patri præberent. sed longe aliter euenit. nam & illi factum hoc iniuriam suam interpretabantur: & Antipater tali erat ingenio, vt præter spem nactus ampliorem libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet, & alienatum iam ab aliis per calumnias. & propensum ad hoc, vt (quod iste vehementer cupiebat) infensior etiam indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tamen cauens ne ipse videretur fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem ageret: qui neque suspecti essent Regi, & fidem etiam propter amicitiam verbis suis possent adstruere. Iam enim complures ad hunc nouæ spe inflatum colendum se contulerant, & Herodem fucata specie benevolentiæ captabant: cumque per multas easque inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolescentes magis etiam quam ante occasionem illis præbebant. nam & lachrymæ sæpe eis prorumpebant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patremque iam aperte vt parum æquum amicis incusabant. quæ omnia malitiose ab Antipatri coniuratis obseruabantur, moxque affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticum dissidium. Rex enim ægre hæc ferens, & volens humiliare Mariammes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremo victus, matrem eius in regiam induxit. Cæsari etiam sæpe pro eo scribens, priuatim hunc diligentius commendabat. & cum nauigaret ad salutandum Agrippam post decennalem administrationem Asia decessurum, solum ex filiis Antipatrum secum duxit: quem ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæsaris amicitiam: vt iam viderentur omnia per hunc agi, protrusis à principatu adolescentibus.

An. mundi 3956. ante Christum nat. 8.

Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit.

Herodes Antipatrum commendat.

Agrippa Herodes Antipatrum Romam ducendam tradit.

CAP. VII.

Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illustris enim factus est Romæ, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum molestè ferebat, quod non poterat fratres continuis vexare calumniis, & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorē se præberet erga Mariammes filios. Hęc assidue cogitans non desistebat à proposito: & absens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de incolumitate ipsius solicitus, sed reuera ad speratam regni successionem malis artibus viam sibi præmuniens: donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus esset adolescentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretque ne quid per iram ageret temere, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarem, ne propter indignationem videretur parum pius erga filios, quo postquam peruenit, non iuuentum ibi Cæsarem Aquileiam vsque persecutus est: & cum venisset in colloquium, rogasset que, vt de infortunio suo vellet cognoscere, adductos coram filios accusauit insolentiæ tentatique veneficii, conquerens eo processisse illorum odia, vt per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum sibi per Cæsarem libera potestas permissa sit relinquēdi eum successorem qui in pietate erga patrem sit constantior. illos vero etiamsi principatus non accedat, contentos esse patris exitio, idque etiam cum suæ vitæ periculo quærere: tam immane ac scelestum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Cæsari: & aures eius talibus inquinare sermonibus, & quo tandem suo

Antipater Romæ illustris factus.

Antipater Herodem in filios exacerbat.

Herodes Cæsarem Aquileiam vsque persequitur.

Herodes apud Cæsarem filios accusat.

meri-

Ann. mundi 3956. ante Christum nat. 8.

merito? quaue iniuria? aut quomodo eos æquum putare, vt quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsisset, eius non finant esse dominum, nec liberam potestatem permittant relinquendi eius cuiuscunque pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium spectantibus maior fiat de pietatis officiis contentio: maxime cum saluo naturæ iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid. neminem enim posse affectare potentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitum, quandoquidem viuo non detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse, eorum quę Regiis liberis ab amantissimo patre præstari conueniat, non ornamenta, non ministerium, non delicias, coniugia quoque procurasse illustrissima, alteri suæ sororis, alteri Alexandro Archelai Regis filia collocata: &, quod maximum sit, ne post talia quidem ausa, patria se potestate in eos vsum, sed ad communem benefactorem Cæsarem adduxisse, & decedentem ex iure vel patris violati, vel Regis per insidias appetiti, ex æquo se cum eis apud talem arbitrum disceptare. rogare tamen ne impune sit illis tantum facinus, neue ipse cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat post tam nefarios conatus solem inspicere, & impunitatem auferre post proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna vehementia filiis obiecit coram Cæsare, adolescentes, qui ne loquente quidem illo continere lachrymas poterant, tum vero perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidem tantæ impietatis sibi conscii, grauem tamen accusatorem patrem sustinentes: quod neque decorum esset contra eum libere dicere, neque tutum causam suam deserere. Quamobrem hærebant ancipites lachrymis ac gemitibus misericordiam sibi quærentes, & hoc ipso soliciti, ne viderentur perturbante conscientia, defensionem sui expedire non posse, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsaris prudentiam non latuit, adeoque omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, vt ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

Al. ca. 9. Alexander & Aristobulus & omnes lachrymis etiam parentem accusatorem ad misericordiam commouent.

CAP. VIII.

Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.

TVm iuuenes vbi obseruauerunt & illum iam flecti & Cæsarem, cæteroſque partim condolentes sibi, partim etiam non temperantes à lachrymis, alter illorum Alexander versa ad ipsum patrem oratione, sic aggressus est obiecta diluere. Pater, quam beneuolo erga nos sis animo, satis declarat hoc ipsum iudicium. Si enim aliquid triste de nobis statuisses, nunquam ad omnium seruatorem nos adduxisses. poteras enim vel pro regia, vel pro patria potestate in fontes animaduertere. cæterum adducere nos Romam, & hunc testem ac arbitrum facere, seruare volentis argumentum est. Nemo enim ad fana ac templa adducit quem velit perdere. quod sane causam nostram aggrauat, qui quidem ipsi nos indignos vita censemus, si sustinenda sit læsæ erga talem parentem pietatis opinio. quanto enim satius mori innoxios, quam tanti sceleris suspectos viuere? Quare si veritati satis patrocinari poterimus, felices nos vel tuo iudicio, vel euaso discrimine: quod si vincit calumnia, superuacaneum fuerit nos solem hunc cernere. quid enim hoc non amota suspicione profuerit? Videtur quidem in nostram ætatem affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed vide obsecro, an non idem crimen in quemuis nostri similem torqueri possit? Nihil enim prohibet quicunque Rex habeat liberos,

Alexander suo & fratris nomine patruelis accusationem diluit.

beros, defunctæ matri superstites, eos in suspicionem vocare, quasi patri struant insidias. Sed suspicio non sufficit in impietatis crimine. age proferat, qui potest; argumentum tentati facinoris, quod aliquam fidem calumniæ valeat astruere. Potestne quisquam indicare venenum paratum, ad coniurationem cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scripras contra te literas? cum tamen horum singula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res est dissidens inter se regia: & spes principatus, quem tu ais pietatis præmium, sæpe ad nefatios conatus praua ingenia perpulit. Nos certe nullius facinoris conuinci possumus, calumnias autem refellere apud obturatas aures qui possumus? Sed liberius quasdam voces iecimus. At non in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrem aliquis nostrum defleuit? at non quia mortua sit, sed quia etiam post mortem, à quibus minime debuit, male audiat. Principatum affectamus quem pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regii contigerunt, sicut re vera contigerunt, an non conatus noster est superuacuus? Sin minus, certe sperare licet. An te interfecto ab his exspectari posset successio, quos post tam atrox facinus nec terræ laturæ sint nec maria? Quid subditorum pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimum à te instauratum templum ingredi? Quid, si cæteros contemneremus, possetne quisquunque interfector tuus pœnam euadere incolumi Cæsare? Non tam impios gentisti, neque tam stultos, sed infortunatiores forte quam tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neque quod accuses habes, neque quicquam deprehendisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidem facere? Quia mater periit. Sed illius fatū cautiores nos potius quam irritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nunquam facta sunt? Quare ab omnium domino Cæsare, & nunc nostro arbitro, hoc tantum petimus, vt si reuera de nobis suspiciones potes poneremi pater, viuamus quantumuis infelices. quid enim miserius quam temere insimulari criminis grauissimi? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate salua, nostra met sententia damnemur. nec enim vsq; adeo cara nobis est vita, vt eam cum autoris molestia retinere velimus. His verbis & Cæsar ne ante quidem ad credendum calumniæ facilis, magis etiam flexus est, quod intentis in Herodem oculis ipsum quoque permoueri animaduerteret: & quotquot præsentes aderant sollicitudo cepit de iuuenibus, nō sine Regis inuidia apud omnes aulicos. nam absurditas calumniæ, iuuenumq; in ipso flore ætatis periclitantiū miseratio, ad ferendam opem concitabat animos omnium: sed multo magis postquam tam cordate Alexander accusationi patris respondit, manentibus reis in eodem habitu, & præ mœstitia humentes oculos in terram demittentibus. Tandem alluxit spei nonnihil, vt videretur Rex ipse excusationis egere, qui sine vllis certis argumentis tam temere criminationē aggressus sit. Postremo Cæsar aliquantisper deliberabundus, hoc ipso iuuenes alioqui insontes peccasse pronunciauit, quod non talesse parenti præstitissent, vt nulla posset in eis hærere suspicio. Herodem autem rogauit vt suspicari desineret. ac reconciliaretur filiis. Periniquum enim esse habere eum fidem talibus calumniis: & posse illos in posterum mederi offensis prioribus, & redintegrare mutuum amorem pristinum, si ab abolendas suspiciones veteres, vtrinque diligentius celeretur pietas. Post hanc admonitionem iuuenibus innuit. Quibus iam preces parantibus pater has non expectans prior flentes vnum post alium complectitur, compatientibus omnibus, qui aderant tam ingenuis quam famulis. Tum igitur post actas Cæsari gratias vna dis-

An. mundi 3956. ante Christum nat. 8.

Iuuenum miseratio omnium animos concitat.

Cæsar in hoc innocentes peccasse pronunciat, quod se à suspicione immunes nō seruauerint, ac parentem vt filiis reconciliatur, hortatur. Herodes filiis reconciliatus.

An. mundi 3956. ante Christum nat. 8.

Antipater se reuersit in gratiam, gratulari simulat.

Herodes 300 talentis Cæsarem donat.

Cæsar Herodi dimidium redituum è Cypriis metallis donat.

Rebelles domantur.

cesserunt, & cum eis Antipater simulans se gratulari reuersis in gratiã. sequentibus deinde diebus Herodes CCC. talentis Cæsarem donauit, munera edentem Romæ & congiarium diuidentem populo. Cæsar vicissim ei donauit dimidium redituum è metallis Cypriis, & reliquum dimidium procurationi eius commisit: aliisque hospitalibus officiis honorato, libetam potestatem permisit eligendi successorem quemcunque è filiis, aut si mallet distribuendi regni in singulos. quod cum ille iam pararet facere, negauit se commissurum quin ille quamdiu viueret tam regnum haberet in potestate quam filios. His ita peractis Rex rursum Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerant, sed opera ducum quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere. Cæterum Herodes & filii nauigantes cum appulissent Eleusam oppidum Ciliciæ, quod Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum Regem Cappadocum. Is excepto Rege perhumaniter, multum gauisus est ob reconciliatos filios, & quod Alexander eius gener egregie refelliſſet obiecta crimina: datisque vicissim regiis muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæam reuersus aduocata in templum concione, quid ea in peregrinatione egisset exposuit: de narrataque humanitate Cæsaris, & aliis rebus quas illos quoque scire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicosque & cæteram multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronũcians filios post se regnaturos, primum Antipatrum, deinde ex Mariamme natos Alexandrum & Aristobulum. Interim debere omnes se vnum respicere, & pro Rege habere atque domino, non obstante senectute quæ ad regendum propter longam experientiam magis est idonea, præsertim non deficientibus aliis facultatibus, quibus & subditi in officio continentur & liberi. milites quoque cum suis ducibus si se vnum respiciant, felicem vitam acturos absque vllis perturbationibus. His peroratis dimisit concionem, quibusdam recte visus dixisse, quibusdam secius. iniecta enim æmulatione inter filios, res omnino spectare ad aliquam mutationem videbantur.

CAP. IX.

Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.

Hedio & Ruff. l. 5. al. 10.

Cæsarea perfecta.

An. mundi 3957. ante Christum nat. 7.

Quinquennale certamen.

PEr idem tempus perfecta est Cæsarea, decimo anno postquam ædificari cœpta est, regni vero anno octauo supra vicesimum, Olympiade CXCII. in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi. exciti enim sunt ad certamen artifices musici, & athletæ gymnicorum certaminum. ad hæc gladiatorum ac ferarum comparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio est tam Romæ quam apud gentes cæteras. Consecratum est autem hoc quoq; certamen Cæsari instaurandum per singula quinquennia. Hunc omnem apparatum Rex suo sumptu magna ambitione vndecunq; curauit conuehi, multa in hoc conferente etiam vxore Cæsaris Iulia, & mittente permulta preciosa ex Italia, vt omnibus computatis sumptibus ad D. talenta accederet. Congregata ingenti multitudine spectaculorum gratia, legationes quæ à diuersis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuersoriis & mensis, & continuis hilaritatibus, dum hominum frequentia spectaculis se totos dies oblectat, noctu vero conuiuiis & ostentatione magnificentiæ, cum insigni laude magnanimitatis regiæ. in omnibus enim studebat vt posteriora quæque maiorem admirationem sui facerent: ferturque ipsum sæpe Cæsarem & Agrippam dixisse, quod maior quam pro præsenti ditione esset Hero-

dis

dis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atque Ægypti imperio. Post hanc celebritatem & festos dies aliud oppidum exstruxit in campo qui dicitur Carpharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluente ipsum oppidum, & luco circumdante pulcherrimarum arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde castellum matrem suam nomine referens supra Hierichuntem condidit, cui Cypron vocabulum imposuit, communito egregie & instructo amœnis domiciliis. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primum turrim Pharo, non minorem in ipsa vrbe, in defuncti monumentum Phasaelum vocatam, propugnaculum vrbis munitissimum. deinde eiusdem nominis oppidum circa vallem Hierichuntinam condidit, qua itur ad septentrionalia: quo factum est vt circumquaque situs ager antea pene desertus diligentius coleretur ab habitatoribus, phasaeliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta contulit in vrbes tam Syriæ quam Græciæ, & vbicunque illam peregrinari contigit. plurimas enim adiuuit, aut exstructis publicis operibus, aut sicubi incœpta pendebant propter inopiam, pecuniis in absolutionem eorum erogatis. Inter hæc præcipua sunt quod Rhodiis Pythium templum suo sumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argenti talenta præbuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cæsare conditam habitantibus, maiorem partem publicorum operum suis perfecit impendiis. Antiochensibus vrbem Syriæ maximam habitantibus, secante mediam eius longitudinem plateâ, hanc ipsam vtroque latere ornauit porticibus, & viam eius subdiualem lapide polito strauit, non tam ad ornamentum vrbis quam ad incolarum commoda. Ludos etiam Olympios non satis respondentes suæ celebritati propter inopiam, adiuuit attributis annuis reditibus, quo splendidius & sacrificia fierent, & alia quæ ad decorandum tam frequentem conuentum pertinent: pro qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic alius quispiam miretur in vno homine tantam diuersitatem ingenii. Si enim spectemus eius liberalitatem ac beneficentiam qua erga omnes vsus est, non possumus non dicere eum natura beneficentissimum. ediuerso si iniurias eius & sæuitiam in subditos atque etiam coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominem fuisse durum, inexorabilem, & ab omni alienum modestia. atque ita pugnantes inter se voluntates habuisse videbitur. Ego vero aliter credo, & vtrunque ab vna causa profectum existimo. Eo enim quod honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, sicubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterum memoriæ: quare quod esset supra facultates sumptuosus, cogebatur molestus esse subditis. nam cum in alios erogaret plurimum pecuniæ, necesse erat eam aliquando male quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire videbat difficile. neque enim poterat nisi vellet reditus minuere. itaque abutebatur suorum odio in suum commodum. nam si quis illorum non per omnia seruitutem toleraret, aut videretur velle dominationem eius excutere, in tales impotenter sæuiebat non aliter quam in hostes, nullo cognatorum aut amicorum discrimine, quod solus vellet honorari ab omnib. Quam autem honoris cupidus fuerit, colligere licet ex his ipsis honoribus, quos ille Cæsari & Agrippæ cæterisq; eius amicis exhibuit. volebat enim exemplo esse suis, vt quemadmodum ipse præstantiores coleret, sic etiam coleretur ab omnibus: & hoc pacto satis declarabat cuius rei natura esset appetentissimus. Sed Iudæis per leges patrias non licet hoc modo potentiores co-

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

Cæsar & Agrippa Herodu magnanimitatem celebrant.

Antipatris extructa.

Cypron conditum.

Phasaelus turru & oppidum.

Pythium templum ab Herode extructum.

Olympii laudi.

Herodes cum in exteros liberalis, in suos fuerit.

Herodes honoru cupidus.

lere, quos necesse est maiorem rationem iusti & æqui habere quam officiorum talium: quibus satis incommodum erat quod non possent statuis & templis demereri Regis gratiam, & similibus adulationibus explere insanam cupiditatem glorioſi hominis. Atque hæc mihi causa videtur, cur Herodes erga familiares & consiliorum participes iniquior, erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

CAP. X.

Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.

Hedio & Nestius ap. 6. & 7. Iudæi Asiatici & Cyrenenses afflicti legatos ad Cæsarem mittunt immunitatem consequuntur.

ASiatici autem & Cyrenenses Iudæi multum affligebantur ab earum regionum ciuitatibus, qui cum à priscis Regibus accepissent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebãtur, quasi exportarent pecunias, & essent noxii reliquis ciuibus. Cumque Græci nec finem, nec modum iniuriarum facerent, coacti sunt per legatos de eis apud Cæsarem conqueri. is rescripsit ad prouincias, placere vt Iudæis seruetur æquale ius cum aliis. cuius rescripti exemplar subiicimus, quo testatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres. Cæsar Aug. Pont. Max. Trib. potestatis ita censet. Quoniam Iudæorum gens semper fida & grata fuit pop. Rom. non nunc tantum, sed superiori etiam tempore, præcipue patri meo Imp. Cæsari, sub Hyrcano Pontifice: placet mihi de communi iurati senatus sententia, Iudæos vti propriis ritibus ac legibus sicut vtebantur tempore Hyrcani Pont. Dei Max. & fanis eorum ius asyli manere: licereque eis votiuam pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad præstanda vadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam nonam in Paraſceue. Quod si quis deprehendatur furati sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religiosis, hunc teneri sacrilegii, & bona eius addici ærario Roman. popul. Suggestionem etiam eorum oblatam mihi per C. Marcium Censorinum, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem vniuersa Asia meo nomini consecrauit apud Argyram. quod si quis contra decretum ausus fuerit, non mediocri pœna mulctabitur. Inscriptum est columnæ in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco S. Iudæis vbicunque gentium degentibus sacram pecuniam ex veteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibente liceat. Hæc Cæsar Agrippa quoque pro Iudæis scripsit in hunc modum. Agrippa Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo S. Pecuniæ sacræ, qna Hierosolyma mitti solet more patrio procurationem ac tutelam penes Iudæos esse volo in Asia: & si quis sacram Iudæorum pecuniam furatus ad Asyla confugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnam Iudæis, quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogantur ad præstanda vadimonia. M. Agrippa Cyrenorum magistratibus & senatui salutem. Iudæi Cyrenenses, pro quibus iam Augustus scripsit Flauio Libyæ præsidi, aliisque eius prouinciæ magistratibus, non esse vetandos mittere ex more sacram pecuniam Hierosolyma: conquesti sunt nunc apud me, vexari se improborum quorundam sycophantiis, & vetari, hoc facere prætextu quorundam tributorum, quæ tamen non debentur. hos ego suo iuri suisque moribus relinqui iubeo. & si qua in vrbe pecunia sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis restitui. C. Norbanus Flaccus procos. Sardianorum magistratibus S. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminem Iudæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. quare ego quo-

Agrippa Ephesiorum magistratibus pro Iudæis scribit. Syllano Cyrenæorum magistratibus.

que

que vobis scribo de hac re, ne vos lateat tam mea voluntas quam Cæsaris. Nec aliter Iulius Antonius procos. scripsit: Ephesiorum magistratibus senatui ac pop. S. Asiam habitantes Iudæi Febr. Idib. reddenti mihi ius apud Ephesum indicauerunt, Cæsarem Aug. & Agrippam concessisse sibi vti patriis legibus & moribus, primitiasque suo quemq; arbitratu pietatis etgo conferre, deportandas absque impedimento ad templum Dei maximi: rogaueruntque vt ab illis concessa meo consensu rata habeam. Quare scire vos volo, me quoq; iuxta Cæsaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc apposuimus, vt, quoniam scripta nostra in Græcorum manus peruentura sunt: ostenderem eis iam inde à maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur per potestates publicas vti patriis moribus, imo illorum consensu religione concessa Deum coleremus, quæ quidem eo crebrius inculco, vt flectâ gentes exteras, & odium nostri, cuius nullam rationem habent idoneam eorum animis eximam. nam moribus nulla gens eisdem vtitur perpetuo, sed oppidatim fere in his fit mutatio. Iustitia vero omnibus hominibus ex æquo competit. res vtilissima tam Græcis quam barbaris, cuius maxima in nostris legibus habetur ratio, nosque omnibus, modo eas inuiolatas seruemus, caros ac amicos potest reddere. quamobrem rogatos omnes volumus, vt nemam nos ob diuersum vitæ genus horreāt, quam complectantur ob virtutis studia. Hæc enim communis omnibus & sine hac non potest humana vita consistere. Nunc ad historiæ contextum redeo.

An mundi 3957. ante Christum natum 7. C. Norbanus Flaccus pro Iudæa scribit. Iulius Antonius Procos.

CAP. XI.

Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis subiit.

HErodes multum pecuniarum domi foriſque profundens, audito quod Hyrcanus qui ante eum regnauit, reclusō Dauidis sepulcro tria millia talentorum argenti extulisset, superesseque multo plura quæ posset quantumuis magnis sumptibus sufficere, multo tempore animum habuit idem aggredi. Tūc vero noctu apertum sepulchrum ingreditur, cum prius accurate cauisset ne hoc resciret populus, assumptis tantum amicorum fidissimis. Depositas tamen pecunias non inuenit sicut Hyrcanus, sed mundi precios & aureorum ornamentorum vim magnam inde sustulit. his inuitatus ad diligentius scrutandum, interius processit, vsque ad conditoria corporum Solomonis ac Dauidis: vbi duos satellites amisit, erumpente (vt fertur) ex aduis flamma contra progressos temere. quo casu territus exiuit, & tactus religione ad expiandum se in aditu sepulchri monumentum è candido marmore condidit sumptuosissimis impendiis, eius operis & Nicolaus illius temporis scriptor meminit, sed non item de descensu Regis. præter decorum id factum existimans: idque more suo fecit. Viui enim Regis hæc auribus dedit, captans gratiam, & ea tantum attingens quæ ad gloriam illius pertinere visa sunt. quin & multa eius aperte iniusta facinora aut alia specie ficta fucauit, aut, quantum potuit, occultare studuit: quandoquidem etiam crudelitati in Mariammen ac filios speciosam causam adstruere conatur, illam impudicitiæ, hos infidiarum patri paratarum insimulans: & hoc toto opere facit perpetuo, quæ recte ac iuste Rex gessit nimiis extollens laudibus, contraria vero diligenter excusans. Sed illi ob quam dixi causam danda venia, non tam ad posteritatis cognitionem, quam ad gratificandum suo Regi scribenti. Nos vero qui & generis propinquitate Asamonæos Reges contingimus, & sacerdotii honore

Hedio & Ruffin. c. 7. al. c. 12. Auri sacra fames.

Herodes duos satellites in Dauidis monumento amittit. Notatur Nicolaus Historiographus.

An. mundi 3957. ante Christum nat. 7.

Iosephus ex pontificali Asamonæorum genere.

Diſſidium in domo Herodis.

Antipatri contra fratres artificioſa machinatio.

Rixa mulierum.

Pheroræ Herodis filias in coniugium oblatas faſtidit.

Salome filiam ad effutienda & prodenda ſecreta coniugum colloquia pellicit.

fungimur, turpe ducentes mendacium, incorrupte res geſtas exponimus, talia reuerentia poſterorum Regis illius, qui etiam nunc rerum potiuntur, maiorem tamen veritatis rationem habentes cum ipſorum quoq; venia. Cæterum Herodis domus poſt violatum ſepulchrum cœpit labi in deterius: ſiue diris vltricibus, in eam partem incumbentibus, quæ iam ante male habebat: ſiue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt merito videri poſſit impietatis præmium. Diſſidium enim erat in aula bello ciuili ſimile, & odia mutua concertantia calumniis. Sed inter omnes eminebat Antipatri contra fratres artificioſa machinatio, qui per alios inuoluens illos falſis criminationibus, ipſe patrocinium eorum ſæpe ſimulabat, vt approbata ſua beneuolentia facilius iuuenes clam poſſet opprimere: atque talibus verſutiis circumueniebat patrem, vt putaret hunc ſolum incolumitatis ſuæ curam gerere. quapropter etiam Ptolemæum procuratorem ſuum Rex Antipatro cõmendauit, & cum matre eius omnia communicauit conſilia, adeo vt nihil non horum arbitratu gereret, & infenſum eum redderent his quos exoſos regi eſſe ipſorum intererat. Mariammes vero filii rem indies fœdebant ægrius, propter nobilitatem indignantes ſuo loco ſe dimoueri ac deterioribus cedere, & tantum non in ordinem redigi. Quin & vxores ipſorum eiſdem laborabant paſſionibus, quarum altera Alexandro nupta, Archelai filia Glaphyra odio mutuo proſequebatur Salomen, tum propter mariti amorem, tum quod inſolentius ſe erga filiam eius gereret. ea nupta erat Ariſtobulo, quam illa ſibi honore æquari ferebat muliebriter. atque hac altera contentione accedente, ne Pheroras quidem Regis frater alienus erat à diſcordia. habebat enim priuatam cauſam ſuſpicionis & odii. Inciderat in amorem ancillæ propriæ tam inſanum, vt oblatam ſibi à Rege in coniugium filiam faſtidiret, contentus ancillæ complexibus. Id ægerrime tulit Herodes, videns germanum affectum à ſe tot beneficiis, & pene regni ſocium, non reſpondere pietate mutua, & infortunatum ſe fratrem exiſtimans: & cum non valeret Pheroram ad æquiorem mẽtem reducere, puellam collocauit cum Phaſaeli filio. procedente deinde tempore ratus iam deferbuiſſe fratris cupidines, conqueſtus de repulſa, alterius conditionem ei detulit, quæ Cypros nomine dicta eſt. Tum Ptolemæus Pheroræ conſulit, ne pergat fratrem contemnere, & ab amore turpi reſipiſcat, propter quem ſtultum ſit priuare ſe Regis amicitia, & in eius vicem odium ac tranquillitatis iacturam incurrere. Ille intelligens hoc ſibi vtile, quod iam ante calumniis appetitus veniam à Rege conſecutus fuerat, mulierem iam filii matrem ex ſe factam ablegat: & Regi pollicetur ducturum ſe filiam eius alteram: condixitque diem 30. ad celebrandas nuptias, iureiurando interpoſito nihil ſibi poſthac cum ablegata fore commercii. elapſo autem præfinito tempore in tantum amori ſuccubuit, vt non ſtaret pollicitis, & rurſum reuolueretur ad priſtinam mulieris conſuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit itam tegere, ſed ſæpius iacebat voces quaſdam, ſigna alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occaſionem hunc eius affectum fouerent calumniis. Iamque nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarum turbarum accideret, commiſſis inter ſe neceſſitudinibus, quas natura volebat eſſe cariſſimas. Nam & Salome infenſa Mariammes filiis, ne filiam quidem nuptam Ariſtobulo a doleſcentum alteri ſinebat frui caritate mutua, pelliciens ad effutienda & prodenda ſecreta coniugum colloquia: & ſi quid, vt aſſolet, offenſiuncularum incideret, exacerbans multis ſuſpicionibus, quo factũ eſt, vt ſecreta eorum expiſcaretur omnia, & puellæ quoque iuuenẽ exoſum redderet. illa vero in matris gratiam ſæpe narrabat, quod illi quo-

ties

ties soli essent, crebram mentionem Mariammes facerent, & odiose de patre loquerentur: minarenturque si principatus ipsis contingeret, reliquarum Regis vxorum filios scribas se facturos in oppidulis ad hoc. n. conducibilem illis fore literaturam, cui cum darent operam. vxores etiam regias, siquando viderent matris ornamenta vsurpare, pro præsentibus delicijs vestituros se cilicijs, inclusas vbi ne solem quidem liceat aspicere. Hæc mox Salome Regi renunciabat: quæ ille tametsi permoleste ferret, emendare tamen malebat quam punire, maxime autem exasperabatur suspicionibus, & indies seipso peior, omnibus omnium rumoribus credebat. attamen tunc obiurgatione filios castigasse contentus, & illorum responsione placatus aliquantisper quieuit. Sed mox malum recruduit. Pheroras enim Alexandrum conuenit maritum, vt diximus, Glaphyræ Archelai filiæ: aitque se audisse ex Salome, Herodem ardenter amare Glaphyram, nec posse hunc affectum executere. hoc audito iuuenis zelotypus vehementer exarduit: & quicquid honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiam filij, quod quidem fere quotidianum erat, in peiorem partem interpretabatur, suspicione concepta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit eam indignationem concoquere, sed adito patre cum lachrymis ei sermonem Pheroræ aperit, quamobrem ille magis adhuc turbatus est, non ferens insimulari se falso tam turpis criminis, multa querens de suorum malicia, à quibus pro beneficijs talem reportaret gratiam. Moxque accersitum Pheroram adortus iurgio, pessime, inquit, omnium mortalium, eone ingratitudinis prolapsus es, vt talia de nobis vel dicas vel cogites? nonne deprehendo tuum propositum, quod non conuiciotenus hæc dixisti filio, sed vt insidias & veneficia hoc pacto in caput meum strueres? Quis enim, nisi bono aliquo genio ductus vt iste, filius pateretur patrem suspectum impune ferre talem iniuriam? Vtrum tibi videris sermonem in animum, an in dextram eius gladium inseruisse, quo parentem conficeret? aut quid tibi voluisti cum & ipsum & fratrem oderis, ijs me tantum calumniando simulans beneuolentiam, & ea dicens quæ salua pietate ne cogitari quidem poterant. apage te hinc post tam peruersum erga fratrem bene meritum animum. Et tu quidem quoad vixeris tua conscientia fruere: ego vero dabo operam, vt sim meis melior, neq; dignas pœnas exigens & maioribus quam digni sint beneficijs eos prosequens. Sic destomachante Rege Pheroras, cum in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & ab ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nam forte aderat) composito ad verborum fidem vultu exclamat, non esse hæc sua, & omnes hoc vnum agere, vt eam inuisam Regi faciant, & de medio tollant Herodis amantissimam, & præcauentem ipsius pericula. nunc vero etiam maioribus se appeti insidijs. solam enim autorem fuisse fratri, vt, abiecta qua se oblectabat muliercula, filiam Regis duceret, & hanc esse causam odij. hæc illa loquente, simulque capillos sibi vellente, & pectus plangente, species quidem negantis erat verisimilis, sed mala mens dissimulabatur gestu fictitio. Pheroras autem medius tenebatur, ne prætextum quidem vllum sui facti inueniens, cum non inficiaretur se dixisse, & audisse eadem persuadere non posset, ea perturbatio non sine altercatione diuraui aliquandiu. tandem Rex pertæsus & fratrem & sororem ablegauit: collaudataque filij temperantia, & quod hos sermones ad se detulisset, admodum sero ad curam corporis se contulit. Post hanc contentionem male audiebat Salome, quod videretur autor huius calumniæ: & vxores regiæ male ei volebant, quod scirent eam morosam & variabilem, & pro tempore nunc inimicam nunc benevolam,

An. mundi 3957. ante Christum nat. 7.

Pheroras Herodem, dum illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet.

Salome se purgat.

Effectus calumniarum.

An. mundi 3956. ante Christum nat. 7.

uolam. Semper igitur aliquid contra eam Herodi occinebant, arrepta occasione ex casu quodam fortuito. Erat Arabum Rex Obodas, homo segnis & ocio deditus: negocia vero eius administrabat Syllæus vir callidus, ætate florens & corporis specie, hic cum propter quzdam negocia ad Herodem venisset, contemplatus vna cœnantem Salomen animum ad eam adhibuit: compertoq; esse viduam, venit cum ea in colloquium. illa quæ deterius quam ante tractabatur à fratre, & nonnihil tacta forma inuenis, non abhorrebat à nuptijs: & cum per eos dies frequẽtarentur conuiuia, existebant multa non mediocria signa, quod consensus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc vxores Regi non sine derisione referebant. Herodes autem non contentus sciscitabatur ex Pherora, & iubebat eum inter cœnam obseruare, quomodo erga se inuicem affecti sint. ille renunciauit quod nutib. & mutuis aspectib. satis indicarent quo tenderent. Post hæc Arabs iam suspectus abijt. elapsis deinde duob. aut trib. mensibus hanc ipsam ob causam reuersus, & collocutus de hac re cum Herode, postulauit, vt Salomen sibi collocaret. fore enim ei hanc affinitatem vtilem propter Arabum commercia, quorum principatum & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cum ille ad sororem retulisset, percontando an ei nubere sit animus, mulier facile assensum præbuit, postulantib. deinde vt Syllæus accenseretur in Iudæorum religionem, & tum demum vxorem duceret, alioqui non esse licitum. ille facere hoc non sustinuit, lapidandum se dicens à popularib. si faceret: atque ita re infecta discessit, ex eo tempore Pheroras Salomen insimulauit intemperantiæ, ac magis etiam vxores Regiæ, dicentes eam consueuisse cum Arabe. Et puellam, quam fratri desponsatam ille domesticæ mulierculæ illecebris victus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiam collocaturus Salomes filio nato è Constabaro mutauit sententiam persuasus à Pherora, negante adolescentem amaturum talem socerum propter patris suiczdem, & cquius censente, vt ipsius filius eam ducat, successurus in tetrarchiæ dominium. quod vbi is persuasit, impetrauit prioris offensæ veniam. Mutatis igitur sponsalib puella data est nuptum adolescentulo, addita C. talentorum dote. Nec interim cessabant turbæ domesticæ, imo augebantur etiam, à turpib. initijs progressæ vsq; ad calamitates tristissimas. Erãt in delicijs Herodi, propter formã eunuchi tres, vn° à poculis, alter a pulis, tertius cubicularius, quorum opera etiam in seruijs regni negotijs vti est solitus. hos quidam ad Regem detulit corruptos esse ab Alexandro filio accepta magna vi pecuniæ: & quæstionibus examinati ecquid cum illo habuissent consuetudinis, rem falsi sunt: præterea nullius tentati contra patrem facinoris se esse conscios. admotis deinde acriorib. tormentis. victi necessitate, ministris magis magisq; in gratiam Antipatri sæuientibus, aiunt Alexandrum innatum contra parentem odium alere: hortatumq; eos vt Herodem desererent iam inutilem facientemque fucum ætati, & senium dissimulantem tincto capillitio. quin potius ipsi adhiberent animum, potituro vel inuito patre regno debito, expectarentq; breui dignitatem primariam. iam enim non tantum generis prærogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendam dominationem omnia. staturos pro se multos duces militum, multos amicos Regios, paratos quiduis vel agere vel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodem totum ira & timor occupat, quod filij verba & contumeliosa viderentur, & minacia: vtroque igitur exacerbatos verebatur, ne quid grauius contra se conflatum esset, quam vt eodem temporis momento posset cauere & occurrere. quamobrem non aulus palam inquirere, per dimissos clancularios exploratores rem gerebat,

Syllæus Arabs Salomen in vxorem petens repulsam patitur.

Herodes filiã Pherorz filio dat coniugẽ.

Odium filii in patrem prodit.

omnes

omnes suspectos iuxta habens atque inuisos, & in suspicionib. etiam de immeritis securitatem suam collocans: quarum adeo nullus erat finis, vt quo quisque ei coniunctior esset, eo magis timeretur, vt tanto ad nocendum potentior. Cæteros cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, vel nominari à delatore sat erat, moxq; ad suam securitatem pertinere putabat illorum interitus. Postremo etiam domestici anxij de incolumitate propria in seipsos versi sunt, stutissimos rati, qui alios præuenirent calumnijs, certissimumq; hoc ad salutem remedium: qui mox voti compotes hoc ipso aliorum in se conciebant inuidiam, videbanturque merito retaliandi, & sic accipiendi, vt ipsi tractassent alios. Iamque etiam priuatas simultates hoc modo exercebant, moxque deprehensi ead. patiebantur, occasione contra inimicos vtentes pro laqueo, quo paulo post ipsi comprehendebantur. Rex enim velox erat ad pœnitentiam, eo quod multos conuictos tolleret, quod tamen non in hoc proderat, ne similia posthac faceret, sed contentus erat delatores eorũ pari multasse supplicio, Tantum erat tunc in aula regia perturbationum ac formidinum. Multis etiam intimis amicis denunciauit, ne vel in conspectum suum venirent, vel intra limina palatij, maxime his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho enim & Gemello veterib. amicis, & qui quamplurimum regem tam legationib. quam consilijs iuuerant, filiosq; eius instituerant, & maiorem cæteris habebant fiducia, amicitiam renunciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander vtebatur familiariter: Gemello vero quod ipsum sciret fauere iuueni, nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, ac Romanæ peregrinationis comes hæserat Nec dubium est quin grauius in eos libenter statuisset, ni obstaret virorum claritas: quare contentus est tum ablegatis ademisse autoritatem, vt posita proborum hominum reuerẽtia debaccharetur licentius. Horum porro omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tẽpore patrem animaduertit formidinib. obnoxium, consiliorum ei socium se adiungens accendebat hominis sæuitiam: & tunc videbatur egregie fungi officio, si daret operam, vt quicunq; reniti possent, tollerentur de medio. Tunc igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primum rex quotquot putabat Alexandro fidos exanimauit tormentis, num cuius tentati contra le facinoris essent consci. illi vero impotiebantur cruciatibus, quod nihil haberent dicere. atque hoc acrius incumbebatur quæstionibus, quod præter opinionem nullum deprehendi posset ne cogitatum quidem maleficum. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle quã à fide erga dominos & amicos discedere, vtgebaturq; vt secreta perquirerentur apprehensis pluribus. Tandem vnus è multis tormenta non ferens, ait se non semel audisse iuuenem dicere, quoties laudaretur à proceritate staturæ, aut sagittandi peritia, cæterisque virtutibus eximijs, hæc à naturã ornamenta sibi magis concessa quam beneficia. patrem enim præ inuidia his offendi omnib. quapropter quando simul inambulent contrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in venatorijs iaculationib. illo præsente destinata non ferire, quod norit genitoris ingenium non ferentis laudari filium. Hæc verba dum expenduntur intermissis tormentis adiecit, conspirasse eum cum fratre Aristobulo, vt in venatione patri insidias statueret, quib. si ille esset oppressus, tum regnum postulaturus Romam perfugeret. Inuentæ sunt etiam iuuenis literæ ad fratrem scriptę, conquerentis de patre, non recte factum, quod Antipatro addixisset agros, ex quib. ad eum redirent CC. talenta annua. Tum vero Herodes probabili vt ipsi videbatur, argumento confirmatus in suspicione, Alexan-

An. mundi 3957. ante Christum nat. 7.

Herodes quibusuis calumnijs fidẽ adhibens multos iniuste interficit.

Hedio & Ruff. c. 8. Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat.

Antipater omnium malorum fax. Propter Alexandrum multi tormentis examinantur.

An. mundi 3957. ante Christum nat. 7.

lexandro comprehenso iubet iniici vincula: & rursum incipit læuus, quãuis ne ipse quidẽ auditis satis crederet. neq; .n. excogitare poterat, cur deberet ab illis p insidias appeti: & querelæ illę pueriles cõtiones videbantur, nec verisimile post manifestum patricidium voluisse eos Romam petere, quamobrem volens maius aliquod impietatis argumentum inuenire, soliciteque cauens ne videretur filium temere damnasse ad vincula, & quæstioni subijciens honoratiores Alexandri amicos, non paucos eorum nihil tale confessos interfecit. Cumq; tota regia tumultu, terrore ac tormentis perstreperet, iuuenis quidam in tali necessitate constitutus dixit Alexandrum Romam ad amicos literas misisse, rogantem, vt curarent se accersiri à Cæsare, iudicatutum de quibusdam contra illum conspirationibus, quando pater societati Romanorum prætulerit Mithridatis Parthorum regis amicitiam, addidit habere eum venenum, quod apud Ascalonem paratum sit. His auditis Herodes credidit, consolantib. eum in calamitate adulatoribus, quod non temere quidq̃ faceret. venenum tamen summa cura quęsitum nusquam inuentum est. Cæterum Alexander oppressus malis adeo non cessit, neque inficiatus est, vt patrem exasperaret amplius: siue volens pudefacere facilitatem eius ad credendum calumnijs: siue, vt, si forte crederet inuolueret eum cum tota Regia magnis calamitatib. Quatuor enim libellos à se conscriptos ei misit, negans opus esse tormentis plurib. structas .n. insidias, participesq; eorum esse Pheroram & amicorum fidelissimos: Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito sese esse congressam, omnesq; eo tendere, vt, illo sublato, optatam assequerentur licentiam. eiusdem conspirationis arguebantur & Ptolemæus & Sapinnius, prę cunctis regi fidissimi, nec aliter quam rabie quadam occupati in se inuicem efferebantur homines pridem amicissimi, non defensione, non coargutione expectata tantisper dum veritas pateret, indicium, præueniente supplicio. alii vinciebantur, alij necabantur, alij nihil lætius expectantes moras ipsius quam repręsentationem malorum ægrius ferebant: ingensque mœror ac torpor fœdabat pristinam felicitatem regiæ. Ne Herodem quidem ipsum vitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui quod nemini se auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: sæpeq; illi obuersabatur irruens gladio stricto filius, noctes atque dies nihil aliud volutanti vt iam minimum abesset ab insania.

Alexandri in vincula coniecti amici quæstioni subiiciũtur.

Alexandrũ quidam quod Romã contra parentem & amicos literas miserit, accusat.

Alexander indicatu etiam suum facinoris perpetrandi, fatetur insidias patri structas.

Herodem in aula calumniis & cadibus referta vita sua tædet.

CAP. XII.

Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.

Hodie & Ruffinus l. 9. al. 13.

DVm ita Herodes animo angitur, Archelaus Cappadocum rex de filia & iuuene genero solicitus, tum amici quoq; vicem miserans inuoluti tam perplexis & turbatis negocijs, officij sui putauit, profectionem ad eum suscipere. Quem vbi sicut audierat affectum inuenit, importunam rẽ putauit si obiurgaret ac temeritatis & nimiæ credulitatis argueret. fore .n. vt ille ex aduerso contendens & excusare se studens ex acerbaretur amplius. Quapropter aliam rationem commentus est qua res affectas componeret, indignatione versa in iuuenem, asserens regẽ nihil præter æquitatem, sed omnia recte fecisse: se quoq; diremptum illud coniugium, ac ne filiæ quidem parsurum, si sceleris conscia non fecisset indicium. Tum Herodes vbi præter opinionem vidit hominem pro se læso tam grauiter excandescere, asperitate remissa, & facti suum iusta æstimatione volens expendere, paulatim ad paternos affectus rediit. Iamq; vtroq; flexo ad misericordiam, quoties aliquis obiecta à iu-

Archelaus Cappadocum rex, Herodis indignationem in genuinum simulatę animos ad paternos affectus reducit.

uene

uene crimina refelleret, ad iram commouebatur rex: postquam vero Archelaum quoq; accusationem aggredi vidit, lacrymis affectum prodens, rogabat illum ne nimiũ indulgeret iræ, neue propter iuuenis erratum coniugium dirimeret. Tum Cappadox nactus eum iam mitiorem, cœpit crimina transferre in amicos, qui depravarent hominẽ iuuenem & rudem omnis maliciæ, præcipue fratrem regis vrgens suspicionibus. Nam cum & Pheroras in Herodis indignationem incurrisset, intelligẽs reconciliatorem neminem Archelao magis idoneum, attatus illum adiit, alia quoque desperantis de salute signa præferens. qui non despexit preces supplicis, negans tamen sibi facile tam cito flectere offensum regis animũ. Satius esse, vt ipse à fratre veniam peteret, prius confessus se fuisse causam horum omnium, eam confessionem profore multum ad leniendam iracundiam, ac tum demum se quoque opportunius deprecatorem accessurum. paruit ille consilio, quod vtriq; cessit feliciter. nã & iuuenis præter opinionem exemptus est criminationibus, & Pheroram Archelaus reposuit in fratris gratiam: ipse quoque inita maxima gratia apud regem in tam difficili ipsius tempore, lætus in Cappadociã profectus est. nam & cum muneribus dimissus est pretiosissimis, & facile primum inter amicos locum obtinuit. Conuenit etiam inter eos, vt Herodes Romam peteret, quandoquidem de hoc negotio Cæsari scripserat: feceruntque simul iter vsque Antiochiam. ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atque ita in Iudæam reuersus est.

Archelaus Alexandri crimina in amicos, præcipue vero in Pheroram transfert.

Pheroras Herodis se causam perturbationum fuisse ingenuo fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur.

Herodes cum Archelao Antiochiam vsq; iter facit.

CAP. XIII.

Trachonitarum defectio.

An mundi 3958. ante Christum natum 6.

ILle vero dum Romam profectus interim à regno abest, bellum Arabicum ex hac causa exortum est. Incolæ Trachonis, quam regionem Zenodoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, veriti exercere latrocinia, cogebantur in studiis agriculturæ mitius degere. hoc vitæ genus nec ipsos delectabat, neque terra respondebat laboribus. tamen à principio cohercente rege abstinebant iniuriam ab accolis, non sine laude Herodis diligentiæ. Sed quando rex nauigauit in Italiam Alexandrum accusaturus & commendaturus Antipatrum Cæsari, Trachonitæ sparso rumore de eius interitu defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. tunc tamen absente rege à ducibus eius sunt perdomiti. Cæterum XL. ex his latronum principes captorum exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratum Salomes coniugium. à quo cum munitum quendam locum accepissent habitandum, incursionibus non Iudæam tantum infestabant, sed totam Cœlesyriam, abigebantque prædas in sua receptacula. Syllæo præbente impunitatem & securitatem maleficiis. Herodes autem reuersus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata suis à latronibus. cumque non posset eos in potestatem suam redigere, quod essent subtela Arabum, nec tamen iniuriam acceptam concoqueret, perlustrata Trachone interfecit illorum domesticos. quo facto illi irritatiores, maxime quod legem haberent quæ iuberet domesticorum cædem inultam non sinere, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis vexabant incursionibus. Tum rex ad Præsides à Cæsare missos Saturninum & Volumnium rem detulit, latrones deposcens ad supplicium. illi hoc audito maiori manu se communire, perturbare omnia repentinis insultibus, agros simul & vicos populari, iugulare quotquot in manus eorum incidissent, vt bello quam latrocinio res esset similior. iam enim vsque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones

Trachonitæ Herodi donatur à Cæsare.

Alias c. 14. Rebelles Arabes à ducibus Herodis perdomantur.

Latrones capti & punisti.

Alias c. 15. Herodes ab Arabibus crudelis petit.

Ann. mundi 3958. ante Christum nat. 6.

Saturninus & Volumnius Syriæ Præsides Herodi Arabes reconciliant.

Herodes Saturnino & Volumnio permittentibus cum exercitu Arabiam invadit, & Raptam castellum diruit.

Nacebus cū 25. Arabum cæsus.

Herodes Idumæorum 3000. in Trachonem deducit.

Hodie & Ruff. c. 10. al. 16.

Syllæus Herodem apud Cæsarem accusat.

Arabes & Trachonita scientes Herodi Cæsarē iratum illi insultant.

Cæsar ab Herode offensus.

trones sibi dedi postulabat, & mutuum credituum repetebat exacto iam præstituto tempore, sexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum commodauerat. Syllæus vero qui detrusō à regimine Oboda ipse administrabat omnia, inficiabatur eos latrones esse in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de qua disceptabatur apud Saturnium & Volumnium Syriæ præsides. Tandem illis autoribus conuenit, vt intra triginta dierum spacium & debitum redderetur, & ex vtroque regno restituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorsus nemo Arabum inuentus, vel ob maleficium, vel quacunque de causa profugus: verum Arabes conuicti sunt latrones ad se recipere.

CAP. XIV.

Expeditio Herodis in Arabiam.

Cæterum postquam aduenit præstitutus terminus, Syllæus nolens stare conuentis Romam prouectus est: Herodes vero exsequebatur restitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei contumaces armis persequi: collectoque exercitu inuasit Arabiam, septem mansiones emensus triduo, cumque peruenisset ad castellum, in quo se latrones continebant, primo impetu id cepit, ipsamq; munitionem nomine Raptam diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cum in auxilium eorum procurrisset dux Arabum Nacebus, commissum est prælium, in quo pauci ex Herodianis, Arabum vero 25. cum ipso duce ceciderunt, reliqui in fugam compulsi sunt. Hoc modo latrones vltus Idumæorum tria milla in Trachonem deduxit, vt coercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas quibus eos certiores fecit, quod in contumaces tantum Arabas concesso ab eis iure vsus sit, nihilque egerit præterea: idque ipsorum inquisitione postea verum compertum est.

CAP. XV.

Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.

Sed aliter Romam properatis nunciis Syllæo relatum est, suo more exaggerantibus omnia. is iamante insinuatus in noticiam Cæsaris, forte tum circa palatium obuersans, his auditis confestim mutata veste atrata eum adiit, denarrans vt bello afflicta sit Arabia, totumq; regnum euersum ab Herode ingresso cum exercitu. ad hæc lacrymans querebatur cecidisse duo millia & quingentos Arabum primates, & in his amicum ac cognatum suum Nacebum, direptasque magnas opes apud Raptam repositas. atque hæc facta per contemptum Obodæ, qui nec copias paratas habuerit, nec ducem, se ablente, idoneum. Hæc dicente Syllæo, addenteque quod nec ipse hanc profectionem susceprurus etat, ni crederet Cæsari curæ esse pacem publicam omnium, neq; se domi præsente, Herodes nisi suo malo eam pacē violaturus. Cæsar hac querela commotus percontatus est ex Herodis amicis, qui tum aderant, & ex suorū quibusdam recens reuersus è Syria, hoc tantum, an Herodes vllum exercitum extra regni sui fines eduxerit: Id enim cum illi fateri necesse haberent, nec Cæsar causam expeditionis audire dignaretur, magis etiam iratus Herodi scripsit minaciter, se hactenus illo vsum tanquam amico, posthac habiturum eum pro subdito. Syllæus quoq; ea de re scripsit ad Arabas. His literis illi elati neq; latrones qui effugerant voluerunt dedere, neq; acceptam mutuo pecuniam persoluere, neq; pro pascuis quæ conduxerant, quicquam numerare, fretio quod rex offendisset Cæsa-

rem. Quin & Trachonitæ hac occasione vsi insurrexerunt in Idumæorum custodiam, & iuncti Arabicis latronibus qui illorum regionem diripiebant, non tam suis lucris quam vindictæ studentes miris modis in eos sæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso Cæsare minus iam habens vel fiduciæ vel audaciæ. legatos enim eius ad agendam regis sui causam missos primum ne admisit quidem: iterum venientes dimisit infecto negocio. Quamobrem vehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cæsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto enim Obedæ in regnum regnum successit Æneas, dictus Aretas mutato nomine. hunc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi principatum vsurpare, multam pecuniam partitus in aulicos, multa etiam Cæsari daturum se pollicitus: quem iratum sciebat Aretæ quod se inconsulto ausus esset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cum muneribus misit ad Cæsarem, & in his multorum talentorum coronam auream. in his literis accusabat Syllæum, quod nequissimus seruus veneno sustulisset Obodam, quo etiam viuo inuasisset rerum administrationem, vxores Arabum adulterans, & conflato ære alieno viam sibi ad occupandum principatum muniens. Cæsar autem ne hos quidē legatos audire dignatus, aspernatusq; eorum munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorum res ac Arabum indies se habebant deterius, turbatis omnibus, & componente nemine. nam regum alter nondum principatum suum constabilierat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autem veritus ne, si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarem, cogebatur perferre omnes iniurias. Postremo nullum finem vrgentibus malis inueniens, decreuit denuo Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare. in eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

Obeda defuncto Æneas in Arabum regnum succedit.

Cæsar Arabum legatos non audit. Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem missus.

CAP. XVI.

Eurycles calumnia contra Herodis filios.

PEr idem tempus dissidium cum filiis domesticum multo magis exacerbatum est. quamuis enim etiam ante nunquā prorsus vacarit suspicione, malo pernicioso regibus, tunc tamen id maxime ob talem causam inualuit. Eurycles quidam Lacedæmonius vir domi nobilis, sed ingenio pessimo, adulator & deliciis perditus, sed vtrunque vitium egregie dissimulans, vsus Herodis hospitio, datis muneribus & maioribus acceptis ad gratiam cum eo conuersatus effecit, vt reciperetur inter amicos præcipuos. is diuersabatur apud Antipatrum, Alexandro quoque propter crebros congressus familiaris. aiebat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo simulabat se Glaphyram obsequiis colere. cumq; videretur omnibus ex æquo deditus, obseruabat quæcunque vel dicerentur vel fierent, vndecunque captans gratificandi per calumnias materiam. denique adeo se blandis colloquiis insinuauit vnicuique, vt illi soli fidus videretur, cæteros ita tractare, prout amico esset commodum. his artibus ita sibi deuinxit Alexandrum, vt iuuenis putaret ei soli tuto se posse querelas suas concredere. aperiebat igitur ei dolorem suum quod pater esset à se alienator, casumque matris narrabat: & quod Antipater præpta fratribus dignitate solus posset omnia. Hæc diutius ferenda non esse, patre iam talibus imbuto odiis, vt cum ipsis nec conuiuia, nec colloquia communicare sustineat. Hæc ille, dolorem suum in sinum amici, vt tū videbatur, deponens. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinē, & consultum ei velle, vt cauetet ab Alexandri

Hedio & Ruffinus cap. 1. al. 17. Eurycles Lacedæmonius in Herodis amicitiam sese insinuat.

Eurycles apud Alexandrum sese insinuat.

Eurycles Alexandri dicta & facta obseruans Antipatro & Herodi exponit.

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

drijnsidiis. non enim eum dissimulare animum, sed ipsis verbis præferre cupiditatem parricidii. Post hoc beneuolentiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimum ab eo persuasus est, vt ad Herodem referret de hoc negocio. Rex narranti de Alexandri odio facilem aurem præbuit, & eo deductus est verborum ambagibus, vt implacabilem iram in filium conciperet: id quod sine mora declarauit. Eurycli enim quinquaginta talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prædicans, operam etiam suam commemorauit quam vtilis ei fuerit ad conciliandam patris gratiam: & ab eo quoque accepta pecunia, prius quam deprehenderetur hominis malitia, discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoque similibus artibus vteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porro Iudææorum Rex non iam ante contentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula & scisitans, & permittens omnibus quicquid vellent contra eos dicere: & inter cætera Euaratum Coum communicasse cum Alexandro consilia. videbaturque nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortunium, calumniis nunquam cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad regem deferentibus, scilicet incolumitatis eius studio. Erant Herodi duo satellites, Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem eorporum. hi propter quandam offensam pulsi è regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, quod essent exercitatissimi, honorabantur pecuniis aliisque muneribus. Mox igitur Rex de his etiam suspicione concepta, tormenta admouit. ergo post toleratos diu cruciatus: tandem aiunt se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem feras persequentem interficerent. facile enim confingi posse, præcipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. nam & ante pene simile quiddam ei acciderat. Simulque indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo, & præfectum venatorum arguebant, quod eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. Post hos præfectus arcis Alexandrii correptus similiter examinatus est: huic obiectum est quod eos intra castellum reciperet, pollicitusque eis esset pecuniam regiam ibi reconditam. Sed illo pernegante filius eius accedens, vera esse dixit omnia: protulitque referentes manum Alexandri literas in hanc sententiam. Quamprimum Deo fauente perfecerimus quæ decreuimus, ad vos veniemus. curate igitur, vt quemadmodum estis polliciti, nos in castellum recipiatis. His literis vius Herodes posthac pro indubitato habuit, paratas sibi à filiis insidias. Alexander autem dicebat Diophantum scribam imitatū suum characterem, esseque Antipatri malicia excogitatam illam schedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & post in similibus deprehensus dedit supplicium. eos vero qui torti sunt rex apud Hierichuntem produxit ad populum, vt accusarent filios, vbi saxis sunt obruti. cumq; vulgus concitum simili pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit: & iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eo nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorum dicta & facta omnia. iamque pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum sua. eorum alter Aristobulus præ anxietate etiam amitam suam ac socrum ad miserationem præsentis calamitatis, eiusq; autoris odium inuitans, An non tibi quoque, inquit, periculum imminet delatæ, quod spe nuptiarum Syllæo de omnibus quæ hic fiunt per literas significes. quæ verba mulier statim fratri retulit. ille non amplius se continens vinciri eos iubet & seorsum

Eurycles astutia ab Archelao pecuniam extorquet.

Herodes Alexandri & Aristobuli criminatoribus aurem præbet.

Iucundus & Tyrannus se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem interficerent, fatentur.

Alexander ad Præfectum arcis Alexandrii, vt se recipere, scribit.

Diophantus scriba aliorum characteres imitatur.

Alexander & Aristobulus in carcerem coniecti.

Aristobulus amitam suam ac socrum mouet.

quenq;

quemq; quid contra patrem moliti sint scripto prodere, hoc iussi facere scripserunt, insidias quidem nec parasse se, nec cogitasse: sed conatos fugere, quod non possent amplius ad hunc modum suspecti & soliciti viuere. Eodem tempore cum venisset è Cappadocia ab Archelao legatus Mela vnus è dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiam, acciuit ad se Alexandrum è vinculis: & rursum interrogauit de fuga, quonam & quomodo decreuissent, discedere ad Archelaum. ille respondit, pollicitum quod inde Romam nos mitteret. Cæterum contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se machinatos esse, neque quicquam veritatis inesse confictis aduersariorum criminationibus. cupiuisse etiam vt Tyrannus eum sociis examinaretur cautius: sed illis approperatam mortem per Antipatrum, qui admixtis suis vulgum in eos concitauerit. His dictis rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur num ignorasset paratas Herodi insidias. quo vt ventum est, continuo mulier vinctum conspicata maritum, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita clare ingemuit: iuueni quoque manantibus lachrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorum poterant vel dicere vel facere. Tandem Ptolemæo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilii conscia: qui potuit, inquit, non esse, carior mihi vita, & parens liberorum communium? ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse conscium. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri vel in suam perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidem, sicut suspicantur quos minime oportuit, nihil nec ego cogitaui, nec tu es conscia: sed quod ad Archelaum abire, & inde Romam, decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à se Archelaum maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis vt inter nauigandum appellerent ad Eleusam oppidum Ciliciæ, & Archelao scripta de his redderent; & post expostulationem quod filiis conatum fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerent. & si inuenerint à Nicolao placatum Cæsarem, redderent ei literas, & argumenta quę ad conuincendos iuuenes scripta mittebantur. Igitur Archelaus pro se attulit, voluisse quidem excipere iuuenes, quod & ipsis & patri eorum putaret vtile, ne quid ob suspiciones & diffidia durius in eos statueret: non tamen missurum fuisse ad Cæsarem, nec confirmaturum eos in maleuolentia: Romam autem delati inuenerunt iam Herodi reconciliarum Cæsarem, eique literas reddiderũt. Nam Nicolai legatio ad hunc modum se habuit: quam primum Romam venit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accusandum suscepit. animaduertit enim dissidere inter se Arabas quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc authore necatos plerosque cognatos Obodæ manifeste coarguerunt ex ipsius literis interceptis per aduersarios.

Qua fortuita occasione Nicolaus vti non neglexit, studens Herodem reducere in gratiam Cæsaris. Sciebat enim si defensionem regis ordiretur, difficilem se habiturum iudicem: quod si accusaret Syllæum, non defore occasionem pro suo rege satisfaciendi. contestata igitur lite, & præstituta ad agendum die, Nicolaus assistentibus sibi Aretæ legatis, acriter accusauit Syllæum interfectorem, asseuerans domini ac Regis sui multorumque Arabum, pecuniam etiam mutuatam ad perturbandam quietem publicam, matronasque arguens corrupisse tam Romæ quam in Arabia. addidit his grauissimum crimen, circumuentum mendaciis eius Cæsarem, quę nihil veri de gestis ab Herode docuerit. ad hunc accusationis locum postquam ventum est, Cæsar interlocutus iussit eum, o

missis

An. mundi 3960. ante Christum nat. 4.

Alexander Herodi quod ad Archelaum discedere decreuisse, fatetur.

Mela, Archelai Cappadocum regis filia.

Glaphyra, Alexandri coniunx, nũ paratas Herodi insidias ignorasset, interrogatur.

Archelaus Herodi sese excusat.

Herodes Cæsari reconciliatus.

Hodie & Rufinus c. 12. al. 18.

Nicolaus Syllæum accusat, & Herodem excusat.

An. mundi 3960. ante Christum nat. 3.

missis cæteris, hoc tantum de Herode dicere, an non exercitum in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neque captiuis abductis regionem deprædatus sit. Ad hæc Nicolaus, de his se vel maxime ait doceri posse, nihil horum aut certe minimam partem ita se habere, quemadmodum ab illo relata sint, neque vllam mereri indignationem. His præter opinionem auditis cum Cæsar attentius auscultaret, ille primum indicauit ei de D. talentis mutuo sumptis, deque syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutum tempus pignora ex vniuersa regione capere: deinde non expeditiouem hostilem hanc fuisse, sed exfecutionem iuris & repetitionem debiti idque non propere actum quamquam permittente syngrapha, sed appellatis prius de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus: postremo apud Berytum in horum præsentia Syllæo per Cæsaris fortunam iurato, omnino intra triginta dies exhibiturum se & pecuniam, & Herodis perfugas, & cum horum nihil Syllæus præstitisset, aditos rursum præsides Herodi permisisse pignora capere, atque ita demum illum profectum in Arabiam. hoc est, inquit, illud bellum quod aduersarii tam tragice exaggerauerunt. quod tamen qui potest bellum vocari, permissu præsidum & ex pacto illatum post periurio violatos tum alios deos, tum in primis nomen Cæsaris? restat de captiuis iam dicere. Latrones Trachonitæ XL. primum, mox plures, fugientes Herodem metu supplicii, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominum iniuriam, agrosque ei dedit, & prædarum fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurando tenebatur restituere cum mutuaticia pecunia ad præscriptum terminum. nec potest offendere quenquam præter hos captum in Arabia: immo ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiam de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimum figmentum quod ad procurandam iram tuam commentus est. Affirmo enim quod cum Arabum manus nos inuasisset, & vnus atque alter è nostris cecidisset, tum demum Herodes repugnare coactus Nacebum & cum eo XXV. non amplius occidit, quorum singulis centuplicatis iste bis mille & quingentos cecidisse retulit. His motus Cæsar, vultu irato ad Syllæũ versus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint. Hæsitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ sunt syngraphaꝝ conditiones & rescripta præsidum, literæq; vrbium continentes querelas de latrociniis. Ad vltimum eo res deuenit, vt Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & pœnitens quod calumniis permotus durius scripsisset, hoc quoque Syllæo obprobrauerit, illius mendaciis impulsum se discessisse ab officiis amicitiæ. In summa, remisit eum in prouinciam, vt postquam satisfecisset creditoribus, daret supplicium. Cæterum Aretæ indignari pergebat, quod regiam dignitatem ac potestatem vsurparet, priusquam à se acciperet. volebatque Arabiam quoque Herodi tradere: sed hoc consilium mutauerunt redditæ ipsius literæ. Olympus enim & Volumnius cognito placatum esse Cæsarem, mox ita vt mandatum erat obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quib. lectis, visum est non onerare insuper alio regno senem & infortunatum circa filios: admissisque legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis, quod Rex eorum temerarie Principatum sumpsisset, non expectata sua sententia, admisit munera & regnum ei autoritate sua confirmauit. Post hæc Herodi iam reconciliatus scribit, dolere se vicem eius qui tales haberet filios, debereque eum, si quid contra pietatem ausi sint, vt in patricidas animaduertere, se enim liberam ei potestatem permittere. quod si tantum fugam meditati sunt, ipsum quoq; salua pietate oportere leni castiga-

Expeditio belli Arabici, & pecunia mutuo accepta.

Trachonitæ latrones.

Syllæus capitis damnatus. Herodi Augustus Arabiam quoque vult tradere, quod eõ filium ipsius littera reddita mutant. Aretas ad Arabum regem legatus. Hedio & Ruff. a. 13. al. 15.

1 d

2 d

3 d

4 d

5 d

tione

tione contentum esse. Quare suum consilium esse, vt indicto consistorio apud Berytum Romanorum domicilium, & adhibitis præsidibus cum rege Cappadocum Archelao, amicisque cæteris & viris illustribus, de communi sententia quid statuendum sit displicat, atque hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris. An. mundi 3961. ante Christum nat. 3.

CAP. XVII.

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

Cæsar Augustus Herodi in parricidas animaduertere, liberam potestatem permittit.

QVa accepta Herodes supra modum gauisus est, tum quod rediisset in gratiam, tum propter concessam sibi statuendi de filiis potestatem liberam: & nescio quo pacto accidit, vt qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odiis. Ergo conuocat per nuncios quotquot visum est Cæsari, vno Archelaõ excepto, vel quod hominem oderat, vel quod vereretur ne obsisteret suo proposito. & postquam Berytum conuenerunt, cum præfides, tum cæteri exciti è diuersis vrbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane vico Sidoniorum detinuit, non longe ab vrbe: vt posset eos si vocarentur sistere. ipse vero solus introgressus, coram consessu CL. virorum, vsus est accusatione non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quam patri parum decora. Vehemens enim erat, & in coarguẽdo crimine hæsitans, non satis se explicabat, multaque furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiungebat indecore pater contra filios, literasque ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de ineunda fuga consilium, & conuicia signa offensi animi ad quæ postquam ille peruenit vociferabatur quasi in confessis insidiis: remque exaggerabat deierans mori se malle quam audire talia. Postremo dicens sibi & à natura & à Cæsare potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: vt si cui accusato parentes manus imponant capiti, necesse habeant circumstantes saxis eum ferire, atque in hunc modum interficere. quod cum sibi promptum sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorum quoque calculos. Venire se tamen ad eos non tam vt iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quam vt per occasionem indignationi iustæ parentis suum addant suffragium, & exemplum edant ad posteros, non oportere tales insidias negligi. Hæc locuto rege, & iuuenibus ne ad dicendum quidem causam adductis, qui erant in consilio videntes rem eo deuenisse vt nulla sit spes reconciliationis & gratiæ, potestatem eius confirmauerunt. Et primus Saturninus vir consularis, multisque defunctus honoribus, protulit sententiam moderatam circumstantiis: damnare se quidem Herodis filios, non tamen censere interficiẽdos, quod & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortuniis hoc maximum nolit adiicere. Post illum ipsius tres filij, qui legati patris erant, eandem sententiam tulerunt. Contra Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impii erga parentem fuerint: quem deinceps maior pars secuta est, vt omnino viderentur addicti ad supplicium. Moxque inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quo cum Nicolaus appulisset à Roma veniens, Rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filiis. Ille respondit videri consilia iuuenum impia, conũciendosque vinctos in carcerem: deinde pensitato diligentius negotio, si ita videatur, occidendos, ne putetur plus iræ quam ratio-

Saturninus eiusque filij moderatam sententiam proferunt.

Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse pronunciant.

Nicolaus Herodes quid Roma amici sentirent de eius filiis interrogat.

An. mundi 3761. ante Christum nat. 3.

ni tribuere: sin contrarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorumque amicorum sententiam. Tum rex diu multumque tacitus secum cogitauit, & illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream ventum est, mox omnes fuerunt de filiis soliciti, euentum expectantes. valde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cumque dolerent eorum vicem, tamen nec loqui temere, nec audire dictum aliquod liberius vacabat periculo: sed in sinu misericordiam celantes, taciti dolorem dissimulabant. Vnus omnium vetus regis miles nomine Tiro, filium habēs Alexandri æqualem & amicum, quicquid alii quieti occultabant, ipse libere eloquebatur, & sæpe exclamare cogebatur in turba, periisse veritatem & institiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendaciis malitiam: eoque tantam caliginem inductam negotiis, vt ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat quod non sine ratione fortiter se gereret tali tempore, libenterque hæc audiebant singuli, & cum sibi cauerent silentio, eius tamen nō improbabant licentiam. nam tanti mali expectatio potuisset à quouis commiserationis voces exprimere. Ille vero etiam ad regem magna libertate se ingerens, postulauit solus cum solo colloqui: quod vbi concessum est. Non possum, inquit, ô Rex, diutius ferre hanc anxietatem animi, quæ me cogit audaces voces & mihi periculosas promere, sed tibi, si velis, vtiles. Vbi nunc est tua mens? vbi animus ille semper hacten⁹ quantumuis arduis par negotiis? quænam hæc est tanta amicorum ac cognatorum penuria: neque enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantum sceleris sustinent in quondam felici regia. quid tu? quid agitatur nondispicies? occidesne duos iuuenes è Regina vxore susceptos, & in omni virtute eximios, teipsum hac ætate commissurus vni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An non animaduertis tacitum vulgus simul & tuum errorem damnare, & miserari calamitatem iuuenum? ad hæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis compatiuntur, & execrantur autores huius infortunii. Hæc primo sat æquis auribus accipiebat rex, admonitus tam suę calamitatis, quam domesticorum perfidiæ. Sed illo immodeste ac militariter instante, & per simpliciratem nō habente rationem temporis, turbatior iam & opprobrationem hanc magis quam admonitionem amicā existimans, scisciratus quinam essent illi ægre ferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes, cum ipso Tyrone vinctos iussit seruari in carcere. Huius facti occasione Trypho quidam tonsor regis accedens eum ait se non semel à Tyrone solicitatum, vt intercurandum guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutum iubet corripi: moxque tortus est & tonsor & Tyro cum filio, qui videns patrem sæuissime tractatum obstinate cruciatus perferre, nec tamen superesse vllam spem salutis ex crudelitate regis coniiciens, ait se indicaturum veritatem, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptaq; in hoc fide, dicebat conuenisse inter eos vt Tiro sua manu regem interficeret. patere enim ei aditum soli ad solum. atq; ita perpetrato facinore libenter quiduis passurum in Alexandri gratiam. His dictis patrem exemit cruciatibus, incertum veritate expressa an vt se ac genitorem hoc pacto à diuturniore vexatione redimeret. Herodes autē ejecta ex pectore omni, si qua prius inerat, dubitatione de filiorum supplicio, nec vllum relinquens locum resipiscentiæ, properauit exsequi suum præpositum. & productis in concionem trecentis ductoribus militum vna cum Tirone ac filio, tonsoreque

Tiro Herodē alloquitur, & cum immodeste instat eum ducibus & militibus in carcerem coniicitur.

Tyro à regis tonsore & pro prio filio se regi insidias struxisse, accusatus.

Alias c. 20.

req; indice, omnes accusauit apud populum: in quos multitudo quicquid ad manum veniret coniiciens, ad vnum eos interfecit. Alexander autem & Aristobulus ducti Sebasten, ibi iussu patris sunt strangulati: & corpora eorum in Alexandrium recondita sunt, vbi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum serie siti sunt. Et fortasse alicui mirum non videbitur, coalitum tanto tempore odium adeo excreuisse, vt modum excedens ipsam naturam vicerit. Illud merito dubitari possit, in adolescentes ne ea culpa conferenda, qui patrem longo tempore exasperatum tandem in odium coniecerint immedicabile, an in ipsius duriciem & cupiditatem tam gloriæ quam dominationis immodicam, qui nullum ferre socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis ratiohibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, vt necessario consequantur, eamq; vim fatum vocamus, quod nihil sit quod illa non efficiat. sed hunc sermonem vt arduum leuiter attigisse sufficit, qui & nostris studiis nonnihil tribuit, & varietatis actionum causas examinat: quæ quidem contemplatio iam olim inclusa est legis nostræ voluminibus. Cæterum ex duabus reliquis causis quod ad filios attinet, accusare quis posset eorum iuuenilem arroganriam, & factum regium, quod nimium tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquisitores fuerint, malitiose suspicaces, & linguæ temperare nescii; ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam Regis gratiam delatoribus. Patris autem plane pudendus error est & inexcusabilis, quod neque insidiarum structarum coniectos, neque vllis huius conatus argumentis deprehensis, permiserit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solum gratiosos, non in venationibus segnes, non in militaribus exercitiis contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studiis. horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut vinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cum securum faceret Romana potentia, sub cuius tutela positus ne apertam quidem vim, adeo non insidias extimescere debuerat. nunc tam cito eos occidere in impotentis affectus gratiam, quid aliud est quam argumentum impiæ licentiæ? maxime cum esset ea ætate, in quam excusatio ignorantiæ vel imperitiæ non competit. neque enim mora & dilatio facit eum excusationem. Minus enim peccatum erat, attonitum nouo aliquo casu, irritatum esse ad atrocius facinus. post longas vero cunctationes, & deliberationes, postremo tale quippiam aggredi & perpetrare, sanguinarii animi est & obstinati in deterius. qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui ante videbantur charissimi. qui tametsi minus miserabiles erant, quod merito perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperantem sibi cædibus; quæ de re dicturi sumus in sequentibus.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Tyro cum trecentu decoribus militum apud populum accusatus, interficitur.

Alexander & Aristobulus Sebastæ strangulati, in Alexandrio sepeliuntur.

Causæ harum calamitatum.

Fatum & prouidentia diuina.

Alexander & Aristobulus in quibus peccauerint.

Herodis error pudendus & inexcusabilis.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusseptimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *De Antipatri Herodis filii malitia.*
II. *De Zamari Iudæo Babylonico.*
III. *Antipatri contra Herodem insidiæ.*
IIII. *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.*
V. *Pherorę obitus.*
VI. *Therorę vxor accusatur veneficii, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.*
VII. *Antipater capitis damnatus in vincula coniicitur.*
VIII. *Herodis morbus & Iudæorum seditio.*
IX. *Antipatri exitium.*
X. *Herodis mors, testamentum & funeratio.*
XI. *Populus seditionem mouet contra Archelaum.*
XII. *Seditio Iudaorũ contra Sabinum, & quomodo Varus auctores eius puniit.*
XIII. *Cæsar Herodis testamentum confirmat.*
XIV. *De Pseudalexandro.*
XV. *Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.*

CAP. I.

De Antipatri Herodis filii malicia.

Hegesippus & Ruffinus cap. 1.

ANTIPATER autem sublatis fratribus agitatus diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbæ spei satisfaciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim æmulorum metu qui possent in principatus societatem venire, in aliam maiorem difficultatem parandi sibi regni incidit, videlicet odium quo populariter inuisus erat omnibus. huc accedebat quod illum magis etiam haberet solicitum, alienati militum animi à quibus pendebat regum securitas, si quando gens ipsa videretur nouarum rerum cupida. quæ mala suamet culpa sibi germanis oppressis conciliauit, & tamen haud aliter quam rex cum patre administrabat res Iudæorum, credente se Herode eius fidei, & id factum quo supplicium merebatur, interpretante argumentum beneuolentiæ, quasi saluti regis consulens illos prodidisset, non morem gerens odio, quo tam illos quam patrem prosequebatur: quandoquidem & illos propter patrem oderat totus infestus furiis: dabatque operam, vt nulli essent qui insidias eius detegerent, aut ad quos Herodes aperta vi petitus refugeret, sed tam longe magis stimulabatur cœptos conatus persequi. Nam eo defuncto proponebat sibi certum imperium: quod si diutius vitam protraheret, periculum videbat, ne proditis aliquo modo suis

Antipater fratribus sublatu populo & militibus inuisus.

Antipater cum patre res Iudaeorum administrat.

Antipater parentis vltimum diem optat.

dosuis technis patrem haberet infensissimum. Ideo nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis hominum odia beneficiis volens obruere, præcipue quotquot Romæ erant magnificentissimis muneribus sibi concilians, & ante omnes, Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem ipsius corrumpi posse donorum magnitudine: pariterque regis sororem, nuptam viro inter amicos regis primario, erat enim callidissimus ad deuinciendos per beneuolentiæ speciem hominum animos, & dissimulandi odii summus artifex. Non tamen fallebat amitam, quæ iam ante perspectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, & ideo machinis omnibus occurrebat eius malitiæ: quamuis filiam habebat nuptam eius auunculo, quam ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callæas vxorem duxerat, sed nec affinitas hæc effecit, quo minus cognosceretur eius malitia, sicut nec prior illa consanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen autem adamato Syllæo cupientem nubere, Herodes compulit ad Alexiæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadente, ne aperte inimica fratri fieret, iurato ni consensum præberet alienaturum se abea beneuolentiam, quare illa paruit autoritati vxoris Cæsareæ, alioquin etiam vtile danti consilium. Per idem tempus remissa est ad patrem Cappadocum regis Archelai filia, quondam vxor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco regio, ne quid ea de causa exoriretur controuersiæ. Ipse autem filiorum liberos educabat magna diligentia. Alexander enim è Glaphyra duos mares susceperat, Aristobulus è Berniee Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquando præsentibus amicis commendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus est ne quid simile contingeret eorum liberis: sed potius virtutibus cum ætate auctis, gratiam sibi nutricationis reponerent, desponsauit etiam futuras adultis vxores, maiori ex Alexandri filiis Pheroræ filiam: Aristobuli vero filio filiam Antipatri: & eiusdem filiam itidem Antipatri filio, alteram autem filiam, Herodi suo filio, nato ex filia Pontificis. mos enim nobis est patrius, plures simul vxores habere. Hæc connubia rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatem Antipatrum ad caritatem eorum inuitans. Sed ille eundem erga pueros animum obtinuit, quem ega parentes ipsorum habuerat: solicitatus etiam regis circa eos cura, ne forte adulti officerent suæ potentiæ, Archelao quoque rege adiurante nepotulos. & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio suo coniugem. Eodem incitabatur propter studia populi, miserantis orbatos parentibus, & ipsum autorem eius calamitatis odio prosequentis. & parati aliquando per occasionem detegere eius erga fratres maleuolentiam. quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægre laturus si deberet eos habere potestatis participes: flexitque Herodem precibus, vt ipsi filiam Aristobuli ducere permitteret, & filio suo Pheroræ filiam. itaque præter eius sententiam mutata sunt pacta connubialia. Rex autem eodem tempore nouem vxores habebat. vna erat Antipatri mater, altera summi Pontificis filia, ex qua puer natus est, patrem nomine referens. erant inter has & fratris filia, & consobrina, sed steriles. præterea Samaritis vna, & ex ea liberi Antipas & Archelaus. & Olympias filia, quam postea duxit regis fratruelis Iosephus. Archelaus autem & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippum, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autem Phaselum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxauam & Salomen. Maiores autem natu filias, Alexandri ex eadem matre sorores,

An. mundi 3962. ante Christum nat. 3.

Antipater in demerendis paternis amicis, nullis sumptibus parcit.

Antipater amitam fallere non potest.

Salomen Herodos ad Alexiæ coniugium comp. dit.

Glaphyra quondam vxor Alexandri Archelao Cappadocum regi remissa.

Hedio & Ruff. c. 2.

Herodes filiorum liberos educat.

Archelaus fratrum liberos edit.

Antipater precibus Herodem vt pacta connubialia mutentur, flectit.

Herodis nouem vxores.

An. mundi 3961. ante Christum nat. 3.

quarum coniugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alteram Phasaelo fratris sui filio. atque hæc fuit Herodis progenies.

CAP. II.

De Zamari Iudæo Babylonico.

Herodes in Trachonitarum regione castellum condit, eique Zamarin Iudæum Babylonicum præfecit.

VOlens deinde à Trachonitis tuta esse omnia, vicum Iudæis magnitudine vrbis decreuit in eius regionis medio condere, qui & suis esset præsidio, & vnde hostes facilius ex propinquo posset inuadere. Cumque intellexisset forte fortuna virum Iudæum è Babylonia cum quingentis equitibus sagittariis & centum ferme cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiam quæ sita est ad Daphnen degere, vbi à Saturnino Præside Valatham castellum ad habitandum acceperat, accersiuit eum vna cum suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, vt ibi opponeretur infestatoribus: omnium etiam tributorum ac vectigalium immunitatem promisit tam agris quam hominibus. His conditionibus allectus Babylonius venit, acceptoque agro castella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram. eratque hic vir pro obice contra Trachonitas indigenis, simulque Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis ergo petentibus, quo tutiores essent à latrociniis: multique vndique ad eum confluxerunt Iudæi obseruatores legis patriæ: & facta est ea regio valde populosa propter immunitatem quæ illis manfit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & non diu ab eis exegit. porro magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauibus tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo alias suo tempore dicemus prolixius. Zamaris autem Babylonius qui hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita moritur egregiis liberis superstitibus. & in his Iacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babylonia Reges, stipare est solitus. is in extrema senectute decedens, filium reliquit Philippum, virum manu promptum, & virtuti, si quis alius, deditum. regique Agrippæ ob hæc gratum & amicissimum: qui ab eo vniuersis suis copiis exercendis ac ductandis est præpositus.

Iacimus & Philippus Zamaris fil.

CAP. III.

Antipatri contra Herodem insidiæ.

Hegesip. & Ruffin. c. 3.

CÆterum in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquam semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius ac beneuolentia: qua tamen potestate ille audacius abutebatur, callide regens suam maliciam, & in omnibus facile fidem à parente impetrans: eratque omnibus formidabilis ob versutiam magis etiam quam ob potentiam. Sed præcipue Pheroras illum colebat, & ab eo vicissim colebatur, circumuentus à mulieribus Antipatro fauentibus, obnoxius enim erat Pheroras & vxori & socrui, & sorori, quamuis exosas haberet eas propter iniurias illatas filiabus suis virginibus. attamen ferendæ erant & absque illis nihil facere poterat, res eius perueftigantibus: & mutuo se inuicem adiutantibus, quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrem: nam hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cum Antipatro propter leues quasdam res non satis conueniebat, diuellente eos regis sorore, quæ iamdudum explorabat omnia.

Pheroras à mulieribus deceptus.

Sciens

sciens eos in regis tantum pernicjem conspirare, & parata eius rei indicium facere. qui vt cognouerunt mutuam suam amicitiam suspectam hoc nomine regi & inuisam, hoc contra excogitauerunt, vt non congrederentur in propatulo, fictisq; conuicijs simularent dissidium, maxime præsente Herode, aut alio quopiam qui ei renunciaturus id videretur. clam autem alerent & confirmarent mutuam beneuolentiam: atque ita etiam fecerunt. Hoc autem Salomen non latuit, nec cum primo excogitatum est, nec postea cum cœpit fieri. omnia enim perueſtigabat. moxque ad fratrem affingens aliquid deferebat, videlicet occulta eorum conuenticula & clancularias consultationes, mirum ni euasura in ipsius perniciem. si mature sibi non prospiceret. In aliorum enim conspectu dissidentes & iactantes inter se conuicia, celare amicitiam: de inde quando soli sint consentire, dubio procul conspirantes in eos quibus occultam velint esse suam amicitiam. Hæc illa & peruestigabat diligenter. & ad fratrem mox deferebat. iam & per se nonnihil intelligentem, sed cohibentem se adhuc, quod suspectum haberet etiam fororis procliue ad calumnias ingenium. Erat enim quædam Iudæorum secta exactiorem patriæ legis cognitionem sibi vendicans, quibus tanquam Deo, vt videri volebant cæcis, addictum erat hoc mulierum sodalitium. Hi Pharisæi vocantur genus hominum astutum, arrogans, & interdum regibus quoque infestum, vt eos etiam aperte impugnare non vereatur. nam cum tota gens Iudæorum fidem suam iureiurando obligasset Regi & Cæsari, hi solum non iurauerunt: excedentes sex millium numerum: quib. hoc nomine à rege mulctaris, Pheroræ vxor pro eis mulctam persoluit. cui reponentes gratiam, quoniam credebantur futura præscire ex Dei colloquijs, prædicebant, decretum esse DEO regnum ablatum ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & maritum Pheroram ac communes liberos. Sed hoc quoque regi per Salomen innotuit, & quod aulicorum quosdam solicitarent muneribus atque corrumperent. qua in culpa Phasaëlæ xorum aliquot deprehensos interfecit, præcipuos autores huius consilij. cumque his Bagoam eunuchū. & suas delicias Carum, præstantissimæ formæ gratia sibi commendatum: & præter hos quoscunq; è domestica familia cum Pharisæis conspirasse ipsorum indicio compererat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat, quasi parens & benefactor appellandus Regis, quem destinarent vaticinia. prospere enim cessura nouo regi omnia, constabiliendo successione prolis legitimæ. Herodes porro conuictis Pharisæis ac supplicio traditis amicorum consilium aduocat, & apud eos Pheroræ vxoris accusationem instituit, quod ipsius impulsu frater conditionem regiarum virginum spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriam pertinere affirmans, quod mulier ruptis legibus naturæ inter fratres ferat dissidia quibuscunque valeat, tam verbis, quam operibus. mulctam quoq; contumacibus à se impositam illius persolutam esse impendijs, & in summa conscium esse totius recentis conspirationis. Recte igitur facturum Pheroram, si non expectatis fratris precibus sponte talem mulierem ableget, fratres inter se committentem mutuis odijs: quandoquidem ei, aut huius vxoris iactura faciendæ sit, aut fraternæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurum sit integrum germanitatis vinculum. Pheoras autem quamuis vehementi regis oratione grauaretur, tamen aiebat se & fraternæ pietatis iura persancte culturum, & à coniugali caritate haud quaquam discessurum: emorique se malle, quam sine dilecta vxore viuere. Tum Herodes, licet graui se iniuria existimaret affici, irasci tamen fratri distulit, contentus Antipatro & eius matri interdixisse Pheroræ consuetudine,

An. mundi 3961. ante Christum nat. 3.

Salome Herodi mulierum aliorumque consilia aperit.

Pharisæi astuti & arrogantes.

Pharisæi regi non iurant, propterea mulctati.

Pherora vxor pro eis mulctam persoluit, ob quod beneficium regnū pollicentur.

Bagoas, Carus & alij ab Herode necati.

Hedio & Ruff. cap. 4.

Hero. Pheroræ vxorem accusat, eumque, vt illum ableget iubet.

Pheroras vxorem dimittere recusat.

Herod. Antipatro Pheroræ consuetudine, & mulierum conuenticula interdicit.

An. mundi 3961. ante Christum nat. 3.

& vetuisse mulierum regiarum conuenticula. illi facturos se iussa Regis pollicíti, per latentes quoties dabatur comessationes conueniebant, præcipue Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pherorę vxorem cum Antipatro quoque stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

CAP. IIII.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.

Antipatrũ Herodes ad Cæsarem mittit.

QVapropter suspectum habens patrem, & veritus ne vlterius serpendo eius odia ad se quoque peruenirent, scribit amicis Romæ degentibus, rogans admoneant Herodem per literas, vt quam primum se ad Cęsarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes misit cum precio fissimis muneribus & testamento, in quo ipsum Antipatrum regem declarabat, aut, si ille prior vita discederet, Herodem natum sibi è filia summi pontificis. eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romam profectus est non factis imperatis Cæsaris: quum Antipater eorundem criminum reum egit apud ipsum Cæsarem, quorum Nicolaus antea accedebat & alter accusator Aretas, multorum honoratorum cædes apud Petram se inuito patratas obijciens, maxime Solemi hominis in omni virtute præstantissimi, quin & Cæsaris seruum Fabatum ab illo interfectum fuisse ob talem quandam causam. Erat in satellitio Herodis Corinthius, cuius fidei rex plurimum tribuere solitus est. Hunc Syllæus pecunijs corruptum eo perduxit, vt ei regis sui cædem sit pollicitus. hoc vbi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, Regi mox indicauit: qui è Corinthio cõfessionem extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscrutatus omnia: simulq; duos Arabas ab eodem satellite insimulatos comprehendit, alterum virum principem, alterum Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se venisse, vt Corinthum vrgerent crebris adhortationib. ad perpetrandum facinus, atque adiuuarent etiam in opere, si ita facto opus sit, quos omnes Saturninus apud se delatos Romam iudicandos amplius & puniendos transmisit.

Syllæum Antipater Romæ apud Cæsarem accusat.

Aretas Syllæum, quod Fabatum aliosq; interfecerit, accusat.

Insidiator vitæ regiæ deprehenditur.

CAP. V.

Pherorę obitus.

Iuramentũ sancte seruatum.

IN Herodam autem obstinate permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat; quod ille fecit libenter, addito iureiurando nunquam se rediturum, nisi Herodis mortę cognita: adeo vt paulo post, decumbente rege, vocatus ad accipienda quædam secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit; quo morbo postquam absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepeliit, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium. Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quod moneat habendam esse virtutis rationem in omnibus.

Pheroras ægrotans ab Herode visitatur, mortuus sepelitur.

CAP. VI.

Pherora vxor accusatur veneficii, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

Au. mundi 3961. ante Christum nat. 3. *Hedio & Ruff. c. 5.*

PHerora mortuo Taphnitæ duo è libertis eius carissimi Herodem adeunt, rogantes ne inultam pateretur fratris mortem, vtque inquireret in miserum eius & iniustum interitum. Quo attentius aurem simul ac fidem præbente illorum sermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnasse ea die quæ morbi fuit initium, venenumque oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi generi, quod gustatum perniciem attulerit homini. id venenum allatum ab Arabissa quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem vera Pheroræ lethiferum. sunt enim Arabum mulieres veneficæ maximæ. hæc autem quæ tum insimulabatur, dicebatur amicæ Syllæi familiarissima. ad eam comparandi veneni causa profectæ fuerant vxoris Pheroræ mater & soror, & cum illa reuersæ sunt pridie quam ille cœnam lethiferam sumeret. His auditis Rex ad iram concitatus, torsit ancillas earum, & quasdam etiam ingenuas. & cũ nulla quicquam fateretur, aut deregeret, postrema quædam dolore victa nihil aliud protulit, quam quod imprecata est Antipatri matri cruciatus similes, quandoquidem ipsa causa esset præsentium tormentorũ omnib. Hæc vox ad diligentiorem inquisitionem Herodem permouit, ita vt extorqueret eorum secreta omnia, comessationes q; illas & occulta conuenticula, tum sermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidem reticente, centũ talenta se accepisse ab eo, vt abstineret Pheroræ colloquiis. Addebant ancillæ quanto patrem prosequeretur odio, vtq; iæpenumero apud matrem de ejus longæuitate quereretur, dum interim etiam ipse consenescet, vt non multum se iuuare posset tam sera successio: adhæc simul nutriri multos fratres ac fratrum filios, vt ne sperare quidem tuto liceat; quandoquidem iam nunc, si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio non filio: addere his solitum accusationem sæuitiæ, non temperantis nec à filiis cuius metu Romam sibi discedendum esse, Pheroræ vero in suam tetrarchiam. Hæc quia probe congruebant cum illis quæ ex sorore antea Rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehensamq; in tam malicios is conatib. Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorum ornamentis eiecit è Regia: & mulierib. ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placator. Sed nihil magis eius contra filium indignationem commouit, quam Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est, quod lethale venenum Pheroræ tradidisset, quo, se absente ac per hoc minime suspecto, patrem tolleret. id venenum allatum ex Ægypto per Antiphilum vnum ex amicis Antipatri, missum deinde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Dorodis: haberique apud Pheroræ vxorem, à marito ad asseruandum acceptum. De quo rogata per Regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad afferendum id properans, de tecto seipsam deiecit. nec tamẽ lethalis fuit casus, quia forte in pedes cecidit. ex quo postquam se recollegit, Rege pollicito in columitatem & ipsi & familiæ, si totam rei veritatem promeret, contra extremos cruciatus minato, si quid per obstinationem celare pergeret iurauit se omnia dicturam ita vt acta sint. &, vt multorum tum fuit opinio, nihil omnino mentita est. Venenum id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui, professione medici. Theudio deinde in domum nostram intulit, & ego seruaui acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Post-

Herodes Antipatri & mulierũ secreta omnia extorquet.

Doridem Antipatri matrem Herodes ejcit è Regia.

Antipater Samarita Herodi Antipatrum filium venenum paratũ habere exponit.

Pherora vxor venenum se habere fatetur, & seipsam de tecto deiicit.

An. mundi 3963. ante Christum nat. 2.

quam igitur maritus in morbum incidit, & in officiose ad visendum eum & curandum venisti, motus ille & ad pietatem flexus tua beneuolentia, me accita, ô vxor, inquit, circumuenit me Antipater, dum pestiferis consilijs & veneficis ministerijs suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quandoquidem in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vsus est, video decedere, & mihi instare vitæ terminum: age ne fratricidali animo manes maiorum contaminem, me inspectante venenum illud exure. tum se fine mora prolatum, iuxta viri mandatum concremasse, paululo seruato, vt si post matriti mortem Rex eam tracta re vellet durius, possit ei necessitati occurrere. Hæc elocuta venenum quoq; vna cum pyxide in medium protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt. pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pontificis filia Regis vxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter & ipsam Rex abiecit, & filium eius è testamento deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoque Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Mathiam Theophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionib. fassus est attulisse se venenum, quod daret patroni sui matri & Pheroræ, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simulq, venerunt ad Regem ab amicis Romæ degentib. literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de cæde Alexandri & Aristobuli, miseratenturq; fatum germanorum innocentium. iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud quam vt euocati fratrum interitus accessio fierēt. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & verba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum, & primatum colebat amicitias, comparatis varijs ornamentis ducentorum talentorum precio. Mitum autem est, quod, cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio & viarum custodia partim populare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem vellet quærere.

Mariamne Herodes abiecit, filium eius è testamento delet socero Simo. Boethi filio sacerdotio priuato Mathiam Theophili filium surrogat. Archelaus & Philippus instinctu Antipatri accusantur.

CAP. VII.

Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur.

Hodio & Ruff. c. 6. Herodes Antipatro amicas literas vt eum Roma domū reuocabat scribit. Celenderis in Cilicia.

CÆterum Herodes ad Antipatri literas, quibus significauerat rebus ex sententia peractis breui se rediturum in patriam, dissimulata ira insidiose rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simulque modice de matre eius questus est, pollicendo remissurum se querelas post aduentum illius: modisq; omnib. magnam caritatem præ se ferebat, veritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahens regno insidias strueret, & in se moliretur aliquid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas vero quæ Pheroræ mortem nunciabant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam quod Pheroram amaret, quam quod ille morte preuentus, pollicita de patre veneno tollendo non præstiterat. Iam ad Cælenderim oppidum Ciliciæ peruenerat, cum dubitare cœpit de reditu, vehementer contristatus matris ignominia: & amicorum quoq; variabant sententiæ, aliis euentum alicubi expectare, aliis sine mora domum

naui-

nauigare consulentibus. facile enim dissoluturum criminationes omnium, quandoquidem nunc quoque non aliunde quam ex illius absentia aduersariis audacia viresq; ad calumniandum creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitq; ad portum Sebastum, quem Herodes magno sumptu constructum sic appellauit in honorem Cæsaris. Iamque manifestum erat incidisse Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius votis & faustis acclamationibus discedentem prosecuti fuerant. tunc vero contrariis votis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis vltricibus. Forte per idem tempus Hierolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriam, tunc vero ab Herode in consilium de rebus agendis adhibitus. Quibus vna sedentibus superuenit Antipater omnium insciis, & ita vt erat purpuratus in regiam ingressus est. quo mox admisso, amicorum comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mentem eius peculit, iam sentientem quo deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratum fratricidium & cogitatum patricidium opprobrans, & Varum cognitorem ac iudicem in crastinum denuncians. Ille tam inopinato malo velut ictus abiit attonitus: moxque obuias inuenit matrem & vxorem: hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorũ Rex fuerat, ab eis edoctus de omnibus parabat se, vt in iudicio subsisteret. Sequenti deinde luce præsidente Varo ac Rege, adhibitisque in consessum vtriusque amicis, acciti sunt etiam cognati Regis ac Salome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quique tormentis examinati fuerant: nouissimeque serui matris Antipatri capti paulo antequam ipse rediret in patriam. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicumque ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat, ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat, ne de causa sua prius decerneret quam cognosceret, sed defensioni rem integram seruaret: Rex vero postquam iussit eum in medium sisti, deplorauit infelicitatem suam in procreãdis talibus liberis, quodque senecta ætate incidissent in Antipatrum: enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quamque benigne suggessisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profeciisse quo minus capitalibus appeteretur insidiis, vt regnum quod iure & patris voluntate contingere poterat, ante tẽpus in impietatis præmiũ cederet. Miratique se Antipatrum quanam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatum fuisse: viuenti quoque sibi exæquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta reditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse CCC. talentorum viatico. Obiiciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue fontium idem accusator atq; imitator, siue innoxiorum circumuentor ac parricida fuerit. se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indice. nec in eos statuisse, nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in parricidium illis succederet. Hæc dicenti lachrymæ obortæ orationem cum abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimum, & pulchre eius negocii gnarum, vt prosequeretur quæ attinerent ad examinatos conscios, & ad conuincendum filium. Sed ille prævenies, causamque suam exorsus dicere, hæc ipsa exempla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirum pietatis suæ meritis reddita. Sc enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operam suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquũ esse, vt qui patrem eripuerit

An mundi 3962. ante Christum nat. 2.

Sebastum portum Herodes in honorem Cæsaris ædificat.

Antipater domum reuersus à nemine excipitur.

Quintilius Varus Syriæ præfectus.

Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat.

Antipater ab Herode accusatus.

ab

An. mundi 3961. ante Christum nat. 2.

Antipater parentis accusationem dilnit.

ab aliorum insidiis, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testatæ iam dudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cum successionem designatus Rex haberet magis quam speraret, & nemine vetante bonorum esset particeps? neque enim probabile esse, affectatum cum periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem contemptam certam infamiam, maxime cum is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam. nec se pœnitere gestorum, quæ argumento sint quam incorrupte parentem diligat. Quæ vero in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extareque eius de hoc literas, quas periniquum sit inimicorum & improborum hominum posthaberi calumniis, quibus nihil magis sit cordi, quam regiam familiam inter se committere nactis comminiscendi ocium per suam absentiam, quod se præsente nunquam habere potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoque torquendum offerebat nihil deprecans. His cum nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lachrymante Antipatro, & sibimet conuerberante faciem, vt vel inimicos subiret miseratio, Herodesque ipse quantumuis dissimulans fieret mitior: Nicolaus vt rogatus fuerat accusationem à Rege cœptam prosequens, exaggerabat singula, proferebatque testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus. ad hæc extollebat Regis de eo merita in educandis ac instituendis filiis, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æque mirandum fuisse priorum temeratam stultitiam, qui rudi ætate corrupti à malis consiliariis naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quam opum cupidine. Sed Antipatri stupendam esse tam sceleratam audaciam, qui iuuenior nocentissimis bestiis, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia. ne fratrum quidē calamitate deterritus, quo minus crudelitatis eorum æmulator fieret. Atqui tuipse, inquit, ô Antipater, iudex fuisti tentati per illos facinoris, te inquirente conuicti sunt, tu in conuictos animaduertisti, nec improbamus quod eos iusta indignatione prosecutus sis, imo miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facile colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrum feciſſe perniciem, vt detestando eorum malitiam, pietatis erga communem parentem opinionem tibi quæreres, & deinde ipse in eum sæuire posses impunitius, quod tandem facere aggressus es. Cum enim fratres fontes addicis supplicio, & parcis eorum sociis, omnibus facis perspicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum posthac vti possis in opprimendo patre opera. itaque duplicem voluptatem cepisti tuis dignam moribus: alteram palam quasi te bene gesta gloriabundus sublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas insidias conando patrem subuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim vere detestatus esses illorum malitiam, nunquam imitandam tibi proposuisses. Nimirum hoc agebas istis artibus, vt dignioribus sublatis nullos haberes successionis æmulos, & tum demum fratricidio necem patris adderes, vt in occulto manerent insidiæ, quibus oppugnasti germanorum capita, & non solum ipse meritum supplicium effugeres, verum etiam miserum parentem pœnæ tuæ vicarium supponeres, inaudito ad hoc æui parricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria. nō enim qualicunque patri insidiatus es, sed amantissimo simul & indulgentissimo, iam Regiæ potestatis particeps, iam successor designatus,

Nicolaus Damascenus accusationem à Rege cœptam prosequitur.

tum

tum præsenti fruendi voluptate ante tempus permissa, tum in futurum spe testamento patris confirmata. Tu vero cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate, sed ex tua malitia statuebas, non contentus societate patris indulgentissimi, nisi illi quoque suam partem præriperes: & cuius te seruatorem verbis præferebas, eum re vera quærebas perdere, non ipse tantum sceleſtus, sed matri quoq; inurens eiusdem notam sceleris, & fratrum disturbans beneuolentiam, dissidiisq; miscens omnia. & posthæc ausus es patrem vocare bestiam, ipse venenatissimis quibusque bestiis nocentior, proprio veneno abuteris in coniunctissimos, optimeque de te meritos, muniensque te custodibus ac variis tam virorum quam mulierũ technis contra vnum senem, quasi non tua sola sceleſta mens satis esset ad explendum odium. Et nunc post tortos tua causa viros & mulieres, seruos & ingenuos, post aperta coniuratorum indicia, audes veritati contradicere: & qui dudum patrem speraſti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te est conaris legem quoque contra tui similes scriptam abolere, simulque Vari æquitatem, omnemque, quanta est in rerum natura, iustitiam. an ideo mentitos dices tormentis examinatos, vt fidem abroges patris tui seruatoribus? tibi scilicet in tormentis plus credendum est. Non liberabis Regem Vare à cognatorum iniurijs? non dabis neci hanc pessimam bestiam, pietatem erga genitorem simulantem in fratrũ perniciem, ac deinde vt soluſ regnet deprehensum in struendis illi capitalibus insidiis? Scis parricidium non priuatum esse crimen, sed publicam vitæ ac naturæ iniuriam, quod cogitatum etiam non minus quam perpetratum contaminet: imo quod qui non punit: & ipse in naturam parentem est iniurius. Post hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat: consultos vates de regno, & sacris exitialibus impetitum Regis caput: tum libidinosas & ebrioſas Antipatri volutationes cum Pheroræ inulieribus: quæque ad testimonia pertinerent per tormenta elicita, multa & varia: partim præmeditata, partim repentina necessitate expreſſa, atque hoc ipso certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri silentio texerant, post versam eius fortunam videntes accusationibus inimicorum obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen non ita aliorum odiis grauabatur, vt propriis sceleribus, hoſtili in patrem animo, disturbata fratrum concordia, commiſſis inter se domeſticis omnibus: vt qui nunquam nec odia iusta exerceret, nec amicitiæ fidem coleret, nisi quatenus videretur cõmodum. idq; cum iamdudum à multis esset obseruatum, quo quisque erat æquitatis amantior, eo grauior illi fuit aduersarius: & quamprimum tuto licuit, magnis vociferationibus reum vrgebant, quicquid scirent certatim prõdentes: cumque variorum criminum proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quod neque ad Regis gratiam loquerentur, neque periculi metu silentio quicquam tegerent, sed damnarent omnes sceleſtos conatus Antipatri, eumque non tam ob patris securitatem, quam suomet ipſius merito de medio tollendum conferent & tradendum supplicio. nec hi soli qui interrogabantur eum accusabant, verum etiam spontanei delatores plerique ad erant: ita vt licet callidiſſimus esset mendaciorum artifex & frontis perfricti ſſimæ, tamen ne hiscere quidem contra valeret. Postquam autem Nicolaus accusare eum & conuincere destitit, tum Varus potestatem ei dicendi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suam innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrem quoque eius optare scire quam ne ille in vllo obiecto deprehenderetur crimine. At ille pronus in faciem & supplicabundus humi iacens, Deum conscientiæ suæ inspectorem obtestabatur, vt euidenti aliquo signo probaret alienum se ab

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

Parricidium publicæ vitæ ac naturæ iniuria.

Antipater à cunctis accusatur.

Varus Antipatro dicendi pro se potestatem facit.

Antipater innocentiam suam precib. ad Deum testatam facere conatur.

omni

Am. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

omni culpa, nec quicquam vnquam molitum in patris perniciem. Is. n. est mos malorum omnium, vt quoties nefarium aliquod facinus aggrediuntur, nihil non sibi permittant, nullo respectu diuini numinis: cum autem suis sceleribus inciderũt in periculum, tum demum illis in mentem venit Deus, per cuius inuocationem & testimonium volunt eripi fingentes se cuncta illius arbitrio permittere: Id quod tum quoq; Antipatro vsu euenit. qui cum ante omnia sic gessisset, quasi nullum numen interesset rebus mortalium, imminente vltione destitutus iuris præsidiis, ad diuinam confugiebat potentiam, se in hoc diuinitus seruatum affeuerans, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deum tantum inuocante, videns alioqui nullum fore finem, iubet proferri venenum in medium vt quanam vi præditum sit experimento posset colligere: quod mox allatum, & ad bibendum datum cuidam damnato capitis, sine mora, necauit hominem. quo facto surgens abiit è concilio, & sequenti die Antiochiam profectus est, vbi plurimum solebat degere, quod illic esset Syrorum regia. Herodes vero confestim vinxit filium, omnibus ignorantibus quænam fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia: coniectura tamen erat cuncta Regem facere ex illius sententia, coniecto deinde in carcerem, Romam Cæsari de eo significauit per literas, missis etiam qui coram eloquerentur mandata, docerentque quam scelerata sit hominis malitia. Per eosdem porro dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrum ex Ægypto missæ literæ: quibus solutis hæc in eis scripta Rex ipse comperit. Misi ad te Acmes literas, etiam cum vitæ meæ periculo. scis enim quod si deprehenderer, infestas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operam, vt rem geras feliciter. Atq; hoc fuit argumentum huius epistolæ: Rex autem diligenter requisiuit etiam alteram. ea tamen nusquam comparebat, & seruus Antiphili negabat se attuliſſe vllam præterea. & cum diutius hærerent, vnus ex amicis Regiis animaduersa quadam futura in interiore serui tunica (nam duabus erat indutus) suspicatus est in ea plica celatas literas: nec eum sua fefellit opinio: deprompta; est inde epistola hæc fere continens. Acme Antipatro. Scripsi patri tuo, quales iussisti literas. & adieci conflictum exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominam meam missæ: qua lecta scio, quod pœnas ab ea, tanquam ab insidiatrice exiget. Ea vero quæ à Salome scripta videri volebant. Antipatri commentum erat suppositio Salomes nomine, ipsius arbitratu & commodo scripta, sed Acmes ministerio. Eadem & Regi scripsit in hanc sententiam. Acme Regi Herodi. Cum mihi sit curæ, ne quid te lateat ad salutem tuam pertinens, inuentam Salomes epistolam, contra te scriptam, ad meam dominam, non sine periculo transcripsi, & ad te misi: in qua postulabat, vt sibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eam vitæ discrimen adeam. Sed hoc commentum prodebant, quæ ad ipsum Antipatrum scripserat, significans se voluntati eius obsecutam, & literas ad Herodem misisse, & insertum his exemplar fictitiarum Salomes literarum ad suam dominam, quæ insidias Herodi tenderent. Erat autem hæc Acme Iudæa genere, agens in ancillatu Iuliæ vxoris Cæsaris, operamque hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam simul & patrem vteretur. Cæterum Herodes cognita hinc filii malicia, minimum abfuit quin illum euestigio tolleret, vt concitatorem turbelarum omnium, qui non solum suam & sororis salutem in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat eum & Salome, pectus plangens & mori non recusans, si vllum extaret violatæ à se fidei argumentum idoneum. Rex autem accersito filio iubet illũ cum fiducia

Venenum capitis damnato ad bibendam datum sine mora enecat.

Herodis & Ruffini cap. 7.

Antipater in carcerem coniectus.

Herodes legatos ad Cæsarem mittit.

Antiphili litera ad Antipatrũ.

Acmes litera ad Antipatrum.

Acmes litera ad Herodem.

Herodes odio in filium flagrat.

pro-

promere, si quid haberet quod pro se afferre posset: qui cum ad hæc ne hiscere quidem valeret, rogatus vt quando medius teneretur deprehensus in maleficio, saltem socios sceleris proderet, omnem culpam conferebat in Antiphilum, alium præterea nominabat neminem. ibi Herodes vehementi dolore animi saucius cogitauit eum Romam mittere, vt apud Cæsaris tribunal parricidii causam diceret. Deinde veritus ne amicorum ope eriperetur periculo, ipsum quidem in vinculis vt ante retinuit: legatos autem & literas accusatrices misit ad Cæsarem, simul indicans adiutum eum Acmes opera, epistolarum quoque adiunctis exemplaribus.

An. mundi 3992. ante Christum nat. 2.

Antipater omnem in Antiphilum culpam confert.

CAP. VIII.

Herodis morbus & Iudæorum seditio.

INterea dum legati instructi mandatis ac literis Romam properant, Rex morbo correptus testamentum condidit, successionem regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philippum calumniis & Antipatri: Cæsarique legauit mille talenta, & vxori Iuliæ liberisque eius & amicis atque libertis talenta quingenta. Suis quoque filiis distribuit pecunias & agros ac reditus, similiter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio est habita, quam propter perpetuam & inconcussam beneuolentiam ditauit egregie. Desperata deinde salute, quod iam ad septuagesimum ætatis annum accederet, mirum in modum efferatus est, ira impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causa erat opinio contemptus, quodque existimaret gentem lætari suis infortuniis: quam opinionem confirmauit quorundam apud populum gratiosorum seditio, mota ex causa tali. Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi doctissimi erant Iudæorum, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idque cari populo, quod iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebãt in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt sublatis operibus quæ Rex præter patriam consuetudinem fecerat; propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectaturos præmium. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum, tum postremo, præsentis morbi, videlicet, quod contemptis legibus multa nouare ausus sit. nam hac parte multis in rebus pietatem Regis hi doctores desiderabant. Inter cætera supra maiorem portam templi dedicauerat donum pretiosum, aquilam auream magni ponderis, cum lex nostros homines vetet imagines statuere, aut consecrare animantium effigies. quamobrem doctores hi autores erant suis discipulis, vt aquilam illam detraherent. Etsi enim res videatur non carere periculo, tamen etiam iucundæ vitæ præponendum esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quandoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori, & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde recte facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio à præsenti vita discederent. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendum præmium laudem transmissam ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tam viri quam fœminæ veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus rumor superuenit extinctum Regem nuncians, & propensos iam ad facinus perpulit. itaque claro meridie ascendentes detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante congregata in templum multitudine. Quod vt renunciatum cognouit dux regius, maiorem ali-

Hedio & Ruff. c. 8. Herodes morbo correptus testamentum condit, ac regni successionem filio, nepotibus ac amicis relinquit.

An. mundi 3936. à Christo nat. 1.

Herodes in senio impatiens, & amarulentus.

Aquila aurea super maiorem templi portam.

Contemptus mortis.

Aquilam auream detractam, iuuenes securibus concidunt.

quam

An. mundi 3992. ante Christum nat. 2.

Iudaei & Matthias ad Regem perducti omnes se excusant, eosq; vincit Rex Hierichuntem mittit.

Herodes Iudaeorum primores conuocat, eosq; facinus hoc commemorat.

Matthia sacerdotium adimitur in cuius locum Iozarus surrogatur.

Iosephus Ellemi per vnũ diem Pontifex.

Iudas Sariphaei & Matthias Margalothi exusti.

Defectus lunæ.

Hodie & Rufinus c. 9.

Herodis morbus horrendus.

quam conspirationem metuens, occurrit eo cum valida suorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgum rudem & imparatum ac conglobatum temere, facile reliquis dissectis & cedentibus circiter XL. iuuenes resistere ausos comprehendit, cumque his autores facinoris Iudam & Matthiam turpe putantes cedere: omnesque ad Regem perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt se & deliberasse id multo antea, & deliberatum exsecutos, vt fortes viros decuit. Nam & honori diuino, inquiunt, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus vindicauimus. Nec est quod mireris: si ruis decretis leges præponimus, quas nobis Moses autore & doctore Deo pertulit: nec recusamus mortem ac supplicium quodcunque nobis intuleris, conscii nos non ob maleficium, sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minorem animo quam verbis præferentes fortitudinem, æque tum ad constanter patiendum alacres, atq; ante ad fortiter agendum fuerant. Eos Rex vinctos misit Hierichuntem: moxque accitis Iudæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores suos exhaustos pro Republ. tum instauratum templum impendiis ingentibus, quale opus per CXXV. annos nemo Asamonæorum Regum ad honorem Dei valuisset perficere: nec exstructum id tantum à se, verum etiam ornatum votiuis muneribus ac donariis tali templo dignissimis. ob hæc facta speraſſe se vel post obitum sempiternam & memoriam & gloriam. nunc proh nefas viuo etiam ac superstiti pro beneficiis reponi iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata violari ac detrahi: quæ iniuria licet in ipsum intentata, re tamen vera ad Deum magis pertinear, cuius sacra compilata sint. Tum honoratiorea quique veriti crudelitatem eius, ne forte efferatus in se quoque grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, viderique sibi, admissam esse rem dignam supplicio. Ille in cæteros mitior, Matthiæ Pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc consilio, eique succeſſorem dedit fratrem vxoris suæ Iozarum. Huius Matthiæ Pontificatu accidit etiam alium Pontificem ad vnum diem substitui, quo Iudæi populariter ieiunium celebrant. Nam Matthias ea nocte quæ præcedebat diem ieiunii, visus est sibi per somnium cum vxore congredi: & cum ob hoc ad rem diuinam faciendam non esset idoneus, Iosephus Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationem ei datus est. Cæterum Herodes post mulctatum Matthiam sacerdotio, alterum Matthiam seditionis autorem, eiusque socios viuos exussit: in quam noctem etiam defectus lunæ incidit. Regi vero morbus factus est grauior, pœnam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tam externo tactu deprehenderetur, quam intus popularetur viscera. aderat & vehemens voracitas, cui necesse esset continuo cibos suggerere: simulque vexabatur intestinorum exulceratione & colicis pamonibus: pedes tumebant phlegmate humido & pellucido, similiterque inguina. Ipsa quoque verenda putrefacta scatebant vermiculis, accedente fœda nec minus molesta tentigine, non sine fœtore grauissimo. super hæc omnia neruorum contractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrem constans erat inter viros diuinos & fatidicos opinio, Regem læsæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametsi grauius affligeretur, quam vt videretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurum se sperabat, accersendis medicis intentus, & medicamentis conquirendis vndique. profectus etiam vltra Iordanem fluuium, calidis aquis se fouebat apud Calliroen, quæ præter vim medicam potu quoq; iucundæ sunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de-

medio-

medicorum consilio, immissus fouendus in refertum oleo lolium, visus est illis iam agere animam: quare exorta comploratione familiarium excitatus & ad se reuersus, nullamque amplius salutis spem superesse intelligens, donatiuum militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate vsus in duces atque amicos, rursum Hierichuntem reuersus est: vbi atra bile prægrauante eo immanitatis prolapsus est, vt facinus animo conciperet longe atrocissimum. Nam cum è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conuenissent, euocatis minaci edicto pœnam capitis intentante non parentibus, infensus ex æquo siue sontibus seu innoxiis, vniuersos conclusit in Circo, accita deinde Salome sorore, maritoque eius Alexa, ait instare sibi terminum vitæ, succumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendum esse, quando iuxta communem mortalium sortem accidat. illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus qui debeatur Regibus. non enim ignotam sibi esse Iudæorum mentem, quod optatam suam mortem lætis accepturi sint animis, quandoquidem vel à viuente etiam cum non abstinuissent contumelias. sed illorum esse officii, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere, nam si assensum consilio suo præbeant, fore suum funus longe quam aliorum Regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non flebe lugentibus. Ergo quamprimum viderint se exhalasse animam, debere eos clausam circo nobilium multitudinem cingere militibus ignorantibus etiam tum suum obitum, non prius vulgandum quam mandatum exsecuti sint, iubere deinde vt circumuentos vna omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, vel quod mandatorum fuerint memores, vel quod obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lachrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiam, perque omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatum vellent, eis contra pollicentibus daturos se operam, vt cuncta iuxta ipsius mandatum fierent. Hic sane etiamsi quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere vellet pro incolumitate & securitate solicitudini, ex hac certe nouissima eius voluntate deprehendere potest, quam inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita discessurus, curabat vt ex singulis familiis vno aliquo sublato, totam gentem in luctum & cæ-
rissimorum desiderium coniiceret, nec læsus a quoquam eorum nec valens eis quicquam obiicere: cum hi quibus vllum est virtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

An. mundi 3963. ante Christum nat. 1.

Aqua calida apud Galliream qua in lacum bituminis feracem effluit.

Herodes donatiuum militibus distribui iubet.

Herodes nobiliores Iudæorum post obitum suum trucidari mandat.

CAP. IX.

Antipatri exitium.

DVm hæc mandata cognatis dat, superuenerunt à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarum summa erat, Aemen abirato Cæsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsumque Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: siue in exilium vellet eum pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est voluptate nuncii pœnæ Aemes, & permissæ sibi potestatis libere statuendi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc vero circumspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrasset que facinus, ni Achiabus nepos id rectum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexteram: moxque denuo luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi Rege iam agente animam. quem ftrepitum vbi persensit Antipater, ratus pa-

Herodis è Roma literæ veniunt, quæ Aemen à Cæsare occisum & Herodis liberam potestatem Antipatri puniendi relictam esse ostendunt.

Herodes malum simul & cultellum poscens sibi ipsi manus violentas inferre cogitat, Achiabus nepos vero id rectum præuenit. Alex. 9.

An. mundi 3963. ante Christum nat. 1.

trem vere vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet. cœpitque cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. ille vero adeo non paruit, vt mox conatus eius Regi renunciaret, vtque solicitatus ab eo sit ostentato præmio. Tum Herodes qui iam ante male affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione, & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitque vnum e satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

Antipater iussu Herodis interficitur.

CAP. X.

Herodis mors, testamentum & funeratio.

Hedio & Rufinus c. 10.

Herodis testamentum mutatum.

Cæsari & Iuliæ Cæsaris vxori ab Herode legatũ.

Herodes moritur.

Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domum dimittunt.

Hedio & Rufinus c. 11.

Herodis ad milites gratiarum actio.

Archelao Regi acclamatur.

Al. c. 12.

Herodis exequiæ.

Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt.

DEinde mutata voluntate mutauit etiam testamentum. Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilæę simul ac Peræę tetrarcham constituit: regnum vero Archelao largitus, Trachoniticam, Gauloniticam, Batanęam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phasaelida Salomæ sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia, habita est & cæterorum cognatorum ratio, abundeque piospectum singulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cæsari quoque legauit argenti signati centies centena millia, præterque vasa tam aurea quam argentea, magnumque vestis pretiosæ numerum. Iuliæ autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. His ita ordinatis quinta die postquam Antipatrum filiũ occidit, vita defunctus est, post detrusum regno Antigonum anno 34. ex quo autem à Romanis Rex declaratus est, anno trigesimo septimo, vir in omnes ex æquo sæuus, iræ seruus, iuris dominus: fortuna autem propitia vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnum assecutus est, & innumeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, vixitque longissimo tempore. quantum autem ad domesticos & filios attinet, hic quoque felix fuit sua sententia, oppressis inimicis & aduersariis, sed infelicissimus meo iudicio. Cæterum Salome & Alexas priusquam Regis mors innotesceret, in circo clausos domum suam quemq; dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suametipsorum negotia: atque hoc pacto magno beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte, congregataque in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia primum legerunt literas eius scriptas ad milites, in quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabatq; vt eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus regis signatorius creditus fuerat, testamentũ perlegit, quod non alias ratum habendum esset, quam accedente consensu Cæsaris: moxque acclamatum est Regi Archelao, & milites cateruatim vna cum suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præstitissent fidem atq; operam, lætis ominationibus Deum illi fautorem comprecantes. Post hæc funus parabatur Regi, Archelao curante, vt exequiæ patri fierent quam splendidissimæ, & omnem ornatum proferente vt in pompa comitaretur mortuum. Ferebatur autem in lectica aurea, distincta variis gemmis pretiosis, & intexta purpura: corpus quoque amictum erat purpura, imposito capiti inademate, & desuper corona aurea, sceptroq; in manu dextera. lecticam præibant filii & cognatorum numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationum genera: primum satellites, deinde Thraces, post hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi velut ad prælium: reliqua

dein-

deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus. hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa processit Herodium vsque per octoginta stadia, vbi quemadmodum ante mandauerat sepultus est. Et Herodes quidem sic defunctus est. Archelaus autem per septem dies iuxta patriam legem luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo multitudini præbito, in templum ascendit, & quacunque transiret excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationibus. Tum consenso suggesto sublimis in aureo solio residens, accipiebat lætus gratulatrices voces fauoris indices, & ipse vicissim omni comitate respondebat multitudini, agebatq; grates quod obliti patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebaturq; parem pro eorum studiis gratiam: adhuc tamen abstinere se à Regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntem vltro offerente ambitiosum diadematis honorem se accipere voluisse, cum nondum constaret de legitimi collatoris animo. cæterum quam primum constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore vt benevolentia omnium videatur dignissimus: daturumque operam, vt per omnia patre suo sit illis commodior. Illi vero, sicut vulgus solet, rati primis diebus aperiri mentem huiusmodi potestates ineuntium, quo mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eo maioribus eum ferebant laudibus, poscebantq; sibi ab illo beneficia: quidam vt leuius annuum tributum penderent: alii solutos dimitti quos Herodes non paucos vinxerat, & in his pleroſq; diu in carcere detinuerat: nonnulli vectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans. postremo re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

An. mundi 3963. à Christ. nat. 1.

Archelaus exhibet epulum multitudini præbet.

Archelaus si à Cæsare in imperio constabilitus esset, curæ sibi fore vt benevolentia omnium videatur dignissimus pollicetur.

CAP. XI.

Populus seditionem mouet contra Archelaum.

INterea Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per conuenticula deflebant Mathiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam meru coerciti non ausi fuerant luctu honorare aquilæ aureæ violatores recens neci traditos, tunc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabant conuicia, quasi in mortuorum solatium: congregatiq; in vnum, in vindictam eorum ab Archelao deposcebant ad pœnam quosdam ex his qui cari Herodi fuerant, & ante omnia postulabant sacerdotium abrogari creato ab illo Pontifici, & subrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indigne ferret, compescere tamē placide conabatur, quod pararet profectionem ad Cæsarem, vt sententiam Cæsaris cognosceret. Itaq; misso ad eos magistro militum, per eum hortatus est, vt omisso vindictæ studio, considerarent legibus pœnas dedisse, quorum moleste ferrent interitum: ad hæc postulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia consilia poscere, opusque esse concordia, donec ad ipsos reuerteretur confirmatus Rex assensu Cæsaris. tum demum diſpiciendum super his rebus, & statuendum de communi sententia: interim quiescerent, ne seditionis crimen incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamatum est strenue, periculum intentantibus quicunque conaretur verbis eos ad saniorem mentem reducere: quod plus suæ voluntati tribuerent, quam autoritati præsidentium, & indignum ducerent si amicorum,

Mathiam seditiosi & socios quos Herodes affecerat supplicio defiunt: Herodi carosin vindictam ab Archelao deposcunt, & pontifici sacerdotium abrogari postulant.

An. mundi 3964. A Christ. nat. 2.

quos viuo Herode amiserant, ne mortuo quidem illo impet[illegible] vltio. adeo enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putare[illegible] quod ipsis voluptatem allaturum videbatur, ne sui quidem periculi memores, dum inimicos lædere cupiunt: & cum multi ad eos à Rege mitterentur, qui partim ipsius nomine, partim ex sua persona verbis sedarent turbidos, neminem audire sustinebant, sed ad maiorem iram accendebantur, ausuri aliquid si maior accessisset numerus. Cumq; festum instaret, quo patrium Iudæis est vesci non fermentatis panibus (Pascha vocat monumentum veteris ex Ægypto effugii, quo summa alacritate maiorum solito populus mactat victimarum numerum, & infinita turba, nonnullique etiam extra regionis terminos habitantes cõfluunt religionis gratia) seditiosi deplorantes legis doctorum Iudæ ac Mathiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente victu; quem illos non pudebat mendicato quærere. Tum Archelaus veritus ne ad grauius aliquid eorum insolentia procederet, mittit tribunum cum cohorte, qui compescerent homines, priusquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos vt ad se adducerent. In hos turbatores illi clamoribus & hortatibus plebem exasperauerunt, & ferientes saxis plerosque occiderunt: tribunus cum paucis effugerunt saucii. quo perpetrato rursum sacris operati sunt. Archelaus porro de rerum summa periclitari sibi visus est; ni plebis impetum illum reprimeret. itaque totum exercitum in eos immittit, simulque equites, qui & aduenas prohiberent occupantibus templum succurrere, & quotquot ex eis peditum vim euasissent, iam in tuto se existimantes ferro exciperent. ab his equitibus ad tria millia virorum cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconem edixit, vt omnes in sua discederent, illi metu grauioris mali festiuitate relicta abierunt, quamuis audaces & sine disciplina homines. Tum Archelaus ad mare descendit vna cum matre sua, ducens secum Nicolaum & Ptolemæum multosq; ex amicis alios, & familia & regno commissis Philippi fratris sui fidei. Simul etiam profecta est Salome, Herodis soror, ducens secum suam progeniem. alii quoque ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi pro paranda regia dignitate Archelao, re autem vera obnixuri ei potius, & præcipue perpetratum in templo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsaream Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properans, ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus commodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiam neque arces oppugnauit in Iudæa, neque thesauros obsignauit regios, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus mansit Cæsareæ. Sed postquam alter Romam nauigauit, alter versus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petiit, & occupauit regiam, accitis deinde præfectis arcium & regiis procuratorib. rationes reposcebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentum integra, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen; quasi Archelao præferendus, eo quod prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, quæ validiores deberent esse quam illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maxime illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens,

Sabbatio in Paschatis festo.

Tria millia Iudæorum cæsa. Archelaus Romam profecturus, multique eidem obnixuri eum comitantur. Medio & Ruffinus cap. 13. ab. 14.

Sabinus Hierosolyma peruenit.

Antipas Herodis filius parandi sibi regni spe Romam nauigat.

An. mundi 3964. à Christo nat. 2.

& diu versatus in regiis negotiis. quapropter suadentibus quibusdam vt fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamẽti paterni tabulis noluit parere huic consilio. qui postquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt, non tam ipsius amore, quam Archelai odio, libertatem maxime cupientes, & degere sub Romano præside: quod si parum succederet, commodiorem sperantes Antipam quam Archelaum studebant illius partibus. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quibus accusabatur Archelaus. at ille per Ptolemæum Cæsari libellum obtulit continentem ius suum & testamentum patris, simulque rationes pecuniarum Herodis obsignatas cum ipso anulo, atque ita euentum expectabat. qui perlectis his omnibus, Varique ac Sabini literis, tum quantum pecuniarum esset ac annuorum redituum, præterea quæ Antipas sibi regnum vendicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ suæ filium, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens: mox que potestatem fecit dicere volentibus de præsenti negocio. Vbi tum primus exoritur Antipater Salome filius, vir facundissimus & infensissimus Archelao, dicens eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius potestatem iam dudum inuasisset, non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret: qui etiamsi essent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandum fuisse potestati legitimæ, nõ ipsi usurpandum, siue Regi cum iniuria Cæsaris, cuius contemptissetius suffragium, siue priuato, quod esset peius etiam. quate immerito nunc eum ob ipso hunc sperare calculum, quem iam quantum in se fuit. fecendi eius iure priuauerit. Ad hæc obiiciebat ei mutatos autoritate propria quosdam duces militiæ: quodque sedisset in regio solio, & tanquam Rex ad quasdam causas determinasset, annuisseque postulatis populi, deniq; nihil non fecisset, quod per Cæsarem confirmatus posset facere. ab illo quoque dimissos, iiebat, eos, qui in circo inclusi fuerant, multaq; afferebat alia, partim vera, partim verisimilia propter iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum potestatis fastigium. præterea neglectum patris luctum, & cõmessationes insequenti mox post eius obitum nocte celebratas: qua indignitate motum ad seditionem populum, videntem pro tantis beneficiis mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam personatus lachrymas fingeret, per singulas autem noctes deliciis frueretur regiis, qui cum tam prauo ingenio sit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnum acceperit, quam hactenus fuit erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare, & choreis tanquam in morte inimici, non patris, haudquaquam abesse ab immani scelere, nunc venire ad Cæsarem vt annuto eius regnum accipiat, cum iam ante non aliter se gessisset, quam si constabilitus Rex fuisset autoritate ipsius. maxime autem exaggerabatur in sacrato loco perpetrata cædes impia, idque die festo, quando tam hospites quam indigenæ victimarum more mactati sint, & fanum refertum cadaueribus, non ab externo quopiam, sed ab eo qui legitimam Regis appellationem prætexeret, quo facilius tyrannicum suum ingenium expleret exercendis passim in omnes iniuriis. Quare ne per somnum quidem vnquam patrem, dum sanus esset, de hoc sibi post obitum substituendo Principe cogitasse, vt culus mores haberet cognitos: immo in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnum vocatum non animo ante corpus præmortuo, sed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immo etiamsi iam tum tale de Archelao fuisset patris iudicium, quale in posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualisnam Rex

Antipater Salome filius apud Augustum Cæsarem Archelaum accusat.

An. mundi 3964. à Christo nat. 2.

futurus sit, qui autoritatem Cæsaris in confirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum Nicolaus contra afferebat pro Archelao cædem illam circa commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando desiterint, quã ille coactus sit eos vi compescere: hoc magis culpabiles, quod non solũ maliciam suam exercuissent, verum aliis etiam necessitatem fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in speciem quidem infestatum Archelaum, sed reuera cõtumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, facto ab ipsis impetu contra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dummodo odio, quo prosequatur Archelaum, morem gereret. eorum igitur esse culpam, qui priores iniuria non abstinuerint, & aliorum arma ad defensionem sumpta in se proritauerint. Cætera quoque, de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens, nihil horũ, nisi ex illorum sententia gestum, nec ea tam iniusta esse, quam ipsi videri velint, dum per hoc aliquid Archelao noceant. Tantam illis inesse cupidinem lædendi cognatum hominem, cum de patre bene meritum, tum ipsos omnibus semper prosecutum officiis. Testamentum certe à Rege mẽtis compote esse scriptum, & posteriores semper potiores esse tabulas, has vero tanto magis, quod Cæsari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imitaturũ, qui cum maximis ab Herode viuo affecti sint beneficiis, nunc extremã eius voluntatem violare conentur: quin potius viri amici ac socii, & omnia fidei suæ permittentis, testamentum ratum habiturum. multum enim interesse debere inter horum maliciam, & Cæsaris virtutem atque fidem toti orbi cognitam, quapropter non iudicaturum parum sanæ mẽtis decretum eius, qui probo filio successionem reliquerit, & insuper ad ipsius fidem confugerit: quandoquidem verisimile non sit in deligẽdo successore errasse, qui tam prudenter sententiæ Cæsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoq; dicendi finem fecit. Tum Cæsar Archelaum ad genua sibi accidentem erexit humanissime, dignum esse regno pronuncians: præ se ferens nihil se facturum, nisi testamento præscriptum, & Archelao ipsi commodum: videnſq; hac promissione confirmatũ in spe iuuenem, nihil tum amplius super ea statuit: & dimisso concilio, solus secum dispiciebat, vnine regnum ratum faceret, an commune sineret Herodis genori, præsertim cum omnes eius ope indigeant.

Archelaum Nicolaus excusat.

Cæsar Archelaum regno dignum pronunciat. Hedio & Ruff. c. 14.

CAP. XII.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius puniit.

Marthaa Archelai mater moritur. Varus seditiosos Hierosolymis compescit.

SEd priusquam quicquam certi de hac re determinatum sit, Marthace Archelai mater morbo vitam finiit, & à Varo Syriæ præside venerunt literæ defectionem Iudæorum Archelai secuti sunt magni in ea gente tumultus: ad quos compescendos cum Varus venisset, autoribus eius motus affectis supplicio, & maxima ex parte seditione compressa, reuertens Antiochiam legionem vnam reliquit Hierosolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit. quamprimum enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens vexabat Iu-

dæos, fretus relictis illic copijs, & parem se iam putans populo nam armatis multis satellitib. contra Iudæos his vtebatur, molestans eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecuniæ Regiæ scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante pentecoste, sicut nos vocamus celebritatem quandam patriam, confluxerunt vndique multa millia non solum religionis gratia, verum etiam indigne ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa grauius offensa, sed è Galilæa quoque ac Idumæa, tum à Hierichunte & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitique trifariam hoc modo castra faciunt: pars vna circum occupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumsidet: ab occidentali altera, qua sita erat domus Regia. Ita inclusos vndique Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum, quibus decretum esset, aut mori, aut vincere, statim ad Varum misit literas, hortans vt properet, relictamque legionem præsenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse consensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat, vt in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem se auderet committere, postulabat, vt alij propter eius auaritiam mortis periculo se obijcerent. qui postquam progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus. & quamuis strenue milites rem gererent, non tamen frangebantur Iudæorum animi, licet multis cadendibus: sed circumducta suorum parte ascenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: vnde in aduersarios pugnantes, vel manumittebant, vel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælij. quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec valentes contra missilibus ad se pertingere, eoque facilius vincebant. atque hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clam subijciunt porticibus: qui multis accendentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quod esset pice ac cera ob inaurationem peruncta, facile correpta est incendio, quo lacunaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant, improuiso perierunt exitio, pars enim cum tecto ruente vna præcipitati sunt, pars à circumstantib. telis confixi: nonnulli desperatione salutis & vi mali attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut suismet gladijs confecti sunt. quod si aliqui refugientes qua ascenderant in tutum se recipere volebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, quod inermibus nihil prodesset ferocia, ita, vt ne vnus quidem ex his qui tectum ascenderant incolumis euaderet. Tum Romani qua se incendium remisit alij ab aliis protrusi, penetrauerunt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum disperijt, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata sunt Iudæi vero duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna carorum amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario. facto tamen globo è pugnacissimis circumdederunt Regiam, incensuros se eam, & omnes intus occisuros minitantes, nisi quamprimum discederent: quod si mox abirent, impunitatem Sabino vna cum suis pollicentes: pro quibus etiam auliconum maxima pars stabat. Rufus quoque & Gratus, qui sub se habebant tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum se transtulerunt; similque equitatus qui Rufo duci parebat, non mediocris sane ad rem Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros, suffodientes cu-

An. mundi 3964. ante Christum nat. 2.

Al. ca. 15.

Sabini auaritia Hierosolymis ingentem seditionem in festo Pentecostes concitat.

Iudæorum cum Romanis acerrimus conflictus circa templum.

Iudæi permulti in lacunaris perennt.

Sacra pecunia bona pars militum furto disperit.

Regia ab Iudæis obsessa.

Rufus & Gratus, Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes se transferunt.

An. mundi 3964. à Christo nat. 2. *Hedio & Ruff. c. 15.*

Tumultus in Iudæa vary.

Duo millia Herodu militum bello regios impetunt,

Iudas Ezecia latronum ductoris filius.

Simon Herodu seruus.

Grati cum Simone conflictus.

Simon obtruncatur.

Iudæi in seditionibus quasi furiosi

Athronges vir corpore & manuum robore insigni dignitatem regiam attentat.

niculis, & aduersarios hortantes, vt abirent, neve diutius vindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis innumeri tumultus exorieb antur, vt quemq; aut lucri, aut vindictæ concitabat cupiditas. Duo enim virorum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc vero dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquam æquo loco eos sustinere ausus, vt veteranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & sua quantum poterat asperitatibus accessu difficilibus. Quin & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis ditionem: & potitus eius armamentario, armatisque inde suis ad vnum omnibus, pecuniam quoque Regiam in illis locis occupauit: iamq; formidandus accolis spoliabat in quoscunque incideret, aspirans ad regnum, affectansque hoc fastigium non bonis artib. quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita vbiq; turbatur, etiam Simon Herodis Regis seruus, vir alioqui & forma & statura & robore egregius in primis habitus, ausus est diadema sumere stipatus q; numerosis copijs, & Rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi præ quouis alio, auspicatus potestatem diripienda ac incendenda Hierichuntina Regia: passimq; crematis alijs Regis palatijs & præda concessa suę factionis hominibus, maiora etiam ausuras videbatur, ni mature occursum fuisset. nam Gratus regiorum militum dux tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: vbi post acerrimum conflictum transamnani homines incomposiți, & ferociter magis quã perite pugnantes deleti sunt: ipsum Simonem per angustias quasdam fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Amatha quoque Iordani flumini apposita palatium Regium incensum est a quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus tum furor per totam gentem grassabatur, eo quod proprium Regẽ non haberet, qui multitudinem bonis rationibus contineret in officio: qui vero externi ad castigandos seditiosos venerant, malum potius exacerbarent, graues superbia simul & auaritia. Quandoquidem & Athronges, vir nec maioribus claris proguatus, nec virtute aut opibus subnixus, sed pastor hactenus obscurissimus, vasto tantum corpore aut manuum robore insignis, attentauit dignitatem Regiam, paratus animæ periculo depacisci nocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipsi gradi statura & manu prompti ad quoduis arduum facinus, instrumentum, vt ipsis videbatur, idoneum ad occupandam tyrannidem, quod eorum quisque duceret cohortem militum. magna enim ad eos turba confluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, quarum penes se seruabat arbitrium: duraruitque diu potestas huius, & non inanis regis appellatio, dum quicquid collibuisset exsequitur, maxime in Romanos cædibus sæuiens & milites regios, vtrisque ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode vsi fuerant, Romanis propter recentem iniuriã. Id odium indies magis exasperabatur, imminebantque vbique omnib. vel lucri cupiditate, vel in consuetudinem iam versa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantem insidijs exceperunt: ductorẽq; eius Arium centurionẽ cum quadraginta fortissimis peditib. telis con-

fixe-

fixerunt: reliqnos nihilo meliora iam expectantes superueniens cum regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore prælia per occasionem conserentes, & Romanos non leuib. affecerunt incommodis, & suam gentem maiorib. etiam inuoluerunt calamitatibus. tandem & ipsi capti sunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai potestatem redacto, vltimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam videns salutis spem reliquam, quod eius copiæ exhaustæ essent vel morbo vel continuis laboribus, accepta fide & iureiurando ipse quoq; Archelao se dedidit. sed id aliquanto post factum est. Tunc vero Iudæa plena erat latrociniis, & vt quisque seditiosorum cœtus coiuerat, passim reges creabantur in reipublicæ perniciem, quod minima eius mali pars rediret ad Romanos: ipsi vero inter se diuturnis conflictarentur cædibus. Cæterum Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertia legioni, assumptis duabus reliquis, (nam tres in vniuersum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxiliisque regum ac tetrarcharum properabat in Iudæam vt obsessis succurreret, iussis qui præmittebantur conuenire. Ptolemaidem Berytiorum etiam vrbem prætereundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petræus, amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum misit tam peditum quam equitum. postquam autem apud Ptolemaida in vnum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum vni tradidit ducendam contra Galilæos eius vrbis agro finitimos. qui regionem eorum ingressus profligatis quotquot ausi sunt cum armis occurrere, Sephorim cepit. & venditis sub hasta incolis. vrbem absumpsit incendio. Ipse Varus versus Samariam progressus cum exercitu, à ciuitate quidem abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum contagio: castra autem posuit in quodam vico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. eum Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoque eius infensi. inde progressi Sampho alium vicum ijdem Arabes diripiunt, moxque incendunt quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædibus. Nam & Emmaus cremata est Vari iussu, in vindictam cæsorum ibi militum, deserta tamen ab habitatoribus. Inde cum appropinquarent Hierosolymis Iudæi qui legionem ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione, quam inspectabant, relicta. Hierosolymitani autem Iudæi grauiter à Varo increpati, excusationem afferebant, populum quidem propter festum confluxisse, bellum vero non ex sua sententia sed ex conuenarum audacia susceptum: & se adeo non oppugnasse Romanos, vt potius vna cum illis oppugnati fuerint. & iam ante obuiam ei processerant, Iosephus Herodis Regis nepos, Gratusq; ac Rufus cum suis militibus, & Romani qui obsidionem tulerant. Sabinus enim in eius conspectum non venit, sed subducens se etiam ex vrbe, ad mare profectus est. Tum Varus dimissa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio receptos, alios vt sontes puniit, nonnullos dimisit incolumes actiq; sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius non erat vsus amplius, quieq; contra eius voluntatem lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorum in vnum confluxisse, properauit vt eos deprehenderet. illi non ausi manus conserere, deditionem fecerũt arbitratu Achibi. Varus autem data seditiosorum vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot regis Herodis necessarios a uimaduertit, quod nec cognationis nec iusticiæ respectu à nefarijs at-

An. mundi 3965. à Christo nat. 3. *Athronges cum fratribus captus.*

Hedio & Ruff. c. 16. Varus Sabino succurrit

Sephoris capta incolæ sub hasta venditi. Arus ab Arabib. incensus. Sampho & Emmaus cremata.

Varus Hierosolyma peruenit, ac legionem obsessam liberat.

In defectionis autores animaduertitur.

An. mundi 3966. à Christo nat. 4.

Hodie & Ruff. ca. 17. al. 16. Iudæorum legatio Romam.

Archelaus & Iudæorum legati coram Cæsare comparent.

Iudæorum legati Herodis & Archelai accusant iniquitatem.

mis abstinuerint. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autem Romæ aliud negocium exhibitum est talis de causa. Venit eo Vari permissu Iudæorum legatio, postulans, vt eis liceat suis legibus viuere: erantque legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum vrbem incolentium plus quam octo millia. cumque Cæsar conuocasset in ædem Apollinis magno sumptu à se exstructam cœtum amicorum & primariorum ciuium, venerunt eo & legati, prosequente Iudæorum turba, & Archelaus cum amicorum comitatu. cognati autem regis, neque ab Archelao stabant propter ipsius odium, & tamen legatis suffragari grauabantur, quod puderet eos coram Cæsare aduersari homini tam propinqua coniuncto necessitudine. Aderat & Philippus à Syria Vari legatu veniens, ea potissimum de causa, vt fratris aduocatum ageret, quem Varus bene cupiebat deinde nonnihil sperans, si impetrarent Iudæi libertatem viuendi suis legibus, fore vt, diuiso in Herodis progeniem regno, ad ipsum quoque rediret pars aliqua. Data igitur Iudæorum legatis dicendi copia, postulantes non esse vlterius sub regibus, ab accusatis Herodis iniquitate orti sunt. Regem illum fuisse nominetenus. alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus, vsum ad subiectæ genti perniciem, nec his contentum quasdam nouas ex suo commentum esse ingenio. Nec opus esse commemorari quam multis vitam ademisset, cum longe deterior fuerit conditio superstitum, quos non modo perpetua truculentia & asperitate terruerit, sed bonis etiam eorum rapaces manus non abstinuerit. itaque vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluisse, quo magis in suo regno sitas exhauriret exactionibus: adegisseq; gentem suam ad extremam paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus damnatos capitis insuper bonis spoliat, aut facta viuendi gratia, nudat eos possessionib. deinde cum annua tributa imposita sint per singulos seorsum tamen placandam fuisse auiditatem amicorum eius & aulicorum, atq; etiam seruorum, qui huiusmodi exigendis præessent, vt hoc pacto iniuriosam vexationem redimerent. Silentio enim prætereundas constuprationes virginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidem hæc patientibus maximum sit solatium, si à quam paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter præfuisse Herodem, quam si sæuissimæ bestiæ in eos commissum fuisset imperium. Itaq; cum multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen exstare in rerum monumentis exemplum, cum quo cõferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter merito ab eis Archelaum promptis studijs regem consalutatum, quod ita putarent, fieri non posse, quin quicunque tandem Herodi succederet, moderatius multo tractaret subditos; & in eius gratiam patrem honorarit in tu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad concilianda eorum beneuolentiam. At illum, quasi timeret ne non videretur germana parentis sui soboles sine dilatione declarasse popularib. quid de se sentiendum sit, idq; priusquam confirmatus esset in potẽtia, cum totum negocium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editumque ex subditis futurę virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dũ tria millia suæ trib. ciuium Deo in ipso templo pro victimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus adhuc seditionis reos se conetur peragere. & ius regni sibi vendicet? Postremo, summa postulatorũ hæc fuit, vt mutata reipub. forma posthac sine regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, vtrum seditionib. dele-

Anno mundi 3966. à Christo nat. 4.

Nicolaus Herodem & Archelaum excusat.

centur & rerum nouationibus, an obedire sciant præsidibus legitimis. His peroratis legatis Iudæorum, Nicolaus vtique patrocinatus est, dicens Herodem quidem, quoad vixerit, nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui, si iustam viuentis accusationem attulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ vero obiiciantur Archelao, ipsorum imputanda esse violentæ contumaciæ: qui cum affectassent res concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vicio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebant eos libenter agitari seditionibus, quod nesciant parere legibus, esseque gentem omnium peruicaciſſimam. Hæc Nicolaus.

CAP. XIII.

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

Archelaum Cæsar ethnarchem constituit, regnique dimidium in duos Herodis filios Philippum & Antipam partitur.

CÆsar vero his auditis, dimisit concilium. Paucis deinde post diebus Archelaum non Regem declarat, sed, dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eum constituit, regnum quoq; pollicitus, quam primum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnana regio cessit cum Galilæa, & CC. talenta annua. Batanæa vero cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao vero Iudæa & Idumæa præterque has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eo quod cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione comprehendebantur vrbes, Stratonis turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. nam Gazam, Gadara & Hippon græcanici instituti vrbes Cæsar ob id separatas à regni terminis Syriæ eotribuit. DC. autem talenta quotannis redibant è sua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. Salome autem præter legatas à fratre vrbes Iamniam, Azotum & Phasaelida, argentique signati quingenta millia. Cæsar largitus est in Ascalone palatium: præcipiebatque ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita sunt etiam cæteris regis cognatis legata, ita vt testamento cauerat. Duæ deinde eius filiæ virgines præter relicta sibi à patre, accepere ex Cæsaris munificentia ducenta quinquagena signati argenti millia, & eloçatæ sunt Pheroræ filiis. imo totum etiam regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione cessit ipsius filiis, paucis aliquot vasis sibi retentis, non tam ob precium caris, quam ob amici memoriam.

Salome.

Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filiis elocatæ.

CAP. XIV.

De Pseudalexandro.

Hedio & Ruffin. c. 18. al. 17. Pseudalexander.

HIs ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionem similitudinis. qua referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omnium quotquot vtrumque viderant oculis: atque hac via grassari cœpit ad regium fastigium: itaque ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius regiæ rerum gnarus, alioquin etiam asturus erat, & natus ad excitandas turbas egregias illius institutione fingebat se Alexandum illum Herodis filium, morti subtractum cuiusdam beneficio, cui demandatum sit eius

An. mundi 3566. à Christo nat. 4.

interficiendi negotium. suppositis enim necis ipsorum vicariis, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His nugis inflatus, aliis quoque non desinebat fucum facere: cumq; Cretam appulisset, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melam insulam: vbi magnam pecuniæ vim quæsiuit prætextu regiæ prosapiæ. Et iam sperans recepturum se paternum principatum, remuneraturumq; beneficos, Romam properat suis hospitibus deducentibus, cumque adnauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simili fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad Regem, qui Herodi vel hospitii iure coniuncti, vel aliquo obstricti erant beneficio. in causa fuit hominū natura rumorum auida, præsertim conciliante formæ similitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non alium, idq; aliis non dubitabant asseuerare iureiurando interposito. Quod postquam Romam perlatum est, vniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam inspe ratam salutem ad Dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominem lectica gestatum per vias. nihil enim eiad regium cultum deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluentesq; certatim multitudine, acclamabatur faustis ominationibus, vt fieri solet in re præter spem incolumi. Id vbi allatum est ad Cæsarem, nolebat fidem habere nuncio, quod sciret Herodem non tam facile potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamē spe motus. Celadum vnum è suis libertis familiariter olim versatum cum adolescentibus illo mittit, iussum vt Alexandrum in conspectum suum adduceret. quod ille fecit, nihilo in dignoscendo aliis sagacior. Non tamen imponi potuit Cæsari, quod non tanta esset similitudo. vt etiā prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet bene natis & educatis contingere, quod ipse non vixisset in tantis deliciis. Postquam igitur animaduertit conspiraſſe in mendacia præceptorem atq; discipulum, & ex compacto loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factum esset simulerepto Aristobulo, aut cur nam ille non venisset, vt vna cum fratre eius tam præclaris natalibus debitū reposceret: Responsum est in Cypro eum manſisse, metu periculorum, quibus mare nauigantes expositi sunt: vt si quid ipsis contigisset durius, non omnino Mariammes genus intercideret, sed superesset saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simulq; concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si non me quoq; coneris fallere, merces erit impunitas: quod ad tuam salutem attinet: nunc age dicito quinam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit. neq; enim istius ætatis est tam insidiosa malitia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem Pseudalexandrū, vt pollicita seruaret, in remigum ordinem allegit, quod esset valido corpore: doctorem vero eius affecit supplicio. cæterum Meliis abunde magna mulcta fuit, quæ in fictitium Alexandrum frustra impenderant: atq; ita cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consecutus est exitus.

Pseudalexander Romam peruenit.

Pseudalexander Cæsari imponere non potest.

Pseudalexandrum Cæsar in remigum ordinem allegit.

CAP. XV.

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

Hedio & Ruff. c. 19. Alias c. 18.

CÆterum Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, insimulato quod seditiosis consenserit: eamque dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnifice reficit, aquarum quibus Nea-

ra vi-

ra vi us inundabatur, dimidio detiuato in palmetum recens à se in subiecto campo consitum. nouum etiam vicum conditum à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai Regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorum ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege vetentur fratrum vxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in viuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quam Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maxime cum scirent eum contra ipsius mandatum fecisse, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus accersit procuratorem eius Roma agentem, & ipsum Archelaum nomine: nec dignatus quicquam scribere, Vade, inquit, & quamprimum illum ad nos adduc ito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicataque voluntate Cæsaris, ad profectionem hortatus est. Mox vbi venit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit eum Viennam in exilium, quæ est vrbs Galliæ, mulctatum prius omni pecunia. Sed priusquã Romam euocatus est, amicis ita narrauit somnium. Visus est sibi videre decem spicas maturas trituco plenas à bobus absumi: experrectusque non contemnendam visionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum variaret interpretatio, Simon vir Essæus præfatus veniam; ait hanc visionem Archelao significare mutationem in deterius, boues enim significare miseriam, quod in perpetuis laboribus degat hoc animal. præterea rerum mutationem, quia terra horum opera versata nec locum eundem retineat, nec faciem. cæterum decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis vicibus, iamque instare Archelao dominationis terminum. Sic ille hoc somnium interpretatus est: post cuius visionem, quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius vxori accidit. Archelai regis filiæ. hæc, vt iam diximus, virgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubæ regi Mauritaniæ. hoc quoq; defuncto viduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge, tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrum venientẽ complexu excipere præ gaudio. Illum vero expostulantem dicere, Confirmasti, Glaphyra, vulgare illud dictum, non esse fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarum nuptiarum desiderio. ac ne ea quidem contumelia contenta, ausa es cum tertio cubare sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar veteris tuæ beneuolentiæ, neque liberabo ab hoc opprobrio, mihique te meam vindicabo. hoc somnium cum illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres, post paucos dies vita functa est. quod ego ideo hic referendum putaui, quod sermo sit mihi de illis regibus: & alioqui res magni exempli videtur, certissimum immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui vero hæc videntur incredibilia, fruatur opinione sua, & aliis non obstrepat qui talibus excitantur ad virtutis studia. Cæterum ditione Archelai contributa Syriæ, missus est illo à Cæsare vir consularis Quirinus, qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum venderet.

Am. mundi 3966. A nato Christ. 4. *Pontificatus Ioazaro abrogatus trãsfertur in Eleazarum, ab hoc in Iesum Sia.*

Archelais condita.

Archelaus in exilium missus.

Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur.

Glaphyræ somnium.

Quirinus Syriæ censor.

FLA-

An. mundi 3973. à Christ. nat. 11.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Decimusoctauus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVIII. Antiquitatum Iudaicarum.

I. Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.

II. Quæ & quot secta apud Iudæos fuerint.

III. Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris condita.

IIII. Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

V. Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

VI. Vitellii aduentus, Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata acceperit, vt impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

VII. Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

VIII. Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtque post excessum Tiberii à Caio successore solutus sit.

IX. Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

X. Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

XI. Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

XII. Quæ in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus.

CAP. I.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.

Hidio & Ruffinus cap. 1. Quirinius in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet, mittitur. Coponius Præfectus Syriæ. Census populi Iudaici. alias c. 1.

INTEREA Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum vsque prouectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriam, vt iura populis redderet: facultatesque censeret omnium: & cum eo venit Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Iudææ rerum administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam venit iam attributam prouinciæ Syriæ, vt percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi vero tametsi primum ægre ferrent mentionem descriptionis, non sunt tamen reluctati pertinaciter parendo autoritati Pontificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atque ita illius suasu sine controuersia census peractus est. Exstitit tamen post quidam Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariszo Saddoco, solicitabat ad defectionem populos, censum nihil aliud quam manifestam seruitutis professionem esse dicti

dictitans, & vniuersam gentem ad tuendam libertatem adhortans. Fore enim vt res bene gestæ fortunis suis fruantur feliciter, & confirmari in earum possessione laudem quoque rebus suis consulant. Accipiebantur hæc pronis vulgi auribus, ita vt accenderentur ad audendum aliquid, atque ita dici vix potest, quantum hi viri totam gentem conturbauerint, dum omnia miscebant cædibus & latrociniis, promiscuisque nullo amicorum aut inimicorum respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus: prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed reuera priuatorum lucrorum studio. Itaque conficientibus se mutuo ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidem fames forte superueniens potuit eos compescere quo minus sæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremo malum eo progressum est, vt hostilis flamma Dei templum inuaderet. Adeo periculosum est patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidem Iudas & Saddocus omnium harum calamitatum autores fuere, duh super tres priscinas sectas nouam quartam inducunt, & nouitatum cupidos affatim ad se contrahunt, quod non in præsens tantum turbauit Rempublicam, sed futurarum etiam cladium fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis disserere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

An. mundi 3973. à Christo nat. 11. *Cædes, latrocinia, seditio & fames in Iudæa.*

Templum Hierosolymis incensum. Iudæ & Saddocus quarta secta autores.

CAP. II.

Quæ & quot secta apud Iudæos fuerint.

Hedio & Ruff. c. 11. Alias c. 5.

IVdæi patriæ sapientiæ studiosi iam inde à multis retro seculis in tres sectas erant diuisi, Essenorum, Sadducæorum, & eorum quæ Pharisæorum vocata est. De his licet nonnihil in secundo Iudaici belli volumine à nobis dictum sit, tamen nunc quoque paucis dicere non abs re fuerit. Ergo Pharisæorum victus simplex est, nullis mollitus deliciis: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur pertinaciter. maiores natu venerantur, nec audent eis respõdere monentibus aut obloqui. Fato quæcunque geruntur tribuunt, nec tamen homini voluntatis assensum adimunt, hoc temperamento Deum vti dicentes, vt cum omnia fiant ex ipsius consilio, in homine tamen sit voluntas accedendi ad virtutem aut vitium. Animas credunt esse immortales, & sub terris eorum iudicia fieri: tum præmia cuique contingere ex virtutis aut malitiæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem esse ad vitam reditum. per hæc placita magnam sibi autoritatem parauerunt apud populum, & quicquid ad solennes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantum habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ & vitæ honestioris testimonium. At Sadducæorum opinio cũ corpore extinguit simul & animas: nec aliud quicquam præter legem seruandum existimant. nam de sapientia cum præceptoribus disceptare ad virtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed fere dignitate præcipui. ex horum tamen sententia vix quicquam agitur. nam quoties magistratus licet inuiti suscipiunt, Pharisæorum decretis assentiunt, ni facerent non ferendi à plebeiorum multitudine. Essenorum vero placitum vniuersitatis regimen citra exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam æque ac iustitiam omni contentione expetendum existimat. ad templum autem donaria mittentes sacra ibi non faciunt, quod sanctioribus vtantur ceremoniis: quapropter excluſi à communi fano seorsum sacrificant: moribus alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totum dediti. Miran-

Tres Iudæorum sectæ, de quibus lib. 2. de bello Iudaico c. 12.

Pharisæorũ dogma.

Sadducæorũ opinio.

Essenorum placitum.

da-

An. mundi 3973. à Christo nat. 11.

Essenorum vita & mores.

Plisti apud Dacos.

Iudas Galilæus quarta secta autor.

Gessij Flori iniuria.

da etiam est eorum iustitia, qua omnes Græcos & Barbaros longe superant, multis iam seculis triti in eius continuis studiis. Facultates in commune possident, nec aliquis diues magis vtitur suis bonis, quam quiuis nihil possidens. Atque hoc instituto viuunt virorum supra quatuor millia, nec vxores habentium, nec seruos, quod alterum ad iniuriam communis naturæ pertinere censeant, alterum tranquillitati vitæ parum commodum, quate per se ipsi viuentes inuicem sibi ministrant. Quæstores creant viros probos ex sacerdotum numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis conficiant. In summa eandem fere viuendi rationem sequuntur, quam hi qui apud Dacos plisti nominantur. Quartæ autem studium sapientiæ sectantium viæ primus autor fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Phariseis consentiunt, nisi quod constantissimo libertatis amore flagrant, credentes solum Deum dominum habendum ac Principem, & facilius vel exquisitissima pœnarum genera laturi vna cum cognatis suis ac carissimis, quam mortalem aliquem appellaturi dominum. quod quia multis sæpe spectatum scio, plura de hoc non libet dicere. non enim vereor ne fidem non inueniant mea verba, imo illud potius, ne tam insignem patientiam & deliciis contemptum parum assequantur. quæ quidem animositas plurimum in gente nostra creuit accensa acerbissimis Gessij Flori iniuriis, quibus postremo effectum vt deficerent à Rom. pop. Et de Iudæorum sectis hæc sufficerent.

CAP. III.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchu in honorem Cæsaris condita.

Hedio & Rufinus c.3.

Ananus Sethi filius in Ioazari Pontificis locum surrogatus. al.c.6.

Sephoris Galilææ caput, Betaraphtha Iuliæ appellata.

Paneas, Esthsaida.

Ossa humana per templum sparsa.

An. mundi 3974. à Christo nat. 12.

Hedio & Rufinus c.4.

QVirinius autem venditis & confiscatis Archelai facultatibus, peractoque censu, qui incidit in annum trigesimum septimum post victum à Cæsare in Actiaca pugna Antonium, cum mota esset contra Ioazarum Pontificem plebis seditio, priuauit cum hac dignitate, & Ananum Sethi filium substituit. Herodes vero & Philippus suæ quisque tetrarchiæ res ordinauit & composuit: quorum Herodes Sephori cincta mœnibus, fecit eam totius Galilææ caput & defensaculum. aliud deinde oppidum quod tunc Betaramphtha dicebatur, communitum, nomine mutato Iuliada ab vxore imperatoris appellauit, Philippus quoq; Paneada sitam ad Iordanis fontes, instruxit ædificiis, indito Cæsareæ nomine. Vico etiam Bethsaidæ in ripa lacus Genesarethini vrbis speciē addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliæ Cæsaris filiæ cognominem esse voluit. Cæterum Coponio, quem cum Quirinio missum diximus, Iudæam administrante, huiusmodi quiddam accidit. In festo azymorum quod Pascha vocamus, mos est sacerdotibus post mediam noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quam primum apertæ sunt, Samaritani quidam clam ingressi Hierosolyma, sparserunt ossa humana per porticus & per totum templum: quo factum est, vt posthac sacerdotes solito diligentiores custodias agerent. Paulo post Coponius Romam reuertitur, successore accepto M. Ambiuio, cuius tempore Salome Herodis regis vxor vita decedens Iuliæ Iamniam cum sua toparchia reliquit, & sitam in campo Phasaelidem, Archelaidemque plurimis pomœtis consitam, quorū fructus est præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo præside Cæsar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum Imperator, præfuitque Reipublicæ annos quinquaginta septem, sex mensibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim sunt anni, quibus Antonius ei fuit imperii socius & parti-

ceps

ceps. Vixit autem annos septuaginta septem. Ei Tiberius Nero prius gnus successit, Iuliæ filius, Romanorum imperator tertius: à quo quintus Iudæorum præses missus est in Annii Rufi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano sacerdotio Ismaelem Fabii filium iussit esse Pontificem: quo paulò post deiecto, in Eleazarum Anani Pontificis filium eum honorem transtulit. Elapso deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio Pontificatum tribuit. huic quoque anno in hac dignitate exacto, iussus est eam cedere Iosepho qui cognominabatur Calaphas. His ita gestis Gratus Romam repetit, in Iudæa exactis annis vndecim: cui deinde Pontius Pilatus successor missus est. Herodes porro tetrarcha receptus in amicitiam Tiberii, de ipsius nomine vrbem à se conditam vocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Genesarethici: vnde non longe apud Emmaum tres vicum sunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata est: quorum nonnulli eo migrare coacti sunt, quidam etiam è nobilitate sedes illic sibi optauerunt. quoque maior esset frequentia ibi receptí sunt ad incolendum etiam tenuissimi quique vndecunque confluentes, & in his aliquot quos non satis constabat esse liberos. hos magnis immunitatibus ac beneficiis prosecutus adstrinxit ad habitandum, aliis domos, aliis agros largitus: quo minus horrerent ædificatam prætextatum patrium solo multis sepulcris referto: cum iuxta nostras leges ad septem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorum rex per insidias sublatus est à Phraatace filio, huiusmodi de causa. Phraates habens legitimos liberos, ancillam Italici generis Thermusam nomine, inter cætera dona à Cæsare missam, primum in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obstupefactus præcellenti mulieris forma, suscepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro etiam sibi coniunxit. Quæ cum quicquid vellet regi persuaderet, cogitans filio suo Parthorum regnum astruere, intellexit nihil se effecturam nisi ablegarentur legitimi Phraatis filij. Persuasit igitur marito, vt Romam eos obsides mitteret: quod illis sine cunctatione faciendum fuit, patre voluntati Thermusæ tam obnoxio. Interea Phraaraces solus domi ad regnum educabatur: qui tædiosum ratus expectare dum à patre decedente Principatum acciperet, cum matre contra eum conspiravit, cum qua creditus est etiam stupri habere consuetudinem. Ergo parricidio simul & incestu exosus popularibus, prius quam confirmaret suas opes, per tumultum pulsus interiit. Tum vero nobilissimi Parthorum animaduertentes non posse sine rege consistere ipsorum Remp. nec tamen volentes eligere alienum ab Arsacidarum sanguine: pudentesque satis esse semel violatam regiam maiestatem Italica mulieris libidinibus, Herodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, sed inuisus multitudini propter nimiam crudelitatem, quod intractabilis esset & ad iram promptissimus. hunc conflictati aliquot interfecerunt, vt quidam tradant, in conuiuio. solent enim perpetuo gestare gladios. Vt vero à pluribus fertur, in venatione occisus est. Legatione deinde missa Romam, petierunt regem vnum ex obsidibus, prælatusque est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quam ei duo maximi in terris offerebant, imperium, externum simul & domesticum. Sed breuis pœnitentia subiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatum impatientissimos. dedignabantur enim facere imperata mancipij, sic vocantes obsidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam, non enim belli iure sibi Regem impositum: sed quod turpius sit per pacis contumeliam. moxque vocant Artabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. ille paruit libenter, &

An. mundi 3975. à Christo nat. 13.

An. mundi 3977. à Christo nat. 15.

An. mundi 3978. à Christo nat. 16.

An. mundi 3979. à Christo nat. 17.

An. mundi 3990. à Christo nat. 28.

Tiberius consulit.

Phraates Parthorum rex, per insidias à Phraatace filio sublatus.

Thermusa Phraatacis mater.

Phraataces interficitur.

Herodes à Parthis accitus in venatione occiditur.

An. mundi 3990. à Christo nat. 28.

præsto fuit cum exercitu, cui cum occurrisset Vonones, primum manente etiam tum in officio vulgo Parthorum, prælio victus Artabanus retro in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copiis Vononem ausum confligere vicit egregie, ita vt cum paucis equitibus ii Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum victricibus copiis. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Vonones autem ausugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missis Romam legatis super hoc negotio. Vt vero repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moti Parthi commmationibus bellum iam intentantis: destitutus omni spe regnandi, quod potentiores Armeniorum Niphatem accolentes sequerentur factionem Artabani: Syllano Syriæ præsidi se dedit, is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat, hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis autem Orodem vnum è suis filiis Artabanus regem imposuit. Per idem tempus cum Antiochus quoque Comagénæ rex fato concessisset, contentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnũ in prouinciæ formam redigi postulantibus, plebe contra cupiente sub rege vt ante viuere: quapropter Germanicus ex S.C. ad res orientis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam, Pisonis opera veneno sublatus est, sicut dicetur alias.

Vonones Parthorum Rex ab Artabano pulsus.

Vonones Syllano Syriæ Præsidi se tradit.

Orodes rex Armeniæ.

Antiochus rex Comagenæ.

Germanicus Pisonis opera sublatus.

CAP. IV.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

Hadio & Rufinus c. 5. al. c. 8.

Pilatus autem Iudææ Præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbem intulit ad legis nostræ contumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies. & ideo qui ante hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis solebant vrbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. quod vbi cognitum est ciuibus magno agmine petierunt Cæsaream, vbi per multos dies supplices orauerunt præsidem, vt transferret illas imagines alio. Pilato vero pernegante se facturum, quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precati non desinerent, sexto post die iussis clam in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quod aptissimus esset insidiis. ibi compellatus iterum de eodem negotio, signum dat militibus, vt eos circumuenient, mortem minitans nisi quamprimum quiescerent, & suam quisque domum discederent. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifeste præ se ferebant, vita sibi cariorem esse obseruationem legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam constans legum studium, continuo reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis, deinde aquæductum struere aggressus est, ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma à ducentesimo stadio. id ægerrime tulit populus, & congregati per cœtus numerosos vsque ad multa hominum millia, vociferationibus conabantur eum deterrere à proposito. nonnulli vero ita vt fit apud inconditam multitudinem, etiam conuiciis lacessebant præsidem. at ille milites sub populari habitu clam armatos fustibus, iussit reliquam multitudinem coronã cingere: & quamprimum vulgus cœpit iacere conuicia, dedit illis signum ex composito. illi supra quam mandatum erat vti fustibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo discrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt saucii: atque hoc modo [illegible] cessa est seditio.

Pilatus signa cum Cæsaris effigie in vrbem infert, quæ dum populus acriter instat, Cæsaream transferl.

An. mundi 3997. à Christo nat. 35.

Pilatus inducturus aquas Hierosolyma, seditionem concitat.

An. mundi 3998. à Christo nat. 36.

Eodem

Eodem tempore fuit Iesus vir sapiens, si tamen virum eum fas est dicere. Erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum qui libenter vera suscipiunt: plurimosque tam de Iudæis quam de gentibus sectatores habuit. Christus hic erat: quem accusatum à nostræ gentis principibus, Pilatus cum addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerunt: & vsq; in hodiernum diem Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud Iudæos turbauit incommodum, & Romæ in sacris Isidis summa turpitudo deprehensa est. Dicam igitur prius de Isiacorum nefando scelere, ac tum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier, non minus probitate morum quam natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa, vt quæ esset in ipso ætatis flore, sed inprimis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, viro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat fœmina quam quæ posset corrumpi muneribus, eo magis accendebatur amantis insania, ita vt offerret ei pro vnica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne sic quidem valens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & vitam finire inedia. hoc eius propositum non fefellit Iden libertam Mundi paternam, variis instructam, sed non probatis artibus, quæ indignè ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciens effecturam se vt potiatur Paulinæ complexibus. Cumque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli viam ingressa est, videns Paulinam non capi pecuniis. Sciens porro eam vehementer addictam Isidis cultui, tale quiddam commin.scitur. Cōuentis aliquot ex eius sacerdotibus accepta fide silentii, & quod efficacissimum est, ostentato præmio, in præsens viginti quinq; millibus, & alteris totidem post hauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans vt omnibus modis adniterentur eum reddere voti compotem. Illi auri cupidine tacti, benigne sunt polliciti, quorum natu maximus propere se ad Paulinam contulit, & admissus impetratoque absque arbitris colloquio, venire se ait missum ab Anubide captum ipsius forma, & iubente vt ad se veniat. Illa libenti animo accepit nuncium, moxque iactabat se apud familiariter notas mulieres, quod dignata sit amore Anubidis: marito quoque indicat, conditam sibi cœnam & cubile Anubidis. Id eo facilius concessum est, quod cognita & probata esset viro pudicitia coniugis. Itaque in templum proficiscitur, & post cœnam instante somni tempore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliantibus in latentem ibi Mundum incidit: totamq; eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquam sacerdotis doli conscii surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa congressum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoque magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamatæ forte fortuna obuius, ô factum bene Paulina, inquit, quod & ducenta illa millia mihi seruasti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ voluntati gessisti. Nihil enim mea refert, quod Mundum contempsisti, quandoquidem præter tuum Anubidis optata voluptate expletus sum, atq; his dictis abiit. At mulier tum primum deprehenso flagitio, vestem sibi

Hedio & Rufinus cap. 6. Alias c. 5.

An. mundi 3996. à Christ. nat. 34.

Iesus Christus à Pilato crucifixus. Hedio & Rufinus cap. 7. Alias c. 10.

An. mundi 3996. à Christ. nat. 34. *Tiberius Isidis sacrificos & Idem in crucem agit.*

lacerat, & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. marius porro Imperatori totum significat. Tiberius postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit, vnaque Iden inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: dirutoque templo statuam Isidis iussit mergi in Tiberim. Mundum autem mitiori pœna exilii castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Isiacorum quidem facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promisi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

CAP. V.

Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

Fuluia Romæ 4. Iudæis purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanum deponerent, tradit.

ERat quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is tum Romæ agens gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, ascitis in societatem tribus aliis per omnia sui similibus. His cum se in disciplinam dedisset Fuluia mulier nobilis amplexa legem Iudaicam, persuaserunt ei vt purpuram & aurum in Hierosolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios vsus verterunt, quo iám ante destinauerant. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta questo cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito, quatuor millia militum miserunt in Sardiniam: plurimos etiam qui patria religione detrectabant militiam, affecerunt pœnis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudæi coacti sunt vrbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu caruere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia commiscens ad plebis gratiam, iubens vt conuenirent in montem Garizim apud eam gentem sanctissimum, asseuerans se illic eis ostensurum sacra vasa refossa, quæ ibi Moses deposuerit. Illi credituli sumptis armis Tirathabam vicum insederunt, expectantes ibi confluentes cæteros, vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior cliuum montis occupat equitibus suis & peditibus, qui prælio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt. multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum consularem & Syriæ præsidem, Pilatumque cædis accusant, negantes defectionem fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba sed refugium contra Pilati violentiam. At Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia, quum necesse haberet parere Vitellio, ad vrbem iter suscepit: quo prius quam perueniret, vita excessit Tiberius.

Samaritanos Tirabas Garizim occupaturos Pilatus vincit.

An. mundi 3999. à Christ. nat. 37. *Alias cap. 11. Pilatus apud Vitell. accusatus Romam mittitur.*

CAP. VI.

Vitellii aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata acceperit, vt impetratu ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

Hedio & Rufin. c. 8. alias c. 12. Vitellius Iudæis vectigal remittit.

VItellius autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificentissime, remisit ciuibus totum vectigal fructuum venalium, & stolam cum omni ornatu Pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quem-

admo-

admodum & olim hoc ius habuerant. Sed eo tempore deponebatur in castello Antonia ob hanc causam. Hyrcanus Pontifex eius nominis primus exstructa prope templum turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo praeterillum vrebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat, Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam, magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romanæ simul & Pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo Pontificum atque custodum sacrarii præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat Pontifici, qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat, Id fiebat singulis annis tertiumui tempore, Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quonam illa reponatur, aut quando proferatur in vsum Pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis subrogaro Ionacha Anani Pontificis filio, iter fecit versus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio, Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maxime si regium filium. His ita ad Vitellium scriptis simul Hiberorum & Alanorum reges magnis præmiis solicitault ad inferendum quamprimum bellum Artabano, Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dedere per suam regionem, & patefactis portis Caspiis immiserunt eos in regnum Artabani. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello nobilissimi quique eius gentis ceciderunt vna cum regis filio & multis popularium millibus, regioque tota hac incursione vastata est, Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regis ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quod ab optimatibus immineret periculum, habensque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaque occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis, restiturus est in imperium. His auditis Tyberius petiit amicitiam Artabani: & assentientes illo, conuenerunt ad Euphratem Rex & Vitellius: vbi in medio pontia sibi occurrerunt, cum suo quisque satellitio. Postquam autem de fœdere conuenit, Herodes tetrarcha vtrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. nec multo post Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus, inter quæ etiam virum statura cubitorum quinque genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter vastitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes volens primus nunciare Cæsari de imperatis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis, misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. quare superuenientibus Vitellii literis, Cæsar rescripsit, omnia sibi iã ante esse cognita ex Herodis nunciis. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Cæsum peruenit iterum regi-

An mundi 3999. à Christo nat. 17.

Stola Pontificia in Castello Antonia deposita.

Vitellius in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis, Ionatham Anani filium surrogat.

Gesta inter Vitellium & Artabanũ.

Caspius Portus.

Armeniam Parthi amittunt.

Artabanus à Dahis & Sacis in imperium restitutus.

Vitellius cũ Artabano fœdus facit.

Herodis in Euphratis medio conuiuium.

Artabanus Tiberio filiũ Darium obsidem mittit.

Herodes omnem vem gessam Cæsari aperit.

An. mundi 3999. à Christ. na. 37.

men. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obiit, anno Tiberii principatus vigesimo, quum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi & Gaulanitidi ac Batanææ, vir perpetuo modestus, & amator quietis ac ocii. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domo progrederetur iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella, in qua sedens solitus est jura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut sontem damnaturus, aut absoluturus innoxium. Obiit autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam ante sibi construxerat, magnifice ac sumptuose funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen vt tributa in ea tetrarchia collecta seruarentur intra ipsius regionis terminos.

CAP. VII.

Herodis bellum quod ab Areta superatus est.

Hedio & Ruff. c. 9. al. 16.

An. mundi 3000. à Christo nat. 38.

INterea Herodem inter & Aretam regem Petræ bellum tali de causa exoritur. Herodes tetrarcha vxorem habebat Aretæ filiam, cū qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genetrice natum alia, Simonis pontificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli communis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrando eius coniugio mentionem facere. Qua assentiente, conuenit inter eos, vt quamprimum ille Roma reuerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Intercessit autem & hoc pactum, vt Aretæ filiam ejiciat. Post hæc Romam nauigat. Vbi postquam expediuit negocia propter quę venerat, domum reuersum vxor, comperto quid pactus sit cum Herodiade, dissimulanter rogat, vt se mittat Machæruntem, castrum situm in confiniis regionis Aretæ subditæ, quantum potèrat celans suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quæ iam ante curauerat apud Machæruntem, patri suo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, a præfecto eius excepta deducentibus Arabibus magna celeritate peruenit in ædes patris: eique indicauit Herodis animū. Vnde simultate nata sequuta est de Gamalitici agri finibus contentio: & contractis vtrinq; copiis bellum per legatos gestum est, cōmissoq; prælio Herodis exercitus internecione periit, proditus à quibusdam exulibus, qui pulsi è tetrarchia Philippi tunc merebant Herodis stipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio significat. Ille vero indigne ferens Aretæ audaciam, scribit Vitellio, vt ei bellum inferat, & aut viuum captum abducat, aut occisi caput ad se mittat. Atque hæc fuerunt mandata Tiberii. Apud Iudæos autem fuit opinio, iusta vltione numinis deletum Herodis exercitum, propter Ioannem, qui Baptista cognominatus est. Hunc enim tetrarcha necauit virum optimum, Iudæos excitantem ad virtutum studia, & in primis pietatis ac iustitiæ, simulque ad baptismi lauacrum; quod ita demum Deo gratum ajebat fore, si non ab vno tantum alteroue peccato abstineant, sed animis per iustitiam prius mundatis, addant & puritatem corporis. Quumq; magni concursus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ auida, Herodes veritus, ne tanta hominis autoritas defectionem aliquam pareret, quod viderentur nihil non facturi ex eius cōsilio, iudicauit satius esse, prius, quam noui aliquid exoriretur, illum tollere, quam rebus turbatis, seram pœnitentiam agere, itaque vinctum missum in Machæruntem supradictam, illic occidi imperat, quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato Deo per-

Herodes tetrarcha vxorem Aretæ filiam ejicit, & Herodiadē fratris vxorem abducit.

Herodis vxor in patruelis ædes pernenit.

Herodis exercitus ab Arabibus cæsus.

Tiberius Vitellio vt Aretæ bellum inferat scribit.

Hedio & Ruff. c. 10. al. 14.

Ioannes Baptista ab Herode necatus.

ditum

ditum esse Herodis exercitum. Vitellius autem ad bellum paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis amaturæ atque equitum auxilijs missis à socijs Regibus, properans vertus Petram peruenit Ptolemaidem. Quumque vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missoq; per magnum campum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis, ascendit Hierosolyma, sacrificaturus Deo in festiuitate, quæ tum instabat publica. Quo postquam ventum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta autem die, literis acceptis de obitu Tiberij, populum sacramento adegit in fidem Caij noui principis: reuocatasque ex itinere copias in hyberna dimisit, omisso bello propter delatum in alium imperium. Ferunt Aretam accepto expeditionis Vitellij nuncio collegisse ex augurijs, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus prius moriturum, vel qui bellum paret, vel cuius iussu paretur, vel eum contra quem mouendum sit. Ita Vitellius Antiochiam repetijt. Agrippa autē Aristobuli filius ante vnum annum Romam venerat, vt propter negotia quædam conueniret Cæsarem. Sed prius quam de hoc dicam, explicabo Herodis progeniem, vel quod ad præsentem narrationem id pertineat: vel quo magis appareat, quantum valeat diuina prouidentia, quandoquidem absque pietate nihil prodest nunc numerosa soboles, nec vlla humana potentia, vt licet videre in Herode, cuius intra centum annos tam copiosa proles exceptis paucis perijt; quod sane exemplo potest esse hominibus ad retundendam insolentiam: simulque in primis videtur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium, quibus notus erat, opinionem, ad tantam potentiam prouectus sit. Et quamuis iam ante de ea re facta sit mentio, dicemus tamen hic quoq; diligentius. Herodi magno ex Mariamme Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ, harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo regis ex fratre Phasaelo nepoti, idque ex ipsius patris autoritate: altera vero dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome, Phasaelus è Salampsone genuit quinq; liberos, Antipatrum. Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram vero duxit Timius Cyprius vir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias: Bernicen, Mariammen, Drusillam. filii vero Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obijt. Cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud auum, Herodes & Aristobulus, simulq; Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice vero neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quem vna cū Alexandro ab Herode occisum diximus. Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ prognatam ex Iosepho, qui regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulum. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iorape Samsigerami Emesenorum regis filia, ex quibus nata est filia Iurda, & ipsa Iotape nomine, & hi quidem ex trib. fratribus sunt progeniti. Herodias vero soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamme filia Simonis Pontificis, ex quibus prognata est Salome: post quam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuo nupsit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore ad-

An. mundi 4001. à Christo nat. 39. *Hadr. & Ruf. c. 11.*

Vitellius in Arabiæ regem mouet.

Vitellius Hierosolyma peruenit, & à Ionatha in fratrem eius Pontificatū transfert.

Caius Caligula post Tiberij obitum Princeps Romæ.

Aretas ex augurijs, impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit.

Herodis progenies.

An. mundi 4001. à Christo nat. 39.

huc supersti te. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autem filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo fine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filii tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atq; hæc est Phaseli & Salampsonis progenies. Cyprios autem Antipatro filiam Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexander, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole decesserunt. Cæterum Alexander Herodis regis filius qui à patre necatus est, Alexandrum & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum regis filia. ex his Tigranes apud Armenos regnans, cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem Rex impositus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum regis filiam duxit Iotapen, & Lesidis in Cilicia rex à Vespasiano constitutis est. Progenies autem Alexandri mox ab initio ab institutis patrijs ad religionem Græcorum desciuit. Reliquæ autem Herodis regis filiæ nulla relicta prole è vita excesserunt. 10

Hedio & Ruffinus ca. 12. al. 15. Agrippa ab infima sorte ad maximã dignitatem ac potentiam euectus.

Percensitis igitur Herodis posteris, qui ad Agrippæ regni tempora pertigerunt, superest, vt narremus, quibus ille fortunis iactatus, postremo ad maximam dignitatem ac potentiam euaserit. 20

CAP. VIII.

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtq; post excessum Tyberij à Caio eius successore solutus sit.

Agrippa Romæ degens ob liberalitatem immodicam ad inopiam redactus.

PAulo ante Herodis regis obitum, Agrippa Romæ degens, & per conuictum insinuatus in familiaritatem Drusi Imperatoris Tiberij filii nactus est etiam amicitiam Antoniæ Drusi maioris coniugis, commendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cumq; natura esset liberalis & magnanimus, quam diu mater vixit, noluit ingenium suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice defuncta est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani victus splendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipue in libertos Cæsaris, quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ viuere: quando & Tiberius amisso filio vetuit amicos eius in conspectum suum venire, ne recrudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retro in Iudæam abijt re male gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditorib. mutuaticiam pecuniam redderent, & quidem multis ac importune vrgentib. Quare nullum consilium expediens, & pudore præsentis status, secessit in castrum Idumææ Malatha, cogitans miseram vitam aliquo pacto abrumpere. Quod eius propositum vbi Cypros vxor persensit, omnib. modis id impedire conata est: ad soror rem quoq; eius Herodiadem scripsit, significans & quid Agrippa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortataq; est eam, vt pro iure cognationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, q̃ quantum posset subleuaret eius miseriam, quamuis in longe minorib. facultatib. Accersitus igitur à sorore eiusque coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia vnde viueret, & magistratu eius ciuitatis in eam collato, quo esset honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea voluntate persistit, quamuis ne sic quidem satisfieret propinqui necessitatibus. Cum enim apud Tyrum in conuiuio largius indulsissent poculis, non tulit 30 40 50

Agrippa Cypros vxor ad Herodiadem sororem eius scribit, & auxilium petit. Agrippa Tyberiade habitat.

Agrippa

Agrippa contumeliam, exprobrante Herode inopiam, & quod suo sum
ptu hominem aleret. quare ad Flaccum virum consularem, & tum Sy-
riæ præsidem se contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à quo
receptus cum eo vinebat, iam ante habente apud se Aristobulum, fra-
trem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante tamen hac simul-
tate, quo minus ex æquo vtrumque complecteretur proconsul. Sed Ari-
stobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quam & Flaccum
infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi. Damasceni cum Si-
donijs contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccum, cognito
quod Agrippa multum apud eum posset, rogauerunt vt adesset ipsorum
partibus, polliciti magnam pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro
Damascentis facere. Aristobulus autem, quia pactos de pecunia sense-
rat, fratrem apud Flaccum detulit. Et facta inquisitione ac deprehen-
so crimine, Agrippa excidit amicitia præsidis: rursumque ad extremam
egestatem relapsus venit Ptolemaidã, & quod non haberet vnde alias
viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deesset pecunia, iussit
Marsyam suum libertum, vt quauis arte à fœneratoribus eam sumeret. Il-
le Protum Bernicæ Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ te-
stamento in Antoniæ clientelam venerat, rogat, vt accepta fide sub syn-
grapha daret mutuum. Alter iam ante debere sibi nonnihil Agrippam
asseuerans, extorsit à Marsya syngraphã viginti millium drachmarum
Atticarum, detractis sibi de ea summa duabus millibus & quingentis,
eo facilius, quod non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pe-
cunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri.
Id vbi comperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eo milites
exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæsaris fisco factus
est, dum adhuc Romæ ageret: atque ita impositã est illi manendi neces-
sitas. & tunc quidem facturum se iussa simulat: sed quam primum nox
terris incubuit, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab
Alexandro Alabarcha popposcit mutuo ducenta Argenti millia. Ille non
ipsi se mutuaturum professus est, sed Cypro, coniugalem amorem in ea
demiratus & virtutes cæteras. fideiussit mulier: & mox Alexãder quin-
que talentis repræsentatis Alexandriæ, reliquã summam exhibiturum
se promisit Puteolis, profusionem Agrippæ veritus. Ita Cypros expedi-
ta mariti nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in Iudæam itinere pe-
destri reuersa est. Cæterum Agrippa, postquam Puteolos appulit, scri-
psit ad Tiberium Cæsarem degentem Capreis, venire se officij causa si-
gnificans, & potestatem accedendi eam insulam postulans. Tiberius
nil cunctatus humanissime rescripsit, gratulans etiam ei reditum ad
Capreas incolumem. Nec minore alacritate præsentem excepit & am-
plexu & hospitio. Postridie Cæsar receptis literis ab Herennio, quod
Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad constitutum tem-
pus persolutis, de reddendo admonitus, fuga se è subiectis ipsius procu-
rationi locis proripiens, exigendi facultatem ademisset, ægrè tulit man-
dauitque cubicularijs non prius admitti hominem quam persoluto
debito. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germani-
ci & Claudij postea principis matre petijt mutuo trecenta millia, ne
periclitaretur de amicitia Cæsaris. quæ memor Bernices huius matris
consuetudinis, familiariter. n. ea fuerat vsa, simulque educatum fuisse
ipsum cum suo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito,
nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeoque conciliatus
est Cæsari, vt is nepotem suum commendaret Agrippæ, mandaretq; vt
progredientem semper comitaretur officij gratia. hoc beneficio deuin-
ctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratiosum

An. mundi 4001. à Christo nat. 39.
Herodes Agrippa inopiam exprobrat.
Agrippa ad Flaccum se confert.
Aristobulus Flaccum Agrippæ infensum reddit.
Agrippa à Proto pecuniam mutuatur.
Agrippa nauem Alexandriam nauigat.
Agrippa Alexandriæ pecuniam mutuatur.
Agrippa ad Tiberium Cæsarem peruenit.
Agrippa ab Antonia trecenta millia mutuo petit.
Caius Agrippæ commendatus.

An. mundi 4001. à Christo nat. 39.

apud omnes, & honoratum ob parentis memoriam. Erat ibi forte Allus Samarita libertus Cæsaris. ab eo mutuatus decies centena millia, debitum Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerendi Caium officiosius. A quo receptus in intimam amicitiam, quodam die dum vna gestatur incidit in confabulationem de Tiberio: & quia soli erant, precatus est Tiberio, vt quamprimum principatus locum Caio digniori cederet. has voces excepit Eutychus, libertus Agrippæ & auriga: ac tum quidem siluit. Insimulatus deinde à patrono, quasi vestem ei furto subduxisset, sicut reuera subduxerat, & ex fuga retractus, cum ductus esset ad Pisonem vrbi præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam, quæ cuperet indicare Cæsari, ad salutem ipsius pertinentia: quapropter vinctus missus est Capreas. hunc Tiberius more suo, detinebat in vinculis, quod esset cunctator, si quis vnquam alius aut Rex aut tyrannus. nam neque legationes sine mora admittebat, & præsidibus prouinciarum vel procuratoribus successorem non mittebat, nisi mortuis. Proinde vinctos quoque negligebat audire, moræ hanc rationem reddens amicis scitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis cito dimissis alij denuo creati redeant, atque ita obruatur continuo excipiendis & dimittendis legationib. Potestates autem semel constitutas ideo se sinere, vt parcatur subditis. cum enim natura omnis magistratus ad auaritiam sit pronior, externum cui nullus certus sit præstitutus terminus, eo magis ad rapinam solicitare homines. itaq; si diutius eo fruantur, exsatiatos lucris segniores ad rapiendū fieri. quod si successor immineat, non suffecturos eorum auiditati prouinciales, dum decessor tanto magis spoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum sibi putat reliquum. Vtebaturq; hac similitudine. Consauciati cuiusdam vulnera muscæ agminatim ingruentes operuerant: eum quidam forte fortuna præteriens miseratus est, putans languidiorem, quam vt illas posset arcere: accedensque propius, parabat eas depellere. orante autem saucio, vt sic eum sineret, quæsiuit alter causam, cur ita liberari ab hac molestia negligeret. tum ille: imo his abactis maiorem molestiam mihi faceres: nam hæ iam saturatæ sanguine remiserunt nonnihil. quod si recentes accederent & famelicæ, me iam ante pessime affectum facile perderent. quare se quoque aiebat hac ratione prouidere subditis, multorum rapacitate vexatis, qui more muscarum eos infestarent, maxime si ad innatam cupiditatem metus cito desinendi accederet. quod autem vera narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi factum ipsius. nam cum duob. supra viginti annis obtinuerit imperium, duos in vniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratum & successorem eius Pilatum. nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Vinctorum quoq; causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio cito leuentur malis, quæ meruerint anteactis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multo grauius reddi illorum infortunium. Sane hæc fuit causa cur Eutychus tam diu egerit in vinculis, prius quā Cæsari aures ei libere sit collibitum. Procedente deinde tempore à Capreis venit Tusculanum, stadijs vere centum ab vrbe dissitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognosceretur-que cuius accusaret patronum criminis. nam Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatem, q Drusi fratris vxor fuerat: vel propter continentiam, quod florente etiam tum ætate vidua recusarit alteras nuptias, licet hortante Augusto ad iterandum coniugiū, in eoq; vitæ genere omnem cauerit infamiam, huc accedebat priuatum beneficium, quo maxime deuinxerat hominem. Cum enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorum vnus, vir valde potens,

Allus Agrippæ mutuo dat pecuniam. Hedio & Ruff. ca. 13.

Eutychus Agrippam apud Cæsarē accusare cogitat.

Quare Tiberius potestates semel constitutas non facile mutauerit.

Quare Tiberius vinctorum causas serius cognoscerit.

Antoniam Agrippa efficeret, vt tandem audiretur Eutychus rogat.

Antonia in magno apud Tiberium honore habita.

tens, propter præfecturam prætorianorum militum, conspirantibus multis senatoribus & libertis Cæsaris & viris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, vt minimum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustris opera fuit Antoniæ, per quam occursum Seiani maliciæ. quamprimum enim intellexit insidias compositas in principē, rem totam ei perscripsit accuratissime: traditisque literis Palanti seruorum suorum fidissimo, misit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit & socios consilii: Antoniæq; iam ante habitæ in precio, maiorem etiam in posterum fidem habuit per omnia. Hac igitur hortante ad audiendum Eutychum, respondit Tiberius: Huic quidem si quid contra Agrippam mentitus sit, præsentem pœnam sufficere: sed videndum illi esse, ne dum inconsultius à liberto pœnas expetit, inquisitione facta, malum quod alteri molitur sibiipse cōciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tanto magis vrgebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium à prandio lectica gestari, præcedente ipsius nepote Caio vna cum Agrippa accessit propius: & pedibus eum comitata, petiit vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos testor Antonia, quod non sponte, sed tuis coactus precibus faciam quod facturus sum. quo dicto Macroni Seiani successori imperat Eutychum adducere, quo sine mora veniente, rogat eum Cæsar, quidnam contra eum afferat, à quo libertatem acceperit: qui respondit: Domine vectabantur in curru Caius iste & Agrippa, me sedente illis ad pedes: vbi post multos sermones vltro citroque habitos, Agrippa his verbis ad Caium vsus est: O si iam tandem dies illa veniat qua tenex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obesse posset nepos eius Tiberius, quem tu facile opprimeres. Tum vero ad publicam orbis felicitatem mea quoq; priuatim accederet. His verbis Tiberius facile credens, nonnihil etiam veteri offensa motus, quod Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: versus ad Macronem, huic, inquit, iniice vincula. At Macro non satis intelligens quemnam ille diceret (neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat) cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuo Macronem appellans, an non, inquit, iussi, vt huic vincula iniiciasi quo seianante cui tandē. Agrippæ, inquam, ille respondit. Agrippa vero ad preces versus per memoriam filii, cuius cōsuetudine simul educatus, familiarissime vsus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat veniam, sed frustra, prætorianis ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cumq; æstus esset vehemens, & præ inopia vini sitis eum vreret, conspicatus quendam è Caii seruis, nomine Thaumastum, gerentem hydriam popoſcit potum: & cum libenter oblatum hausisset, inquit, certe tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: quamprimum enim hanc necessitatem euasero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quandoquidem etiam vincto mihi non es grauatus ministrare vt antea. dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominem, sed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumastum à Caio impetratum manumisit, & bonorum suorum dispensatorem constituit. quib & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæq; filiæ reliquit eadem ministerii conditione, apud quos in precio vsque ad extremum diem habitus consenuit. Sed id postea contigit. Tunc vero Agrippa vinctus ante Regiam stabat inter alios quosdam æque vinctos, incumbens prætorē ore in quendam arborem, cui eum insedisset bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitē conspicatus, scitatus est è milite quisnam esset ille purpuratus: & cognito

An. mundi 4001. à Christo nat. 39.

Seiani conspirationem Antonia Cæsari patefacit.

Agrippa ad audiendum Eutychum instat, quo facto propter verba quadam ei vincula sunt iniecta.

Thaumastus Caii seruus Agrippæ potum affert, cui hic libertatem impetrat.

An. mundi 4001. à Christ. na. 39.

gnito Agrippam esse Iudæorum nobilissimum, rogauit militem vt liceret sibi propius ad eũ accedere. cupere enim se quædam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, ô iuuenis, inquit, contristat te quidem tam repentina & improuisa fortunæ mutatio, nec facile credes prope esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidentia. Sed testor patrios Deos, & qui huic regioni præsident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quod nihil auribus tuis daturus sum, neque te inani consolatione lactaturus, non ignarus quod huiusmodi prædictiones si euentus frustretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, quam si nunquam omnino auditæ fuissent. itaque æquum duxi, vel cum meo periculo interpretari tibi, quid dii portendant manifestis auspiciis. Fieri non potest quin confestim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad amplissimam dignitatem simul atque potentiam peruenias, vsque ad eorum inuidiam, quibus nunc videris miserabilis. Felicem quoque habiturus es vitæ exitum, relictis in opum successione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum videris. quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc sunt quæ tibi cœlestes missa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam præscientiam, visum est impartiri te hac lætitia, quo spe futuri commodi leuius feras præsens infortunium, proinde rogo, vt quamprimum felicitatem istam repræsentari tibi senties, desoperam, vt nos quoque eripiamur ex his aduersitatibus. hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quam postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauiter ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam: apud Maconem tamen obtinuit, vt in custodia seruaretur à militibus commodis moribus præditis, conuictoremq; haberet centurionem ei curæ præpositum, & quotidianis vteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atque amicis aditus, quorum subleuaretur officiis. admittebantur que ad eum Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur; & stragula quasi venalia circumferentes, noctu substernebant permissu militum, iam ante præmonitorum Maeronis imperio. atque in hunc modum sex menses exegit in custodia. Cæterum Tiberius Capreas reuersus, primum languore modice tentatus est: inualescente deinde morbo iam male de se sperans, per Euodum libertorum suorum carissimum accersiit filios. quasi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum vnicum filium amiserat. supererat huius filius Tiberius cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchre excultus, ad hæc gratiosus apud populum, propter paternarum virtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quod esset modestissimis moribus, comis in alloquiis, & nemini se præferens. quibus artibus non senatus modo ac populi fauorem sibi parauit, verum etiam quotquot vbique sunt prouinciarium, quos partim affabilitate, partim officiis deuinxerat. quam ob rem defunctum omnes non honoris simulatione luxerunt, sed veris lachrymis prosecuti, tanquam in priuata quisque mœstitia. adeo citra omnem omnium offensam vixerat: quod & filio eius plurimum profuit, cum apud cæteros, tum maxime apud militarem multitudinem, quæ pro ipsius dignitate tuenda nullum periculum non aditura videbatur. at Tiberius cum Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est deos patrios, vt manifesto aliquo indicio designarent futurum successorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed non ausus rem tam arduam tentare inconsultis numi-

Agrippa Germanus quidam fortunam florentem & vita terminum prædixit.

Agrippa sex menses in custodia seruatus.

Tiberius in morbum lapsus, filios naturales & adoptiuos accersit.

Tiberius Gemellus Drusi filius.

Caius, Germanici filius gratiosus.

minibus. Itaque augurium concepit, cum sibi successurum, qui sequenti mane prior ad salutandum se venerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, vt mox prima hora adolescentem adduceret, ratus Deum huic principatum annuere, sed aliter visum est cœlestibus numinibus. nam cum Imperator hæc volutans diluculo iussisset Euodum cum filiis introvocare, qui prior aduenisset, egressus ille Caium offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propositi ignarus ientaculo remoratus est. Tum Euodus, vocat te, inquit, pater: simulque introduxit iuuenem. Quo viso, Imperator cogitare cœpit diuinam prouidentiam, per quam sibi adempta sit potestas statuendi, quæ decreuerat: sentiensque diuersum cordi esse superis, non tam suam voluntatem irritam doluit, quam vicem infelicis nepotis, cui non satis esset principatum adimi, nisi etiam incolumitas in vltimum discrimen veniat: quandoquidem alio potentiore futuro, parum eum tutatura videbatur sanguinis propinquitas in æmulatione potentiæ, altero non ante securum putante suum principatum, quã si insidiis præoccuparit alterum. erat enim Mathematicorum quoque disciplinis addictior, iuxta quorum consilia, in tota vita pleraque agere est solitus. nam & Galbam olim venientem conspicatus versus ad intimos quosdam amicos, En, inquit, virum, futurum aliquando Romanorum principem. In summa, nemo Cæsarum vnquam tantam fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoque magno mœrore affectus est ob id quod accidebat, non secus ac si nepotem iam extinctum cerneret: seque ipsum culpabat, qui confugisset ad huiusmodi omina. cum enim liceret el securo è vita excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatem præscientia futuri charissimorũ infortunii. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus & reclamante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiamsi Tiberius propiore consanguinitate me contingat, tamen cum meum dedere iudicium, tum vero deorum immortalium suffragium secutus, tibi in manus trado Romanum imperium. rogo autem vt hoc adeptus non sis immemor beneuolentiæ nostræ, qui tibi sum tantæ felicitatis autor: & qua poteris gratiam mihi referas, amore complectẽdo fratrem Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post deos torum meum est, pótes reponere, quam si illi non desis, quem tibi natura vóluit esse coniunctissimum. nam alioquin etiam scire te oportet, illo superstite stabilius fore tuum imperium: extincto vero, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa enim est solitudo dignitatis culmen obtinentibus: & qui in consanguinitatis iura peccant, nunquam diuinam vltionem effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed ficte. Quam primum enim principatum assecutus est, fratrem iuxta illius præsagium sustulit: & ipse quoque aliquanto post coniuratorum insidiis oppressus est. At Tiberius Caio successore sibi designato post paucos dies obiit, cum vixisset in imperio annis viginti duobus, mensibus quinq;, diebus tredecim. post quem Caius Reipubl. præfuit, quartus in imperatorum serie. Romani vero nunciato eius obitu, vehementer quidem gauisi sunt, non tamen audebant credere: non quod verum esse nunciũ non cuperent, quod iamdudum magno redemissent libenter: sed quod vererentur, ne tentati falsis nuncus, si intempestiue gaudium suum detegerent, delatorum opera in certissimam perniciem incurrerent. Nemo enim ante eum patriciorum ordinem grauius afflixerat, quod esset iracundus & implacabilis, etiam sine causa odio plerosque prosequens, & pro innata sæuitia mortem leuissimam pœnam existimans. quapropter optatissimam hanc famam non sunt visi fronte hilari excipere, intelligentes

An. mundi 4001. à Christ. nat. 39.

Tiberius ex augurio ante obitum Caium sibi successurum intelligit.

Tiberius mathematicorũ disciplinis addictior, Galba Romanorum principatum prædicit.

Tiberius Caio Romanum imperium, ac Tiberium fratrem cõmendat.

Caius Tiberium fratrem tollit.

Caius Caligula quartus Romanorum Imperator.

Tiberius Tyrannus.

quan-

An. mundi 4001. à Christ. nat. 39. *Marsyas Agrippæ. Tiberii mortem nunciat.*

quantum subesset spei frustratæ periculum. Marsyas vero Agrippę libertus cognita morte Tiberii, curriculo ad pertonum properauit, lætissimum ei nuncium afferens. quem cum offendisset pertentem balneum, admoto capite sermone Hebraico, mortuus est, inquit, leo, id ille satis intelligens, inopinatoq; perfusus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officiis, tum pro hoc nuncio, quam tandem dignam gratiam referam, si modo vera nuncias? tum centurio qui custodiæ præerat, animaduertens tam Marsyæ festinum aduentum, quam insecutam illius verba hilaritatem Agrippæ, suspicatusque accidisse noui aliquid, rogauit qua de re inter se conferrent. quibus primo cunctantibus, cum ille vrgere non desineret, tandem Agrippa vt iam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam apposuit. Sed dum epulis simul indulgetur & poculis, ecce ibi quidam superueniens affert incolumem esse Tiberium, & breui in vrbem reuersurum. quibus verbis territus grauiter centurio, capitalis culpæ sibi conscius, quod cum vincto lætum conuiuium iniisset nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc insuper intonans. Tune impune falles mentitus mortem Cæsaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto vinciri iubet, solutum hactenus, & accuratius imposterum custodiri eum imperat: totamque eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera vero die rumor de Tiberii morte increbuit, palam id iactantibus hominibus, aliquibus etiam sacra hac de causa facientibus: moxque allatæ sunt à Caio bihæ literæ, alteræ; quibus senatui significabat succedisse se in defuncti imperium: alteræ ad Pisonem vrbi præfectum, idem indicantes, mandantesque vt Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod ante habitauerat domicilium: quapropter bono animo vixit postea: nam licet custodiretur, tamen suo victitabat arbitrio. Cæterum Caius Romam reuersus, Tiberii simul corpus referens, more solenni funus celebrauit sumptuosissime: & cum vellet Agrippam eadem die solutum dimittere, monitu Antoniæ supersedit: non quod ea male vellet homini, sed negabat decoram hanc festinationem, ne videretur hoc odio Tiberii facere, si confestim solueret quem ille vinxerat. elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi, vestemque mutare præcipit. impositoque deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quæ Philippi fuerat, Regem constituit, adiecta Lysaniæ quoque tetrarchia, & pro ferrea catena dedit ei auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum misit præsidem. Altero deinde anno Principatus Caii Cæsaris Agrippa petiit veniam nauigandi in suum regnum ordinandi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod vbi Imperator annuit, præter omnium spem Rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præsentis felicitatis & egestatis pristinæ. & alii quidem beatum prædicabant, qui spes suas secutus esset pertinaciter, alii vix credebant tantam felicitatem hominis.

Roma rumor Tiberium esse incolumem spargitur. Caius Senatui ac Pisoni vrbu præfecto se in imperium defuncti successisse significat, & vt Agrippam è custodia dimitterent, mandat. Tiberii funus. Agrippam Caius tetrarchia Regem constituit. Agrippa in suum regnum nauigat.

An. mundi 4002. à Christ. nat. 40. *Hedio & Ruffino cop. 14. Alias c. 16.*

CAP. IX.

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

Herodias Herodem maritum ad titulum regium ambiendum hortatur.

HErodias autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Peræę, inuidebat fratri hanc potentiam; quem in celsiore quam maritum cerneret fastigio: vrebat eam admirum quod qui profugerat, non valens debita dissoluere, tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tam splendida: hancque mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum videret ornatum Regiis insignibus per

turbas

turbas inuehi: adeoque non poterat imperare suis affectionibus, vt maritum assiduis hortatibus ad similiæ speranda, & susceptæ transmarinæ peregrinationè apud vrbem ambienda erigeret: negans sibi vitam fe- rendam diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremam inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur; ipse vero filius Regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata vita contentus. Atque marite mi, inquit, si tibi antehac molestum non fuit, in minore quam olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitum appete; neque ferendum puta existimatione cedere viro, qui tuis quondam sustentatus sit opibus; neque per tuam patiaris ignauiam, vt illi videatur plus in paupertate superfuisse ad quærendam ampliorem fortunam industriæ, quam tibi in tam opimis facultatibus; quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censeri, qui paulo ante nisi tua misericordia non potuit viuere. Ergo Romam eamus, non parcentes nec labori, nec auri argentiue impendiis, quandoquidem non tam hæc seruare sit optabile, quam parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negotia: conabaturque eam in diuersam sententiam traducere. mulier contra quanto magis eum tergiuersari videbat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine; nec prius destitit quam mariti extorqueret consensum, non valentis alias eius importunitatem excutere itaque sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, vna cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porro cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoque se accinxit ad resistendum; & quam primum eos è portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatum suum libertum ad Imperatorem cum muneribus, & literis scriptis contra Herodem; simulque mandauit, vt per occasionem amplius cum principe super hoc negotio differeret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione vsus, tantummodo à tergo relictus est, quod tum primum à Cæsare admisso superuenit, literasque reddidit. vterque enim Puteolos appulit, & Caius tum forte apud Baias repertus est. id oppidulum est Campaniæ, quinque ferme stadiis à Puteolis dissitum: vbi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorum quisque superiorem vincere contendit magnificentia: inuitantibus eo lauacris calidis sponte è terra scaturientibus, tam ad farciendam corporum valetudinem, quam ad animos oeio relaxandos commodis. Itaque Caius simul ab Herode salutatus est, priorem enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quod prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterum Artabano Partho faueret contra Caii nouum imperium. argumento erat ipsius tetrarchæ apparatus, qui in armamentariis suis haberet tantum armorum: quantum instruendis virorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar commotus percontatus est Herodem, vera ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo annuente; neque enim vera negare poterat: satis approbatam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnum adiecit, pecuniam quoque eius donans Agrippæ iudici: Herodem vero perpetuo damnauit exilio apud Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito deinde soroiem Agrippæ esse Herodiadem, pecunia ei propriam concessit: & ratus non libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurum promisit. Ad hæc illa: tu quidem Imperator, vt tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est, quo minus fruar hac indulgentia. non enim æquum censeo, vt cui secundæ fortunæ fui socia, eam nunc in aduersa deseram. at ille indi-

gue

An. mundi 4002. à Christo nat. 40.

Herodes cum Herodiade Romam proficiscitur.

Agrippa Fortunatum cum muneribus & literis ad imperatorem mittit.

Baiæ sunt thermæ Campaniæ.

Herodes quod Artabano Parthо faueret accusatur.

Herodes exilio damnatur, eiusque bona Agrippæ traduntur.

An. mundi 4002. à Christo nat. 46.

gne ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atque hæc fuit vindicta, quam Deus tum intulit Herodiadi, fratris successus inuidè ferenti, tum Herodi ad obsequendum vaniloquentiæ vxoris nimis facili. Caius porro primo ac sequenti sui principatus anno, Remp. administrauit egregiè: moderateque se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit, & prouincialium, procedēte vero tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse hominem, & contumelioſus in superos, ad reliquam iam iam diuinos etiam honores vsurpare ausus est.

Herodias Herodem vltro in exilio comitatur.

Caius diuinos honores sibi vsurpat. Hegesippus & Rufinus c. 15. al. 17. al. 18.

CAP. X.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

Apion Iudæos quod Cæsarem debitis honoribus non prosequerentur accusat.

CVmque inter Iudæos & Græcos Alexandriam habitantes exorta esset seditio, terni ab vtraq; parte legati delecti ad Caium missi sunt, Apion vero Alexandrinorum legationis princeps, multa in Iudæos iactauit crimina, interque cætera quod Cæsarem non prosequerentur debitis honoribus. nam cùm quam late patet orbis Romanus Caio exstruantur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomen Cæsaris. His acerbe inuecto Apione, multisque aliis quæ ad exaspetandum Caium facerent; Philo è Iudæorum legatis potior, vir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philosophiæ, parabat eausam suæ gentis agere. Sed repulsus est à Cæsare iubente illum abire, & per iracundiam vix temperante ab iniuria: quapropter iectus conuicio, versus ad Iudæos assectatores. Nunc, inquit, oportet bono esse animo, quando Caius iratus est; nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

Philo à Cæsare repulsus, causam Deo committit.

Alius c. 19.

CAP. XI.

Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

Petronium Caius in Syriam mittit. Iudæi Ptolemaidem ad Petronium perueniunt, deprecaturi ne quid contra leges patrias facere cogerentur.

CAius porro indigne ferens à solis Iudæis ita se despici, legatum in Syriam mittit Petronium successurum Vitellio: iubetque vt cum valido exercitu inuadat Iudæam: & si sponte id admittant, statuam eius in templo Dei collocet. quod si detrectent, bello deuictos imperata facere adigat. is assumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam, vt exlequeretur mandata Cæsaris: contractisque quàm poterat auxiliis, cum duabus Romanis legionibus hyberhauit apud Ptolemaidem, primo vere bellum illaturus: quod & Caio significauit per literas: qui collaudata eius industria, hortatus est eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciam. Interim Iudæorum multa millia venerunt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quod si omnino decretum sit statuam in fano ponere, ipsos primum interficeret, ac tum demum suo arbitratu rem perageret. nam quantisper supererent, non posse ferre violari legislatoris sui decreta, tot retro seculis obseruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior. Hæc, inquit, quæ adfertis, forte valerent apud me aliquid, si meis ipsius consiliis & auspiciis tem gererem: nunc necesse est me subseruire decretis Cæsaris, quibus contraeunire impune non licet. Ad hæc Iudæi. Si tibi Petroni certum est præscripto Caii non discedere, neque nos transgrediemur legis nostræ mandata, freti diuina potentia, & maiorum nostrorum virtutis æmuli: neque enim sumus adeo pusillanimes, vt quę nobis cœlestę numen imperauit propo-

sito

sito felicitatis præmio, ea præuaricemur intempestiua vitæ cupidine quapropter feremus fortunam quamlibet, dummodo patriæ legis religio maneat incolumis: & parati sumus subire pericula, sperates Deum nobis non defore, propter cuius honorem non refor midamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quam tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simulque ob neglectas leges indignationem numinis cuius vel re iudice potior quam Caii habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruicaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cum amicis & familitio properauit Tiberiadem, vt ex propinquo melius res Iudæorum disponeret. Iudæi vero magnum timentes è Romano bello periculum, sed maius ex violatis legibus; iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret, neue sacratam vrbem pollueret vetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec vestram imbecillitatem adhibentes in consilium? Non pugnabimus, inquiunt, sed morientur citius quam discedamus à legibus. simulque procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum est per quadraginta dies continuos, neq; eò is interim agriculturæ operibus, cum maxime sementis esset tempora: quandoquidem certissimum illis erat propositum mortem potius quam statuam illam admittere. In hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorumque primatibus accedunt Petronium, rogantes vt consideraret obstinationem populi, neue illis desperandi ansam præberet: quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicationi statuæ: vtique relicto agriculturæ studio, de bello quidem nulla virium fiducia non cogitent: sed parati sint mori potius quã tantam religionis labem in se admittere. ad hæc sementem omissa instare latrocinia dum non est vnde possint persolui vectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem, ne quid sæuius in eam gentem statuat, neue illi rebellandi materiam præbeat. Quod si non moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse negotium. atque hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius vero partim deprecatoris respectu enixe vrgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim contentiosi Iudæorum propositi, ratus indignum tam multa hominum millia in gratiam insanientis Caii perdere, & cœleste numen suamque ipsius conscientiam reueritus, maluit absurditatem rei per literas docere imperatorem vel suo periculo, non ignarus quam ille esset iracundo ingenio, & ad vindicandum prono, nisi quis quam primum furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiamsi ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum vertat cunctantius mandata exsequentem: esse tamen viri boni officium, pro incolumitate insontis tam numerosi populi, vel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuentu ad Tiberiadem, postquam adesse vidit multa millia, progressus in concionem, ait expeditionem eam non à se vltro susceptam, sed mandato Cæsaris: cuius exsecutionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis, & alioqui conueniens esse, vt ab authoritate illius pendeat, per quem ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. attamen vestræ, inquit, saluti meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio merito pro patriis legibus contendere. immo ne mihi quidem probatur, summi Dei templum temerari principum licentia: quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat vestram irreuocabilem sententiam, quantumque in me erit,

An. mundi 4002. à Christo nat. 40.

Petronio Iudæi supplicant, ne sacratam vrbem vetitis imaginibus pollueret.

Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus apud Petronium Iudæorum causam agunt.

Petronius Iudæos, si Caio scribere velle pollicetur, eosque ad agriculturam adhortatur.

An. mundi 4002. à Christo nat. 40.

horrabor vt honestissimæ vestræ volũtati assensum suum præbeat. Deus cuius potentia superior est omnibus humanis conatibus, faxit vt & religio vestra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullum sibi contrahat piaculum. Quod si offensus iram omnem in me verterit, patiar quoduis periculum, siue in corpus siue in vitam sæuire illi libeat, modo ne tam ingentem vestram multitudinem propter constantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quo suum quenque vocat negotium, & terram labore vestro colite. Legationem autem ipse in vrbem missurus sum, & quicquid in rem vestram potero, tam per me agam quam per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus vt agros colerent interim, & bono essent animo. & ille quidem sic populum pro sua virili consolatus est. Deus autem manifeste ostendit Petronio suam prouidentiam, quodque omnibus iuste atque honeste cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repente imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam serena die signis præmonstratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam siccitatem cœlitus pluuiam pene desperantibus, etiamsi nubes viderent, quæ toties spem eorum frustratæ fuerant. Quapropter terra tum præter solitum, præterque expectationem rigata largis imbribus. Iudæis spes facta est non irritas fore preces Petronii. Quin & ipse præses magis etiam obstupefactus est, euidenter cernens curæ esse Deo res Iudaicas, atte stante tam insigni prodigio, vt nemo nisi impudens posset contradicere. cumque accurate super hoc negotio scripsisset ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam desperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria. neue se ipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternumque apud eam sibi parayet imperiumid quoque adiecit, quam carus sit Deo populus, quumque manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam: Hæc Petronius. Rex autem Agrippa, qui tum forte Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitoque omni exquisitissimarum ac lauticiarum ac voluptatum genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi Principis per omne obsequium. is demiratus eius tam animum quam magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates plaeere sibi contenderet, volensque cum eo certare mutuis officiis, iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocantem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio, ne periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc video te, modo mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cum turpe mihi sit à te vinci officiis, quicquid hactenus per me cessatum est, iam pensabitur: tantumque ad pristinam meam erga te liberalitatem accedet, enixe dabo operam, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benigne promittebat, ratus ampla latifundia postulaturũ, aut vrbium aliquarum vectigalia. ille vero quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasionem aperuit, dicens neque olim propter priuatu commodum præter mandatum Tiberii se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vberiorem fuisse, quam vnquam spe concipere potuisset, quantumuis improba. etti enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solum meritis, sed cupiditatibus etiam abunde satisfactum est. ibi Caius attonitus

Post diuturnam ac continuam siccitatem repente imber decidit.

Petronius ad Caium scribit.

Caium Agrippa Romæ honorat, in cuius reuerentionem Caius aliquid petere iubet, qui nihil aliud quam vt mandata Petronio data reuocet, rogat.

nitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vti sua beneficentia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa: Quandoquidem domine liberalitatem tuam tam benigne mihi offers, equidem petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo: illud potius postulabo, quod impetratum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque gloriosum erit, si post innumeras alias, hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur vt mandatum reuoces, quod Petronio dedisti, de statua in Iudæorum templo ponenda. hæc ille velut aleam iaciens, non ignarus quantum subesset periculum, quodque capitale esset placitis Caii contradicere. Imperator autem simul officiosa liberalitate delinitus, simul pudendam vanitatem ducens; si coram tot testibus vltro ad petendum prouocato, repente mutatus denegasset gratiam: suspiciens etiam virtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, suæque gentis tranquillitatem, quam incrementum dominationis aut reditum, fecit eum voti compotem. Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriam in comparando exercitu, & in exsequendis mandatis quæ acceperat, quod autem ad statuam attineat, si quidem dedicata sit & posita, seruandam esse, sin minus, non esse cur in eo negocio plus laboris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. Remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippæ gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt non possit voluntati eius contradicere. In hunc modum Caius scripsit Petronio, priusquam ad defectionem spectare Iudæos cognosceret: allatis postea de rebellatione rumoribus, indigne ferens gentis audaciam, & contemptum imperii, homo omni dedecori obnoxius, nullamque rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit; imo ad felicitatem suam pertinere putans, si quam maxime affectioni huic indulgeret, denuo scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te valuerunt Iudæorum munera quam mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, remet iudicem facio, quid de teipso statuere debeas semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidem est ad præsidem, non tamen Cæsare viuo reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita vt prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caii exitio. Deus enim non immemor fuit Petronii, & periculorum quæ propter ipsius honorem atque Iudæorum religionem subiit: sed amoto à Reipubl. habenis Caio propter impie affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia, tam à Romanis quam à prouincialibus, maimo fauore præcipuis senatoribus eum prosequentibus, in quos potissimum Caius debacchari est solitus. Is extinctus est non multo postquam Petronio scripserat illam mortis denunciatricem epistolam. Causam autem propter quam Caius sublatus est, & quemadmodum comparatæ sint in eum insidiæ, procedente stilo, significabimus. cæterum Petronio prius redditæ sunt literæ de cæde Imperatoris, ac tum demum superuenerunt illæ, quibus iubebatur mortem sibi consciscere. quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus est Dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedem habiti sibi honoris persoluerit, & Iudæis præsentem opem attulerit.

Et ille quidem miro hoc modo euasit mortis periculum.

An. mundi 4003. à Christ. nat. 41.

Caius Petronio mandata imperatoria negligenti, vt sibiipsi manus inferat scribit.

Petronius prius de Caii morte literas, quam de nece sibiipsi inferenda accipit.

An. mundi 4003. à Christ. nat. 41. *Hegesip. & Ruffinus cap. 16. Actus c. 20.*

CAP. XII.

Quo in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asineo ac Anilæo fratribus.

Iudæorum apud Mesopotamiam & Babylonem manentium origo.

INciderunt in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantium, cædesque ac calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus: de quibus accurate tractaturus, causas etiam ab origine repetam. Nearda diciur vrbs Babyloniæ, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem possit alere. adhæc non patet hostium assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. eidem fluminis est & Nilibis apposita: quare Iudæi freti locorum natura, sacrum didragma quod Deo ex more solent offerre, cæteramque votiuam pecuniam, in his vrbibus deponebant tanquam in communi ærario, inde suo tempore transmittendam Hierosolyma: quæ deinde à multis hominum illo deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tum suberat Babylonia. Ex his Iudæis erant Asinæus & Anilæus fratres, Neerdenses patria, orbati patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officinæ magister apud quem ærtem didicerant, quod seriusaliquando ad operandum accessissent, castigauit verberibus. illi credentes se affectos iniuria, detractis armis quæ seruabantur in eius domus pariete, contulerunt se in quendam locum, vbi fluuius scinditur, vbesem pascuis, & frugum fertilem, cæterorumque fructuum qui reponuntur in hyemem. ad eos mox confluxit iuuenum quisque egentissimus, quorum armis stipati pro ducibus se gerebant, nemine cohibente maleficia. cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi construxissent, dimissis exactoribus tributa colligebant ab accolis, certum videlicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum sat erat, promittentes amicitiam morem sibi gerentibus, & propugnationem contra externam vim si qua ingrueret: contra occisionem gregum ac pastorum, si detrectarent imperata facere. quapropter necessitate coacti, mittebant eis quantumcunque poscerent. quo factum est vt aucta eorum potentia, validi essent ad incursandum quoslibet, nemoque vicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeo vt ad Parthorum quoque Regem rumor hæc detulerit. Satrapa autem Babyloniæ postquam hæc audiuit, volens crescens adhuc malum opprimere, priusquam maius aliquod inde prouenirent incommodum, collecto quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, properauit contra eos cupiens ex improuiso opprimere: obsessaque palude suos iussit aliquantisper quiescere. postridie vero Iudæis sabbaticas ferias ocio publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere, sed nullo negocio victos se abducturum, paulatim procedebat, vt de repente in eos irrueret. Asinæus vero qui tum forte positis prope se armis cum sociis desidebat in ocio. Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit, non qualis est passim pascentium, sed qui sessorem tergo vehant: nam & frenorum sonitum sentio, vereor ne circumuenti simus ab hostibus. sed procurrat aliquis speculatum, qui nobis quid immineat certo renunciet optarim. autem vana esse quæ diximus. moxque quidam profecti visum, celeriter redeunt, non falsam suspicionem fuisse referentes: adesse vltores acceptæ iniuriæ. ex insidiis se obrutos equitatu copioso velut pecora, ne ad repugnandum quidem paratos vetante propter ferias patria consuetudine. At Asinæus longe aliter quam speculatori videbatur statuit, non concedendam censens hanc volu-

Neerda, Nisibis Babyloniæ vrbes.

Asinæus & Anilæus Neerdenses patriæ in locum quendam se conferunt, ad quos ingens multitudo confluit.

Satrapa eum socio à Babyloniæ satrapa ex improuiso oppressi.

Asinæus suos ad fortitudinem hortatur, & hostes fundit fugatq.

pta-

ptatem hostibus, vt per otium in se grassarentur cædibus: quin potius virtutis & præsentis necessitatis memores conniti debere, vt si ita fors ferat, non multi pereant; primusque correptis armis suo exemplo ad similem excitat audaciam, ad conserendas cum hoste manus eos animans. & quia contemptim veniebant rem factam se habere putantes, multis cæsis reliquos coegit terga vertere. Eius pugnæ postquam ad Parthorum Regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, concupiuit eorum aspectum & colloquium. confestimque adeos misit fidissimum è satellitibus, qui hæc verba illis referat: Regem Artabanum tamersi iniuriam eorum violentia in suo regno acceperit, indignationem tamen virtuti ipsorum remittere: missesque se qui fide data impunitatem & securitatem itinerum eis offeret ipsius nomine, quod amicitiam eorum cuperet, sine fraude omni & insidiis. paratam esse Regis munificentiam, foreque vt hac sua virtute posthac Rege fauente vtantur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratrem vero Anilæum misit cum quibus potuit muneribus. Iuit ille ad Regem, & facile admissus est. Artabanus autem videns Anilæum solum venisse, rogauit curnam domi reliquisset Asinæum, cognitoque, metu illum se continere intra paludria; per patrios Deos deierauit, nihil eos se læsurum in fidem venientes: idque porrecta iuueni dextera sanciit, quod apud barbaros conuenturos certissimum est argumentum fiduciæ, nam post datam dextram apud eos nec fallere fas est, nec diffidere, cessantibus omnino suspicionibus. Tum quoque Artabanus hoc pacto remisit Anilæum, persuasurum fratri, vt simul veniat. Hoc autem agebat Rex, volens conciliatis sibi his fratribus per Iudæorum virtutem illas satrapias continere in officio, quæ videbantur ad defectionem spectare occupato Rege alibi. Verebatur enim, ne dum ipse rebelles perdomat, Asinæus auctis apud Babyloniam viribus, siue volentibus prouincialibus, siue inuitis non temperaret à maleficiis. Hocigitur consilio illum accersiit. Asinæus vero facile à fratre in eam sententiam inductus est, præsertim commemorante quam lueulente erga ipsos Rex affectus sit, quodque ad firmandam fidem iusiurandum interposuerit. quare primo quoque tempore ad Artabanum ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit. inprimis miratus generosum Asinæi animum, quod videret breui statura hominem, & primo aspectu contemnenda specie, quasi nullius precii, apud amicos dictitans, nihil esse in tantillo corpore, quod tam vasto animo respondeat, & interepulas ostenso magistro militum Abdagaso prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere soleat. Is cum rogasset, vt bona Regis venia liceret illum interficere, pœnasque tot maleficiorum de eo sumere, quibus Parthos læserat: negauit se hoc permissurum in hominem, qui se credidisset suæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurando adhibito. Quod si, inquit, vir bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absque meo consensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, inuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiam me inuito conarentur interficere. commendo autem tibi terram Babyloniam, & eam tua cura tutam à latrociniis & illæsam custodias. mihi vicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus Asinæum dimittit; ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus: breuique in tantum auctus est, quantum ante cum nemo alius, à talibus exorsus initiis: nec contentus honoribus Babylonio-

An. mundi 4003. à Christo nat. 41.

Artabanus ad Asinæum & Anilæum propter audaciam societatem cum illu inire mittit.

Abdagasus Asinæum interficere vult, quod Artabanus permittere recusat.

Artabanus Asinæo terram Babyloniam commendat, datuque muneribus eum dimittit.

An. mundi 4003. à Christo nat. 41

rum, à Parthorum quoque obseruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebantur cum imperio. Adeo creuit eius autoritas vna cum potentia, vt Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius vergere, quam neglecto pristino virtutis studio, contemptisque institutis patriis, voluptate victi dediderunt se externis libidinibus. Venerat forte in eas regiones Parthorum quidam dux cum coniuge, tam aliis dotibus, quam insigni forma laudata vsque ad miraculum: hanc siue aspectu, siue fama cognitam adamauit Asinæi frater Anilæus: & cum neque suis imperare posset cupidinibus, neque vlla alia spes esset potiendi muliere, bello maritum eius petiit: primoq; conflictu cæso Partho, vxor in victoris potestatem & thalamum peruenit: quod quidem magnarum calamitatum tam ipsi quam fratri fuit principium. cum enim amisso priore marito capitua duceretur, simulacra patriorum numinum quæ gentilicio ritu & domi secum habere solebat & in itinere, clam inter cæteram supellectilem adduxerat. ea primum colebat sine arbitris. Deinde in morem recepta & nacta iuuentam, propalam operabatur sacris quę à defuncto acceperat. id factum obiurgabatur ab amicis vtriusque fratris primariis. indigne ferentibus facinus dictitantibus, contra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductam vxorem barbaram, deditam impiis patriæ suæ superstitionibus, quare videndum ne dum nimium indulgerent voluptati corporis, a principatu excidant, quem diuino fauore cōsecuti sint. Sed adeo nihil profectum est his admonitionibus, vt præcipuus quidam confossus sit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus est fratribus eorumque sociis, vlturum læsam & religionem & amicitiam, vsque simili & ipsi ab inimicis afficerentur exitio. Illi quidem quod autores iniuriæ fuerint, hi quod patrocinatorem legum per summum nefas opprimi passi sint. quamuis enim moleste ferient talia, plus tamen apud eos valebat præteritæ virtutis memoria, cui acceptam ferebant præsentem felicitatem. sed indignationem eorum accendit mulieris impietas, non ferentium pertinaciter amplexam sacra Parthica: factoque concursu ad Asinæum vociferabantur in Anilæum, dicentes oportere eum, si prius parum potuit quid vtile sit dispicere, nunc certe erratum corrigere, priusquam id publica expietur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, vt parum conueniens patriis ritibus: & superstitiosum numinis cultum quem mulier sibi permittat, pertinere ad Dei veri iniuriam. at ille quamuis agnosceret peccatum fratris allaturum sibi ac suis magnum aliquod incommodum, victus tamen germanitatis affectu facile ignoscebat succumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cum maiores indies concursus ad eum & vociferationes fierent, tandem super ea re fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens vt resipiscat in posterum, mulieremque domum ad cognatos ipsius remittat. nihil tamen hac admonitione effectum est: quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & verita ne Anilæo propter amorem sui durius aliquid accideret, veneno Asinæum sustulit. secura quod sub amatore iudice impune auferret hoc facinus. Cæterum Anilæus ad se vnum iam principatu redacto, cum exercitu fecit impetum in vicos Mitsiridatis, viri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eosque magna præda abacta populatus est. nam & pecuniam multam & mancipia reperit: pecoraque & res alias, quibus fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates vero qui forte tum non procul aberat, audita vicorum expugnatione, indigne ferens vltro se ab Anilæo lacessitum iniuria, habitaque ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum

manu,

Anilæus Parthorum Ducem trucidat, eiusq; vxorem ducit.

Anilæus ob vxorem Idololatriam à Iudæo oriundam quendam confouit.

Anilæus apud Asinæum fratrem accusatur, qui primum conuenit, deinde dum eum reprehendit, Anilæi vxor veneno eum tollit.

Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetum facit, eumq; noctu opprimit, & captum secum abduxit.

manu, collectoque equitatu quam potuit maximo, obuiam profectus est confligturus cum Anilæo: & cum ad vicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudæos aggredi, sabbato instante, quod illis religioso ocio colitur. qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdam vici incola, & inter cætera diligenter edoctus, quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuium: iusso curare corpus milite, noctu contra hostes properauit vt inopinos opprimeret. quo delatus circa quartam vigiliam, partim sopitos occidit, partim attonitos fuga coegit salutem quærere. Mithridatem etiam viuum captum secum abduxit, nudum super asinum impositum, quæ apud Parthos grauissima habetur contumelia. quem cum sic ad syluam quandam perduxisset, hortantibus amicis, vt illum interficeret, ipsi diuersum visum est, negauit occidendum virum genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. præterea enim iniurias posse impetrare veniam, quamuis enim offensus sit Mithridates, habiturum tamen pro concessa incolumitate gratiam. quod si grauius in eum consulant, non quieturum Regem, nisi magnis cædibus in Iudæos Babylone degentes vindicet: quibus parcendum esse propter coniunctionem sanguinis, & vt ad illos sibi pateat refugium, si qua clades accidat. vt sunt belli vicissitudines. eam sententiam approbauit multitudo cætera atque ita Mithridates dimittitur. qui domum reuersus, ab vxore exceptus est conuicio. quod Regis gener post acceptas à Iudæis tot tam insignes iniurias, nunc captiuus etiam vitam eis debere sustineret precariam. Aut igitur, inquit, pristinam virtutem recipe, aut deos testor, quibus curæ est Regum dignitas, me tua conditione non vsuram postea. ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum, ne diuortium faceret, inuitus quidem coegit tamen quantas potuit copias, indignum sibi ipse vita existimans, si homo Parthus Iudæis victoriam cederet. Anilæus vero vbi cognouit aduentare illum cum valido exercitu, turpe ducens continere se intra paludtria, & sperans fortunam contra hostes priori similem, fretusq; milite iam assueto vincere, & ipse contra eduxit copias: cui præter veteranos multi tum etiam prædæ cupidine se adiunxerant, rati profligandum hostem quam primum in conspectum venerit. progressos a meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonaginta stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboreque itineris adeo fessos, vt arma ægre sustinerent, ipse recentibus viribus: confestimque in fugam versis tanta cædes secuta est, vt multa virorum millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenum, effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima victoria. Verum ad Anilæum breui confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui licentiam pluris quam propriam salutem facerent: itaque detrimentum quod acceperat in prælio, suppletum est duntaxat numero neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eo quod essent rudes militiæ. Duxit tamen eos contra Babyloniorum castella, lateque vastabant omnia. Tum Babylonii reliquique hostes miserunt Neerdam ad Iudæos, qui Anilæum deposcerent ad supplicium, quod eum non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominem dedere: ad pacem eos inuitauerunt. quibus tractationem de conditionibus pacis admittentibus, missi sunt tam ab illis quam à Babylonijs legati ad Anilæum. tum Babylonii perlustrato diligenter loco in quo se ille continebat, clam noctu irruunt in sopitos & grauatos crapula: & impune quot quot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum vero hoc metu exonerato Babylonius populus, qui antehac non ausus erat odium effundere

An. mundi 4003. ante à Christo nat. 41.

Mithridatē Anilæus dimittit.

Mithridates ab vxore, vt Anilæum bello impetat accensus.

Anilæus a Mithridate fugatus.

Ad Anilæum ingens perditorum hominum multitudo confluit qui Babylonios inuadunt, Anilæum Babylonii ad supplicium deposcunt, qui oppressus interficitur, Iudæi à Babylonijs afflicti Seleuciam migrant.

An. mundi 4003. à Christo nat. 41.

in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpetuum est dissidium, nunc his nunc illis prævalentibus: sublato inquam Anilæi sodalitio, in Iudæos vndique coortus est. Itaque non ferentes eorum violentiam, & sentientes se ad confligendum impares, nolentes cum eis habitare amplius, migrarunt Seleuciam vrbem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim conditam. hæc commune est Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eo postquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti sunt iniuria, sexto autem anno peste apud Babylonem grassante, denuo inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, secuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. in hac vrbe semper Græcis male cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante. quo postquam à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cœpit esse potior, aucta viris bellicosis & periculorum contemptoribus. quare Græci succumbentes, & videntes se non posse recuperare dignitatem pristinam manente Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisque familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia. id quod facile impetratum est. nam cum vtrinque primatibus commissum esset negocium, secuta est reconciliatio, quam ita demum ratam fore placuit, si vtrique Iudæos communibus prosequerentur odijs: eosque ex improuiso aggressi, occiderunt supra quinquaginta virorum millia: nec vllus euasit, nisi quem amici aut vicini seruauit misericordia. hi deinde secesserunt Ctesiphontem vrbem Græcanicam vicinam Seleuciæ, vbi quotannis Rex hybernare est solitus, habens ibi maiorem supellectilis partem repositam: ibique sedes fixerunt, tutos se rati Regiæ maiestatis reuerentia. Cæterum Babyloniorum ac Seleucensium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum perniciem, quo factum est, vt plerique in Neerdam & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earum munitionibus, quæ alioquin etiam habitantur à viris bellicosissimis. Atque ita se tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

Quinquaginta Iudæorum millia Seleucenses occidi. Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt Iudæi in Neerdam & Nisibim se recipiunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMUSNONUS.

An. mundi 4004. à Christo nat. 42.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIX. Antiquitatum Iudaicarum.

I. Quomodo Caius à Chærea cæsus est.
II. Quomodo Claudius principatum adeptus sit.
III. Dissidium inter Senatum & plebem.
IIII. Quomodo Claudius Agrippa paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.
V. Agrippa in Iudæam rediit.
VI. Epistola Petronii ad Dolabellam pro Iudæis scripta.
VII. Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

CAP. I.

Quomodo Caius à Chærea cæsus est.

CAIVS porro non in solos Iudæos Hierosolymis & in vicinis regionibus degentes debacchatus est, sed terra marique quam late Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quam quæ vnquam veterum monumentis sunt proditæ. Sed maxime Roma ipsa eius sæuitiam experta est, nihilo hac parte meliori conditione quam vrbes cæteræ. præsertim Senatores ac patricij cæteraq; nobilitas: innumerisq; iniurijs vexabantur equites opib. & dignitate senatorib. proximi, vtpote ex quorum ordine senatorum haberetur delectus: hi enim ignominijs afficiebantur & exilijs cædibusq; & confiscationibus, quæ tum fere cædis accedebant præmium. Sed vero pro Deo gerebat, non contentus humanis honorib. coli à subditis, & Capitolium frequentans templorum omnium in vrbe celeberrimũ, Iouem eius præsidem appellatione fratris salutare ausus est. Alijs quoque operib. suam declarabat insaniam: quando à Puteolis vrbe Campaniæ ad Misenum alterum maritimum oppidum grauatus triremi traijcere, & alioquin ad suam dominationem pertinere existimans, si à mari eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab vno promontorio ad alterum ponte iuncto medio sinus spacio, curru vltro citroque vectatus est: id enim demum irer dignum esse maiestate sui numinis. Templorum etiam Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit, & omnes insignis artificij tabulas atq; statuas edicto ad se comportari imperauit, quicquid vbiq; terrarum pulcri esset, in pulcherrimo loco, hoc est, Romana vrbe spectari debere dictitans. his spoliis palatium suum, & hortos exornauit, alioſq; suos secessus per Italiam, ad hæc Iouem, qui à loco, in quo vniuersis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Athenensis statuarij, ausus est iubere in vrbem transferri: quod tamen fa-

Hegesippus & Rufinus cap. 1. Caij in Iudæos tyrannis. Caij in Senatores ac patricios sæuitia.

Caius Iouis fratrem se appellat.

Caius templorum Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit.

An. mundi 4024. à Christo nat. 42.

Iouem Olympium Caius Mammium Regulum Romam transferre iubet.

ctum non esse architectis, apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negocium, negantib. loco moueri posse illæsum simulacrum & absque vitio. aiunt etiam prodigijs fidem excedentibus, Memmium vetitum, distuliſſe imperata facere: quæ ipſe inſeruit excuſantibus ceſſationem ſuam literis. cumque capite luendum eſſet neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eo denique inſaniæ proiectus eſt, vt natam ſibi filiam in Capitolium delatam; in ſimulacri genua deponeret, quaſi communem ſibi cum Ioue prolem, in medio ſe relinquere dicens iudicium, vtra maiore parente ſit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permiſit etiam ſeruis licentiam deferendi ſuos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipſius Cæſaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeo vt Claudium auſus ſit Pollux mancipium ipſius rerum facere: & Caius ſuſtinuit inter iudices audire patruum dicentem cauſam capitis, ſperans ſumpturum ſe de illo ſupplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum ſuæ ditionis orbem repleſſet ſycophantijs, & ſeruos erexiſſet contra dominos, paſſim illi tendebantur inſidiæ alios ira ſtimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, alijs ipſius cæde imminentem ſibi perniciem præcauere volentibus. Certe ius publicum, niſi illo ſublato ſaluum manere non potuit, præcipuè noſtra gens eius cæde erepta ex ipſis interitus faucibus. quapropter libet mihi accurate denarrare totum negocium, vel ideo vt argumentum ſit diuinæ potentiæ. quod & in aduerſis ſoletur homines. & modeſtiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falſi, neglecta virtute in perpetuam corruant miſeriam. Tres in illius necem conſpirationes factæ ſunt, quarum ſingulæ autores habebant viros fortiſſimos. nam Æmilius Regulus à Corduba Hiſpaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa ſe habebat, quorum opera illum tolleret. alterius Caſſius Chærea tribunus erat caput. Annius quoq; Minucianus non paucos ad opptimendum tyrannum conciuerat. His Caius inuiſus erat. Regulo quidē quod is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita vt non diſſimularet ſua conſilia: quæ cum multis communicauit, vel amicis, vel alioqui viris ſtrenuis. Minucianus vero partim Lepidum vltiſcendi cupidine, quem illi amiciſſimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quod videret eius odia ſemper eſſe exoſis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chæreas non ferebat exprobratam ſibi à Caio mollitiem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expoſitus, optime ſe putabat nece ipſius euaſurum. Commune autem omnium illorum erat propoſitum, ſuperbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. ſpes enim erat ſucceſſurum negocium, & re bene geſta ſeruandam ope ſua rempublicam, cuius ſaluti honeſtum eſſe vel vitam impendere. Sed Chæreas fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parandi ſibi clari nominis, tum quod propter tribunatum facilior ac ceſſum habebat ad perpetrandum facinus. interim Circenſes ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid deſiderat ab imperatoribus flagitat. & illi poſtulatis eius perlibenter indulgent. tum quoq; contentione magna rogabant, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum vociferationes, dimiſſis militib. iubet clamatores illos paſſim correptos duci ad ſupplicium: multiq; hoc pacto capite plexi ſunt. idq; tulit populus, & ceſſauit à clamoribus, exemplo doctus maiorem vitæ rationem habendam quam pecuniæ, quod viderent pro importuno eius ſtudio multis repræſentatum interitum. Hæc magis etiam

Circenſes ludi.

Caius multos tributorum ac vectigalium releuatione petentes capite plectit.

Chæ-

Chæream incitauerunt ad aggrediendum facinus, & compescendam immanem Caii ferociam. Et sæpe quidem epulantem inuadere decreuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quod dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio commodior, vt non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem non modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum vero exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus vicibus signum à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat vocabulum. atque hæc faciebat, cum ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris vti amictu muliebri, Cincinnisque & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem, qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissime, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus: esseque cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore vt afferret tale aliquod ludicrum. quapropter ausus est sibi aliquot adscisce re, iustam iræ causam præferens. in his erat Popedius vir ordinis senatorii, omnibus fere perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum sectator ocii. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quod in Caium ieciisset conuicia: & testem exhibuit Quintiliam minam, propter formam adamatam cum aliis multis cum Popedio. quæ cum nollet amatorem suum falso, vt erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius vrgebat tormentis eam subiici. Tum Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cædes & quæstiones inc iungere, quod putaret hæc executurum inclementius, quo mollitiæ notam effugeret. Quintilia porro cum torquenda duceretur, conscio rum cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens vt bono esset animo, neue ad tormenta ipsius expauesceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. itaque crudeliter eam examinauit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus. cumque illa perduraret, duxit eam in Caii conspectum, affectam modis miserabilibus. Cuius miseratione indigne laceratæ imperator nonnihil flexus, Popedium absoluit, & pecuniis solatus est mulieris calamitatem, quam fortiter æque ac feliciter toleraue rat. Id vero indignissime tulit Chærea, sic traduci putans suam sæuitiam, quasi tam immodicam, vt ipsum Caium remedium eius adhibere oporteat. quamobrem sic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus vrbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorū alii necati sunt, alii tormentis in tantum lacerati, vt ipsi visi sint miserabiles. Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia. Tacente ad hæc Clemente, sed vultus rubore pudorem fatente ministeriorum talium, cæterum verbis non ausō fugillare insaniam Cæsaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates vrbis & imperii. harum, inquit, causa vulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur veritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis imo toti humano generi horum malorū causa fumus, qui mandata eius exsequimur: & cum finem imponere possimus eius tum in ciues, tum in reliquos subditos debachationibus, per tā fœda ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices. non pro libertate Romanorum, aut imperi gestantes arma, sed pro eius incolumitate, qui eorum tam animos, quam corpora, in seruitu-

tem

An. mundi 4004. à Christo nat. 42. Chæreas multa ex causis in Caium incitatus.

Popedius apud Cæsarē à Timidio delatus.

Quintiliam Caius torquere iubet, qua nihil fatetur, sed muneribus affecta Popedius absoluitur.

Chæreas Clementem & Papinium alloquitur.

An. mundi 4004. à Christo nat. 42.

rem redigit, contaminantesque nos quotidie cruore cæsorum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab aliis pari modo tractabimur, non enim hoc modo cariores ei reddimur, sed suspectiores potius. & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur non iudicio, nequaquam conquiesceret prius quam nos quoque cæteris adiiciat: nimirum destinatos exitio, nisi mature prospicimus & communi libertati, & nostrismet periculis. Clemens autem etsi approbaret Chæreæ sententiam, tacere tamen eum iussit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium. exspectandum esse optabilem occasionem fortuito alicunde offerendam. sibi quidem ob ingrauescentem iam ætatem non satis esse animi; & habere se tutiora consilia; nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitans quæ audierat, quæque ipse dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem virum quod non contemnendum nosset libertatisq; amatorem eximium, & ferentem ægre præsentem statum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo expectans consilium, decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negocio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, vt qui iam antea pari modo animatus, ideo tantum hactenus siluerat, quod cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc vero opem etiam pollicęri non modo silentium, magis etiam confirmatus est in proposito. itaque rati non amplius cunctandum, ambo ad Minucianum se conferunt, magnitudine animi ipsis similem, & eodem accensum virtutis studio, Cæio vero suspectum propter necem Lepidi hominis Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præ cæteris in tales sæuire solitus: & iam ante significationem aliquam inter se dederant, quæ tum agebantur iniquo se ferre animo. quamuis enim metus periculi non sineret eos manifeste proferre odium quo Cajum prosequerentur, tamen occultus quidam eius rei sensus mutuam inter illos beneuolentiam conciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præstabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnemque laudem meritus, soliti etiam antea plurimum illi deferre, in eo quoque congressu postulabant, vt ipse initium sermonum faceret, ille rogauit Chæream, quod nam signum ea die ab imperatore accepisset, vulgatum enim erat per vrbem, quomodo ei solerent dandis signis illudere. ibi Chæreas cupide arrepta occasione, fretus Minuciani fide, at tu mihi, inquit, libertatem signum da: cui gratias habeo, quod me vltro properantem excitas, neq; mihi ampliori adhortatione opus est, siquidem tibi quoque idem placere video, & priusquam conueniremus, iam ante consensimus. gladius hic quo accinctus sum, ambobus sufficiet, quare age aggrediamur opus te autore, equidem volens ac libens sequar quocunque iusseris, adiutus tua prudentia, nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus supereſt, à quo etiam ferrum solet efficaciam sumere. ipse certe totus feror in hoc negocium, securus quid mihi posteueniat: quandoquidem nec cibet nec vacat de me priuatim dispicere in publica seruitute patriæ, sublatis legibus, & omnibus imminente à Caio pernicie. & dignus sum opinor vel te iudice cui credatur hoc ministerium, quando & tibi eadem probari video. Tum Minucianus sic animatum sentiens, complexus hominem collaudatum hortatus est, vt pergeret, apprecatus vt superi conatus eius ratos habeant: atque ita mutuum confirmati diuersi abeunt. Ferunt hoc consilium quodam omine fuisse firmatum.

Cornelius Sabinus.

Annius Minucianus.

Num

Nam ingrediente curiam Chærea, vox cuiusdam è turba audita est iubens eum Diis iuuantibus destinata perficere. & primo suspicatus est rem ab aliquo è coniuratis proditam: deinde intellexit incitari se, aut à quopiam conscio, aut voce Dei, cui curæ sunt res mortalium. iamq; multi participes insidiarum armati aderant & senatores & equites, simulq; militum quotquot erant conscii. nemo enim erat, qui non putaret necem Caij pertinere ad salutem publicam, & ideo pro se quisque dabant operam, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, cunctis tam verbis quam opere in exitium tyranni conspirantibus. Nam & Callistus his se adiunxit Caij libertus: qui vnus plurimum apud eum poterat, socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundansque pecuniis quas ex munerum corruptelis parauerat: vtebaturque immodice hac potentia, suspectum nihilominus habens principem, cuius ingenium norat implacabile, & in scitel destinatis pertinax. ipsi autem inter alias periculi causas hæc erat non postrema, quod esset pecuniosus nimium. quare ad Claudium clam desciscebat, colens eum, quod speraret successurum in imperium, & iam dum obsequiis captans eius gratiam, quo tandem apud illum quoque esset in precio. nam & iactauit apud eum, iussum se, vt veneno ipsum tolleret, & hactenus semper commentum differendi causas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxisse in gratiam Claudii. nec enim ille si patruum necare voluisset, tulisset excusationes Callisti: & liberto cessanti imperata facere mox repræsentatum fuisset meritum præmium. Claudius tamen qui diuino quodam fauore Caij furorem euasit, gratiam Callisto persuasus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterum Chæreæ conatus differebantur indies conscriorum quorundam segnicie. nam ipse inultus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunum iudicans, etenim aggrediendi ascendentem in Capitolium ad mactandas pro filiæ salute victimas sæpe dabatur occasio: vel præcipitandi in forum è sacrificio basilicæ, nummos inde aureos & argenteos spargentem populo: vel opprimendi celebrantem arcana sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem, licet versaretur inter cõtinue præparatos ad insidias. Itaque inter suos iactabat Chærea, si putarent illum à diis seruari, sibi vni & animum esse & facultatem vel absq; ferro conficiendi hominem: adeo infensus erat coniuratis, timens ne elaberetur occasio. at illi videbant quidem eum pro communi libertate solicitum, postulabant tamen paulisper differri negocium, ne, si parum succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus præcluderetur viris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus. satius igitur esse dum ludi aguntur in palatio adoriri facinus, hi celebrantur in honorem Cæsaris, qui primus dominationem à populo in se transtulit, & exstructa ante regem scena, conueniunt eo spectatum Romanorum nobiles vna cum vxoribus ac liberis, præsente etiam Principe. ibi conclusis tam multis millibus intra modicum spacium, conatum facile successurum, non valentibus, etiamsi velint succurrere protectoribus domesticis. Assensit Chæreas, decretumque est primo ludorum die rem aggredi. sed plus fortuna potuit quam consilium, ita vt vix tertio statuta peregerint, qui fuit ludorum dies vltimus. tum Chæreas sociis conuocatis: multum, inquit, elapsum est temporis quod nobis segnitiem exprobrat in honestis consiliis: quæ verendum est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiam sæuiat. An non videtis quod ad hunc modum nihil aliud fit quam libertatis detrimentum & tyrannidis accessio? cum debeamus nobis primum securitatem parare, deinde aliis perpetuam felicitatem, vnde ad nos & gloria maxima re-

An. mundi 4004. à Christ. nat. 42.

Chæreas cum aliis quibusdam Caium tollere statuit.

Callistus, Caij libertus, Claudio à Caio se vt ipsum veneno tolleret iussum, significat.

Chæreas occasionem aggrediendi Caium expectat.

Finale confœderatorum de Caio tollendo decretum.

An. mundi 4005. à Christ. nat. 43.

ma reditura sit. illis vero tam honesto proposito contradicentibus, cunctantibus tamen adhuc & per stuporem silentibus: quid, inquit, boni viri differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diem vltimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti visendæ gratia. pulcrum vero fuerit, si emittamus è manibus hoc propudium hominis, terra, marique triumphaturum de Romanorum ignauia. an non ignominiosum sit nos Ægyptio cuipiam libertatem oppressam non ferenti hanc gloriam cedere? ego certe deliberationes vestras non expectabo amplius, sed periculum faciam hodie, ita vt fortem virum decet, quicquid fors ferat libentius perpessurus, quam vt me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & seipsum accendit, & cæteris animum addidit, vt omnes sine dilatione rem aggredi cuperent: moxque palatium armatus gladio petiit, quod ita mos sit accinctos tribunos signum ab Imperatore petere, & forte ea die vices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem pertrudendo, dũ quisq; locũ spectandi præripere nititur, magna voluptate hanc contentionem spectante Caio: quod nec senatoribus assignata essent loca nec equitibus, sed promiscue sedebant viri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus deinde Imperator rem diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente victima contigit respergi cruore togam Asprenatis vnius è senatorum numero, quod ominosum ei fuit, licet tum risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam suam fuisse affabilem, ita vt insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro consedit inter amicos in theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alterum versus subdiualem aream, alterum versus porticum, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato spectatorum consessu: qua parte erat cella quædam tabulatis interspta, vbi mimi versabantur & Musici. cumque iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius vir prætorius submissa voce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidii, tum Cluuitus, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorum exaudiat: alludens Homerico carmine. sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis constabant & auibus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: moxque duo quædam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est, in quo iudex deprehensus in cruce suffigitur: & fabula acta est Cynera, in qua & ipse & eius filia Mirra occiditur: multumque fictitii cruoris fusum est tam circa crucifixum, quam circa Cyneram. quin & eundem diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius Rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Cæterum Caio dubitante, permaneret ne vsq; finem spectaculi, præsertim cum dies esset vltimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur vt erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, veritus ne periret occasio, iam enim Chæream egressum viderat, surrexit iturus ad confirmandum hominem. eum Imperator comiter apprehendens lacinia, quonam, inquit, bone vir? quem ille reueritus sedit denuo, sed vicit timor: & paulo post rursum surrexit: Caio non amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tum Asprenas etiam hortatus est Cæsarem, vt more solito lotus & pransus tum demum reuerteretur. cupiebat enim, vt conscius quod statutum erat peragi. Et iam

Augusto Cæsari Caius vtem diuinam facit.

Asprenas theatrum.

Batibius.

Cluuius.

Chæ-

An. mundi 4005. à Christo nat. 43.

Chærea coniuratos disposuerat, vt suo quisque loco nauaret operam: ægreque moras ferebant, quod iam esset hora nona diei: & Chæreas volebat in theatrum reuerti, atque in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamen eam bene rependi libertate publica, iamque tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio hoc volente: re autem vera captantes solitudinem quo facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus & M. Minucianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignitas. eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mox vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via per quam eum præstolabantur seruorum ministeria, & qua Claudius cum aliis præcesserat, deflexit ad infrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco visurus qui venerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos sacrorum domesticorum, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chæreas signum postulat. & illo probrosum quiddam dante, conuicio simul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tamen lethali vulnere: quod quidem data opera factum putant, vt multis ictibus confauciatus periret cruciabilius: mihi non fit verisimile, quia tale facinus nō admittit lenta consilia. quod si hoc animo id fecit Chæreas, videtur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quam celeriter se ac suos eximere periculo: maxime quando non deerant qui Caio possent succurrere, nisi quam primum exhalaret animam. alioqui videbitur se & amicos potius quam illum affligere voluisse, cum posset re bene gesta clam se vltoribus eius subducere, non perdendo temere tempus, vel seipsum potius. Verum hæc quisque vt libuerit æstimet. Caius porro præ dolore vulneris, quod humerum inter & collum impactum ne vlterius procederet osse iuguli retentum est, neque exclamauit attonitus neque inuocauit opem amici vilius, siue quod nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantum edito, fuga se proripiebat vlterius, quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit vt in genu procideret: moxque circumsistentium vna vox erat, repete, atque ita confecerunt eum illaris certatim crebris ictibus. extremum autem infli xisse fertur Aquila, qui vltimum exitium illi attulit. autor autem facinoris merito Chæreas dicendus est, quamuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modū perficiēdi inuenit, primusq; ausus est consilium communicare cum aliis. quod vbi probari sensit, coniuratos in vnum contraxit vsus eximia prudentia, & ad audēdum accendit crebris adhortationibus: cumq; res operam poscēret, hic quoq; primus in eum irruit, & sua virtute cædem exorsus, trucidati cadauer procul abiudum aliis præbuit. quapropter merito quicquid & à sociis perpetratum est, ipsius prudentiæ, industriæ atq; virtuti, acceptum ferendum est. Sic Caius finiit multis confossus vulneribus. Quo interfecto Chæreas cum sociis recipere se qua venerant, videbat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quod non leue esset periculum occidisse imperatorem gratiosum apud insanam multitudinem, paratis ad vltionem militibus, siue quod angustæ erant viæ vbi patrata est cædes & refertæ famulis ac custodibus, qui omnes ea die præsto erant ad officium. proinde per aliam viam contulerunt se ad ædes Germanici, cuius filium Caium tum necauerant. hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita vnum erat, vt tamen excultum esset ædificiis per partes à singulis imperatoribus, quorum appellationem setinebant. iamque elapsi è turba satis tuti erant pro tempore, tātisper dum in occulto esset casus Cæsaris.

Caius trucidatus.

Aquila Caio extremum ictum inflixit, Chæreas vero facinoris autor dicendus.

Chæreas cum sociis in Germanici ades se recipit.

An. mundi 4005. à Christo nat. 43.

Germani Cæsaris satellites.

Sabinius cæ Germanis satellitibus Cæsaris interfectores quærit.

Asprenas frustatim laceratus.

Norbanus.

Anteius.

Quibominus Caij necem inique animo tulerint.

De morte Cæsaris rumor diuersus.

saris. primi autem Germani senserunt eius interitum, cohors satellitum ex ea gente lectorum ad Principis custodiam: homines natura iracundi, vt quiuis alii barbari, quod plerunque quid fiat non intelligant, robusti corpore & primos hostilem impetus excipere soliti, & magnum ad victoriam momentum afferre in quamcumq; partem incubuerint. hi cognita morte Caii vehementer indoluerunt, non ipsius virtutibus rem metientes, sed suis commodis, quod gratiosus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorum sibi comparans: moxque duce Sabino (is non sua aut maiorum virtute, vt qui gladiator fuerat, sed insigni robore ad tribunatum prouectus est) strictis gladiis disturbebant per domos scrutabundi vbi nam latenter interfectores Cæsaris: & primum forte oblatum Asprenatem frustatim lacerauerunt, cum cuius togam cruore victimæ respersam diximus, infausto sane auspicio. post hunc Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis imperatoribus: qui nihili apud furentes fieri suam dignitatem videns, homo validus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat: videbaturque non inultus moriturus, ni circumdatus multorum simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus Anteius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit, pertractus eo cupidine visendi Caii cadaueris, quem vehementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium, occidit postremo missis illo militibus, pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo: verum audito tumultu latebras quærentes, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, per iram fontes iuxta atque insontes trucidantium. & illi quidem tali fato absumpti sunt. cæterum postquam in theatrum rumor de morte Caii perlatus est, plus dehortationis inuenit quam fidei. quidam enim etsi perlibenter interitum eius acciperent, quem iamdudum optauerant, præ timore tamen credere nō audebant. aliis contrà ideo non libebat credere, quia verum esse nolebant, atque etiam maius putabant, quàm vt humana virtute posset effici. hi fere erant pueri ac fœminæ atque mancipia, tum nonnulli ex militibus: quod eius stipendia merentes simul exercerent tyrannidem, ministri superbiæ, concutientes optimum quemque ciuium, & prædatum participes. mulieres autem & iuuentus delinita, vt solet vulgus, spectaculis, muneribus gladiatoriis, visceratione bus, oblectamentisque id genus aliis: quorum prætextus erat voluptas populi, re autem vera seruiebant crudelitati & insaniæ Principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos, contra quos in eo paratum habebant præsidium. Facile enim erat fidem impetrare conflictæ calumniæ, & indicata herili pecunia non libertatem solum assequi, sed & diuitias, quod delatoribus octaua confiscatorum bonorum esset decreta. nobilium autem etiamsi quibus credibile fieret, vel quod aliquid præsenserant, vel quod verum esse misere cupiebant, adeo non præferebant gaudium, vt ne audiuisse quidē se fingerent: alii ne spe frustrata proditæ voluntatis pœnas luerent: insidiarum alii conscii, & tanto magis præ se ferentes ignorantiam, ne forte suspecti his quibus expediebat tyrannum viuere, deposcerentur ad supplicium. nam & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium, non tamen occisum, verum diligenter curari à Medicis. quo factum est, vt nemo audientium declararet suum animum; aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis: aut contra infensi homini, & ideo nimis cupide etiam falsa pro veris credita communicare cum aliis putabantur. accessit & alius rumor, qui maxime nobilitatis obscurauit gaudium: eum contempto vulnere periculo, sic vt erat cruentatum procurrisse in forum,

atque

atque ibi concionati apud populum. ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore incipiti; non tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tam referre quo ipsi animo id facerent, quam quo factum id interpretarentur delatores & iudices. Sed postquam Germani strictis gladiis circumdedere theatrum, nemo spectatorum hoh putabat de se actum, & ad cuiusuis ingressum expauescebant quasi iathiam conrucidandi: hærebantque inopes consilii, vt quibus nec manere tutum esset, nec egredi. tandem irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur suppliciter deprecantium, & excusantium insidiarum ignorantiam, siue insidiæ illæ fuerint siue quid aliud. addebant & planctus & lachrymas, Deosque innocentiæ testes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant quæ eos docebat præsentaneum vitæ periculum. His flexa est ira militum ne quid durius in spectatores consulerent: quandoquidem hoc ipsum quamuis furentibus immane videbatur, circumlata cæsorum cum Asprenate capita, & in ara deposita, quorum aspectu nihil miserabilius visum est spectatoribus, dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de se quoque solicitis, quod incerti essent et iamnum an omhino periculum euaserint. itaque etiam qui iustissimis odiis Caium prosequebantur, non tamen sincerum capiebant gaudium, timentes ne auctuarium eius cædis fierent, nulla certa spe ostendente se miseris. Tandem Aruntius homo gratiosus qui vocalis erat vtpote præco rerum venalium, parauerat que sibi ex eo quæstu diuitias ingentes cum pari potentia; theatrum ingreditur habitu quam maxime ad luctum composito. quamuis enim infensissimus esset Caio, tamen vrgente præsenti discrimine ad dissimulandam lætitiam; præferens insignia mœroris omnia quibus vti mos est in carissimorum desiderio, nunciat eius mortem, non passus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant. deinde cœpit reuocare Germanorum impetum, simulque tribuni iubebant gladios recondere, significantes imperatoris interitum: quæ quidem certissima salus fuit constipatæ in theatro multitudinis & eorum qui quomodocunque inciderent in Germanos: qui si aliquam spem incolumitatis illius habuissent, à nullo abstinuissent maleficio. adeo illum diligebant, vt suarum animarum iactura redemptam salutem eius cuperent nullo respectu calamitatis Reipubl. itaque tum demum cognita eius morte cohibuerunt impetum quo in vindictam fuebant, vel quod iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impune sibi fore tantam violentiam, senatu in se animaduersuro si forte ad eum rediret rerum regimen. Sic tandem Germanorum rabies sedata est, per Caii cædem paulo ante excita. Cæterum Chæreas qui valde timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, singulos militum prensabat, de eo rogitans, precibusque commendans eis salutem hominis: quo factum est vt ille vna cum Clemente ad eum perductus collaudarit tam egregium facinus, testatus id esse è Repub. eique senatus nomine gratias egerit, quod nec in deliberando consilium, nec in peragendo animus illi defuerit: dicens hanc esse natutam tyrannidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia; infelicem sortiatur vitæ exitum, vt inuisa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidisse, qui iam tum ante conspirationem initam legum contemptu & non ferendis iniuriis etiam amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc peremptus videatur, cum reuera ipse sibi exitii causa fuerit. Iamque & in theatro spectatores tumultuabundi consurrexerant, huiusmodi occasione diffugiendi præbita. Arcyon medicus correptus vt cuiaret quosdam saucios, prætextu parandorum remediorum dimisit proximos: re

An. mundi 4005 à Christo nat. 43.

Germanimitis in theatrum veniunt.

Aruntius in theatro imperatoris interitum nunciat.

Germanorum rabies, per Caii cædem excita, sedata.

Chæreas Minutianus & Clemens de Cæsaris nece colloquuntur.

Arcyon Medicus quosdã dimittit.

An. mundi 4005. à Christo nat. 43.

autem vera vt sese præsenti periculo eximerent. Interea senatus in curiam conuenit, populusque in comitium confluens trucidatores Caii quærebat, & is quidem serio, senatus vero tantum in speciem. cumque Valerius Asiaticus vir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogitantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caii accusatio, iubentes vt domum redirent tam populus quam milites, populo quidem magnam relaxationem pollicendo, militibus vero præmia si modo nihil turbarent & abstinerent ab iniuriis. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, neue ad rapinas verterentur & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerat, præcipue qui cædis erant conscii: audebantque sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Senatus populusq; Caij trucidatores quærit.

Valerius Asiaticus se Caij cædis autorem optat.

CAP. II.

Quomodo Claudius principatum adeptus sit.

Hegio & Rufinus c. 2. Claudium militer in Principem eligunt.

IN hoc rerum statu repente Claudius domi arripitur. Conuenientes in vnum milites, & collatis de rebus gerendis consiliis, videbant populum non suffecturum tot vrgentibus negotiis, si ad ipsum rediret rerum administratio: nec sibi eam vtilem fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socii. optimum igitur visum est rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruum, nemini eorum qui tum in senatum coiuerant non præferendum, siue natalium claritatis, siue liberalis eruditionis habenda esset ratio: qui constitutus in rerum fastigio præmia cuique pro meritis decernat. hæc sententia simul approbata est, & Claudius correptus à militibus. In senatu autem Cn. Sentius Saturninus non nescius Claudium raptum, & instare virtutis certamen, quasi protrusus, nec tamen inuitus, intrepide orationem dignam ingenuis & generosis auditoribus exorsus est in hanc fere sententiam. Et si incredibile videtur Quirites quod præter omnem spem nobis affertur post tam longum temporis spacium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quamdiu mansuram & in potestate Deorum sitam, quorum hoc munus est: sed quæ in præsens certe exhilarare nos valeat, quicunque sequatur exitus. bonis enim viris iucundum est vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veterisque illius & florentis Reipublicæ aliquem gustum capere. equidem priscæ illius libertatis non memini, vt post eam sublatam natus, præsentis sane sim cupidissimus, & felices existimo quibus datum est in illa nasci atque institui honestis studiis: proximumque post Deos immortales honorem his viris habendum censeo, quorum virtute vel sero tandem hac ætate nobis eam degustare contigit: quæ felicitas vtinam perpetua propagetur ad posteros. nam nobis vel hæc dies sufficit, tam iunioribus nostrum quam senioribus: his quia non omnino ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia virtutis exemplum recens propositum est, quod æmulari sit longe pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus. Quamobrem nihil nobis magis curandum est, quam vt cum virtute viuamus, quæ sola libertatem parit suis cultoribus, mihi res veterum auditu tantum sunt cognitæ. ex his vero quæ ipsi videre licuit, satis intellexi quantum malorum in ciuitates inuehant tyrannides. virtutem omnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos spiritus, metum contra atque adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, sed ad arbitratum principum administrantur

Cn. Sentius Saturninus in Senatu orationem habet.

Libertas res preciosa.

Libertas virtute paratur.

Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt.

Iulius Cæsar.

omnia.

omnia. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi diminuit, & præculcatis legibus subuertit Rempublicam, oppresso iure seruiens suis cupiditatibus, nullum malorum genus est quo non attrita sit ciuitas, dum inter successores eius posterior quisque præcedentem studet vincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire vrbem generosis ciuibus: quod existimarent hoc ad suam pertinere securitatem, si rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorum virorum non solum magnanimitatem premant, sed ipsos etiam perdant non vno mortis genere: idque cum multi iam deinceps in potestatis fastigio collocati fuerint, & singuli non ferendis grauaminibus onerauerint Rempublicam. Quorum vnus Caius qui hodie fato suo functus est, grauiora patrauit quam cæteri, non in ciues solum, sed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam suam iracundiam, & iniustas pœnas eis infligens, infensus dijs simul & hominibus. Tyrannis enim non sufficit voluptatum studium & superbia, neque rapinæ & adulteria, sed præcipuum commodum ducunt, si inimicorum totas exscindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos; nec ad placandos eos vlla iniuriarum potentia est efficax. etenim conscii sibi quam multis malis oppleuerint homines subditos, etiamsi illi contemptim ferant suum infortunium, ipsi tamen maleficentiæ suæ memores, ita demum securitatem sibi pollicentur, si illos possint omnino tollere. His malis leuati, & nemini nisi vobis inuicem obnoxii, id quod & præsentis concordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurate collapsum ciuitatis decus, & iusta cura Rempublicam in pristinam integritatem restituite. Liberum est sententias proferre de his quæ displicent, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum autores animaduertere: quid enim aliud nuper crescentem tyrannidem aluit, quam istorum segnicies qui nulla in re libidini eius refragati sunt? quietis enim voluptate victi, & assueti maneipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante omnia vero tyranni interfectoribus honores quam maximos decernite: Chæreæ præcipue: qui vir diis fauentibus, tum consilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, vt pro addito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat. honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulii Cæsaris: & hac parte anteferendus, quod illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum imperium: hic vero cæso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius, senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant. tum exurgens Trebellius Maximus, annulum ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus insculptam habens Caii effigiem: quod ille tum intentus alio non animaduerterat: statimque ea confracta est. Et iam nox processerat, cum Chæreas signum à consulibus petiit. atque illi libertatem dederunt. adeo autem mutatas res mirabantur, vt ipsis sibi vix satis crederent. tunc enim primum ex quo Reipubl. administratio populo est adempta, signi dandi mos ad consules rediit, penes quos ante Cæsares imperium fuit in milites. id acceptum Chæreas militibus tradidit his qui à senatu stabant, videlicet quatuor cohortes amantiores imperii legitimi quam tyrannidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, pauloque post etiam populus lætus ac spei plenus, multum sibi placens ob reuersam in pristinum statum Rempub. & Chæreæ nihil non tribuens. Is indigne ferens superesse vxorem Caii & filiam, mittit vnum è tribunis Iulium

An. mundi 4005. à Christi nat. 43.

Caius.

Adhortatio ad libertatem tuendam.

Chæreæ pro facinore honos habendus.

Chæreas à Consulibus signum petit.

Ann. mundi 4055. C. Christ. 59. Claudius Lupum Lucii Syllæ nepotem vt Cn. Cinnæ nepotem occidit.

Lupum, qui vtranque interficiat: ideo potissimum illi demandato hoc negocio, quod Clementis esset cognatus, & dignus vt in partem veniret tyrannicidii, quasi totius consilii à principio conscius. non deerant tamen e coniuratis quidam, quibus crudele videretur sæuire in mulierem, quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morem gerens ingenio ciuitatem afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alii contra illam potissimum malorum omnium causam asseuerabant, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniam, atque ita vnam venificam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorum sententia potiente vicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moraretur publicum commodum. cumq; venisset in palatium offendit Ceroniam humi stratam iuxta mariti cadauer, inopem omnium quæ solent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulnerum affligentem se cum iacente simul filia, nec alia vox eius audiebatur, quã Caij accusatio, quod amantissimæ vxori non paruisset prænonenti toties. quod quidem tum ambiguum visum est, sicut nunc quoque duplicem interpretationem recipit. aliis sic intelligentibus, consuluisse eam vt rediret ad saniorem mentem, & in ciues sæuire desineret, moderatumq; Principem ageret, ne forte prouocati eius crudelitate, parem ei vicem reponeret: aliis contra, instigasse eam maritum vt sine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignum sit, suæ tamen securitati prospiceret. idque tum exprobratum illi, quod etiam admonitus segnior fuerit. adeo in diuersum sensum trahebantur verba mulieris: quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, offenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamentis rogabat vt propius accederet: vtq; sensit cædis causa eum venisse, non magni pendentem verba nihil ad suum propositum facientia, confestim nudatum iugulum præbuit, miserabiliter suam conditionem deplorans, & vrgens ne differret inceptæ à sociis fabulæ extremum actum addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiam infantulam: quod mox ipse factum renunciauit Chæreæ. Ita Caius quarto sui principatus anno finiit, vir & ante principatum maleficus, voluptatibus deditus & fautor delatorum, periculorumq; metuens atq; ea de causa sanguinarius, vnicum fructum potentiæ existimans si abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens se supra humanum fastigium, & diuinitatis opinionem affectans, popularique assentatione deprauatissimus: legum cancellos non secus quam virtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiam pili faciens, quoties ira stimularetur ad vindictam & supplicia: osor bonorum virorum omnium, quicquid collibuisset citra omnẽ contradictionem licere sibi postulans. quare ne à sororis quidẽ germanæ stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredibilem. & multis retro seculis inauditam libidinis licentiam. opus autem eius regale aut magnificum nullum est memorabile, aut excogitatum ad vtilitatem hominum, præter receptacula exstructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentariis ex Ægypto venientibus. hoc enim citra controuersiam maximũ opus est, & vtilissimũ nauigantibus ac ne id quidem absolutum est: sed imperfectũ manst remissa contentione operantium. In causa fuit studium rerũ inutilium, & quod pecuniam in priuatas suas voluptates insumere maluit, quam in publicam magnificentiam. alioquin orator facundus, & peritus vtriusq; literaturæ, tam Græcanicæ quam patriæ: facileq; intelligebat omnia, ad quorumuis orationes respondens ex tempore: & vel in maximis negociis suadendi facultate præditus si quis alius, quam vel ingenii felicitate, ve diutur-

Caius vir maleficus.

Caius libidinosus.

Caius receptacula nauibus extruit.

Caius orator facundus.

na exercitatione sibi parauerat. ad cuius laudis æmulationem magnos stimulos ei pater addiderat, Tiberii qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc studiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat, nec tamen ei bona institutio profuit, quo minus licentiam adeptus pernitiem sibi accerseret: in tantum ardua res est eos sapere, quibus adest quiduis facientibus impunitas. Vsus enim honestissimis amicis à principio, quo facilius bonam opinionem sibi pararet, tandem eos à se alienauit vsurpanda immodica licentia, quorum odiis indies gliscentibus postremo per insidias eorundem oppressus est. Cæterum Claudius, vt supra dixi, cognito Caii casu, & hac de causa perturbatione totius palatii, de sua salute anxius latebat in quodam angulo, nullam periculi causam habens præter claritatem natalium. nam priuatam vitam agens permodeste se gesserat, vel mediocri statu contentus, literisque se oblectabat Græcis maxime, omnem negociorum denitans strepitum. tum vero attonita vulgi multitudine regia referta discursantibus cum furore ac consternatione militibus, plebe quasi metu dominationis soluta vltro citroque ruente temere, prætoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, consultare cœperunt quid agendum sit, non tam soliciti de nece principis, quem iure cæsum existimabant: quam quomodo rebus suis prospicerent, Germanis interfectores sæuientibus, suimet respectu magis quã vtilitatis publicæ. quæ omnia magis augebant trepidationem Claudii, maxime cum videret circumferri Asprenatis & vna cum eo cæsorum capita, itabat enim in quodam loco gradibus aliquot accessibili, obscuritate eius se occulens. ibi Gratus vnus è palatinis militibus, non valens satis vultum eius discernere præ tenebris, hominem tamen esse videns qui latere cupiat, propius accessit, licet rogatus vt discederet, & tandem protractum agnouit. inclamans alios sequentes, profecto hûc esse Germanicum, dignum qui vacantem imperatoris locum occupet. Tum Claudius videns eos paratos, vt se rapiant, metuensque ne iubente Caio plecteretur capite, rogabat, vt sibi parcerent, innocentiam suam commemorans, & excusans se insciam rerum omnium. ad quæ Gratus subridens dextra prehensum sic alloquitur. Desine de incolumitate esse solicitus. cum potius debeas animum ad principatum erigere, quem Dii Caio sublato tuæ virtuti offerunt, orbem terrarum tandem respicientes fessum calamitatibus. quare age maiorum tuorum solium recipe. moxq; attollunt eum in humeros non valentem præ meru simul ac gaudio pedib. insistere. iam enim complures prætoriani circa Gratum versabantur, ita vt quidam putantes Claudium rapi ad supplicium, miserarentur vt hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpe sub Caio adductus esset in vitæ periculum: quidã etiam dictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verum militibus magis ac magis affluentibus, & diffugienti inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiã ipsius lecticarii fugerant, desperantes de salute domini quem raptum viderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem vrbis, vt ferunt, antiquissimam, & iam attentarent curam reipublicæ, maior etiam fiebat cõfluxus cæterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno studio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominum, ad hæc succurrebant præcipuorum senatorum cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatum sit ante mutatum statum reipublicæ. quem quia in pristinum restitui iudicabant impossibile, rursum nõ esse in rem suam videbant, si vnus quispiam citra ipsorum operam potiretur impe-

An. mundi 4005. à Christo nat. 43.

Hedio & Ruff. c. 3. Claudio reuerenti obtruditur Cæsarea dignitas.

Causæ militum impellentes, vt Claudium in Imperatorem eligerent.

An. mundi 4005. à Christo nat. 41.

rio, cum liceat proiecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferentes cõsultationes, cum aliis quoque affluentibus communicabant. cumq; idem omnibus probaretur, armatis cinctum sublimem in castra pertulerunt, vt ibi sine impedimento reliqua peragerent. dissidium autem inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinam redire dignitatem, & inductam à tyrannis seruitutem effugere cupiunt: plebs contra hanc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existimans, sibique aduersus potentiorum iniurias præsidium, gaudet auditis quæ Claudio contigerunt, sperans huius opera carituram se bellis ciuilibus, & aliis malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus porro cognito, quod milites Claudium in castra transportauerint, lectos sui ordinis viros illo miserunt, qui eum doceant non esse per violentiam affectandum imperium: præstare vt senatui permittat curã Reipl. & vnus sit è senatoribus, iuxta leges prouisurus cum aliis quomodo res administrari debeant: memineritque quam misere tractata sit ciuitas, vel à prioribus dominis, vel nuper Caio principe, sub quo ipse in communi fuisset periculo: neque decere, vt, qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte intemperiis eius subiiciat. quapropter si senatui pareat, & cum laude ad pristinum reuertatur ocium solitam virtutem retinens, fore vt maximis eum uelatur honoribus à liberis ciuibus, & opinionem optimi viri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per vices nũc præesse aliis, nunc subiici. quod si nihil motus Caii exitu pergat in propositis, se certe obnixuros eius conatibus. nam & non contemnendam militum manum stare à suis partibus, & armorum superesse copiam seruitiorumque multitudinem, quorum opera in promptu sit. Sed præcipuam spem esse in Deorum auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleant: nihil autem honestius quam pugnare pro libertate patriæ. Hæc legati Veranius & Broocus, ambo tribuni plebei: procumbentesq; ad eius genua supplices orabant, ne ciuitatem in bellum ciuile coniiceret. Et cum viderent eum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc consules, rogabãt. vt si principatum ambiret, mallet eum à senatu recipere. hoc enim æquius fore & felicius, si absque violentia, cum bona offerentium gratia habenas imperii capesseret.

Claudius sublimis in castra perfertur.

Dissidium inter plebem & senatum.

Senatus Claudio suadet vt imperium delatum resignet.

CAP. III.

Dissidium inter senatum & plebem.

Claudius principatum vltro oblatũ deponere recusat. Hedio & Ruff. c. 4. al. 3.

POrro Claudius sciens senatus arrogantiam, modeste legatis respondit pro tempore: sed parum tutum ratus se in eorum fidem committere, fretus hortatibus militum operam impigram pollicentiũ, incitante etiam Agrippa decreuit principatum vltro oblatum non dimittere è manibus. Is enim postquam suæ dignitatis autorem Caium exanimem collocasset in lectulo, & composuisset, vt tum poterat, perfunctus hoc officio prodiit ad eius satellites, nuncians viuere quidem eum, sed quia crucietur vulneribus, nunc se medicos ea de causa petere. Cæterum vbi cognouit raptum esse à militibus Claudium, ægre dimota turba ad eum peruasit & nactus eum turbatum, pronumq; ad cedendam potestatem senatui confirmauit hortatus, vt magno animo in retinendo principatu pergeret. Iamque vnus erat è fautoribus Claudii, cum accersitus à senatu, ignarum se omnium simulans, & vnguentatus tanquam à compotatione veniens, ex senatoribus quæsiuit quid de Claudio factum sit, quibus id quod verum erat respondentibus, & insuper ipsius sententiam

Claudius in proposito suo ab Agrippa confirmatur.

tiam de præsenti statu postulantibus: se quidem aiebat pro senatus dignitate nullum recusare periculum, suadere tamen, vt magis spectent vtilitatem reipublicæ, quam quæ in præsens grata videantur auribus. contendentib. enim de principatu opus esse armis & militibus, ne imparatis in certamen descendentibus aliquid aduersum accidat, illis & arma sibi superesse dicentibus, & collaturos se pecuniam: nec deesse militem & posse armari seruitia vocata ad pileum: subiunxit rex: vtinam P. C. conatus vester succedat. non dubitabo tamen quæ in rem vestram puto promere, scitis qui à Claudio stant veteranos esse & rei militaris longo vsu peritissimos; pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionem liberatorum colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus viris exercitatissimis. quamobrem mihi placet mitti ad Claudium qui ei deponere principatum suadeant, & ad eam legationem meipsum offero. hæc vbi persuasit, cum alijs aliquot mittitur, & Claudio seorsum trepidationem senatus indicat: autorq; fuit, vt responderet, sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit igitur mirum non videri, q senatus ægre ferat subesse vnius arbitrio, expertus aliquot principum æquitiam, nunc vero degustaturum eum etiam æquam ac moderatam dominationem, quæ nomen quidem principatus habeat, sed reuera omnia gerat de communi sententia. quare non esse cur de eius fide dubitrent, quem in varia temporum conditione nunquam ab honesto discessisse suis ipsis oculis viderint, cum his mandatis legati dimissi sunt: mox que concionem apud prætorianos habuit, sacramento adactos, vt in fide maneant, viritimque diuisit quina drachmarum millia. sub diluculum. a. Coss. senatum vocauerant in capitolini Iouis ædem: quorum alij deliuerunt in vrbe, ne irent: alij rus mature sunt profecti, præuidentes quonam res euasura esset, optanteq; tutam seruitutem cum ocio potius, quam ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum non amplius, quib. consultantib. de præsenti negocio, repente clamor militum pro foribus stantium tollitur, vnum imperatorem à senatu creari postulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium communicatum pluribus. & suam quidem sententiam proferebant de vni alicui committendo imperio, in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui videretur principatu dignior: quod senatui valde incommodum accidit, in locum speratæ libertatis succedente metu à Claudio. nec tamen deerant qui affectarent rerum fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatemq; coniunctam cum Cæsaribus. nam M. Minucianus vir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus aliam ex alia causationem nectentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit, fuissetq; cædes quanta vix vnquam alias edita, si quis permissus fuisset cum Claudio de principatu contendere. præsto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus, & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo sunt deterriti, quod vel sibi ipsis timerent, vel populo. Deinde appetente iam die Chæreas cum socijs aderant alloquturi milites: quos illi cũ viderent manu silentiũ innuere, cõcionari non passi sunt, omnib. vnum imperatorem, idq; sine dilatione poscentibus. Tum vero minime senatus poterat expedire cõstitutionem reipubl. militibus autoritatem eius contemnentibus, & interfectorib. Caij amplissimum ordinẽ militari insolentiæ cedere non patientibus. Tandẽ Chæreas non cõtinens iam quin imperatorem peterent, daturum se ait, si quis signum afferret ab Eurycho. is erat auriga Prasinus Caio dilectissimus,

An. mundi 4005, à Christo nat. 43.

Agrippa senatus suam sententiam exponit.

Agrippa cum aliis aliquot ad Claudium mittitur.

Claudij ad Legatos responsio.

Sacramentum militare.

Milites vnum imperatorem à Senatu creari postulant.

Quidam rerum fastigium affectant

An. mundi 4005. à Christo nat. 43.

cuius equitio stabulis extruendis ille viles operas exegerat à militibus; id que tum eo dicto exprobrabat eis Chæreas, multaque alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse si post insanum stulto principatum committant. At illi verbis eius nil moti, strictis gladijs & sublatis signis tendebant ad Claudium, adiuncturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules ferme in priuatorum redacti ordinem, mœstitia, stupore que occupatis omnibus, nec scientibus quidnam agendum, post irritatum in se Claudium, iamque pœnitentes aliis in alium iactabant conuicia. Tum Sabinus è tyrannicidis vnus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quam passurum, vt se inspectante imperium comittatur Claudio, & adsciscatur vltronea seruitus; simulque Chæream obiurgabat, quod cum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis videatur publicam libertatem prodere, quasi vero sine hac vlla voluptas vitæ possit esse viris fortibus, ille contra hac amissa sibi certum ait mortis propositum, velle tamen primus tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendum Claudio, & inter cæteros alter consul Q. Pompeius, eo magis inuisus militibus quod senatum ad libertatem hortatus fuerat. quamobrem strictis eum inuadentes gladijs perpetrassent cædem, nisi fuissent à Claudio cohibiti. qui ereptum periculo assidere iussit suo lateri. sed non idem honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul venerant; aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulsi dum illum salutare properant. Aponius vero discessit saucius, & eorum nemo non periclitatus est. Rex Agrippa etiam autor fuit Claudio, vt mitius se erga senatores gereret: his enim sublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitq; eos conuenire in palatium, quo ipse per mediam vrbem lectica delatus est, deducentibus militibus non sine vexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chæreas & Sabinus conspicui professerant in publicum contra edictum Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per se videbatur magnificum, perfidiæ tamen crimen obiectum est, & exemplum erat statuendum securitati futurorum principum. ductus est igitur ad supplicium vna cum Lupo aliisque compluribus. Fertur Chæream magno animo tulisse id infortunium, nihil mutato vultu ad inde eorum habitum, atque etiam Lupo exprobrantem lacrymas. cumque is detracta veste quereretur de frigore, ille cauillatus est, Lupum nunquam offendi frigore. Et inspectante corona eorum qui deduxerant, rogauit militem, num exercitatus esset ad cædes, & num acutum haberet gladium: postulauitq; eum quo ipse Caium interfecerat. denique vno ictu feliciter perijt. Lupus autem deiecto animo parum fortiter ceruicem præbens plurib. ictib. demum confectus est. Paucis post diebus, quando solenne parentandi tempus redijt, pop. Rom. dum suorum quisq; manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ suam partem in ignem conijciebant, apprecati vt propitius non irasceretur ipsorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autem non solum absolutus à Claudio, verum etiam permissus eandem quam ante præfecturam gerere, iniquum ratus si à fide coniuratis data descisceret, in corpus adacto capulotenus gladio suamet manu optatum quæsiuit interitum.

Militet sublatis signis ad Claudium tendunt.

Sabinius citius se contrucidaturum omnes quam passurum, vt imperium committatur Claudio, ait.

Q. Pompeius Consul cum aliis quibusdam ad laudium peruenit.

Claudio Agrippa vt mitius se erga senatores gereret, suadet.

In Caij interfectores animaduertitur.

Sabinus sibi ipsi manus infert.

CAP.

CAP. IV.

Quemodo Claudius Agrippa paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudaeorum gratiam.

An. mundi 4005. à Christo nat. 43.

CLaudius porro ablegatis militib. quicunq; suspecti esse poterant, edictum proposuit, quo Agrippam in regno per Caium ante concesso confirmabat, collaudans simul eius operam, & industriam; addita insuper Iudæa & Samaria, quod olim ad eius aui Herodis regnum pertinuissent. has igitur velut familiæ debitas restituit. Abilam autem & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lysaniæ fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde Regis cum Rom. pop. in æs incisum est in vrbis foro medio. Antiochum autem suo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ, dimisit etiam Alexandrum Lysimachum Alabarcham veterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniæ, quem Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsata fuit Agrippæ filia; quo defuncto ante nuptias, Rex virginem Herodi suo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio. Per idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta est seditio. Occisc. n. Caio gens Iudæorum sub eius imperio vehementer oppressa, & multis iniurijs ab Alexandrinis affecta, cœpit animos resumere: moxq; ad arma ventum est. Tum Claudius per epistolam mandat Ægypti præsidi, vt seditionem illam compescat: & ad preces Agrippæ ac Herodis Regum edictum Alexandriam & in Syriam mittit scriptum in hanc sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit, Quoniam cognitum habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris consecutos à Regibus, situt patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionib. Regijs, post adiectamq; imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra conseruata, per missos illo diuersis temporib. præsides, nullamq; de eorum iure controuersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permissumve eis ab Augusto, vt in defuncti ethnarchæ locum alium suis suffragijs substituerent: vtq; quisq; in suis ritib. maneat, neq; cogatur religionem patriam deserere: cæterum Alexandrinos concitatos contra ciues suos Iudæos C. Cæs. temporibus, propter insolentem illius insaniam, dum contra patriam gentis religionem pro Deo coli ab eis postulat, & recusantibus infensus est: volo inconcussa esse iura eorum à Caij insania; eisq; ius esse persequendi in patrijs ritibus, iubeoque vtramq; partem, quoad fieri potest, dare operam ne quid turbarum commoueatur, idq; proposito hoc edicto ita statuo, atque hæc erant quæ in illo edicto continebantur. in reliquum autem orbem Romanum tale missum est. Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pont. max. trib. pot. Cos. designatus II. edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode Regib. mihi amicissimis, vt permitterem Iudæis in imperio nostro degentibus. vti suo iure quemadmodum antea, sicut & Alexandriam habitantib. concessimus: libenter precib. eorum annuimus, non deprecatorum tantum causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruatam populo Romano fidem & amicitiam. Æquissimum igitur censeo, nullam ne Græcam quidem vrbem negare illis ius suum, quandoquidem & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebitq; in posterum Iudæis per totum nostrum imperium sparsim habitantib. vti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo, vt hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neque conspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu viuant legibus. atq; hoc meum edictum ciui-

Hedio & Ruff. c. 5. al. ca. 4. Claudius Agrippa Iudææ, Samariam & Lysaniæ ditionem concedit.

Antiochus Rex Comagenæ.

Alexander Lysimachus Alabarcha, Herodes, Agrippa frater, rex in Chalcide.

Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos.

Claudii pro Alexandrinis Iudæis edictum.

Claudii pro Iudæis per Romanum orbem edictum.

An. mundi 4005. à Christo nat. 43.

tatibus, coloniis, & municipijs Italicis ac prouincialib. per magistratus publicari volo, ad Reges quoq; atq; dynastas transmitti, nō min' triginta continuis diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

CAP. V.

Agrippa in Iudaam reditus.

Agrippam Claudius in regnum suū mittit.

Agrippa catenam auream ferreā pondere parē in sacrario suspendit.

Simon Boethi filius in Theophili pontificiu locum surrogatur. Hedio & Rufino cap. 6.

Agrippa Iudæis adimum tributū remittit. Silas.

Darita in Iudæorum synagoga Cæsari statuam ponūt, quod Agrippam & Petronium vehementer ad iracundiam commouet.

HIs edictis Alexandriam, & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar declarauit, quomodo in Iudæos animatus fuerit: moxque Agrippam ad curam sui regni misit auctum maiorib. honoribus. commendatumq; per literas præsidib. prouinciarum simul & procuratoribus omnibus. at ille, vt re bene gesta, magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, votiua sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quæ lege præscripta sunt. vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & catenam auream à Caio donatam pondere parem illi ferreæ, quæ Regias manus vinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & sublimia posse corruere, & Deum valere illa erigere denuo. omnes. n. admonebantur per hanc consecratam catenam, quod Agrippa leui de causa priuatus dignitate sit vinctus, pauloq; post compedib. solutus splendidiorem quam ante principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarum omnium, vt celsissima quæque prolabantur facile, rursumq; inclinata restituantur in pristinum fastigium. Rite igitur votis Deo redditis Agrippa Theophilum Amani filium summouit à summo sacerdotio, & Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. erant autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes Rex vxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur, quod fratres & pater, sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodum olim sub imperio Macedonum idem contigit tribus filijs Simonis pontificis, eius qui Onia patre prognatus est, vt supra meminimus. Constituto deinde pontificatu Rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit; remisso eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorum putans si non pareretur se vinci amore mutuo. Magistratum autem præfecit toti suæ militiæ Silam, quem multorum & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo post Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsaris, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quod ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarium audacia. qui & ipse non minus ægre ferens hoc facinus, vt impium, nouatorib. illis asperius scripsit in hanc ferme sententiam.

Al. cap. 5. Publius Petronius Dorienſibus ſcribit.

CAP. VI.

Epistola Petronii ad Doritas pro Iudæis scripta.

PVblius Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Dorienſium. Quoniam tam audax est quorundam vestrum insolentia, vt etiam contra edictum Claudij Cæs. Augusti. Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus viuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsaris statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quā in alieno, maxime in synagoga, cum iustum sit & imperatoris iudicio

com-

comprobatum, vt sui quisque loci sit dominus: ne mea decreta commemorem post contemptam autoritatem Cæsaris, qui Iudæis non religionem tantum permisit, verumetiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus. his ergo de causis eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam propriis magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, centurioni sontes indicent, denique operam dent ne quid turbæ aut rixæ exoriatur, quam quidam capessere videntur: cum contra ego & mihi cariſſimus Rex Agrippa nihil æque curemus, quam ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quænam sit super hoc negocio voluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam ante satis notum omnibus, cariſſimus Rex Agrippa mihi sedenti pro tribunali recitauit, ius suum postulans, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullam quæratis seditionum materiam, & cœlestę numen suis quisque colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur, ne quis tale quippiam audeat. Rex autem Agrippa Simonē Cantharam pontificatu priuauit, quē Ionathæ Anani filio reddere voluit, dignior em hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Etiam tuam Rex beneficentiam libenter amplector, contentus tua voluntate, qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo pontificio. sed mihi sacrum illum amictum semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quam nunc reciperem, quod si quæris, ostendam qui honore hoc sit longe dignior. est mihi frater, & apud Deum, & apud te Rex innocentior, ab omniq; peccati labe mundior, quem ausim tibi commendare, vt idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus Rex, omisso Ionatha, iuxta ipsius consilium fratri eius Matthiæ sacerdotium id detulit: nec ita multo post Petronio Marsus in administranda prouincia Syriæ successit.

An. mundi 4005. à Christo nat. 48.

Ionatha Anani filio Pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthiæ fratri deferri rogat.

Marsus Syriæ præfectus.

CAP. VII.

Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

SIla autem magister militiæ Regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquam periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficilimos labores pro eo sæpe susceperat, fretus amicitia postulabat etiam paris honoris esse particeps. quapropter grauabatur Regi aliquo modo cedere, semperq; licentius agebat cum eo. & in familiaribus colloquiis molestus erat interdum extollens se immodice, & sæpe prioris fortunæ aduersitates in memoriā reuocans, vt ostentaret quam studiosus ipsius cultor fuerit, nunquam non labores in eius gratiam exhaustos memorans, quæ cum sine modo repeteret, opprobrare videbatur, ita, vt Rex tandem offenderetur immodica libertate hominis. iniucunda enim est temporis inglorie acti memoria, & stultum est indesinenter exprobrare debitum. postremo in tantum exasperatus est Regis animus, vt ixæ plus quam rationi tribuens non cōtentus sit ademisse illi præfecturam, verum etiam vinctum in ipsius patriam adseruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consilium adhibita, reputauit quantum laborum vir ille pro se pertulisset: cumq; natalem suum celebraret, omnib. occupatis circa hilaritates ac

Herodio & Ruffin. c. 6. Silas Agrippa priorū fortunæ aduersitates in memoriam reuocans, eum ita offendit, vt vinctum in ipsius patriam adseruandum miserit.

epu-

An. mundi 4005. à Christo nat. 43.

Sildm Agrippa ex carcere accersit, qui indignationē non dissimulans in custodia relinquitur.

Agrippa Hierosolymorum muros permunit.

Marcus Claudio, Agrippæ scriberet, vt à munienda vrbe desisteret, Agrippa quam Herodes Iudæis magis fauet.

Simon legisperitus Regē criminatur, qui dum veniam precatur, eidem reconciliatur.

Al. cap. 6.

Agrippa Berytum ciuitatem eximiis ornamentis honorat.

epulas, accersiuit Silam, vt mox interesse velit Regio conuiuio. ille, vt erat moribus ingenuis, non dissimulauit indignationem, cuius iustam causam habere videbatur, vocantibus se respondens, ad quem honorem me Rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neque enim prius beneuolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia, nisi forte putat linguam mihi posthac fore minus liberam; imo fretus conscientia nunquam clamare desinam, è quantis eum eripuerim calamitatibus, quantum laborem sustulerim, vt illi incolumitatem & honores pararem: pro quibus officiis nunc præmium retuli vincula & obscurum carcerem. ego certe horum nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubens, vt eadem Regi referrent, qui cum videret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus autem ad Hierosolymorum cutam muros nouæ quæ vocatur ciuitatis permuniit sumptu publico, latioresque & altiores quam antea fuerant reddidit: & fecisset aduersus omnem humanam vim in expugnabiles, ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eam rem per literas qui suspicatus molituros aliquid noui, diligenter scripsit Agrippæ, vt à munienda vrbe desisteret: atque ille mox paruit. Erat autem is Rex adeo natus ad liberalitatem ac beneficiis demerendos populos, vt magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quæsitam munificentia gloriam, longe alius quam Herodes, qui ante eum regnauerat. ille enim malicios⁹ erat ac prodiuis ad sæuitiam: & propter mutuum odium manifeste præferens erga Græcos maiorem quam erga Iudæos beneuolentiam: vt qui externas vrbes ornaret pecuniarum largitionibus, alias balnea & theatra, alias templa & porticus exstruens: Iudæorū autem nullum oppidum ornatu aliquo dignatus est memorabili, nec vlla liberalitate prosecutus est. Agrippa contra mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuādos præ cæteris in aduersitatibus, quapropter libenter & continue degebat Hierosolymis, institutorum ac rituum patriæ seruator religiosissimus: purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei præteribat absque sacrificio. Accidit aliquando vt quidam Hierosolymita legisperitus nomine Simon, aduocata concione per Regis absentiam agentis tum Cæsaree, criminaretur illum, vt impurum & arcendum templi aditu, quod non nisi dignis pateat. id vbi præfectus vrbis illi significauit per literas confestim accersiuit hominem; à quo forte fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, moxque sedata voce & placide, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est veniam, tum Rex citius quam quisquam opinaretur reconciliatus est, clementiam magis quam iram decere Reges existimans, & lenitatem animi magis quam celsitudinem. itaque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multas eximiis ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis sumptibus exstructo ibi theatro pulcherrimo, simulque æque magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendiis, modo absolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoque horum celebrata est splendidissime, exhibitis in theatro spectaculis, & muficorum omne genus certaminibus, aliaque voluptatum varietate: in amphitheatrum vero ad ostentandam magnificentiam inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde spectatores oblectare etiam cateruatim commissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duas cohortes fecit septingentorum quamque hominum, vt illis per imaginem belli

decer-

decernentibus, pœna noxiorum in pacis voluptatem verteret, atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. Post hæc apud Berytum peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. suspiciebatur autem ab aliis Regibus: venitque ad eum Antiochus Comagenæ Rex Emesenorum Sampsigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemonque Ponti regulus: & præter hos Herodes frater Rex Chalcidis. hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinem, ne videretur indignus qui expeteretur à tot Regibus. quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam, vsque ad septimum lapidem illi obuiam processit: quod quidem simultatis cum Marso initium factum est, dum eodem cum hospitibus curru vectus, suspectam præsidi redderet tantam Regum concordiam. ratus enim id non esse è Republica, per idoneos nuncios mandauit singulis, vt sine mora discederent: qua re Agrippa vehementer offensus est, & Marsum quidem hac de causa exosum habuit. Matthiæ vero adempto Pontificatu successorem dedit Elioneum Cithai filium. Iamque tertium Iudææ totius regni annum exegerat, cum peruenit in vrbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: vbi solennes ludos celebrauit pro salute Cæsaris: ad quam festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat, ex tota prouincia. eius celebritatis die secunda processit mane in theatrum, amictus veste tota ex argento mirabili opere contexta, quæ radiis exorientis solis perculsa, & diutnum quendam fulgorem emittens, veherationem cum horrore excutiebat spectantibus. moxque adulatores pernicioſi allis aliunde acclamantes Deum consalutabant, rogantes vt faueret propitius. hactenus enim vt hominem tenuerit os, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius. hunc impiam adulationem ille nec castigauit, nec repulit: paulo que post suspiciens, vidit supra caput suum bubonem funi extento insidentem: moxque vt sensit hunc esse calamitatis nuncium, qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit. secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia. conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitam relinquere iubeor, fatali necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortem rapior. Sed ferenda est voluntas cœlestis numinis. neque enim male viximus, imo tanta felicitate, vt omnes me beatum prædicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur, propere igitur relato in regiam rumor sparsus est breui esse moriturum, quamobrem confestim totus populus vna cum vxoribus atque liberis saccum indutus more patrio, supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatib. Rex autem in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu deinde per continuos quinq; dies nihil se remittente confectus vitam finiit, annum natus quartum supra quinquagesimum, postquam regnasset per septennium. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictam ditionem in Iudæa quoq; regnauit & Samaria simulq; Cæsarea. ex annuis autem redditibus percipiebat cum plurimum 1200. myriadas. nec his contentus, mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensis non sufficiebant reditus, quod liberalitatem exerceret sine parsimonia. Cæterum priusquam euulgaretur Regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis, & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aritonem miserunt, qui Silam communem amborum

An. mundi 4005. à Christ. nat. 43. *Hedio & Ruffino cap. 8.*

Agrippa Marso Syriæ præsidi, dum quinque Reges ad se venientes discedere iubet, infensus.

Alias cap. 7.

Elioneus Cithai filius pontifex.

Agrippa in theatro Deus consalutatur, Bubonem videt, & vt Germanicus prædixerat, quinto die moritur.

Agrippa quamdiu vixerit & regnauerit.

Mille & ducenta Myriades quindecim tonnæ auri.

ini-

An. mundi 4009. à Christ. nat. 47.

Herodes & Chelcias Silam interficiunt.

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. 8.

Agrippa liberi superstites.

In Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebasteni conuicia iactant.

Agrippa Agrippæ filius.

Alias cap. 9.

Claudius Agrippam in regnum mittere cogitat, quod alii dissuadent & Cuspium Fadum Iudæa Præsidem declarant.

inimicum interficeret, quasi hoc à Rege mandatum acceperit. Atque hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites autem ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimum septimum: filiæ vero tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam virgines erant, Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorum Regis Antiochi. Postquam autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti, pessimam ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum. militum quoque vulgus qui tum forte aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eisque vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisque per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio, quod ex obitu Regis conceperant. Atque hæc agentibus nec Agrippæ recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarum conditor, quas portubus & templis magnificentissime ornauerat. Filius porro defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educaturque apud Claudium Cæsarem. qui audito Agrippæ obitu, & contumeliis quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem afficerant, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus est. confestim igitur voluit succedere patrno regni Agrippam iuniorem mittere, sinul vt iureiurando satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutum admodum adolescenti, & vix dum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrando sit impar, quodque etiam viriles grauare possit humeros. cumque visi essent æquum dicere, Cæsar præsidem Iudææ totiusque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictam mortuo iniuriam, contumeliasque illatas adhuc iuuenibus. alam vero Cæsariensium & Sebastenorum cum quinque illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militesque è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudium vt manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti Floro præside. quamobrem Vespasianus victor, vt paulo post dicetur, eos ex illa regione alio transtulit.

FLA-

An. mundi 4009. à Christo nat. 47.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER Vicesimus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX. Antiquitatum Iudaicarum.

I. *Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deq; stola sacerdotali.*
II. *Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.*
III. *Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punyit.*
IV. *Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.*
V. *Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.*
VI. *Gesta Felicis Iudæa Præsidis.*
VII. *De procuratore Portio Feste, & de sicariis.*
VIII. *De procuratore Albino.*
IX. *Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos afflixerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere.*

CAP. I.

Philadelphensium & Iudæorum dissidium, deq; stola sacerdotali.

DEfuncto Rege Agrippa, sicut superiore volumine diximus, Claudius Cæsar misit successorem Marso Cassium Longinum, memoriæ Regis amici hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas sæpe rogatus fuerat, vt Marsum amoueret ab administratione rerum Syriæ. Fadus autem qui procurator Cæsaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphensibus de Miæ vici finibus, referti viris bellicosissimis. Ceperunt autem armâ transamnenses sine consensu primarum & magistratuum, multosque Philadelphensium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus est, quod non expectassent suum iudicium, si putabant sibi factam à Philadelphensibus iniuriam, sed ita temere ad arma concurrissent. Comprehensis igitur tribus præcipuis seditionis autoribus vinciri eos mandauit. horum vnum Annibam nomine affecit supplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo post capitis damnauit Tholomæum latronum principem vinctum ad se perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditque operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Accitis deinde Pontificibus & Hierosolymimanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuit, vt talarem tunicam & sacerdotalem stolam, quam solum summum Pontificem induere fas est, in castellum Antoniam deponerent, vt esset in Romanorum potestate quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum, (venerat & ipse Hierosolyma

Hedio & Ruff. c. 1. Cassius Longinus Syriæ præfet. Fadus Iudæos Philadelphensium propter Miã interfectores punit. Annibas supplicio affectus, Amaramus & Eleazarus in exilium missi. Tholomæus latronum princeps: Al. c. 2.

Ann. mundi 4009. à Christo nat. 47.

cum copiis, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primum vt legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacræ stolæ seruandæ ius: deinde vt expectetur super ea postulatione rescriptum illius. Responsum est permissuros, vt legati mittantur, si prius darentur obsides. Quumque prompte liberos suos dedissent legati profecti sunt. Qui postquam Romam peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum forte apud Claudium agebat vt diximus, cognito qua de causa venissent, rogauit Cæsarem, vt Iudæis sacræ stolæ custodiam petentibus annueretur dignetur, si Fado super eo negotio scriberet. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere, iubens vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se donare illius precibus, cui responso talem epistolam addidit: Claudius Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos. designatus IV. Imp. X. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, & senatui & populo, totique Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus pissimus, quem ego domi educo, adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes, quod seduso genti vestræ prouideam, rogantesque enixe, vt Pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat, concesso quod petitis, quemadmodum ante vir optimus & mihi charissimus Vitellius concesserat: vestræque voluntati annuo primum motus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt gratificer Herodi Regi, & iunioti Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui; & vestri studiosissimos, meritoque illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autem de hac re Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorothæum Nathanaelis, & Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto calendas Iulias. Rufo & Pompeio Syluano Coss. Eodem tempore & Herodes dynasta Chalcidis defuncti Agrippæ frater, petiit à Cæsare potestatem in templum & sacrorum æratiorum, iusque eligendorum summorum Pontificum: impetrauitque hæc omnia, ita vt etiam posteris eius idem ius manserit, vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Cantharam in ordinem redacto, Iosepho Canei summum Pontificatum contulit.

Fadus à Iudæis sacerdotalem stolam postulat.

Iudæi dant obsides Cæsari.

Claudius Iudæis sacræ stolæ custodiam concedit.

Al. ca. 3.

Claudij Cæsaris ad Iudæos epistola.

Al. cap. 9.

Herod. dynasta Chalcidius eligendorum summorum Pontificum petit.

CAP. II.

Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.

Herdio & Ruff. c. 2. Alias c. 3.

PEr idem tempus Adiabenorum Regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talem. Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos, fororis amore captus, in vxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde vt vna cubans, & manum declinatam habens in vxoris vterum, vocem quandam sibi videretur audire, iubentem vt manum à ventre tolleret, neue premeret fœtum, qui vt non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac voce ille territus, mox vt excitatus est, rem vxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniorem ex Helena, & alios filios ex aliis vxoribus, manifeste tamen omnem caritatem in nunc vnum contulit: vnde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odiis, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filiis, quod is affectus non à malitia procederet, sed quisque cupiebat patri esse quam carissimus. Izatem vero cui valde timebat à fratribus odiis, cumulatum magnis muneribus misit ad Abemerigum, regni illius tunc apud castrum quod Spasini vocant accolæ, commendans eius salutem filii. Is libenter

Monobazus ex Helena sorore duos filios suscipit.

Izates Abemerigi filiæ Samachaneæ ducit.

acce-

accepit adolescentem, quem complexus singulari beneuolentia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, vnde luculentos reditus percipiebat. Porro Monobazus iam admodum senex, videns sibi superesse modicum vitæ spacium, concupiuit videre ante suam mortem filium. Accersitum igitur filium magno affectu excepit, eique donauit regionem quæ dicitur Cærbn, amomi feracissimam, in ea seruantur arcæ reliquiæ, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditurque ibi hodie quoque videre volentibus. In hac regione Izates vixit vsq; ad patris obitum. Qui postquam fato functus est, Helena Regina accitis eadem de magnatibus suis & satrapis, ac præfectis militum: Non ignoratis, inquit, quod maritus meus hæredem sui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit dignissimum, attamen vestrum quoq; super hac re iudicium expecto. Beatus enim est nō qui ab vno, sed qui plurium consensu principatum accipit. hæc illa, vt experiretur voluntatem concilii. Quibus auditis proceres, primum more suo Reginam adorauerunt, deinde probari sibi sententiam Reginæ dixerunt, libenterque paturos Izatæ, quem scirent merito & ex communi popularium voto, patrisque iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebantque suam operam, vt primum fratres eius atque cognatos occiderent, quo securius nouo Regi pararetur imperium. sic enim liberum fore à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiam & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratrum eius necem censuit in aduentū filii, & expectandam ipsius sententiam. Tum proceres consuluerunt vt saltem vinctos asseruaret, donec ille veniat, quo magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maxime Regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & proregem fecit grandiorem filium Monobazum, imposito ei diademate. & dato patris anulo signatorio, simulque sampsera vt ipsi vocant: iussitque eum administrare Rempubl. donec frater veniat. Is autem celeriter venit audito patris obitu, & vltro cedenti Monobazo fratri in principatum successit. Cæterum eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico. per has deinde cum Izatæ innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem traduxit accitumque à patre in Adiabenam comitatus est magnis precibus pertractus. forte autem acciderat vt etiam Helena ab alio quodam Iudæo instituta leges diuinitus traditas complecteretur. Izates porro nouus Rex postquam in Adiabenam reuersus offendit fratres & cognatos in vinculis, tulit id ægerrime. & cum occidere hos aut vinctos seruare vetaret pietas, contra affectos iniuria dimittere parum tutum videretur, ne quando de vindicta cogitarent patrem eorum vna cum filiis propriis Romam ad Claudium Cæsarem misit, partem ad Artabanum Parthum, futuros vtrobique obsides. cognito deinde quod mater multum delectaretur Iudæorum moribus, dedit operam vt & ipse ad eam religionem transiret. cumque existimaret se non esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat & hoc facere, quod postquam mater resciuit, conabatur impedire, periculosum esse dictitans. multum enim eam rem à Rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus defecisse cognoscerent: neque vllo pacto laturos Iudæum in regio sollo. sic illa aliquantisper cupiditatem eius retinuit. Rex autem cum Ananiæ contulit consilium, qui matris sententiam comprobans, minatus est se eum relicturum, nisi ab hoc proposito desisteret: timere enim se ne, si occulta proferretur in vulgus, ipse arriperetur daturus pœnas vt autor omnium, qui non docenda

An. mundi 4009. a Christo nat. 47.

Caron amomi feracissima in qua Noe arcæ reliquiæ seruantur.

Izates ab Helena matre & magistratibus Rex creatur, & Monobazus vsp. donec frater veniat administrare iubetur.

Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt.

Izates fratres ad Claudium Cæsarē & Artabanum mittit. Izatem à circumcisione Helena & Ananias dehortantur.

An. mundi 4009. à Christo nat. 47.

cenda Regem docuerit. Licere autem ei etiam absque circumcisione Deum pie colere, si Iudæorum instituta placeant. in hoc enim magis si tam religionem quam in circumcisione corporis: daturumque Deum veniam, si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur subditorum defectio. his verbis tum Regi persuasit quod voluit. Aliquanto autem post, nondum enim omnino hæc cupiditas exciderat, alius quidam Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valde peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad saluandum enim Regem admissus, cum eum offendisset legentem sacra Mosis volumina: nescis, inquit, ô Rex quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias, nec enim satis est decreta eius nosse, sed præstat imperata facere. Quamdiu manebis incircumcisus? si nondum legisti legem circumcidi iubentem, nunc certe lege, vt scias quanta sit impietas hanc omittere. His auditis Rex non distulit negotium, sed secedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iussus est: deinde accersita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum sit. quibus continuo stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res peueniret ad vulgi notitiam, Rex Principatum amitteret, non ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti. sibi quoque videbant imminere periculum, vt conscii & autoribus eius consilii. Sed Deus prouidit, ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit & eius liberos, in rebus dubiis & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quod ad se respicientibus, sibique vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena porro mater Regis videns res regni pacatas, & filium opinione omnium tam domesticorum quam exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est visendi Hierosolyma, templumque illud apud omnes mortales famosissimum, vt ibi DEVM adoraret, votiuasque victimas redderet. Et quia facile commeatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectionem fecisset, instructa copioso viatico, descendit in Hierosolymitanam vrbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportune eius aduentus ciuibus. cum enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, Regina Helena ex suis aliis misit Alexandriam, comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horum Regum beneficia, quibus nostram ciuitatem iuuerunt, dicentur postea. Cæterum Parthorum Rex Artabanus, cum sensisset structas sibi insidias à satrapis, nec putaret tutum manere in suo regno diutius, decreuit ad Izatem se conferre, eius consilio quæsiturus salutem, & si fieri posset etiam reditum in patriam. assumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio strepitu sibi cognitum, ipse non notus ei de facie. ad quem propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hęc verba erupit: ne despicias me Rex tuum supplicem, neue contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio fastigio, ad tuum auxilium confugi. Quam obrem ad instabilitatem humanæ felicitatis respiciens, tuis quoque rebus prospice, cum intelligas quibus omnes simus obnoxii casibus. Si enim me inultum siueris, animabitur in cæteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc ille demisso vultu lachrymans. Izates

Izates Eleazarus vt se circumcideret persuadet.

Ad Deum respicientibus, pietatis fructus integer manet.

Helena Hierosolyma proficiscitur. Al. c. 6.

Ibidem cibos egenis distribuit.

Izates Iudæis pecuniam mittit.

Artabanus ab Izate auxilium petit.

autem

autem audito eius nomine, videnſque aſtare ſupplicem Artabanum, a bequo deſiliit, & bono, inquit, animo eſto Rex, nec turberis præſenti calamitate quaſi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœſtitia: inuenieſque amicum & ſocium meliorem quam forte ſperaſti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum reſtituam, aut meum tibi cedam. hæc locutus impoſito in equum Artabano, ipſe eum comitabatur pedibus, vt maiori Regi hunc honorem exhibens. Id Parthus Rex tulit permoleſte, iurauitq; per futuram ſuam fortunam ac dignitatem, deſcenſurum ſe, niſi ille rurſum aſcenderet & præcederet. Tum alter morem ei geſturus in equum inſiliit, & perducto in ſuam regiam omnem honorem habuit, in conſeſſibus ac conuiuiis honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ, reputansque eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit etiam ad Parthos ſuadens vt ſuum Regem reciperent, fidem ſuam interponens, non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iuraſſe iurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi vero non recuſabant enim recipere, ſed poſſe ſe negabant, quod iam principatum dediſſent alteri, homine Cinnamo. periculum enim eſſe, ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cum eſſet Alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio præditus, ſcribit ei vt accepta à ſe fide reuerteretur recepturus amiſſum dignitatis faſtigium: à quo ille perſuaſus rediit. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum ſuum reſtitutus eſt, vnde electus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, ſed auxit Izatem maximis qui apud ipſum haberentur honoribus. nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum Regibus. donauitque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni Regum Armeniæ, cui nomen eſt Niſibis, in ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam & Mygdoniam cognomine. Atque hos honores Izates accepit à Parthorum Rege præmium. Non multo poſt Artabanus moriens, regnum reliquit Vardani ſuo filio. hic ad Izatem profectus, ſuaſit ei vt vellet ſibi belli aduerſus Romanos gerendi eſſe ſocius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta eſſet Romanorum fortuna ac potentia, cenſebat illum tentare impoſſibilia. ad hæc quia quinque adoleſcentes filios miſerat, vt linguam noſtram & diſciplinas diligenter diſcerent, ſimulque matrem adoraturam in templo, ſicut diximus, ſegnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à propoſito, ſontinenter denarrans ei Romanorum geſta & potentiam, ratus ſe hoc modo abſterriturum eum à laceſſendi eos cupidine. Parthus autem his offenſus continuo bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo fruſtrante ſpes eius vaniſſimas. Parthi enim poſtquam cognouerunt mentem Vardanis, & quod Romanis bellum inferre ſtatuerit, illo cæſo principatum eius fratri Gotarzæ commiſerunt. huic quoque paulo poſt ſublato per inſidias Vologeſus frater ſucceſſit, qui duobus Germanis eodem ſecum patre genitis regna diſtribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porro Monobazus Regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga DEVM pietatem res proſpere ſuccedere, prædicarique eum paſſim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipſi cogitare de relinquenda religione patria, & aſſumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt eius regni magnates, ægre ferentes diſſimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem

An. mundi 4009. à Chriſt. nat. 47.

Izates Artabano auxilium pollicetur.

Izates ad Parthos ſcribit.

Cinnamus Artabano amiſſum dignitatis faſtigium reſtituit.

Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.

Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita.

Vardanes Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates diſſuadet.

Vardanes cæſo principatus Gotarzæ eius fratri committitur.

Vologeſus Parthorum Rex.

Ad. mundi 4009. à Christ. nat. 47.

Adiabenorum magnates cum Abia Arabum Rege contra Izatem fœdus faciunt.

expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ Regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum Regem susciperet, promittebantque primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrii. istoque cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem venit. Cumque iam hostes in conspectu essent Inituri prælium, priusquam ad manus veniretur, omnes sui ex composito eum deserunt, tergaque vertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit, sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, vbi inquisitione facta in auteres ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit, cæsisque plurimis reliquos veram fugam coegit capessere, ipsum Regem acriter persecutus in castrum Arsamum compulit, impetuque facto in mœnia, vi illud cepit. eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est. quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui Regis traditi, ne sic quidem quiescebant, sed denuo scribunt Vologeso Regi Parthorum, rogantes vt Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suum Regem aiebant, eo quod patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus, cum nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetiit, bellum interminatus si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere, sciensque quod etiamsi ille imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem Deo committere iacturus extremam de capite aleam, fretusque huius auxilio liberos & vxores, in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & rabulum, atq; ita præparatus expectabat aduentum hostium. Cumque Parthus numerosas equitum atque peditum secum propere trahens copias opinione citius veniisset, posuissetq; castra ad fluuium, qui Adiabenum à Media dirimit, Izates quoque non longe inde castra metatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copiis, contractis toto imperio quam late patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabaturque daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos, ac ne

Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, iisque Vologesus cum exercitu occurrit.

Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longe potentiorem vniuersis mortalibus. atque ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi vna cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans, si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, neque merito solum & primum habeo dominum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quam illorum repressurus audaciam, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus, illaque ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Dahorum & Sacarum validam manum contempta Regis absentia, populari regionem Parthicam, infecto negocio retrorsum cum exercitu abiit. ita, vt euidenter appareret Izatem

tem tum seruatum diuina prouidentia. Non multo autem post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimum, regni vigesimo quarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post communis patris obitum. Mater porro Helena mortem eius compertam tulit grauiter, vt par erat orbatam amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit, cum audiret successisse suum maiorem natu filium, ad quem conueniendum sine mora profecta est: reuersaq; in Adiabenam, non multo tempore Izatæ superuixit. Monobazus autem ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in exstructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab vrbe Hierosolymitana stadio distantis. Sed quæ Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea.

An. mundi 4010. à Christo nat. 48. *Izates moritur. Hedio & Ruffin. c. 4. alias c. 7.*

Fado porro procuratore apud Iudæam præstigiator quidam nomine Theudas persuasit magnæ vulgi multitudini, vt assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuium. propheram enim se iactabat, pollicens scissurum se verbo fluuium, & facilem præbiturum transitum, talique promissione permultis imposuit. At Fadus effecit, vt nihil lucri facerent ex sua insipientia, immissis in eos turmis equitum: qui ex improuiso irruentes ex his multos interemerunt, multos viuos ceperunt, & in his ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. atque hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspii Fadi tempore.

Theudas se verbo Iordanem scissurũ pollicetur & eum affectu interficitur.

CAP. III.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi puniit.

Fado autem successit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarchæ magistratum gesserat Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filium, desertorem religionis patriæ. horum tempore magna illa fames Iudæam tenuit, quando Regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, vt iam dictum est. eodem tempore etiam filii Galilæi Iudæ, Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudos solicitabat ad defectionem à Rom. populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem Rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontificio, eique succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tempore idem Herodem Agrippæ magni frater vita excessit octauo anno principatus Claudii, superstitibus tribus filiis: quorum Aristobulus ex priore vxore natus est, è Bernice vero fratris filia Bernicianus & Hyrcanus. eius principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primum explicabimus.

Hedio & Ruff. c. 5. al. c. 8. Tiberius Alexander Iudææ Præses. Iacobus & Simon crucis supplicio affecti.

An. mundi 4011. à Christo nat. 49. *Hedio & Ruff. c. 19. al. 10. In Paschæ festo miles genitalia nudans seditionem concitat, in qua triginti millia Iudæorum sunt extincti.*

CAP. IIII.

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.

Instante Paschæ festo, per quod nostris hominibus vesci panibus infermentatis mos est: concurrentibus vndiq; ad solennitatem turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem vnam armatam stare supra templi porticus, | cohibituram tumultum si quis forte existeret. nam idem & alii ante illum præsides facita-

An. mundi 4011. à Christo nat. 49.

uerunt festiuitatum temporibus: eius festi die quarta miles quidam ostendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non se affectos, sed ipsum Deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuicia, dicentes ab illo submissum peruastantem illum mi'item. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter irritatus est: rogabat tamen, vt desinerent mouere seditionem festo tempore, cumq; illi adeo non parerent, vt maioribus etiam impeterent eum conuiciis, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniam castellum templo imminens, vt supra docuimus. vulgaris autem multitudo viso aduentu militum territa, cœpit maguo impetu fugere, & cum essent anguſti viarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendum, & conculcabant in angustiis, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extincta sunt illo tumultu numerata sunt: versaque in luctum festa lætitia, omnes sacrificiorum & precationum obliti, dediderunt se lamentis ac eiulatibus: tantam cladem intulit vnius mi itis impudentia. Vix hic luctus desierat, cum aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserãt in publica via centesimo ab vrbe stadio Stephanum Cæsaris seruum iter facientẽ aggressi sunt latrocinio, omnesq; eius diripuerũt sarcinas, quo audito, Cumanus confestim eo misit milites, iussos vt vicos loco propinquos diriperent. in hac populatione miles quidã libros Mosaicos in quodam vico inuentos protulit, eosq; lacerauit in conspectu omnium, multis debacchatus & in legem & in gentem totam cõuiciis. Hoc vbi ad Iudæos perlatum est, facto concursu agmine magno petunt Cæsaream, in qua tum Cumanus agebat, supplicantes, vt non suam, sed læsi numinis vlcisceretur iniuriam. Tum præses vetitus defectionem popu i, de amicorum consilio militem illum violatorem legis secuti ferit, atque hoc modo tu multum iam repullulantem sedauit.

Stephanus Iudæorum seruus à Iudæo in itinere spoliatur. Mosaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus securi eum ferit. Hegesip. & Ruff. c. 7. al. c. 11.

Samaritæ aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiunt.

CAP. V.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta.

POst hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidium initiis talibus. Mos erat Galilæis, per dies festos, Hierosolyma petentibus iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cum transirent vicum Samaritarũ ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorum desidetati sunt. Id indigne ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes, vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum vero fieri intolerabilem, si cum subditorum iniuriis cõiuncta sit. Cumque magistratus lenire eos conarentur, pollicerenturq; se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis autoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans vicos Samaritanorum incendiis & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam & quatuor cohortes peditum: armatisque etiam Samaritanis contra Iudæos proficiscitur: quos assecutus multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum vero Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, vt viderunt ad quantam calamitatem ventum sit, induti saccos, & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis eis ponentes diuendam patriam, templi incendium, liberosque cum vxoribus captiuos abducendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabantque vt mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisque

An. mundi 4014. à Christo nat. 52.

Galilæi sese vindicantes Samaritanorum vicos incendiis & rapinis vastant.

domos

domos repeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones vero ad loca munita reuersi sunt denuo. Atque ex eo tempore vniuersa Iudęa repleta est latronum receptaculis. Porro Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentem conueniunt, & Iudæos accusant, quod vicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægre ferre propriam iniuriam, quam contemptam Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniurijs prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus, quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudæi contra & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maxime in Cumanum, qui muneribus illorum corruptus, tantam eædem dissimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negocio discessum est. Paulo vero post Quadratus venit in Samariam, vbi quum iussisset reos causam suam dicere, comperit Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quod & Iudęorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro tribunali & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum Iudæorum primatem cum alijs quatuor socijs Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses affecit supplicio. Ananiam vero summum Pontificem, & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atque Iudæorum, simulque Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad Imperatorem, vt sub illo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersijs. Ipse veritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adijt Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populumq; occupatum patrio festo & operantem sacrificijs. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetijt. Cumanus porro & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem libertorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores premi fauore potentum videns, multis precib. obtinuisset ab Agrippina vxore Claudij, vt marito persuaderet legitimę causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit. Cumanum vero mulcta uit exilio. Celerem vero tribunum iussit perductum Hierosolymam in spectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Posthæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysaniæ fuerat. Chalcidem vero ea abstulit, cum iam dynastia illius fuisset quadriennio. His donationibus ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorum Regi circumciso sororem Drusillam. Epiphanes enim Antiochi regis filius recusauit eius nuptias, quod mutata sententia Iudæorum religionem amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ parentibus. Mariammen quoq; matrimonio coniunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autem non multo post

An. mundi 4014. à Christo nat. 52.

Hedio & Ruffino cap. 8. al. 12. Samaritæ Iudæos accusant. Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanum referunt.

Dortus cum quatuor socijs supplicio affectus. Ananias, Amanus, Cumanus, Celer alique nonnulli Romam missi. Act. 13. Agrippa ab Agrippina vt Claudius Iudæorum causam cognoscat. precibus obtinet. Hedio & Ruffinus c. 9. al. c 14. Claudius Felix Iudæa procurator Drusilla. Mariamme.

Felix Drusillam à priore marito abducit.

dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix cum esset Iudææ procurator, visa hac fœminarum omnium pulcherrima, amore eius captus, Simonem amicum suum, Iudæum genere Cyprium, pro magno se gerentem ad eam misit, qui mulierem solicitaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet, beatam fore polliceus si non fastidiret hominem. illa male consulta volens euadere molestationes sororis Bernices, inuidentis sibi formæ præcellentiam, consensit calcata religione patria Felici nubenzo: natoq; ex hoc marito filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adultus quomodo cum vxore perierit Vesuuiani clade incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus postea. Porro Bernice post Herodis obitum, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tempore vita in viduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congredi, suasit Polemoni Regi Ciliciæ vt circumcisus prius se duceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec recusauit Polemon inductus maxime mulieris diuitiis: id tamen coniugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam, vt fertur discedente ab eo Bernice: qui mox destitutus ab vxore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus est. Eodemque tempore etiam Mariamme dedignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudæos, tam opib. quam genere, & tum Alabarchiæ magistratum gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis post dicemus diligentius. Cæterum Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis & octo mensibus, diebusq; viginti fato functus est, assuetantib. quibusdam sublatum esse vxoris veneficio huius mulieris pater fuit Germanicus imperatoris frater, maritus vero Domitius Ænobarbus vnus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem vxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauiæ, nam Octauiam omnium suorum liberorum natu maximam ex Pætina prima vxore sustulerat: quam Neroni collocauit. sic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autem verita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionem imperij, volensq; principatum suo filio quærere, procurata, vt fertur, morte Claudij, confestim apud prætorianos milites misit præfectum eorum Burrum cum tribunis & liberorum potentissimis, qui Neronem ad eos perductum imperatorem consalutarent. At Nero principatum sic adeptus Britannicum clam veneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrem suam ferro propalam, hanc illi gratiam non pro natiuitate solum referens, verumetiam quod eius artib. ad imperium prouectus sit. Occidit & vxorem Octauiam, multosq; viros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. non desunt enim qui res Neronis scripserunt: quorum aliqui in gratiam eius, vt bene de se meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes suis odijs, tam impudentib. mendacijs in eius famam debacchati sunt, vt merito damnandi sint in historia. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quando ne superiorum quidem imperatorum gesta scribentes rationem veritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causa odisse poterant. sed istis veritatis contemptoribus liceat vt libet scribere, quando delectari videntur hac licentia. nos vero quib. propositum est à veritate nusquam discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ vero nobis ludęis acciderunt, ea non tanquam obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum commemoratione vitata.

Polemoni Cilicio regi in matrimonium collocatur Bernice.

An. mundi 4018. à Christo nat. 56.

Mariamme Archelaum dedignata in Demetrii thalamum migrat.

Hedio & Ruff. ca. 10. alias 15. Agrippina, Messalina & Pætina Claudii vxores.

Nero Imperator.

An. mundi 4019. à Christo nat. 57.

Nero Tyrannus.

Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis anno, Regi Emesorum Azizo defuncto frater in principatu successit:

minoris

minoris autem Armeniæ dominium Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoq; idem princeps partem Galilææ donauit iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio. addita his & Iuliade trans Iordanem sita, agroque eius habitato vicis 14.

Hedio & Ruff. c. 11

Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius.

Agrippa diuo amplia tur.

CAP. VI.

Gesta Felicis Iudææ præsidis.

Ab. c. 16.

Felix latrones, Magos vulgique seductores supplicio affi cit.

CÆterum Iudææ res prolabebantur vsq; in deterius. tota enim referta erat latronum receptaculis, & magicis præstigiatoribus, imperitiq; vulgi seductoribus. quorum multos, sicuc & latrones, Felix quotidie comprehensos afficiebat supplicijs: & in his Eleazarum Dinæi filium qui non mediocrem latronum globum circa se habebat dolo viuum in potestatem suam redegit: data enim ei fide quod nihil mali esset passurus, persuasit, vt ad se veniret. mox q; vinctum Romam transmisit. cumque odio prosequeretur Ionatham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpe de administrandis melius reb. Iudaicis, ne omnium erraterum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hûc procuratorem miserat, rationem excogitauit, qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue, n. est nocendi cupidis, si admoneantur crebrius. Qua de causa Felix amicum Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiam præsidis perfecit his artib. Quidam quasi religionis ergo in vrbem ascenderunt sicis clam succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitati hac licentia sicarij singula festa ventitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios confodiebant propter priuatas inimicitias, alios conductos pecunia, idque non modo in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatem laederet. vnde fas est credere Deum tanta impietate offensum auersatum esse Hierosolyma temploq; vt non amplius puro domicilio, Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentique cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quo castigatiores redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus incesebatur latrocinijs. Impostores autem & Magi, turbas illectas post se trahebant in solitudines, pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasaque multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet, qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinam aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere, stipatusque multis equitibus ac peditibus irrumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio: quorum quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Posthæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendijs. Apud Cæsarem quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quod vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Iudæus genere. id Syri non inficiabantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullum Iu-

Impostores & Magi.

Hedio & Ruf. ca. 11. al. cap. 17. Pseudopropheta ex Ægypto Iudæos in Oliueti monte prædit.

An. mundi 4019. à Christo nat. 57.

dæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum correptisq; ex vtraq; parte tumultus autorib. affecerunt eos verberib. atq; hoc modo seditionem compresserunt aliquandiu. rursum enim opidani Iudæi freti diuitijs per contumeliam Syros lacessebant conuicio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eo quod plurimi Romani per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos conuicia. deindeq; ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel sauciarentur vel caderent, penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionem progressam vsq; ad belli speciem. prosiliens rogabat Iudæos, vt desinerent: quib. non parentib. iminisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorum domos diuitijs refertas in prædam concessit militibus. Iudæorum vero honoratiores ac modestiores sibi ipsis timentes rogauerunt Felicem, vt missis rib. receptui caneret, parceretq; iam, & resipiscendi facultatem concederet: id quod præses indulsit eorum precibus. Per idem tempus Agrippa Rex summum Sacerdotium Ismaeli contulit Phabei filio: & ipsi summi pontifices dissidere cœperunt à sacerdotib. & primatibus Hierosolymytanorum ciuium, singulique incedebant sti, ati manu audacissimorum & seditiosorum hominum, conflictantesq; inter se mutuis certabant conuicijs & lapidationibus: nec erat qui compesceret, quasi vacante vrbe magistratibus. In tantum autem exarsit summorum pontificum impudentia, vt auderent seruos suos in aream mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas. aliquotq; pauperiores è sacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum pollebat violentia seditiosorum quam iustitia.

Hodie & Ruffi. cap. 13. alias cap. 18. Cæsarea inter Iudæos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.

An. mundi 4020. à Christo nat. 58.

Ismael Phabei filius Pontifex. Pontificum cum sacerdotibus dissidium.

CAP. VII.

De procuratore Portio Festo, & de sicariis.

Al. cap. 19. Felix accusatur.

CÆterum postquam Felici successor Portius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorum Cæsaream incolentium Romam profecti sunt Felicem accusaturi: dedissetq; omnino pœnas iniuriarum quibus Iudæos affecerat, nisi Nero eum donasset Pallantis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem.

Hodie & Ruff. ca. 14. Seditio Iudæorum. Sicarii.

Cæsarienses Syrorum etiam duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc vero Græcis epistolis scribendis præerat, magna pecunia corruperunt, vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius hactenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis postea calamitatum nostrarum omniū causæ ortæ sunt. Iudæi enim Cæsarienses vt cognouerunt, quæ scripta sunt, magis etiam perstabant in seditionibus, donec initium belli conflatum est. Cum autem veniisset in Iudæam Festus, offendit totam afflictam à latronibus vicos passim populantibus. quorum ferocissimi appellati sicarij tunc ad maximum numerum excreuerant, vtentes gladiolis instar acinacis Persici, incuruis quales sicas Romani nominant, vnde latronib. ipsis cognomen est inditum multorum cædæ infamibus: qui, vt iam dictum est, festis diebus admixti turbæ vndique in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negocio quotquot collibuisset tollebant de medio, aliquando etiam armati inuadebant inimicorum vicos, direptosque tradebant incendio. Festus autem equestres & pedestres copias misit contra quēdam impostorem magnum, qui hominum post se trahebat in solitudinem, deceptos vanis promissis. quasi ope eius incolumes euasuri essent à malis omnibus. hi

Festus impostorem magnum cum asseclis opprimit.

vniuersi

vniuersi vna cum ductore ab immissis militibus oppressi sunt. Eodem tempore Agrippa rex exstruxit insigni amplitudine domum prope porticum in regia Hierosolymitana quæ Asamonæorum fuerat, sitam in edito loco vnde amenissimus prospectus patebat contemplari vrbem, vollentib. cuius voluptatis rex cupidus è cubiculo spectabat quicquid circa templum fieret. id vbi viderunt Hierosolymitani proceres, tulerunt indignissime. neque enim leges nostræ concedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrem altum parietem excitauerunt supra exhedram, quæ erat in interiore templo versa ad solem occiduum. hæc non solum regi et iclinii prospectum arcebat oppositu, verum etiam occidentalis extra templum sitæ porticus, vbi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam, quo facto tam rex offensus est, quam Festus præses prouinciæ. qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sibi legatos ea de re ad Nerooem mittere, negãtes se posse viuere, si quid demoliretur de templi ædificiis. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios. & Ismaelẽ summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarii. Qui audita legetione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc vxori suæ Poppææ piæ fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos viros redire permisit, Chelciam vero & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi Simonis quondam summi Pont. filio.

An. mundi 4020. à Christo nat. 58. *Hedio & Ruffin. c. 25. alias c. 20.*

Agrippa ex-structa prospectu priuatur à Iudæis.

Iosephus Cabi Simonis filius Pontifex.

CAP. VIII.

De procuratore Albino.

CÆSAR autem de Festi morte accepto nuncio, Albinum in Iudæam misit præsidem. Rex vero Iosepho, iusso priuatam vitã agere, Sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi vocato Anano eodem quo pater nomine. Seniorem istum Ananum aiunt fuisse omnium felicissimum, vt qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cum prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli ante summorum pontificum contigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summum pontificatum accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seueritissimum, vt ante docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunum se nactum ratus mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, concilium iudicum aduocat: statutumque coram eo fratrem Iesu Christi Iacobum nomine, & vna quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit. missisque ad regem clam nunciis rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem recte egisse. Quidam etiam Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracunde scripsit pontifici, daturum sibi pœnas minitans. & Agrippa rex eam ob causam post tertium mensem ablatum abeo pontificatum Iesu Damnei filio concessit. Albinus porro, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiam adhibuit, vt pacaret prouinciam, interfectis multis sicariis. Ananias autem pontifex indies apud populum celebrior fiebat & cariot, honorabatusque ob liberalitatem ab omnibus: quotidieque Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audacissimo quoque obeun-

Albinus Iudææ Procurator. An. mundi 4025. à Christ. nat. 63.

Ananus Anani filius Pontifex.

Anani 5. filii Pontificat. Hedio & Ruff. c. 16. al. c. 11.

Iacobus lapidatur.

Ananus accusatur.

Iesus Anano succedit.

tes

Sacerdotum decimas vi quidam auferunt.

tes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alii quoque pontifices faciebant similia, nemine valente compescere: multique sacerdotum quibus ante ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sicarii die festo, qui tum supervenerat noctu vrbem ingressi vinum ceperunt scribam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc vinctum abduxerunt, ac deinde

An. mundi 4026. à Christ. 64.

Latrones Ananiæ cognator captant.

miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendum, si pateret Albino persuaderet, vt ex eorum numero decem captiuos solueret. tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorum calamitatū fuit initium. Latrones enim semper aliquam artem comminiscebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebant quā è suis aliquot recipierent: auctique denuo magno numero & recepta audacia, totā eam regionem vastabant. Hoc tempore Agrippa Rex prolatis pomœriis Cæsareæ, quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & theatrum apud Berytios impendiis magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eum vsum ingenti vi pecuniæ. Frumentum enim donauit ei populo, & oleum viritim distribuit: totamque eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atque expressis ad antiqua clarorum artificum archetypa imaginibus: & omnia pene sui regni ornamenta in eam ciuitatem transtulit: vnde magnam sibi apud subditos parauit inuidiam, quod suos spolians externam vrbem excoleret. eodem rege iubente Iesus Gamalielis filius in summo pontificatu successit Iesu Damnei filio non libenter sibi cedenti, vnde natum est inter vtrunque dissidium. adscitis enim globis audaciū iuuenum sæpe à conuiciis prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatib. largitione plurimos sibi reconcilians. Costobarus quoque & Saulus suam quisq; circa se manum habebat sceleratorum hominum, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationem fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliandos infirmiores promptissimi. atque ex illo maxime tempore labare cœpit nostra Respubl. & indies in deterius ruere. Porro Albinus audito Gessium Florum sibi successurum venire, videri volens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis vinctis, quotquot erant in manifesto capitali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis conjecti erant in vincula, reductos in carcerem pecuniis mulctatos dimittebat alium post alium. atque in hunc modum vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea Leuiticæ tribus homines quorum erat sacros hymnos in templo canere, adito Rege induxerunt eum precibus, vt aduocato concilio decerneret eis vsum stolæ lineæ, quæ tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriam. neque frustra fuit eorū postulatio. Rex enim de consilii sententia permisit hymnorum cantoribus, vt deposito priore habitui lineum vt voluerunt sumerent. Aliam etiam eiusdem tribus partem addictam templi ministeriis, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canendos edisscere: quæ omnia fiebant contra institutā legis patriæ, nunquam violatæ absque piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificium. Populus igitur cum videret esse in ocio circiter octodecim opificum millia, solitorum hactenus in templo ex operarum mercedibus victū quærere, nolensq; sacram pecuniam repositam habere, ne quando Romanis præda fieret, simulq; opificibus inde prouisum cupiens: quod vel vna hora operatæ statim mereres repræsentaretur: suasit regi orientalem instauraret porticum. ea templi extima dicebat profundæ valli & angustæ immiuens, ac proinde subnixa mu-

Albinus vinctos interimit.

Templi ministri Agrippa hymnos sacros canere permittit.

Iudaicus populus regi vt orientalem instauraret porticum suadet.

ro qua-

Am. mundi 4026. à Christ. nat. 64.

to quadringentos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde candidis: eratque cuiusque saxi longitudo cubitorum viginti, sex vero altitudo: opus Solomonis regis qui primus integrum templum condidit. Rex autem cuius curæ Claudius Cæs. fabricam templi commiserat, reputans quodcunque opus demoliri facile, reparari difficile, maxime talem porticum egentem & tempore longo & pecuniis plurimis, non annuit populi precibus: sed vrbem candido saxo consternere si liberet non vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio pontificatum abrogatum concedit Matthiæ Theophili filio, quo Pontifice Iudaicum bellum habuit initium.

Matthias Theophili filius Pontifex: Hedio & Ruff. c. 18.

Conueniens videtur præsenti historiæ narrare de Pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorem admittantur, & quot vsque ad finem eius belli fuerint. Primus igitur omnium hoc Dei sacerdotium gessisse fertur Mosis germanus Aaron Pontifex: quo defuncto successisse mox filius, ac deinde illorum posteritati mansisse hunc honorem perpetuum. vnde consuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminem Dei Pontificem fieri nisi descendentem ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi vel regibus oriundis alio genere. Fuerunt igitur vniuersi à primo Aarone vsque Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt Pontificem, 83. numero, horum 13. præfuerunt sacris ab eo tempore quo primum in deserto Moses erexit Deo tabernaculum, vsq; dum in Iudæam ventum est, vbi Deo templum ædificauit Rex Solomon. nam à principio pontificibus non succedebatur nisi mortuis. deinde viuentibus etiam subrogari cœperunt alii. Itaq; hi 13. cum essent duorum Aaronis filiorum posteri, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt: sub his primo penes optimates administratio fuit Reipublicæ, post ad monarchas, postremo ad reges transiit. ex quo autem die patres nostri ductu Mosis Ægyptum sunt egressi, vsque ad templum à Solomone rege conditum, elapsi sunt anni 612. post 13. illos Pontifices alii 18. secuti sunt à tempore Solomonis regis sibi succedentes vsque dum Nabuchodonosor Babyloniorum rex contra nostram vrbem expeditione facta templum incendit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecum quoque Pontificem illo duxit. horum Pontificatus tempus 466. annorum fuit, mensium sex, dierum decem, Rempublicam Iudæorum gubernantibus regibus, post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annum Cyrus Persarum rex dimissis Babylone Iudæis, & reuersis in antiquam patriam permisit templum denuo condere, quando Iesus Iosedeci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsque ad regem Antiochum Eupatora statum Reipubl. popularem rexerunt per annos 414. Cæterum iam dictus Antiochus cum suo duce Lysia, primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum, vita simul priuauit & sacerdotio, repulsoque à sua successione eius filio, Iacimum constituit suæmum Pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia. quamobrem Onias defuncti Oniæ Pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis vt in Heliopolitica præfectura Deo templum instar Hierosolymitani extruerent, seque illic Pontificem constituerent: de quo templo sæpe alias diximus. Iacimus autem triennio in Pontificatu exacto mortuus neminem successorem habuit, sed per septennium sine Pontifice mansit ciuitas. Dein postquam Assamonæorum familiæ Principatus nostræ gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt summum Pontificem, qui septennio toto præfuit. quo per insidias Tryphonis sublato è

Aaron eiusque progeniei.

Pontifices in vniuersum 83.

viuis

An. mundi 4026. à Christ. nat. 64.

vius frater eius Simon obtinuit id sacerdotium, cui dolo generi oppressō inter epulas, filius Hyrcanus in honore successit, cum cum per vnum & triginta annos gessisset, iam decrepitus successori Iudæ reliquit suo filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. huic frater hæres fuit tam regni quam sacerdotii, postquam ille sumpto tum primum diademate vnum annum vtraque dignitate potitus est. Is nomine Alexander & ipse regnum coniungens Pontificatui cum viginti septem annis præfuisset rebus Iudaicis moriens Alexandræ vxori permisit deligendi Pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactoque in regia potestate nouennio è viuis excessit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius Pontificatum tenuit. nam post matris obitum Aristobulus frater moto bello victum Pontificem ad priuatam vitam redegit, & sibiipse regnum simul vsurpauit ac sacerdotium: exactisque in vtraque dignitate tribus annis & totidem mensibus, cum superueniens Pompeius vi cepisset Hierosolyma, à victore vinctus Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in Pontificatum, principatum quoque suæ gentis accepit, sed absque diademate: præterque priores illos nouem, per alios 24. annos summum sacerdotium obtinuit. Post quos completos Barzapharnes & Pacorus dynastæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eoque viuo abducto Aristobuli filium Antigonum regem constituunt: qui post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiam iussu Antonii, dedit supplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit Pontifices, sed cum honorem quibusuis ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque vno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes suæ vxoris fratrem ob fauorem populi & Hyrcani aui memoriam summo sacerdotio dignatus est. deinde veritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina vt supra diximus: neque postea vlli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis Pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum. cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu vsque in diem qua templum & vrbs, incendente Tito, conflagrauit, Pontificatum gesserunt in vniuersum numero viginti octo: tempusque eorum sacerdotii centum anni & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt & Archelao huius filio: defunctis autem his penes optimates fuit Respub. collocatis in eius fastigio Pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

Aristobulus ab Herode interfectus, supra lib. 15. cap. 3.

CAP. IX.

Quemodo Florus Albini successor tantū Iudæos offecerit iniuriis, vt oualdi sint arma sumere.

Gestius Florus Iudæa procurator. An. mundi 4028. à Christ. nat. 66.

GEssius autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenius erat genere, adduxitque secum Cleopatram coniugem non minus improbam, per quam vt Poppeæ Augustæ amicam, Iudææ administrationem impetrauerat. adeo vero potestate violenter abusus est, vt Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocens: Florus contra quasi ostentandam missus maliciam, publice traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & suppliciis iniquitatem reliquum faciens: erat enim inflexibilis ad misericordiam: nullis vnquam lucris satiabilis, vndecunque parua æque captans ac magna. vt etiam latronum esset particeps. multi enim illum

Gestius Florus peior Albino.

quæ

quæstum exercebant securi de incolumitate, quam ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeoque nullus erat iniuriarum vel modus vel finis, vt miseri Iudæi non ferentes rapacem latronum insolentiam cogerentur laribus relictis & patriis ceremoniis ad exteros fugere, iudicantes vbiuis etiam apud barbaros se viuere posse commodius. Et quid multis verbis opus est? Bellum contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel vniuersos quam paulatim perdere. Itaque secundo anno postquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo vero Neronis imperii, bellum id cœptum est: quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, exacte cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico, atque hæc dicendi finem faciam de antiquitatibus, quas belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum: quæque per tot secula Iudæis vel in Ægypto obuenerunt vel in Palæstina cæteraque Syria, tum quas clades ab Assyriis & Babyloniis accepimus, quoque modo tractati simus à Persis & Macedonibus, & postremo à Romano populo. his enim omnibus accurate descriptis etiam Pontificum successiones recensuimus continuatas per annorum duo millia. pari diligentia regum quoque res ordine tradidimus, & status Reipublicæ monarcharumque potentiam. per omnia secuti autoritatem sacrorum voluminum, ita vt à prineipio sumus pollicti, ausimque addere quod nemo alius scriptor, Iudæus externusue potuisset hoc argumentum tanta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribulium meorum confessione disciplinas patrias egregie calleo. Græcanicæ quoque literaturæ non sine profectu dedi operam, quamuis exquisitam pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. nostri enim homines non suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tantam assecuti sunt peritiam, vt eas etiam interpretari valeant. qua in re cum multi collocarint operam, vix vni successit atque alteri, quibus mox dignum præmium contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere gesta quæque per totam vitam rebus pauca exponere, dum adhuc supersunt, qui vel attestari possunt vel coarguere: atque ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum vero sexaginta millibus. Quod si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus & quæ nobis in præsentem vsquediem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum Principatus Domitiani Cæsaris, ætatis vero meæ sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, quas habent de Deo eiusque essentia, & de legibus, quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.

Au. mundi 4030. à Christo nat. 68.

Florus belli Iudaici causa.

Initium belli Iudaici.

Antiq. Iudaicarum epilogus.

Iosephus Hebraicæ & Græcanicæ literaturæ peritus.

Hoc volumen scriptum est anno mundi 4057. anno Christi 95.

FLA-

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

INDEX
RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI OPERE MEMORABILIVM FIDELISSIMUS AC LOCUPLETISSIMUS.

A

Aaron mortuus. fol. 94
Aaronis virga germinat. 93
Aaronis filij. 77
Aaroni Mosis fratri sacerdotium confertur à Deo. ibid.
Ab Athenienſibus honor Hyrcano habitus, 376
Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit. 25
Abrahamus primus verbi diuini concionator. 23
Abrahamus egregius Aſtronomus. 42
Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes. 24
Abraham moritur ætatis an. 175. 31
Abrahami obedientia. 28
Abrahamo Deus, progeniem eius malos vicinos in Ægypto habituram, pranunciat. 25
Abaneth. 75
Abel à Cain interfectus. 15
Abdagaſus Aſinaum interficere vult, quod Artabanus permittere recuſat. 501
Abdon iudex. 131
Abdemonus. 828
Ab Apione quadam valde frigidè conſcripta. 841
Abia ad Hebraos oratio, qua deſertionem & impietatem eis exprobrat. 224
Abenerus Neri filius Sauli filium Ieboſthum populi Regem conſtituit. 171
Abenerus contra Iudæ tribum copias educit, cuiloabus cum vniuerſo Dauidis exercitu occurrit. ibi.
Abenerus apud ſeniores populi, præfectoſq; militia, vt ad Dauidem deſciſcerent, loquitur. 172
Abenerus à Dauide comiter exceptus, amice dimittitur. 173
Abenerus ad Dauidem in Hebronem mittit legatos, qui ſuo nomine fœdus cum eo ferirent. 172
Abenerus in fugam conuerſus, Aſael trucidat. 171
Abeſalomus ſororem Thamaram ſolatur. 184
Abeſalomus vindictæ opportunitatem expectat. ibi.
Abeſalomus patrem ac fratres ad ſolenne conuiuium inuitat, & Ammonem vino ſepultum trucidari curat. ibid.
Abeſalomus reductus patri Dauidi conſpectum deuitare iubetur. 185
Abeſalomus patru ſui affectas regnum aſtute ſatis & callide. 186
Abeſalomus Rex ab vniuerſis ſalutatur. ibid.
Abeſalomus Iordanem trajicit. 189
Abeſalomus callide per mulierem à Idabo ſubornatam reuocatur Hieroſolyma. 185
Abeſalomi Hieroſolym. nati liberi. ibid.
Abeſalomi columna marmorea. 190
Abias contra Ieroboamum exercitum colligit. 224
Abiæ victoria petitur. ibid.
Abigea Nabali vxor muneribus Dauidem placat. 163
Abiathar manus Sauli elapſus, Dauidi patri, & ſacerdotum nunciat cadem. 160
Abiatharus ſacerdotali honore priuatur. 203
Abilamarodochus Iechoniam è vinculis dimittit. 278
Abimelechus 70. fratres interficit. 129
Abimelechus Thebas capit. 130
Abimelechus in Sicimitas mouet. 130
Abimelech Iſaacum inuidia motus expellit. 31
Abimelech amicitiam renouat cum Iſaaco. 32
Abimelechus amore Sarę captus. 27
Abimelechum mulier ferit, & armiger eius occidit. 131
Abimelechum Sicimitæ expellunt. 130
Abiſaus. 195
Acerra. 210
Achas quintus ex fratribus antequam protrahi iuberetur, in medium prorumpit. 874
Achab & Ioſaphath in Syros mouent. 235
Achab in prælio vulneratus moritur. ibid.
Achabus ob dimiſſum ab ipſo Adadum taxatur. 233
Achabus in gratiam recepto Adado fœdus cum eo facit. 232
Achabus Eliam quærit. 228
Achabi 70. liberi Samariæ trucidati. 247
Achabi pœnitentia. 230
Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambunt. 235
Achabum Elias impietatis accuſat. 228

Achaz et aurum & argentum templi Damascum Assyriorum Regi defert. 256
Achaz es Syrorum Deos templo Hierosolymorum clauso colit. ibid.
Achaza impietas. 255
Achaza mors. 258
Achar quadam ex præda contra Dei mandatum abscondit. 115
Achor sorte deprehenditur & punitur. 116
Achor propheta Hieroboamum decem tribuum Regem futurum ostendit, 218
Achimelechi proditionis a Saulo insimulati apologia. 159
Achitophel Absalomo, vt cum paternis pellicibus congrederetur, suadet. 177
Achitophelis consilio suadentis Davidem bello prosequendum Chusim se opponit. 183
Achitophel, suo consilio explosa laqueo sibi vitam finit. 189
Achitophel ad Absalomum deficit, cuius consilia ne succedant, David precatur. 186
Acmes litera ad Antipatrum. 462
Accusatio & Epistola falsa legatorum contra Iosephum. 560
Adar, Martius. 112
Adadus Damasci & Syrorum Rex à Davide prælio vincitur. 178
Adamus iram Dei deprecatur. 14
Adama & Eua lapsus. ibid.
Adami pœna. ibid.
Adami ætas 930. anni. 16
Adamus Deum alloquitur. 24
Aderus Solomoni infensus. 218
Aderus in Ægyptum profugit. ibid.
Aderus Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permittat, orat. ibid.
Aderus in Idumæam reuertitur, inde in Syriam se confert. ibid.
Ad mortem natissimus, eamq; fugere ne fortissimi quidem possunt. 815
Ad Alexandrum sex millia hominum confluunt 360
Ad Lethum angeli dimittunt. 26
Ad Manethonu de Moyse maledicta responsio. 838
Ad Deum respicientibus eiq; vni fidentibus, pietatis fructus iuteger manet. 530
Ad Anilæum ingens perditorum hominum multitudo confluit, qui Babyloniæ insidebant. 503
Adhortatio ad contemnendam mortem, a tempore & rei statu desumpta. 814
Adhortatio ad considerationem auxilii & beneficii Dei Israelitis exhibiti. 147
Adhortatio ad libertatem tuendam. 535
Adiabenorum magnates cum Abia Arabum Rege contra Iratem fœdus faciunt. 532
Aditores Salomonis in templo exadificando. 197
Adonias cum Abisace coniugium expetit. 204
Adonias interficitur. ibid.
Adonias ex conuiuio se proripiens ad altaris cornua confugit. 199
Adulterii leges & Zelotypia. 83
Adulteræ accusatio contra Iosephum. 42
Agar Saram contemnit. 26
Agatharchidæ de Iudæis testimonium. 838
Agrippa ad Flaccũ, Syriæ præsidem, se confert 489
Agrippa quam Herodes Iudæu magu fauet. 524
Agrippa per Marsyam à Proto pecuniam mutuatur. 489
Agrippa, dum Herennius Capito pecuniam ab eo extorquet, noctu Alexandriam nauigat. ibid.
Agrippa cum aliis aliquot ad Claudium mittitur. 519
Agrippa Hierosolymis Hecatomben immolat. 427
Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum causas cognoscat, precibus obtinet. 535
Agrippæ senatui suam sententiam exponit 518
Agrippa Fortunatum libertum cum muneribus & literis contra Herodem ad Imperatorem mittit. 495
Agrippa a Lesbo digressus. 429
Agrippa ab Antonia Germanici & Claudii matre trecenta millia mutuo petit. 489
Agrippa Iudæis adium tributum remittit, 522
Agrippa Agrippæ filius. 526
Agrippa Marso Syriæ præsidi dum quinque reges ad se venientes discedere iubet, infensus. 525
Agrippa in theatro Deus consalutatur, Babonem videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur. ibid.
Agrippa quam diu vixerit & regnauerit. ibid.
Agrippæ domum præaltam extruit vnde cũcta quæ circa templum fierent, contemplari poterat: Iudæi altiorem parietem excitant, qui Regis prospectum arcet, & apud Neronem Poppea precibus illum illa sum impetrant. 539
Agrippa Tiberiade habitat. 488
Agrippa in Italiam Puteolos inde ad Tiberium Cæsarem peruenit. 489
Agrippa ad audiendum Eutychum instat, quo facto propter verba quædam ei vincula sunt iniecta. 491
Agrippa Alexandria pecuniam mutuatur. 489
Agrippæ Iudæorum immunitatem confirmat. 429
Agrippæ Berytium ciuitatem eximiis ornamentis honorat. 524
Agrippæ terrestri itinere Ephesum pernenit. 427
Agrippa in Asiam missus. 420
Agrippa sex menses in custodia seruatus. 492

Agrippa in ſuum regnum navigat. 494
Agrippa Roma degens ob liberalitatem immodicam ad inopiam redactus. 488
Agrippa Hieroſolymorum muros permunit. 524
Agrippa dicto ampliatur. 537
Agrippa Herodis Antipatrum Romam ducendum tradit. 432
Agrippa Germanicus quidam fortunam florentem & vitæ terminum prædicit. 462
Agrippa liberi ſuperſtites. 526
Agrippam Herodes apud Sinopem Ponticam urbem offendit, & ab eo honorifice excipitur. 427
Agrippam Caius Tetrarchia Regem conſtituit. 494
Agrippina Meſſalinæ & Paſitheæ Claudii uxores. 536
Agrippium. 608
Aggæus & Zachariæ Prophetæ. 287
Ain expugnata atq; combuſta. 116
Albinus Iudææ procurator. 539
Alcimus ſive Eucinus pontifex. 330
Alcimus pontifex cum perfugu Iudam apud Demetrium accuſat. 330
Alcimus populares auram ſibi concilians, eos qui ſunt Iudæ partium occidit. ibid.
Alcimus Iudam apud Demetrium accuſat. 330
Alcimus pontifex mortuus 331
Alexander in templo Hieroſolymitano ſacrificans, vaticinio de ipſo Danielis offenſo maximam Iudæ libertatem confert. 302
Alexander Ariſtobuli filius contra Hyrcanum magnam manum congregat. 586
Alexander & Ariſtobulus crebro matrem implorant, id quod Herodi animum ſuccendit. 613
Alexander Herodi parenti Eunuchos corrumpit, & quod regni ſit futurus ſucceſſor prædicat. 614
Alexander ad DCCC. crucibus ſuffigi, & in eorundem conſpectu uxores & liberos trucidari iubet. 369
Alexander Thracida cognomen apud Iudæos invenit. ibid.
Alexander in vinculis quatuor libros adverſus inimicos conſcribit. 615
Alexander Ptolemæo, ut Evilæum tolleret, perſuadet. 357
Alexander. 847
Alexander quartano febrim vequrſus fatigatur. 582
Alexander ſuo & fratris nomine parentum accuſationem diluit. 432
Alexander Hieroſolyma obſidere volens, pontificem ob id unum, quod hoſtibus ſuccurrere noluerit, ob viſionem eodem habitu ante oblatam. 302
Alexander cum Demetrio armis decernens, omnes ſuos conductitios milites amittit. 360
Alexander & Ariſtobulus omnes lachrymis aliiſq; parentum accuſatorem ad miſericordiam commouent. 432
Alexander à Iudæis bello petitus, potentiſſimos eorum in Bethomea oppugnat. 363
Alexander quomodo ſecure regnare poſſit, oſtendit. 361
Alexander Ariſtobuli filius ad defectionem Iudæos iterum reducit. 587
Alexander Polyhiſtor. 30
Alexander & Ariſtobulus à Salome ac Pheroræ ad conſcia illecti, apud Herodem redarguuntur. 430
Alexander obiectis crimina non inficiatur, ſed per ſcripturam parenti ſtruitas inſidias fatetur, quarum Pheroræ, Salomes, Ptolemæus, & alii Regis fidelissimi participes eſſent. 443
Alexander per ſex annos quinquaginta millia Iudæorum interfecit. 536
Alexander ad Præfectum Ægi Alexandrii, vt ſe reciperet, ſcribit. 446
Alexander Herodi quod Archelaum diſcedere decreuit, fatetur. 447
Alexander victoriam ab Theodoro amittit. 586
Alexander 100000. peditū & 1500. equitum congregat. 586
Alexander Ionathan in ſua partes traducere conatur pontificatum deferendo. 337
Alexander Ariſtobuli filius principatum invadit. 572
Alexander Antiochi Epiphanis filius in Syriam veniens, Ptolemaidem occupat. 336
Alexander Rex Syriæ Cleopatram Philometoru filiam ducit. 339
Alexander & Ariſtobulus in quibus peccauerint. 451
Alexander ad Ptolemaidam exercitum ducit, eamque oppugnat. 356
Alexander in conflictu cum Antiocho Gryphe caſſus. 352
Alexander alterum fratrem interficit, alterum in honore habet. 356
Alexander à Gabino victus. 373
Alexander dona Ionatha mittit, 341
Alexander poſt obitum Philippi Macedonum Rex 390
Alexander cum hoſtibus prælio decertat, & ſex millia militum amittit. 586
Alexander ab armis requieſcit. 581
Alexander & Ariſtobulus Sebaſte ſtrangulati in Alexandrium ſepeliuntur. 431
Alexander cum Obada Rege Arabum congreſſus, totum exercitum amittit. 561
Alexander, Arabia & Athathuntis caſtell. bel-

lum infert, illudque captum fyndrim erhit. 580
Alexander Lysimachus Alabarcha. 521
Alexandri & Aristobuli impatientia. ibid.
Alexandri victi in Arabiam fuga, & cades 342
Alexandri cum Demetrio pugna & victoria. 338
Alexandri copias Arabum Rex in fugam vertit, maximamq; partem trucidat. 581
Alexandri familia magnum infortunium incurrit. 364
Alexandri morbus. 361
Alexandri mors. 362
Alexandrum quidam quod Romam contra parentem ad amicos literas miserit, accusat. 442
Alexandrum filium Herodes timet. 614
Alexandrum, Aristobuli fratrem Regina Regem constituit, qui è vestigio crudeliter agit. 580
Alexandra Pharisæi vltro paret. 399
Alexandra, Alexandri coniunx pietatis opinione principatum obtinet. ibid.
Alexandra Herodi suspecta obseruatur. 400
Alexandra in Ægyptum aufugere cogitat, insidiæ vero Herodi patefiunt. ibid.
Alexandra sese excusat & Herodi reconciliatur, dum Pontificatum filio promittit. ibid.
Alexandra Iudæi castellorum custodiam credit. 363
Alexandra Herode absente vrbu arces in suam potestatem redigere conatur. 413
Alexandra Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filii Cleopatra, vt Pontificatum filio suo petat ab Antonio scribit. 599
Alexandra Hyrcanum patrem sollicitat, & vt à Malcho tutelam petevet, monet. 498
Alexandra moritur, & Hyrcanum regni successorem constituit. 583
Alexandra Cleopatra Herodi insidias, & filii miserabilem interitum indicat. 401
Alexandra interfecta. 414
Alexandra Damascum nulla re memorabili gesta, capit. 582
Alexandra indecore se filiæ criminis non conscium vult ostendere. 433
Alexandrium & alia castella diruta. 372
Alexandri mater. ibid.
Alexandria pars ora maritima. 461
Alani Mediam terram prædandi causa peruadunt 442
Allus Cæsaris libertus Agrippa munus dat pecuniam. 490
Aliare & vasa ad illud pertinentia. 209
Aliare æreum. 211
Altitudo, longitudo & latitudo templi. 208
Amalecita Davidi Regem Saulem cæsum nuncians, & eius casu argumenta armillam auream & insigne regium affert. 170
Amalecitæ mouent in Israelitas. 67
Amalecitarum rex Samuelu iussu interficitur. 151
Amalecitarum gens expugnata, & incensa Sicelag, prædam abegerunt. 163
Amalecitæ internecione delendos prædicit. 68
Amalecitas pœnitet. 130
Amalecitas fundunt fugantque Israelitæ. 67
Aman ab omnibus, excepto Iudæo, adoratur. 294
Aman odio & consilio eius in Iudæos in consessu patefactis, suspenditur. 298
Amor multitudinu erga Iosephum. 561
Amos Rex Iuda impius. 263
Ammonitarum spolia. 237
Amnon morbum simulans, patrem vt sororem ad se mittat, petit. 184
Amnon sorori, vt sui copiam faceret, suadet. ibid.
Amnon sororem reluctantem per vim opprimit, mox exosam & sastidiosam extrudit. ibid.
Amnon, Davidis filius, Thamaram, Absalomi sororem deperiens, in morbum incidit. ibid.
Amanu facultates Mardochæo dantur. 160
Amanu in Mardochæum odium. 296
Antonius & Cæsar cum Herode in Capitolium ascendunt. 218
Ammanitæ exterorum societate mercede impetrata in Davidem copias parant. 180
Ammanitæ & confœderati seipsos inuicem trucidant. 237
Amplitudo Iudææ. 455
Ampliatio regni Israelitici. 452
Amarinus Rex Israeliticus. 227
Amaramel futurus Mosis parens Deum orat pro Hebræis. 53
Amarinus moritur, eiq; Achabus filius in regno succedit. 227
Amorræi Hebræi fundunt fugantque. 95
Amorræorum terra situs. ibid.
Amasias à propheta propter idololatriam reprehenditur. 251
Amasias Rex Hierosolymitanus. 250
Amasia ab Israelitarum Rege captus, Hierosolyma diruta & templum spoliatum. 252
Amasia Hierosolymorum Regis in Ioam Israelitarum Regem impetus. 251
Amasia Idumæi victoria. ibid.
Amasia cades. 252
Amathus diruta. 359
Amathemorum Rex Davidis societatem petit. 179
Ananias Nebedæi filius, Camydæ Pontifici succedit. 234
Ananias, Costobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores promptissimi. 540
Ananias unus colloquutus, vir malus & maleficus. 571

Ananias

Annius, ananus, Cumanus, Celer, alius nonnullis Romam missi 535
Ananus apud Albinum accusatus 529
Ananus quinq; filios summi Dei pontificio potitos habet ibidem
Ananus Sethi filius in Ioazari pontificis locum surrogatus 480
ananelo Herodes dat summum sacerdotium 399
ananelo Herodes pontificatum arrogat 400
Anna Helcana uxor liberos a Deo petit 147
Anaxagoras 470
Anichus secum Davidem contra Hebraeos educit, qui a Palaestinorum ducib. reprobatur 167
Anchus Davidem remittit ibid.
Anchus Davidem cum sexcentorum coherte evocat 165
ancillas ingenui non ducant 106
angelus Dei occurrit Agar 28
angeli Abrahamo filium nascituru nunciant, & delendos Sodomitas 26
anni atatis & regiminis, item virtutes & divitiae Davidis 201
annibas supplicia affectus: Amaramus & Eleazarus in exilium missi 527
Anilaeus ab uxoris idololatria à Judaeis chirurgum quendam occidit 502
anilaeus in Mithridatis vices cum exercitu impetum facit, eumq; noctu opprimit, & captum secum adducit. ibid.
anilaeus Parthorum ducem trucidat, eiusq; uxorem ducit 373
anilaeus à Mithridate fugatus 503
anilaeus Babylonii ad supplicium deposcunt, qui oppressus interficitur ibidem
Animae mortali corpore vinctae 445
animus Herodis hypocriticus 491
Annius Minucianus 596
annius Rufus Judaeae praefectus 480
annona carissima in Aegypto 81
annona charitas principatus Claudii 87
annus iubelaeus 83
ananus apud Albinum accusatus 480
antigonus auriculas Hyrcani dentibus truncat 595
antigonus Aristobuli filius ab Herode fugatus 593
antigonus Massadam obtinet 597
antigonus Parthis, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent pecuniam pollicetur 386
antigonus quosdam, qui Herodianos frumentatores per insidias interciperent, mittit 391
antigonus apud Aristobulum falso accusatus 395
Antigonus à Parthis in Iudaeam reductus Hyrcano, ne in regnum restituerentur, auriculas amputat 388
antigonus Romanum exercitum alere recusat 392
antigonus Herodi, quod non ex stirpe Regia prognatus, sed semiiudaeus sit, exprobrat 391
antigonus Aristobuli filius apud Caesarem Hyrcanum & Antipatrum accusat. 375
antigonus securi obtruncatur 398
antigonus, Aristobuli filius, ad Caesarem, Pompeii studiosos de morte patru accusaturus venit 589
antigonus de fratre nihil mali suspicatur 579
antigonus interficitur ibid. (589
antigonus Hyrcanii & Antipatrum falsò accusat 579
antigonus apud Aristobulum falso accusatur 579
antigoni in Ioseph cadaver immanitas 600
antigonum Aristobuli filium Ptolemaeus Mennaeus adoptat 383
Antipater precibus Herodem, ut pacta connubialia mutentur, flectit 453
antipater Maliehi instinctu venenum bibit 592
antipater Iudaeorum potentiores in Aristobulum concitat 366
antipater pecunia & donis hominum favorem sibi conciliare conatur 620
antipater Herodem & aulicos calumniis in fratres inflammat 713
antipater omnium malorum fax 441
antipater Caesari ex Syria milites conscribit 374
antipater Mithridati in capiendo Pelusio operam navat 275
antipater obiecta crimina diluit 375
antipater Iudaeae procurator declaratus ibid.
antipater contra Malichum colligit exercitum 591
antipater praesens calumniis & absens per literas Herodem in filios exacerbat 431
antipater Pheroras mortem vehementer luget 625
antipater Caesarea omnibus invisus ibi.
antipater imperii atione regni certa nititur 621
antipater in Iudaea novarum rerum cupidos compescit 370
antipater idumaeus 198. primus Antipas dictus est.
antipater Phasaelo Hierosolymorum, Herodi Galilaeae regimen committit 377
antipater omnem in Antiphilum culpam confert 468
antipater Gabinium Ptolemaeum in Aegyptum reducentem adiuvat 389
antipater exclusis reliquis fratribus patris successor declaratur 611
antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium 368
antipater scriptoribus epistolarum, quas in fratris perniciem simulat, ingentem pecuniae summam erogat 624
antipater Hyrcani pecuniis Romanos sibi devinctos, Iudaeos vero inuisos reddit 377
antipater in demerendis paternis amicis nullis sumptibus parcit 453

antipater ab Herode accusatus 459
antipater Herodem fratribus magis infensum reddit 431
antipater subditos suos, vt cum Hyrcano sentirent, admonet 589
antipater cum copijs Alexandro obuiam procedit 586
antipater Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum paratum habere exponit 457
antipater patrem vitam finisse vatus, cum carceru luctu de missione agit, quod dum Herodes audit, sine mora eum occidere, & in Hyrcano castello condi tubet 466
antipater nocte cum Hyrcano ex ciuitate profugit, & ad Aretam Arabia Regem peruenit 583
antipater innocentiam suam precibus ad Deum testatam facere conatur 461
antipater multa præclara facinora committit, & ad subeunda pro Cæsare pericula sese offert 589
Antipater cum patre rei Iudaorum ministrat 452
antipater fratribus sublatis populo & militibus inuisus ibid.
antipater se reuersis in gratiam gratulari simulat 444
antipater uestes proiecta multitudinem vulnerum demonstrat 589
antipater parentis accusationem diluit 460
antipater Salomes filius apud Augustum Cæsarem Archelaum accusat 496
antipater parentis vltimum diem optat 452
Antipater patria muros reparat 589
antipater à cunctis accusatur 461
antipater amitam fallere non potest 453
antipater in carcerem coniectus 462
antipater domum reuersus à nomine excipitur 459
antipater Romæ illustris factus 431
Antipas Herodis filius parandi sibi regni spe Romam nauigat 468
Antipatri coniunx nobilis ex Arabia fœmina 588
antipatri in Alexandrum fratrem dolus & insidiæ 622
antipatri in archelaum & Philippum fratres insidiæ 624
antipatri uxor & filij 374
Antipatri contra fratres artificiosa machinatio 438
antipatrum & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accusant 579
antipatrum Cæsar Romana ciuitate simul & immunitate donat 589
Herodes ad Cæsarem mittit 456
Antipatris extructus 434
Antipatri 608
antiochus abrogato Dei cultu, summa cum tyrannide falsum illis obtrudit, arci in hoc præsidio imposito 319
Antiochus Magnus Rex Asiæ & Syriæ Iudæos vexat 318
antiochus prius regno cum coniuge ac liberis egredi, quam cum Romanis pugnare decreuit 442
antiochus in Iudæam irrumpere parat 323
antiochus capitur 442
antiochus cum Cæsare reconciliatur ibid.
antiochus cum Iuda fœdus facit 329
antiochus murum, quo templum septum erat, solo æquat ibid.
antiochus suis ciuibus perfidus 437
antiochus acceptis ab Hyrcano trecentis talentis ab obsidione discedit 378
antiochus auxiliaturus Samaritis, ab Aristobulo caditur & fugatur 358
antiochus Rex Damascenorum 360
antiochus Seleucum fugat 318
antiochus cum coniuge & filiabus in Ciliciam fugit 442
antiochus Typhonem eiectum Syria, in Dora obsidione cingit 349
antiochus regno à fratre exuitur 361
antiochus Gryphus occisus 359
antiochi ad Zenxidem epistola, in qua iudæorum honorificam mentionem facit 314
antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt 314
Antiochus eum templi depredationem fecerit 463
antiochus Philippum regni gubernatorem constituit, eiq; antiochum filium tradit 328
antiochus vrbe Hierosol. occupata templum spoliat 320
Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus 351
antiochus squalidis factoribus conflictatus exspirat 450
antiochus Lysiæ rerum administrationem, prouincias & filium committit, in Persidem proficiscitur 323
antiochus uocata Iudæos in furorem vertitur ibid.
antiochus cognito, quòd Philippus usurpato sibi regno adnitatur è Persida, obsidione soluta illuc accurrit 328
antiochus Scenopegia gratia septem dierum indutias Iudæis concedit 351
Antiochus septem illustres pueros Hebræorum cum matre Antiochiam abduci præcipit 478

Antiochus peditum sibi legionas ex Hebraeorum numero congregat. 480
Antiochus Iudaus seditiosus magna calamitate in Antiochia auctor 437
Antiochus septimi diei feriam Iudaei edicit 437
Antiochus Eupator cum copijs in Iudaeam proficiscitur 328
Antioch. Epiphanes eum implicitus, morbum contrahit & moritur. 327
Antiochus Aegypto cedere cogitur 320
Antiochus Hyrcanum in urbem compellit 350
Antioch. Diana templum spoliare volens, Elymaida mouet, & turpiter inde se Babylonem recipit 327
Antiochus Seleuci frater Antiochum Cycicenum filium bello aggreditur 359
Antioch. moritur, & principatum Antiocho filio reliquit 176
Antioch. post patrij obitum cum numeroso exercitu Iudaeorum fines ingreditur 576
Antioch. ad Hierosolymam proficiscitur, praesidium, ibi relinquit 576
Antioch. a Tobiae filiis motus cum exercitu in Iudaeam irrumpit, ac Hierosolyma deuincit 575
Antioch. Epiphanes belli Iudaici fons & auctor 312
Antioch. mores Iudaicos abrogat 576
Antioch. rex Comagena 284
Antioch. Magni in honorem templi edictum 314
Antiochi ad Ptolemaeum de Iudaeorum libertate epistola 313
Antiochi ad Eleazarum exhortatio 472
Antiochi mors & fames exercitus immissa 361
Antiochi & Iudae pugna 328
Antiochum Cesennius Petus Syriae administrator coram Caesare accusat 442
Antioch. Demetrij fratrem Alexander timet 581
Antiochia Mygdonia a Macedonib. condita 290
Antiquitatum Iudaicarum Epilogus 296
antiquitatum historia quinq; millium annorum 449
Antonius Herodem & Phaselum tetrarchas declarat 593
Anton. in Tyro commoratur 593
Anton. Antigonum ad Triumphum seruare volens, propter Iudaeos seditiosos securi eum percutit 398
Anton. captiues trucidat 594
Anton. multis donis ab Herode affectus 402
Anton. Phaselum & Herodem Tetrarchas constituit 385
Anton. Hyrcano de Cassii & Brutiorum & morte scribit 384
Anton. Herodis virtutem miratur 327
Anton. Cleopatra maritus 462
Anton. & Cleopatra extincti 411
Anton. Armenia regno potitur 404
Antonia in magno apud Tiberium honore habita 269
Antonium Herodes munerib. placat, & amicos res suas saluas esse scribit 402
Antonia turris 424
Antoniam Agrippa, efficeret, vt tandem audiretur Eutychus, rogat 267
Anteius 269
Apion contumelioſam Iudaeorum insectationem, quae se mercedem alexandrinis reddere voluisse videtur 461
Apion veram patriam & genus suum abiurat 461
Apion de Mose & gente Iudaica 460
Apion Iudaeis seruitutem exprobrat 465
Apion seipsum laudat & magnifacit 465
Apionis de Mose & templo Iudaico mendacium arguitur 461
Apologia Hyrcani apud Regem accusati 317
Apollodotus ex Gaza noctu in Iudaeorum castra erumpit 358
Apollonius cum Ionatha praelium committit, & ab eo fugatur 340
Apollonius Syria Dux collecto exercitu Hierosolymam venit 474
Apostata a Matthia transfigitur 321
Apostata a religione Iudaica 320
Apostasia sacerdotum 301
Apsanes per septennium Iudex 132
Apud Graecos nulla conscriptio poemate Homeri vetustior 449
Aqua calida apud Callirhoe, qua in lacum bituminis feracem effluunt 253
Aquarum calidarum fontes 440
Aquarum in Hebraorum exercitu penuria 127
Aquilo auertens flammam in Romanos abigit 444
Aquilo Caio extremum ictum infixit, Chaereas vero facinoris auctor dicendus 279
Aquila aurea super maiorem templi portam 252
Aquilam auream detractam iuuenes securib. concidunt 252
Ara suffumigatoria 74
Arabs Scauro reconciliatur 319
Arabes ardescente siti vltro se Iudaei tradunt 330
Arabes ab Herode deuicti 407
Arabes Herodis exercitum in fugam vertunt 329
Arabes Caesare irato Herodi neque latrones dedere, neque pecuniam mutuo acceptam persoluere voluunt 242
Arabes siti compulsi ab Herode pacem petunt 406
Arabes & Trachonita scientes Herodis Caesarem iratum, illi insultant 242
Arabes in praelium reuersi, fugientes trucidant, & castra capiunt 405
Arabes in fugam versi 405
Arabum circiter septem millia cadunt, priusquam in Herodis clientelam se se dedunt 13

...b. m contra Ioramum expeditio 130
...abicii bili causa 241
... pruciferæ non exscindendæ 130
... de rege deligendo consilium 130
16
... Palæstinis in fanum Dei sui Dagonis ...fugiunt. 139
... arcæ Dei in Azotum transfertur 140
... Dei in Ascalonem transportatur 111
... arcæ Dei Gethæum pervenit 140
... arcam Dei, in tabernaculum reponitur 177
... medicus quosdam dimittit. 280
... templi extruendi 104
... Herodi sese excusat 243
Archelaus fratrum liberos odit 247
archelaus Herodè generum benignissime suscipit 333
Archelaus Herodem vltro pro Alexandro deprecari compellit. 336
Archelaus Rex Cappadociæ in Iudæam ad Alexandrum generum venit. 335
Archelaus & Herodes de liberis Alexandri deliberant ibid.
archelaus Cappadocum Rex Herodem indignationem in generum simulat, eumque ad paternos affectus reducit 241
archelaus si à Cæsare in imperio constabilitus esset cura sibi fore, vt benevolentia omnium videatur dignissimus pollicetur. 254
archelaus alexandri crimina in amicos, præcipue vero in Pheroram transfert, Pheroræ archelaum reconciliatorem adit. 241
archelaus Romam proficiscitur, multis eidem obnixe cum comitantur 255
archelaus Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, eumque dignitatem in Eleazarum collocat 259
archelaus epulum multitudini præbet 254
archelaus & Iudæorum legati coram Cæsare comparent 258
archelaus & Philippus instinctu antipatri accusantur 249
archelai copiæ 259
archelai visionem Simon Vir Essæus interpretatur 260
archelao regi acclamatum 254
archelaum accusatum Cæsar pecunia multat, eumq; Viennam in exilium mittit 260
archelaum Cæsar ethnarcham constituit, regnique dimidium in duos Herodis filios Philippum & antipam partitur. 258. & 248
archelaum Nicolaus excusat 255
ardens studium in reparandu manib. 294
ardentes faces in murum iaculantur 444
aretas ad arabum regem legatus 244
aretas rex Cœlesyriæ 361
aretas contra aristobulum expeditionem suscipit, eumque Hierosolyma confugere cogit 364
Aretas rex arabum Gazæ super auxilio ostendit 358
Aretas Hyrcano quinquagenta millia mille...m trad... 318
Aretas ex augurijs impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit 268
Aretas Syllæum, quod Fabatum aliosque interfecerit accusat 248
Arietem ad victimam loco Isaci Deus offert Abrahamo 11
Aristobulus cum filio Pompeii studiosis peremptus 321
Aristobulus Romæ reuersus Alexandrium domo munire conatur 372
Aristobulus à Romanis in prælio vincitur ib.
Aristobulus captiuus cum Antigono filio Romam remittitur ibi.
aristobulus Ituræa habitatores ad circumcisionem ea terrq; Iudaicos ritus admittit 356
Aristobulus Herodis ductu submergitur, & ad Ananelum pontificatus redit 401
Aristobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiscitur 367
Aristobulus multa castella occupat 363
Aristobulus Herodis regis Chalcidis filius 537
Aristobulus & Hyrcanus à Iudæis apud Pompeium accusati. 368
Aristobulus eiusq; asseclæ Pharisæorum tyrannidem accusant 328
Aristobulus bello congredi cum Pompeio cogitat 584
Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt 365
Aristobulus vinculo solutus veneno tollitur 374
Aristobulus Antigonum in regni societatem admittit, cæteros in vincula coniicit, & matrem fame necat 355
Aristobulus ad Pompeium descendit 584
Aristobulus Damascum contra Ptolemæum missus 383
Aristobulus Antigonum fratrem interficit 355
Aristobulus Hyrcani filius post captiuitatem Babylonicam diadema sibi primus imponit 354
Aristobulus ex arce ad Pompeium descendit 369
Aristobulus castella Pompeio tradit ibi.
Aristobulus cum familia Romam vehitur 586
Aristobulus uxori humilitatem generis obijcit 613
Aristobulus matrem ac fratrem vinctos custodiæ tradit 579
Aristobulus matrem victam fame necat ibi.
Aristobulus fratrem Antigonum plurimum amat ibid.
Aristobulus seipsum regem declarat 582
Alexandra coniugem Aristobuli cum filiis carceri includit ibi.
Aristobulus Flaccum Agrippæ fratri infensum reddit 266

Aristobulus amittam suam socerum monet 243
Aristobulus ab Herode interfectus, supra lib. 15. ca. 3. 296.
Aristobulus dapsus Roma iterum turbas concitat 587.
Aristobulus cum Romanis dimicat ibi.
Aristobulus agrippa regis frater & Elcias Magnus apud Petronium Iudaeorum causam agunt 271
Aristobulus Hyrcani filius natu maior principatum in regnum transfert 578
antigonus in honorem fratris in templum aedidit 579
Aristobulus Pompeio supplex occurrit 587
Aristobulus satellitib. vt Antigonum si cum armis adiret occiderent, praecipit 579
Aristobulus missus moritur ibid.
Aristobuli coram Pompeio apologia 365
Aristobuli coniunx versuta, Antigonum dolo trucidari curat 351
Aristobuli liberi remissi 372
Aristobuli necem cuncti deflent, praecipue vero Alexandra, qua nullam praefert suspicionem 218
aristobuli cum Hyrcano foedus 365
aristobuli fratricidii poena 355
aristobuli apud matrem deprecatio 582
Aristobulo fratricidii panitudine morbus ingravescit. 579
aristobulo Herodes insidiatur 400
aristobulum in templo arabs oppugnat 367
aristobulum Pompeius descendere provocat 584
aristobulum captivum Caesar vinculis soluit 588
aristocratia optimum regimen 104
argumenta Iudaeorum genus antiquius Graecorum genere 451
arma quib. Iosaphatus victoriam paravit 126
artabazus Tiberio filium Darium obsidem & virum quinque cubitorum statura mittit 256
Artabanus à Dahis & Sacis in imperium restitutus ibi.
artabanus asinae terram Babyloniam commendat, datis muneribus eam dimittit 273
artabanus ad asinaum & anilaum propter audaciam societatem cum illis ineremittit ibi.
artabanus ad Ratem se confert, auxiliumque ab ea petit 289
aruntius in theatro Imperatoris interitum nunciat 280
Arx apamia diruta 368
asanus Rex Iuda 119
asanus Damastenes in Basanem concitat 120
asanus Rex moritur ibi.
asani pietas 119
asani victoria ibi.
asael Ioabi frater ab eorum insequitur 90
asiatici & Cyrenenses Iudaei ab earum regionum civitatib. multum affliti 297
Asinaus & anileus Noerdenses patria in locum quendam se conferunt, ad quos ingens multitudo confluit 273
Asinaus cum socius à Babylonia satrapis ex improviso oppressi ibi.
Asinani suos ad fortitudinem hortatur, & hostes fugat 282.
Asinius 395
Asini apud Iudaeos alioqui sapientes vires quid dicantur 463
Assamonai Principatus & Pontificatus nobilis 396
Ascalonita & Scythopolita ob tributum non solutum puniti 386
Asphaltites lacus 24
Astus serpentis 14
Asorus 113
assyriorum imperium dissolutum 262
asuerus, rex Persarum, Vasthi ad convivium venire nolentem repudiat 223
athenio Herodem, insci exercitum invadit 220
athronges vir corpore & manuum robore insigne dignitatem regiam attentat 275
auranitidis ditio a Zenodoro arabib. ereptata & a Caesare Herodi donata est causa belli 420
aurum ab arabib. incensus 257
aureum dictum de hoc seculo 480
Augustus Herodem Syria procuratorem constituit 331
augusto Caesari Cunus rem divinam facit 278
asprenas ibid.
autoritas Simonis 348
azaria Propheta ad populum adhortatio 120
azymorum festum 61
azoti propter arcam coeptam horribiliter cruciantur 139
Aedificia ab Herode condita 607
Aedificatio Hierosolyma 452
Aegyptus unde dicta ibid.
Aegypti rex amazionarum Iudaei proelio vincitur 267
Aegypti regis de Iudaeorum libertate ab aristaeo impetrata edictum 304
Aegypii & Aethiopia regina ad Salomonem venit 314
Aegyptii bestias naturae repugnantes colunt 462
Aegyptiorum libido 74
Aegyptiorum rex in Aethiopiam fugit eumque Aethiopum rex honorifice suscepit 457
Aegyptiorum sacerdotes circumciduntur, a porcina carnib. abstinent 465
Aegyptiorum arma ventus in Hebraeorum castra expellit 63
Aegyptiorum Idololatria 456

Ægyptiorum regescur Pharaonis dicti 113
Ægyptiorum rex in Æthiopes 55
Ægyptiorum urga Hebraos invadit 52
Æmilius Regulus 276
Ætas Sara 127. anni 29
Æthiopes arma contra Asianum capiunt 119

B.

Baara radix quomodo euellenda 440
Baalitarum mactatio 131
Baba liberi a Ceſtobaro ſeruati 414
Baba liberi alijq; accuſati ab Herode interfecti 414
Babylon a Cyro Perſarum rege capta 277
Babylon a Semiramide non adificata 454
Babylonia muri ex latere cocto & bitumine conſtructi 454
Babylonica captiuitatis poſt ſeptuaginta annos finis 280
Babyloniorum rex Herculem fortitudine & rerum geſtarum magnitudine præcaſit 454
Babyloniorum regis ad Ezechiam legatio 272
Bachides aciem inſtruit, & cum Iuda ſigna confert 332
Bachides cum 22000. militum Iuda occurrit 332
Bachides Ionathan Sabbathoq; aggreditur, & duo millia militum amittit 335
Bachides copias contra Ionatham ducit 334
Bachides iratus tranſfugis dum Ionatha poteſtas ipſi non datur, quinquaginta ex eis interficit 335
Bachides indignationem in tranſfugas effundit, & quomodo exercitum ſine ignominia poſſet reducere cogitat 336
Bachides magnam tyrannidem in Behzecho exercet 330
Bachides cum Ionatha fœdus facit 336
Bachides Iudæ fautores interficit 334
Bachides multos ſibi credentes interficit 330
Bachidis in Iudæos crudelitas 314
Barbidi Demetrius Alcimum commendat, eique vt Iudam internecione deleat, mandat 378
Bachidem Demetrius cum copijs in Iudæam mittit 332
Bagoas, Carus & alii ab Herode necati 248
Baiæ ſunt thermæ Campaniæ, non procul à Puteolis 270
Baleth 113
Balthaſar ſiue Naboandel Babyloniæ Rex 276
Balthaſar manum è pariete prominentem & ſyllabas quaſdam ſcribentem videt 277
Baal Tyriorum Deus 131
Balaamus obiurgatur ab Angelo 96
Balamus ad Balacum peruenit 96
Balami reſponſio 97
Balaami de rebus futuris vaticinium 97
Balami aduerſus Hebræos conſilium 97
Balami aſina loquitur 96
Balami de Iſraelitico populo vaticinium 97
Balacus iratus reprehendit Balamum 97
Balaci Moabitarum regis ad Madianitas legatio 96
Balamo Angelus reſiſtit 96
Banaias 103
Banaias Ægyptium haſta ex ipſius manibus extorta confodit 103
Banaias leonem exanimat 103
Baracus quatuordecim annis Iſraelitarum imperiũ tenuit 127
Bayacus contra hoſtes Imperator daſignatur 127
Baraſa oppugnata & concremata 326
Baruchus è carcere dimiſſus 271
Baſaner Ramathonem captam munit 120
Baſanus impietas 120
Baſiliea 113
Batibius 278
Bathillus ſe venenum attuliſſe fatetur 249
Belus primus rex Aſſyriorum 454
Beli ſacerdotes interficiti 121
Bellum Adadi contra Achabum 122
Bellum inter Abſalonem & Ioab 132
Belli Iudaici Præſide Floro exorti ipſi Iudæi initium & ſeminarium 287
Belli ſegos 209
Beniamin vt rous capitur 47
Beniamita in Abneri ſententiam concedunt, ipſe ad Danidem proficiſcitur, & hac de re certiorem facit 91
Beniamita quadringentas virgines Iabiticas ducunt 124
Beniamitarum 25000. trucidantur, tantum ſexcenti inculumes euaduns 124
Beniamitis, vt virgines rapiant, conceditur 124
Bernice, Agrippæ ſoror, cuius Herodes patruus & maritus Polemoni Cilicio Regi in matrimonium collocatur 292
Bernicen Salomes filiam Ariſtobulo, Glaphyram Archelai Cappadocum regis filiam Alexandro Herodis vxoris coniungit 426
Berity ab Agrippa multudonis affecti 294
Beroſus hiſtoriographus genere Chaldæus 453
Beroſus de Nabuchodonoſore 275
Beroſus 29
Berſabe iuramenti putens 27
Berzelaus Hieroſolymam, patre eo proficiſci nolente, cum Davide contendit 192
Berzelai filius Salomoni Davidi commendat 105
Bezeleel & Eliab Architecti tabernaculi 71
Betachora 113
Betavamptha Iulias appellata 262
Bethſabe ſtudium Adonia ſic ſuadente Nathane, Davidi indicat 104

Bethabe Regi se grauidam esse nunciat 181
Bethsura obsessa 328
Bethsurita deditionem faciunt 329
Bethsaida 362
Biblia Sathan abolere conatur 321
Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi 305
Boz. us Naasi & Ruth amicus 135
Boz. us, Ruth cognatum, eã vt ducat, hortatur 136
Boz. us ex Ruth Obedem Dauidis auum genuit ibi.
Boues triturantes 105
Buccina duæ ex argento facta 84
Blasphemiarum inter Iudæos & Ægyptios causa 456

C.

CAin regione exortus 15
Cain Dei castigationi haud melior redditur ib.
Cain hyb. ritarum & sceleratorum parens ibi.
Caduceatores ablegandi 109
Caius ad tria millia Iudæorum in seruitium abducit 320
C. Norbanus Flaccus pro Iudæis scribit 228
Caius Senatui ac Pisoni vrbi præfecto se in imperium defuncti successisse significat, & vt Agrippã è custodia dimitterent mandat 269
Caius Caligula quartus Romanorum Imperator. Tiberius Tyrannus 260
Caius Tiberium fratem tollit ib.
Caius Germanici filius, gratiosus 268
Caius Petronio mandata imperatoria negligenti, vt sibiipsi manum inferat scribit 272
Caius templorum Græcanicorum nullum inspoliatum relinquit 276
Caius Iouis fratrem se appellat 275
Caius vir maleficus 281
Caius orator facundus ibid.
Caius primo egregie Rempub. administrat, postea diuinos quoq; honores vsurpare audet 270
Caii in Iudæos Tyranni 275
Cati in senatores ac patricios sæuitia ibid.
Caius licentiam seruu deferendi suos dominos permittit, & Pollux Claudium reum facere audet 276
Caius Agrippa commendatus 276
Caius multos tributorum ac vectigalium relevationem petentes capite plectit 276
Caius Caligula post Tiberii obitum Princeps Roma 265
Caius à Chærea trucidatus 278
Caesa receptacula nauibus exstruit 281
Caius se Ioui comparat 278
Caium Agrippa Roma honorat, in cuius retributionem aliquid petere Caius iubet, qui nihil aliud, quam vt mandatum Petronio datum reuocat, rogat 272
Caii stuprum & libidinis licentia 281
Caio passim insidiæ structæ 276
Candelabrum aureum 36
Chananæorum gentem extirpandam 110
Chananæorum Reges mouent in Hebræos 117
Chananæorum ingens exercitus 117
Chananæorum Reges omnes ad vnum trucidati ib.
Chananæorum regionem totam Iosua deuastat ib.
Chananæorum decem millia trucidantur, & Adonibezec capitur 121
Calamitas Iudæorum Scythopoli 445
Calamitates omnium à mundo condito cum Iudæorum collata superantur 312
Callistus, Caii libertus, Claudio à Caio sæpius veneno tolleret, iussum significat 177
Chaldæorum ac Tyriorum scriptadicum Iudæi consonant 454
Chaspoma & Besora 176
Cambysis rescriptum, in quo Iudæorũ ædificando templo deterret 228
Campus regius 25
Candelabra 112
Canthari & Phialæ ibid.
Captiuitas Babylonica ab Esaia prædicta 262
Captiuitas Babylonica 270
Captiuitas, & portemptus obsidionis mortuorum numerus 435
Caprosaba Antipatri dicta 361
Carmen & gratiarum actio, Mosis & Israelitarũ pro præsenti liberatione 29
Carnibus cruentis Hebræi vescuntur 77
Carthago à Didone Pygmalionis sorore in Africa extructa 453
Cassius Herodi, si bellum desiisset Iudææ regnum delaturum pollicetur 321
Cassius in Syriam venit, & plus quam septingenta argenti talenta à Iudæis exigit 283
Cassius Herodi, vt in Malichi mortem patris vlciscatur, rescribit 323
Cassius stipendium ciuitatibus indicit 322
Cassius & Marrius Herodem Calæsyriæ ducem faciunt 307
Cassius Longinus Syriæ Præses 287
Cassius Chæreæ 276
Cassii & Brutii dolo Iulius Cæsar interfectus 322
Cassinus portus 264
Castra hostium à Samaritanis diripiuntur 328
Castella muniuntur 372
Castoris Iudæi dolus erga Titum 415
Catulli tyranni simul Iudæorum mollia trucidat 448
Causa diuersitatis apud Iudæos 449
Causa cur Iosephus hos libros contra Apionem conscripserit 472
Causa militem impellentes, vt Claudium in Imperatorem

lorem eligerent 282
Causa impulsiua conscribendi hos libros 449
Causa, ob quas Iosephus has historias conscriptas in lucem ediderit 1
Causa extructi templi 111
Causa belli contra Arabes 406
Cisius Sancti pater 74
Cithara quis inuentor 7
Circumcisionem quis primus instituerit ibid.
Clades Ismaelis à Ioanne accepta 272
Clades Alexandri 193
Claudius principatum vitro oblatum deponere recusat 282
Claudius in proposito suo ab Agrippa confirmatur 283
Claudius Felix Iudæa procurator 292
Claudius milites vt in fide maneant, sacramento adigit 283
Claudius Agrippam in regnum paternum mittere cogitat, quod alii dissuadent, & Cuspium Fadum Iudæa præfidem & regni totius declarat 284
Claudius Agrippæ Iudæam, Samariam, & Lysaniæ ditionem concedit ibid.
Claudius Iudæis sacra Stola custodiam Agrippæ in uioriu rogatu concedit 288
Claudio nouum ostenditur Cæsarea dignitas 282
Claudius Tiberius Nero Romanorum Imperator 262
Claudius sublimis in castra perfertur ibid.
Claudius fato functus 293
Claudii Cæsari ad Iudæos epistola 288
Claudius pro Alexandrinis Iudæis edictum 284
Claudio pro Iudæis per Romanum orbem edictum ibid.
Claudii ad legatos responsio 283
Claudius Agrippa, vt magno animo in retinendo principatu pergeret, hortatur. 283
Claudium multitudo in principem eligunt 280
Crassus in Parthia perit 203
Crassus Parthis resistit ibid.
Crassus iuramenti dati violator 202
Crateres 111
Cratera aurea duæ 309
Cratera argentea ibidem
Cæcilius Bassus seu Cæsarem interficit 381
Cades assidua Hierosolymis 328
Cades, latrocinia, seditio & fames in Iudæa 261
Cades cognatorum 42. Ochoziæ 132
Cades filii Aristobuli 374
Cades, latrocinia, seditio & fames in Iudæa 356
Cæsar in Syriam venit, apud eum Gadarenses Herodem accusant, qui eos iugulant 420
Cæsar Augustus Herodi in parricidas animaduertere liberam potestatem permittit 244
Cæsar Herodis ditionem ampliorem reddit 412
Cæsar Augustus Herodis studiosus 389
Cæsar è Syria proficiscitur 376
Cæsar Ægypto potitur 411
Cæsar in hoc iuuenes peccasse pronunciat, quod se a suspicione immunes non seruauerint, ac parentem vt filius reconcilietur, hortatur 236
Cæsar à Cassio & Bruto occisus 381
Cæsar ab Herode offensus 242
Cæsar Herodi dimidium, reditum, è Cypriis metallis donat 236
Cæsar Herodis principatum confirmat 223
Cæsar Arabum legatos non audit 242
Cæsar Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis ditionem Herodi donat 420
Cæsar Archelaum regno dignum pronunciat 255
Cæsar & Agrippa Herodis magnanimitatem celebrant 236
Cæsar Augustus fato functus 262
Cæsaris ad Herodem responsio 608
Cæsar & Iulia Cæsaris uxori ab Herode legatum 254
Cæsari Herodes quingentos ex suo satellitio mittit 418
Cæsarem Herodes octingentis talentis donat 410
Cæsares 114
Cæsarea, Stratonis turris antea dicta, ab Herode condita 608
Cæsarea Philippi ab Agrippa Neronias appellata 294
Cæsarea perfecta 236
Cæsarea inter Iudæos & Syros de pari iure ciuitatis rixa 293
Cæsareæ portus 418
Charæas cum sociis in Germanici ædes se recipit 279
Chæreas Iulium Lupum vt Caii uxorem & filiam interficiat mittit 281
Chæreas à consulibus signum petit ibid.
Chæreas multis ex causis in Cainm incitatus 276
Chæreas, Minutianus & Clemens, de Cæsaris nece colloquuntur 280
Chæreas cum aliis quibusdam Caium tollere statuit 277
Chæreas Clementem & Papinum alloquitur 276
Chæreas occasionem aggrediendi Caium expellat 277
Chæremon historiographus 259
Charili antiqui Poeta de Iudæorum gente testimonium 455
Ceron, amomi feracissima, in qua Noæ arca reliquiæ seruantur 281
Chelcias & Ananias Cleopatræ copiis duces præpositi 353

Cherubini duo. 210
Cherubin. 47
Chebron & Marissa expugnata. 327
Cestennius Antiochum subito inuadit. 442
Cella in circuitu templi constructa. 110
Chersonese. 36
Celenderis in Cilicia. 249
Clearchi Aristotelis discipuli de Iudais testimonium 455
Cleopatra Regina alieni appetens. 403
Cleopatra in Ciliciam ad Antonium venit. 385
Cleopatra fratrem & sororem interficit. 403
Cleopatra contra filium exercitum parat. 358
Cleopatra ad Antonium peruenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locat. 403
Cleopatra in cognationem suam sæuitia. 329
Cleopatra auaritia. ibid.
Cleopatra in Herodem insidiæ. ibid.
Cleopatra Antonium partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur. 403
Cleopatram Herodes occidere conatur, quod eius amici insurrunt. 404
Cleopatram Antonius versus Ægyptum deduxit. ibid.
Creatio mundi. 2
Censores. 263
Centum legati Hierosol. reuersi. 306
Certamen quinquennale. 236
Ciuamnus Artabano amissam dignitatis fastigium restituit. 290
Clitus Tiberiadæ seditionis auctor. 302
Clitus sinistram sibi præcidit. ibid.
Circa hostes quomodo agendum. 468
Circa Massadam unus tantum locus, qui aggerum ictibus excipere potest. 444
Circenses ludi. 276
Circumcisio instituta. 9
Circumcisorum Magistratus. 237
Ciuilis Germanos ad sobrietatem cogit. 438
Ciuilis belli inter Hebræos initium. 90
Ciues in Iabissa, Saulis & filiorum cadauera denuo sepeliunt. 88
Ciuitatis munitiones ac turrium casus, quas tyranni per dementiam deseruerant, inseparabiles. 435
Ciuium contra Iudæos ad Titum preces. 439
Ciuibus direpta bona restituuntur. 307
Cyrus Nabonidem expellit à Babylon. 454
Cyrus Iudæis reditum in patriam vrbis ac templi ædificationem permittit. 281
Cyri Persarum regis edictum. ibid.
Cyri ad Syriæ Satrapas mandatum. ibid.
Cyri de Iudæis eorumq; templo decretum. 287
Cyprus. 608
Cypros, Agrippæ vxor, ad Herodiadem sororem eius scribit, & auxilium petit. 266
Cyperon conditum. 237
Cyrenium à Iusto Iosephe obiectorum defensio. 307
Crypta subterranea ab Antonia. 433
Cochlea. 310
Columna duæ enascuntur. 116
Columnæ duæ ingentes. 110
Colloquium Dei cum Cain. 15
Copiæ in partes duodecim congestæ, 105
Coponius Præfectus Syriæ. 261
Comitas & benignitas Agrippæ erga Philippum. 302
Cognominatio grauis Israelitis à vera pietate transitu exorbitantibus proposita. 112
Concupiscentiæ sepulchra. 95
Conditio obsidionis soluendæ à Iuda proposita. 394
Conflictus Ægyptiorum & Midianitarum ad Delta. 375
Consonantia Iudæorum in religione & vita. 467
Conscientiæ labes. 356
Contra mendacium impudenter suppositum nihil dicendum. 460
Contra furtum & usuras. 468
Contra illos, qui Mosen & Israelitas propter leprosum profugisse ex Ægypto contendunt. 88
Contra legislatoris cognitum. 470
Contemptus mortis. 252
Conscium Deo facient. 103
Consilium Iudæorum apud Ptolemæum, & eorundem ante eiusdem pretes. 310
Corban, donum Dei. 454
Coræ populi excitare aduersus Mosen conatus. 89
Cœna factionem ducenti quinquaginta viri sequuntur. 90
Coream cum 250. viris ignis absumit. 92
Corinthus à Sylla, vt Herodem è medio tolleret, pecuniis corrupta. 248
Corona. 311
Cornelius Sabinus. 277
Choibi. 49
Cestobarus, Lysimachus, Antipater & Dositheus apud Herodem accusati. 484
Cestobarum ani Herodes in matrimonium Salomen sororem dederat, Idumæa principatu insuadit. ib.
Cestobarum ante vesperam seruatum. ibid.
Cubicula ad voluptatem fabre auro supellectili referta. 173
Cumanus Præfectus Iudæa. 353
Cumanus multos Iudæos perimit, plures vinctos captos abducit. 292
Cum quibus lustitia, cum illis etiam Deus est. 406
Cum capta coniugium. 107
Cur Iudæi animalia consecrata sacrificent, nec carnibus suillis vescantur. 465

Cur quidam historiographi Iudaorum mentionem omiserint. 459
Cura pro sacerdotibus. 292
Cura Dei pro suis. 122
Chusi victoria nuncius ad Dauidem missus ab Achimaa antevertitur. 190
Chusi consilium, quod etiam Achitophelis reiecto, recipitur. 188
Chusim simulate offert Absalomo studium ac fidem suam. 187
Custos carceris amice agit cum Iosepho. 42
Cultus cultum Dei amplexi, Iudaorum amicos, retibus tantum secundis se profitentur. 258

D.

DAbaritteni Ptolemai uxorem spoliant. 301
Dalale meretrix à Samsone causam tanti roboris expiscari conatur, & ter deluditur. 134
Damasceni & Aretas contra Alexandrum. 317
Damasceni à Davide vincuntur. 94
Dana extructa. 125
Daniana tribus à Chananæis pressa. ib.
Danita locum inhabitandum quærunt. ibi.
Daniel cum sociis ad honorem euectus. 275
Daniel Regi scripturam interpretatur. 277
Daniel in leonum foueam conicitur. 278
Danieli Rex dona promissa exhibet. 277
Daniel Regis somnium & interpretationem exponit. 274
Danielis cognati statuam adorare nolentes, in ignem coniecti, diuina prouidentia seruantur. 275
Danielis vaticinia. 279
Danielis visio de ariete & hirco, per quos Medorum & Persarum regnum profigurat sum fuit. ibid.
Danielis inimici à leonibus dilaniati. 278
Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio & profectus. 273
Danieli somnium, eiusq; interpretatio reuelatur. 274
Darii tribus satellitib. tres quæstiones proponit. 283
Darius se sacra vasa Hierosolyma remissurum vouit. ibid.
Darius Hystaspis filius Rex Persarum. 282
Darius admonitus voti, templi restaurationem mandauit. 284
Darii regis scriptum & mandatum de libertate, possessionibus, templo & sacrificiis Iudæorum. 285
Darii ad Syria Præfectos epistola. 285
Dathan & Abiram contumaces. 91
Dathan & Abiram absorbet terra. 92
Dauid Cilicas contra Palæstinorum incursiones defendit. 83
Dauid tribus malis proposito pestem eligit: 103
Dauid Sibæ Ionathæ facultates commendat, eumque omnes reditus Hierosolyma referre iubet. 180
Dauid in siti crebro expetitam aquam bibere recusat. 103
Dauid vxorem Melcholen ab Abenero postulat. 90
Dauid Hierosolyma partem inferiorem occupat. 92
Dauid alfiosus factus Abisace eum recalefecit. 104
Dauid cognito Regis aduentu fuga sibi consulit. 84
Dauid à proposito Nabalum euertendi deficit. 85
Dauid Ioabum cum lectissimo milite contra Ammanitas mittit. 170
Dauid de Absalomi conatibus certior factus, cum suis Iordanem transit. 188
Dauid contra Nabalum cum 400. armatis proficiscitur. 85
Dauid Syria subiugata tributum imponit. 178
Dauid in vita discrimen vocatus ab Abisai liberatur. 194
Dauid Ammanitarum iniuriam sibi indignissime, eamq; vindicare cogitat. 180
Dauid Abigeam Nabali viduam ducit. 85
Dauid Saulo innocentiam suam declarat. 86
Dauid cum sexcentorum manu & duabus vxoribus in Palæstinam ad Anchum Gittæ Regem se confert. ibid.
Dauid Saritas & Amalecitas incursionibus infestat, de manubiis munera Regi mittit, eiq; meridionalem Iudæorum regionem se incursare persuadet. ibid.
Dauid cum Goliad congredi cupit. 79
Dauid agnum raptum ei ore leonis recipit, ipsumq; feram occidit. 80
Dauid vrsum trucidat. ibid.
Dauid armis quibus adpugnam à Saulo instructus erat, depositis, funda armatus in hostem properat. ibid.
Dauid hostem accedentem, contemnitur. ibid.
Dauid Sauli & Ionathæ necem deplorat. 89
Dauid Amalecitam Sauli interfectorem ultricis supplicio iubet. ibid.
Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrans, in Iudæ tribu Rex declaratur. ibid.
Dauid Iabisenos quod Saulem cum filiis sepelissent collaudat. ibid.
Dauid se vivente Salomonem filium suum regnum auspicari voluit. 83
Dauid Salomonem vt Deum colat, hortatur. ibid.
Dauid Mahanaim peruenit, vbi cum summa reuerentia ab optimatibus excipitur. 189
Dauid arcum in ædi Obadumi Leuitæ deponit, eius domus multis felicitatibus tumulatur. 177
Dauid Semeim occidi vetat. 189
Dauid fama sua consulit, nomine suppliciter ipsius voluntate casum fuisse Abenerum. 91
Dauid à Michol irridetur. 177
Dauid Deo templum ædificare decernit. ibid.

Dauid Deo pro promissa per Nathanem felicitate gratias agit. ibid.
Dauid in Palæstinos mouet, eique bonam agrorum partem admit. ibid.
Dauid Sophenorum Regem vincit. ibid.
Dauid à rege petit, vt agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret, Rex Secellam ei donat. 86
Dauid Ionatha de patris insidiis conqueritur, Ionathas autem parentem excusat. 81
Dauid orat Ionathan, vt parentis erga se animum explicari & significare velit. 82
Dauid Nabum ad Abimelechum sacerdotem pervenit. ibid.
Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittam Palæstinorum ad Anchum se confert, ibid.
Dauid Regem Anchum timens furorem ac rabiem simulat. ibid.
Dauid ad speluncam Adullama peruenit, vbi illius tota cognatio, nec non & alij multi ad eum se conferunt. ibid.
Dauid ad Moabitarum Regem proficiscens, parentes ei commendat. 83
Dauid ad Sarim oppidum peruenit. ibid.
Dauid Memphibostho veniam, & dimidia partis bonorum Siba donatorum restitutionem promittit. 192
Dauid oraculo monitus fugit. 84
Dauid in cœnam cum suis se confert, quo & Ionathas perueniens, eum consolatur, & fœdus cum eo renouat. ibid.
Dauid Vriam accersit, eumq; vt profectus ad uxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit. 181
Dauid Ioabo, vt in Vriam animaduertat, scribit. ibid.
Dauid magnum vim ferri, æris & lignorum comportat. 104
Dauid Amasa veniam & vniuersarum copiarum Præfecturam concedit. 191
Dauid Idumæos, vt viritim tributa persoluerent, cogit. 179
Dauid num quis ex Ionatha genere superesset, scisciatur. ibid.
Dauid fassus peccatũ, à Deo veniam cõsequitur. 183
Dauid per septem dies, infantis ex Bethsabe suscepti vicem dolenter ferens, ieiunat. ibid.
Dauid puerum extinctum sentiens, surgit, ac lotus cibum capit. ibid.
Dauid causam cur mortuo puero cibum capiat, quorum nihil puero adhuc ægrotanto fecerat, indicat. ibi.
Dauid lacinium regij pallij præscidit. 84
Dauid Regi Saulo, quod sibi insonti insidias struat, exprobrat. ibid.
Dauid cum toto populo Abenerum defunct. ac luget & solennibus funeralibus ei parentat. 91
Dauid Vria nece audita, iræsci desinit. 182
Dauid Bethsabe coniugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur. ibid.
Dauid Principibus tribuum commendatis Salomonem commendat. 105
Dauid Chusim vt Achitophelis consilijs se opponeret, obnixe precatur. 187
Dauid Hierosolymis excedit. 186
Dauid fugiens sacerdotes in vrbe manere vult, vt per eos, quid in ea agatur, cognoscat. ibid.
Dauid Samueli regis erga sese animum indicat. 81
Dauid Salomoni Ioabum puniendum mandat. 105
Dauid Deum consulit, num ab Amalecitis uxores ac liberos recipere sit concessurus. 87
Dauid Ægyptio seruo ductore, Amalecitas assequitur. 88
Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum stragem edit, omnemque prædam recuperat. ibid.
Dauid custodes impedimentorum, obsrepentibus pugna sociis, in præda partem admittit. ibid.
Dauid cum duobus in hostium castra penetrans, Saulis speculum & lecythum aqualem aufert. 85
Dauid Sauli Imperatori Abenero quod regium speculum & aqua lecythum auferri passus sit exprobrat. ibid.
Dauid Palæstinos magna eorum edita strage vincit. 81
Dauid Leuitas numerat, eorumque officia distribuit. 105
Dauid Ioabum ad peragendum cẽsum ire iubet. 103
Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis ejicit, & ciuitatem Dauidis appellat. 92
Dauid Syris occurrens, 47000. cum Saboco eorum Imperatore cadit. 179
Dauid vt plurimum propitium numen experitur. 80
Dauid cognita filij cade à Chusi, acriter eum deflet. 100
Dauid procerẽs & præfectos comitur atque benigne excipit. 92
Dauid Rabatham vi captam militi diripiendam promittit. 66
Dauid pro innocente orat populo. 103
Dauid poeta. 195
Dauidis & Salomonis potentia. 465
Dauidis legatis petentibus aliquid commeatus, dure respondetur à Nabalo. 89
Dauidis cum Goliatho ante congressum colloquium. 80
Dauidis legati ad Ammonitarum Regem ob patris obitum consolandi causa missi, contumelioſe tractantur. 180

victor in de Goliatho. 80
Dauidis ad Salomonem postremam alloquium. 105
Dauidis filii ab patrem, Absalomus vero ad auum confugit. 135
Dauidis liberi Hierosol. suscepti. 92
Dauidis adulterium. 181
Dauidis concubina à filio stuprata, alio traducuntur. 193
Dauidis ob cladem acceptam indignatio. 182
Dauidi omnes filios ab Absalomo cæsos nunciatur. 184
Dauidi, vt prælio abstineat, suadetur. 194
Dauidem adesse volentem in excursu amici prohibent. 189
Dauidem Ionathas excusani, à parente spiculo petitur. 82
Dauidici generis reges, quot & quamdiu regnauerint. 207
De arca in qua tabulas legis Moses collocauit. 73
De arca sacra consultatio. 139
De adulterio & incestu. 85
De aduentu Vespasiani in Galileam & obsidione Iotapatæ vide Iosephum lib. 4. ca. 5. de bello Iudaico. 309
De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos 400. 23
De bello Iudaico quidam historias conscripsere. 450
De bello Iudaico. 313
Debitus vitæ finis Iudæorum. 443
Debora & Baracus in hostes mouent. 127
Debora Prophetissa. ibid.
De bone cornupeta. 108
Decem tribuum ad reliquos Israelitas legatio. 130
De Chami filiis ipsorumq; progenie. 21
De Cain & Abel fratribus. 15
Decem coniurati necati, delator eorum interfectus frustatim concisus est. 416
Decem præcepta & quomodo dimidenda. 70
Decem Ægypti plagæ. 59
Decem viri contra Herodem conspirant. 415
Decem bases æreæ labrorum. 116
Decem labra rotunda. ibid.
Decima egenorum. 105
De Cleopatra vltima Alexandrinorum Regina, eiusq; sceleribus. 462
Dei contemptus in quibus consistat. 78
De Deo & prouidentia diuina. 467
Deorum apud gentiles ingens numerus. 469
De Isaci filiis Esaŭ & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione. 12
De Isaco legitimo Abrahami filio. 11
De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo. 13
De Ismaele Abrahami filio, eiusque posteris Arabibus. 20
Defectus Lunæ. 253
Defectionis Germanorum & Gallorum ab Romanis causa. 438
Defectionis autores circiter duo millia in crucem acti. ibid.
De filiis Sem, tertii Noë filii, & de progenie ipsorum & Abrahami. 22
De funeribus mortuorum. 468
Defuncti fratris vxor ducenda. 106
Demetrius ab Alexandro vitæ, trucidatur. 352
Demetrius se promissis in amicitiam Ionathæ insinuare conatur. 387
De morte Cæsaris rumor diuersus. 279
Demetrius Iudæus in auxilium venit. 316
Demetrius Philippum fratrem in Beroea oppugnat. 360
Demetrius solicitantibus transfugis Bachidem cum copijs contra Ionathan mittit. 335
Demetrius Demetrii filius ex Creta in Ciliciam traiicit, Syriamque occupare conatur. 330
Demetrius Tripolim, aliasque Syriæ vrbes occupat, & Antiochum & Lysiam necat. 531
Demetrius Eucærus contra Alexandrum proficisci tur: 360
Demetrius in Alexandrum mouet. 336
Demetrius Eucærus a Ptolemæo Lathuro Damasci rex constitutus. 359
Demetrius militum odium concitat stipendium pacis tempore minuendo: 343
Demetrius in Arsacem Parthorum Regem mouet, prælioque superatus, capitur. 346
Demetrius Nicanorem contra Iudam mittit. 351
Demetrii ad Lasthenem diploma, in quo Iudæi immunitates promittit. 342
Demetrii ad Ptolemæum de bibliotheca adhortatio. 307
Demetrii duces iterum in Ionathan mouent: nihil sibi successurum videntes noctu discedunt. 345
Demetrii & Alexandri pugna, qua Demetrius superat, Iudæi a Demetrio victore deficiunt. 317
Demetrio in Parthia morbo absumpto Philippus totius Syriæ regno potitur. 360
Demetrio Antiochia adimitur. 186
Demundi creatione, & elementorum dispositione. 2
Deliberationis de arca sacra conclusio. 140
De leprosis. 82
De nuptiis. 467
De Nazaræis. 93
De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque ad diluuium. 3
Depulsio argumenti Apionis, Iudæos seditionis Alexandriæ causam extitisse. 463

Depulsio figmenti Apionis de sex dierum itinere. 463

Descriptio donorum à Ptolemæo rege templo Hierosolymitano missorum. 308

Descriptio spelunce in qua latrones habitabant. 59

De Regu electione. 104

Deus Abraham filium pollicetur. 25

De uxoribus ducendis. 106

Dij alieni. 103

Diluuium. 16

Dina Iacobi filia historia. 37

Diocles. 276

Diodorus cognomine Tryphon Apamenus à Malcho Arabe Antiochum Alexandri filium petit. 343

Direptio urbis impedita. 396

Discrimen Mosis & aliorum legislatorum. 12

Dispositio castrorum. 84

Dimissio agri Abrahami & Lothi. 24

Diuini auxily promissio. 102

Dolabella Ephesiorum ciuitati scribit. 380

Dolor & voluptas aut facinus aut impediunt passionem. 865

Domicilium Abrahami. 23

Domitia Domitiani Cæsaris uxor. 569

Domitianus Titi frater. 801

Dona interpretibus dimissis data & Eleazaro missa 312

Dona Scauro data. 367

Dora Phanicia ciuitas & non Idumæa. 849

Dora & Ioppen non portuosa. 429

Doris prior Herodis coniunx non ignobilis ex qua Antipatrum filium suscipit. 593

Doris, Herodis uxor. 383

Doridem Antipatri matrem Herodes ejecit è regia. 457

Dorita in Iudæorum Synagoga Cæsari statuam ponunt, quod Agrippam & Petronium vehementer ad iracundiam commouet. 522

Dorotus cum quatuor sociis supplicio affectus. 535

Duodecim Ismaelis liberi. 28

Duæ totius disciplina & moralis institutionis modi. 853

Duo sacrificiorum genera. 80

Duo de quibus agit Iosephus. 824

Duæ & viginti libri sacri. 822

Duodecim Iudæorum millia in templo occumbunt. 585

Duodecima legio Cestio duce Iudæis cessérat. 797

Duodecim milites congrediuntur, qui ad unum se conficiunt, & Asinæi partes succumbunt. 171

Duæ tabulæ Mosis. 71

Duæ mulieres sese inuicem de infante permutato accusant 205

E.

Dictum quantum Manna quotidie quilibet colligeret. 66

Edicto plebs cohercenda, ne quicquam amplius ad tabernaculi structuram conferant. 71

Eglon Rex Moabitarum Israelitas subiugat. 126

Enosa urbs prima. 15

Enochi finis in sacris literis non immittur inscriptus. 17

Equei Iosepho literas afferi. 557

Equi Ægyptiaci. 217

Ephraimi tribus mouet in Iaphten. 132

Eleazarus. 11

Eleazarus Pharisæus Hircano matris captiuitatem exprobrat, 354

Eleazarus ad Antiochum adducitur. 867

Eleazarus iram Dei in populum Iudaicum fatetur. 812

Eleazarus ab Elephanto oppressus moritur. 578

Eleasar. 295

Eleazarus moritur. 121

Eleazarus capitur, eumque Dux nudum extendi & verberibus cædi præcipit. 806

Eleazarus vitam gloriæ postbabet. 578

Eleazarus Iudæ frater Elephantem occidit. 328

Eleazarus horribiliter flagellatur. 868

Eleazarus Dinæ filius Romam missus. 537

Eleazari Iudæus audacia ferox & manus strenuus. 806

Eleazari ad socios oratio. 812

Eleazari ad Antiochi exhortationem responsio. 867

Eleazari constantia. 867

Eleazari de immortalitate animæ oratio. 813

Eleazarus Iudæus Romanorum crudelitatem exponit. 815

Elias sicut Enochus ex hominibus exemptus. 218

Elias pluuiam venturam prædicit. 229

Elias Achabo & Iezabelæ vindictam diuinam prædicit. 228

Elias Achabum venturam pluuiam ei indicaturus mittitur. ibid.

Elias populi superstitionem arguit. 229

Elia doctrina & officium miraculo confirmatur; victima igni cœlitus absumpta. ibid.

Eliam Deus in deserto alloquitur. 230

Eliam coruus cibat. 228

Elu Pontificu filii Ophnes & Phinees nefarii. 136

Eli sacerdotu tempore annona caritas. 135

Eli in Silo filiorum cædes & arca amissio significatur. 138

Eli audita arcæ amissione exspirat. ibid.

Eli Pontificu Genealogia & progenies: ibid.

Eliſæus in Dothaim hoſtibus cingitur. 240
Eliſæus planiam venturam & victoriam prædicit. 239
Eliſæus viduam vt ex elaiſidelia plurima vaſa adimpleat, iubet. 240
Eliſæus ab Adado agrotante conſulitur. 243
Eliſæi vocatio. 230
Eliſæi mors & cadaueris in ipſius monumentum coniecti reſuſcitatio. 250
Eliſæum Reges conſulunt. 239
Eliacimus Ioacimus nominatus Iuda Rex. 265
Epaphroditus. 11
Epicureorum error cognitus. 279
Ephramita proditione occupant Bethel. 132
Ephron oppidum expugnatum. 326
Epilogus huius partis gentis Iudaeorum ex Ægypto non oriundum. 838
Epilogus ſecundi libri contra Apionem. 860
Epicedium à Ieremia Ioſiæ ſcriptum. 265
Epitome belli Iudaici. 537
Epiſtola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazare Bibliorum petit interpretes. 307
Ephod. 78
Eſau ſibi quoque benedictionem poſtulat. 32
Eſau primogeniti ius ob lenticulam cedit. 38
Eſau Edom dictus. ibid.
Eſau filij & poſteri. ibid.
Eſdras Iudaeos qui apud Babylonem degunt, conuocat. 289
Eſdras Hieroſolyma Præfectum, vaſa aliaque pretioſa gazophylacij cuſtodibus tradit. 289
Eſdras legem inuenit. ibid.
Eſaiæ de Cyro vaticinium. 281
Eſſen ſiue Legion. 75
Eſſenorum placitum. 479
Eſſenorum vita & mores. 480
Eſthmonitis. 416
Eſther puella ſit Regina. 293
Eſther Regem pro Iudæis interceſſura accedit. 296
Ebutius contra Ioſephum. 550
Ebutius infecto negotio diſcedit. 551
Eua mater omnium viuentium. 13
Euæ pœna. 14
Eurycles Alexandri dicta & facta obſeruans Antipatro & Herodi exponit. 445
Eurycles Lacon Alexandrum apud parentem clam accuſat, autorque necis ipſius exiſtit. 616
Eurycles amicitia ſimulata fallit Alexandrum, eiuſque ſit proditor. ibid.
Eurycles necis Alexandri & Ariſtobuli redemptæ opera accuſatoris partibus fungitur. 617
Eurycles Alexandrum apud Herodem falſo accuſat, & in pericula præcipitat. ibid.
Euangelium Iudæ allatum. 285
Euphrates. 14
Eurykes Agrippæ libertus, horum apud Cæſarem accuſare cogitat. 490
Ex area Noe ceruum emittit. 17
Excuſatio hiſtoriographi, cur lugum ſeruitutis imposuerit. 103
Exemplum à Iudæis Cæſarea interfectis poſitum. 814
Exemplum, non ſemper patribus ſimiles naſci filios. 142
Exemplum vltionis diuinæ in Lazabela valde inſigne. 246
Explicatio nominis Moab & Ammon. 27
Exploratores. 242
Exploratores terræ Chanaan mittit Moſes. 85
Exploratores Iſraelitis terrorem incutiunt. 86
Expoſitio belli Arabici & pecunia mœrore accepta. 448
Exteri quoque vt exaudiantur in hoc loco precantur. 212
Ex tribu Ephraim circiter 42000. cæſi. 132
Extirpatio ſtirpis Baſaæ. 227
Extirpatio Iudæorum Amani conceſſa. 294
Extructio templi Solomoni mandatur. 197
Exucias ab Aſſyriorum regedeficit. 257
Ezechiæ legati ad Iſraelitas azymorum feſti celebrandi cauſa miſſi occidiuntur. 256
Ezechia in aduerſis ad Deum refugium & per Eſaiã in ſpem melioris fortunæ erectio. 260
Ezechiæ Regis Iudæ pietas. 256
Ezechia mors. 262
Ezechiam primarium latronem cum ſociis Herodes ſupplicio afficit. 377

F.

Fabatus procurator Cæſaris apud Herodem ſecretorum Sillæ proditor. 622
Fabula de Ioue & Pallade. 857
Fabula ſuperius recitata depulſio. 846
Facinus deteſtandum Gabaonitarum. 112
Fames ob ſtramentum violatum, Iſraelitis immiſſa. 194
Fames & peſtilentia. 268
Fames in Samaria tanta, vt mulier mollitri filium comederet. 241
Fanum. 210
Falſa matris ac ſororis Herodis aduerſus Mariammen accuſatio. 610
Falſi teſtis pœna. 804
Fatum & prouidentia diuina. 451
Fati neceſſitas inſuperabilis. 235
Fratres ob regnum decertantes certis conditionibus in concordiam redeunt. 583

Fratricidii à Ioanne Pontifice perpetrati tanatio & ultio. 300
Fadus à Iudæis sacerdotalem stolam, vt esset in Romanorum potestate postulat. 528
Fadus Iudæos Philadelphensium propter Miani interfectores punit. 527
Fudus Dei cum Noe. 18
Felix Hierosolymus Phasaelum adoriuntur, à quo tamen superatur. 383
Felix Drusillam à priore marito abblacie. 586
Felix accusatur. 538
Felix in Phasaelum exercitum mouet. 592
Felix latrones Magos vulgi, sicariosque supplicio afficit. 527
Festus impostorem magnis cum assectis opprimit. 538
Festum azymorum. 81
Festus templi recepti instituta. 325
Filii pontificum ad Danidem missi, in pistrinum se abscondunt. 188
Filii oblatio. 255
Filii Chananæi. 21
Fiducia Addi in milite. 231
Filiorum apud Iudæos educatio. 824
Filiorum Israel numerus. 51
Finale confœderatorum de Caio tollendo decretum. 509
Florus belli Iudaici causa. 543
Fons Iordanis. 607
Forma templi extruendi Salomoni datur. 200
Forma & habitus Eliæ Prophetæ. 238
Fortuna monumentum. 795
Fuga hostium ob terrorem à Deo immissum. 248
Fuga & strages exercitus Absalomi. 189
Funus Alexandri. 362
Fulsia, Saturnini coniunx Roma quatuor Iudæis purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanum deponeret tradit, ipsi vero in proprios vsus conuertunt; quod dum Tiberius cognoscit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iubet. 484
Furtum. 108
Fructus ad vsq. almos incorrupti. 811

G.

Abala. 316
Gabaonita mi nisterijs publicis deputati. 116
Gabaonita legatos mittunt ad Iesum. ibid.
Gabaonitarum ad Hebræos oratio. ibid.
Gabarni Ioanni sese addicunt. 558
Gabinius aliquot vrbes diruit, in Iudæa ædificari iubet. 371
Gabinius Nabathæos pugna superat. 527
Gabinium mater Alexandri beneficii leuis studet. 586
Gabinio bellum Parthis inferre parato Hyrcanus & Antipater suppetias ferunt. 588
Gabinio pecuniam Pompeio ab Aristobulo promissam excellurore porta claudantur. 359
Gadara instaurata. 370
Gadaram Alexander capit. 358
Gadaram ses Herodem accusaturos, Agrippa vinctos ad regem mittit. 420
Galli ab Abimelechi fugatos, à Sicymitis vrbe pellitur. 130
Galata a Gomar oriundi. 20
Galadenorum ad Israelitas legatio. 145
Galilæi sese vindicantes Samaritanorum vicos incendis & rapinis vastant. 534
Galilæi ab Herode deficiunt. 394
Galilæi cum Tiberiensibus sedati. 566
Galilæi Tiberiadæ inuadere postulant. 549
Galilæorum multitudo Iosephum, ne se deseratiretur. 556
Galilæorum erga Iosephum fides ac benevolentia. 549
Galgal, libertas. 115
Gamala in Romanorum fide perstant. 546. & 547
Glaphyra Alexandri coniunx, num paratas Herodi insidias ignoraret, interrogatur. 447
Glaphyra vxor Alexandri suspicionem ante concepiam oratione multum auget. 613
Glaphyra quondam vxor Alexandri Archelao Cappadocum Regi remissa. 453
Glaphyræ somnium. 477
Gratus cum alijs militibus laudium latentem prodidit, eumq. vacantem Imperatoris locum occupare iubet. 538
Gratus cum Simone conflictus. 473
Gratitudo Salomonis erga Iromam pro accepto beneficio. 214
Gratulatio Bethsamitarum super arca sacra. 140
Gaudium beatorum in vita æterna. 801
Græcorum de Iudæorum antiquitate testimonium. 836
Græcorum cum Iudæis comparatio. 823
Græcorum regionem innumeri corruptissimi innatifere. 821
Gedeon per 40. annos regnat. 129
Gedeon duos ducis Zebim & Hesarbunim capit. ibid.
Gedeon ad Madianitarum tentoria accedit, & ab illis somnio confirmatur. 128
Gedeon cum trecentis viris pugnam adornat. ibid.
Geon Nilus. 14
Gedeon, vt Israelitas à Madianitis liberet, Deus mandat. 128
Gedeonem exiguas copias Deus eligere iubet. ibid.
Gellius Alexandria vt Aristobuli & Mariamnæ effigies depictas ad Antonium mitteret, persuadet. 404
Gemmarum in pontificali ornatu miraculum. 79

Genealogia Abrahami. 22
Genealogia Noa. 16
Germani & Galli sub Herode stipendia fecerũt. 466
Germani Cæsaru satellites. 512
Germanicus Pisonu opera sublatus. 48
Germanorum rabies per Caii cædem excitata, sedata. 513
Gesti Flori iniuria. 480
Gesta inter Vitellium & Artabanum. 485
Gibea & alia Beniamitarum vrbes incensa. 124
Gaza oppugnata. 357
Gazara. 214
Gischala incensa atq; diruta. 546
Godolia transfugarum dux. 271
Godolia cædes, & plebis Masphatensis abductio. 272
Gotholia omne semen regium tollit vno solummodo Ioase, Ozochiæ filio seruato. 247
Gotholiæ pœna. 248
Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos. 153
Goliath singulare certamen Hebræis denunciat. ibi.

H.

HEbræorum origo. 22
Hebræorum seruus anno septimo manumittendus. 108
Hebræi mulierum cupidine ducti à patrum religione desciscunt. 98
Hebræi in aciem proferunt arcam fœderis. 137
Hebræi iumenta & pecoribus hostium in prædam contra Dei mandatum abactu parcunt. 150
Hebræi vallem vltra Iordanem sitam habitantes, relicta suis oppidis in munitissimas vrbes confugiunt. 169
Hebræi terram Amoræorum occupant. 95
Hebræi pugnam parant aduersus Amoræos. ibid.
Hebræorum contra Moabitas victoria. 239
Hebræorum ob Mosis obitum planctus. 111
Hebræorum seruitus intolerabilis. 52
Hebræorum libertas, & Chananæorum seruitus. 215
Hebræos Chananæi cædunt. 89
Hecatæus. 23
Hecatæus Abderita cum Alexandro Rege nutritus. 832
Helena Hierosolymis cibos egenis distribuit. 530
Helena Adiabenorum Regina Hierosolyma proficiscitur. ibid.
Helon per decennium index. 132
Hermippi de Pythagora testimonium. 830
Heroes tres per hostium castra excurrunt in Bethlehem: aquam hauriunt & Dauidi afferunt. 195
Heroes Dauidis. 194
Herodes iterum cum Arabibus ad Cana Celesyriæ pugnat. 467
Herodes in itinere ad Agrippam Chium peruenit, eique ingentem pecuniæ vim ad porticum vrbi reparandam confert. 427
Herodes ex aurea & argentea supellectile pecuniã conficiens, frumentum pro ea comparat. 417
Herodes prope Panium templum ædificat. 449
Herodes vt alienus videretur Aristobuli necem honorifice sepeliri curat. 401
Herodes Ressa capto & è Massada domestico recepto Hierosolyma petit. 398
Herodes cum Archelao Antiochiam vsquè iter fecit. 443
Herodes cum Galilæis pugnat, eosq; victos in castellum compellit. 394
Herodes in Trachonitarum regione castellum condit, eiq; Zamarim Iudæum Babylonicum præfecit. 454
Herodes ab Hyrcano admonitus fugæ sibi consulit, & in iudicio amplius non comparet. 378
Herodes ex Daphne Antiochiæ suburbio in Galilæam proficiscitur. 394
Herodes inexpectatam & apertam vxoris auersationem videns, contristatur 411
Herodes nobiliores Iudæorum post obitum suum trucidari mandat. 465
Herodes Massadam petens in itinere à Parthis impugnatur. 388
Herodes anno primo à nato Christo moritur. 466
Herodes Arabas sibi hostes esse deprehendit. 596
Herodes cum magno vitæ discrimine Romam nauigauit. ibid.
Herodes Romam profectus, Antonium conuenit. ib.
Herodes Antonium & Cæsarem sibi benevolos inuenit. ibi.
Herodes coram senatu Romano laudatur. 517
Herodes circa Hierosolymorum mœnia se bono publico & ad salutem vrbi venisse, declarare iubet. 391
Herodes Saturnino & Volumnio permittentibus exercitu Arabiam inuadit, & Reptam castellum diruit. ibid.
Herodes Archelaum & cognatos pretiosissimis muneribus donat. 616
Herodes Cassii amicus. 521
Herodes cur in exteros liberalis, in suos sæuus fuerit. 435
Herodes fratrem Iosephum in Iudæam mittit, ipse copias in Galilæam ducit, vrbemque Sepphorim capit. 391
Herodes Cassium ex Galilæa pecunia sibi deuincit. 381
Herodes quadraginta quinq; ex Antigoni factione interfecit. 392
Herodes vehiculo, in quo mater erat, euerso, sibipsi violentas manus inferre cogitat. 387

Herodes donatiuum militibus distribui iubet 465
Herodes ab Hyrcano in ius vocatus 590
Herodes Alexandro coniugu sua fratri regnum potiturus ipsemet eo potitur 389
Herodes ante pugnam sacra Deo celebrat 605
Herodes hostes adoritur ibid.
Herodes omnem rem gestam priusquam Vitellii littera supervenirent, Cæsari aperit 485
Herodes Agrippæ frater Rex in Chalcide 521
Herodes Artabano Partho fauet 456
Herodes ad Pheroram ægrotantem visendum venit, eumq; mortuũ Hierosolyma sepelit, & publicolaudem honorat 456
Herodes Agrippæ inopiam exprobrat 489
Herodes à Syrii latrones depellit 590
Herdes per vniuersum terrarum orbem clareſcit 609
Herodes venator summus ibid
Herodes præter animi corporisq; virtutem fortuna quoq; secunda vsus est ibid.
Herodes Antipatrum filium expellit ciuitate, ac Hyrcanum auum coniugi interficit 610
Herodes Alexandrũ & Aristobulũ filios præfocari, cũ Alexandro materno auo sepeliendos iubet 691
Herodes in Pheroram fratrem excitatur 615
Herodes suos in fuga consolatur 387
Herodes ab Arabibus latrones sibi dedi postulat, & mutuum creditum repetit 444
Herodes Antipatri & mulierum secreta omnia extorquet 457
Herodes cum hostibus pugnat in suburbio 386
Herodes Romam navigat & Cæsarem Aquileiam vsq; persequitur 411
Herodes Antigonum ex Iudæa expellit 378
herodes fautores suos promouet, aduersa vero factiõnis homines quotidiano supplicio absumit 397
Herodes conflatã ciuilium multitudinẽ, vt Hyrcanum regno deponat in Hierosolymam ducit 590
Herodes contra latrones in speluncu degentes militem ducit 392
Herodes cum Antigono rem decernere in Samariam proficiscitur ibid.
Herodes Iesu à pontificatu remoto Simonem cuius etiam filiam duxit subrogat 418
Herodes coniurationem expiscatur 416
Herodes ad Malachum Arabum regem pecuniam accepturus proficiscitur 382
Herodes multis pecuniis Antoniam vt Antigonum tolleret, induxit 396
Herodes grauem morbum contrahit 413
Herodes morbo correptus testamentum condit ac regni successionem filiis, nepotibus ac amicis relinquit 467
Herodes populi partem dimittit, eum reliquis Massadam perducit 422
Herodes Antipatri matrem in regiam inducit, eumq; Cæsari commendat 431
Herodes malam simul & cultellum poscens sibiipsi manus violentas inferre cogitat, Achiabus nepos vero ictum præuenit 465
Herodes Sesio, Præfecto ac militibus ne vrbem diriperent pecuniam numerat 396
Herodes apud Dioſpolim cum Arabibus pugnat, eosq; vincit 405
Herodes Iesu Phabetis filio pontificatum abrogat in cuius locum Simonem Boethi filium subrogat, eiusq; filiam in vxorem ducit 418
Herodes Antipatro Pherora consuetudinem & mulieribus conuenticula interdicit 457
Herodes audito quod Hyrcanus recluso Dauidis sepulchro tria millia talentorum argenti extulisset, idem facere conatur 437
Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, conuocat 449
Herodes ad seditiosos compescendos in arce præsidia collocat 416
Herodes Antonio deuicto subtrahit 408
Herodes odio in filium flagrat 462
Herodes Dei templum denuo construere animo concipit 422
Herodes Manahemum de imperii diuturnitate rogat, & Essenos propter eum in pretio habet ibi.
Herodes ducturus Alexandri filiam, Samariam proficiscitur 393
Herodes filiorum liberos educat 453
Herodes Pappi caput Pheroræ fratri mittit 394
Herodes Hierosolyma oppugnat ibid.
Herodes à Cæsare & Agrippa in magno honore habitus 421
Herodes filiam quam Salames filia nato è Costobaro collocaturus erat, Pheroræ filio collocat 440
Herodes ad Cæsarem venit, eiq; beneficia in Antonium collata prædicat similia in eum collaturus si in amicitiam eum reciperet 410
Herodes latrocinijs agros agit & excursionibus in Arabiam 404
Herodes 800. talentis Cæsarem donat 410
Herodes dynasta Chalcidij ius eligendorum summorum pontificum petit 528
Herodes multos in itinere adimat pecunia, plurimorum est apud Agrippam mediator 427
Herodes quibusdam calumnijs fidem adhibens, multos iniuste interficit 441
Herodes Cæsarem & exercitum honorifice excipit 450
Herodes Antoninum adire Macheram accensaturus cogitat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem attribuit 395

Herodes Chalcidu dynasta & Halcias Silam interficiunt 526
Herodes Iudæorum primores conuocat, atq; facinus hoc commemorat. 464
Herodes Hierosolyma redit, multitudinem in concionem aduocat, rationem eis suæ peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partem remittit 429
Herodes duos satellites ex Dauidis monumẽto amittit 437
Herodes ab Antonio & accusatus honorificè excipitur 393
Herodes ad Antonium Samosatam oppugnantem properat, instituere multos barbaros trucidat ibid.
Herodes Antipatri blanditiis adductus, sprohalia reformat 621
Herodes Mascharum tem magno moerore ac terribus amplectitur 803
Herodes Cæsari conciliatus 447
Herodes regno excedere iussus, in Ægyptum abit, dehinc in mari dim iactatus, tandem Romam peruenit, vbi Antonio quæ ipsi contigerant, recensat 386
Herodes duplex periculum suspicans castellum sibi ad refugium paranit 811
Herodes Dauidis sepulchrum spoliat 437
Herodes Alexandri & Aristobuli crimenationibus aurem præbet 446
Herodes a centum Iudæis apud Antonium accusatus 385
Herodes cum in difficilibus tum in iucundis rebus solus Agrippa proximus 427
Herodes Hierosolymis, Phasaelus vero extra vrbem constituti, in capitu discrimine versantur 594
Herodes in ius vocatus cum comitatu comparet 378
Herodes in compescendis alienigenarũ auxiliis multum negotii habet 877
Herodes in Galilæa cum hostibus pugnat, eos vincit, ac vniuersam Galilæam in suas partes traducit 894
Herodis consolatur & cohortatur milites 387
Herodes in senio impatiens & amarulentus 463
Herodes ex Italia domum reuersus contra Antigonum copias ducit 390
Herod. à Parthis accitus in venatione occiditur 481
Herodes Mariammen Hyrcani ex filia neptem ducit 283
Herodes fratrem in Idumæam mittit, ipse copias in Galilæam ducit, vrbemq; Sepphorim capit 392
Herodes Itharia exercitui præcurrat 391
Herodes populum sacramento obstringit 421
Herodes Aristobulo Ananeli loco pontificatum conferre cogitat 400
Herodes filios accusat 481
Herodes Pherorę vxorem accusat, eamq; vt illam ableget, iubet 455
Herodes varia fortuna vsus 466
Herodes ab Antipatro patre persuasus à bello contra Hyrcanum desistit 591
Herodes Antonio contra Augustum auxilia pollicetur 404
Herodes filium reconciliatus 433
Herodes à Mariamme vxore non blande exceptus 411
Herodes plurima peregrina instituta introducit 415
Herodes nouam legẽ sancit, vt perfossores parietum in seruitutẽ extra regni terminos vendere liceat 426
Herodes Hierosolymis duas arces munit 416
Antonia ibid. Samaria, ibid. vel Sebaste.
Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat 459
Herodes à defectoribus in Galilæa pœnas exigit 393
Herodes in Alexandream vt clam regno suo insidiatum insectatur 395
Herodes Cæsarem plurimis muneribus donatum in Ægyptum deducit 410
Herodes tertiam tributorum partem remittit 418
Herodes Antonio rescribit & causas cur Aristobulum mittere non possit, indicat 372
Herodes seru bona, domi vero aduersa fortuna vitur 430
Herodes Alexandrum & Aristobulum Romam ad Cæsarem mittit 419
Herodes Antipatro amicas literas, vt eum Romã domum reuocet, scribit 458
Herodes Antipatrum ad minuendam filiorum arrogantiam honoribus exebit 430
Herodes populo se templum extructurũ exponit 422
Herodes ab hostibus vulneratur 394
Herodes Rex in Chalcide moritur, eiq; in regno Agrippa succedit 467
Herodes Antipatro, ne cum Pherora vel eius coniuge vnquam colloqueretur, edicit 455
Herodes militibus de suis facultatibus multum pecunia largitur 608
Herodes à Salome motus vtrũq; filiorum vincit, & separatos asseruari præcipit 618
Herodes contra Alexandrum & Aristobulum iudicium cogit ibid.
Herodes in iudicio filios accusat ibid.
Herodes Antipatrum præ reliquis filiis amauit, plurimaq; in eum beneficia contulit 626
Herodes Sepphorim cinitatem capit 598
Herodes aduersus latrones in spelunca degentes Idumæum dirigit 599
Herodes Hierosolymam cingit obsidione ac præcau-

voces eius aduenerit declarari iubet 528
Herodes splendida oratione ad populum trahens filiis regni honorem attribuit 621
Herodes filiis non regnum, sed regni honorem tradit 612
Herodes ad filios orationem deflexit 612
Herodes oratione sua fratrum dissensionem radicitus non sustulit 612
Herodes nepotes desponsat 620
Herodes in Antigonum mouet 597
Herodes Pappum Antigoni militum Ducem obtruncat 602
Herodes coram Augusto dissimulationem omnem rerum ingenue fatetur 606
Herodes propter uxoru necem misere affligitur 413
Herodes commeatus copiam parat 598
Herodes decem equorubus comitatus Hierichunta peruenit 598
Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat 441
Herodes Pheroram cum uxore elicit 620
Herodes Pirao maiorem portam fabricat 608
Herodes Iosepho, ut uxorem interficiat, clam mandat 610
Herodes Roma in Senatum intromissus, Rex declaratur 389
Herodes Alexandrum in uincula conjecit, & in amicorum eius tormenta pergit 615
Herodes Alexandrum apud Cæsarem accusat 611
Herodes Antipatri, ut reuertentem suam maturaret, scribit 625
Herodes clam nocte ad Idumæam proficiscitur 594
Herodes graniores in fuga Parthu Iudæos experitur 595
Herodes Doridem Alexandri matrem omni ornatu spoliatam expellit 623
Herodes ex spectaculis non magnam gratiam repertat 415
Herodes patru necem in Malicha cogitat ulciscis 592
Herodes accuratam diligentiam & sumptus non exiguos in structuras confert 418
Herodes magnifice sepelitur 630
Herodis in Augustum Cæsarem merita 606
Herodis regno Augustus Cæsar finitimam partem addit 606
Herodis de latronib. victoria 599
Herodis ex Mariamme liberi suscepti 610
Herodis cœnaculum dimissi comissio confestim concidit 601
Herodis mater ac soror Mariammen calumniis insectantur 412
Herodis ad milites perterritos oratio 604
Herodis propositum Massada & Ioppe captis, Hierosolymam petere 597
Herodis in iudicio contra Antipatrii accusatio 615
Herodis consiliarii Alexandra institutum ei per nuncium significant 418
Herodis copias hostes à manibus arcent 398
Herodis legatos Cæsar infecto negotio dimittit 443
Herodis uxor in patrii ædes peruenit 486
Herod. duæ filiæ virgines Pherora filio locata 475
Herodis de Mariamme ac iosepho suspicio 610
Herodis filii ex septem uxorib. suscepti 620
Herodis familia ab Antigono in Massada oppugnata 390
Herodis error puniendus & inexcusabilis 451
Herodis milites cum Iudæi per quinq; menses obsidionem toleraueraut ciuitatem irrumpunt 602
Herodis beneficentia & liberalitas in cunctos 609
Herodis nouem uxores 452
Herodis coram Augusto Cæsare oratio 830
Herodis ad Cæsarem properantis mandata 409
Herodis tres Eunuchi, Alexandrum innatum contra parentem odium alere fatentur 442
Herodis progenies intra 130. annos penitus sublata 887
Herodis testamentum mutatum 446
Herodi ad milites gratiarum actio & testamentum lectum 466
Herodis in medio Euphratis conuiuium 485
Herodis regnum 416
Herodis membra horrendus 464
Herodis cadauer magna Pompa Herodium defertur 467
Herodis fortitudo 590
Herodis erga Phasaelem fratrem amor 596
Herodis Augusti Arabiam quoq; uult tradere, quod consilium ipsius litera tradita mutant 443
Herodi mortem fratris somnia manifesta significat 601
Herodis insidiæ structæ 595
Herodis à Roma litera ueniunt quæ Acmen à Cæsare occisam, & Herodi liberam potestatem Antipatri puniendi relictam esse ostendunt 465
Herodi Antonius, ut Aristobulum ad se mitteret, scribit 399
Herodem in aula calumniæ & cædib. referta vita sua tadit 746
Herodem Anton. in Arabum bellum vertere uoluit 406
Herodem Anton. ad se accersit, qui regni curam Iosepho committit, eiq; clam ut Mariammen interficeret, mandat 402
Herodem Romani Iudæorum Regem creant 597
Herodem Hyrcanus absoluit 590
Herodem Anton. amore, Antigonum uero odio prosequitur 589

Herodias cui Imperator propter Agrippam fratrem pepercerat, Herodem vltro in exilio comitatur 496
Herodion 595
Herodium castellum pro rerum omnium copia ciuitas esse videbatur 740
Herodotus halicarnassæus de Iudæorum circumcisione 831
Herodotus Ægyptiorum Regum nomina non recenset 215
Herodotus de Senacheribo 261
Hirami & Salomonis amicitia 842
Hirami & Salomonis problemata 872
Hirami Regis genealogia 828
Hyrcanus ab inuidia contra Antipatrum eiusque filios instigatur 590
Hyrcanus à Pharisæis ad Saducæos deficit 354
Hyrcanus expiscatus quid alijs sint donaturi, plus alijs omnib. donat, ob quod alio honorifice afficitur munere 318
Hyrcanus rursum ab improbis irritatur 620
Hyrcanus & Pharisæi hostes 354
Hyrcanus ingentem pecuniæ vim ex Dauidis monumento profert 351
Hyrcanus Pontifex declaratur 585
Hyrcanus munitum castrum ædificat 319
Hyrcanus Alexandri filius, natu maximus Pontifex declaratur, post ad regiam dignitatem euehitur 582
Hyrcanus à fratrib. in itinere circumuentus, strenuè se defendit, quosdam etiam è medio tollit 318
Hyrcanus moritur 354
Hyrcanus paternum honorem Pontificis assequitur 578
Hyrcanus cognito, quod Herodes regnum assecutus sit, ad eum reuertitur 395
Hyrcanus & Phasaelus à Parthis capti 387
Hyrcanus obsidet Samariam 353
Hyrcanus ingentem pecuniæ summam ex Dauidis sepulchro aufert 578
Hyrcanus amicitiam cum Romanis renouat 392
Hyrcanus assiduum cum Arabibus bellum gerit 319
Hyrcanus, dum fratres intestinis bellis laborant, in pace viuit 352
Hyrcanus Pontifex 362
Hyrcanus infans perit 409
Hyrcanus Samariam capit 353
Hyrcanus & Antipater Pompeij auxilium implorant 583
Hyrcanus patriæ amans gratiam ab Herode expetit 398
Hyrcanus cum Antiocho soluta obsidione fœdus facit 351
Hyrcanus multas Syriæ vrbes capit, & templum in monte Gariz in desolatur 311
Hyrcanus sibi ipsi manum infert 319
Hyrcanus & seniores Reginam anteueniunt, & Aristobulum accusant 364
Hyrcanus Pontifex, Antipater vero Iudææ procurator declaratur 589
Hyrcani matris magnanimitas & constantia 578
Hyrcani facies 318
Hyrcanus & Iudæorum legatio Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos à Cassio captos in libertatem vindicaret, rogat 384
Hyrcani ad Cæsarem legati 379
Hyrcani ortus & indoles 316
Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolobella in senatum introducunt 380
Hyrcani vita 409
Hyrcano Babylone à Iudæis ingens honor habetur 398
Hyrcano in templo per vocem filiorum de Antiocho victoria nunciatur 353
Hyrcanum Cæsar in pontificatu confirmat, Antipatrum ciuitate Romana donat 357
Hyrcanus Hierosolymis, Cæsare permittente, mœnia restituit 376
Hyrcanum Herodes occidi imperat 409
Hyrcanum Antipater vt ad Aretam Regem Arabiæ confugeret, eiusq. auxilio regnum repeteret, hortatur 583
Hyrcanum Herodes in summo honore habet 389
Hyrcanum Herodes è medio tollere statuit 499
Hieremias captiuitatem Babylonicam prædicit 265
Hieremias à Babylonio duce exemptus è carcere, magni pretij muneribus afficitur 271
Hieremias Hierosolymorum subuersionem prædicit 266
Hieremias quando vixerit 265
Hieremiæ liber exustus 265
Hieremiæ accusatio & absolutio 265
Hieroboamus in Ægyptum profugit, vbi vsque ad Salomonis obitum manet 219
Hieroboamus Salomonem infestat 218
Hierosolyma & templum depradatur 122
Hierosolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis & Homerus meminit 176
Hierosolyma ab Herode obsessa 602
Hierosolyma à Sulaco Ægyptiorum Rege spoliata 179
Hierosolyma Titus obsidet 573
Hierosolyma ab Herode eo die, quo ante 27 annos à Pompeio expugnata 396

Hierosolyma quinquies prius capta, tunc iterum vastata est 796
Hierosolyma Romæ populo stipendiaria 379
Hierosolyma Iudæa metropolu radicitus fundamentiu eruta 815
Hierosolyma Pompeio partim tradita, partim obsessa 369
Hierosolyma per decem & octo menses obsessa, tandem capiuntur 269
Hierosolyma obsessa 268
Hierosolyma expugnata 395
Hierosolyma pars capta, eiusq; habitatores interfecti 121
Hierosolymiu dolo captu, Iudæi in Ægyptum abducuntur 305
Hierosolymitani legati in Galilæa haud accepti 357
Hierosolymorum mœnia absoluta 292
Hierosolymitanum templum lustratum 325
Hierosolymitana arx munita 385
Hierosolymitanorum legati in Iehu domicilium se se recipiunt 558
Hierosolymitanos fundit fugatq; Iesus 117
Hiericho 96
Hiericho capta, homines trucidati, vrbs prostrata & incensa 115
Hierschuntu mœnia sponte sua collapsa 114
Hierschuntem speculatores explorant 113
Historia de vxore Lenita 122
Historia Nabuthi ob prædium Achabo denegatu lapidati 230
Historia de Antiocho Epiphane 320
Historia libri Exodi 52
Historia Deuteronomii 101
Historiarum Biblicarum finis 350
Historiographi quidam perfidiam ac sacrilegium Antiochi tegere conantur 847
Historiographi quidam Hispaniam vnam tantum modo esse ciuitatem arbitrati sunt 824
Historia huius conscribendæ causa 574
Historiographus qui dicendus 572
Historiographi Graci bellum Iudaicum silentio prætereunt 572
Homicida lex 108
Homo sui interitus author non est 18
Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent 173
Homines quidam nocentissimi necessitate debitorum forum & scripta publica concremant 300
Honos Mardochæo oblatus 297
Honor Danielu 277
Honor parentum 855
Honor magistratu 103
Honores mutant mores 160
Horrendus in hostium acie terræ motus 141
Horrenda fulmina in monte Syna 70
Hostia veteru Testamenti 854
Hostes sepelendi 107
Holocaustoma 80
Humana vitæ terminus anni 120. 21
Hypsicratei 376

I.

Iabes in Gilead, qua auxilium contra Benjamitas negauerant, destruitur 124
Iabin, Rex Chananæorum, Israelitas subiugat 126
Iacob Iosephum, tanquam iam extinctum luget 41
Iacob filios cum munerib. mittit in Ægyptum 46
Iacob propter absentem Simeonem & Beniamin ab legandum solicitus 46
Iacob defossu Labani Dia Bethel proficiscitur 37
Iacob & Simeon Iuda Galilæi filii, crucu supplicio affecti 533
Iacobus mercedis loco petit Rachelu coniugium 34
Iacob se sacrificaturum votum Deo facit locumq; nominat Bethel, id est domicilium Dei 33
Iacob in Mesopotamiam peruenit Cayras ad cognationem matris 33
Iacob ad Esau fratrem nuncios mittit 35
Iacob fratrem munerib. reconciliat 36
Iacob luctatur cum spectro, & vocatur Israel 36
Iacob Esau fratrem accedit 36
Iacob peruenit ad Scenas 37
Iacob. ætatis anne 147. moritur 51
Iacob. in Hebrone sepultus 51
Iacob. dum Iosephi statum ex filiis cognoscit, maximo perfunditur gaudio 50
Iacobus in Ægyptum filios frumentatum mittit 44
Iacobus cum vxoribus, filijs & gregib. inscio socero proficiscitur 35
Iacobus quin expiraret præ nimia lætitia parum abfuit 51
Iacob septimus frater iunior cæteris ad supplicium ducitur 874
Iacob. Domini nostri Iesu Christi frater ad lapidandum traditus 539
Iacob. cum Pharaone Rege loquitur, & inhabitandam accipit Heliopolin 51
Iacobi ad Labani accusationem responsio 35
Iacobi contra Labanum accusatio 36
Iacobi cum Labano colloquium 34
Iacobi filij, præsertim Iuda, vt Beniamin peregrinationi committat, vrgent 46
Iacobi filii veniunt in Ægyptum, & Simeon libe-

vatur ibid.
Iacobi cum Rachel colloquium 33
Iacobi progenies 50
Iacobi filij accusantur furti 47
Iacobo Rachelis loco Lia in thalamum inducitur 34
Iacobo Deus apud iuramenti pœnam apparet 50
Iaddus Pontifex, cuius frater Manasses Sanaballetin filiam uxorem ducit 300
Iadonis prophetiam Ieroboamo Pseudoprophetæ effusæ 221
Iael Siseram ferreo clauo interficit 127
Iaphtes dux Israelitarum creatur 131
Iaphtes legatos mittit ad Regem Ammanitarum 131
Iaphtes votum facit 131
Iaphtis Ammonitas fundit fugatq; 131
Iaphtes filiam mactat 132
Iaphtes moritur 132
Iapheti Noe progenitij progenies 20
Iardus syluæ ab Romanis cinctæ 306
Iason & Menelaus seditionem concitant 300
Ieiunium & supplicationes ad Deum pro salute sui populi 295
Ieiunium, preces & supplicatio Israelitarum in Maspha 141
Iesus Iordanem trajicit cum copijs 114
Iesus monumentum extruit ad Iordanem ibi.
Iesus exploratores mittit ad Hierichuntem 113
Iesus ab Antiocho Epiphane in Pontificem electus 319
Iesus sacerdotio privatur, in cuius locum Onias Menelaus dictus, surrogatur 319
Iesus cum copijs urbem circumambulat 114
Iesus nemini præter Rachab parcere iubet ibi.
Iesus Pontifex & Zorobabel princeps altare ædificant 286
Iesus cum Gabaonitis fœdus facit 116
Iesus à Iosepho arte captus 330
Iesus latronum princeps 550
Iesus Gjamalielis filius Pontifex 542
Iesus Damnei Anano Pontifici succedit 539
Iesus Saphia filius Iosepho insidias struit 552
Iesus Christus à Pilato crucifixus 483
Ieuem eas suadet deditionem 268
Ieroboami idololatria & impietas 220
Ieroboami impietas 223
Ieroboami contra Abiam, Iuda Regem, expeditio 224
Ieroboami mors 224
Ieroboami filio ægrotante, mater ad Achiam Prophetam mittitur 223
Iethra Mosis soceri posteris ager attributus 121
Ieus in Regem ungitur, Deo se mandante 244
Ieus Rex Israelis 230
Ieu posteris regnum promittitur 247
Iezabela 229
Iezabelem Elias fugit 229
Iezechiel templi vastationem prædicit 267
Ioabus præfectura sua metuens, Abnerum primũ calumnijs, mox insidijs adortum, vita dolose privat 173
Ioabus iussu Regis Uriam in hostes mittit 182
Ioabus Davidem per literas ad Rabatha excidium vocat 193
Ioabus & Abisaus vsq; ad solis occasum Abnerem persequuntur 178
Ioabus dato receptui signo suos cohibet 172
Ioabus contra Sabaum paucis copijs, Amasa in colligendo exercitu cunctante mittitur 193
Ioabus Amasam jugulat 194
Ioabus Sabaum in urbe Abelmachaq; circumsessum adit 194
Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias surrogatur 294
Ioabus Absalomum interimit 189
Ioabus incendio agri remotatus, reconciliat Absalomum patri 185
Ioab cum exercitu lugens urbem ingreditur 190
Ioahi & Abisai acies 180
Ioahi victoria 181
Ioachimus sive Iechania rex Iudæ 267
Ioannes in Gischala 548
Ioannes Hyrcanus optime rebus per annos triginta tres administratis moritur 578
Ioannes apud Tiberiadem aquis calidis foueri cupit 551
Ioannes Iosephi successus animo fert iniquo 551
Ioannes Iosepho imperio abrogato Galilæa præesse cupit 555
Ioannes Gischala 809
Ioannes & Simon in cloacis inuenti capiuntur 797
Ioannes matris amore offensus victoriam amittit 527
Ioannes qui & Hyrcanus Simonis filius 577
Ioannes Iudæ frater ab Amoræi filio interfectus 335
Ioan. Iosephum interficere conatur 549
Ioan. lucri cupidus 548
Ioan. insidiæ 549
Ioas Israelitarum & Samariæ Rex 250
Ioas Ioado Pontifice anxiliante in Regē creatur 247
Ioasi sublatio 250
Ioasi, viuente Ioado, pietas 248
Ioasi, Ioado mortuo, impietas, eiusq; per Prophetam taxatio 249

Iodes sine Ehud in Eglonis familiaritatem se insinuat 226. Iodes Egloneм trucidat ibid.
Ionathas comminus profugit 158. Ionathas & Dauid in agro conueniunt ib. Ionathas 164. primus verberatus vinus exuitur est 818
Iudas Iudæ fratri cõmunibus Iudæorum suffragiis succedit 834
Ionas à ceto deuoratus ac reuomitus, Niniuitis prædicat 258
Ionathes Dauidē cõsolatur, mortū ceterorū negās de solo Ammone diligētius perquirendū cēset 285 apud Machmanam degit, patriaq; desertores punit 836. amicitiam cum Dauide ineundo confirmat 157. Dauidi signa regni animum declarantia confitetur 158. & Simon Hierosolyma & arcem reficiunt 346. Ionathes & Simon Amorrai filiu Ioannis fratrū mortem vlciscuntur 338 legatione cum muneribus missa ad Demetrium, vt præsidia de Iudæa castellu euicere velit 343
Ionas à Deo in Niniuen missus proficiscens inscius nauigium conscendit, & in mare precipitatur 252
Ionathas in Arabiam proficiscitur, & Nabathæos vastat 346. Demetrium muneribus placat 342. Dauidem amat, patrū voluntatem ei nunciat, simulq; cõsulit, vt salutis suæ fuga prospiciat 155 parenti præclara Dauidis res gestas commemorat, orans, ne tantopere in eiusmodi virum sanciat ibid. Dauidi mollitum patrem indocat 156. Pontifex exercitum colligit 337. ob acceptā beneficia operam suam Tryphoni contra Demetrium offert & præbet 344. Sadducæos Hyrcanum contra Pharisæos inflammat 354. victos Azotum vsq; persequens, Dagonu fanum concremat, octo millia hominum in eo exurens 341. à Triphone interficitur 348. renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmoniis 345. cum armigera clam hostium castra ingreditur 145. inq; Palæstinorum exercitu quosdam trucidat, reliqui fœmineam in fugam 148. Ptolemæo occurrit, & ab eo honorifice excipitur 342. Ammoni dat consilium, quomodo optatu patrem valeat 124. cum fratre in Bethlaga obsessus 336. fugat Demetrii milites 343. cum suis captus 562. à Tryphone per insidias captus interficitur 577. Ioanni vt ad se veniat, scribit 561. Ionathæ Annani filio pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthiæ fratri deferre rogat 523
Ionathæ & collegarum aduersus Ioseph. consilium 562 sociorū pars manibus interit, nonnulli vinci capti ad Catullum perducuntur 833. desiderium omnes Hierosolymis capit 347
Iosephus ex Gallia discedere cogitat 556. Ionathæ epistolas perlegit 559
Iosaphatus cultum verum renouat 23
Iosaphatus magistratus & iudices constituit 237
Iosaphati exercitus 33. cum Achabo in Syros expeditio ibid. Iosaphati mors 240
Iosephus & Azarias à Gorgia victi ad duo millia militum amittunt 327. Iosephus in carcerem fratres includit 45. Regis facultates recuperat 548. bello Iudaico semper interfuit 823
Iosephus Romæ belli Iudaici historiā conscripsit ibi.
Iosephus collegas Hierosol. remittit 548. Iosephus de Ionatha hortatu Catulli falso accusatur 818 cum quinq; fratribus Pharaonē regem accedit 58 Ptolemæo obuiam profectus, honorifice excipitur 315. Iosephus vxorem ducit in Ægypto, ex qua gemuit Manassem & Ephraim 44. à fratribus agnoscitur 49. quintam frumenti partem Regi pendere iubet 51. hanc historiam non Hebraice sed peregrina lingua, Græca nimirū conscripsit 11. Iosephi adulterium iterum denotat 41. vestibulum oleari relictu aufugit ib. fratrib. incognitus eos salutat & Benjamin 46. in carcerem conicitur 42. libros suos plurimū vsq; mutauit 423
Iosephus fratres Simeone retento dimittit 45
Ioseph. & Mariamne apud Herodē accusātur 402
Ioseph. liberatur vinculis 48. cum Tito Romæ profi cisitur, & a Vespasiano honorifice excipitur 568 Galilæa præst septuaginta viros sibi adiungit 548. in discrimen incidit 560
Ionathæ eiq; adhærentium dolus ibid.
Iosephus Cabi Simonis filii pontifex 589. seditionem absq; sanguine effuso compescit 559. consensu populi Tiberiada petit 553. sacerdotibus captiuis absolutionem impetrat 545. secum deliberat 566. Galilæorum primatibus Ionathæ & Tiberiensium iniurias denarrat 562. Hierosolymitanorum concilii iussu in Galilæa manet 547. relicto Iusto ad historiam redit 565. legatorum fucum intelligit 568
Iosephus Elcesi per vnum diem pontifex 464
Iudas Sariphæi & Matthiæ Margaloti exustio ib.
Ioseph. propter Tiberiensē periculo expositus 558
Iosephus seditiosos, vt a bello Romanis inferendo desistant, dehortatur, vnde in odium & suspicionē incidit 545
Iosephus in alio periculo versatur 552
Iosephus legatis iterum scribit 557
Iosephus mulieribus Herodis mandatum de Mariamne interficienda aperit 400
Iosephus frumentum in Galilæam transmittit 551
Iosephus in Neapolitanum ibid.
Iosephus Tiberiensēs ex custodia dimittit 553
Iosephus ex Pontificali Asamancorum genere 438
Iosephus Ptolemæo spolia reddere conatur 551
Iosephus populum ad misericordiam mouet ibid.
Iosephus tres in crucem suffixos liberat 568

Iosephus regios clam dimittit 553
Iosephus ipse bello Iudaico interfuit 570
Iosephus ex solitudine in vrbem redit, & Pharisaorũ placitis se addicit 545
Iosephus pene oppressus, inopinato periculo euadit 561
Iosephus omnes Iudaorum sectas cognoscit 544
Iosephus annos trigintanatus, nulli mulieri vim infert, & nihil sibi obtrudi patitur 549
Iosephus Cani in Cantharo Pontificis surrogatus locum 528
Iosephus Tiberiadem capit 568
Iosephdefectionis auctores iniecto vinculo Iodapatam mittit ibid.
Iosephus Hebræa & Græca litteratura peritus 543
Iosephus historiam hanc in Hebraica lingua ante conscripsit 557
Iosephus centum legatos Hierosolymam mittit 559
Iosephus regios in fugam compellit 567
Iosephus Matthia filius natus 544
Ioseph. cum copiis contra Gabara proficiscitur 558
Iosephus in Galilæa vias obseruat ibid.
Iosephus inuidorum calumniis appetitus 568
Iosephus in Ægypto Potipharivenditur 41
Iosephus statu anne 119. moritur 52
Iosephi patientia in vinculis 42
Iosephi consilio tolerabiliorem euadit ventura sterilitas 44
Iosephi calliditas 556
Iosephi ossa 61
Iosephi libros quidam blasphemant 823
Iosephi ossa in Chananæam translata 52
Iosephi diuitiæ & liberi 316
Iosephi somnia interpretatio 39
Iosephi fratres eum tollere decernunt ibid.
Iosephi fratres peccata in eum commissa deplorant 45
Iosephi somnium 39
Iosephi cum Iosue de 20. aureis vita 561
Iosephi cum Iesu colloquium ibid.
Iosephi oratio & confessio coram aduersariis 552
Iosephi ad Ionathan responsiones 557
Iosephi infortunium hostibus animos addit 567
Iosephi erga hostes benignitas 550
Iosephi religionis cura ibid.
Iosephi ad Ionathan mandata 557
Iosephi naufragium 544
Iosephi somnium mirabile 556
Iosephi stratagemata 853
Iosephi fratres eum à feris deuoratum patri persuadent 40
Iosephi fratres in via Ægyptii prehendunt 47
Ignotus ad lectorem adhortatio 12
Ignotus ad ciues Tiberienses adhortatio 549
Iosepho parent rem totam significat 556
Iosepho Iesus bellum infert 550
Iosepho Tiberienses plebs obuiam venit 549
Iosepho perpetua Cæsarum benevolentia manet 568
Iosepho Potipharis uxor secundas machinas admouet 41
Ioramus, Iosaphati filius, Rex Hierosolymorum 240
Ioramus Eliseo mortem minatur 241
Ioramus à Moabitarum rege auxilium petit 239
Ioramicades 245
Ioramiscelera ab Elia per literas accusantur 244
Ioramiimpietas 243
Ioramiexpeditio in Ramatham 244
Ioramum Elisæus, vt Syrorum insidias caueat, admonet 240
Ioa Elisæus, à se Syros ter vincendos prædicit 250
Iosiæ verum Dei cultum restaurat 263
Iosias Rex Iudæ ibid.
Iosephum Herodes interficit, & Alexandrum in carcerem conici iubet 403
Ionici Iudæi apud Agrippam de indigenarum iniuriis conqueruntur 427
Iosua in duas partes copias diuidit 117
Iosua diuidendam regionem, & duas tribus cum dimidia remittendas hortatur 115
Iosua ad metiendam & diuidendam terram quosdam mittit ibid.
Iosua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidiæ Manassu diuidit ibid.
Iosua vnicuique tribui, vt ex sua sorte Chananæorum reliquias tolleret præcipit 119
Iosua Israelitarum dux designatur 68
Iosua & Caleb populum compescunt 86
Iosua moritur 121
Iosua domicilium ad Sicima ibid.
Iosua postremum ad seniores & magistratus Hebræorum adhortatio ibid.
Iosua ad eos, qui ex regione vltra iordanem sita militabant, oratio 119
Iosua ad Deum precatio 155
Iosuam Moses sibi successorem designat 100
Iosuam Moses hortatur 111
Iothan apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinem obiicit 129
Ionem Olympium Caius Memmiam Regulum Romam transferre iubet 506
Ioazus Rex Iudæ 267
Iubal Musicæ inuentor 15
Iucundus & tyrannus se sollicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem interficerent, fatentur 446
Iudaicus populus Regi, vt orientalem instauraret porticum, suadet 542

Iudas hostium phalangem trucidat, ipse circumventus vulneratur & interficitur. 333
Iudas fœdus facit cum Romanis. 332
Iudas oppido egressus noctu in Bacchidis castra irruit. 336
Iudas Essæus vates. 395
Iudas Essæus Propheta. 579
Iunias Hierosolyma se recipit, eumq; sequitur Antiochus. 29
Iunius Lysia exercitum vincit. 324
Iunius ingentis prædæ potitur. ibid.
Iudas Alcimi potentiæ resistit. 330
Iudæi & Saddocus quartæ sectæ auctores. 479
Iudas paucis militibus numerosum exercitum aggredi conatur. 332
Iudas obsessis Iudæis in auxilium venit. 326
Iudas quartus frater adducitur. 872
Iudas assidue cum finitimis gentibus bellum gerit. 325
Iudas copias inter fratres diuidit. ibid.
Iudæi victu Simonis hostibus in Galilæa captiuos liberat. ibid.
Iudas Propheta Antigono nem emprædicit. 579
Iudas cum copiis ad Bethzacharia regiobuiam proficiscitur. 328
Iudas & Ionathas Iudæi in oppidis Galaditidis suppetias ferunt. 326
Iudas Maccabæus Apollonium prælio vincit. 323
Iudas in Modim sepultus. 333
Iudas Maccabæus arcem oppugnat. 328
Iudas & Matthias cum 40. iuuenibus ad Regem perducti, quantes se excusant, eosq; vinctos Rex Hierichuntem mittit. 464
Iudas Ezechiæ latronum ductoris filius. 472
Iudas Sariphæi filius Matthias Margalothi inuentute, vt opera qua rex pro patriæ consuetudinem fecerat, tollerent, concitat. 464. & 728
Iudas Galilæus quartæ sectæ auctor. 480
Iudæ ad Iosephum pro Beniamin oratio. 48
Iudæ ad milites oratio. 324
Iudæ tribus ad Iordanem vsq; Dauidi occurrit, & ponte fluminu ripas iungit. 192
Iudæa per 70. annos deserta. 273
Iudæa clades. 261
Iudæam finitimæ gentes, sicut & Tryphon inuadunt. 374
Iudæus Damonen eiicit. 206
Iudæi inter media tela versantes nihil ceremoniarum intermittunt. 585
Iudæi in castellum Gamala se recipiunt, quo & Philippus se confert. 547
Iudæi permulti in lacunariis pereunt. 390
Iudæi à Babylonia affecti Seleuciam migrant 505
Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanum referunt. 535
Iudæi veriti, ne Herodes demolitus vetus ædificium nouum absoluere non posset, eis Herodes vetus illasum mansurum, donec ad nouum materia comparetur, promittit. 423
Iudæi Ptolemaidem ad Petronium perueniunt, deprecaturi, ne quid contra leges patrias facere cogerentur. 496
Iudæi dant obsides ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittendi. 528
Iudæi in seditionibus quasi furiosi. 472
Iudæi in Neerdam & Nisibim sese recipiunt. 504
Iudæi seruati Ctesiphontem succedunt. ibid.
Iudæi necessitate ad bellum coacti. 545
Iudæi Ægyptii in Onia regione ab Antipatro Cæsari consociati. 375
Iudæi solennia sacrificia expeditionis tempore peragunt. 370
Iudæi Syriorum, Idumæorum, & Phœnicum vrbes tenent. 361
Iudæi Carmelum montem incolentes, Antigono se adiungunt. 386
Iudæi vlciscuntur inimicos suos. 299
Iudæi octauo die circumcisionem celebrant, Arabes post decimum tertium annum. 28
Iudæi in templum & superiorem vrbem refugiunt. 390
Iudæi contra sicariorum temeritatem conueniunt. 817
Iudæi vniuersis bonis in vnum congestis ignem iniicunt. 815
Iudæi vndique collecti ad Godoliam Masphatam veniunt. 278
Iudæi fidem eis olim à Regibus datam conseruauere 845
Iudæi cur olim pastores & captiui dicti. 826
Iudæi obsessi intrepide repugnant. 396
Iudæi ab Romanis victi. 587
Iudæi è Babylone Hierosolyma proficiscuntur. 285
Iudæi à profugis & penuria coacti Macedonicæ factioni se se adiungunt. 327
Iudæi prorsus nullas imagines ferunt. 846
Iudæi è regione Galaditidis in Iudæam traducti. 326
Iudæi opprimuntur, qua clade Matthias fit cautior. 315
Iudæi templa & altaria fabricata destruunt. 832
Iudæi Herodi propter beneficia fauent. 418
Iudæorum mores & lustrationes. 573
Iudæorum legatio Romam. 474
Iudæorum reipublicæ mutatio. 537
Iudæorum ad Darium legatio. 288
Iudæorum agrum armis Samuel recuperat. 142

Iudaorum leges antiquissimæ. 866
Iudaorum cum Romanis conflictus. 202
Iudaorum lex spoliorum nouissima. ibid.
Iudaorum contra Alexandrum constantia. 832
Iudaorum & Lacedæmoniorum comparatio. 857
Iudaorum propria cadu amor. 815
Iudaorum octo millia, dum Alexander vixit, in exilio degunt. 339
Iudæorum è captiuitate Hierosolyma profectorum numerus. 181
Iudæorum 3000. prostrati. 806
Iudæorum in legè constantia. 859
Iudæorum in pugna constantia. 802
Iudæorum in Antiochia multitudo. 799
Iudæorum ad Ægyptum aduentum, eorundemque egressum ostendit Manethon. 827
Iudæorum ab Romanis captiuorum calamitas. 814
Iudæorum Pascha transitum significat. 60
Iudæorum ob decretum Regis luctus. 295
Iudæorum 1700. ab Rom. perempti. 804
Iudæorum gens multum totius orbi indigena æstimata. 798
Iudæorum origo quasq; regiones errando peragrauerint, in hac historia repetitur. 573
Iudæorum apud Mesopotamiam & Babyloniam graues motus. 500
Iudæorum decem millia dedititiorum faciunt. 474
Iudæi hora sexta nobis est undecima vel duodecima meridiei. 560
Iudæorum cum Roman. acerrimus conflictus circa templum. 471
Iudæorum cõtra Alexandrũ in festo die seditio. 580
Iudæorum in Alexandrum odium & exacerbatio. ibid.
Iudæi calamitates ab exteris & incolis illatæ. 545
Iudæi à Romanis Asiæ & Europæ Regibus magnis honoribus habiti. 379
Iudæi apud Antiochiam altera calamitas accidit. 800
Iudæos quotannis hominem Græcum immolare debere. 847
Iudæos propter damnum passum mœstos Herodes consolatur. 406
Iudicium contrà Antipatrum, cui præsidet Varo. 625
Iulius Cæsar. 514
Iulius Cæsar apud Alexand. inscriptione columnæ ærea, quod Iudæi Alexandrina ciuitate ius habeant, attestatur. 379
Iulius Antonius pro. cons. 437
Iupiter. 858
Iura & libertates Iudæorum. 843
Ius ciuitatis Antiochiæ Iudæis consecutum. 312
Iustitia est Dei potentia. 104
Iustus belli fax. 548
Iustus populum ad defectionem irritat. ibi.
Iustus de bello Iudaico nihil penitus scinit. 564
Iustus Galilææ prouinciã potiri cupit. 568
Iustus Vespasiano ac Tito defuncto suam historiam edidit. 565
Iustus ob facinora capitis damnatus. 564
Iusti, Pisti filii ad multitudinem oratio. 546
Iustum decapolitanorum primates deserunt. 567
Iuuenum miseratio omnium animos concitat. 433
Idololatria à Iosua extirpatio. 269
Idumæi ab Hyrcano subiugati circumcisionem & ritus Iudaicos admittunt. 352
Idumæi. 809
Idumæorum apostasia. 243
Immunitas à tributu Iudæis parata. 348
Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Rege concessæ. 312
Impietas Achabi. 226
Impietatis pœna. 255
Impostores & Magi. 537
Incredulitatis pœna. 241
In Cain interfectores animaduertitur. 520
In duorum aut trium ore consistit veritas. 539
In Arbela conuentus. 562
Ingruit morbum Ægyptii Sabbatismum vocant. 842
In spectaculo Cæsarea Iudæi 25000. perennt. 806
Indorum sapientia professores seipsos concremant. 813
Ingenti ariete fabricato Sylua crebro marmora pulsari iubet. 818
In Hierosolymis ædificatum est templum à Salomone Rege anũ annos 143. & menses 8. quam Tyrii Carthaginem condidere. 827
Integra mortuorum familiæ, & plana mortuis tecta. 797
Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorifice excipiuntur. 310
Ingenium Samaritarum, ob quod merito Iudæis exosi. 322
Iniquitatis vtq; delicti circa Deum causa. 858
Intentio legum Iudaicarum. 881
Indignatio Dei in idololatras Chutæos. 258
In castello magno commeatus cõpia. 811
Interius septum, quod Iudæos modo ingredi concessum erat. 423
Inimica Abimelechi cum tota familia cades. 159
Insidiæ Hyrcano ab vxore structæ. 387
Instauratio templi. 249
In Hebræorum castra coturnices Deus immittit. 66
In Alexandrũ citrea cõtecta. 819
Ingens Hebræorũ strages ob pestem à Deo immissam. 196

Indebitum Prophetæ pactum & sepultura. 130
instrumenta Musica Davidis. 195
infirmior turba civitate electa recipitur. 351
in Iosum Historiographum Iosephum falsò insimulantem. 563
indulgentia nimia & lenitas mali in proposito confirmatur. 150
inquitus victoria confligat. 171
inconstantia amoris in hominibus. 144
ingens moles ex penuria & charitate priscorum. 51
ingens præda de Madianitis parta. 190
in Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebastenses convitia iactant. 526
in Ægypto annona carissima. 44
in bellum qui mittendi. 109
incendium templi, ac civitatis excidium. 574
in Hiericho balsamum pretiosissimum provenit. 802
inimicitiæ Herodis cum liberis ex Mariamne susceptis. 611
in Pascha festo miles genitalia nudans seditionem concitat, in qua 20000. Iudæorum sunt extincti. 532
in singulis festis & sacrificiis quid observetur. 82
inventa bona. 108
invidia vis & natura. 277
in Zoar Lothus evadit. 27
iracundia materna filij succedunt. 611
iris signum fœderis inter Deum & Noe. 18
iromus Solomoni ligna promittit, eorumque vicem frumentum petit. 207
iromi legati ad Solomonem. 206
israelitæ possessionibus suis electi alio traducuntur, regno Cushan dato. 257
israelita Obela suadente ex tribu Iuda ac Beniamitica captivos domum remittunt. 255
israelitæ ab Ammanitis & Palæstinis oppressi. 131
israelita copiarum partem in insidiis collocant, & vt impares paulatim pedem referunt. 124
israelitæ hostes, eorumque idola tollere inbentur. 102
israelita Pascha celebrant, terra frugibus fœcundatur, & deficit Manna. 114
israelita quomodo in terra Canaan victuri. 103
israelitæ bellum omittunt. 122
israelitæ à Chusarte oppressi. 125
israelitæ mittunt ad Gabaonitas, qui fontes ad supplicium deposcant. 123
israelitæ à Palæstinis superati. 232
israelitæ Samuelis filiorum iniquitates commemorant, eumque vt regem aliquem declararet, obnixe precantur. 142
israelitæ in deserto atque penuria laborant: 66
israelitæ petitionis suæ repulsam passi, à Roboamo deficiunt. 220
israelitæ ab Ainatis fusi fugatique. 115
israelitæ Chananæos non vno ictu domuerunt. 122
israelitæ ad montem Sina perveniunt. 68
israelitæ in deserto 40. annis erraturi. 86
israelitæ 600. Beniamitas vincunt. 124
israelitæ hostium copias terrentur. 147
israelitæ incolumes per mare rubrum eunt, quod Ægyptii insecuti. 84
israelitæ absque Dei mandato & Mosis cum hostibus congredi cogitant. 88
israelitæ in deserto coturnicum carnes impetrant. 85
israelitæ ab Ægyptiorum multitudine ad mare rubrum cinguntur. 81
israelitæ ex Ægypto discedunt. ibid.
israelitæ prædam optimam ad Amalecitis reportant: & hostes insequuntur, & reges duos Orib, & Zibeum occidunt. 129
israelitæ in Elym perveniunt, ubi contra Mosen ob commeatus penuriam murmur exoritur. 64
israelitæ Ionathan irato patri eripiunt: 149
israelitæ traiecto fluvio, altare super ripam Iordanis erigunt. 119
israelitæ lati certatim ad structuram tabernaculi conferunt. 78
israelitæ 40. annis Manna sustentati. 66
israelitæ in Raphidim perveniunt, ubi laborant siti. ibid.
israelitarum ætatis annorum viginti, & supra vsque ad annum 50. numerus. 78
israelitarum in aci viginti duo millia cadunt. 183
israelitarum iterum decem & octo millia cadunt. ibid.
israelitarum pœnitentia. 140
israelitarum Palæstini 4000 trucidant. 137
israelitis Deus contra Syrios victoriam pollicetur. 231
israelitis Gabaoni fontes non tradunt. 123
israelitas Ægyptii persequuntur. 61
israeliticum regnum Davidi iterum offertur. 191
israelitici populi ab Ægyptiis conclusi anxietas. 61
ismahel Deus exaudit. 26
ismahelem cum matre Abraham ablegat. 28
Issames. 195

Isaac maclandus annum agit vigesimum quintum. 28
Isaac risus. 27
Isaacus peruenit Gerara. 31
Isaac Rebeccam uxorem ducit. 30
Isaac mittit venatum Esau. 32
Isaac Abrahamo promissus. 26
Isaaci ad parentem respo sio. 29
Iter per saxum coluber dictum. 804
Izates Monobazo fratri regni successione relicta, moritur. 535
Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, iisque Vologesius cum exercitu occurrit. 532
Izates ad Parthos scribit, & vt suum regem reciperent suadet. 531
Izates Iudæu pecuniam mittit. 530. 531
Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus. 531
Izates ad Abemerigum Spasini regem missus, eius filiam Samacham ducit. 528
Izates ab Helena matre & magnatibus rex creatur & Monobazum rempubl. donec frater veniat, administrare iubetur. 529
Izates Artabanum consolatur, eique auxilium pollicetur. 531
Izates Eleazarus, vt se circumcideret, persuadet. 530

L.

LAban cum Iacobo fœdus sancit. 38
Laban Iacobum persequitur, Deus vero à proposito eum deterret. 35
Labani contra Iacobum accusatio. ibid.
Labani contra Iacobum dolus. 36
Laboſordachus. 276
Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epistola. 319
Lances. 210
Laniena. 567
Latrones. 391
Latrones capti & puniti. 443
Latrones plerunque ex Ananiæ cognatis quempiam intercipiunt, quem non nisi receptu aliquot è suis dimittunt. 540
Lauus & nomen ioſaphati apud quoſcunque. 237
Lauus Eleazari. 869
Legatus regius honorifice exceptus, ioſephi libertatem apud suos prædicat. 315
Legati Hircani & Aristobuli ad Scaurum. 367
Legati Syriæ, templi & vrbis munienda causam quærentes ad iudæos missi. 287
Legati inuiolabiles. 406
Legati Syri ad Achabum. 231
Legati cum militibus ad ioſephum missi. 553
Legati Tiberiadem in suam potestatem redigere conantur. 560
Legatorum Hieroſolymitanorum aduersus ioſephum consultatio. 558
Lex septimi cuiusque anni. 83
Legis apud iudæos exacta obseruatio. 860
Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus. 103
Legislatorum iniustitia. 860
Leges gentium. ibid.
Leges graues iudæorum. 857
Leges belli & consuetudines. 83
Leui tribus cultui sacrata. 82
Leuita uxorem in duodecim partes discerptam ad singulas tribus mittit. 123
Leuitica tribus in partes 4. diuiditur. 199
Leprosi Samaritani hostium castra deserta esse significant. 442
Legis tabulæ in arca. 74
Libertas virtute paratur, & pretiosa res est. 514
Lia Zepham adducit Iacobo. 35
Liberi ob parentum iniquitatem non puniendi. 109
Libertate seruata optima sepultura. 813
Libya sine Aphrica. 21
Libya denominatur Aphrica. 30
Lignæ pretiosæ Solomoni allatæ. 216
Linguarum confusio. 19
Linum & lana. 102
Lysanias Barzapharni, vt Antigonum in regnum inducat, Hircanumque deponat, persuadet. 594
Lysaniam Cleopatra interficit. 403
Lysias Antiochi filium regem constituit, eique Eupatoris cognomen imponit. 177
Lysias iterum in iudæam mouet, & quinque millia militum amittit. 324
Lysimachus Apollodorum fratrem occidit, & Gazam Alexandro tradit. 359
Lysimachus mendacii arguitur. 739
Lothus cum suis seruatur. 27
L. Lentulus consul pro iudæis sententiam dicit. 381
Luctus triginta dierum. 107
Lupus iudæi templum claudit. 117

M.

MAchæra iniquitas. 600
Machæra multos iudæos interficit. 393
Macedonici milites relictu præsidio Antiochiam se recipiunt. 337
Madianitæ Amalecitis fœdus israelitas magno prælio vincunt. 127
Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadunt. 129
Madianitarum & confœderatorum centum viginti millia trucidati. 129
Magnus annus. 19
Magna seditiosorum multitudo in cloacis deprehensa. 798

Magedo.

Magdo. 214
Mandatum Dauidis de transportanda arca. 177
Mandatum de arca, cateraque sacra supellectile in templum reponenda. 197
Mandatum regium de statua adoranda. 275
Mandatum de dimittendis exteris. 290
Mandatum de sumptibus ad structuram templi prabendis. 288
Mandatum de altari extruendo. 196
Manna quid significet. 66
Malichus Antipatro insidiatur, deiecat, & idem reconciliatur. 381
Malichus beneficiorum Antipatri immemor. 391
Malichus Antipatrum veneno necari procurat. 382
Malichus Hyrcano se adiungit. 592
Malichum tribuni Herodis interficiunt. ibid.
Malle expugnata. 326
Manna Israelitas Deus cibat. 66
Manaemus Israelis Rex. 254
Manachasen. 75
Manachemus regnum futurum prædicit. 421
Manasses sacerdotium ob exteram si retineat feminam, ab eo removendus, spe maioris boni negligit. 301
Manasses urbem lustrat, & templum denuo consecrat. 263
Manasses in Babyloniam captus abducitur, & postquam resipuit, regno restituitur. 262
Manasses voti sit compos. 301
Manasse impietas & crudelitas. 262
Manasse mors. 263
Manochi angelus iterum apparet. 132
Manethon Ægyptius historiographus. 825. & 835
Manethonis & Charemonis comparatio. 839
Manethonis figmenti depulsio. 836
Manethonis de Ægyptiorum lepros is fabulosa. 835
Manethonis & Charemonis historia discrepatia. 839
Mar amarorem significat. 64
Marcus Crassus reliquum templi aurum aufert. 587
Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniam Hierosolymis ex templo aufert. 373
M. Antonius Tyriorum magistratibus scribit, & vt Hyrcano ac Iudæ regionem, bona & libertatem ademptam restituerent, iubet, salua tamen salutandi. 384
Marcus sexti successor in Syria. 381
Marcus Agrippa. 328
M. Antonius dux. 586
M. Sexti successor. 591
Mardochæus insidiatores Regis prodit. 294
Mardochæus patruus Esther Babylone Susa migrat. ibid.
Mariamme morosa fœmina. 412
Mariamme ex odio Herodi, qua Hyrcano auo fecerat, obijcit. 610
Mariamme sese apud Herodem excusat, eique reconciliatur. 403
Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragiis damnata in carcerem conijcitur. 422
Mariamme Archelaum dedignata in mariti thalamum migrat. 536
Mariamme soror Mosis defuncta. 94
Mariamme. 535
Mariammen & Iosephi Herodes interfici iubet. 621
Mare rubrum finditur. 62
Maris & decem labrorum vsus. 279
Marsyas Agrippæ Tiberij mortem nunciat. 498
Marsus Syriæ præfectus. 523
Marthace Archelai mater moritur. 70
Marsus Claudio Agrippa scriberet, vt à munienda vrbe desistat, suadet. 524
Massada. 595
Massada situs. 810
Masnaempther. 75
Massabazanes. ibid.
Mater septem cruciatus, antequam cruciaretur, excepit. 876
Mater ambustos filios in pœnas vltro concomitatur. 877
Matris hortatu Iacob fratri benedictionem anteuertit. 32
Matris ad septem filios ante supplicium adhortatio. 877
Matthias Theophili filius Pontifex. 541
Matthias cum filijs aliisque nonnullis in desertum se confert. 322
Matthias idolorum cultum extirpat. ibid.
Matthias filios ad pietatem, fortitudinem & concordiam adhortatur. ibid.
Matthiæ & eius filiorum pietas & zelus. 321
Matthia mors. 313
Matthia sacerdotium ademptum, in cuius locum Iozarus surrogatur. 464
Matthias Romanis sibi sociatis Antiocho bellum infert. 576
Maximum Dei lumen nefaria facta non latent. 580
Magasthenes de Nabuchodonosoro. 276
Mela Archelai Capadocum Regis filia. 447
Memphis in Ægypto. 375
Memphibosthus à calumnijs Sibæ se purgat. 192
Memphibosthus donatus paternis & auitis bonis mensæ Dauidi adhibetur. 180
Menander Historiographus Solomonis & Hirami meminit. 214
Menander de fame tempore Elie. 224
Menandri Ephesij testimonium. 827
Mendacij de iuramento depulsio. 849

Mensa aurea ponderis talenti magni. 503
Mensa aurea. 508
Mensa sacri panis. 207
Mensa. 74
Mensura. 810
Mensuras & pondera Cain excogitat. 15
Merces. 809
Merces meretricis. 103
Meretricum nuptiæ. 306
Messines Amonophilus filius. 839
Methir. 75
Michæas verus propheta. 234
Michol Regis servus, Davidem agrotare, persuadet. 156
Michol sese, quod Davidem eripuerit, excusat. ibid.
Milites sublatis signis ad claudium tendunt. 520
Milites unum imperatorem à senatu creari postulant. 519
Militare Sacramentum. ibid.
Mille & quingenti sacerdotes Judæorum decimas accipiunt. 832
Mira hostium exacatio, per fluentis umbram facta. 239
Miraculo vaticinium confirmatur. 221
Mithridates Antipatrem apud Cæsarem laudat. 375
Mithridates Orsanes. 373
Mithridates Rex Ponti à Pharnace filio occisus. 369
Mithridates Pelusium proficiscitur, eoque Antipatri cæpe potitur. 588
Mithridates ab uxore, ut Anilæum bello impetat, accensus. 503
Mithridatis de Ægyptiis victoria. 588
Mithridatem Anilæus dimittit. 303
Moabita ab Israelitis fusi fugatique. 126
Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt. 237
Moabitarum Rex filium proprium sacrificat. 240
Moabitarum maxima strages. 178
Monobazus Adiabenorum rex, cognomine Bazeus, ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izatem suscipit. 528
Monumentum Ionatha. 345
Morbus Ezechiæ & vitæ prorogandæ per miraculum confirmatio. 261
Mores Persarum. 859
Moriliber apud Judæos honor & gloria. 815
Mors quarti fratris. 873
Mors Isaaci, & sepultura in Hebrone. 37
Mors Nabuchodonosori. 275
Mors Abiæ. 225
Mors Ioramı. 244
Mors Salomonis. 218
Mors Davidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit. 201
Mors Sadocis. 270
Mors Ptolemæi. 342
Mors Naemiæ. 295
Mors Alexandræ. 364
Mors natu maximi fratris. 872
Mors Iosiæ. 265
Mors Apionis. 851
Mors Iosephi. 318
Mors septimi fratris. 876
Mors Alexandri, & bella inter successores orta. 304
Mos in Rege laudandus. 197
Mos lustrandi populum. 94
Mos Atheniensium. 859
Moses centesimo & vigesimo anno ætatis ablatus. 111
Moses soceri consilium admittit. 69
Moses conscensa Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat. ibid.
Moses Deum orat, ut aquam vitiosam potabilem reddat. 64
Moses in Madianitas movet. 99
Moses & Aaron Deo supplicant. 86
Moses populum, ut Deo totum se dedat, hortatur. 64
Moses natus. 53
Moses in flumen projicitur. ibi.
Moses aquam effundit humi, quæ vertitur in sanguinem. 57
Moses in Ægyptum ad liberandos Israelitas mittitur. ibid.
Moses ex Madian in Ægyptum proficiscitur. 58
Moses populum, ut animum ad Dei dona ac gratiam vertant, hortatur. 65
Moses Dei beneficia populo Israelitico exhibita enumerat. ibid.
Moses opem Dei implorat. ibid.
Moses in Æthiopes movet. 55
Moses in tabernaculo Deum consulit. 79
Moses unde nominatus. 54
Moses ab Abrahamo septimus. ibid.
Moses Thermuthis Pharaonis filiæ adoptivus filius. ibid.
Moses ducem atque consultorem Deum habet. 832
Moses divina providentia morti eripitur. 54
Moses ad Madienam profugit. 56
Moses Raguelis sacerdotis filiabus ferit opem contra pastores. ibi.
Moses populum, ut nihil aliud quam victoriam cogitarent, hortatur. 67
Moses leprosus non fuit. 838
Moses Judæus est, qui apud alios putantur Dii, pro-

ptor appellationem vitare ac blasphemare interdixit. 857
Moses quodlibet legislatores antiquitate praecedit. 852
Moses & aliorum legislatorum comparatio. ibidem.
Moses imperator bonus & vates. 112
Moses virga petram ferit, & larga profilit unda. 66
Moses Israelitis codicem leges scriptas & institutum continentem tradit. 102
Moses Hebraos iureiurando ad legum custodiam astringit. 110
Moses vetere populum ducit in desertum. 89
Moses Israelitarum idololatriam & voluptatem accusat. 99
Moses ab Hebraeis in Aegypto exceptus miracula ea exhibet. 58
Moses Aegyptii regem, ut Israelitas dimittat, hortatur. ibid.
Moses a Moy, quod Aegyptia aquam significat, dictus. 238
Moses populum numerat. 84
Moses contra Apollonium & Lysimachum defensio. 851
Moses libri sacri in templo reperti. 264
Moses carmen & benedictio. 110
Moses ad Deum precatio. 91
Moses ad Israelitas oratio. 70
Moses virga in Draconem mutata. 57
Moses manus alba. ibid.
Moses ad Idumaeos legatio. 94
Moses virga devorat Aegyptiorum virgas. 57
Moses ad Deum precatio. 62
Moses universos Iudaeos ad legum auditionem congregari praecipit. 853
Moses ad Coram seditiosum oratio. 60
Moses vita. 852
Moses ad Sehonem Amoraeorum Regem legatio. 64
Moses ad populum Israeliticum ante obitum oratio. 101
Moses ad Israelitas, ut Deo ipsique mundati sint obedienter, adhortatio. ibid.
Moses duo filii, Gerso & Eleazarus. 38
Moses insidiantur Aegyptii. 56
Moses & Israelitas miraculu Deus coniunxit, ut ipsum promissionibus fidem habeant. ibid.
Moses lapidibus obruendum clamant. 50
Moses Aegyptii exercitus eum persequi postulant. 53
Moses Pharao propellit. 60
Mulier intemperans & libidini dedita. 404
Multi Indaei a Romanis deficiunt. 554
Munera Salomonis allata, eiusque equitatus. 217
Mutatio nominum unde oria. 31
Muros Azotiorum urbem vastant. 139
Murmur populi contra Mosen. 86
Mutuum dare ad usuram Hebraeorum nemini licet. 107
Mutuum reddendum. ibid.

N.

NAai Ammanitarum Rex Galaadinis iniustas conditiones pacis offert. 145
Naamu potit maritis & filiorum obitum cum Rut in patriam redit. 135
Nabal in tantum se coniicit maerorem, ut toto corpore fideratus mortem obiret. 164
Nabalus fatuus. 163
Nabali gregibus a Davide parcitur. ibid.
Nabathaea regio. 28
Nabuades sive Nemroth. 21
Nabuchodonosorus Babyloniae Rex contra Aegyptum. 266
Nabuchassarus Nabuchodonosoris parens, Babyloniorum & Chaldaeorum rex. 828
Nabuchodonosor patri in regno succedit. 829
Nabuchodonosor visionis oblatae oblitus, magos ad vatem accersit, eumque mortem, si indicarent, minatur. 274
Nabuchodonosor regias exstruit. 829
Nabuchodonosorus Sadefragus. 367
Nabuchodonosor Tyrum obsidet. 830
Nabuchodonosor rebellantes imperio subiicit. 838
Nabuchodonosorus successor. 829
Nabuchodonosoro Iacimus tributa persolvit. 268
Nabuchodonosori recepti in vitam familiam. ibid.
Nacebus cum 25 Arabum caesus. 444
Nadab & Abiu Aaronis filii combusti. 78
Nadabus Rex Israelus. 823
Nathan Davidem, propria sententia damnatum, graviter accusat, ipsi panas denunciat. 102
Nauta & Cinnira. 210
Navigatio & iter Vespasiani. 796
Nearda Nisibis Babyloniae urbes. 580
Necessaria concessa potestate, populum ad restituendam aedem & templum, hortatur. 281
Neglectus cultus divini omnium malorum causa. 220
Nephanus. 194
Nero Imperator. 536
Nero Tyrannus. ibid.
Nebula in templo. 211
Nicolaus Hieredem & Archelaum accusat. 475
Nicolaus Syllaeum accusat, & Herodem excusat. 447
Nicolaus historiographus regis Adadi, tempore cum Davide belli meminit. 178

Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem dimissus. 445
Nicolaus coram Agrippa pro Iudæis verba facit. 428
Nicolaus Damascenus de arca Noe. 18
Nicolaus Damascenus. 23.251
Nicolaus ea tantum attingit, quæ ad Herodu gloriam pertinent, facinora aut alia speciosa fucat, aut quantum potest, occultare studet. 238
Nicolaum Herodes, quid Roma amici sentirent, de eius filio interrogat. 449
Nicanor populo, nisi Iudam sibi traderent, se templum euersurum minatur. 331
Nicanor hostem dissimulans dolo Iudam intercipere conatur. 331
Nicanorem & copias Iudas in fugam vertit. ibid.
Nicaule Ægypti, & Æthiopiæ Regina ad Salomonem venit. 215
Nigliſar. 276
Nihil fuit antiquis temporibus, quod faceret Iudæu commercium Græcorum. 864
Nisan vel Xanticus, nobis est Aprilis. 17
Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde deriſorem diru denouet. 21
Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis. 17
Noe in aliam regionem migrat. 16
Noe precatur, ne Deus terram iterum inundaret. 18
Noe posteris vt terram colerent Deus mandat. 19
Noe atas 950. anni. 18
Nomos, Lex, hoc vocabulum nusquam apud Homerum reperitur. 851
Nomina Regum Ægyptiorum sibi succedentium. 826
Nomina filiorum Iacobi & explicatio. 34
Nominâ regionum & gentium. 20
Norbanus. 512
Norma magistratus & legislatorum. 12
Nubes super tabernaculum. 84
Numerus Iudæorum è Babylone profectorum. 285
Numen deserto Saulo ad Danidem commigrat, qui prophetare incipit. 152

O.

Obasiue Saba. 149
Oebdas Rex Arabum. 359
Obedias centum Prophetas abſconditos sustentat. 228
Obede defuncto Æneas in Arabum regnum succedit. 445
Obedientia erga magistratum. 102
Octodecim millia Iudæorum in Syria iugulata, 60000. in Ægypto perempta. 814
Odium filii in patrem proditur. 440
Officium iudicum. 104
Officia à Dauide distributa. 194
Ozei Rex cum exercitu trucidatur. 93
Ochozias graviter prolapsus decumbit, oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur. 238
Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum. ibid.
Ochozias absq; liberis discedens, loramo fratri succedenti locum facit. 238
Ochozia Regis Hierosolymitani mors & sepultura. 246
Ochozia milites attrahendi causa missi, ab igne consumuntur. 258
Octauius Augustus Iulio successit. 592
Oolda prophetissa à Iosia consulitur. 264
Olympii ludi. 237
Omnia Græcorum noua: apud Ægyptios autem atque Chaldæos & Phœnicas res gestæ antiquissimam habent memoriæ traditionem. 820
Onias Pontifex Ægypti regem non soluendo tributum, ad iram commouet. 314
Onias annuente Ptolemæo in Ægypto oppidum & templum condit. 817
Onias Apolloni vitam oratione promeruit. 866
Onias non acquiescens petitioni Iudæorum lapidatur. 367
Onias Pontificis filius in Ægypto templum Hierosolymitano simile extruit. 330
Onias Pontifex, qui & Menelaus, à Rege abducitur. 329
Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymis. 303
Onias & post eum Simon filius Pontifex. 318
Onias Pontificis Oniæ filius in Ægypto templum ædificare molitur. 335
Onias Pontifex ad Ptolemæum effugit. 576
Oniæ templum in Ægypto extructum. 816
Opinionis Lysimachi depulsio. 840
Opera Dei. 854
Ophni & Phinees cum 30000. cadunt, & arca in hostium potestatem deuenit. 137
Oppida refugii. 101. & 119
Oppugnatio Ierusalem à Dauide suscipitur. 175
Optimates Iudæorum Phaselum & Herodem accusatum veniunt. 593
Oraculum à Ioanne petitur, quod tamen negligitur. 272
Oratio serui Abrahami & Rebeccæ. 31
Oratio Solomonis, qua primum Deo pro acceptis beneficiis gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur. 211
Oratio Dauidis in Iebosthi interfectores acerrima, panag illis irrogata. 174
Oratio Abrahami ad Isaacum ante mactatum. 29

Ordo castrorum cum tabernaculo 84
Ordo fabrorum lignariorum in Libano 207
Ordo commentariorum & aliorum operariorum ibidem.
Origo legum Iudaicarum 861
Origo legum apud Graecos 851
Origo nominis omnium rerum 16
Orodes Rex Armeniae. Antiochus Rex Comagenes 482
Oronna Iebusaeus 196
Oronna aream Dauidi donat ibid.
Ornamenta Salomonis regia 213
Orphonas Iebusaeus civis Hierosoly. amicus Dauidis 176
Ossea impietas & poena 256
Oza Dei arca manum admouens è vestigio expirat 177
Ozias vocationem suam transgressus punitur lepra, eb quam vrbe cedere cogitur 253
Ozias rex Iuda 253
Ozias expeditio & vrbis per eundem restauratio ibidem.
Ozias diuitiae & exercitus ibid.

P.

PAcorus equites Antigono in Iudaam mittit 385
Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus, Phasaelo, vt legatus iret ad Barzapharnem, suadet 386
Pacoris dolus & insidiae 594
Palatium Tiberiade ab Herode extructum 548
Palatium Tiberiade incensum ibid.
Palaestina à Philistino nominata 21
Palaestini Saulis filiorum, corpora crucibus affigunt 199
Palaestini in Dauidem signa mouentes partim occiduntur, partim in fugam vertuntur 178
Palaestini ingenti exercitu multis conscriptis Hebraeos inuaserant ibid.
Palaestini in Hebraeos bellum parant 166
Palaestini Hebraeorum regionem populantur 148
Palaestini terga vertunt 154
Palaestini in Israelitas signa mouent 147
Palaestinorum triginta millia caesa 154
Palaestinorum fuga 377
Palaestinos Ezechias vincit 257
Panes propositionis 82
Pamphylium mare quomodo Alexandro cesserit, dum maneris in Persas 63
Paradisus 18
Pharao Hebraeos grauioribus operum difficultatib. premit 58
Pharao Hebraeorum masculos necari edicit 52
Pharaonis Aegyptiorum Regis somnium noctu oblatum 43
Pharaonis somnium de 7. bobus ibid.
Pharaoni prodigia exhibet Moses 58
Phaceias 254
Pharisaei regi non iurant, propterea mulctati Pherora vxor pro eis mulctam persoluit, ob quod beneficium regnum pollicentur 455
Pharisaei Alexandrae reginae insinuati, paulatim procuratores habentur, comitiis, regiis commodis fruuntur 582
Pharisaei administrationis regiae consortes, auidi sunt sanguinis 362
Pharisaei astuti & arrogantes 455
Pharisaeorum dogma 479
Pharisaeorum in populo licentia 361
Pharisaeorum inuidia & accusatione temeraria multi boni crucidati 582
Phraates Parthorum Rex per insidias à Pharaatace filio sublatus 481
Phraates interfectus ibid.
Phasaelus benevolentiam Hierosolymis habitantium erga se auget 590
Phasaelus ad saxum caput frangit 596
Phasaelus allisо ad saxum capite vitam abrumpit 388
Phasaelus & Herodes Antipatri filii 590
Phasaelus Parthum & ciuitate & hospitio cum quingentis equitibus recipit 594
Phasaelus turrim & oppidum 435
Phasaeli turris 608
Phasaeli ciuitas ibid.
Phasaeli reipub. forma 377
Phasaelo Antigonus pro remedio venenum immittit 388
Parthi Hierosolymitanorum bona diripiunt, & Mariamnen vrbem euertunt 388
Parthi Herodem quoque comprehendere cogitant, ipse vero re cognita ipsorum manibus effugit 387
Parthi Hyrcano & Phasaelo insidias struunt 386
Patricidium publica vitae ac naturae iniuria 461
Placidus contra Iosephum 556
Plantarum ante quartum annum fructus prohibiti 105
Pascha 14. Aprilis dies 81
Pascha celebratur 283
Paschatis celebratio 264
Passio 7. filiorum & matris 864
Patricida 251
Pauimentum tectum, omniaque alia templi auro illita 203
Pax numquam redimitur 24

... ...ius ore Iosaphati 238
Phœnices & Cadmus Græcarum literarum inuentores 821
Phœnicum de Iudæorum an iquitate testimonium 830
Præda populo distributa 116
Precatio Iosaphati in templo Hierosolymitano pro victoria obtinenda 237
Precatio Esdræ pro Leuitis, qui dimittant exteras 290
Præda ex bello capta 379
Precatio Solymonis ad Deum 211
Precibus & sacrificiis Noe Deum propitium reddit 18
Præda diuisio 119
Prælium inter Antigoni milites, & Iosephum Herodu fratrem 397
Prælium inter Absalomum & Ioabum 189
Prælectio legis Mosaica 291
Præfecti & duces Solomonis 205
Præmium piorum doctorum 223
Præmium obedientium legi 856
Præsagium de Mose 52
Pecunia corruptis iudex 384
Polla diuina 391
Pegmatum fabricatio 802
Pentecoste 386
Per tribus & familias sortitio 144
Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moses moratur 71
Pestilentia Hierosolymis grassatur 413
Petræ ciuitas Arabiæ 595
Petronius prius de Caii morte literas, quam de nece sibi ipsi inferenda accipit 499
Petronius ad Caium scribit 498
Petronius Iudæu se Caio scribere velle pollicetur, eosq; ad agriculturam adhortatur 497
Petronio Iudæi Tiberiadem accurrunt, supplicantes, ne sacratam vrbem vetitis imaginibus pollueret 497
Pheroræ Herodi, se Cypron alteram ipsius filiam ducturum pollicitus, non stat promissis 438
Pheroræ Herodu filiam sibi in coniugium oblatam propter ancillam propriam fastidit ibid.
Pheroræ Herodem, dum illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet 439
Pheroræ Herodi se causam perturbationum fuisse ingenue fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur 443
Pheroræ atra veste mistructus cum lachrymis ad pedes Herodu accedit, ac veniam petit 616
Pheroræ, mediante Archelao Herodu fratre iram mitigat ibid.
Pheroræ moritur & Hierosolymis sepelitur 622
Pheroræ à mulieribus deceptus 454
Pheroræ uxorem dimittere recusat 456
Pheroræ Herodu fratri Cæsar tetrarchiam concedit 421
Pheroræ liberi uxorem veneficii accusant 456
Pheroræ coniunx quid cum veneno sit actum, ingenue fatetur 623
Pilatus signa cum Cæsaris effigie in vrbem infert, quæ dum populus acriter infitat, Cæsaream transfert 482
Pilatus apud Vitellium accusatus Romam mittitur 484
Pilatus indæcturus aquas Hierosolyma seditionem concitat 482
Pietas Iothami 254
Pietas Iosaphati 233
Pictores & plastæ Deorum multitudinis autores 858
Pignus 107
Pii Israelitæ redeunt ad Roboamum 222
Pincerna somnii explicatio 42
Pyræus Atheniensis portus 419
Pistoris somnium 42
Pistoris somnii enodatio ibid.
Pythium templum ab Herode extructum 435
Pythonissa Saulum vt mensa appesita vires refoueret, adigit 266
Philippus Herodu filius 474
Philippus Iacimi filius 554
Philippus ab Antiocho supplicio affectus 330
Philippi Iacimi filii periculum 546
Philippi ditio Syriæ attributa 486
Philo Iudæorum legatus a Cæsare repulsus causam Deo committit 496
Philostratus 276
Phineu vxor Ioachaben parit & moritur 138
Phinees ad Rubenitas oratio 120
Phinees Zambrium & Chozbi vno ictu transfigit 99
Phison siue Ganges 14
Phiston apud Dacos 481
Primus vini potentiam prædicat 352
Primitiæ frugum 81. & 105
Primogenitus ius suum retineat 106
Principum tributum sacrificia & dona 79
Prisciorum vita quamobrem prorogata, nunc non peraque 19
Polybius Megalopolita de Scopa copiarum Ptolemæi duce 318
Pollio & Samæas Pharisæi apud Herodem in præcipuo honore 286
Pompeius templum oppugnare parat 370. Hierosolyma oppugnat 369. multas præclaras ciuitates ab imperio Iudæorum liberat 585

Pompeius in Aristobulum movet 369
Pompeius Romano simul exercitu & Syriorum in ſtructus Aristobulum petit 584
Pompeius in Syriam venit, eiq; Aristobulus inſigne donum mittit 368
Pompeius templum ingreſſus nihil attingit 370
Pompeius Hyrcano pontificatum reddit 370
Pompeius una cum ſuo comitib. ſanctum ſanctorum ingreditur 585
Pompeius in urbē venit, eiq; regia domus traditur: Aristobulus cum ſuis in templum concedit 585
Pompeius foſſamque vallumque replet, ac diem ſeptimum obſervat ibid.
Pompeius urbem qua ex parte facilior eſſet acceſſus, explorat ibid.
Pompeius Hieroſolyma obſidione cingit ibid.
Pompeius aggeri turres imponit ibid.
Pompeius cum ſuis in templum irrumpit ibid.
Pompey continentia ibid.
Pœna ſerpentis 14
Pœna talionis 108
Pœna criminum qua furore capti Iudæi contra gentes anſi fuerunt 813
Pœna vim inferentis virgini 855
Pœna Solomonis timmittenda, ob Deos alienos receptos 218
Pœna mulieris pro virgine deſponſata, talis poſtea non inuenta 106
Pœnitentia populi 86
Pontius Pilatus Iudæorum præſes 480
Pontificis aurea corona triplex 76
Pontificis ornatus 75
Pontifices: apud Iudæos à duob. millibus annis denominati filii à patre conſcripti ſunt 822
Pontifices Hieroſolymitani 270
Pontifices in vniuerſum octoaginta tres 541
Pontificum in populo Iudaico numerus & ordo 540
Progenies Aaron 541
Pontificum cum ſacerdotib. diſſidium 538
Populus Iſraeliticus Deum de monte Sinai loquentem audit 70
Populus in propoſito creandi Regum pertinaciter perſeuerat 143
Populum Rex dimittit 212
Popedius apud Cæſarem à Timodio delatus 507
Porticus præalta ſuper vallem extructa 424
Porticus ante templum 208
Poſt dimetuendam ac continuam ſiccitatem repente imber decidit 498
Poſtremi capitulum contra quorundam derogationes & maledicta 334
Potentia ad ſal vtem data 49
Putiphari vxor de concubitu Joſephi ſolicitat 41
Proceres Hebræorum Hebronem ad Davidem conueniunt, eumq; Regem declarant 176
Profunditas fundamentorum templi 207
Progenies filiorum Gomaſ 20
Progenies filiorum Iaſuni 20
Progenies Chananæorum 21
Prophetia contra Baſanem regem 226
Prophetæ ad Iaroboamum miſſus per mendacium reducitur 221
Prophetarum oracula veneranda 235
Propoſitio quam tractandam ſumit Joſephus 822
1. *Ptolemæus Lagi* 844
2. *Ptolemæus Philadelphus* ibid.
3. *Ptolemæus Euergetes* ibid.
4. *Ptolemæus Philometor* ibid.
5. *Ptolemæus Phyſcon in Iudæos graſſari deſinit* ibid.
Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano, ſciens plurimū Stargen naturalem valere, matrem & germanos, quos captos tenebat, in muris, ut ab oppugnatione deſiſtat, præcipitandos locat 850
Ptolemæus Aſiæ regnum ſibi oblatum Demetrio tradendum ſuadet 343
Ptolemæus Philometor Alexandro genero latturus auxilium in Syriam venit 341
Ptolemæus Epiphanes rex Ægypti, in Syria Regem monet 313
Ptolemæus frater Ioannis una cum matre occidit 578
Ptolemæus Dorymenis filius Gorgias & Nicanor in Iudæam mouent 324
Ptolemæus à Cleopatra obſeſſa & oppugnata 358
Ptolemæus vi expugnata ibid.
Ptolemæus Sepphorim aggreditur 356
Ptolemæus ejectus ex Ægypto 358
Ptolemæus Mannum pecunia mulctatus 368
Ptolemæus Aſochim Galilææ oppidum vt capit 357
Ptolemæus Philadelphus 11
Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incutiat, humanas carnes coquere iubet 358
Ptolemæus Herodis militum Dux interfectus 599
Ptolemæus à Ptolemæo obſeſſa 357
Ptolemæi 215
Ptolemæi erga Hyrcani matrem ac fratres crudelitas 578
Ptolemæi Epiphanis filius Philometor & Phiſcon 319
Ptolemæi ſumptus & diligentia in templi donationem collata 310
Ptolemæus filiam minorem Antigoni filiarum coniugio ſuo copulat, ob eamq; cauſam à patre occiditur 588
Ptolemæo à genero inſidiæ ſtructæ qua etiam de cauſa filia ab eo abſtracta, Demetrio promittitur 341
Publius Petronius Dorienſibus, vt eosqui Cæſari

statuam posuerint sibi mittant, scribit. 523
Pueri leges edisceant 103
Puerorum constantia 870
Puerpera leges 83
Pugna inter Antiochum & Hyrcanum Hierosolymu in foro commissa 594
Pugna Hierosolymis inter Antigonum & Herodem 339
Purificationes corporum 855
Purificationes in sacrificiis 854
Putei 108
Puteus 298
Pseudopropheta ex Ægypto Iudaos in Olimeti monte perdit 532
Pseudopropheta placentia prædicunt 234

Q.

Quadraginta dies & noctes Mosi ieiunat 71
Qualu uxor sacerdoti ducenda 83
Quando ædificatio templi sit incepta 207
Quando potissimum Deus auxilium afferre solet 62
Quando & quomodo iuramentum seruandum 124.
Quando Iosephus volumen hoc conscripserit 543
Quare Tiberius potestates semel constitutas non facile mutauerit 490
Quas urbes Iudæi reperint habitantes 586
Quatuor millia militum à Ioanne ad Iosephum deficiunt 505
Quatuor Reges trucidati 317
Quatuor Paradysi fluuij 14
Qua in templo posita fuerunt 848
Quæ hostiæ potissimum in militia opponenda 141
Qui homines immundi 82
Qui homines ad sacerdotium electi 854
Qui homines Cain necem inique animo tulerint 512
Quid potiß mumex huius historiæ lectione petideberat 12
Quid Græcorum prudentißimi de Deo sapuerunt 852
Quidam rerum fastigium affectant 519
Quinque Reges Sodomitarum 24
Quinquaginta Iudæorum millia Seleucia occiß 504
Quirinus Syriæ censor 477
Quirinus in Syriam à Cæsare vt iura populo redderet, mittitur 478
Q. Pompeius Consul cum alijs quibusdam ad Claudium pervenit 520
Quintilius varus Syriæ Præfectus 459
Quintiliam Caium torquere iubet qua nihil fatetur sed à Popedio munerib. affecto soluitur 507
Quomodo Iudæi Iudæam occuparint, & vrbem Hierosolymam ædificarint 840
Quando Hierosolyma expugnata 96
Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quam reliquam prædam victor redxit 25
Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sinai montem eduxit 64
Quomodo Esaus & Iacobus Isaaci filii diuisi sunt habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit 37
Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitiu eorum offensus 25
Quomodo Imperatores & Magistratus colendi 846
Quomodo è Chatura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit 30
Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua felicitatis pranuncia, in fratrum inuidiam incurrit 39
Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerunt 61
Quomodo Iosephus ex Ægyptum venditus à fratribus illustru i i factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit 41

R.

Rabatha obsidione cingitur 181
Rachel partu moritur 37
Rachel insigni forma prædita 33
Rachel parentu Deos aufert 35
Rachel Iacobo Balam adducit 34
Rachab exploratores contegit 113
Raguel Mosi vnam ex filiabus nuptum tradit 56
Raguel ad Mosen, in deserium Sinai peruenit 68
Rapsaces commocato Ezechia in colloquium, deditionem suadet 260
Ratio affectus domina 875
Ratio principatum passionis obtinet 864
Ratio periti cultoru officio fungitur 865
Razarus cum Adaro hostis Salomonis 218
Rebellio Antiochensium & vltio subsecuta 343
Recitatio beneficiorum Herodis in filios collatorum 625
Reconciliatio inter Herodem & filios facta 611
Rex Arabum Antiochi milites ex improuiso inuadit 581
Rex Hierosolymitarum in Gabaonitas mouet 117
Rex cognito fratrum Iosephi aduentu lætatur 49
Rex & populus inuocando ad Dei cultum astringitur 248
Regu Persarum mandatum, vt nemo è domesticis inuocatorum accederet 294
Regu ad septem fratres adhortatio 867

Reges pastores vocati 325
Regum Aegyptiorum cum pastoribus pacta 326
Regia Herodis 211
Regia Ieroboami 220
Regia ab Iudaeis obsessa 471
Regina domus, aliaq; aula 213
Reformatio cultus Dei 257
Reipublicae forma Hierosolymis instituta 288
Religio in Israelitico populo renouata 226
Repetitio praeceptorum legis 350
Res immunda 82
Responsum diuinum ad Iosua preces 115
Responsum Syris legatis datum 232
Responsio Eleazari ad Ptolemaei literas 308
Restauratio cultus diuini 148
Rixa mulierum 438
Roboamus pro scutis & clypeis aureis parem aereorum numerum facit 223
Roboamus moritur eique Abias in regno succedit 223
Roboam apostatas vi retracturus à proposito abstinere iubetur 220
Roboami vrbes munitae 222
Roboami vxores & liberi 222
Romanus exercitus hybernatum dimissus 391
Roma rumor Tiberium esse incolumem spargitur 414
Romani vrbe ac victoria potiuntur 846
Romani consilij fortitudinem & obstinatum contemptum mortis admirantur 817
Romani totam funditus eruunt ciuitatem ac templum 796
Romani cloacas rimantes & sepulchra eruentes, multas opes inueniunt 794
Romani pugnam exspectant 813
Romani vincti & Aristobulum cum filio Romam perducunt 587
Romanorum in Iudaeos humanitas 574
Romanorum gloria minuitur si quantum pro Hierosolymis defudauerint aliquid derogatur 571
Romanorum de Iudaeis triumphus 474
Romanorum natitia sero ad Graecos peruenit 824
Ruben ad Iosephum pro se & fratrib depulsio 45
Ruben nullus venit ad puteum 40
Ruben fratru necem deprecatur 40
Ruben Iosephum in puteum proiciendum ibiq; necandum suadet 40
Rubenitarum responsio 120
Rufus & Gratus Herodis exercitus Praefecti in Romanorum partes se transferunt 471
Ruta mirabilis magnitudinis 805
Ruth socrus suasu ad pedes Boazi cubat 136
Ruth in Bethlehem proficiscitur 135

S.

Saba regia obsidione cincta 35
Sabbathum 14
Sabbathum Iudaeorum 833
Sabbaticus fluuius 802
Sabinus Herodis pecuniam & regiam occupaturus Hierosolyma peruenit 469 & 633
Sabinus in corpus adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum interitum quaesit 519
Sabinus cum Germanis satellitibus Caesaris interfectores quarit 512
Asperas frustatim laceratus 512
Sabinus se citius contrucidaturum, quam passurus vt imperium committatur Claudio ait 520
Sabini amaritia Hierosolymis ingentem seditionem in festo Pentecostes concitat 471
Sabaus homo seditiosus auertit Israelitas à Dauide 193
Sacra scriptura liberis à teneris vnguiculis propenenda 875
Sacerdotes in templo habitant, & vinum non bibunt 833
Sacerdotes arcam Dei, in qua decem praecepta tabula lapidea inscripta asseruabantur, in suum locum deponunt 211
Sacerdotum tribus quatuor, quarum singula plus quam 5000. hominum habent 848
Sacerdotum reditus 93
Sacrificium pro gratiarum actione 80
Sacrificium Cain & Abel 15
Sacrificium mensis Octobris 81
Sacrificium sponte sua accenditur 78
Sacrificium si quis sciens peccauit 89
Sacrificium & precatio Samuelis 141
Sacrificium Pentecostes 81
Sacrificia & festiuitas in regni Salomonis confirmatione instituta 201
Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissis 80
Sacrificia 78
Sadocus & Abiatharus filios ad Danidem mittunt 188
Sadoci Pontificis genealogia 203
Sadducaeorum opinio 479
Salte ciuitas ad Orientem Bubastis fluminis posita 825
Salome filia ad effatienda & prodenda secreta coniugum colloquia pellicta 438
Salome 475
Salome & alia Herodis filios calumniis appetunt, eosq; parenti infensos reddunt 426

Salome hereditario odio Mariamnæ filios prosequitur 430
Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domum dimittunt 466
Salome Alexandra cognominata, Aristobuli vxor Alexandrum Iannæum Regem constituit 356
Saltu Ægyptios in suam potestatem redegit 325
Samuel populum consolatur 140
Samarita ab ædificatione templi Iudæos prohibent 282
Samaritæ templi ædificationem promouere volentes reiiciuntur 286
Samaritæ templi ædificationem impedire cogitant ibid.
Samaritæ Iudæis infensi 288
Samaritæ rebus secundis Iudæorum amici 303
Samaritæ templi & vrbis restaurationem impedire conantes magu promouent 287
Samaritani Tiratabæ a Garizim occupaturi conueniunt, quos Pilatus vincit, fundit, ac in fugam compellit 484
Samaritarum & aliorum ad Cambysen scripta de templi ædificatione auertenda 282
Samæas è Iudicibus vnus Hyrcano reliquis è Iudicibus eadem ab Herode iamimminentem prædicit, cuius rei veritatem postea euentus comprobauit 378
Samphe & Emmaus eremata 473
Samson Ascalonitas aliquos trucidat, eius coniugem alteri nubit 133
Samson Palæstinorum fruges comburit ibi.
Samson traditus Palæstinis 134
Samson asini maxilla mille viros interficit ibid.
Samson fontem impetrat precibus ibid.
Samson Gazæ portas reuulsas aufert ibid.
Samson natus 133
Samson Palæstinorum virginem ducit ibid.
Samson leonem nudus manib. discerpit ibid.
Samson Thamnitis ænigma proponit ibid.
Samson cum 3000. Palæstinorum moritur ibid.
Samson viginti annos regnat ibid.
Samsonis nativitatem angelus nunciat 132
Samsonis vxor Thamnitis aperit ænigma 135
Samuel Saulo in itinere euentum, vt ipsius verbis fidem habeat, prædixit 144
Samuel Saulum ad conuiuium deducit 143
Samuel Saulum obiurgat 151
Samuel Regem Saul accusat 147
Samuel Saulum ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat commonefacit 149
Samuel Deum Saulo conciliare conatur 150
Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat 142
Samuel innocentiam suam populo testatam facit 146
Samuel populo peccata & ingratitudinem exprobrat ibi.
Samuel Saulo iram DEI & regni amissionem denunciat 151
Samuelis de hostib. victoria 141
Samuelis mors & sepultura 162
Samuelis ad Israelitas oratio 140
Samuelis ad salutarem pœnitentiam adhortatio 141
Samuelis Prophetæ de Rege Saul ad populum oratio 144
Samueli Deus Eli & filiorum pœnã ostendit 137
Samuelem populi voluntas contristat 142
Samuelem consolatur Deus 142
Samuelem Deus regem creare iubet 142
Samuelem Anna Helcana coniunx genuit 137
Samuelem Deus Bethlehem Dauidem in regem vt vngat, mittit 150
Samuelem Deum quem creaturus esset regem certiorem reddit 143
Samuelem Saulus accedit 143
Sanctuarium 72
Sapientia Abrahami 23
Sara Abrahamo in thalamo adducit Agar 25
Sara obitus Abrahami coniugi 29
Sareptana vidua, Eliam suscipienti, oleum & farina non deficit 228
Saturninus & Volumnius Syriæ præsides Herodi Arabes reconciliant 414
Saturnini eiusq; filii moderatam sententiam proferunt 449
Saul nomen suum apud omnes Hebræos inclytum reddit 146
Saul laudatur a populo 146
Saulus Dauidem in satellitium assumit 153 (150
Saul recensito milite in tribu Iuda 30000. inuenit
Saul Amalecitarum vrbes expugnat 150
Saulus Dauidi filiam Melcham siue Michol collocat 155
Saul Dauidem tollere cogitat 155
Saul malignum in Dauidem animum prodit 158
Saul contra Dauidem proficisci desistit 165
Saul contra Dei mandatum & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert 147
Saulus è regno ventriloquos ac ariolos ejcit 165
Saulus Palæstinos cum copijs aduentare audiens ad oraculum Dei confugit 165
Saul. Pythonissam Samuelis animam excitare iubet ibid.
Saulus Samuelis de necessitate sua conqueritur, eiusq; consilium 165

Saulus Dauidem in Cilla harentem obsidere conatur 161
Saulus cum filiis in palastinorum pugna reliquos exercitus fuso fugatoq; cadit 169
Saulus se ipsum tutu reddere molitur, eumq; immensi Amalecita iuuat ibid.
Saulus è sebbitorum conspectu se subducit 144
Saul. procera statura ibid.
Saul. rex a populo declaratur ibid.
Saulus asinas amissas quarit 143
Saulus Melcham primo Dauidi nuptam alii elocat 163
Saulus D. uidem remittit patri 183
Saulus labefactus multum promittit 144
Saul reticet regnum dignitatem ibid.
Saul Dauidem timet 159
Saulus Abimelechu, quod Dauidem armis atq; comeatu instruxerit, exprobrat ibi.
Saulus in Dauidem spiculum eiaculatur 150
Saulus Dauidem Palastinis interficiendum obtrudere dolo conatur 135
Saul Dauidi filiam coniugium promittit, si sexcenta Palastinorum capita asferat ibi.
Saulus clam edit Dauidem ibi.
Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, ut sape hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret 154
Saul tria millia sibi & Ionatha filio satellitum conscribit 147
Saul Palastinorum castrum expugnat ibid.
Saul Agagum Amalecitarum regem capit, & contra Dei mandatum seruat 150
Saul multitudum esse in castris Palastinorum certior factus, eos adoritur 145
Saul se peccasse fatetur, ac ueniam precatur 151
Saul u Samuelem retinere volens, uestimentum eius scindit 152
Saul Dauidis absentiam sciscitatur, responso Ionathas regis animum cognoscere cupit 158
Saul per sortes causam irati Dei perquirit 149
Saul proprium filium mori paratum interficere conatur ibid.
Saulus ob subitaneam tristitiam, uiribus deficientibus in humum collabitur 166
Saulus suam malitiam & Dauidis innocentiam agnoscit, animq; regat, ut ad regnum euectus ipsius familiam saluam esse pateretur 162
Saul semper uictor 149
Saul Dauidem collaudat, utq; bono esset animo, & ad proprias aedes reuerteretur, hortatur 164
Saul armatos qui Dauidem ad se pertrahant, mittit, qui prophetare incipiunt, tandem ipse quoq; eo properant, agere prophetam incipit 157
Saulus Dauidem insequitur, eumq; circumnumerum comprehendisset, nisi nuncio reuocatus fuisset 162
Saul Dauidem in Engadenorum agro quarit, spelunc am in qua Dauid cum sua cohorte delitescebat, ingreditur ibid.
Sauli ad amicos, Duces & tribulos oratio, in qua Dauidem accusat 159
Sauli filia Dauidu amore capitur 154
Sauli modestia & temperantia in regna suscipiendo 144
Sauli contra aduersarios lenitas 146
Sauli contra Ammanitas bellum 145
Sauli edictum quod Ionathas inscius violat 148
Saulo Samuel regiam dignitatem annunciat 148
Saulum Samuel in regem unxit ibid.
Saulum quidam comitantur, quidam uero contemnunt 145
Saulum Samuel iterum unxit in Galgala 146
Scabiosos ac leprosos Iudaeos iuxta Lysimachi opinionem in pelagus deiiciendos, aut in loca deserta exponendos 340
Scala Iacobi 38
Scaurus trecentis talentis ab Aristobulo acceptis Hyrcanum & Arabes regione excedere iubet 373
Scaurus Caelesyria Praefectus 371
Scaurus Romanorum dux 383
Scytharum & Sarmatarum impetus in Romanos 801
Scytha 859
Sebas 195
Sebaste expugnata, diruta, eiusq; habitatores abducti 378
Sebasten ciuitatem Aristobulus & Antigonus obsidione cingunt ibid.
Sedecias in Hieremia prauum consilium, principum motus negligit 269
Sedecias à Pseudoprophetis seductus 267
Sedecias ad Aegyptios deficit ibi.
Sedecias nostu fuga sibi consulens à Babyloniis capitur 269
Sedecias rex Iuda ab aulicis & falsis prophetis seductus Hieremiam non audit 267
Seditio inter Iudaeos & Samaritas de templo 305. 389
Seditio Hierosolymis contra Herodem & Hyrcanum 593
Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum poena 85
Seditio alia contra Mosen 89
Seditio in urbe Tiberiade 546
Seditio aduersus Iosephum 552
Seditio aduersus Mosen 239
Seditio in populo, mortuo Iosepho 319
Seditio & defectio Tiberiensium 553

Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos 521
Seditionis Alexandriæ causa 845
Seditionem Gamala Iosephus concitat 554
Sehon Amoræorum rex interfectus 96
Seleucus Gryphi filius cum Antiocho Cyzicenos bellum gerit 359
Seleucus & Nicanor 866
Semeis veniam consequitur 191
Semeis quomodo puniendus 201
Semeis in Dauidem iniuria 187
Semei pœna & mors 203
Semen mulieris (hoc est, Christus) conteret caput serpentis 14
Senacheribi iuramentum & eius violatio 259
Senatusconsultum Romanum de societate & amicitia Iudæorum 332
Senatusconsulta & decreta Iulii Cæsaris de honoribus, privilegiis, præeminentiis, libertatibus & immunitatibus Iudæorum 379
Senatus Claudio suadet, vt imperium delatum resignet 518
Senatus populusq; Caii trucidatores quærit 514
Senex quidam vxorem suam cum septem liberis iugulat, postremo seipsum quoq; præcipitat 392
Seniorum consilium salutare 219
Sententia in filios Herodis 618
Septem viri e Sauli progenie ad supplicium Gabaonitis traduntur 194
Septum circa templum 210
Septem fratrum ad Antiochum oratio 868
Septuaginta interpretes II. & 844
Sepultura Dauidis splendida 202
Sepphoris capta eiusq; incolæ sub hasta venditi 473
Seron Cœlesyriæ præfectus in Iudam mouens ab eo fugatur 328
Scenopegia festum 212
Spectacula Cæsarea celebrata 797
Seth Adami filius vir optimus 16
Sæuitia Herodis 614
Sex. Cæsari Herodes pecuniam numerat, Cœlesyriæ Præfectus Hierosolyma inuadit, sed Antigoni patrui & Phaselidis fratris hortatu obsidionem soluit 378
Sex. Cæsar ad Hyrcanum, vt Herodem absolueret, scribit ibid.
Sex. Cæsar administrator Syriæ 377
Sextus frater acriter increpat Antiochum 874
Sexti fratris magnanimitas ibid.
Sextum Cæsarem Bassus dolo necat 191
Siba heri falso accusati opibus potitur 187
Sibylla de Babylonica turri vaticinium 19
Siclus 77
Sicimita profugi in petra comburuntur 130
Siccitas diuturna & sterilitas in Iudæa 417
Sideritis 76
Signa legis 104
Significatio tabernaculi fabricæ & sacerdotii ornatus 70
Silæ Agrippæ prioris fortuna aduersitates in memoriam reuocans, cum offendit vt vinctum in ipsius patriam ad seruandum miserit 523
Sila regis satellitum præfectus 567
Silonis a Iudæa pecunia corrupti dolus 598
Syllæus capitis damnatus 448
Syllæus Arabs cum Salomen in vxorem peteret repulsam patitur 440
Syllæus Herodem apud Cæsarem accusat 444
Syllæum Antipater Romæ apud Cæsarem accusat 456
Simon in eloacam sese demittit, eam fossit, ac tuto emergere posse sperat 793
Simon Giora filius 810
Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat 344
Simon Ionathæ frater conuocato in templum populo, se patrii ac fratrum vestigia sequuturum pollicetur 347
Simon Ionathan Absolomi filium Ioppen, vt habitatores inde eiiceret, mittit ibid.
Simeon & Leui Sicimitas contrucidant 87
Simon Ionathæ frater Ioppen occupat 346
Simon Hierosolymorum arcem expugnat 348
Simon à Romanis capitur 799
Simon proditor patriæ 866
Simon legisperitus regem criminatur, qui dum veniam precatur, eidem reconciliatur 514
Simon satelles Iosephum excitat 55
Simon obtruncatur 472
Simonem Iosephus per insidias capit & abducit 563
Simon Boethi filius in Theophi Pontificis locum surrogatur 522
Simon Herodis seruus 472
Simon insidiis Ptolemæi generi sui captus & interfectus 577
Simonis aduersus Iosephum consilium 555
Simonem & Ioannem & alios numero septingentos viros Titus ad Italiam portari præcipit 802
Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent 181
Syros obcæcatos Elisæus in Samariam ducit, eosque suadente Ioramus liberaliter ac splendide eos tractatos, remittit 241
Sissara cum suo exercitu trucidatur 127
Sisares sine Sissara præfectus exercitus 127
Socrates ciuis Athenien sis 859
Societas Dauidis & Ioramı 176
Sodomitæ Deum excæcat 26
Sodomitarum clades ab Assyriis accepta 16
Sodomitarum flagitia 26
Sohemus ab Herode beneficiis ornatus 411

Sohemus propter Mariammen Herodi suspectus interficitur. 412
Sohemus mandata regia effutit. 411
Sol immotus consistit. 117
Solyma postea Hierosolyma vocata. 25
Solomon utrung; puerum secari mandat. 205
Solomon ex sermone & gestu mulierum matrem infantis vini agnoscit. 205
Solomon post obitum Davidis Rex Israelis. 203
Solomon ab Hiromo fabros & operarios petit. 206
Solomon Tyrio Regi anigmata quadam explicat. 214
Solomon coniurationum modos, quibus Daemones fugantur conscripsit. 206
Solomon sapientiam à Deo petens tantum, & divitias consequitur. 264
Solomon populum ad laudes Dei, gratiarum actionem & preces hortatur. 212
Solomon Hiromo ingentem frumenti, olei & vini numerum mittit. 207
Solomon Regina anigmata eum prudentia explicat. 216
Solomon exteras matrimonio sibi iungens, seducitur. 217
Solomon Hierosolymis muros instaurat, & turres erigit. 214
Solomon urbes aliquot condit. 10
Solomon Tyre artificem accersit. 208
Solomon regina liberalitatem remunerat. 216
Solomon Davidi ex Bersabe natus. 183
Solomonis in templi dedicationem sacrificia. 212
Solomonis solium ex ebore factum. 213
Solomonis regia tredecim annis absolvitur. ibid.
Solomonis tempore pax viget. 206
Solomonis sumptus quotidiani. ibid.
Solomonis currus & equites. ibid.
Solomonis sapientia & prudentia. ibid.
Solomonis templum mense Octobri consecratum. 210
Solomonis victima igne caelesti absumuntur. 212
Solomonis classis. 210
Solomoni Deus promittit bona. 252
Solomoni plerique Reges exquisita munera mittunt. 217
Solomoni Deus in somnis oblatus, quod maxime cuperet, cum postulare iubet. 204
Solomoni iuramento regnum promittitur. 198
Salomon Herodes ad Alexa coniugium compellit. 453
Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchiis mundi. 274
Somnii Pharaonis enodatio. 44
Sosius Antigonum capit. 603
Sosius in templo coronam auream Deo consecrat, & ad Antonium proficiscitur. 430
Stola Pontificia in castello Antonia deposita. 485
Strabo. 373
Stratonis turris & maritima Caesarea nominata. 355
Stola pontificia in cuius potestate fuerit. 433
Stola Leuitarum. 210
Stirpis Achabi excisio. 246
Stupri poena. 106
Susacus magnis copiis Iudaam invadit. 222

T.

Tabernaculum in deserto dedicatum primo die Aprilis anno secundo exitus ex Aegypto. 72
Tabernaculi & sacerdotum dedicatio. ibid.
Tabernaculi diuisionis significatio. 73
Tabernaculorum festum. 82
Thadamora sive Palmira. 215
Talentum 600. coronati. 859
Tapsensium trucidatio. 254
Tharbus Aethiopum regis filia Mosis coniugium petit. 56
Tharsus Pauli patria. 20
Thaumastus Caii servum potu libertatem impetrat. 491
Theatrum & amphitheatrum. 419
Theatrum & Athleta certaminis aliaq; spectacula ab Herode instituta. 415
Terra aranda. 105
Terraemotus in Iudaea, quo circiter 10000. hominum opprimit. 405
Templum Hierosol obsessum. 329
Templum integro triennio desertum. 325
Templum, regia, & urbs spoliata, incensa & diruta. 370
Templi altitudo, longitudo, & latitudo. 208
Templum dedicatum. 424
Templum aedificare coeptum. 286
Templum in partes duas diuisum. 308
Templum in monte Garizin. ibid.
Templum quando dedicatum. 288
Templi ac porticus descriptio. 248
Templi Hierosolymitani diuitiae unde. 373
Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa. 281
Templi pars exterior & ima urbs capta. 395
Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit. 540
Tempus exitus ex Aegypto. 61
Termini terra non movendi. 104
Termuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Moscn. 53
Theophrastus. 830
Thesaurum ad templi structuram congestus. 198

Thesauri divini custodes Mosis posteri. 199
Tiberius Caio Romanum imperium ac Tiberium fratrem commendat. ibid.
Tiberius Alexander Iudæa præfet. 533
Tiberius Isidii sacrificos & Idam in crucem agit, & Mundum in exilium ablegat. 434
Tiberii funus. ibid.
Tiberienses in Iosephum amarulenta dicteria iaciunt. 563
Tiberienses Iosepho bellum infetre cogitant. 562
Tigris. 14
Timotheus iterum copias contrahit, & à Iuda vincitur. 326
Timothei milites victi. ibid.
Tiro vetus Regis miles Herodis sæuitiam execratur. 619
Tiro Herodem alloquitur, & dum immodeste insultat, à ducibus & militibus in carcerem coniicitur. 450
Tiro cum trecentis duobus militum apud populum accusatus interficitur. ibid.
Tiro à Rege tonsore & proprio filio sæ Regi insidias struxisse accusatus. ibid.
Tironem cum filio Herodes comprehendi iubet. 619
Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt. 524
Titus militibus agit gratias. 797
Titus fortibus militibus præmia pollicetur. ibid.
Titus militibus prædam largiter distribuit. ibid.
Titus aduentus sui gratulatoria sacra celebrat. 800
Titus per omnes Syriæ ciuitates magnificentissima spectacula celebrat. 801
Titus Hierosolyma excidium miseratur. ibi.
Titus Vespasiani natalem celebrat. 801
Titi ad Antiochiam aduentus. 802
Thucydides scrupulosissimam sui temporis historiam conscripsit. 821
Trabes & parietes auro incrustati. 208
Trachonita latrones. 448
Tractoniti ab Herode deficientes Ducum opera imperata facere coguntur. 416
Trachonitis Herodi donatur à Cæsare. 443
Translatio Bibliorum in Græcam linguam. 311
Translatio Israelitarum. 254
Tres in urbe Tiberiade factiones. 546
Tres Iudæorum secta, Pharisæi, Esseni, Sadducæi. 349
Tribus Ruben, Gad, & dimidia Manassis Amoritidem terram expetunt. 100
Tribunal. 213
Tribus Iuda, quod insetis Israelitis regem reduxerit accusatio & excusatio. 192
Tria militia Iudæorum genera. 468
Tryphon regno Antiochi per dolum potitur. 346
Tryphon ad regnum eundem naturam suam ostendit. 349
Tryphonis milites ei infesti, ad Cleopatram Demetrii uxorem deficiunt, quæ Antiocho Sotero coniugium & regnum offert. 349
Tryphonis cædes. 349
Triumphi magnificentia. 803

V.

Valerius Asiaticus sæ Caii cadis autorem optat. 514
Valles ingentes, in quibus templum fuit extructum, explentur. 210
Vardanes cæso principatus Gotarzæ eius fratri committitur. 581
Vologesus Parthorum Rex. ibid.
Varus literas ferentem iniuste supplicio tradit. 546
Varus Antipatro dicendi pro se potestatem facit. 461
Varus Hierosolyma pervenit, ac legionem obsessam liberat. 478
Varus seditiosos Hierosolymis compescit; 476
Varus seditiosorum duces ad Cæsarem mittit. 474
Vari tyrannis & regni cupido. 547
Vardanes post patrui Artabani obitum Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates dissuadet: 581
Vas abeneum mare appellatum. 209
Vaticinium de exercitu Babylonico ducendo & reliquis Iudæorum in captivitatem abducenda: 272
Vaticinium de excidio Ninive. 254
Vaticinium de captivitate Babylonica & inde liberatione. 261
Vaticinium de Adadi morte & regno Azaeli trädendo. 243
Vaticinium de Iudæorum pœna. 264
Vaticinium Hyrcani de filiis. 354
Vaticinium contra altare in Bethel. 220
Vectigalia Cælesyriæ Iosepho addicuntur. 338
Venenum capitis damnato ad bibendum datum sine mora enim necat: 452
Venenum. 108
Ventidius Romani militis dux pecunias aufert Antigono: 597
Ventidius Silonem contra Parthos acciersit. 392
Ventidius cæso in pugna Pacoro Parthos profligat. 393
Verbum Dei nunquam sine omni fructu. 257
Verbum Dei ad Iacobum. 33
Verborum Manethonis repetitio: 837
Veritas oraculorum diuinorum: 264
Veritas historiæ Iosephi: 207

Vertex fœcundus, omnia planitie mollior. 811
Vespasianus Paci templum adifirat. 804
Vespasianus & Agrippa Tyrum perueniunt. 567
Vespasiano Romani obuiam procedunt. 800
Vestes triumphales Vespasiani & Titi. 802
Vestes sacerdotales. 210
Vsatores à pomis maturis non arcendi. 105
Via circa Hierosolyma silice strata. 217
Via per Iudæam exercitui Ægyptio clausa vi aperitur. 265
Victima cœlesti flamma absumpta, auxilii diuini indicium. 141
Victoria Alexandri à Dario reportata. 324
Victoria rationis. 870
Victoria Deo tribuenda. 128
Victoria Achabi à Syris reportata. 231
Virgo constuprata. 106
Vires regni Israelitici fracta & à Deo restaurata. 133
Virtus animæ. 814
Virtus militum Dauidis, Ioabi præsertim. 175
Violatio fidei & vltio eam subsecuta. 367
Vitellius Hierosolyma peruenit, & à Ionatha in fratrem eius Pontificatum transfert. 487
Vitellius Hierosolyma perueniit, Iudæi vectigal remittit, eisque stolam sacerdotalem reddit. 484
Vites plantandæ. 105
Vitula Ieroboami cur facta. 220
Vina pp. principu imago. 264
Volumnius & alii Herodis filios capite plectendos esse pronunciant. 499
Vonones Parthorum Rex ab Artabano pulsus. 482
Vonones Sillano Syriæ præfecto se tradit. ibi.
Vltima verba Eleazari in igne. 87
Vltio diuina in Ethnicos sacra Biblia tractantes. 312
Vna nascendi & moriendi omnibus ratio. 876
Vnguentum sanctum. 78
Vrbi Romæ summa cum alacritate & claritate Vespasianum suscepit. 802
Vrias cum aliquot aliis occumbit, quod mox regi per nuncium significatur. ibid.
Vxores Esau. 83

X.

Xanticus Macedonibus ait Aprilis. 60
Xerxes Rex Persæ. 288
Xerxes Iudaïs fauet. 289

Z.

Zacharias lapidatur. 840
Zambrias. 99
Zambris aduersus Mosen oratio. ibid.
Zamares seipsum concremat. 227
Zelota. 809
Zenodorus miserè perit. 423
Zenodorus ex raptu viuit. 420
Ziphæi rursus Dauidem in earum esse regione Saulo renunciant. 164
Ziphæi Saulum Dauidem in agre suo morari certiorem faciunt. 161
Zoilus Stratonis turris & Dora Tyrannus. 357
Zorus & Gazæi à Ptolemæo contra Iudæos auxilium petunt. ibid.
Zoilus captus. ibid.
Zorobabel tertius satellites mulierum vim præpollentem primum ostendens, mox veritati, vt in fra&a palmam attribuit. ibi.
Zorobabel. 283

FINIS INDICIS.